

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL IX.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Bijzondere rechtskennis van officieren der Zeemacht.

Bij beschikking van den Minister van Marine dd. 21 Juli 1913 B N°. 63 werden de luitenant ter zee der 1ste klasse O. BENDER en de officier van administratie der 2de klasse W. H. HEERIS op hun verzoek in de gelegenheid gesteld blijken te geven van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen, als bedoeld in art. 4 H. XI, D. I, V. K. M. (Regeling van de examens in de verschillende korpsen der Zeemacht).

In verband hiermede werd in September j.l. door de betrokken commissie, bestaande uit de hoogleeraren aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, Mr. Dr. A. A. H. STRUJCKEN en Mr. J. A. VAN HAMEL en den hoofdinspecteur van administratie bij de Zeemacht N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE, een onderzoek ingesteld naar de meer uitgebreide rechtskennis van de genoemde officieren.

Blijkens het aan den Minister van Marine ingediende rapport betreffende den uitslag van dit onderzoek was de commissie eenstemmig van oordeel, dat beide candidaten in alle vakken, welke de rechtskennis omvat, bijzondere bekwaamheid bezitten en *ruimschoots voldoen* aan de „*Algemeene Eischen*” vermeld op bladz. 6 (1—2) H. XIa, D. I, V. K. M.

Bij Koninklijk besluit van 10 October 1913 N°. 44 is vervolgens aan den luitenant ter zee der 1ste klasse O. BENDER en aan den officier van administratie der 2de klasse W. H. HEERIS deswege toegekend de jaarlijksche toelage (f 200.—) bedoeld sub *c* in de kolom „bijzondere bepalingen” der staten van traktementen enz., als Bijlage I toegevoegd aan de regelingen van het korps zeeofficieren en van het korps officieren van administratie bij de Zeemacht, onderscheidenlijk vastgesteld bij Koninklijke besluiten van 10 Maart 1905 N°. 46 en 16 Maart 1904 N°. 2; met bepaling, dat deze toelage zal ingaan, voor eerstgenoemden officier met den datum van het besluit, voor laatstgenoemden officier met den datum waarop hij zal komen te behooren tot het aantal van 12 officieren van zijn korps, bedoeld in het 4e lid van art. 4 H. XI D. I, V. K. M.

Jaarwedden leden militair-rechferlijke macht.

Staatsblad N°. 292 bevat de wet van 20 Juni 1913, tot aanvulling van art. 143 der Regtspleging bij de Landmagt, van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, en nadere voorzieningen betreffende de jaarwedden van leden der militair-rechterlijke macht. (1)

(1) Zie aangaande het desbetreffende ontwerp van wet, M. R. T. Deel VIII afl. 3 bladz. 221 v. v. en afl. 4—5, bladz. 286 v. v.

Costuum van militair-rechterlijke ambtenaren.

Staatsblad N°. 361 bevat een Koninklijk besluit van 26 Augustus 1913, tot vaststelling van een algemeenen maatregel van bestuur, houdende bepalingen betreffende het costuum van de militair-rechterlijke ambtenaren, van hunne plaatsvervangers alsmede van de officieren-raadslieden in militair-rechtelijke zaken.

Tekst van de Rechtspleging bij de Landmacht en van die bij de Zeemacht.

Staatsblad N°. 365 bevat een Koninklijk besluit van 5 September 1913, houdende bekendmaking van den tekst van de Regtspleging bij de Landmacht en van de Regtspleging bij de Zeemacht, gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 Juli 1814 (*Staatsblad* N°. 85), en zooals deze luiden volgens de daarin door of ten gevolge van de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) gebrachte wijzigingen en plaats gehad hebbende aanvullingen.

Dit besluit luidt als volgt:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog van 2 September 1913, 2de Afdeeling A, N°. 503; van 2 September 1913, Afdeeling B, N°. 35 van 2 September 1913, 1ste Afdeeling, N°. 306;

Gezien artikel 26 der wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te gelasten:

1°. de Regtspleging bij de Landmacht en die bij de Zeemacht, met de daarin bij de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) gebrachte wijzigingen en plaats gehad hebbende aanvullingen in eene doorlopend genummerde reeks van Titels, Hoofdstukken en Artikelen samengevat, voor zoover noodig onder wijziging dienovereenkomstig van de aanhaling daarin van hare Titels, Hoofdstukken, Artikelen of gedeelten van Artikelen, worden door de zorg van Onzen Minister van Justitie in het *Staatsblad* geplaatst en wel door bijvoeging van den hiernevensgaanden tekst van elke dier beide Regtsplegingen in zijn geheel bij dit besluit;

2°. de hiernevens gevoegde teksten van de Regtspleging bij de Landmacht en de Regtspleging bij de Zeemacht worden afzonderlijk uitgegeven en wel de tekst van de eerstgenoemde Regtspleging door de zorg van Onzen Minister van Oorlog en die van de in de tweede plaats vermelde door de zorg van Onzen Minister van Marine. (1)

(1) Deze afzonderlijk uitgegeven teksten zijn verkrijgbaar bij de Landsdrukkerij te 's-Gravenhage tegen f.10 per exemplaar.

Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog zijn, ieder voor zooveel hem aangaat, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 5den September 1913.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Marine,

J. J. RAMBONNET.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Uitgegeven den tweeden October 1913.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

Aanstelling, bezoldiging enz. van beambten en bedienden bij de krijgsraden.

Staatsblad N°. 368 bevat een Koninklijk besluit van 15 September 1913, houdende vaststelling eener regeling van de aanstelling, de bezoldiging en den dienst van de beambten en bedienden bij de krijgsraden van de Landmacht, bij den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa, bij de auditeurs-militair bij de krijgsraden van de Landmacht en bij den fiscaal bij den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa; ingaande met den dag, waarop de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) in werking treedt.

Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa.

Staatsblad N°. 376 bevat een Koninklijk besluit van 2 October 1913, bepalende dat, met ingang van het tijdstip, waarop de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) in werking treedt, binnen het Rijk in Europa voor de Zeemacht slechts één krijgsraad zal zijn, welke krijgsraad wordt gehouden in de directie der marine te Willemsoord, ter standplaats van den commandant der marine in die directie in de gemeente Helder.

Militaire arrondissementen en militaire auditien.

Staatsblad N°. 380 bevat een Koninklijk besluit van 6 October 1913, tot verdeeling van het Rijk in Europa in drie militaire arrondissementen en tot instelling van drie militaire auditien.

Bij dit besluit is, met ingang van het tijdstip, waarop de wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* N°. 292) in werking treedt, bepaald als volgt:

ARTIKEL 1.

Het Rijk in *Europa* is verdeeld in drie militaire arrondissementen.
 Het eerste militaire arrondissement valt samen met de eerste militaire afdeeling en heeft tot hoofdplaats 's *Gravenhage*.
 Het tweede militaire arrondissement valt samen met de tweede militaire afdeeling en heeft tot hoofdplaats *Arnhem*.
 Het derde militaire arrondissement valt samen met de derde militaire afdeeling en heeft tot hoofdplaats 's *Hertogenbosch*.

ARTIKEL 2.

Als commandeerende officieren van de militaire arrondissementen worden onderscheidenlijk aangewezen de bevelhebbers in de daarmede samenvallende militaire afdeelingen.

ARTIKEL 3.

Er zijn drie militaire auditieën ingesteld, waarvan het rechtsgebied onderscheidenlijk samenvalt met de drie militaire arrondissementen en die worden aangeduid als:

- militaire auditie in het eerste militaire arrondissement, te 's *Gravenhage*;
- militaire auditie in het tweede militaire arrondissement, te *Arnhem*;
- militaire auditie in het derde militaire arrondissement, te 's *Hertogenbosch*.

ARTIKEL 4.

De Koninklijke besluiten van 19 September 1875 N°. 10 en 17 Maart 1881 N°. 14 zijn ingetrokken.

ARTIKEL 5.

Dit besluit geldt niet voor zooveel betreft de op het tijdstip van de inwerkingtreding der wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) reeds bij een krijgsraad bij de landmacht aanhangige zaken.

Aanstelling, bezoldiging enz. van beambten en bedienden bij de krijgswaarden.

Staatsblad N°. 415 bevat een Koninklijk besluit van 21 November 1913, houdende wijziging van het hiervóór genoemde Koninklijk besluit van 15 September 1913, opgenomen in *Staatsblad* N°. 368.

Tijdstippen waarop de wetten van 31 October 1912 (*Staatsblad* No. 337) en van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* No. 292) in werking treden.

Staatsblad N°. 437 bevat een Koninklijk besluit van den 5den December 1913, houdende vaststelling van de tijdstippen, waarop de wetten van 31

October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) en van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* N°. 292) in werking treden.

Bij dit besluit is bepaald als volgt:

ARTIKEL 1.

De voornoemde wetten treden in werking met ingang van 20 December 1913.

ARTIKEL 2.

Voor zooveel betreft personen, aan de rechtsmacht van de zeekrijgsraden in *Nederlandsch-Indië* onderworpen, treedt echter de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) eerst in werking met ingang van 1 Juli 1914.

Regeling van de rechtspleging bij de landmacht en van de rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof in de koloniën Suriname en Curaçao.

Staatsblad N°. 441 bevat een Koninklijk besluit van den 12den December 1913, houdende wijziging van het Koninklijk besluit van 30 October 1909 (*Staatsblad* N°. 350) tot regeling van de rechtspleging bij de landmacht en van de rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof in de kolonie Suriname en Curaçao.

Bij dit besluit is bepaald als volgt:

ARTIKEL 1.

Artikel 2 van Ons besluit van 30 October 1909 (*Staatsblad* N°. 350, *Gouvernementsblad* van Suriname N°. 80, *Publicatieblad* van Curaçao N°. 49) wordt gelezen als volgt:

Op de in het vorige artikel genoemde rechtspleging en de rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof zijn de in Nederland vóór de inwerking-treding der wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) geldende voorschriften van toepassing, voor zoover daarvan niet bij dit besluit is afgeweken.

ARTIKEL 2.

Dit besluit treedt voor elk der koloniën Suriname en Curaçao in werking op den dag zijner afkondiging in de kolonie.

Toekenning van jaarlijksche toelagen voor kleine onkosten.

Staatsblad N°. 443 bevat een Koninklijk besluit van den 16den December 1913 tot toekenning van jaarlijksche toelagen voor kleine onkosten aan de krijgsraden bij de Landmacht, de auditeurs-militair, den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa en den fiscaal bij dien zeekrijgsraad.

Justitieele Voorschriften voor de Landmacht.

Staatsblad N°. 448 bevat een Koninklijk besluit van den 23sten Decem-

ber 1913, houdende *intrekking* van de „Justitieele Voorschriften voor de Landmacht”, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 29 Juni 1907 (*Staatsblad* N°. 154).

Justitieele Voorschriften voor de Zeemacht.

Bij beschikking van den Minister van Marine dd. 17 December 1913 B N°. 54 is bepaald:

dat, met ingang van 20 December 1913, worden *ingetrokken* de „Justitieele Voorschriften”, vastgesteld bij Ministerieele beschikking van 18 Augustus 1888 N°. 14 en bij latere beschikkingen gewijzigd en aangevuld, voorkomende in Hoofdstuk XI van Deel III der Verordeningen voor de Koninklijke Marine.

„Justitieele Zaken” bij de Zeemacht.

Bij beschikking van den Minister van Marine dd. 12 Januari 1914 B N°. 44 is vastgesteld een leidraad bij de behandeling van rechtszaken, getiteld „Justitieele Zaken”, met bepaling dat deze zal worden opgenomen als Hoofdstuk XI in het IIIde deel der Verordeningen voor de Koninklijke Marine. (1)

Toelagen aan advocaten-raadslieden.

Staatsblad 1914 N°. 2 bevat een Koninklijk besluit van den 3en Januari 1914, houdende regeling der toelagen aan de advocaten-raadslieden van beklaagden die naar den zeerijgsraad binnen het Rijk in Europa zijn verwezen.

Benoeming van leden der militair-rechterlijke macht.

Bij Koninklijk besluit van 9 December 1913 N°. 24 zijn benoemd, met ingang van den dag waarop in werking treden de wetten van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) en van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* N°. 292), bij den zeerijgsraad te Willemsoord:

tot president: Mr. W. DE SITTER, kantonrechter te Helder;
tot fiscaal: Mr. G. J. JUTTE, officier van administratie der 1e klasse K. M., met stilstand van zijne inkomsten bij de Marine.

Bij Koninklijk besluit van 9 December 1913 N°. 26 zijn benoemd:
tot president van den krijgsraad te 's Gravenhage, Mr. Dr. C. P. ZAAIJER, advocaat te 's Gravenhage, lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland;
tot president van den krijgsraad te Arnhem, Mr. Th. EVEKINK, kantonrechter te Deventer;
tot president van den krijgsraad te 's Hertogenbosch, Mr. W. M. VAN LANSCHOT, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, te 's Hertogenbosch;
tot auditeur-militair in het eerste militaire arrondissement, Mr. G. M.

(1) Dit Hoofdstuk is verkrijgbaar bij de drukkerij MOUTON & Co. te 's-Gravenhage.

PALTHE WESENHAGEN, tijdelijk belast met de waarneming van de functiën van auditeur-militair in het eerste militaire arrondissement, standplaats 's Gravenhage;

tot auditeur-militair in het tweede militaire arrondissement, Mr. W. F. VAN MEURS, tijdelijk belast met de waarneming der functiën van auditeur-militair in het derde militaire arrondissement, standplaats Arnhem;

tot auditeur-militair in het derde militaire arrondissement, Mr. J. S. L. AGHINA, auditeur-militair in het tweede militaire arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch;

is bepaald:

dat de auditeur-militair in het eerste militaire arrondissement tevens zal zijn belast met de waarneming der betrekking van auditeur-militair bij den krijgsraad te Haarlem, voor zooveel de bij dien krijgsraad nog aanhangige zaken betreft;

is benoemd:

tot auditeur-militair-plaatsvervanger in het eerste militaire arrondissement, ter afwikkeling van de zaken nog aanhangig bij den krijgsraad te Haarlem, Mr. C. W. THÖNE, tijdelijk belast met de waarneming der functiën van auditeur-militair in het vierde militaire arrondissement, standplaats Haarlem;

is Mr. C. W. THÖNE, te Haarlem, eervol ontheven van de tijdelijke waarneming der functiën van auditeur-militair in het vierde militaire arrondissement, standplaats Haarlem, hem opgedragen bij Koninklijk besluit van 10 April 1912 n°. 71;

is bepaald:

dat de auditeur-militair in het tweede militaire arrondissement tevens zal zijn belast met de waarneming der betrekking van auditeur-militair bij den krijgsraad te Leeuwarden, voor zooveel de bij dien krijgsraad nog aanhangige zaken betreft;

is benoemd:

tot auditeur-militair-plaatsvervanger in het tweede militaire arrondissement, ter afwikkeling van de zaken nog aanhangig bij den krijgsraad te Leeuwarden, Mr. O. J. CLUIJSENAER, auditeur-militair in het vijfde militaire arrondissement, standplaats Leeuwarden;

een en ander met ingang van den dag waarop in werking treden de wetten van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) en van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* N°. 292).

Bij Koninklijk besluit van 12 December 1913 N°. 2, is op grond van art. 10 der wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* N°. 292) eervol ontslag verleend aan Mr. G. H. VAN BOLHUIS, uit zijne betrekking van president van het Hoog Militair Gerechtshof, en aan de luitenant-generaals R. P. VERSPIJCK en H. M. ENGELHARD, uit hunne betrekking van lid van gemeld college;

is aan Mr. W. C. A. SCHOLTEN, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van lid van het Hoog Militair Gerechtshof;

zijn benoemd bij het Hoog Militair Gerechtshof:

tot president: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL, vice-president der arrondissements-rechtbank te Utrecht;

tot lid: Mr. H. W. VAN SANDICK, rechter in de arrondissements-rechtbank te 's Gravenhage;

de kolonel-commandant der XIe infanterie-brigade J. C. H. A. QUACK, te Nijmegen, en

de kolonel-commandant der IIIe infanterie-brigade P. P. C. COLLETTE, te Bergen op Zoom;
 een en ander met ingang van 1 Januari 1914.

Bij beschikking van den commandant der marine te Willemsoord zijn ingevolge artt. 26, 129 en 132 R. Z. benoemd:

tot officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in door dien commandant naar den krijgsraad verwezen en in de in het eerste gedeelte van art. 28 R. Z. bedoelde zaken:

de officier van administratie der 1e klasse G. H. HAMERSMA (1);

tot secretaris bij die informatiën:

de officier van administratie der 2e klasse C. A. HAUER;

tot leden van den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa:

de kapitein der mariniers J. C. SCHRAVER,

de luitenant ter zee der 1e klasse H. W. A. BRANS,

de officier van administratie der 1e klasse P. A. SNELLEN VAN VOLLENHOVEN (1) en

de luitenant ter zee der 1e klasse O. BENDER (1);

tot secretaris bij dien zeekrijgsraad:

de officier van administratie der 2e klasse S. N. VAN DEN BERG;

en wel: eerst en laatstgenoemde voor het tijdvak van 20 December 1913 tot 1 Januari 1916, de overigen voor het tijdvak van 20 December 1913 tot 1 Januari 1915.

Bij beschikking van den directeur en commandant der marine te Amsterdam zijn, ingevolge artt. 17 en 18 R. Z. benoemd:

tot officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in, door dien directeur en commandant naar den krijgsraad verwezen zaken:

de officier van administratie der 1e klasse J. DOLK (1);

tot secretaris bij die informatiën:

de officier van administratie der 2e klasse C. J. WIT;

beiden voor het tijdvak van 20 December 1913 tot 20 December 1914.

Bij beschikking van den directeur en commandant der marine te Hellevoetsluis zijn ingevolge artt. 17 en 18 R. Z. benoemd:

tot officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in, door dien directeur en commandant naar den krijgsraad verwezen zaken:

de officier van administratie der 1e klasse T. AKKERMAN (1);

tot secretaris bij die informatiën:

de officier van administratie der 2e klasse C. L. HEIJL;

beiden voor het tijdvak van 20 December 1913 tot 20 December 1914.

Bij beschikking van den garnizoenscommandant te 's Gravenhage zijn ingevolge artt. 29, 120 en 127 R. L. benoemd:

tot officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in door dien commandant naar den krijgsraad verwezen en in de in het eerste gedeelte van art. 31 R. L. bedoelde zaken:

de kapitein van het regiment grenadiers J. L. MENNINGH;

tot secretaris bij die informatiën:

de 1e luitenant van het regiment grenadiers C. J. M. VAN BLIJENBURGH;

---

(1) In het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechts-wetenschappen.

tot leden van den krijgsraad te 's Gravenhage:
de kapitein van het regiment jagers E. SCHÜTT,
de 1e luitenant van het regiment grenadiers S. L. VAN NOOTEN,
de kapitein van het 2e regiment veldartillerie J. A. KAUB, en
de 1e luitenant van het 3e regiment huzaren H. W. C. E. MATHON.
allen voor het tijdvak van 20 December 1913 tot 1 Januari 1915. (1)

Koninklijke onderscheiding.

Bij Koninklijk besluit van 20 December 1913 N°. 21, is benoemd tot
commandeur in de orde van Oranje-Nassau Mr. G. H. VAN BOLHUIS,
president van het Hoog Militair Gerechtshof.

---

(1) Verdere benoemingen gedaan ingevolge de Rechtspleging bij de Landmacht zijn de redactie onbekend.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Vertraging in het verschijnen van het M. R. T.

De redactie betuigt hierbij haar leedwezen over de belangrijke vertraging welke ditmaal het verschijnen van het tijdschrift heeft ondervonden. Door omstandigheden onafhankelijk van haar wil, ambtsbezigheden welke noodzakelijk moesten voorgaan, was het niet mogelijk de eerste drie afleveringen van den jaargang 1913—1914 tijdig gereed te doen zijn. In verband met hetgeen bij het] aanvaarden der redactie omtrent de daaraan verbonden moeilijkheden werd medegedeeld (Deel VII, bladz. 209), zullen de abonné's waarschijnlijk dit beroep op ambtsbezigheden wel als wettige reden van verontschuldiging willen aanvaarden. Voor zoover zij hierin echter een ongunstig voorteeken mochten zien, n.l. dat vertraging regel zou worden, moge tot geruststelling worden medegedeeld, dat de redactie reden heeft er op te vertrouwen dat binnenkort eene regelmatige verschijning der afleveringen verzekerd zal zijn.

Intrekking van hooger beroep en herroeping der verklaring van te berusten in het in eersten aanleg gewezen vonnis.

Met terugzicht op de in M. R. T. Deel VIII bladz. 309 opgenomen Resolutie 31—12—12 van het H. M. G. vermelden wij thans nog twee gevallen betreffende het appèlrecht, waarvan de officier van administratie der 1ste klasse W. F. VAN GRASSTEK, die fungeerde als fiscaal bij de vóór 20 December 1913 te Hellevoetsluis gehouden zee krijgsraden, ons mededeeling deed.

In het eerste geval werd, conform de hiervóór aangehaalde resolutie, aan een beklagde, die aanvankelijk had verklaard van het door den krijgsvraad tegen hem gewezen vonnis te appelleeren, toegestaan dit beroep in te trekken, zijnde het]daartoe strekkende verzoek door hem gedaan binnen drie dagen nadat hem het vonnis was medegedeeld.

In het andere geval had de beklagde, toen hem het vonnis werd medegedeeld, dadelijk verklaard daarin te berusten, waarna de krijgsvraad besloot het vonnis ter approbatie aan het H. M. G. in te zenden. Na deze beslissing, doch nog binnen den termijn van drie dagen na de hem gedane mededeeling van]het vonnis, kwam de beklagde op zijn besluit terug en verzocht hij alsnog van het recht van appèl gebruik te mogen maken. Dit verzoek werd door den krijgsvraad ingewilligd. De zaak werd vervolgens op de gewone wijze bij het H. M. G. in hooger beroep aanhangig gemaakt en door het Hof in behandeling genomen en berecht.

Militaire tuchtinrichtingen in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en in Engeland. — Onze toekomstige militaire detentie, straf- en tuchtclassen —.

Eerst kort geleden kwam ons in handen de aflevering December 1912 van de „*United States Naval Institute Proceedings*” (volume 38, N°. 4). Daarin troffen wij twee artikelen aan welke inhoud ons uit een militair-rechtelijk oogpunt van zooveel belang voorkwam, dat de vermelding daarvan in het M. R. T. zeker niet nutteloos zou zijn. Het eene behandelt „*The U. S. Naval Disciplinary Barracks, Port Royal, South Carolina*”, het andere „*Reformatory Treatment of Soldiers and Sailors under Sentence of Detention*”. Beide artikelen bevatten belangrijke beschouwingen, zoo omtrent de behandeling van militaire overtreders als op het gebied van militaire opvoedkunde. Belangrijk o. i. ook voor de lezers van dit tijdschrift, in verband met onze thans nog geldende militaire „crimineele” en „disciplinaire” wetgeving en met het strafstelsel, neergelegd in het Wetboek van Militair Strafrecht en in de Wet op de Krijgstucht, welke invoering op dit oogenblik nog wordt voorbereid door de commissie, in October 1912 benoemd door de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog (1). Met die invoering houdt o. m. verband de vaststelling van een algemeenen maatregel van bestuur, regelende de inrichting en indeeling van den inwendigen dienst en de tucht bij de strafklassen en de tuchtclassen voor de Zee- en Landmacht (art. 24 W. v. M. S.; art. 23 W. K.). Van deze straffen, de eerste als bijkomende straf, de tweede als disciplinaire hoofdstraf, heeft men hooge verwachtingen gekoesterd, n. l. dat zij meer dan de thans bestaande wijze van onderwerping van militairen aan eene gestrengere krijgstucht (de plaatsing bij de landmacht in de tweede klasse van discipline — vroeger te Vlissingen en sedert een paar jaren bij de korpsen —, bij de zeemacht in de strafklasse aan boord) zouden blijken te zijn eene goede leerschool voor militaire ondergeschiktheid en discipline en geschikt tot opheffing en verbetering van het individu. De samenstelling van dien maatregel vereischt dan ook voorzeker veel zorg. Van de daarin neer te leggen regelen o. m. nopens den dienst bij die inrichtingen, de behandeling en den arbeid van de gestraften, hangt zeker voor het bereiken van het beoogde doel veel af. Maar van nog grootere beteekenis voor het verkrijgen van goede resultaten van deze straffen zal ongetwijfeld zijn de wijze waarop die regelen worden uitgevoerd. Het komt ons voor, dat het succes in hoofdzaak zal afhangen van de geschiktheid, de militaire en paedagogische eigenschappen van de personen, die aan het hoofd van de nieuwe straf- en tuchtclassen geplaatst, de vast te stellen regeling zullen hebben uit te voeren overeenkomstig hare bedoeling.

Wellicht valt uit de bovenbedoelde artikelen nog iets te leeren waarvan profijt kan worden getrokken voor de regeling van onze toekomstige straf- en tuchtclassen en door hen, die de bij die inrichtingen geplaatste gestraften zullen hebben te leiden, op te voeden en te verbeteren.

Het hierboven in de eerste plaats genoemde artikel is geschreven door Major C. B. HATCH en wij ontleenen daaraan de volgende mededeelingen betreffende de „*Disciplinary Barracks*” of *Tuchtkazernes* der Zeemacht van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika te *Port Royal*.

Het Marinedepartement was eenigen tijd geleden tot het inzicht gekomen,

(1) M. R. T. Deel VIII, blz. 120.

dat de vroegere wijze van straffen, volgens welke de groote meerderheid der overtredders van de krijgstuclit bij de marine naar de marine-gevangnissen opgezonden en uit den dienst ontslagen werden, niet alleen uiterst kostbaar, doch tevens te weinig gericht was op het ten slotte beoogde doel: verbetering van den overtredder.

Het was gebleken, dat een groot percentage van de in marine-gevangnissen gedetineerden mannen waren, die zich hadden schuldig gemaakt aan zuiver militaire delicten en na eindiging van hun strafuidd oneervol uit den dienst werden ontslagen, waardoor het hun onmogelijk werd gemaakt ooit weder daarin terug te keeren. Toch waren vele van deze gedetineerden geoefende manschappen, die in een oogenblik van onnadenkendheid zich zelf hadden vergeten. Het voor goed verbreken van hun dienstverband, zonder eenige poging te hebben gedaan om hen in de gelegenheid te stellen de begane fouten goed te maken en tevens goed personeel voor den dienst te behouden, werd niet in overeenstemming geacht met de moderne denkbeelden omtrent de behandeling van overtredders.

Tot dusver waren pogingen, om in de gevangenis de bepaalde misdadigers af te scheiden van hen die daarin gedetineerd waren ter zake van zuiver militaire delicten, niet gedaan. Het schein of met de gevangenschap slechts werd beoogd de gestraften voor hunne overtredingen te doen „boeten”, met terzijdestelling van datgene, wat toch in elke strafinrichting als hoofddoel voorop moet staan, n.l. „karakterverbetering”.

Een en ander gaf het Marin departement aanleiding eene commissie te benoemen, bestaande uit de kapiteins ter zee ROBERT L. RUSSELL en HENRY B. WILSON en den Majoor der Mariniers CHARLES B. HATCH, ten einde eene regeling te ontwerpen voor de afscheiding van overtredders der militaire tucht en misdadigers en tot het verschaffen van de gelegenheid aan eerstgenoemden om zich te herstellen en in dienst te kunnen blijven. Deze commissie had tevens in opdracht, de diensttoestanden te onderzoeken en voorstellen te doen tot zoodanige veranderingen in het bestaande systeem, als waarvan naar haar oordeel de beste resultaten te verwachten zouden zijn.

Een nauwkeurig onderzoek naar de toestanden in de marine-gevangnissen, bracht de commissie tot de navolgende voorstellen.

Schepelingen („enlisted men”), die door den kriegsraad werden veroordeeld, behoorden in drie klassen verdeeld en behandeld te worden als volgt:

I. *Veroordeelden ter zake van misdrijven niet van zuiver militairen aard.*

De commissie achtte het wenschelijk, dat zij die veroordeeld werden ter zake van bepaalde „misdrijven”, niet zouden worden gevangen gehouden met hen, die veroordeeld werden alleen wegens zuiver militaire delicten.

Voor veroordeelden wegens onzedelijkheid, diefstal en andere niet zuiver militaire delicten, werd opzending naar de staatsgevangnissen noodig geoordeeld.

Eene regeling voor de opname van veroordeelde schepelingen werd getroffen in December 1910 met de „New Hampshire State Prison” te Concord, N.H., en later met de „Connecticut State Prison”, Wethersfield, Conn. en de „California State Prison”, San Quentin, Cal.

II. *Veroordeelden ter zake van militaire delicten, wier verwijdering uit den dienst noodzakelijk of wenschelijk is.*

Manschappen die zich schuldig maakten aan desertie van de vloot of van het korps mariniers, zouden in elk geval veroordeeld moeten worden tot *oneervol* ontslag en hunne weder indiensttreding zou uitdrukkelijk bij de wet verboden moeten zijn.

In andere gevallen, wanneer het gepleegde feit of het algemeen gedrag

van den veroordeelde van dien aard is, dat het ongewenscht is hem in dienst te houden, zou opnemng kunnen geschieden in marine-gevangenissen. Na eindiging van hun straffijd zouden dan de veroordeelden uit den dienst moeten worden ontslagen, hetzij — overeenkomstig het vonnis — *niet eervol*, hetzij — indien het vonnis oneervol ontslag niet inhield — als *ongewenschte elementen*.

In de marine-gevangenissen behoorde aan de veroordeelden eene eenvoudige en gezonde voeding verstrekt te worden, slechts bestaande uit datgene wat noodig wordt geacht voor hunne gezondheid en algemeenen welstand.

De keuze van bewakers, hunne bezoldiging en dienstdijd als zoodanig, zouden voor de marine-gevangenissen geregeld moeten worden op gelijke wijze, als hierna ten aanzien der bewakers van „detention quarters” voorgesteld.

In die gevangenissen behoorden de werktijd der veroordeelden zoo mogelijk op 10 uur per dag gesteld en de noodige middelen tot het verrichten van nuttige bezigheden verschaft te worden. Het vervaardigen van kolenzakken werd geacht daartoe het best te kunnen dienen; voor zoover dit echter niet uitvoerbaar was, zou elke arbeid opgedragen kunnen worden die aan den lande ten goede komt.

III. *Veroordeelden ter zake van zuiver militaire delicten, van wie verwacht mag worden, dat zij nog kunnen worden gevormd tot bruikbare leden van de militaire maatschappij.*

De commissie was van meening, dat schepelingen veroordeeld wegens zuiver militaire delicten, doch niet vallende onder categorie II, moesten worden afgezonderd in gebouwen of kampementen, „detention quarters” genaamd, waar eene gestrengte krijgstuclit gehandhaafd wordt. Met het bevel behoorden dan ook belast te worden officieren van wie bekend is, dat zij de discipline goed kunnen handhaven en tevens de noodige menschenkennis bezitten.

De in deze tuchtkazernes gedetineerde schepelingen zouden de gewone uniform en niet den naam van „gevangenen” dragen. Zij moesten goed worden afgericht en eene zorgvuldig gekozen opleiding genieten, zoodat, wanneer zij na eindiging van hun straffijd als „bruikbaar” afgeleverd konden worden, de marine ook zooveel mogelijk van hunne diensten zou kunnen profiteren. Zij zouden, evenmin als tot dusver het geval was, bezoldiging en verlof genieten. Behalve hunne uniformkleeding zouden zij slechts in het bezit moeten worden gelaten van die artikelen (met inbegrip van tabak), welke door den bevelvoerenden officier voor hunne gezondheid of als versnapering noodzakelijk worden geacht. De gewone voeding, uitgezonderd toespijzen of extra's, kon verstrekt worden.

Alvorens de tuchtkazernes te verlaten, zouden zij, die voor ontslag uit den dienst niet in aanmerking komen, een proeftijd moeten doormaken, gedurende welken tijd hun eenige vrijheid gelaten en hun zulk werk en zoodanige verantwoordelijkheid opgedragen moet worden, alsof zij aan boord of in eene kazerne op proef dienden. Behoudens mogelijke uitzonderingen in zeer bijzondere gevallen, behoort de proeftijd niet aan boord, in een marine-station of in eene kazerne doorgebracht te worden. Aan boord of in de gewone kazernes hebben de officieren geen tijd om de noodige aandacht te wijden aan hen, die onder hun toezicht op proef moeten dienen.

De plaats, voor de „detention quarters” aan te wijzen, zou met veel zorg gekozen moeten worden. De gebouwen zouden luchtig moeten zijn, omgeven door een behoorlijk terrein voor oefeningen, en gevestigd in een gematigd klimaat, zoodat gedurende het geheele jaar exercitiën in de open lucht kunnen plaats hebben.

De bewaking zou opgedragen moeten worden aan met zorg gekozen personen met uitstekende karaktereigenschappen, die zeer goed betaald en bij goed gedrag in hunne betrekking gehandhaafd moesten worden. Overplaatsing behoorde niet dan in geval van bepaalde noodzakelijkheid te geschieden. Slechts op deze wijze zou niet meer zoo vaak naar geschikt personeel gezocht behoeven te worden en zou de tucht beter kunnen worden gehandhaafd.

De commissie achtte het marine-station Guantanamo op Cuba in vele opzichten de meest geschikte plaats voor de „detention quarters”. In verband met de kosten en andere bezwaren, in het bijzonder het noodzakelijk veelvuldig transport van en naar Guantanamo, gaf zij echter in overweging, die inrichtingen voorloopig te vestigen in de eene of andere plaats in het zuiden der Vereenigde Staten.

Ten eerste werd aanbevolen, de instelling van „detention quarters” in beproeving te nemen voor een tijd van ten minste één jaar, door detachering van niet minder dan 300 man naar de daarvoor aan te wijzen plaats, waar de door de commissie aangegeven denkbeelden geheel uitgevoerd zouden worden en de waarde der instelling voor den dienst zou kunnen blijken.

Zooals uit het voorafgaande volgt, werd met het voorgestelde systeem beoogd, in de eerste plaats, te voorkomen dat zij, die uitsluitend wegens vergrijpen tegen den militairen dienst ter zee werden veroordeeld, slachtoffers zouden worden van de schande aan gevangenisstraf verbonden; in de tweede plaats, voor de Marine te behouden een groot aantal manschappen, van wie verwacht kan worden dat zij, aan behoorlijke tucht onderworpen, daarvoor bruikbare mannen zouden worden. Met het oog daarop werd aanbevolen de invoering van een straf, „afzondering” (detention) te noemen; in de gevallen, waarin voor dergelijke verzachting van straf aanleiding zou bestaan, kon dan de straf van „gevangenis” in die van „detention” veranderd worden.

In overeenstemming met dit rapport besloot het Marindepartement tot de vestiging van eene tuchtkazerne, genaamd de „U.S. Naval Disciplinary Barracks”, in Port Royal, Zuid-Carolina. Het bevel over deze inrichting werd aan Major C. B. HATCH opgedragen; daarbij werden verder geplaatst 6 officieren der mariniers, 2 officieren van gezondheid en 1 officier van administratie, benevens de voor de verschillende werkzaamheden noodige manschappen.

Gedurende het jaar 1912 werden ongeveer 450 schepelingen, die bij vonnis tot gevangenisstraf waren veroordeeld, doch welke straf door het Departement in „detention” veranderd werd, naar Port Royal gezonden.

In plaats van het „gevangenispak” behielden de gestraften hunne uniformkleeding. Zij verrichtten exercitiën en oefeningen evenals in een gewoon marine-station en werden voortdurend met een of anderen gezonden arbeid bezig gehouden.

In de tuchtkazerne wordt eene strenge krijgstucht gehandhaafd. Uitgaan is den gestraften aanvankelijk niet vergund.

Zij die $\frac{2}{3}$ gedeelte van hun straftijd in de inrichting doorgebracht en zich gedurende dien tijd uitstekend gedragen hebben, ondergaan het overige $\frac{1}{3}$ gedeelte een proeftijd. Gedurende dien proeftijd ontvangen zij dezelfde bezoldiging als in den gewonen dienst, wordt hun vergund uit te gaan en worden zij in alle opzichten behandeld alsof zij in gewonen dienst waren. De officieren zijn daardoor in de gelegenheid te beoordeelen, hoe deze personen zich in den dienst zullen gedragen en of het al dan niet

gewenscht is hen voor den dienst te behouden. Zij die na afloop van hun proeftijd wegens gebleken geschiktheid daarvoor in aanmerking komen, werden onvoorwaardelijk in hun vorigen dienst hersteld en daartoe weder op een schip geplaatst.

Zij die gedurende hun straftijd blij hebben gegeven voor den dienst ongewenschte elementen te zijn, worden bij het eindigen van hun straf uit den dienst ontslagen, hetzij overeenkomstig het tegen hen gewezen vonnis, hetzij als „ongewenschte elementen” indien het vonnis hun ontslag niet inhield.

De gestrafte, wiens diensttijd gedurende zijne plaatsing in de tucht-kazerne komt te eindigen, wordt na afloop van zijn straftijd, c.q. proeftijd, uit den dienst ontslagen. Heeft hij zich in de inrichting goed gedragen, dan wordt hij voor heraanname aanbevolen. Herhaaldelijk meldden op deze wijze ontslagen zich daags na hun ontslag weder aan en werden te Port Royal heraan genomen door den commandant, die daarmede in die gevallen belast is.

Gedurende het jaar 1912 keerden weder in den dienst terug 100 veroordeelde schepelingen, die volgens de vroegere methode van opsluiting in eene marine-gevangenis, voor den dienst verloren zouden zijn gegaan, terwijl 21 anderen, die te voren wegens het eindigen van hun dienstverband niet meer in den dienst hersteld zouden kunnen zijn, voor heraanname aanbevolen werden.

Bij plaatsing in deze tuchtinrichting behoudt de schepeling zijn gevoel van eigenwaarde, de schande van het gevangenispak en het gevangenisleven wordt hem bespaard; hij keert zoowel geestelijk als lichamelijk verbeterd in den dienst terug. Ook de dienst is gebaat door het behoud van een aantal goed gedisciplineerde manschappen die anders ontslagen zouden zijn.

Aan de „detentioners” wordt zooveel mogelijk verantwoordelijkheidsgevoel bijgebracht; alle pogingen worden in het werk gesteld dat gevoel bij hen te ontwikkelen in die mate als in elk goed geoeffend en goed gedisciplineerd lichaam vereischt wordt.

De gestraften te Port Royal zijn verdeeld in compagniën; bij elke compagnie zijn onderofficieren ingedeeld. De daarbij geplaatste officieren en dekofficieren zijn belast met de oefeningen.

De vóórmiddagen (6 dagen per week) zijn gewijd aan exercitiën (vier per vóórmiddag); de gestraften verrichten dan militaire oefeningen, infanterie en artillerie daaronder begrepen. De namiddagen worden gebezigd voor verschillende werkzaamheden in de omgeving der gebouwen en voor gymnastische oefeningen. Al het mogelijke wordt gedaan om de menschen bezig te houden en bij hen belangstelling in hun werk op te wekken. Zij die een ambacht kennen, als timmerlieden, schilders, loodgieters, smeden, machinisten enz., worden voor herstellingen aan gebouwen, sloepen en machines in dat ambacht te werk gesteld, opdat zij bij terugkeer in den dienst daarin zoo bekwaam mogelijk zullen zijn. Helpers worden geplaatst, met het doel, ook de anderen gelegenheid te geven een ambacht te leeren.

Als bijzonderheid verhaalt Major HATCH nog, dat Port Royal reeds jaren geleden als marine-station verlaten was en dat, toen de tucht-kazerne er gevestigd werd, de gebouwen aldaar in zeer vervallen toestand verkeerden. Eenige dagen vóór die vestiging, werd de plaats nog geteisterd door een zwaren storm, waardoor de groote boomen, een 90 tal, werden ontworteld, een 1000 tal vensterglazen braken, van vijf groote gebouwen het dak werd weggenomen, terwijl de geheele plaats in een ontredderen toestand werd gebracht. Alle daardoor noodzakelijke herstellingen werden

door „detentioners” uitgevoerd, waardoor het gebruik van andere werkrachten onnoodig en zodoende een aanzienlijke som voor het Marine-departement bespaard werd.

De geheele inrichting, met inbegrip van het pompstation, de verwarmings- en de verlichtingsinrichtingen, werd later door de schepelingen, „detentioners”, gedreven.

Ten slotte deelt Major HATCH nog een en ander mede omtrent de toekomstplannen en omtrent zijne ervaringen.

Het voornemen bestond, om in 1913 afdelingen te vormen voor bijzondere werkzaamheden, waarin de gestraften, boven de gewone dienstexercitiën, eenig nuttig handwerk zouden kunnen leeren, zoowel in hun eigen belang, als in dat van den dienst wanneer zij eventueel daarin terugkeeren. Cursussen zouden dan gehouden worden, voor oefeningen met sloepen, roeiende en zeilende, in het seinen bij dag en bij nacht, in zeilmaken en draadlooze telegraphie. Voor laatstgenoemd doel zou een klein draadloos station te Port Royal opgericht worden en een bekwaam persoon als instructeur daarbij worden geplaatst.

Naast die cursussen zou ook uitbreiding der oefeningen plaats hebben; het veelvuldig houden van marschoefeningen, onderricht in veldversterkingskunst, het uitvoeren van landingen, voor- en achterhoedediens, schijfschieten met modelgeweer en verdere oefeningen om de manschappen meer te bekwamen voor den dienst.

Door herziening van de dienstregeling der officieren te Port Royal en door de toevoeging van nog een officier, zou de indeeling mogelijk zijn van drie officieren „van dienst” in de tuchtkazerne, waar 175 tot 250 man ingekwartierd waren.

Met officieren, die in deze zaak belang stellen en al hun tijd besteden aan het werken met de gestraften, hen persoonlijk helpen en hen belang leeren stellen in hunne vorderingen, werd van de „detention” een succes verwacht, waarvan zoowel de dienst als de gestraften voordeel zouden trekken.

Nogmaals betoogt Major HATCH, dat zij, die in de tuchtkazerne te Port Royal opgenomen worden, niet zijn *misdadigers*, maar lieden die zich tegen de militaire tucht vergrepen hebben. Het zijn, in het algemeen gesproken, menschen van goed karakter die onnadenkend of in een oogenblik van opwinding gekomen zijn tot vergrijpen, welke zij, tot kalme gekomen, betreuren. De menschelijke geest is zwak, maar in het algemeen voor verbetering vatbaar, mits goed geleid; hoewel toch alle menschen van tijd tot tijd fouten begaan, volgt daaruit ook niet, dat alle menschen *slecht* zijn.

In bijna elken gestrafte bleek iets goeds te vinden te zijn, en slechts eene goed toegepaste leiding van een officier is noodig om dit goede aan de oppervlakte te brengen. Persoonlijke bemoeiing en steun van een officier voorkomt vaak dat een man voor den dienst verloren gaat en — zegt Major HATCH — in dit persoonlijke werk ligt naar mijne meening het succes van deze zaak. Geen beter werk is voorzeker in den dienst denkbaar; geen dat betere resultaten zal hebben en, hoe meer werk en inspanning van de zijde der officieren, hoe meer menschen voor den dienst behouden zullen worden. In een tijd, waarin in het geheele land belangstelling gaande is voor hervorming van het gevangeniswezen, brengt de „detention”-idée in den dienst de Marine naar het front, door hare pogingen om hen, die zich tegen de krijgstucht vergrepen, bij te staan.

Het tweede artikel, welks inhoud wij hieronder in hoofdzaak weergeven,

is van Lieutenant-Colonel G. HAINES, British Imperial Service, commandant van de „Detention Barracks” (welke wij ook maar „Tuchtkazernes” zullen noemen) te Aldershot in Engeland.

De schrijver begint met te verklaren, dat hij gaarne bereid is alles mede te deelen wat hij weet omtrent het onderwerp „Hervormende behandeling van tot detentie veroordeelde soldaten en schepelingen” aan het hoofd van zijn artikel vermeld, doch het onmogelijk acht daaromtrent scherp omljnde en vaste regels te geven, aangezien elk geval zoozeer van een ander verschilt.

Betreffende de in de inrichting onder zijn bevel geldende reglementen, zegt hij, dat zij zoo volmaakt zijn als zulke regelingen *kunnen* zijn. De ware moeilijkheden liggen in de toepassing der regels, al is bij de samenstelling daarvan nog zooveel zorg besteed om aan die moeilijkheden tegemoet te komen. Zelfs eene instructie is een lastig ding zonder instructeur, maar *hij* moet er dan nog den slag van hebben om den inhoud er van zóó mede te deelen, dat zijne toehoorders begrijpen en onthouden wat hun medegedeeld is.

Overgaande tot de behandeling van het doel en de resultaten van die inrichting, een uitvloeisel van nieuwere denkbeelden op militair penitentiair gebied, stelt hij op den voorgrond dat er zeer veel is waardoor een streep moet worden gehaald, als zijnde volkomen in strijd met het begrip „hervorming” of opheffing van het individu, en dat bijeen te brengen is onder één hoofd, n.l.: „de schande”. Hieronder brengt hij:

- 1°. de behandeling als gevangene;
- 2°. de gevangeniskleeding;
- 3°. de gevangenis-uitdrukkingen;
- 4°. het woord „gevangenis” en

5°. elke vermederende en niet-productieve werkzaamheid, alsmede het leven of liever „het bestaan” achter gesloten deuren.

„Nooit heb ik kunnen inzien” zegt H., „waarom een schepeling of een soldaat, die zich tegen de militaire discipline vergrepen heeft, voor altijd gebrandmerkt moet worden. Het verheugt mij waar te nemen, dat in den tegenwoordigen tijd de opheffing van veroordeelden niet langer wordt beschouwd als eene hopelooze zaak en ik geloof dat, tenzij het misdrijven „geldt die vallen onder de rubriek „wreed en tegennatuurlijk” of van „afgrijselijken of afschuwelijk lafhartigen aard zijn, het brandmerk van „Cain kan worden gemist.”

„Maar er zijn andere goede en afdoende redenen, waarom een schepeling of soldaat er niet aan blootgesteld mag worden, het kenteeken van een beest te dragen. Zulks kortweg gezegd: *omdat zijne familie daarop niet gesteld is.*”

„Onder een gezin A., dat soldaten en matrozen afgeleverd heeft en den dank van het vaderland verdient, kan één „zwart schaap” zijn. Een ander gezin B., dat nog geen militairen heeft voortgebracht, doch voornemens was zijn jongens in dienst te doen treden bij de zee- of landmacht, ziet wat A overkomen is en alle jongens gaan eene andere richting uit.

„Door het zwarte schaap van A op te heffen, te verbeteren, en hem voor schande te vrijwaren, brengt ge hem met zijne goede neigingen in zijne familie terug, verwerft de dankbaarheid van die familie en behoeft van die zijde geene tegenwerking te vreezen. De „schande” van de gevangenis werkt bovendien op den man terug als hij burger geworden is. Zij duurt een menschenleeftijd voort. En dit is ten eenenmale verkeerd, indien het waar is, dat het nooit te laat is zich te verbeteren.”

„Laat ons daarom de „schande” wegnemen en iets anders daarvoor in

„de plaats stellen. Zij blijft te veel aankleven en mag alleen blijven rusten op hem, die zulks door en door verdient.

„De meest krachtige hulp is in de eerste plaats datgene wat van zelf werkt: Dankbaarheid voor het behoeden tegen schande helpt meer dan „gij zoudt denken. De menschen zelf zullen veel doen om te toonen hoezeer „zij een werkelijke weldaad op prijs stellen.

„De technische moeilijkheid is gelegen in het vaststellen eener behandelingswijze, welke ontdaan is van vernedering en toch zooveel mogelijk afschrikkend werkt. Dit is eene zaak van ondervinding. De officieren aan wie deze taak wordt toevertrouwd (geen *onderofficieren*) moeten noodzakelijk „zijn zeer goed geschoolde menschen. Zij moeten het onder hen staande „kader zorgvuldig opleiden. Zij moeten zeer weinig, zoo al niet geene „fouten maken en volkomen op de hoogte zijn van alles wat betrekking „heeft op den tak van dienst waartoe zij en de veroordeelden behooren.

„Zoo vaak worden goed willende militairen in moeilijkheid gebracht „door de onwetendheid en onbekwaamheid van jeugdige onderofficieren, „wier hoofdfouten zijn: onbekwaamheid om gezag uit te oefenen, oogen- „dienarij, ongeduld en hooghartigheid. Zulke menschen kunnen geen „eerbied afdwingen en provoceeren misdrijven („*make crime*”).

„In de Aldershot tuchtkazerne aangekomen, bevindt de man zich onder „een staf van deskundigen en hij wordt gewaar hoe gemakkelijk het is „onder zulke omstandigheden zich goed te gedragen. Bij het verlaten van „die inrichting weet hij van zijn beroep meer dan de hierboven beschreven „onderofficieren; hij weet ook hoe hij de aanraking met die menschen „vermijden moet”.

„Eenigen tijd geleden kreeg ik hiervan een merkwaardig voorbeeld.

„Er werd een man in de inrichting opgenomen, van wien gezegd werd, „dat met hem niets was aan te vangen. Zijn commandant had mij voor „hem gewaarschuwd. Hij was blijkbaar van zeer slechte geaardheid. Hij „was slordig, lui en had insubordinaire neigingen. Na eenigen tijd begon „ik in hem iets op te merken, dat mij belang inboezemde. Zijn voorkomen „op „parade” was verbeterd, zijne bewegingen waren vlugger, zijn stuursche „blik was verdwenen. Later werd hij een van de flinkste kerels van de „inrichting. Zijn militaire houding was prachtig. Hij schoot uitstekend; hij „kon om zoo te zeggen zijn naam op de schijf schrijven. Hij keek iemand „recht in de oogen. Zijn verblijf was een wonder van netheid en zindelijkheid.

„Kort voor zijn ontslag had ik een langdurig onderhoud met hem. Ten „laatste vroeg ik hem: „*Hoe komt het dat gij hier een goed soldaat kunt „zijn en niet bij je korps?*” Dadelijk was hij klaar met zijn antwoord: „*Wel, mijnheer, hier zijn geen korporaals van de lanciers!*”

„Hij is naar zijn korps teruggegaan; ik heb hem sedert dien tijd niet „meer gezien en veronderstel dus, dat het goed met hem gegaan is.

„GEVANGENIS” beteekent „STRAF”.

„DETENTION” beteekent „OPHEFFING”.

„De „*gevangenis*” is eene droevige, ellendige plaats voor ieder die er „mede te maken heeft. Zij is eene zeer noodzakelijke, ja onmisbare instelling; „maar niet voor mannen, die dienen voor de eer en de veiligheid van „hun vaderland bij de land- en zeemacht.

„„DETENTION” is verheffend, verbeterend, leerzaam, gezond en hervormend „in elk opzicht — maar,

„Is DETENTION AFSCHRIKKEND? Een natuurlijke vraag. Het antwoord is „nadrukkelijk: JA.

„De statistieken wijzen het duidelijk uit. Het aantal veroordeelden is

„reeds langen tijd aan het verminderen, totdat het niet meer voorkomen van misdrijven in het leger eene zaak van bijzonder belang in dit land zal zijn geworden.

„De reden is, dat de *manschappen* hebben geleerd wat „detention” is. Zij, die het door ondervinding weten, vertellen het aan hunne kameraden die deze ondervinding niet hebben, en de strenge routine van den dag van hard werken wordt beschouwd als iets wat men moet vermijden. En voorts, hebben de *officieren* het systeem leeren kennen.

„In Aldershot en in alle stations waar tuchtkazernes zijn, moet ieder jong officier komen om te leeren, dozijnen anderen komen er uit eigen beweging.

„Een officier die onlangs met de inrichting kennis maakte, verklaarde bij het afscheid nemen: „*NU vind ik het niet meer zoo erg dat mijne manschappen, die hierheen gezonden worden, de oefeningen bij den troep missen; naar mijne meening verliezen zij er niets door*”.

„Korpscommandanten die de inrichting bezochten, erkenden het nut der instelling en zonden manschappen hierheen tot het overwinnen van hunne zwakheden en het aankweeken van hunne kennis onder de zorgvuldige individueele leiding, welke zij bij hun korps niet konden hebben.

„Eenigen tijd geleden belandde in de inrichting een bekende inbreker.

„Hij was in dienst getreden, natuurlijk onder een valschen naam, om zoo doende te trachten van zijne oude maats af te komen en zich te beteren.

„Hij had reeds vele veroordeelingen achter zich en een geruimen tijd doorgebracht in de meeste onzer groote strafgevangenissen. Ik vond hem

„een belangwekkende persoonlijkheid om mede te praten en vroeg hem eens zijne meening over ons systeem. Hij was wel zoo vriendelijk het

„principe goed te keuren, „*maar*”, zeide hij, „*men moet hier wel wat te hard werken, mijnheer; als ik eene langdurige straf had te ondergaan*”

„(hij was er voor 28 dagen) *dan zou ik liever niet bij U willen blijven!*”

„Ik veronderstel dat hij een even handig *uitbreker* als *inbreker* was en beschouw de getuigenis van dit heerschap als een waar compliment aan

„de afschrikwekkende uitwerking van de „detention”.

„Om het dagelijksche werk in eene tuchtkazerne goed en vruchtbaar en de behandeling hervormend te doen zijn, zouden daarin niet meer

„dan ongeveer 200 man opgenomen moeten worden.

„Een dag heeft slechts 24 uren en slechts 10 daarvan kunnen besteed worden aan hervormingswerk van de juiste „individueele” soort.

„Bij hunne aankomst moeten de manschappen ingelicht worden omtrent

„hetgeen er met hen zal gebeuren; de commandant en zijn staf moeten zorgen, dat zulks ook werkelijk gebeurt. Geen nijdig geschreeuw, geen

„ruwe woorden, geen duwen of stompen; slechts militaire commando's, hoorn- of fluitsignalen enz., maar volop kalme raadgevingen, geduld,

„hulp en sympathie. Enkel een waardig optreden heeft resultaat.

„De staf (1) moet flink en sterk zijn, zich goed kunnen doen gelden en een goed voorkomen hebben. Zulke personen zal men over het algemeen

„het best kunnen vinden onder de onderofficieren, indien men hen na een proeftijd voor goed aanstelt. Het moeten uitgezochte personen, voorbeelden

„zijn. Hun aanblik heeft op den boosdoener eene goede uitwerking.

„Aanvankelijk zou ik aanbevelen een tuchtkazerne, te bouwen of ingericht in een groot marine- of legercentrum en gesteld onder het bevel van

„een officier, wiens beleid en geduld boven allen twijfel verheven zijn, die hart heeft voor het hervormingsvraagstuk en in zijn hoofd heeft opge-

(1) Bedoeld wordt: het personeel.

„nomen alles wat noodig is voor de onderrichting, welke zij die de zaak „meester zijn zoo gaarne verstrekken.

„Het begin moet als eene proefneming beschouwd worden. Voorloopige „voorschriften moeten ontworpen, met zorg overwogen en vastgesteld „worden.

„Veroordeelingen wegens krijgstuchtelijke vergrijpen moeten slechts plaats „hebben voor den tijd van 28 dagen tot 6 maanden.

„Veel aandacht moet worden gewijd aan lichamelijke zindelijkheid en „grootte orde in de vertrekken. De voeding moet goed zijn, goed toebereid „en voldoende. Deze zaken spreken van zelf en vereischen geene nadere toelichting. Zij vormen den grondslag voor het menschelijk gevoel van „eigenwaarde, dat, gepaard aan de bovenomschreven behandeling, leiden „moet tot een gezonden geest en een gezond lichaam. In een brief van „11 Mei 1912 schrijft een admiraal, die in het begin van 1909 deel uit- „maakte van de commissie voor ons militair „detention” systeem: „*Ons „detention systeem beschouw ik als een groot succes*”.

De schrijver beroept zich voorts op een rapport, aan de Admiraliteit ingediend door een marine-officier, aan wiens groote ervaring als gouverneur eener Britsche marine-gevangenis en eerste indrukken van eene Britsche militaire tuchtkazerne de schrijver bijzonder veel waarde hecht. Hij is van meening, dat de objectiviteit der beschouwingen van dien officier, de oprechtheid en eenvoudigheid zijner mededeelingen en zijne bekeering, ieder die zijne opmerkingen leest, moet overtuigen van de goede werking van het stelsel.

Uit het rapport van dien officier, haalt de schrijver, met diens toestemming, het volgende aan:

* * *

„Een zelfstandig oordeel omtrent de geschiktheid van het militaire systeem „als afschrikwekkend middel tegen het plegen van vergrijpen, kan ik niet „geven, maar het komt mij voor dat de militaire rapporten geheel en al „ten gunste daarvan beslissen. Maar, als middel tot bestraffing van ver- „grijpen tegen de militaire discipline, komt het mij veel beter voor dan „het bestaande marine-systeem, niettegenstaande mijn aanvankelijk sterk „vooroordeel. Alle opmerkingen over beide systemen leiden onvermijdelijk „tot het vaststellen van scherpe contrasten; er zijn geen punten van over- „eenstemming.

„Het militaire systeem beoogt den soldaat te behoeden voor de schande „van gevangenzetting en het wordt tot in alle details volkomen logisch „doorgevoerd.

* * *

„Gevangenis-uitdrukkingen worden vermeden. De „gevangenis” is eene „tuchtkazerne” („detention-barrack”), de „directeur” is de „commandant”, „bewakers” zijn „sergeants” of „het personeel”, de „gevangenen” worden „genoemd „manschappen”, „cellen” zijn „vertrekken”, „gevangenschap” „heet „afzondering”, de menschen worden aangeduid en aangesproken met „hun naam en niet met nummers; zij blijven in verbinding staan met hun „korps of regiment en blijven onderworpen aan de militaire tuchtwet. Op „deze wijze wordt de uitdrukking „gevangenzetting”, waaraan in den regel „verbonden wordt de gedachte aan misdadigers, zelfs van de ergste soort, „niet gebezigd ten aanzien van fatsoenlijke menschen, die eene straf onder- „gaan voor zuiver krijgstuchtelijke delicten en niet voor schandelijke „misdaden.

* * *

„Bij hunne opname dragen de manschappen hunne voorgeschreven uniformkleeding, marschtenue en wapens; zij behouden deze gedurende hun verblijf in de inrichting. Dit voorkomt het publieke schandaal, in de straten en treinen mannen in Koninklijken dienst te aanschouwen geboeid en in eene tenue waaraan de gevangeniskleeding duidelijk te herkennen is, somtijds als een troep veroordeelden aan elkander geketend, hetgeen voor de manschappen vernederend is en een smet werpt op den dienst. Het bespaart voorts de kosten van gevangeniskleeding, aangezien deze niet gedragen wordt.

* * *

„Nuttelooze arbeid wordt niet verricht; de lichamelijke vermoeienis, welke beoogd wordt als een deel der straf, wordt ten volle verkregen door militaire exercitiën, waardoor de manschappen in beweging worden gehouden zoolang deze duren, en door Zweedsche gymnastische oefeningen, waar-door zij voortdurend genoodzaakt zijn tot inspanning en ontwikkeling van hun spieren.

„Ik zag manschappen buiten adem en in het zweet gewerkt, zooals in eene marine-gevangenis ondenkbaar is, en zij, die gedurende korten tijd aan het systeem onderworpen waren, bleken volkomen gehard („hard as nails”) en in staat twee mijlen achtereen het exercitieterrein rond te loopen.

„De manschappen worden geleidelijk daartoe gebracht onder toezicht van den officier van gezondheid.

„Handenarbeid wordt in gemeenschap verricht, uitgezonderd des avonds na het avondeten in hunne vertrekken. Dit heeft het voordeel, dat de menschen gedurende den geheelen werktijd onder toezicht zijn en niet kunnen luieren; met de verschillende bekwaamheid der manschappen om het werk te doen wordt behoorlijk rekening gehouden, beter dan door het opdragen van een bepaalde taak, terwijl het werk, hoewel voortdurende bezigheid eischende, ook voor een eerstbeginnende niet te zwaar is.

* * *

„Het nadeel van de exercitiën een uur per dag, als in de marine-gevangenis, wordt ontgaan. In stede van het eenvoudig rondloopen eene binnenplaats hebben de manschappen een flink, opwekkend en leerzaam stelsel van oefeningen, dat voor hen en daarom ook voor hunne geschiktheid voor den dienst na hun ontslag veel beter is, dan gewoon loopen en werken in afzondering in de cellen, waar velen weken lang slechts 1½ uur per dag uitkomen.

* * *

„In aansluiting aan infanterie-exercitiën hielden de manschappen zware wedstrijden op de hindernisbaan en de najver welke zij aan den dag legden gaf de zekerheid van eene inspanning, die slechts weinig menschen zich gewillig zouden getroosten en minder nog vrijwillig dikwijls zouden herhalen. Onderricht werd gegeven in topseinrichting en morsestelsel en zij waren door de omstandigheden genoodzaakt om dit te leeren, terwijl anders heel weinig menschen van die klasse zich daarvoor moeite zouden geven. Hierdoor worden zij geschikt gemaakt voor den dienst en, aannemende dat schepelingen, in den regel, meer kennis bezitten dan recruten van het leger, komt het mij voor dat deze prikkel de meest gewenschte is voor hunne ontwikkeling.

„De instructeurs zijn flinke onderofficieren.

* * *

„Ik vermoed dat vele schepelingen, vooral de jongeren, een tegenzin in den dienst krijgen en in moeilijkheden komen doordat zij gekweld worden door hun onderofficieren, die ongeduldig worden door hunne onwetendheid, verwachten dat zij meer weten dan zij kunnen en niet de moeite willen nemen hen te onderrichten. Als dit waar is, zullen dezulken, na het doorloopen van een cursus volgens het genoemde systeem, naar hun schip terugkeeren met zelfvertrouwen, in staat hun werk beter te doen en zoodoende niet langer een bron van ergernis zijn voor hun onderofficieren.

* * *

„Ik geloof niet dat gevreesd behoeft te worden dat door de toenemende betere verzorging de tucht in den dienst zou lijden door niet voldoende gestrenge bestraffing. De menschen zijn toch ook wel beschouwd geen misdadigers en somtijds werkelijk niet degenen, die de meeste schuld hebben; zij zijn in den regel goedgehartige, oprechte mannen, en zelfs bij de slechtsten (één of twee uitgezonderd) heb ik steeds bevonden, dat zij gevoelig waren voor elk beroep op hun individualiteit of blijk van belangstelling in hun persoon. Nog zeer kort geleden, toen een man vóór mij gebracht werd voor den 6den of 7den keer, kort na elkaar wegens voortdurende luiheid, zeide ik tot hem: „Ik heb alle voorgeschreven straffen geprobeerd, nu zal ik er een beproeven, die niet voorgeschreven is en zien hoe die op je werkt, je kunt gaan en ik zal je ditmaal niets geven”. Hij zeide zeer beleefd: „*Dan zult u mij hier niet meer zien*”. En ik zag hem niet meer. Ik had de vier of zes weken die hij nog bleef geen last meer van hem. (1)

(1) Dit faalt zelden. — G. H.

* * *

„Hier dient nog vermeld, dat in hunne brieven naar huis, die ik lezen moet, de menschen alle mogelijke moeite doen om bij hunne vrienden den indruk te vestigen, dat het geen gevangenis is, en den nadruk leggen op het onderscheid tusschen misdaden en vergripen tegen de krijgstuicht. „Laten wij zorgen dat we van die „misdadigers” afkomen.
„Het militaire systeem is gebleken uitstekend te werken op hen, wier straf tijd gemiddeld korter dan 30 dagen is. Ik zou bij ons nog betere resultaten verwachten, want ik heb bevonden, dat in de laatste 6 jaren de gemiddelde straf tijd in de gevangenis naar schatting meer dan 60 dagen is.”

Lieutenant-Colonel G. HAINES besluit zijn artikel als volgt:

„Het voordeel van goede elementen te redden is, naar ik vertrouw, voldoende duidelijk gemaakt. De regeling zooals zij daar ligt is over het geheel genomen prachtig. Zij verbetert of verwijdert, naar mate van de omstandigheden.

„Ieder mensch heeft eenige goede, en de meesten hebben eenige slechte eigenschappen. Kweek de eerste aan, verbeter de laatste en de resultaten moeten goed zijn, de gapingen in de gelederen weinige, en de moraal, waarde, vorm en toon gezond, zuiver en bevredigend”.

Hoewel mogelijk wel wat vrij vertaald, schijnt ons de aanduiding van de Amerikaansche „*detention quarters*” en de Engelsche „*detention barracks*”

als „*tuchtkazernes*”, toch het meest in overeenstemming met hetgeen de bovenvermelde artikelen omtrent het karakter van die inrichtingen leeren. Namelijk: de onderwerping aan eene gestrengere krijgstuicht van militairen die zich hebben schuldig gemaakt aan zuiver militaire delicten, welke, al mogen zij uit een krijgstuichtelijk oogpunt ernstig zijn, niet gezegd kunnen worden uit eene slechte geaardheid, ongeschiktheid voor den militairen dienst of daarmede onverenigbare eigenschappen voort te vloeien. Delicten die, hoe strafbaar ook, niet behooren te worden geboet met opsluiting in eene *gevangenis*, maar waartegen, ter vervanging van de gevangenisstraf, een maatregel moet worden toegepast welke zoowel de afschrikwekkende werking eener *straf* als de *militaire karaktervorming* en het bevorderen der militaire bruikbaarheid van het individu beoogt. Een maatregel waardoor het eergevoel, het plichtsbefef en het aanpassingsvermogen van het individu worden geprikkeld; hetgeen de gevangenisstraf, het verblijf in de gevangenis, *niet* doet. Aan deze militaire straf- of tuchtinrichtingen ligt mede ten grondslag de o. i. juiste gedachte, dat waar eenerzijds aan den burger die hetzij vrijwillig, hetzij door de wet daartoe verplicht, zich in den militairen stand bevindt, zoo bijzondere verplichtingen worden opgelegd en van hem in het staatsbelang zooveel opoffering wordt of althans kan worden geëischt, anderzijds de staat het mogelijke behoort te doen om dien militairen stand, de burgers die zich daarvoor geven of moeten geven, hoog te houden. Tot dat mogelijke kan worden gerekend — o. m. — het aankweken bij deze zoo bijzondere en bijzonder waardevolle categorie van landsdienaren van burgerlijke en militaire deugden, en te trachten diegenen die blijkens hunne meer of minder ernstige vergrijpen tegen de militaire tucht in laatsbedoelde deugden te kort schieten, zich moeilijk aanpassen aan den militairen stand en zijne plichten, door *speciale leiding* en *opvoeding* te steunen en te verbeteren. Daartoe kan echter *niet* worden gerekend de enkele bestraffing van den overtreders voor hetgeen hij, overigens eerlijk en goed burger, in den militairen stand misdreef, door hem in te sluiten in de gevangenis en soms bovendien uit te werpen uit den militairen stand, zoodat hij in zijne gewone of natuurlijke omgeving terugkeert met de gedachte daár er op te worden aangezien dat hij heeft „*gezet*” en dat hij „*onwaardig*” is eene der belangrijkste burgerplichten te vervullen.

Bij ernstig nadenken moet men meer en meer komen tot de overtuiging, dat, in dezen tijd véél meer dan in het verleden, het militair-zijn niet is zoo gemakkelijk, niet is eene zaak door ieder die tot den militairen dienst geroepen wordt zoo maar gereedelijk bij eerste opleiding of oefening te aanvaarden. Evenzeer, dat jongemannen van goeden inborst en van overigens goeden wil die door niet-militairen aanleg met de militaire tucht, met de militaire verhoudingen ernstig in botsing komen, in vele — de meeste? — gevallen door *gevangenisstraf* allerminst worden verbeterd of van zoodanige botsingen afgeschrikt, doch daardoor zich slechts *vernederd* en *verbitterd* gevoelen.

Deze uitweiding dient slechts als blijk van instemming met hetgeen Major HATCH en Lt.-Colonel HAINES betoogden omtrent het nut van vervanging der gevangenisstraf voor militairen door de straf van plaatsing in de door hen beschreven inrichtingen. Daarbij wordt niet voorbijgezien of ontkend, evenmin als die officieren zulks doen, dat de straf van gevangenis eene noodzakelijkheid blijft voor tal van militaire delicten en in vele gevallen gepaard moet gaan met verwijdering uit de gelederen van het individu, dat zich niet alleen als een misdadig en minderwaardig maar ook als voor het militaire milieu gevaarlijk element heeft doen kennen. Van dezulken

zal evenwel -- de voorbeelden zijn er -- ook in hunne normale omgeving, den burgerstand, niet veel goeds te verwachten zijn.

Volgens hetgeen daaromtrent in de voormelde artikelen wordt medegedeeld, beantwoorden de beschreven inrichtingen aan het doel en aan de verwachtingen. Of ten onzent, voor de inrichtingen welke wij zullen behoeven bij het inwerkingtreden van het Militaire Strafwetboek en van de Wet op de Krijgstucht, van de ondervinding in Amerika en in Engeland zou zijn partij te trekken, zou eigenlijk eerst kunnen blijken door nadere kennismaking, door het bezoeken van die inrichtingen daar te lande. Op een aanvankelijk en oppervlakkig gunstigen indruk, zooals men die bij lezing der artikelen krijgt, valt niet altijd te vertrouwen. Dit is gebleken ten aanzien van de militaire strafinrichtingen in België. Bij de behandeling van het ontwerp van het W. v. M. Sr. werd ten aanzien van de daarin voorgestelde „strafklasse” het Belgische systeem wel niet direct als voorbeeld tot algeheele navolging gesteld, maar toch een beroep gedaan op de daar bestaande strafinrichtingen als gunstige resultaten opleverende (1). De toenmalige kapiteins P. P. C. COLLETTE en G. H. FRASER, die naar België werden gecommitteerd tot het bezichtigen en het bestudeeren der werking van de bedoelde inrichtingen te Vilvoorden en Beverloo, hebben in het hoogst belangrijke verslag (2) betreffende hunne bevindingen, den aanvankelijk gunstigen indruk allerminst bevestigd.

De ten onzent nu bestaande strafinrichtingen, de z.g. „klasse van discipline” bij de landmacht en de „strafklasse” bij de zeemacht kunnen niet gezegd worden aan het doel te beantwoorden. Op dit gebied gaan wij met onze nieuwe militaire straf- en tucht wetten een nieuw veld ontginnen. Het zou wellicht goed zijn om, alvorens daarmede aan te vangen, te gedenken: onderzoek alle dingen en behoudt het goede, en dan in dit geval eens nader te onderzoeken of voor ons van die Amerikaansche en Engelsche strafinrichtingen iets valt te leeren en over te nemen. Eene zending derwaarts b.v. van de bovengenoemde officieren, die zich van hun taak in 1903 zoo uitnemend gekweten hebben en sedert, in rang geklommen, ook eene zooveel ruimere ervaring in ons leger hebben opgedaan, schijnt nog niet zoo verwerpelijk.

Waar ter inleiding van de hiervoor weergegeven artikelen, deze gezegd werden van belang te kunnen zijn met het oog op onze toekomstige straffen tuchtclassen, kan de gedachte rijzen, dat over het hoofd gezien werd de toekomstige straf van *militaire detentie* (artt. 6, a 3°, 11 en 12 W. v. M. Sr.) Dit is echter niet het geval. Enkele opmerkingen mogen thans nog dienen ter verklaring, waarom *die* straf *niet* in verband werd gebracht met de Amerikaansche en Engelsche strafinrichtingen.

Militaire detentie van ten hoogste twee maanden zal door den rechter opgelegd kunnen worden ter vervanging van gevangenisstraf in geval deze krachtens het W. v. M. Sr. kan worden uitgesproken; alzoo ter zake van militaire delicten. Zij zal moeten worden ondergaan in een *afzonderlijk* gebouw en in *afzondering*; werkzaamheden, den „gedetineerden” op te dragen, *mogen* echter ook *gemeenschappelijk* verricht worden.

Deze straf was niet opgenomen in het ontwerp-W. v. M. Sr. (1888) van Prof. Mr. H. VAN DER HOEVEN. Eén lid der z.g. militaire commissie, in 1888 ingesteld tot het onderzoeken van dit ontwerp, wenschte onder de

(1) Verg. o. a. Mr. H. VAN DER HOEVEN, Mil. Straf- en Tucht recht Deel I, bladz. 368-369.

(2) Verslag, uitgegeven bij de Gebroeders VAN CLEEF, 's Gravenhage, 1904; men zie daarin de conclusie op bladz. 52, laatste lid, en bladz. 54, v. o

hoofdstraffen opgenomen te zien de „hechtenis”, in navolging van het W. v. Sr., omdat z. i. „de gevangenisstraf voor alle militaire misdrijven zonder onderscheid te zwaar” zou zijn. Dit lid stelde voor „op de culpose misdrijven hechtenis, op sommige minder ernstige dolose misdrijven alternatief gevangenisstraf of hechtenis (deze laatste straf in plaats van de geldboete) te stellen”. Een ander lid had bezwaar tegen de hechtenis. Deze „wordt in gemeenschap ondergaan, de gestraften staan niet onder strenge methodische tucht, terwijl zij zich kunnen bezighouden met den arbeid, dien zij verkiezen en de opbrengst van dien arbeid hun eigendom blijft. Zij mogen desverkiezende zich ook onledig houden met lezen of schrijven. Eene dergelijke straf is voor een militair misdrijf (of voor den militair? Red.) eer slecht dan goed te noemen; en bij navraag aan gestraften is dat lid gebleken, dat de militairen het detentiehuis (bedoeld: het Huis van Bewaring waarin de bestaande straf van „militaire detentie” wordt ondergaan? Red.) verre verkiezen boven de klasse van discipline. Laatstgenoemde straf, bij sommige militaire misdrijven alternatief gesteld naast de gevangenisstraf, schijnt voor militaire misdrijven zeer doelmatig. De gestrafte, die getoond heeft zijn militaire verplichtingen nog niet goed te kennen, komt onder strenge militaire tucht en wordt met militaire oefeningen bezig gehouden, zoodat de straf tevens dienstbaar is voor de verbetering van den militairen misdadiger (voor zoover hij althans dien naam verdient! Red.). Als hoofdstraf voor militaire misdrijven ingevoerd, bespaart zij ook den soldaat de schande van „gezet en hebben”. Het eerstbedoelde lid was echter van meening, dat de bezwaren tegen de door hem als tweede vrijheidsstraf voorgestelde „hechtenis” geheel konden worden weggenomen „door het aannemen van een afzonderlijk régime voor de daartoe veroordeelde militairen, evenals men dit voor de gevangenisstraf heeft voorgesteld”. Voorts gaf dat lid te kennen, „dat de plaatsing in eene strafklasse misschien als militaire straf in vele gevallen voor mindere militairen doelmatiger kon geacht worden” (waarschijnlijk naar aanleiding van den wensch van een ander lid der commissie, dat als hoofdstraf plaatsing in de strafklasse zou kunnen worden opgelegd) en eindelijk dat het „hem alleen te doen (was) om een tweede minder zware vrijheidsstraf als hoofdstraf naast de gevangenisstraf”. Tegen deze beschouwingen, welke bij andere leden der commissie en bij Prof. VAN DER HOEVEN „ernstige tegenspraak” ondervonden, werd o. m. aangevoerd: dat zooals die straf (hechtenis) thans ten uitvoer wordt gelegd, zij „voor militaire misdrijven zeer ondoelmatig” moet worden genoemd;

dat indien men hare uitvoering wijzigt, men „niet meer (is) in overeenstemming met het wetboek van strafrecht; terwijl de hechtenis dan al spoedig EENE VERMOMDE GEVANGENISSTRAF zal worden”;

dat indien zij „in verplichte afzondering (kon) worden ondergaan, zooals de militaire detentie vóór 1886”, zij een veel doelmatiger straf zou zijn, doch dan staat „DICHTER BIJ DE GEVANGENISSTRAF, DAN BIJ DE HECHTENIS van het gemeene recht”. (1)

Het resultaat is geweest, dat noch de ontwerper, noch de commissie (meerderheid van 5 tegen 2 stemmen), naast de gevangenisstraf eene tweede lichtere vrijheidsstraf wenschte. En uit de bovenstaande aanhalingen schijnt afgeleid te mogen worden, dat men vrij algemeen voor zulk eene lichtere straf, waaraan voor den gestrafte verbonden of de nadeelen van de hechtenis of de nadeelen van de bestaande militaire detentie, niets gevoelde, doch evenmin voor hechtenis of detentie, in afzondering te ondergaan.

In de Memorie van Toelichting op het Ontw. W. v. M. Sr. 1897 werd

(1) Zie Mr. VAN DER HOEVEN, Mil. Straf- en Tuchtrecht, Deel I, bladz. 272-276.

gezegd: „Van de in artikel 4 der wetten van 14 November 1879 opgenoemde hoofdstraffen kan in de tweede plaats de militaire detentie vervallen. Feitelijk is deze straf niets anders dan de hechtenisstraf van het gemeene recht met een vreemden, militair klinkenden naam. De hechtenis nu is een zeer weinig geschikte straf voor de in het militair strafwetboek behandelde misdrijven”. In het Voorl. Verslag der Tweede Kamer werd vermeld, dat „vele leden” de militaire detentie als hoofdstraf behouden wenschten te zien. O. m. omdat, „evenals in het gemeene strafrecht hechtenis, ook hier detentie de tegen culpa bedreigde straf (moet) zijn, terwijl daarenboven voor de minder zware dolose misdrijven den rechter de keuze ware te laten tusschen detentie en gevangenisstraf”. Voorts werd aangevoerd, dat „om de nadeelen der gemeenschap te ontgaan ware te bepalen, dat ook deze straf in afzondering moet worden ondergaan”. Sommige andere leden schaarden zich aan de zijde der Regeering, waren tegen het behoud der militaire detentie, op verschillende gronden, o. a. „wanneer men ook de detentie cellulair ten uitvoer legt, waarin, zoo vroeg men, bestaat dan nog het verschil tusschen deze straf en gevangenisstraf?” In het Regeeringsantwoord werd de opname van de detentie afgewezen, wederom met opmerking — o. a. — „dat zij eigenlijk alleen in naam van de gevangenisstraf zou verschillen”. Bij het mondeling overleg werd door de Comm. v. Rapp. (meerderheid) evenwel weder aangedrongen op het inlasschen van de militaire detentie, te „ondergaan in afzondering en op eene andere plaats dan daar waar de gevangenisstraf wordt ondergaan”. De Regeering bleef bezwaar maken. Ook omdat „ten aanzien van elk artikel afzonderlijk zou moeten worden nagegaan of niet naast de gevangenisstraf ook detentie als straf zou kunnen worden gesteld”. Eene zeker juiste opmerking, want het is toch duidelijk, dat de wensch om aan den rechter de bevoegdheid te laten detentie in plaats van de tegen het feit bedreigde gevangenisstraf op te leggen, maar niet zoo te aanvaarden was. Dan toch stond de weg open, om de zwaarste militaire misdrijven te straffen met militaire detentie; een verkeerd gebruik van de bevoegdheid zou het beoogde verschillend karakter van gevangenisstraf en hechtenis niet tot zijn recht doen komen.

Doch ook nu weder wees de Regeering er op, dat „de detentie, in afzondering te ondergaan, slechts in naam van de gevangenisstraf verschilt” en voorts nog, dat „waar zij op eene andere plaats zou moeten worden tenuitgelegd dan laatstgemelde straf, zou hare opnemng in het straffenstelsel leiden tot eene vermeerdering van het aantal gestichten voor gevangenisstraf met splitsing van deze in twee categorieën”. Bij de weerlegging van het Regeeringsantwoord, verklaarde de Commissie van Voorbereiding nu o. a. „dat zij de detentie vooral daarom gaarne behouden wilde zien, omdat die straf den schuldige in zedelijken zin minder zwaar treft dan de gevangenisstraf” en kwam het haar voor „dat door eene milde wijze van uitvoering van de detentie ook feitelijk wel eenig verschil tusschen beide straffen ware te maken.” (1)

Het valt moeilijk deze laatste opmerkingen te beamen! Van hem, die gevangenisstraf, hechtenisstraf of de door de voorstellers beoogde detentiestraf heeft ondergaan, zegt men, dat hij heeft „gezetten,” men ziet hem daarop aan of althans meent hij dat men er hem op aanziet; aan een minder zwaar treffen in zedelijken zin, zal in de praktijk toch wel niet gedacht worden. En eene ter vervanging van de zwaarste straffen — gevangenis

(1) Zie Mr. H. v. D. HOEVEN, Mil. Straf- en Tucht recht, Deel I, bladz. 276-280.

c.q. doodstraf — ter zake van *zware misdrijven* opgelegde militaire detentie van ten hoogste 2 maanden, dan nog op *milde wijze* uit te voeren, klinkt eenigszins vreemd.

Maar dit in het midden latende; uit de gewisselde stukken blijkt weinig of niets van eene werkelijke bedoeling, om eene zoodanige hoofdstraf op te nemen, welke noch door den naam, noch door de wijze van uitvoering, den veroordeelden militair het gevoel van onderwerping aan een *gevangenis-systeem* geeft, en waarbij op den voorgrond staat het streven om den man „op te heffen”; hem niet eenvoudig door „*dwang*” als 't ware te noodzaken zich nu maar als goed militair te gaan gedragen of zich te „*onderwerpen*” aan de militaire tucht, doch hem door eene doelmatige behandeling, door mooreel overwicht, te overtuigen van het verkeerde van zijn gedrag en van de beteekenis en noodzakelijkheid van de militaire tucht.

Trots de haar bekende bezwaren van de Regeering, heeft de Commissie van Voorbereiding noodig gevonden, bij amendement de inlassching van de „*militaire detentie*” voor te stellen en is, door de aanneming van dit amendement, naar onze bescheidene meening de krijgsmacht *opgescheept* met eene dure, overbodige en ondoelmatige straf.

Bij de toelichting van het amendement werden enkele punten te berde gebracht, die zeker wezen op het streven, de voorgestelde *detentie* beter te doen zijn dan de bestaande en waaruit bleek, dat de voorstellers met de militaire delinquenten, die men maar niet omdat zij misdreven onder alle omstandigheden als boeven of misdadigers mag qualificeeren, het goede voor hadden. Maar in hoofdzaak bevatte het betoog als 't ware theoretische beschouwingen over het verschil tusschen de gewone principale hechtenisstraf en de bedoelde detentie. De laatste een straf „*gelijksoortig wel met hechtenis, doch die weder anders moet wezen en die ook behoort te verschillen met gevangenisstraf.*” Bij hare invoering behoorde „*eenigermate omschreven te worden wat daaronder te verstaan is.*” Een vast omljnd begrip van het *doel* der militaire detentie was in de toelichting van het amendement evenwel niet te vinden. Die toelichting wilde deze straf erkennen als „*een soort van voorrecht, dat wij geven aan de militairen*” waartoe wij verplicht zijn. „*Wij mogen niet vergeten*” — zoo werd gezegd — „*dat wij aan de jonge mannen, die wij naar de kazerne zenden, zeer zware verplichtingen opleggen. Dit mogen en moeten wij doen, maar wij moeten geen oogenblik vergeten, dat wij die jonge mannen dan ook zoo zacht moeten behandelen als het maar eenigszins kan.*” (1) Nu is toch zeker het zenden naar de kazerne — tenzij men deze beschouwt als een verbanningsoord — en het opleggen van zware verplichtingen nog geen reden om iemand zoo zacht mogelijk of zachter dan anderen te behandelen. Maar ook is er geen goede reden voor om hem, die in de kazerne zich tegen de militaire tucht vergrijpt en zijne zware verplichtingen niet nakomt, nu juist zoo zacht mogelijk te behandelen. Integendeel zal er in den regel eerder aanleiding zijn om hem, in het belang van de militaire discipline en van hemzelf, *streng* de behandelen; echter niet strenger dan noodig is in verband met den aard der overtreding en de geaardheid van den overtreder. Ook uit de beschrijving van de Amerikaansche en Engelsche militaire strafinrichtingen blijkt, dat dáár de deskundigen niet gaan in de richting van zoo zacht mogelijke behandeling van de overtreders, doch hun succes zoeken in de toepassing van wél gestrenge maar niet verbitterende of vernederende straf.

(1) Zie Mr. H. v. D. HOEVEN, Mil. Straf- en Tuchtrecht, Deel I. bladz. 282.

De doelmatigheid van de militaire detentie is door de voorstanders ongetwijfeld niet voldoende aangetoond en kan o.i. ook niet aangetoond worden.

Na overweging van alles wat de voorstanders van die detentie hadden aangevoerd, om de verschilpunten tusschen die straf en de gevangenisstraf aan te duiden, luidde de conclusie van den Regeerings-commissaris Prof. Mr. VAN DER HOEVEN: „*Er is geen verschil tusschen die nieuwe detentie en de gevangenisstraf*”. (1)

Aan gegronde bedenkingen tegen de invoeging dezer straf ook van de zijde der Eerste Kamer heeft het niet ontbroken, en tot het laatste toe is ook de Regeering „*blijven twifelen of door de opneming van de straf van detentie het ontwerp inderdaad wel verbeterd*” was. Bij de wordingsgeschiedenis van die straf kan hier niet langer worden stilgestaan. Wie daarop aandachtig naleest het zoo verdienstelijke werk van Prof. Mr. H. VAN DER HOEVEN, zal ongetwijfeld voor die straf weinig gevoelen en te minder uithoofde van het vage begrip dat bleek te bestaan omtrent de wijze van uitvoering. Een afzonderlijk gebouw, bestemd om *militairen* de straf van *militaire detentie in afzondering* te doen ondergaan en dat zal staan *niet* onder *militair*, maar onder *burgerlijk* beheer. Reeds dit schijnt voldoende om in te stemmen met de verwachting van „onderscheidene” leden der Eerste Kamer St. Gen., dat het *niet gemakkelijk* zal vallen een specifiek *militair* karakter aan die straf toe te kennen. En de met die straf evenmin ingenomen Regeering moest zich bij haar antwoord daarop bepalen tot het geven van de schrale troost, harerzijds gaarne te zullen *trachten* door de uit te vaardigen voorschriften betreffende den inwendigen dienst, de tucht en de te verrichten werkzaamheden, gelijk ook door de keuze van het *beambten* personeel, een *zooveel mogelijk* specifiek *militair* karakter aan de straf te geven. (2)

Met andere woorden, de straf is nu eenmaal door het besluit (3) der Tweede Kamer in ons Militair Strafwetboek opgenomen en dus moet men maar zien daarvan in de praktijk iets terecht te brengen.

Aanvankelijk schijnt van *deze* „detentie” niet veel anders te verwachten dan „*een halfslachtige toestand, waaruit nooit iets goeds kan voortvloeien; geen gevangenis, geen kazerne, van beiden iets; geen vleesch en geen visch*” (4)

Hebben de voorstellers van *deze* militaire „detentie” daarmede wellicht hetzelfde beoogd als de Amerikaansche en de Engelsche regeeringen beoogden met *hun* „detention”, dan is het toch aan twijfel onderhevig of daarvan even goede resultaten te verkrijgen zullen zijn. En gesteld dat men, zoo wat de inrichting en het beheer van het daarvoor te bestemmen gebouw als wat het régime betreft, de vroegere inzichten maar buiten beschouwing kon laten en het Amerikaansche of Engelsche stelsel kon nastreven, dan zou nog de vraag rijzen, waartoe nu eigenlijk nog zulk eene kostbare instelling dienen moet terwijl in het strafwetboek reeds een straf voorkomt die met het doel der „detention” overeenkomt, n.l. de „*strafklasse*”

(1) Zie Mr. H. v. D. HOEVEN, Mil. Straf- en Tuchtrecht, Deel. 1, bladz. 292.

(2) Zie Mr. H. v. D. HOEVEN, Mil. Straf- en Tuchtrecht, Deel I. bladz. 297-298.

(3) Bij de beraadslaging op 6 Mei 1902 sprak het toenmalige 2de Kamerlid Mr. HEEMSKERK, vóór de stemming over artt. 11 en 12 W. v. M. Sr., over de aanneming van het amendement als „*dat dit een van de meest wilde besluiten zou zijn, die de Kamer zou kunnen nemen*” v. d. H., Deel I bladz. 294).

(4) C. J. BLOK, Insp. v. Adm., „Opmerkingen over eenige straffen in de nieuwe militaire strafwetten”. M. R. T., Deel III, bladz. 364.

De plaatsing in de strafklasse toch, heeft men zich gedacht als „*eene straf die indruk maakt en in vele gevallen een gunstigen invloed heeft, mits de inrichting daarvan op goede grondslagen ruste en de daarbij geplaatste officieren en onderofficieren voor hunne belangrijke en zware taak berekend zijn*”; eene inrichting waar „*deugdelijke en deugdzaame militairen gevormd*” zouden kunnen worden; eene „*leerschool voor de militaire ondergeschiktheid*”. (1) Eene strafinrichting, niet bestemd voor bepaald slechte individuen, maar waarvan gunstige resultaten te verwachten zijn ten aanzien van militairen „*die niet onder de slechten behoeven gerangschikt te worden, doch door een enkele daad getoond hebben, dat zij zich nog niet aan de militaire tucht kunnen gewennen*”. (2)

De denkbeelden omtrent het doel en de werking der strafklasse ontwikkeld, waren ongetwijfeld helderder en beter omljnd, dan hetgeen ten aanzien der detentie werd aangevoerd. En die strafklasse zou ons zeker volkomen sympathiek zijn, indien de bereiking van het doel niet in ernstige mate werd geschaad door de opneming van die straf onder de bijkomende straffen. Zij had in plaats van de militaire detentie opgenomen behooren te worden onder de hoofdstraffen om, evenals nu ten aanzien van de detentie werd bepaald, ter beoordeeling van den rechter te worden opgelegd ingeval ter zake van een militair delict gevangenisstraf kan uitgesproken worden. Terecht werd in het Verslag der Tweede Kamer door „*enkele leden*” betoogd, dat het „*niet rationeel*” was „*dat de veroordeelde na het ondergaan eener misschien korte gevangenisstraf nog wellicht geruimen tijd zou moeten verblijven in de strafklasse*” en „*dat deze straf veeleer onder de hoofdstraffen behoort te worden opgenomen*” (3).

Men beschouwe de zaak eens aandachtig van het standpunt van den militair — *niet „misdadiger” of „slecht individu”* — en uit een psychologisch oogpunt. Wat denkt men dan te bereiken met een systeem, dat daarop neerkomt: den man (of jongeling) eerst *neer te drukken* door hem in de gevangenis in te sluiten waar hij alleen gevoelt *de straf* en gebrandmerkt te zijn als te hebben „*gezetelen*”; daarna hem onmiddellijk en in die gemoedsstemming over te brengen naar eene andere inrichting waar hij nogmaals *straf* ondergaat maar nu tevens met het doel eens een *goed militair* van hem te maken.

Welk eene methode om een individu dat, overigens van goeden wil en goede geaardheid, blijk gaf zich nog niet aan de noodzakelijke eischen der militaire tucht te kunnen of willen onderwerpen, tot een „*deugdelijk en deugdzaam militair*” te vormen!

Blijkbaar bestaan in Amerika en Engeland andere psychologische en opvoedkundige inzichten ten aanzien van militairen, en levert het in praktijk brengen daarvan nog niet zulke slechte resultaten op.

Over de „*tuchtklasse*” van de W. Kr. behoeft hier niet te worden uitgeweid. Zij werd hiervóór genoemd in één adem met de „*strafklasse*”. Uit de geschiedenis dezer straffen leert men en het is dan ook reeds vroeger betoogd, dat zij feitelijk hetzelfde doel hebben, niet principieel doch slechts in naam verschillen en dat, om dit naamverschil nog eenigszins tot zijn recht te kunnen doen komen, *getracht* zal moeten worden het een of ander *uit te vinden* waardoor deze straffen zich van elkander onderscheiden wat de uitvoering betreft.

(1) Zie Mr. H. v. D. HOEVEN, Mil. Straf- en Tuchtrecht, Deel I, bladz. 354, 355.

(2) Zie t. a. p., bladz. 357.

(3) Zie t. a. p., bladz. 355.

Sedert de vaststelling van ons Militair Strafwetboek zijn nu ruim 10 jaren verloop en mogelijk zal nu binnen niet zoo langen tijd de Volksvertegenwoordiging hare aandacht hebben te schenken aan een wetsontwerp betreffende de invoering van dit Wetboek. Zij moge dan nog eens ernstig overwegen of op de besluiten ten aanzien van het strafstelsel 10 jaren geleden genomen nog niet eens ware terug te komen. Dit toch kan alleen van *haar* uitgaan. Wellicht zou die ernstige overweging er toe kunnen leiden uit het Wetboek te lichten de „*militaire detentie*” en in plaats daarvan de „*strafklasse*” naar de rubriek hoofdstraffen over te brengen.

v. R. v. A.

Aanvulling en verhooging van Hoofdstuk IV (Justitie) der Staatsbegroting voor 1913, in verband met de gewijzigde militaire rechtspleging.

Bij Koninklijke boodschap van 12 Augustus 1913 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden een ontwerp van wet tot aanvulling en verhooging van Hoofdstuk IV (Justitie) der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1913, voortvloeiende o. m. uit de regeling der jaarwedden van den president, de rechtsgeleerde leden, den advocaat-fiscaal en den griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof, de presidenten der krijgswraden bij de landmacht en bij den zeekrijgswraad binnen het Rijk in Europa, de auditeurs-militair in de militaire arrondissementen en den fiscaal bij den zeekrijgswraad binnen het Rijk in Europa, bij de wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* N°. 292), en uit de regeling der traktementen en toelagen van beambten en bedienden bij deze krijgswraden.

In de memorie van toelichting, ondertekend door den Minister van Justitie a. i. HEEMSKERK werd medegedeeld, dat „het voornemen bestaat de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337), houdende wijziging van de Rechtspleging bij de Landmacht en van die bij de Zeemacht, alsmede van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, benevens de wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* N°. 292) tot aanvulling van art. 143 der Rechtspleging bij de Landmacht enz. nog dit jaar in werking te doen treden.” Voorts is daarin vermeld, dat onder de voorgestelde verhoogingen o. m. is begrepen „verhooging tot op f 2000 van de bezoldiging van den commies-griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof.”

Aan die memorie ontleenen wij verder nog het navolgende:

„Bij de raming van het bedrag voor de bezoldiging der beambten en der bedienden zijn tot grondslag genomen de regelingen geldende voor het overeenkomstig personeel bij de burgerlijke gerechten, onderscheidenlijk vastgesteld bij Reglement IV op de organisatie en de dienst der deurwaarders en verdere rechtsbedienden en bij het Koninklijk besluit van 28 Mei 1909 (*Staatsblad* N°. 130).

Op grond dat reeds thans bij de auditeurs-militair schrijvers in dienst zijn die eene bezoldiging genieten, gelijkstaande met de jaarwedde van een Rijksklerk 2de klasse bij een burgerlijk gerecht, is voor de schrijvers bij de krijgswraden, bij de auditeurs-militair en bij den fiscaal eene gelijke bezoldiging in raming gebracht als van een Rijksklerk 2de klasse.

Wijders is er op gerekend, dat bij elk der krijgswraden kan worden aangesteld een bode of een concierge-bode, al naar gelang voor die raden in een rechtsgebouw, nevens andere gerechten, huisvesting kan worden gevonden, dan wel dat zij in een afzonderlijk gebouw moeten worden gehuisvest.”

Bij Nota van Wijziging, ingezonden bij brief van 22 September 1913 onderteekend door den Minister van Justitie B. ORT is bovenbedoeld wetsontwerp nog aangevuld met een post voor „vergoeding wegens bewezen diensten aan den waarnemend Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, de presidenten-plaatsvervangers, van de auditeurs militair-plaatsvervangers en den fiscaal-plaatsvervanger bij de krijgsraden en toelagen aan advocaten-raadslieden van beklagden die naar den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa zijn verwezen.”

Tot toelichting van deze wijziging wordt door den Minister van Justitie het volgende medegedeeld :

„Ter verzekering dat de waarneming der betrekking van Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, tijdens afwezigheid of ontstentenis van den titularis behoorlijk zal geschieden, dient aan dengene die, overeenkomstig artikel 96 der Provisioneele Instructie voor genoemd Hof, met de waarneming van genoemde betrekking wordt belast, deswege eene vergoeding te worden verleend. Deze ware te bepalen op f 15 per dag, ongeveer overeenkomende met de bezoldiging per dag van Advocaat-Fiscaal, verkregen na zijne eerste periodieke traktementsverhooving.

De Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa zal in den kring der directie der Marine te Willemsoord, en wel te den Helder gevestigd worden. Ter ondervanging van het bezwaar, dat in die standplaats geen balie bestaat en daardoor voor plaatsvervanger van president en fiscaal en voor raadslieden van beklagden, daár moeilijker dan elders geschikte juristen zullen zijn te vinden, komt het, ten einde zoowel die plaatsvervanging, als de verdediging van beklagden behoorlijk te verzekeren, noodzakelijk voor, aan de bedoelde plaatsvervangers, die te den Helder moeten wonen, en aan de juristen die elders wonen en als raadsman voor den Zeekrijgsraad optreden, eene vergoeding voor hunne diensten en kosten te verleenen. Ook voor vervanging van voorzitter en auditeur bij andere krijgsraden zal gelijke behoefte wellicht blijken.

Het ligt in de bedoeling eenige advocaten in het arrondissement Alkmaar en, bij niet voldoende aanbod in aangrenzende arrondissementen eene vaste jaarlijksche vergoeding toe te kennen, indien zij zich bereid verklaren als raadsman te fungeeren voor de beklagden aan wie een advocaat als raadsman is toegevoegd, zoomede om als gekozen raadsman op te treden voor de beklagden, die door onvermogen niet in staat zijn zelf hunne verdediging te bekostigen. Bovendien zouden deze advocaten zich moeten verbinden om voor niet onvermogene beklagden geen hooger tarief voor verdedigingskosten toe te passen dan in de plaats waar zij wonen voor verdediging in strafzaken gebruikelijk is.”

Het voorloopig verslag betreffende bovenbedoeld wetsontwerp werd vastgesteld den 20sten October 1913. Hieraan ontleenen wij het volgende :

„Naar aanleiding van dit wetsontwerp wenschten eenige leden er bij den Minister op aan te dringen, dat voor de bezetting der plaatsen van president van een krijggsraad bij de landmacht in de eerste plaats zou worden gezocht onder die doctoren in de rechtswetenschap, die vroeger officier zijn geweest maar den militairen dienst hebben verlaten om zich geheel aan de rechtspraak of de rechtspractijk te wijden. Van die personen is volgens die leden toch te verwachten, dat zij, behalve over de noodige juridische kennis, ook beschikken over kennis van militaire toestanden en militaire verhoudingen, een factor, die voor de goede uitoefening van het voor-

zitterschap van een krijgsraad van groot belang is te achten. Ook spreekt de billijkheid er voor, dat op hen in de eerste plaats het oog worde gevestigd; zij lieten noodgedrongen hunne militaire carrière in den steek, toen zij zich aan de practijk van het recht gingen wijden.

Andere leden merkten hiertegen op, dat betwijfeld mag worden of de personen, welke men hier op het oog heeft, in het algemeen de gewenschte juridische ervaring bezitten om hun den post van voorzitter van een krijgsraad te kunnen toevertrouwen. Zulk een voorzitter heeft immers niet genoeg aan een zekere mate van zuivere rechtskennis; bekendheid met de practijk van het rechtsleven in al zijne schakeeringen en den gang van het rechtsgeding is voor hem niet minder onontbeerlijk en die bekendheid kan niet verondersteld worden van bedoelde oud-officieren, die nog maar enkele jaren geleden den graad van doctor in de rechtswetenschap behaalden. Ook is het geenszins zeker, dat die oud-officieren zullen voldoen aan het vereischte, dat aan de voorzitters der krijgsraden moet worden gesteld, dat zij nl. door hunne persoonlijkheid zoowel aan de militaire leden der raden als aan de justiciabelen, die tot het leger behooren, aanzien afdwingen. Zij brachten het toch niet verder dan tot de laagste rangen in de officiers-carrière, en zoo kunnen zij in het algemeen op zulk aanzien niet bogen, al hebben zij ook den graad van doctor in de rechtswetenschap behaald. En eindelijk wenschten de hier aan het woord zijnde leden er op te wijzen, dat de Regeering, door de meergenoemde personen als aangewezen te beschouwen voor de bezetting der presidentsplaatsen, haar vrijheid van keuze tot een klein gebied zou beperken. Op grond van een en ander verklaarde men de boven uitgesproken wensch niet te kunnen ondersteunen.

In de toelichting tot de Nota van Wijziging, waarbij is voorgesteld, de omschrijving van het in art. 1 van hoofdstuk IV der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1913 in te lasschen art. 14a zoodanig te wijzigen, dat uit dat artikel toelagen kunnen worden betaald aan de advocaten in het arrondissement Alkmaar en zoo noodig in de daaraan grenzende arrondissementen, die als verdedigers van beschuldigten willen optreden voor den zee-krijgsraad binnen het Rijk in Europa, — wordt medegedeeld, dat het voornemen bestaat den zee-krijgsraad in den kring der directie der marine te Willemsoord en wel te den Helder te vestigen, een voornemen, waaraan de betrokken Ministers sedert uitvoering hebben gegeven door een Koninklijk besluit van die strekking (van 2 October jl., *Staatsblad* N°. 376) uit te lokken. Vele leden hadden gehoopt, dat zij de Regeering vóór dat dit voornemen ten uitvoer werd gebracht, nog tijdig hadden kunnen overtuigen van de ondoelmatigheid daarvan. Zij stemden toch geheel en al in met het te dezen aanzien vroeger door de Regeering gehuldigde inzicht, dat o.a. is neergelegd in de navolgende woorden, voorkomende in den brief, door drie Ministers uit het vorige Kabinet onder dagteekening van 20/23/30 Mei 1910 tot den Voorzitter der Tweede Kamer gericht (n°. 1 van de stukken gedrukt onder n°. 17 der Zitting 1909—1910) „dat Amsterdam „als standplaats voor bedoelden krijgsraad behoort te worden bestemd, „omdat die plaats ten opzichte der andere maritieme directien het gunstigst „gelegen is, aldaar een universiteit met haar vele hulpbronnen zetelt en „de marinewerf aldaar de noodige localiteit biedt voor het houden der „openbare terechtzittingen.” Waarom, zoo vroeg men, heeft deze Regeering gemeend een ander standpunt te moeten innemen?

Door de hier aan het woord zijnde leden werd verder betoogd, dat Amsterdam boven den Helder hierom de voorkeur verdient, wijl in eerstgenoemde plaats de voorzitter en de leden van den krijgsraad veel meer

dan te den Helder gelegenheid zullen hebben hun juridisch oordeel te scherpen door den omgang met hoogstaande juristen uit de kringen der wetenschap en der practijk. Te den Helder bestaat die gelegenheid uiteraard zoo goed als niet. De omgeving, waarin de voorzitter en de leden van den zee krijgsraad zich aldaar dagelijks zullen bewegen, zal noodzakelijk een beslist militair karakter hebben, en het gevaar is niet denkbeeldig, dat de raad, in zijne opvattingen, daarvan — ongewild — op den duur een ongewenschten invloed ondergaat, die in Amsterdam, in een milieu met zoo groote sociale verscheidenheid, niet is te vreezen. Ook mag men wel als vaststaande aannemen, dat bij vestiging van den raad te Amsterdam de Regeering bij de benoeming van een voorzitter ruimere keuze zal hebben dan wanneer den Helder de standplaats van dien voorzitter moet zijn, welke plaats voor een jurist als woonplaats weinig aantrekkelijks biedt. En verder verdient te worden bedacht, dat, als de raad te den Helder wordt gevestigd, men zeer moeilijk waardige plaatsvervangers van president en fiscaal voor den zee krijgsraad zal kunnen krijgen. Deze plaatsvervangers zullen immers te den Helder moeten wonen. Zullen zij onder het kleine aantal rechtsgeleerden, dat te den Helder aanwezig is, kunnen worden gevonden zonder dat men vervalt tot personen, wier algeheele geschiktheid voor deze posten met recht kan worden in twijfel getrokken?

Met het oog op de voorziening in de behoefte aan rechtsbijstand voor de beklagden biedt daarenboven een plaats als Amsterdam met eene groote balie uiteraard groote voordeelen boven den Helder, waar in het geheel geen balie bestaat. De regeling, die de Minister voorstelt om in de behoefte te voorzien, zal niet verhinderen, dat de keuze toch vrij beperkt blijft.

Nog werd de vrees geuit, dat wanneer de zittingen van den zee krijgsraad te den Helder zullen worden gehouden, waar zooveel marinepersoneel zich bevindt, bij de behandeling van zaken, welke groote belangstelling wekken, de verleiding voor onruststokers groot zal zijn om ter gelegenheid van die zittingen door straatdemonstraties of op andere wijze aan die belangstelling eene minder gepaste uiting te geven.

Om al deze redenen verklaarden de leden hier aan het woord het ten zeerste te betreuren, dat de Regeering, door voormeld Koninklijk besluit uit te lokken, de Kamer voor een voldongen feit heeft gesteld en het haar daardoor vrijwel onmogelijk heeft gemaakt om van haar gevoelen ten deze te doen blijken.

Andere leden, hoewel overigens geen partij kiezende tusschen den Helder en Amsterdam, waren van oordeel, dat voor teleurstelling geen redelijke grond bestaat, omdat in de Toelichting der Nota van Wijziging van een *voornemen* geen sprake is, maar daarin als eene reeds vaststaande zaak wordt medegedeeld, dat de zee krijgsraad te den Helder *zal* gevestigd worden, eene beslissing bij art. 13 der wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) aan de Kroon opgedragen.

Wat de vestiging van den zee krijgsraad te den Helder zelve betreft, konden vele leden niet instemmen met de bezwaren, daartegen ingebracht, vooral omdat de meeste beschuldigten, die daarvoor zullen hebben terecht te staan, te den Helder hun verblijf hebben. Zoo behoorden in het jaar 1912 van de beschuldigten, die zich voor de zee krijgsraden hadden te verantwoorden, 105 tot de marinedirectie te Willemsoord, 31 tot die van Hellevoetsluis en slechts 10 tot die van Amsterdam. Zij koesterden verder het vertrouwen, dat door het stelsel van vergoedingen, toe te kennen aan de advocaten, die zich bereid verklaren als toegevoegd raadsman of als

gekozen raadsman voor onvermogen de beklagden te fungeeren, een bevredigende toestand in het leven zal kunnen worden geroepen, vooral wijl de balie te Alkmaar niet al te klein is. Overigens werd ten aanzien van dit punt nog de opmerking gemaakt, dat de bepaling, dat de advocaten zich moeten verbinden voor niet-vermogen de beklagden geen hooger tarief voor verdedigingskosten toe te passen dan in de plaats waar zij wonen, voor verdediging in strafzaken gebruikelijk is, tot moeilijkheden leiden kan, aangezien van een gebruikelijk tarief voor verdedigingskosten nergens kan worden gesproken. Op dit punt bestaat de grootst mogelijke verscheidenheid.

De leden, die vorenstaande bedenkingen tegen de keuze van den Helder opperden, verklaarden tenslotte niet voorbij te zien, dat uit een financieel oogpunt den Helder het voordeel biedt, dat voor beklagden en getuigen, te den Helder gestationneerd, die voor den zee-krijgsraad moeten verschijnen, geen reiskosten zullen behoeven te worden gemaakt. Maar daar staat tegenover, dat voor beklagden en getuigen, in Hellevoetsluis en te Rotterdam in garnizoen, de reiskosten naar den Helder die naar Amsterdam belangrijk zullen overtreffen. En de jaarlijksche vergoedingen aan advocaten en aan plaatsvervangens van president en fiskaal, die de Minister, bij vestiging van den raad te den Helder, meent te moeten toekennen, zouden te Amsterdam ook kunnen worden uitgespaard. Mocht te eeniger tijd het aantal zee-officieren in actieven dienst, te Amsterdam gestationneerd, onvoldoende worden voor de samenstelling van den zee-krijgsraad, dan zou dat nog geen reden behoeven te zijn om niet langer aan Amsterdam de voorkeur te geven. In dat gebrek aan officieren zou dan moeten worden voorzien door het doen zitting nemen in den raad van officieren, elders in garnizoen, wat dan gepaard zou moeten gaan met het toekennen van vergoeding van reis- en verblijfkosten.

Van andere zijde werd ook het gewicht van deze bedenking tegen de keuze van den Helder betwist, omdat wat van de eene zijde door de vestiging van den zee-krijgsraad te Amsterdam zou worden bespaard, aan den anderen kant voor reis- en verblijfkosten uit anderen hoofde zou moeten worden uitgegeven en eene mogelijke kleine besparing op die kosten niet kan opwegen tegen het argument, dat den Helder het voornaamste marinegarnizoen is en bijgevolg de vestiging van den zee-krijgsraad aldaar voor het groote meerendeel der te behandelen zaken eene vlotte afdoening zal bevorderen.

Door eenige leden werd nog gevraagd of zich te den Helder een gebouw bevindt geschikt om voor de zittingen van den zee-krijgsraad te kunnen worden gebruikt.

Eenige leden stelden de vraag, hoe de Regeering denkt te gemoet te komen aan den wensch, in de afgelopen zitting der Kamer door eenige leden geuit, dat voor beschuldigten, die in Oost-Indië zijn veroordeeld door den zee-krijgsraad, welke aldaar wordt gehouden, de gelegenheid besta in hooger beroep te gaan bij een in Oost-Indië gevestigd Militair Gerechtshof".

Naar aanleiding van het verslag werd door den Minister van Justitie bij Nota, ingezonden 30 October 1913, het navolgende medegedeeld:

„De door eenige leden geuite wensch, dat voor de bezetting der plaatsen van burger-rechtsgeleerde presidenten van de krijgsraden bij de landmacht in de eerste plaats zal worden gezocht onder „doctoren in de rechtswetenschap, die vroeger officier zijn geweest, maar den militairen dienst hebben

verlaten om zich geheel aan de rechtspraak of de rechtspraak te wijden", wordt, naar de ondergeteekende vermoedt, in de uit het Verslag aangehaalde woorden niet geheel overeenkomstig de bedoeling dier leden uitgedrukt. Immers zoodanige rechtsgeleerden zijn nagenoeg niet te vinden en onder de sollicitanten naar de hier bedoelde betrekking komen zij niet voor.

Voorzover echter de wensch dier leden meer deze strekking mocht hebben, dat de geschiktheid dier sollicitanten in de eerste plaats naar hunne kennis en ervaring van militaire toestanden zou zijn af te meten en dat derhalve als regel aan de officieren of oud-officieren onder hen de voorkeur zou zijn te geven, zou de ondergeteekende zich in hoofdzaak willen aansluiten bij het klemmend betoog, door andere leden geleverd, op grond waarvan bij hen de wensch der eerstbedoelde leden ondersteuning niet heeft mogen vinden. Ter aanvulling van dat betoog zou hij enkel nog willen opmerken, dat naar zijn oordeel bij de keuze van de burger-rechtsgeleerde presidenten der krijgsraden zoo bij de zee- als bij de landmacht allereerst op de voor de leiding van het geding noodige *juridische geschiktheid en ervaring* behoort te worden gelet. Ook blijktens de geschiedenis der herzieningswet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) (1) heeft immers de aanwezigheid in den krijgsraad van een burger-rechtsgeleerden voorzitter bepaaldelijk ten doel om bij de behandeling en berechting der zaak meer dan tot dusver het juridisch element tot zijn recht te doen komen. Het militair element vindt in de vier officieren-leden eene voldoende krachtige, numeriek zelfs overwegende vertegenwoordiging. Geenszins worde echter uit het bovenstaande afgeleid, dat de ondergeteekende persoonlijke ervaring omtrent militaire toestanden en verhoudingen bij de te benoemen burger-rechtsgeleerde presidenten niet in het algemeen als een voordeel zou beschouwen. Integendeel. Bij overigens gelijke geschiktheid uit juridisch en psychologisch oogpunt van zich voor eene benoeming beschikbaar stellende rechtsgeleerden zou de ondergeteekende geneigd zijn aan de zoodanigen onder hen, die bovendien nog eene bijzondere kennis van specifiek militaire toestanden bezitten, de voorkeur te geven. De weg naar het voorzitterschap van een krijgsraad binnen het rijk in Europa staat derhalve voor officieren, die zich op de wetenschap des rechts toeleggen, wijd open. Eene benoeming zal echter eerst kunnen volgen, wanneer mag worden aangenomen, dat zij, naast hunne militaire kennis en ervaring, ook de voor genoemde betrekking in de eerste plaats gevorderde qualiteiten in voldoende mate zullen hebben verkregen. Waar eene benoeming, als hier bedoeld, op de voordracht niet alleen van den ondergeteekende doch mede van zijn ambtgenoot van Marine dan wel van Oorlog zal moeten geschieden, moge de ondergeteekende ten slotte nog verklaren, dat beide ambtgenooten zijne zienswijze ten deze volkomen deelen.

Thans overgaande tot de beantwoording van de opmerkingen en beschouwingen nopens het tweede in het Verslag behandelde punt — de aanwijzing van Helder als zetelplaats voor den zeekrijgsraad binnen het rijk in Europa —, zij het den ondergeteekende vergund uiteen te zetten, waarom, ten eerste, de Regeering gemeend heeft nog vóór de behandeling van dit wetontwerp tot zoodanige aanwijzing te moeten overgaan, en waarom vervolgens aan Helder boven Amsterdam de voorkeur *moest* worden gegeven. Wat het

(1) Men vergelijkte b.v. bladzijde 5 der Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer betreffende het ontwerp der genoemde wet (M. R. T. Deel VIII, biz. 98.) Red.

eerste punt betreft, worde op den voorgrond gesteld, de de inhoud van dit wetsontwerp uiteraard onmiddellijk verband moest houden met de beantwoording van de vraag, waar de zeekrijgsraad binnen het rijk in Europa zou worden gevestigd, dat voor den ondergeteekende niet geheel kon vaststaan, welke gelden hij zou moeten aanvragen, alvorens in zake de zetelplaats van dien krijgsraad door de Regeering eene beslissing zou zijn genomen. Indien toch Amsterdam zou worden aangewezen, dan zou aanstonds de vraag rijzen, of niet, in aansluiting bij de salarisregeling voor de gewone rechterlijke macht aldaar, aan den voorzitter van en den fiscaal bij den vasten zeekrijgsraad alsnog eene bijzondere toelage met het oog op de dure levensomstandigheden te Amsterdam zou moeten worden toegekend. Werd daarentegen die krijgsraad gevestigd te Helder, dan zou eenige geldelijke opoffering noodzakelijk zijn om eene behoorlijke verdediging van de beschuldigten voor den zeekrijgsraad binnen het rijk in Europa te waarborgen. De basis voor de hoegrootheid en de omschrijving van de posten, welke bij dit wetsontwerp worden voorgesteld, moest derhalve gelegen zijn in de te voren gedane keuze omtrent plaats van vestiging en inrichting van den zeekrijgsraad; het vragen van gelden tot een nog zwevend cijfer en tot nog niet juist bestemd doel zou zeer terecht als een staatsrechtelijk ongeoorloofd novum zijn gecritiseerd. De Regeering moest dus bij de meer definitieve formuleering van dit wetsontwerp — welke bij de door haar aangeboden Nota van Wijziging heeft plaats gevonden — omtrent de zetelplaats van meerbedoelden krijgsraad voor zich zelve eene beslissing hebben genomen. Waarom is echter door den ondergeteekende na ampel overleg en in samenwerking met zijn ambtgenoot van Marine aanstonds het Koninklijk besluit tot aanwijzing van bedoelde zetelplaats uitgelokt?

Ter beantwoording dier vraag worde allereerst opgemerkt, dat de aanwijzing van de zetelplaats van den vasten zeekrijgsraad door de herziene Regtspleging bij de Zeemagt wordt opgedragen aan de Kroon, welke dus uitsluitend de verantwoordelijkheid voor die aanwijzing heeft te dragen, eene omstandigheid, waarop terecht ook reeds in het Verslag de aandacht is gevestigd. Intusschen zou de ondergeteekende het uiteraard als een voordeel hebben aangemerkt, indien hij alvorens die aanwijzing te bevorderen, in de gelegenheid ware geweest het gevoelen der Staten-Generaal te dien aanzien te leeren kennen. In het onderhavige geval bestond die gelegenheid practisch echter niet. De ondergeteekende betreurt zulks. Doch wat was het geval? Bij het door hem met zijn ambtgenoot van Marine gepleegd overleg is gebleken, dat, zouden de herziene Regtsplegingen nog dit jaar in werking kunnen treden, de aanwijzing van de zetelplaats van den zeekrijgsraad binnen het rijk in Europa onverwijld zou dienen te geschieden, omdat bij uitstel tot na het uiteraard geheel onzeker tijdstip, waarop de behandeling van dit wetsontwerp in beide Kamers zou zijn afgevoerd, de talrijke voorbereidende maatregelen, strekkende om op die zetelplaats de herziene Regtspleging bij de Zeemagt naar letter en geest te doen werken, gevaar liepen niet tijdig meer te kunnen worden voltooid. Doch bovendien kwam de ondergeteekende bij bedoeld overleg tot de overtuiging, dat de meergenoemde zeekrijgsraad enkel en alleen in de directie der marine te Willemsoord zou mogen worden gevestigd, eene overtuiging, waarin hij meende zoo sterk te staan, dat naar zijn oordeel de kennismeming van de redenen, welke zijn ambtgenoot van Marine en hem ten deze hebben bewogen, de aanwijzing van Helder redelijkerwijs algemeen zou moeten doen billijken. En, was dit oordeel juist, dan zou het langer uitstellen van die aanwijzing, afgezien nog van het aan verder uitstel verbonden gevaar,

waarop zoeeven werd gewezen, toch practisch geene vruchten kunnen dragen.

Waarom nu — en de ondergeteekende nadert thans tot het tweede punt, waaromtrent hij der Kamer de noodige opheldering zou wenschen te verschaffen —, waarom *moest* aan Helder als zetelplaats voor den vasten zeekrijgsraad de voorkeur worden gegeven boven Amsterdam? Allereerst worde opgemerkt, dat de ondergeteekende en zijn ambtgenoot van Marine volkomen erkennen het gewicht der argumenten, in het Verslag vóór eene vestiging van den zeekrijgsraad te Amsterdam aangevoerd en ook reeds te voren door hen overwogen. Inderdaad heeft Amsterdam als zetelplaats van een krijgsraad groote voordeelen, voordeelen, waarop door de Ministers HEEMSKERK, WENTHOLT en COOL in hun gemeenschappelijk schrijven, aangehaald op bladzijde 2 van het Verslag, zoo terecht de nadruk werd gelegd. Intusschen dateert bedoeld schrijven van Mei 1910, en de ondergeteekende, toegeevende dat destijds Amsterdam de aangewezen plaats moest worden geacht voor de vestiging van den hier bedoelden zeekrijgsraad, heeft niettemin deugdelijken grond om zich verzekerd te houden, dat *onder de sedert gewijzigde omstandigheden* ook door de betrokken Ministers uit het vorige Kabinet ten slotte de aanwijzing van Helder zou zijn bevorderd. Sedert 1910 toch heeft het voornemen tot opheffing van de marinewerf te Amsterdam en in verband daarmee van de directie der marine aldaar, steeds vasteren vorm aangenomen, en thans kan die opheffing in de naaste toekomst worden tegemoet gezien. Alsdan zou de zeekrijgsraad, ingeval van aanvankelijke vestiging te Amsterdam, aldaar niet kunnen worden gehandhaafd, tenzij eene wijziging van ettelijke bepalingen van de Regtspleging bij de Zeemagt, welke thans vordert, dat de krijgsraad wordt gehouden ter standplaats van den commandeerenden officier in de marine-directie, mocht kunnen worden tot stand gebracht. En tegen zoodanige wijziging zouden groote bezwaren moeten gelden. Allereerst zou zij leiden hiertoe, dat *voor alle zaken* de commandeerende officier in de marine-directie, aan wien onder meer de beslissing in zake het al dan niet verwijzen van verdachten naar den krijgsraad is opgedragen, en de fiscaal bij den vasten zeekrijgsraad niet langer dezelfde gemeente als standplaats zouden hebben, terwijl juist eene voortdurende persoonlijke aanraking tusschen beide ambtenaren in het belang eener spoedige en doelmatige afdoening van zaken en eene juiste toepassing van het opportuniteitsbeginsel zoo gewenscht is te achten. En vervolgens zouden in *alle* zaken tegen beklagden, die naar den vasten zeekrijgsraad zouden zijn verwezen, de informatiën worden ingewonnen buiten de standplaats van den fiscaal bij dien krijgsraad, in verband waarmee de gelegenheid voor dezen om op uitnoodiging van den officier-commissaris verhooren van beklagden of getuigen bij te wonen en op den loop van het gerechtelijk vooronderzoek den hem toekomenden invloed te oefenen, zeer zou worden beperkt, in vele gevallen practisch zelfs niet zou bestaan. Wel is waar zouden de gerechtelijke informatiën buiten de zetelplaats van den krijgsraad door een daarop volgend nader gerechtelijk vooronderzoek *in* die zetelplaats kunnen worden aangevuld, doch ook daarvoor zou eene wijziging van de Regtspleging bij de Zeemagt, strekkende tot regeling der aanwijzing van een bijzonderen officier-commissaris en een bijzonderen secretaris ter standplaats van den krijgsraad, worden vereischt. Kortom, de handhaving van Amsterdam als zetelplaats van den hier bedoelden zeekrijgsraad na de opheffing van de marine-directie aldaar zou eene vrij ingrijpende wijziging van de eerst kortelings herziene Regtspleging bij de Zeemagt noodzakelijk maken, eene wijziging, waartoe op grond van de hierboven ontwikkelde bezwaren noch de ondergeteekende, noch zijn ambtgenoot van Marine zouden

willen medewerken. Dientengevolge moest het denkbeeld om den meer-genoemden krijgsraad te Amsterdam te vestigen, tot dezerzijdsch leedwezen worden opgegeven, en restte geene andere mogelijkheid dan de aanwijzing van Helder. Immers Hellevoetsluis zou als zetelplaats van den vasten zee-krijgsraad te eenen male ongeschikt zijn. Onder de geschetste omstandigheden is toen de aanwijzing bij Koninklijk besluit van Helder bevorderd. Wellicht zal het in verband daarmee mogelijk blijken de herziene Regtsplegingen nog dit jaar in werking te doen treden.

Terwijl de ondergeteekende vertrouwt, dat reeds de kennisneming van het bovenstaande de bezwaren der leden, die zich aanvankelijk door zijne gedragslijn ten deze niet bevredigd hebben gevoeld, zal kunnen wegnemen, zou hij nog, in aansluiting bij hetgeen van de zijde van andere leden ter verdediging van die zijne houding is opgemerkt, in het bijzonder voor de navolgende overwegingen de aandacht willen vragen. Men wachte zich wèl om, als het ware verblind door de groote voordeelen, welke Amsterdam als residentie van den krijgsraad inderdaad zou aanbieden, voor de eveneens niet onbelangrijke voordeelen van Helder als zoodanig de oogen te sluiten. De practijk heeft reeds sedert jaren geleerd — en ook in het Verslag wordt er op gewezen —, dat verreweg het grootste gedeelte der strafzaken bij de zeemacht binnen het Rijk in Europa, in de directie der marine te Willemsoord voorvalt en behandeld wordt, terwijl is te voorzien, dat bedoeld gedeelte in de toekomst nog zal wassen, nu meer en meer de genoemde directie practisch de beteekenis van het marine-centrum gaat erlangen. De vestiging van den krijgsraad in de gemeente Helder heeft derhalve het groote voordeel, dat in stijgende verhouding verreweg de meeste strafzaken bij de zeemacht *in* de residentie van den krijgsraad — derhalve door een allengs zeer ervaren officier-commissaris — en op dezelfde plaats, als waar het strafbare feit is gepleegd, zullen worden geïnstrueerd en ter terechtzitting onderzocht, terwijl in verband daarmee eene voortdurende verplaatsing van beklaagden en getuigen, gelijk die bij vestiging van den krijgsraad te Amsterdam noodzakelijk zou worden, achterwege zal kunnen blijven. Het groote belang van een en ander springt in het oog. Met name het genoemde voordeel van mindere verplaatsing van beklaagden en getuigen worde niet onderschat en niet — zooals in het Verslag wellicht wat te veel schijnt te geschieden — enkel uit financieel oogpunt beschouwd. Mindere verplaatsing beteekent zeker mindere kosten voor den Staat, maar beteekent eveneens minder tijdverlies en onlust voor den Staat, maar eveneens mindere schade voor den militairen dienst. Daarbij verlieze men voorts niet het voordeel uit het oog, dat het onderzoek worde geleid door personen, die de plaatselijke omstandigheden en verhoudingen, waaronder het delict werd gepleegd, persoonlijk kennen, zoomede het belang om na elk verhoor zoo noodig aanstonds nieuwe getuigen ter confrontatie of toetsing bij de hand te hebben; ook eene minder frequente toepassing van preventieve hechtenis kan hiervan het gevolg zijn. En vervolgens komt het den ondergeteekende toch ook wel gewenscht voor, dat de burger-rechtsgeleerde voorzitter van den zee-krijgsraad binnen het Rijk in Europa in een marine-centrum zijne woonplaats hebbe, hetgeen aan eene goede uitoefening zijner functie niet anders dan bevorderlijk kan zijn. Toegegeven kan worden, dat de voorzitter en de leden van den krijgsraad te Amsterdam veel meer dan te Helder gelegenheid zouden hebben hun juridisch oordeel te scherpen door den omgang met hoogstaande juristen uit de kringen der wetenschap en der practijk. Voldoende juridische ervaring en geschiktheid behoort intusschen de voorzitter reeds van meet af te bezitten, terwijl de leden

alle gelegenheid zullen hebben om ter terechtzitting van den krijgsraad hun juridisch inzicht te vermeerderen. Wat echter de voorzitter bij zijne benoeming wellicht nog zal missen en wat hij zich toch op den duur zal moeten eigen maken — te weten eene voldoende kennis van de eigenaardige en uiteraard ingewikkelde toestanden bij de marine —, dat zal hij enkel en alleen door een voortdurend verblijf in een bepaald marine-station, derhalve in het bijzonder te Helder, kunnen erlangen.

In het Verslag zijn nog enkele bezwaren tegen Helder als zetelplaats van den vasten zeekrijgsraad te berde gebracht, welke thans in de volgorde, waarin het Verslag ze vermeldt, mogen worden besproken. Het vinden van rechtsgeleerden, geschikt om de betrekkingen van voorzitter van en fiscaal bij den zeekrijgsraad te Helder te vervullen, zal, naar de ondergeteekende reeds thans durft te verzekeren, geene moeilijkheid baren, het vinden van plaatsvervangers voor dien voorzitter en dien fiscaal naar alle waarschijnlijkheid evenmin, met name indien de bij de Nota van Wijziging voorgestelde post voor vergoeding aan plaatsvervangers door de wetgevende macht mocht worden goedgekeurd.

Het bezwaar, dat te Helder geene balie bestaat, zal, naar de ondergeteekende vertrouwt, door het in de toelichting tot de Nota van Wijziging voorgedragen stelsel van toelagen aan advocaten van elders in voldoende mate kunnen worden ondervangen, vooral nu, gelijk in het Verslag wordt opgemerkt, de balie te Alkmaar niet al te klein is, en voorts de keuze niet uitsluitend tot Alkmaar behoeft beperkt te blijven, indien daar de noodige beschikbare krachten mochten ontbreken. In dit verband worde nog aanstonds de aandacht gewijd aan de bedenking, door vele leden, die overigens verklaarden met de ingebrachte bezwaren tegen de aanwijzing van Helder niet te kunnen instemmen, op eene latere plaats van het Verslag geopperd met betrekking tot eene der gedachte voorwaarden voor het bekomen van vergoeding, te weten, dat de betrokken advocaten zich moeten verbinden voor niet onvermogende beklagden geen hooger tarief voor verdedigingskosten toe te passen dan in de plaats, waar zij wonen, voor verdediging in strafzaken gebruikelijk is. De bedenking dier leden betreft blijkbaar enkel de formulering der genoemde voorwaarden en niet hare bedoeling, welke op zich zelve duidelijk zal zijn. Welnu, blijkt die formulering minder juist — hetgeen de ondergeteekende nog eens zal doen nagaan —, dan zal zij in de definitieve regeling der hier bedoelde toelagen door eene andere, eveneens het berekenen van, binnen zekere grenzen, normale honoraria bedoelende te bevorderen, worden vervangen. Immers niet slechts de norm der berekening, doch ook eene eigenlijke tarifiering is bij het te sluiten convenant met leden der balie volkomen denkbaar.

De geuite vrees, dat de behandeling van bepaalde opzienbarende strafzaken ter terechtzitting van den vasten zeekrijgsraad te Helder, waar zoo veel marine-personeel zich bevindt, allicht aanleiding zal geven tot straatdemonstratiën en andere ongepaste uitingen, wordt, naar het oordeel van den ondergeteekende, door de feiten niet bevestigd. Immers, hoewel ook thans te Helder een, zij het niet-openbare, zeekrijgsraad resideert en aldaar het allergrootste gedeelte van de strafzaken bij de zeemacht wordt berecht, plegen demonstratiën, als hierboven bedoeld, toch niet plaats te vinden, terwijl niet is te voorzien, dat in dien stand van zaken eene verandering ten ongunste, welke overigens door verschillende maatregelen zou kunnen worden gestuit, zal intreden. Op zich zelf mag zelfs eerder worden verwacht, dat in dezelfde mate, waarin de herziene Regtsplegingen de waarborgen voor de militaire justiciabellen hebben vergroot, ook het vertrouwen

van het publiek in de militaire justitie zal wassen en de verleiding voor onruststokers, op welke in het Verslag wordt bedoeld, zal afnemen. Bedoelde verleiding zou overigens te Amsterdam zeker niet geringer zijn te achten dan te Helder.

De ondergeteekende meent hiermede zijne weerlegging van enkele bezwaren, in het Verslag tegen Helder als zetelplaats van den vasten zee-krijgsraad geopperd, te kunnen besluiten. Enkel worde, in antwoord op de dienaangaande door eenige leden gestelde vraag, nog medegedeeld, dat te Helder zich inderdaad bevindt eene localiteit — thans bestemd voor de zittingen van den bestaanden zee-krijgsraad —, welke, zij het ook dat verbouwing wel noodzakelijk zal blijken, geschikt is om aanvankelijk, misschien zelfs bij voortduring, voor de zittingen van den vasten zee-krijgsraad te worden gebruikt. Op de marinewerf te Amsterdam — een in de eerste helft van dit jaar daaromtrent opnieuw ingesteld onderzoek heeft zulks geleerd — is eene bij voortduring geschikt te achten localiteit nader gebleken niet aanwezig te zijn.

Thans moge de ondergeteekende nog de noodige aandacht wijden aan eenige in het Verslag voorkomende beschouwingen en opmerkingen, welke in het voorafgaande hare beantwoording niet vinden. Allereerst worde opgemerkt, dat niet vaststaat, dat bij vestiging van den vasten zee-krijgsraad te Amsterdam de c. q. toe te kennen vergoedingen aan den president-plaatsvervanger en den fiscaal-plaatsvervanger hadden kunnen worden uitgespaard. Immers de waarneming, zij het ook als plaatsvervanger, van militair-rechterlijke functiën eischt eene diepgaande studie van een bijzonder onderdeel van het recht en van militaire wetgeving en regeling, zoodat allerminst zeker is, dat, zelfs in groote steden, zonder de toekenning van vergoeding geschikte plaatsvervangende magistraten voor zoodanige waarneming steeds zullen zijn te vinden. De bij de Nota van Wijziging, gelijk die bij de Nota van schrijffouten is verbeterd, te dezen aanzien voorgestelde post strekt dan ook om de mogelijkheid van zoodanige toekenning algemeen te openen, d. w. z. niet alleen wat betreft den vasten krijgsraad bij de zeemacht te Helder, doch ook, voor zoover onvermijdelijk, ten aanzien der krijgsraden bij de landmacht te 's Gravenhage, Arnhem en 's Hertogenbosch. En voorts nog dit. Van de zijde der leden, die de vestiging van den vasten zee-krijgsraad te Amsterdam verdedigden, is opgemerkt, dat, ingeval van aanwijzing van Amsterdam, een mogelijk toekomstig tekort aan officieren aldaar zou moeten worden aangevuld door het doen zitting nemen in den raad van officieren, elders geplaatst, wat dan gepaard zou moeten gaan met het toekennen van reis- en verblijf kosten. Zoodanig tekort zou van de aanstaande opheffing van de marinewerf en de marine-directie te Amsterdam het natuurlijk gevolg zijn. En de ondergeteekende wenscht er nu op te wijzen, dat de door bedoelde leden aanbevolen handelwijze om in dat tekort te voorzien, weder te niet zou doen hetgeen door hen als een der groote voordeelen van eene vestiging van den krijgsraad te Amsterdam is gesteld, n.l. dat de militaire leden van dien raad aldaar in ruime mate gelegenheid zouden bezitten tot verkeer met hoogstaande mannen van rechtswetenschap en practijk.

Ten slotte worde vermeld, dat de ondergeteekende nog met zijn ambtgenoot van Marine heeft overwogen, of bij de aanstaande opheffing van de marinewerf te Amsterdam de directie der marine aldaar met het oog op de belangen der militaire rechtspleging niet zou kunnen worden gehandhaafd. Dat denkbeeld bleek echter geheel verwerpelijk. Immers bij aanvaarding daarvan zou te Amsterdam een commandant van de marine-

directie, alsmede het voor de samenstelling van den krijgsraad benoodigde aantal onder de bevelen van dien commandant staande officieren gevestigd moeten blijven; en terwijl nochtans hunne werkzaamheden ten behoeve der militaire justitie slechts een betrekkelijk klein gedeelte hunner krachten in beslag zouden nemen, zou niettemin van het overige beschikbare deel daarvan ten behoeve der marine geen profijt kunnen worden getrokken. Kortom, van welke zijde het vraagstuk ook werd bezien, steeds bleek onder de gegeven omstandigheden eene aanwijzing van Amsterdam als residentie van den vasten zekrijgsraad niet meer doenlijk en de aanwijzing van Helder de eenige mogelijke."

Bij de beraadslagingen, betreffende dit wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gehouden op 10 November 1913, werd het volgende te berde gebracht:

De heer ELAND: „Mijnheer de Voorzitter! Blijkens het verslag door de Commissie van Rapporteurs over dit wetsontwerp uitgebracht, wenschten eenige leden er bij den Minister op aan te dringen, dat voor de bezetting der plaatsen van president van een krijgsraad bij de landmacht in de eerste plaats zou worden gezocht onder die doctoren in de rechtswetenschap, die vroeger officier zijn geweest, maar den militairen dienst hebben verlaten om zich geheel aan de rechtspraak of de rechtspractijk te wijden. Van die personen is volgens die leden toch te verwachten, dat zij, behalve over de noodige juridische kennis, ook beschikken over kennis van militaire toestanden en militaire verhoudingen, een factor, die voor de goede uitoefening van het voorzitterschap van een krijgsraad van groot belang is te achten. Ook spreekt de billijkheid er voor, dat op hen in de eerste plaats het oog worde gevestigd; zij lieten noodgedrongen hun militaire carrière in den steek, toen zij zich aan de practijk van het recht gingen wijden”.

Tot die leden behoorde ook ik. Ondertusschen wenschte ik daarmede niet te zeggen, dat alle voorzitters zouden worden gekozen uit de officieren die hier werden aangewezen, maar ik wilde alleen, dat die niet zouden worden voorbijgegaan en dat men in de eerste plaats onder hen zou zoeken naar personen, die voor deze functie geschikt kunnen worden geacht.

Zoo uitgelegd, vervalt een van de bezwaren, die daartegen zijn aangevoerd, nl. dat de keuze voor voorzitters van de krijgsraden dan zoo beperkt zou zijn. Maar ook tegen het aldus beperkte denkbeeld zijn bezwaren ingebracht, en in het Verslag zelf en in de Nota van de Regeering naar aanleiding van het Verslag.

Die bedenkingen wensch ik nog met een enkel woord onder de oogen te zien. In het Verslag staat o. a.: „Ook is het geenszins zeker, dat die oud-officieren zullen voldoen aan het vereischte, dat aan de voorzitters der krijgsraden moet worden gesteld, dat zij nl. door hun persoonlijkheid zoowel aan de militaire leden der raden als aan de justiciabelen, die tot het leger behooren, aanzien afdwingen. Zij brachten het toch niet verder dan tot de laagste rangen in de officierscarrière, en zoo kunnen zij in het algemeen op zulk aanzien niet bogen, al hebben zij ook den graad van doctor in de rechtswetenschap behaald.”

Als men dit leest, denkt men onwillekeurig, dat men hier voor alles te doen heeft met den spring-in-het-veld, dien men onder de jonge officieren naruurlijk wel aantreft, maar ik moet er op wijzen, dat onder de luitenants, zijnde zij, die nog tot den laagsten officiersrang behooren, mannen zijn van meer dan 40 jaar. Van de vijftig oudste officieren van dezen rang uit de 3 hoofdwapens was, blijkens de laatste ranglijst, de helft tusschen

39 en 41 jaar oud. Ik meen dus, dat dit argument van den laatsten officiersrang wel ter zijde kan worden gelaten en dat iemand van veertig jaar, die gedurende zijn officierschap nog meester in de rechten en dikwijls nog doctor in de staatswetenschappen is geworden, wel eenig poids zal bezitten.

Van meer belang schijnt mij dan ook een ander bezwaar dat in het Verslag wordt aangevoerd. Ik lees daar: „Zulk een voorzitter heeft immers niet genoeg aan een zekere mate van zuivere rechtskennis; bekendheid met de practijk van het rechtsleven in al zijn schakeeringen en den gang van het rechtsgeding is voor hem niet minder onontbeerlijk en die bekendheid kan niet verondersteld worden van bedoelde oud-officieren, die nog maar enkele jaren geleden den graad van doctor in de rechtswetenschap behaalden.”

Mijnheer de Voorzitter, ik ontken volstrekt niet, dat zekere bekendheid met de practijk van het rechtsleven en met den gang van het rechtsgeding voor den voorzitter van een krijgsraad bij de landmacht van gewicht is; maar van minstens even groot belang schijnt mij voor hem de kennis van de practijk van het militaire leven. Die kennis kan niet ondersteld worden bij een burgerlijk rechtsgeleerde, die nooit in het leger is geweest, maar zij ontbreekt bij hem zonder eenigen twijfel. Dat dit niet van zoo weinig belang is, heeft de Regeering in haar Nota naar aanleiding van het Verslag zelf erkend, waar zij in verband met de vraag, of Amsterdam dan wel den Helder voor den zeekrijgsraad moet worden aangewezen, het volgende zegt: „Wat echter de voorzitter bij zijne benoeming wellicht nog zal missen en wat hij zich toch op den duur zal moeten eigen maken — te weten eene voldoende kennis van de eigenaardige en uiteraard ingewikkelde toestanden bij de marine —, dat zal hij enkel, alleen door een voortdurend verblijf in een bepaald marine-station, derhalve in het bijzonder te Helder, kunnen erlangen.”

Er bestaat geen enkele aanleiding om te onderstellen, dat het bij de landmacht anders zal zijn. Het is dunkt mij zeer de vraag, wat voor den voorzitter van een krijgsraad van meer gewicht is, bekendheid met de praktijk van het recht in het algemeen dan wel bekendheid met de practijk van het militaire leven. Daarenboven herhaal ik, dat het gemis van het eerste slechts wordt ondersteld, terwijl het andere zeker vaststaat.

Nu komt de Regeering nog met een aanvulling van de zoo even genoemde bezwaren van het Verslag. In hare Nota levert zij een tamelijk uitvoerige uiteenzetting, in hoofdzaak hierop neerkomend, dat het bij de krijgsraden in de allereerste plaats aankomt op de noodige juridische geschiktheid en ervaring, terwijl het militair element in de 4 officieren-leden een voldoende krachtige vertegenwoordiging vindt, om te eindigen met de bewering, dat de weg naar het voorzitterschap van een krijgsraad binnen het Rijk in Europa wijd openstaat voor officieren, die zich op de wetenschap des rechts toeleggen.

Ik zal, na hetgeen ik reeds gezegd heb, hierop niet diep ingaan. Ik moet erkennen, dat ik den wijden weg wel zie, maar ook, dat het een zeer omslachtige zal zijn.

Als ik de zaak goed begrijp, wil de Regeering, dat de officier zich op de kennis der rechtsgeleerdheid zal toeleggen. Na eenige jaren, als hij inmiddels meester in de rechten is, zal hij substituut-griffier en daarna rechter of substituut-officier van justitie kunnen worden. Als hij dit alles na lange jaren langs dien wijden weg achter den rug heeft, zal hij misschien geschikt worden geacht voor voorzitter van den krijgsraad. Ik vermoed, dat deze omweg niet veel zal gevolgd worden en men liever den directen weg zal inslaan, n.l. buiten de officiersloopbaan om. En ik vrees, dat menig

officier de studie van de rechtswetenschap, waarin velen in het leger belangstellen, van nu af zal laten varen.

In het Voorloopig Verslag over hoofdstuk VIII, dat, naar ik hoop, morgenavond zal verschijnen, zal men kunnen lezen, dat er leden zijn, die de vraag hebben overwogen, op welke wijze men aan de officieren van het leger de kennis der rechtswetenschap het best zal kunnen toebrengen. Ik geloof echter, dat die heeren, na hetgeen ik hier geschetst heb, zich over deze zaak niet langer warm behoeven te maken. De studie in de rechtswetenschap zal voortaan alleen door die officieren gevolgd worden, die van plan zijn den officiersrok zoo spoedig mogelijk aan den kapstok te hangen; wellicht zal er alleen nog wat worden geliefhebberd.

Omdat ik dit betreur, heb ik gemeend, met een enkel woord op deze zaak te moeten terugkomen."

De heer VAN HAMEL: „Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet treden in een bespreking van het gewichtige onderwerp, dat de geachte afgevaardigde uit Arnhem zooeven behandeld heeft. De minister van Justitie zal den geachten afgevaardigde wel antwoorden. Ik sta, wat deze zaak betreft, geheel aan de zijde van den Minister. Ik meen ook, dat de geheele opzet der militaire rechtspleging, zooals zij nu in den gewijzigden vorm is opgebouwd, als noodzakelijk element meebrengt, dat het burgerlijke en het militaire element moeten samenwerken. Ik wensch den officieren, die meester in de rechten zijn geworden, alles goeds als succes op hun inspanning — het is bekend dat ik voor officieren een andere methode van rechtsstudie verkies —, maar ik kan het standpunt van den geachten afgevaardigde uit Arnhem in deze niet deelen. Een belangrijke en uitnemende Nota hebben wij van den Minister ontvangen, na de vaststelling van het Eindverslag. Deze nota behandelde vooral de plaatsing van den zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa te den Helder, welke plaatsing reeds een feit is, want het Koninklijk besluit is genomen.

De vorige Regeering wenschte aanvankelijk dien zeekrijgsraad te vestigen te Amsterdam. Daarvoor zijn toen zeer belangrijke redenen aangevoerd, die ik met volle instemming ten gunste van Amsterdam zag naar voren gebracht. Ik moet nu echter erkennen, door de zeer gewichtige redenen door den Minister aangevoerd, overtuigd te zijn, dat de zeekrijgsraad thans behoort gevestigd te worden te den Helder, dat dit niet anders kan, omdat den Helder zal zijn het maritiem centrum bij uitstek, terwijl Amsterdam ieder karakter als zoodanig gaat verliezen, vermist het in het voornemen ligt de geheele marinedirectie daar op te heffen. Daarmede zal immers voor een zeekrijgsraad te Amsterdam elke bestaansreden vervallen.

Bij al de voordeelen, die bovendien ten gunste van den Helder in de ministerieele Nota zijn opgenoemd, wensch ik nu nog twee toe te voegen, niet omdat het noodig is die nog te vermelden, maar omdat het twee punten geldt, waarop ik gaarne de aandacht van de marineautoriteiten zag gevestigd. Wanneer den Helder is het maritieme centrum, dan heeft daar ook een groote uitoefening van krijgstucht plaats, zullen daar de meeste disciplineaire overtredingen door de officieren moeten worden afgedaan; en nu acht ik het een buitengewoon groot voordeel voor een garnizoensplaats of een maritiem station, waar veel van dergelijke zaken worden behandeld, dat in die zelfde plaats ook de rechtspleging wordt uitgeoefend in volle openbaarheid, zoodat daar de groote beginselen van recht en rechtspleging niet alleen tot haar volle ontplooiing komen, maar zij ook vanzelf terugslaan op de uitoefening van de krijgstucht. Ik zeg dit, omdat

men zoo dikwerf krijgstucht voor iets geheel aparts houdt, terwijl toch de uitoefening van krijgstucht en de uitoefening van het strafrecht inderdaad twee loten zijn van denzelfden stam en beide herhaaldelijk in elkander overgaan. Bij het late middaguur zal ik dit niet nader ontwikkelen, doch alleen de hoop uitspreken, dat de krijgstucht zal profiteeren van de rechtspleging.

In de tweede plaats heeft men in den Helder de opleiding voor zee-officieren en de opleiding voor officieren van administratie bij de marine, de latere fiscalen op de schepen.

Nu zou ik gaarne willen bevorderd zien, dat de heeren, die daar studeeren en ook in het strafrecht en strafprocesrecht worden onderwezen, onder leiding van hun leeraren van tijd tot tijd de zittingen van den krijgsraad bijwoonden, om ook op practische wijze de toepassing te zien van de beginselen die hun worden geleerd, gelijk dit ook aan de universiteiten geschiedt. Ik hoop dat de Minister van Marine dit zal willen steunen en bevorderen.

Ten slotte heb ik nog twee verzoeken te doen. Een zeer belangrijk punt zal zijn de voorziening in de verdediging. De Minister wil daarom met de balie van Alkmaar een convenant aangaan. Ik zal niet vragen of de Minister dit reeds heeft gedaan of voorbereid, maar wel zou ik willen vragen: wanneer een dergelijk convenant zal zijn gesloten, zou de Minister dan willen bevorderen, dat dit bekend werd, bijv. door opneming van een communiqué in het *Weekblad van het Recht* of in andere bladen? Het geldt hier toch een eersten stap op een nieuwen weg van samenwerking tusschen de autoriteiten met een bepaalde balie, welke daarvoor ook honorarium van staatswege zal genieten; juist omdat in het ontwerp strafvordering der staatscommissie iets dergelijks wordt voorgesteld, zal wat voor den zee-krijgsraad te den Helder geschiedt, leerzaam kunnen zijn voor later. Ik geloof niet, dat bij den Minister bezwaar zal bestaan tegen een dergelijke openbaarmaking of communiqué, maar neem de vrijheid daarop nadrukkelijk de aandacht van Zijne Exellentie te vestigen.

In de tweede plaats zou ik gaarne zien, dat men den krijgsraad voorzag, eenigszins ruim zelfs, van een bibliotheek, zoodat de heeren die de uitoefening van het recht in handen krijgen, ook in de gelegenheid worden gesteld om de ontwikkeling van het strafrecht en van de strafwetenschap te blijven volgen. Niet alleen dus Nederlandsche werken en periodieken, maar ook eenige buitenlandsche werken en een buitenlandsch tijdschrift, opdat zij op de hoogte kunnen blijven van wat op het gebied der strafrechtsbedeeling alzoovoorvalt en gedacht wordt. Wanneer men op de nu voorgestelde wijze de zaak inricht, is zoo iets van groot belang, ook om de belangstelling wakker te houden.

Ik blijf dit punt in de aandacht van beide Ministers aanbevelen.'

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: „Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp niet goed de bedoeling, welke de geachte afgevaardigde uit Arnhem had met de zoeven door hem uitgesproken rede, wanneer het niet zou zijn geweest reactie tegen de bepaling van art. 120 van de nieuwe rechtspleging bij de Landmacht, een bepaling, waarin wordt gezegd, dat de krijgsraad bestaat uit een burgerrechtsgeleerde als president. Ik kan anders niet verklaren, welke bedoeling bij dien geachten afgevaardigde voorzat met het uitspreken van die rede, als zij niet ware een soort van reactie tegen die bepaling, welke een van de beste is, die in de nieuwe rechtspleging bij de landmacht zijn opgenomen. Immers, zooals blijkt uit de Nota, door de Regeering ingediend naar aanleiding van het Eindverslag van de Commissie van

Rapporteurs, is de Regeering volstrekt niet voornemens een officier, die den graad van docter in de rechtswetenschap heeft verworven, uit te sluiten van de functie van president van den krijgsraad, want zij heeft daarin zelfs uitdrukkelijk gezegd, dat, wanneer zij voor die betrekking krijgt een sollicitant, die èn goed militair èn goed jurist is, zij bereid zal zijn aan een dergelijk officier voor de benoeming van president van den krijgsraad de voorkeur te geven. Ware het den geachten afgevaardigde uit Arnhem niet te doen geweest om tegen gezegde bepaling te reageeren, dan begrijp ik nog daarom te minder hetgeen door dien geachten afgevaardigde is in het midden gebracht, omdat toen de herziening der militaire rechtspleging in deze Kamer aan de orde was, èn de heer Thomson èn, naar ik meen, een ander militair lid van deze Kamer hebben gezegd, zonder dat die geachte afgevaardigde het weersprak, dat zij aan het hoofd van de krijgsraden mannen wenschten te zien, tegen wie zij moesten opzien; zij wenschten derhalve niet aan het hoofd dier krijgsraden te hebben luitenants, die wel goede rechtsgeleerde studiën hadden gemaakt, maar tegen wie de officieren niet zoo zouden opzien als tegen een officier van hooger rang of tegen een burger, die door zijn leeftijd en ervaring voldoende prestige heeft om president van een krijgsraad te zijn. Ik zou het betreuren, als de Regeering niet aan het hoofd van de krijgsraden mannen benoemde, die de noodige ervaring hebben, want wil de nieuwe militaire rechtspleging goed werken, dan zal het toch een eerste vereischte zijn, dat men aan het hoofd van de krijgsraden mannen krijgt, gerijpt in de rechtspraktijk, die bekend zijn met het recht in al zijn schakeeringen, mannen, die, zooals de Minister te recht heeft aangevoerd, voor de leiding van het geding de noodige juridische geschiktheid en ervaring hebben.

Voor een goede strafrechtspleging is toch in de eerste plaats noodig een behoorlijke juridische leiding en die eisch zal niet worden vervuld, als niet mannen van rijpe rechtserfaring aan het hoofd der krijgsraden zullen komen.

De militaire belangen zullen er ook volstrekt niet onder lijden, als men aan het hoofd der krijgsraden heeft presidenten, die niet militair zijn of geweest zijn, want behalve uit een burger-president zullen toch de krijgsraden in de toekomst bestaan uit vier militaire leden, mannen van wie men mag verwachten, dat zij voldoende op de hoogte zijn van de militaire toestanden om den burger-president van den Krijgsraad zoo noodig, daarover in te lichten.

Dat een dergelijke wijze van rechtspreken in de practijk goed werkt, leeren ons de Raden van beroep voor de Ongevallenwet, waar men aan het hoofd heeft een burger-rechtsgeleerde, omgeven door twee vertegenwoordiger der arbeiders en twee vertegenwoordigers der patroons.

Ik acht daarom het bezwaar van den geachten afgevaardigde uit Arnhem overdreven en ik voeg er nog bij, dat het voor een burger ook volstrekt niet zoo moeilijk is, zooals hij meent, om op de hoogte te komen van militaire toestanden. Ik weet toch uit ervaring, dat het vaak gebeurt, dat de officieren zich wenden tot de auditeurs-militair om zich op de hoogte te stellen van de militaire reglementen. Dit zoo zijnde kan men alzoo niet zeggen, dat het voor burgers zoo moeilijk is om zich in militaire aangelegenheden in te werken. Dit moge vroeger het geval zijn geweest, toen de landmacht nog een aparte kaste was, maar thans bestaat de landmacht, behalve de officieren en een deel van het kader, uit burgers, die als miliciens moeten dienen en daarom kan niet juist zijn het argument van den geachten afgevaardigde, dat het voor burger-presidenten zoo moeilijk zou zijn om op de hoogte te komen van militaire toestanden.

Wel is dit moeilijk voor wat de marine betreft, zooals in zijn Nota door den Minister is aangevoerd, zijnde hetgeen waaraan de geachte afgevaardigde uit Arnhem een zijner argumenten ontleende. Bij de zeemacht bestaat een andere toestand dan bij de landmacht, daar zij is eene aparte maatschappij, wat bij de landmacht volstrekt niet het geval is.

Ik hoop daarom dat de Minister door het betoog van den geachten afgevaardigde uit Arnhem niet zal zijn geschokt in de opinie, door hem zoo juist in de Nota van Wijziging belichaamd eu dat hij alzoo bij de benoeming der presidenten van de krijgsraden zal handelen zooals hij in de Nota van Wijziging heeft aangegeven.

Ik blijf het intusschen betreuren dat er, terwijl dit wetsontwerp nog in behandeling was, reeds is gekomen het Koninklijk besluit, waarbij den Helder is aangewezen als zetel van den zeekrijgsraad binnen het rijk in Europa. Dientengevolge kan ten deze niet geheel tot zijn recht komen het gemeen overleg, waarmede ook het hoofd van dat wetsontwerp begint en dat ook ten deze noodig was, omdat daarbij door de Regeering gelden worden aangevraagd om dien zeekrijgsraad te doen werken naar behooren. Er worden immers daarbij o. a. gelden aangevraagd om te kunnen bezoldigen de advocaten, die uit het gebied van de arrondissements-rechtbank van Alkmaar of uit andere gebieden belast zullen worden met de verdediging van degenen die terecht zullen staan voor dien zeekrijgsraad.

Ik vind bedoelde aanwijzing niet goed, omdat ik vrees, dat in de toekomst zal blijken dat het niet gewenscht is dat de zeekrijgsraad te den Helder gevestigd is. De bezwaren, die daar tegen bestaan zijn reeds in het eindverslag aangegeven en ik zal die daarom thans niet herhalen. Zij bestaan voornamelijk hierin, dat het juridisch element bij den zeekrijgsraad te den Helder niet voldoende tot zijn recht zal komen, omdat het aldaar zoo moeilijk zal zijn voor de betrekking van president en van fiscaal, en van hun plaatsvervangers, geschikte ambtenaren te vinden. Een ander bezwaar is, dat, naar ik vrees, het militair element aldaar te sterken invloed zal krijgen op den president en den fiscaal. Ik vrees toch dat men in een plaats als den Helder, waar men voor den maatschappelijken omgang is aangewezen op de officieren van de zeemacht, bedoelde ambtenaren licht zullen komen onder te sterken invloed van die officieren. Ik vrees bovendien, dat wanneer een fiscaal een zaak wenscht te vervolgen, die de marine-officieren niet vervolgd wenschen te zien en de fiscaal krijgt daarin gelijk bij het Hoog Militair Gerechtshof, diens verhouding tot de officieren alles behalve aangenaam zal zijn, en dat, al is de fiscaal nog zulk een onafhankelijk man, dit ten slotte van nadeeligen invloed zal zijn op een behoorlijke uitoefening van zijn ambt. Een ander bezwaar, waarop ook reeds is gewezen in het Verslag, is, dat in een plaats als den Helder, waar het marine-element zoo sterk overheerschend is, bij zaken waarbij de dienst is betrokken, de politiek zich daarvan meester zal maken en dat daar alzoo veel meer kans is dat er bij de openbare behandeling van die zaken relletjes zullen voorkomen dan in Amsterdam. Ik behoeft tot staving daarvan den Minister van Marine, die hier thans aanwezig is, er niet op te wijzen — al vind ik het nog zoo jammer het te moeten doen — dat 7/8 van het mindere marine-personeel thans behoort tot de sociaal-democratische partij en dat het dientengevolge zeer wel mogelijk is dat een geruchtmakende zaak in den Helder niet zal kunnen worden behandeld op die objectieve manier als in een stad als Amsterdam, waar het marine-element niet zulk een overwegende invloed heeft als eerstgemelde plaats.

Intusschen heeft de Regeering beslist, dat de zeekrijgsraad binnen het

rijk in Europa zal zijn te den Helder. Ik hoop nu maar, dat het zal blijken, dat deze beslissing een juiste is geweest, maar tevens voeg ik hierbij den wensch, dat, wanneer het mocht blijken, dat er tegen die vestiging ernstige bezwaren bestaan, de Regeering niet zal aarzelen daaraan een einde te maken, door op haar besluit terug te komen."

De heer ORT, Minister van Justitie: „Mijnheer de Voorzitter! De beschouwingen van de geachte afgevaardigden hebben in hoofdzaak betroffen drie punten. Vooreerst de bezetting der plaatsen van presidenten van de krijgsraden bij de landmacht, vervolgens de vraag, of het juist is, dat de zeekrijgsraad is gevestigd te den Helder, en, in de derde plaats, of de Regeering reeds een regeling heeft getroffen omtrent de verdediging van degenen, die naar den zeekrijgsraad zullen worden verwezen, en, zoo ja, of daaromtrent reeds mededeelingen kunnen worden gedaan, zoo neen, of de Regeering bereid is, later, bij wijze van communiqué, bij voorbeeld in het *Weekblad van het Recht*, aan het met de balie gesloten convenant openbaarheid te geven.

Wat het eerste punt betreft, ben ik zeer gesteund door hetgeen de heer VAN SASSE VAN YSSELT heeft te berde gebracht. Ik heb mij ten deze van den aanvang af geschaard aan de zijde van die leden der Kamers, bij wie de door eenige andere leden geuite wensch om bij de bezetting der plaatsen van burger-rechtsgeleerde voorzitters der krijgsraden allereerst op kennis van militaire toestanden en verhoudingen te letten, ondersteuning niet heeft mogen vinden, en die daartegenover zoo klemmend hebben betoogd, dat juridieke bekwaamheid, bekendheid met de practijk van het rechtsleven, het allereerste vereischte voor de genoemde betrekkingen moet zijn, juridieke geschiktheid, gepaard aan een persoonlijkheid, die aan de justiciabelen aanzien zal afdwingen.

Ik heb mij in mijn Nota naar aanleiding van het Verslag met dat betoog verenigd. Mijs inziens is voor een goed voorzitter van een rechterlijk college, naast juridische kennis, welke door een ieder als eisch zal worden gesteld, noodig ervaring en geschiktheid.

Ik stel mij voor, dat de ervaring, die voor de betrekking van burger-rechtsgeleerden voorzitter van een krijgsraad wordt geëischt, moet gezocht worden bij hen die niet al te korten tijd aan de rechtspraak hebben deelgenomen, of die geruimen tijd lid zijn geweest van de balie en als zoodanig de practijk van het rechtsleven hebben leeren kennen. Ik kan mij ook voorstellen, dat een zeer geschikte president zou kunnen worden gevonden onder hen die hebben bekleed een administratief ambt, waarin juridieke vragen zich telkens voordoen en oplossing vragen.

Dit wat betreft de ervaring. Ik kom nu tot hetgeen ik bedoel met eischen op het punt van geschiktheid.

De te noemen presidenten moeten zijn menschen van niet al te jeugdigen leeftijd, menschen van rijpe levenservaring, van ernstige levensopvatting, die door het een en het ander als het ware gezag uitoefenen in hun omgeving. Laatstgenoemde eigenschap kan natuurlijk ook aanwezig zijn bij jongeren, maar krijgt haar betrekkelijk grootste betekenis, indien zij gevonden wordt bij personen met rijperen leeftijd en langduriger levenservaring, die reeds daardoor vertrouwen wekken.

Ik heb mij dan ook voorgesteld, dat bij de beslissing van de vraag, wie het meest aangewezen zullen zijn voor de functie van president van den krijgsraad, al zijn de omstandigheden niet geheel dezelfde, in het algemeen analoge eischen zullen moeten gelden als bij de keuze van een

president van een rechtbank. Dit wil zeggen, dat de te benoemen personen ook zullen moeten hebben de eigenschap om te kunnen leiden, dat zij door hun ervaring gewoon moeten zijn de door hen aanvaarde leiding in handen te houden en zich niet te veel te laten beïnvloeden door anderen. Daarvoor is ook weder noodig ervaring, praktijk.

Wanneer op dat alles zal worden gelet bij de keuze der te benoemen presidenten, dan ben ik er van overtuigd, dat wij zullen kunnen krijgen krijgsraden, die op uitnemende wijze worden geleid.

Wordt nu door het voorafgaande uitgesloten een keuze uit de rechtsgeleerden, die officier zijn geweest? In geen enkel opzicht. Alleen, zij zullen allereerst moeten beantwoorden aan de eischen, welke ik genoemd heb. Bezitten zij daarnaast nog eenige bijzondere kennis van militaire toestanden en verhoudingen, dan zou zulks niet anders dan een aanbeveling kunnen zijn.

Men versta mij echter goed: de eigenschap van het bezit van zoodanige bijzondere kennis is, om het zoo eens uit te drukken, aanvullend; de andere eigenschappen zou ik willen noemen constitutief voor de betrekking.

Dat men — er werd reeds op gewezen door den heer van SASSE VAN YSSELT — niet bevreesd behoeft te zijn, dat het militaire element niet tot zijn recht zal komen, vloeit aanstonds voort uit de herziene Regtsplegingen, waar deze voorschrijven, dat de krijgsraad zal bestaan uit één rechtsgeleerde als president en vier militaire leden.

Er komt bij, dat ingevolge de nieuwe Regtsplegingen de militaire leden in den regel gedurende een jaar zitting zullen hebben — ik voor mij zou hebben gewenscht, dat die termijn langer ware —; daaruit volgt, dat wij mogen aannemen, dat zij voldoende ondervinding zullen hebben, dat zij zullen handelen met kennis van zaken en dat zij niet te veel beïnvloed en beheerscht zullen worden door den eenen rechtsgeleerde in hun midden.

Wij kunnen er verzekerd van zijn, dat, als de keuze der presidenten zal worden gedaan op de wijze als ik mij voorstel, er zal zijn een krijgsraad — wellicht te zijner tijd gepresideerd door een gewezen officier, die dan de verschillende eigenschappen zal moeten hebben, waarop ik wees —, welke aan de eischen, door de nieuwe Regtsplegingen gesteld, in billijkheid voldoet.

Zooals de heer VAN SASSE VAN YSSELT reeds opmerkte, ik spreek hier geheel in den zin van hetgeen de vorige Regeering mededeelde ter gelegenheid van de schriftelijke gedachtenwisseling over het ontwerp der herzieningswet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) omtrent de eischen, aan een president van den krijgsraad te stellen. De vorige Regeering schreef namelijk in haar Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer: „Tegen een stelsel, waarbij tot presidenten van Krijgsraden worden benoemd rechtsgeleerde *officieren*, bestaat bij de ondergeteekenden bezwaar. Hoeveel gewicht ook door hen, blijkens de bovenstaande beschouwingen aan de aanwezigheid van militaire leden in de Krijgsraden wordt gehecht, komt het niettemin noodzakelijk voor, dat daarin ook zitting heeft een jurist, die, niet behoorend tot het specifieke militaire milieu, eenig tegenwicht zal kunnen vormen tegen eventueele excessieve opvattingen, welke elk kleiner milieu nu eenmaal geneigd is voort te brengen.”

Ik meen hiermede voldoende te hebben beantwoord de beschouwingen van den geachten afgevaardigde uit Arnhem.

Het tweede punt betreft de vestiging van den zeekrijgsraad te den Helder. Te dien aanzien heeft de geachte afgevaardigde uit Amsterdam mijn zijde gekomen en de geachte afgevaardigde uit 's Hertogenbosch eenige bezwaren geopperd. Nu wil ik wel bekennen, dat het mij werkelijk niet duidelijk is,

hoe die bezwaren alsnog kunnen worden te berde gebracht. Ik laat nu nog daar, dat op het oogenblik, door het stellig voornemen van mijn geachten ambtgenoot van Marine, vaststaat dat eerlang de marinewerf en de marine-directie te Amsterdam zullen worden opgeheven, zoodat aldaar een commandeerende officier der directie niet meer zal verblijven, waarvan het wettelijk gevolg is, dat alsdan de krijgsraad niet langer te Amsterdam gevestigd mag zijn. Immers de wet zegt met zooveel woorden, dat een zeekrijgsraad alleen gevestigd mag zijn ter plaatse waar een commandeerende officier van een directie is. Dit is reeds wat men zou kunnen noemen een peremptoiren grond, waarop de mogelijkheid van de vestiging van den krijgsraad te Amsterdam moet worden ontkend.

Maar, zelfs afgezien van de aanstaande opheffing der marinewerf, moet ik mij verwonderen, dat de geachte afgevaardigde is teruggekomen op de beweerde onwenschelijkheid om den zeekrijgsraad te den Helder te vestigen. Ik heb hier vóór mij liggen een staatje, betreffende het aantal behandelde strafzaken bij de zeemacht in 1912, en wat zie ik daatuit? Ik zie daaruit, dat in 1912 zijn behandeld te Amsterdam 10 strafzaken en te den Helder 116. Het betreft hier dus niet een quaestie van weinig zaken of veel zaken, van minder of meer, maar niet meer of minder dan een quaestie van bijna geen zaken of bijna alle zaken. En wat is nu een zeer fundamenteel beginsel op strafprocesgebied? Het is dit, dat delicten bij voorkeur berecht moeten worden door den rechter ter plaatse waar zij zijn begaan.

Ik behoef de Kamer niet te zeggen, op welke gronden dat beginsel steunt. De rechter ter plaatse kent de toestanden aldaar, heeft de getuigen tot zijn beschikking, kent hen, kan hun aard en geloofwaardigheid beoordeelen. Er is dus alle reden om zooveel mogelijk te bevorderen, dat een delict worde berecht ter plaatse waar het is gepleegd. Het geldt hier een beginsel, in het Wetboek van Strafvordering op den voorgrond gesteld, een regel van competentie, in alle regelingen van strafvordering opgenomen, en alleen reeds om die reden — ook al ware niet gegeven het besluit van mijn geachten ambtgenoot van Marine om de marinewerf op te heffen — is er alle aanleiding om den Helder met zijn 116 zaken te verkiezen boven Amsterdam met zijn 10.

Men behoeft voorts slechts een blik te werpen in de herziene Regtspleging bij de Zeemagt om te zien, dat tal van bepalingen het noodig maken, dat de zeekrijgsraad daar zetelt, waar de commandeerende officier van de directe gevestigd is.

Ik wijs er bijv. op — ik behoef het den geachten afgevaardigde uit 's Hertogenbosch eigenlijk niet te zeggen, maar ik zeg het, omdat ik het niet goed kan vereenigen met zijn meening, dat de krijgsraad niet in den Helder moet zijn gevestigd —, ik wijs er dan op, dat de commandeerende officier, alvorens over het aan een bij hem aangebrachte zaak te geven gevolg, verwijzing, niet-vervolgving, disciplinaire afdoening, te beslissen, het advies heeft in te winnen van den fiscaal, zoodat het wenschelijk is, dat laatstgenoemde ambtenaar ter plaatse verblijft waar de commandeerende officier zich bevindt; de zaak is dan in een oogenblik afgedaan en op grond van een mondeling onderhoud wordt met kennis van zaken een beslissing genomen.

Zoo zijn er andere bepalingen, een vestiging van den zeekrijgsraad daar, waar de meeste zaken voorvallen, derhalve te Helder, gewenscht makende. De fiscaal heeft bijv. de bevoegdheid, het onderzoek, ingesteld door den officier-commissaris buiten de residentie van den krijgsraad, te doen aanvullen. Die aanvulling heeft niet plaats waar de eerste informatiën zijn genomen,

maar daar waar de krijgsraad gevestigd is. Men kan aldus voor een en dezelfde zaak twee verschillende instructiën krijgen. Bij vestiging van den krijgsraad te Amsterdam zou zulks regel worden, bij vestiging te Helder uitzondering.

Bovendien zouden, bij vestiging te Amsterdam, de getuigen van andere plaatsen moeten komen, terwijl te den Helder de getuigen als regel bij de hand zullen zijn.

Er is dus inderdaad alle reden te bevorderen, dat de krijgsraad gevestigd is ter plaatse waar de meeste zaken voorkomen.

Een andere bepaling in de herziene Regtsplegingen geeft aan den officier-commissaris het recht om aan den krijgsraad een voorstel te doen om den zich in voorloopige hechtenis bevindenden beklaagde op vrije voeten te stellen. Welnu, als dan de officier-commissaris en de krijgsraad te zelfder plaatse zijn gevestigd, dan kan er niet door langdurig geschrijf of door een verkeerd begrepen uitdrukking vertraging ontstaan.

Ziedaar redenen, waarom — zelfs al bestond niet de onmogelijkheid om den zeekrijgsraad te Amsterdam te doen resideeren —, naar mijn meening in ieder opzicht den Helder als de plaats is te beschouwen, waar die raad gevestigd moet zijn.

Het is waar, dat aan de vestiging te den Helder enkele bezwaren verbonden zijn, bezwaren, als door den geachten afgevaardigde uit 's Hertogenbosch zijn genoemd. Die geachte afgevaardigde heeft er nog op gewezen, dat de krijgsraad te den Helder in een overwegend militaire omgeving zal zijn. Ik weet niet of dat zulk een groot nadeel zal wezen, maar in ieder geval zal het zaak zijn bij de keuze van hen, die geroepen zullen worden om bij den vasten zeekrijgsraad hetzij als president, hetzij als fiscaal op te treden, te letten op de zelfstandigheid van karakter, welke voor een goede uitoefening van die ambten noodzakelijk is.

Ik kom nu tot hetgeen de geachte afgevaardigde uit Amsterdam heeft gezegd. Ik dank hem voor zijn steun ten aanzien van de beantwoording der vraag, waar de zeekrijgsraad moet gevestigd zijn. Op de door hem gestelde vragen wensch ik het volgende te antwoorden. In zake de verdediging van beklaagden voor den krijgsraad te den Helder is een vaste regeling nog niet getroffen; daarvoor is eigenlijk nog geen gelegenheid geweest en bovendien achtte ik mij, zoolang de Kamer omtrent deze wetsvoordracht nog geen beslissing zou hebben genomen, minder bevoegd eenigen definitieven maatregel ten deze te treffen. Intusschen twijfel ik niet, of wij zullen tot een behoorlijke, ook niet te hooge kosten medebrengende, regeling kunnen komen. Het aantal zaken, waarbij verdedigers zullen optreden, schatte men niet te hoog. Onder de 165 zaken, die in 1912 zijn behandeld, waren 93 gevallen van desertie in tijd van vrede. Dat zijn feitelijk en juridisch zoo eenvoudige zaken, dat men niet behoeft te denken, dat daarbij veel verdedigers zullen optreden. Er zijn wel enkele zaken van beteekenis, maar vele, die van minder beteekenis zijn, vallen af. Het getal zaken met verdedigers zal zich misschien tot 20, 25 à 30 gevallen bepalen en te dien aanzien is gemakkelijk een regeling te treffen. Ik stel er prijs op den geachten afgevaardigde te verzekeren, dat, wanneer er een regeling getroffen zal zijn, er geen bezwaar zal bestaan om daaraan bij wijze van communiqué — de geachte afgevaardigde noemde in dit verband het *Weekblad van het Recht* — openbaarheid te geven.

De geachte afgevaardigde heeft nog gevraagd, of het voornemen bestaat om, door het verschaffen van boeken en periodieke werken, den leden van de krijgsraden de mogelijkheid te geven, zich voldoende op de hoogte te

blijven stellen van hetgeen zij noodig hebben voor de behoorlijke uitoefening van hun ambt. Dat voornemen bestaat inderdaad en kan op soortgelijke wijze worden verwezenlijkt als thans met betrekking tot andere rechterlijke colleges geschiedt; de post „kleine onkosten” zal daartoe kunnen dienen en ik ben dus stellig voornemens in den geest van den geachten afgevaardigde te handelen.

Ik geloof, wat het Departement van Justitie betreft, mijn gevoelen omtrent de verschillende beschouwingen der geachte afgevaardigden voldoende te hebben toegelicht, en dank u zeer, Mijnheer de Voorzitter, voor het mij verleende woord.”

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord naar aanleiding van hetgeen de Minister van Justitie zooeven in het midden heeft gebracht. Blijkens diens rede is alzoo de plaatsing van den zeekrijgsraad te den Helder het gevolg hiervan, dat de Minister van Marine de marinewerf van Amsterdam wenscht over te brengen naar den Helder, zoodat het daardoor noodzakelijk zal worden, dat de zeekrijgsraad te den Helder komt. Zoo is dan het een het gevolg van het ander! Wanneer men de marinewerf liet te Amsterdam, dan had de zeekrijgsraad daar ook kunnen komen.

Ik zal volstrekt niet weerleggen de juridieke bezwaren, die de Minister van Justitie heeft aangevoerd tegen het hebben van den zeekrijgsraad te Amsterdam. Die bezwaren onderschrijf ik ten volle en ik heb dan ook niet getracht die te weerleggen. Maar ik wil ronduit zeggen waarom ik tegen de plaatsing van den zeekrijgsraad te den Helder heb aangevoerd de bezwaren, die daartegen wel bestaan. Dat deed ik, omdat ik vrees, dat het door den Minister van Marine gegeven voorbeeld aanstekelijk zal werken op zijn ambtenoot van Oorlog, en dat deze, als tegen die plaatsing niets ware gezegd, nu bijv. den krijgsraad van Arnhem zou willen overbrengen naar een zuiver militair milieu als Ede, op grond van militaire overwegingen. Want wanneer dat met alle krijgsraden zou gebeuren, dan zou ik toch vreezen, dat van de heilzame nieuwe bepalingen der militaire rechtspleging weinig zou terechtkomen, en dat derhalve met de door ons aangenomen herziening van de militaire rechtspleging niet het succes en de goede uitwerking zoude worden bereikt, die wij er van verwachtten.”

Het wetsontwerp werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het eindverslag der Commissie van Rapporteurs van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, vastgesteld den 26sten November 1913, luidde als volgt: „Eenige leden noemden de keuze van den Helder als zetel van den zeekrijgsraad geen gelukkige. Zij sloten zich aan bij de bezwaren, welke bij de behandeling van deze wetsvoordracht in de andere Kamer tegen die keuze zijn aangevoerd. Het ontbreken van eene balie in de plaats, waar die krijgsraad is gevestigd, achtten zij bedenkelijk en niet bevorderlijk aan eene spoedige en goede voorziening in rechtsbijstand van de beklagden. Intusschen verklaarden zij daarin geen reden te vinden om hunne goedkeurende stem aan het wetsontwerp te onthouden

Andere leden konden zich met de aanwijzing van den Helder zeer goed vereenigen; die haven is de belangrijkste voor onze marine, waar de meeste gevallen, welke aan de beoordeeling van een zeekrijgsraad worden onderworpen, zullen voorkomen. Ook meenden zij, dat er geen grond bestond voor de vrees, gelijk door enkele leden beweerd werd, dat de speciaal militaire omgeving invloed zoude uitoefenen op de uitspraken van den raad.

Instemming werd voorts betuigd met hetgeen de Minister omtrent de benoeming van een burger-rechtsgeleerde tot voorzitter van den krijgsraad heeft gezegd in de vergadering der Tweede Kamer van 10 November.

Sommigen oordeelden het wenschelijk om bovenal tot voorzitter te benoemen rechtsgeleerden, die officier zijn geweest; maar hun werd met verwijzing naar de Nota van den Minister naar aanleiding van het Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer geantwoord, dat eene keuze uit bedoelde rechtsgeleerden, zoo al mogelijk, uiterst beperkt is."

De beraadslagingen in de Eerste Kamer der Staten-Generaal hadden plaats op 27 November 1913. Hierbij werd alleen het woord gevoerd door den Minister van Justitie, die het volgende mededeelde:

„Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op het Eindverslag van de Commissie van Rapporteurs met een enkel woord te beantwoorden.

In de eerste plaats is door eenige leden opgemerkt, dat de keuze van den Helder als zetel van den krijgsraad geen gelukkige was. Nu meen ik, dat men bezwaarlijk tot een andere keuze had kunnen komen. Volgens de wet op de rechtspleging bij de zeemacht mag een zeekrijgsraad alleen gevestigd worden ter plaatse waar een directie der marine is en ter standplaats van den commandant van zoodanige directie. Nu zijn er in ons land drie directiën, te Amsterdam, te den Helder en te Hellevoetsluis.

Tot de keus van Amsterdam als zetelplaats van een zeekrijgsraad, waarvoor in sommige opzichten zeer zeker veel te zeggen zou geweest zijn, kon niet worden overgegaan omdat de Minister van Marine het vaste voor nemen heeft om de marinewerf aldaar en als gevolg daarvan de directie van de marine op te heffen. Er bleven dus voor de vestigingsplaats van een zeekrijgsraad alleen over den Helder en Hellevoetsluis. En nu komt het mij voor, dat, waar er tusschen die beide plaatsen moest gekozen worden, aan den Helder de voorkeur moest gegeven worden, al ware het reeds daarom dat aan den Helder een veel grooter aantal zaken ter berechting voorkomen dan te Hellevoetsluis. In verband hiermede wijs ik er op, dat in het jaar 1912 aan den Helder 116 zaken en te Hellevoetsluis slechts 39 zaken zijn aangebracht. Ik meen daarom, dat eigenlijk van een meer of minder gelukkige keuze niet kan worden gesproken, omdat, waar een keuze tusschen die twee plaatsen moest worden gedaan, den Helder zich als het ware opdrong. Er komt nog bij, dat dezelfde bezwaren, die tegen den Helder gelden, o.a. dat daar niet is gevestigd een balie, ook gelden voor Hellevoetsluis.

In de tweede plaats is door de Kamer instemming betuigd met hetgeen door mij omtrent de benoeming van een burgerrechtsgeleerde als voorzitter van den krijgsraad in de Tweede Kamer is medegedeeld, doch wordt het door sommige leden wenschelijk geoordeeld om bovenal tot voorzitter te benoemen een rechtsgeleerde, die officier is geweest. Met mijne aan deze Kamer reeds bekende zienswijze omtrent de eischen aan den president van den krijgsraad te stellen zoude zeer zeker niet in strijd zijn, dat ook te zijner tijd een vroeger officier, doctor in de rechtswetenschap, tot president werd benoemd. Bovenal zal echter de eisch moeten gesteld worden, dat de benoemde zal hebben ervaring, geschiktheid en bekwaamheid om de leiding in handen te hebben en te houden. Wanneer een vroeger officier aan dezen eisch voldoet, dan zou hij misschien nog dit vóór hebben, dat zijn bijzondere kennis van militaire zaken aan het presidentschap ten goede kan komen.

In het algemeen meen ik echter, te moeten vasthouden aan het voor-

nemen om te bevorderen dat bij de benoeming voornamelijk worde gelet op den allereersten eisch: juridische ervaring, geschiktheid en bekwaamheid om te leiden”.

Het wetsontwerp werd vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Openstelling van hooger beroep van vonnissen in Nederlandsch-Indië door krijgsraden bij de Zeemacht geweest.

Bij koninklijke boodschap van 28 October 1913 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden een ontwerp van wet tot openstelling van hooger beroep van vonnissen, in Nederlandsch-Indie door krijgsraden bij de zeemacht geweest en, in verband daarmee, opdracht van rechtsmacht aan het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, luidende als volgt:

ARTIKEL 1.

In de artikelen 184, 185, 186, 188 en 202 (1) van de Regtspleging bij de Zeemacht, gelijk deze zijn gewijzigd bij de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337), worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

In artikel 184 (2) wordt in plaats van de woorden: „van eene Vloot, Eskader, minder Smaldeel of een schip alleen, buiten het Rijk in Europa” gelezen: „buiten het Rijk in Europa doch niet in Oost-Indië”.

In de artikelen 185, 188 en 202 1°. (3), worden onmiddellijk achter het woord „Europa” ingevoegd de woorden: „doch niet in Oost-Indië”.

In artikel 186 (4) worden onmiddellijk achter het woord „vonnis”, ingevoegd de woorden: „alzo buiten het Rijk in Europa doch niet in Oost-Indië geweest.”

ARTIKEL 2.

Aan de Regtspleging bij de Zeemagt, gelijk deze is gewijzigd bij de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337), worden toegevoegd drie slotbepalingen, luidende als volgt:

Slotbepalingen.

ARTIKEL I.

Voor zooverre betreft de zaken, naar de Krijgsraden in Oost-Indië te verwijzen, of welke, na verwijzing, in die Krijgsraden zullen zijn behandeld, geldt alles wat in deze Wet ten aanzien van het Hoog Militair Gerechtshof is bepaald, voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

(1) Zie artt. 196, 197, 198, 200 en 209 van den nieuwen tekst der Regtspleging bij de Zeemacht.

(2) Zie art. 196 idem.

(3) Zie artt. 197, 200 en 209 idem.

(4) Zie art. 198 idem.

ARTIKEL II.

Bij de uitoefening van de regts-magt, welke uit het bepaalde in het voorgaande artikel voortvloeit, zal het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië zich hebben te gedragen overeenkomstig hetgeen in de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in het vaderland, gelijk deze thans luidt of in den vervolge nog mogt worden gewijzigd, is voorgeschreven omtrent de wijze van delibereren, de approbatie, de regtspleging, den Advocaat-Fisikaal, den Griffier, de gevangen- of provoosthuizen, de Praktizijns bij het Hof en de kosten.

ARTIKEL III.

Deze Wet is ook verbindend voor de koloniën en bezittingen van het Rijk buiten Europa”.

ARTIKEL 3.

In het eenig artikel der wet van 18 April 1885 (*Staatsblad* N°. 98) worden de woorden: aan boord van de schepen en vaartuigen van oorlog” vervangen door de woorden: „alsmede voor zooveel Nederlandsch-Indië betreft door het Hoog Militair Gerechtshof daar te lande”.

ARTIKEL 4.

Door Ons zal worden bepaald, op welk tijdstip of welke tijdstippen de bepalingen dezer Wet onderscheidenlijk in werking treden.

Bij hoogerbedoeld ontwerp van wet was eene memorie van toelichting gevoegd, ondertekend door de Ministers van Justitie B. ORT, van Marine J. J. RAMBONNET en van Koloniën Ph. B. PLEYTE, en luidende als volgt „In de Memorie van Antwoord naar aanleiding van het Voorloopig Verslag betreffende het ontwerp der wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) tot wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt en van die bij de Zeemagt, alsmede van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, werd medegedeeld, dat de in bedoeld Verslag aanbevolen uitbreiding van de appellabiliteit van vonnissen der zeekrijgsgraden tot die, in Nederlandsch-Indië gewezen, overwogen zou worden, zoodra de gelegenheid zich zou aanbieden om dienaangaande eene beslissing te nemen, doch dat zoodanige uitbreiding in bedoeld wetsontwerp niet op hare plaats zou zijn.

In den loop van de behandeling dier wetsvoordracht werd dit punt opnieuw ter sprake gebracht bij het in den aanvang van 1912 tusschen de toenmalige Regeering en de Commissie van Rapporteurs gepleegde overleg en werd, ter gelegenheid van de algemeene beraadslaging in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, door die Regeering in uitzicht gesteld de spoedige indiening van het ontwerp eener wettelijke regeling in dien zin, dat hooger beroep op het Indisch Hoog Militair Gerechtshof zou worden toegekend. Het hierbij aangeboden wetsontwerp, door de Commissie voor de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht in opdracht van de Ministers HEEMSKERK en COLIJN samengesteld en door de

Regering nagenoeg onveranderd overgenomen, strekt allereerst tot verwezenlijking van de aldus gewekte verwachting.

Na hetgeen daaromtrent ook bij de behandeling van het ontwerp der zooveen genoemde wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) is geschreven en gesproken, achten de ondergeteekenden het overbodig uitvoerig uiteen te zetten, dat en waarom de behoefte aan de invoering van bedoeld hooger beroep zich krachtig heeft doen gevoelen. In herinnering worde slechts gebracht, dat de vonnissen, in Nederlandsch-Indië door de krijgsraden bij de Zeemacht geweest, thans, evenals de door zeekrijgsraden elders buiten het Rijk in Europa geweest vonnissen, niet vatbaar zijn voor hooger beroep en niet onderworpen zijn aan approbatie, doch na daarop verleend fiat-executie in kracht van gewijsde gaan. De waarborgen voor eene goede rechtsbedeeling zijn dientengevolge bij de Zeemacht veel geringer buiten het Rijk in Europa dan daarbinnen, hetgeen uiteraard slechts verdedigbaar kan worden geacht, voorzover de omstandigheden niets anders gedoogen.

Waar nu aan het in Nederlandsch-Indië voor de Landmacht aldaar bestaande hoogste militaire rechtscollege — het Hoog Militair Gerechtshof, samengesteld uit burgerrechtsgeleerden en officieren — de berechting in hooger beroep van in eersten aanleg door de Krijgsraden bij de Zeemacht aldaar behandelde zaken ook naar het oordeel van de ter zake geraadpleegde Nederlandsch-Indische Regering zonder te groote bezwaren zou kunnen worden opgedragen, komt het niet oirbaar voor, aan de militaire justiciabelen van de Zeemacht in Oost-Indië nog langer te onthouden een rechtsmiddel, dat ingevolge de bepalingen der wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) allen binnen het Rijk in Europa veroordeelden militairen zal openstaan.

Voorts beoogt dit wetsontwerp ook nog in een ander opzicht de rechtswaarborgen voor den in Nederlandsch-Indië dienenden militair der Zeemacht zooveel mogelijk gelijk te doen zijn aan die, welke den militair binnen het Rijk in Europa gegeven zijn.

De Regtspleging bij de Zeemagt legt namelijk een innig verband tusschen het rechtsmiddel van hooger beroep en het instituut der approbatie. Is een veroordeelend vonnis niet vatbaar voor hooger beroep, dan is het in het stelsel dier Regtspleging ook niet onderworpen aan approbatie. Zou het, omgekeerd, moeten worden geaprobeerd, dan is ook hooger beroep toegelaten.

Voor de militaire rechtspraak vasthoudende aan dit stelsel, nu dit immers ook bij de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) gehandhaafd bleef, achten de ondergeteekenden het gewenscht, dat, indien van de vonnissen, in Nederlandsch-Indië door de Zeekrijgsraden geweest, hooger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof aldaar wordt opengesteld, op gelijke wijze als in Nederland die vonnissen mede aan de approbatie van dat Hof zullen worden onderworpen.

Waar in de toekomst nog zelfs de vonnissen, geweest door den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa, waarbij als President en als Fiscaal rechtsgeleerden zullen optreden, geaprobeerd zullen moeten worden, bestaat er zeker alle aanleiding om — voor zoover de mogelijkheid daartoe practisch gegeven is — ook de vonnissen, door andere Zeekrijgsraden geweest, aan de approbatie van een bevoegd hoog rechtscollege te onderwerpen.

Artikel 1. Het beginsel, dat vonnissen, door Zeekrijgsraden geweest, niet ten uitvoer gelegd mogen worden, vóórdat zij door het hoogste militaire

rechtscollege geaprobeerd zijn, is nedergelegd in artikel 181 der R.Z. (1). De artikelen 184—191, gelijk deze zijn gewijzigd bij de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337), handelen over de voorwaarden, gesteld voor het ten uitvoer leggen van vonnissen, welke bij artikel 184 van de toepassing van dat beginsel zijn uitgezonderd, te weten die, welke buiten het Rijk in Europa zijn geweest door een Krijgsraad, hetzij bij eene vloot, een eskader of minder smaldeel (artikelen 185—187), hetzij aan boord van een schip, dat zich alleen bevindt (artikelen 188—191).

Artikel 1 van dit wetsontwerp wil nu in deze uitzonderingsartikelen de wijzigingen aanbrengen, welke worden vereischt om ten aanzien van de in Nederlandsch-Indië gewezen vonnissen genoemd beginsel van kracht te doen zijn. Het artikel zal bij enkele lezing en vergelijking met de bovengangehaalde artikelen der R. Z. duidelijk zijn.

Omdat door de bedoelde wijzigingen het verlenen van het „fiat-executie” door den Commandeerenden Officier buiten het Rijk in Europa, tot de niet in Nederlandsch-Indië gewezen vonnissen beperkt wordt, dient ook artikel 202 R. Z. eene kleine aanvulling te ondergaan, welke mede in artikel 1 wordt voorgesteld.

Artikel 2. Van de in dit artikel voorgestelde slotbepalingen, toe te voegen aan de Regtspleging bij de Zeemagt, beoogt artikel I rechtsmacht toe te kennen aan het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch-Indië in zaken voor de krijgswaarden bij de Zeemacht aldaar aanhangig te maken of, na verwijzing, in eerste instantie door die krijgswaarden te behandelen.

De aan het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië aldus op te dragen rechtsmacht betreft wel in hoofdzaak appèl-zaken en approbatie, doch moet zich, gelijk in den gedachtengang van de ondergeteekenden logisch schijnt, noodwendig tot enkele andere punten uitstrekken. Uit artikel I junctis de artikelen 8 *b* en 13 R.Z. (2) zal n.l. voortvloeien, dat in Nederlandsch-Indië e.q. de beslissing, in artikel 8 *b* (3) bedoeld, zal moeten genomen worden door — en de kennisgeving, in artikel 13 (4) bedoeld, zal moeten geschieden aan — *dat* Hof. Daarom dient dan ook, gelijk in artikel I is geschied, melding gemaakt te worden van „zaken, naar de Krijgswaarden in Oost-Indië te verwijzen”.

Tot toelichting van het voorgestelde nieuwe artikel II diene het volgende.

De „Provisionele Instructie voor het Hooge Militaire Gerechtshof van Nederlandsch Indië”, zooals die aanvankelijk werd vastgesteld bij besluit

(1) Al de in dit ontwerp genoemde artikelen der R. Z. zijn die, zooals ze zijn genummerd in de oorspronkelijke R. Z. Na de bekendmaking van den gewijzigden tekst, eventueel vóór de afkondiging van dit wetsontwerp, zullen deze nummers uiteraard met die van den nieuwen tekst in overeenstemming moeten worden gebracht. (*)

(*) De bovengangehaalde artikelen stemmen overeen met de volgende artikelen van den nieuwen tekst der R. Z.:

art. 181 met art. 195
 artt. 184—191 met artt. 196—203
 art. 184 met art. 196
 artt. 185—187 met artt. 197—199
 artt. 188—191 met artt. 200—203
 art. 202 met art. 209.

(Red. M. R. T.).

(2) Zie artt. 10 en 16 van den nieuwen tekst der R. Z. }

(3) Zie art. 10 idem.

(4) Zie art. 16 idem.

(Red. M. R. T.).

van Commissarissen-Generaal van 10 Januari 1819 N°. 7 (*Indisch-Staatsblad* N°. 21) en later bij verschillende besluiten werd gewijzigd, stemt in hoofdzaak overeen met de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland. In zoover zou er weinig bezwaar bestaan, eerstbedoeld hof zich bij de uitoefening der bij deze wetsvoordracht bedoelde rechtsmacht overeenkomstig zijn eigen instructie te doen gedragen. Intusschen zouden in de Provisioneele Instructie voor het Indische Hof door den Nederlandsch-Indischen wetgever wijzigingen kunnen worden aangebracht waarmede men zich hier te lande wellicht minder goed zou kunnen verenigen. Vandaar, dat aan de toepassing der Provisioneele Instructie voor het Hof te Utrecht de voorkeur wordt gegeven.

Artikel III verklaart de Regtspleging bij de Zeemagt, d. i. de Regtspleging, gelijk zij bij de reeds genoemde wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* N°. 337) is en bij aanneming van de thans aangeboden wetsvoordracht zal worden gewijzigd, ook verbindend voor de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen. Zulks allereerst met het oog op de voorgestelde opdracht van rechtsmacht aan het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, en vervolgens om, waar de ongewijzigde Regtspleging voor de Zeemagt, als dateerend van vóór de Grondwet van 1848 (artikel 118, artikel 122 van de Grondwet van 1887), zonder meer steeds ook voor Oost-Indië heeft gegolden, mede de gewijzigde Regtspleging daar te lande verbindend te doen zijn. Men bedenke, dat bepalingen betreffende het oproepen van beklaagden en getuigen, het houden van eene schouw en dergelijke, ook in de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen behooren te gelden.

Of, ter uitvoering van artikel III, de geheele gewijzigde Regtspleging in het *Nederlandsch-Indische Staatsblad* zal moeten worden afgekondigd, dan wel of met de afkondiging der wijzigingswetten zal kunnen worden volstaan, zal nader zijn te bepalen, evenals ook of e.g. artikel 44 van de Provisioneele Instructie voor het Hooge Militaire Gerechtshof van Nederlandsch-Indië met de vermelding der nieuwe rechtsmacht van dat hof dient te worden aangevuld.

In elk geval zullen, wordt dit ontwerp tot wet verheven, in het genoemde Hoog Militair Gerechtshof weder twee officieren van de Zeemacht moeten zitting nemen, zulks trouwens in overeenstemming met artikel 3 van den algemeenen maatregel van bestuur van 5 Maart 1864 (*Indisch Staatsblad* N°. 92), houdende 's Hof's organisatie, uit welk artikel de woorden „of van het sedentaire zeewezen” zullen moeten vervallen.

Artikel 3. Volgens het eenig artikel der wet van 18 April 1885 (*Nederlandsch Staatsblad* N°. 98, *Indisch Staatsblad* N°. 37 van 1886) wordt bij algemeenen maatregel van bestuur bepaald, in hoever en op hoedanige wijze in de koloniën en overzeesche bezittingen worden ondergaan de straffen, aldaar door de Zeekrijgsraden aan boord van de schepen en vaartuigen van oorlog uitgesproken krachtens de crimineele wetgeving voor het krijgsvolk te water.

Uit de in artikel 2 dezer wetsvoordracht voorgestelde opdracht van rechtsmacht aan het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië vloeit de noodzakelijkheid der ontworpen aanvulling van de bovengenoemde wet onmiddellijk voort.

Artikel 4. De tijdstippen, in artikel 4 bedoeld, zullen voor het Rijk in Europa en voor de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen dezelfde kunnen zijn.”

Beëdiging van nieuwbenoemde ambtenaren bij de militaire justitie.

In de op 16 December 1913 gehouden openbare terechtzitting van het Hoog Militair Gerechtshof werden de nieuw benoemde ambtenaren der Militaire Justitie, welke 20 December d.a.v. in functie traden, beëdigd.

Nadat de nieuw benoemden waren binnengeleid, verkreeg de advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht, Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van YSELT, het woord voor het nemen van zijn requisitoir. Z.H.Ed. Gestr. betoogde, dat het Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin had behaagd te benoemen: 1°. bij besluit van 9 dezer, N°. 24, tot: a. president van den krijgswaad te Willemsoord Mr. W. de SITTER, en b. fiscaal bij dien krijgswaad Mr. G. J. JUTTE; 2°. bij besluit van dienzelfden datum, N°. 26, tot: a. president van den krijgswaad: 1°. Mr. Dr. C. P. ZAAVER; 2°. Mr. Th. EVEKINK, en 3°. Mr. W. M. VAN LANSCHOT, onderscheidenlijk te 's-Gravenhage, Arnhem en 's-Hertogenbosch; b. auditeur-militair: 1°. Mr. G. M. PALTHE Wesenhagen; 2°. Mr. W. F. VAN MEURS, en 3°. Mr. J. S. L. AGHINA, onderscheidenlijk in het 1ste, 2de en 3de militaire arrondissement; c. auditeur-militair-plaatsvervanger: 1°. Mr. C. W. THÖNE, en 2°. Mr. O. J. CLUYSENSAER, onderscheidenlijk in het 1ste en 2de militaire arrondissement, eerstgenoemde ter afwikkeling der zaken nog aanhangig bij den krijgswaad te Haarlem, laatstgenoemde ter afwikkeling der zaken nog aanhangig bij dien te Leeuwarden. Spreker wenschte de nieuwe presidenten geluk met de hun te beurtgevallen onderscheiding en hoopte dat zij aan de verwachtingen, welke van hen gekoesterd worden, zullen beantwoorden; de auditeurs-militair en fiscaal werden ook gefeliciteerd met het herhaald bewijs van vertrouwen dat in hen is gesteld; spr. twijfelt er niet aan, dat zij, ook in hunne nieuwe positie, zich geheel aan hunne betrekking zullen geven; het doet spr. leed, dat na voormelde afwikkeling Mrs. THÖNE en CLUYSENSAER niet meer als auditeur-militair dienst zullen doen; hun werk ten behoeve der militaire justitie verricht, gaf blijk van veel kennis, ijver en nauwgezetheid, waarom het dan ook door spr. zeer werd gewaardeerd.

Daarna verzocht spr. het Hof, de nieuwbenoemden den bij de wet voorgeschreven eed af te nemen, opdat zij hun ambt kunnen aanvaarden.

Door den griffier bij het Hof, Mr. J. L. A. NERVEU, werden vervolgens de verschillende formulieren voor den eed voorgelezen, waarna deze door de nieuw benoemde heeren werd afgelegd.

De President van het Hof, Mr. G. H. VAN BOLHUIS, wenschte vervolgens ook de heeren namens het Hof met hunne benoeming geluk. Z.H.Ed. Gestr. wilde geen lange redevoering houden, doch wel met een enkel woord herinneren aan de hoogstbelangrijke gebeurtenis die in de militaire rechtspleging dit jaar is voorgevallen. Deze gebeurtenis is eenmaal in een eeuw voorgekomen. De rechtspleging was oud en verouderd. De auditeurs weten wat voor moeilijkheden zij opleverde. Nu is zij vernieuwd. Sommigen noemen het lapwerk, anderen prulwerk, doch spr. vindt er veel goeds in, terwijl het van de werkzaamheid der nieuw benoemde heeren zal afhangen of het vele goede er uitgehaald zal worden. Spr. hoopte dat de heeren niet tegen deze werkzaamheden zouden opzien. Nu het ressort van den krijgswaad vergroot is, zullen de getuigen van ver-afgelegen plaatsen moeten worden opgeroepen. Het is het Hof bekend dat dit vele moeilijkheden oplevert, doch de heeren moeten zich hierdoor niet laten afschrikken, evenmin door de bezwaring die 's Rijks schatkist hiervan zal ondervinden.

Zoals door den heer advocaat-fiscaal reeds is gezegd, doet het 't Hof ook leed dat de heeren THÖNE en CLUYSENSAER voor de militaire justitie

verloren zullen gaan. Spr. is echter overtuigd dat zij heel spoedig in eene andere betrekking zullen worden benoemd, waarvoor het Hof bereid is ten allen tijde de gunstigste informaties omtrent hen af te geven.

Na deze zeer waardeerende woorden van den heer president was de plechtigheid afgelopen.

Beëdiging van drie nieuwbenoemde leden van het Hoog Militair Gerechtshof, Afscheid van den president en drie leden.

In de op 30 December 1913 gehouden openbare zitting van het Hof had de beëdiging plaats van de bij Koninklijk besluit van 12 December j.l., N°. 2, nieuw benoemde leden, zijnde de heeren: Mr. H. W. VAN SANDICK en de kolonels J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

De advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT, het woord verkrijgende voor het nemen van zijn requisitoir, sprak de scheidende heeren als volgt toe:

Het is heden de laatste openbare terechtzitting van dit Hof, waarin nog, als voorzitter, gij Mr. VAN BOLHUIS en als leden, gij, Mr. SCHOLTEN en luitenant-generaal VERSPYCK optreedt, terwijl de scheidende luitenant-generaal ENGELHARD verhinderd is aanwezig te zijn. Het is mij eene behoefte hier openlijk te getuigen, dat ik uw heengaan als een groot verlies beschouw en dan ook zeer betreur; alles liep immers, tot nu toe, naar wensch. De tijd van uw presidentschap, mijnheer de voorzitter, zal wel steeds blijven behoreen tot de meest roemrijke tijdperken van rechtspraak bij dit hooge college. Als rechtsgeleerde van grooten naam en algemeen erkende bekwaamheid gaaft gij reeds relief aan het Hof; van uwe kunde en scherpzinnigheid moest wel gezag uitgaan, wat dan ook het geval is geweest. Edoch, kennis is slechts het werktuig, karakter moet het hanteeren. En dat hebt gij op niet geëvenaarde wijze gedaan. Een toonbeeld van werkkraft en plichtsbef is zijt gij geweest; streng voor u zelf, zorgzaam voor de vele aan u toevertrouwde belangen. Om kort te gaan, een waar magistraat wien geen moeite of studie te veel was.

De rustdagen, welke nu voor u, vertrekkenden, gaan aanbreken, zijn verdiend. Dit en de gedachte, dat een welbesteed leven kans geeft op een gezegenden ouderdom, strekken u tot troost! Een otium cum dignitate (waardige rust). Vele jaren, wensch ik u van harte toe.

Daarna het woord richtende tot de heeren VAN SANDICK, QUACK en COLLETTE, wenschte spr. dezen geluk met de hooge onderscheiding die hun te beurt is gevallen, terwijl hun eervol verleden doet hopen en vertrouwen, dat zij gewaardeerde leden van het Hof zullen worden en verzocht spr. vervolgens dat door het Hof de vereischte ambtseed zou worden afgenomen.

Hierna werd door den heer griffier bij het Hof Mr. J. L. A. NEPVEU, het formulier voor den eed voorgelezen, waarna de nieuw benoemden den eed aflegden.

De president van het Hof, Mr. G. H. VAN BOLHUIS, daarna het woord nemende, hield de volgende toespraak:

Er zou mij niets overblijven dan de zitting te sluiten, ware het niet dat ik behoefte gevoel een woord tot u te richten, mijne heeren leden van dit Hof, advocaat-fiscaal en griffier.

Een woord van afscheid, want wanneer met den dag van morgen dit

jaar zal zijn verlopen, zal voor vier van ons, onder wie ook ik, de vervulling van het tot nog toe door ons bekleede ambt geëindigd zijn.

De Nederlandsche wetgever, ten deze niet gebonden door eenige bepaling der Grondwet, heeft voor de leden van dit college een leeftijdsgrens vastgesteld en daarmede aan drie van ons eene gemakkelijke oplossing gebracht van een altijd moeilijk vraagstuk.

Immers wij mogen 't ons verbloemen of niet, voor elk onzer komt de tijd, waarop wij voor jongere krachten plaats moeten maken en . . . . waarop het beter is dat wij dat doen.

De moeilijkheid is maar: het oogenblik te bepalen, waarop die tijd gekomen is. Welnu, die moeilijkheid is ons door den wetgever bespaard.

Nu dus het oogenblik van scheiden is aangebroken, komen de eigenaardige gevoelens boven, aan elk scheiden verbonden.

Van die gevoelens zijn bij mij twee overheerschend, t. w. 't gevoel van waardeering en 't gevoel van dankbaarheid.

Waardeering in de eerste plaats van uwen onverpoosden en nooit verflauwden lust tot arbeid bij de steeds toenemende werkzaamheden van dit college.

Uitbreiding van het Nederlandsche leger, uitbreiding van 's Hofs werkzaamheid over de koloniën Suriname en Curaçao, nieuwe wetten door vele overtredingen harer bepalingen gevolgd, en — niet 't minst — het groot aantal klachten over krijgstuchtelijke straffen, zij brachten steeds toenemende vermeerdering van werkzaamheden mede.

Maar bovenal waardeering van de ruime opvatting, die bij dit college zich heeft ontwikkeld ten aanzien van de mogelijkheid om onze zoo verouderde rechtspleging zooveel mogelijk van hare meest hinderlijke bezwaren te bevrijden.

Daardoor werd 't ons mogelijk de wetsbepalingen te vinden die een mondeling onderzoek voor het college toelaten;

daardoor vonden wij vrijheid de bepalingen omtrent 't voorloopig arrest in straf- en in klachtzaken, in milderen zin toe te passen;

daardoor bleek 't ons mogelijk het hooger beroep toe te laten oock in zaken waarin bekentenis aanwezig was.

Die nieuwigheden -- want voor den wetgever van 1814 zijn ze dat — die nieuwigheden zijn nu door de herziene rechtspleging oock voor de procedure bij de krijgsraden ingevoerd, maar voor de procedure bij dit Hof brengt die herziening weinig verandering, echter die ééne van groot belang: dat voortaan oock hier de verhooren van beklaagden en getuigen in het openbaar kunnen worden gehouden.

En wanneer ik nu terugzie op die bijna veertien jaren van mijn werkzaamheid als president van dit college, dan rijst bij mij een danktoon jegens u, mijne heeren, tegenwoordige leden — uwe voorgangers kan ik mijn dank niet meer brengen — voor uwe krachtige medewerking om dit college te doen beantwoorden aan zijn hooge roeping, en — zooals gij hier aanwezig zijt — voor de aangename verhouding die tusschen ons heeft bestaan.

En dien dank breng ik oock u, adv.-fiskaal, voor de aangename wijze, waarop gij met het college en met mij hebt samengewerkt en voor de vriendelijke woorden tot mij door u gericht.

En u, griffier, en u — sedert eenige dagen — substituant-griffier. Toeneming van werk, afwijking van oude gewoonten, ze hebben u nooit doen versagen bij 'i vervullen van uw ambt.

En evenzoo aan u mijn dank, klerken ter griffie, exploitateur, boden en concierge bij dit Hof en bij het Parket: ik heb bij u nooit iets anders

aangetroffen dan aangename, bereidvaardige stemming om te doen wat en zooveel als er te doen viel; ik hoop dat gij ook aan mij een goede herinnering moogt behouden.

En eindelijk tot u, niet behoorende tot het personeel van het Hof en toch zoo nauw aan zijn werkring verbonden, mijne heeren advocaten en procureuren bij dit college, mijn vaartwel.

Steeds heb ik uw optreden en uw belangeloos werk voor het Hof gewaardeerd en ik beveel mij aan in uwe welwillende herinnering.

Mr. J. HAMBURGER A. Dz. het woord verkregen hebbende, sprak als volgt:

Als oudst ingeschrevene van de advocaten bij uw college geadmitteerd, zoude ik gaarne namens hen een enkel woord willen spreken.

Verschillende malen heb ik gelegenheid gehad voor uw geacht college het woord te voeren, maar nog nooit is mij de gang naar deze zaal zoo moeilijk gevallen als deze keer. Gold het te voren het beoordeelen van een uitspraak van den kriegsraad of wel het beoordeelen van een appèl door den heer advocaat-fiscaal ingesteld; gold het in een woord een strijd door of tegen een beklaagde gevoerd, thans leggen wij een oogenblik de wapenen neder om eerbiedig het hoofd te buigen voor de wet, die u, mijnheer de president, u mijnheer VERSPYCK en ook mijnheer ENGELHARD, alsook u mijnheer SCHOLTEN, noopt van ons heen te gaan. Van ons zeg ik, want ook de verdediging ziet u met leedwezen het college verlaten. Immers gij beschouwt de verdediging niet als een hinderpaal, die u remt in de spoedige afdoening van zaken, maar gij beschouwt de verdediging als een onmisbare schakel in den keten van ons nog altijd inquisitoir strafproces; gij beschouwt den advocaat niet als een werktuig in de hand van den beklaagde, maar als een eerlijk en zelfstandig man, die u naar plicht en geweten voorlicht omtrent den persoon van den beklaagde en zijn levensomstandigheden, omtrent uitlegging en toepassing der wet. Wij danken u, mijnheer de president voor de vriendelijkheid en voorkomendheid waarmede u ons ten allen tijde hebt bejegend, wij danken u mijnheer voor de welwillendheid, waarmede u ons hebt aangehoord, zoowel bij de verhooren als in onze pleidooien. Uw aandachtig gehoor bleek ons niet alleen op de zitting zelve, maar ook uit uwe uitspraken, uit de overwegingen van uwe sententiën. En die sententiën, zij munten niet alleen uit door zuiverheid van taal en verstaanbaarheid van inhoud — verstaanbaar waren zij zoo voor den soldaat als voor den officier van hooger rang, — zij blonken ook uit door helderen en logischen gedachtengang en bondigheid van uitdrukking. Maar in het bijzonder blonken zij uit door een eigenschap, de schoonste eigenschap die een rechterlijk vonnis sieren kan, dat de billijkheid nooit door u werd verwaarloosd. Gij hield de schale der Gerechtigheid in evenwicht, terwijl Themis het zwaard had ontbloot en 't uitgetrokken zwaard u voor oogen hield. Die goede oude Themis was geblinddoekt, maar gij, mijnheer de president, met uw scherp blik en helderziend oog, gij doorvorschet de getuigen en gij, mijnheeren, deedt recht naar de wet, die verouderd is en versteend, maar in den geest van ons volk. Voor u was de wet er niet, om u aan de woorden vast te klampen, gij drongt door in haar kracht, in haar geest. Gij maaktet het bekende woord van den grooten Celsus tot waarheid: Legem scire non est verba tenere sed vim ac potestatem. De wet toch is niet de verzamelpaats van een aantal hypothetische rechtsgevallen, maar de uitdrukking, de formuleering der rechtsnormen; de wet is niet de plaats waar casus positius tot oplossing wordt gebracht, maar zij is de uitdrukking van den volksgeest.

Uwe rechtspraak, mijne heeren, zooals die geleid werd door u, mijnheer de president, toont luce clarius aan, dat zelfs onder vigueur van een verouderde en versteende wet het recht voortgaat zich te ontwikkelen, zonder dat de zekerheid van het recht in gevaar wordt gebracht.

Waar wij thans uiteengaan, mijne heeren, zij het mij veroorloofd u er op te wijzen, dat bij de oude Romeinen, beroemd geworden door hunne bekwame juristen, voor wie de theorie practijk en de practijk theorie was, dat bij die oude Romeinen de Rechtswetenschap tot bloei is gekomen, doordat hun corypheeën de deur openzetten voor hunne toeschouwers.

Ik hoop dat u van de samenwerking met ons een aangename en welwillende herinnering zult bewaren; wij wenschen u toe een reeks van jaren in ongestoorde gezondheid, wij wenschen u toe opgewektheid van geest en vreugde in het hart.

Generaal VERSPYCK wilde nog geheel onvoorbereid een enkel woord spreken. Zijne Excellentie is overtuigd dat alle leden zullen onderschrijven de woorden zoeven door den heer advocaat-fiscaal gesproken. We hebben bewonderd de groote mate van kennis en uw tact om de vergaderingen te leiden, mijnheer de president. We hebben veel van u geleerd. Allen, hier aanwezig, zullen het beamen, wanneer ik zeg, wat een bekwaam, ijverig en doortastend president u geweest is. Wij nemen afscheid met een gevoel van bewondering.

De zitting werd hierna voor het laatst door Mr. VAN BOLHUIS gesloten.

Onder de aanwezigen werden opgemerkt: de procureur bij het Hof Mr. CLARINGBOULD, de advocaten Mrs. HAMBURGER, SCHRÖDER, VAN ENGEN, VAN WOELDEREN, ALTA, GERLINGS, DE WILDE en DE BOER, Mr. VAN RAPPARD, oud-commies bij het Hof, Mr. Dr. MULLER, Dr. BROERS, benevens vele dames.

De nieuwe president, Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL, was ook aanwezig en had achter het Hof plaats genomen.

Installatie van den nieuwbenoemden president en van de nieuwbenoemde leden van het Hoog Militair Gerechtshof.

In de Vrijdagmiddag 2 Januari 1914 gehouden plechtige zitting van het Hof had de installatie plaats van den bij Koninklijk besluit van 12 December 1913, N°. 2, nieuw benoemden president bij het Hof Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL en de nieuwe leden Mr. H. W. VAN SANDICK en de kolonels J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Het Hof was in ambtscostuum gekleed.

De advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT, het woord verkrijgende, sprak den nieuwen president als volgt toe:

„Mijnheer SCHEPEL!

Vóór uwe benoeming tot president van het Hoog Militair Gerechtshof, waart u persoonlijk mij vreemd; wel kende ik een werk van uwe hand, „de Waterschapswetgeving”, en wist ik uit eigen ervaring, dat dat werk op administratief rechterlijk gebied bijzonder gezag heeft en daarom een succes voor den schrijver is; de inlichtingen, welke ik omtrent u, als rechterlijk ambtenaar, bekomen heb, zijn onverdeeld gunstig. Ook is mij verzekerd, dat uw optreden in het algemeen zich kenmerkt en onderscheidt

door welwillendheid; onder deze omstandigheden verwacht ik, dat het met u als voorzitter van dit Hof, wel zal gaan; moge de toekomst leeren, dat met u te benoemen tot president van het hoogste militaire rechts-college, inderdaad de rechte man op de rechte plaats is aangewezen."

Daarna verzocht spr. dat de heer griffier zou voorlezen het Koninklijk besluit der benoeming en het proces-verbaal der eedsaflegging en dat van dit verzoek akte zou worden verleend.

Nadat aan dit verzoek door den heer griffier bij het Hof, Mr. J. L. A. NÉPVEU, gevolg was gegeven, hield Mr. Dr. SCHEPPEL de navolgende toespraak:

„Mijne heeren, leden van dit Hof, mijnheer de advocaat-fiscaal, mijne heeren griffier en substituut-griffier.

Sinds 1911 bestaat bij de gewone rechterlijke macht de installatie van de rechterlijke ambtenaren in de eenvoudige voorlezing op de terechtzitting der akte van den afgelegden eed door den griffier.

Dientengevolge is er een einde gekomen aan het tot dien tijd toe bestaand gebruik, dat tot hen, die in een rechterlijk college zitting namen, toespraken werden gehouden. Ik heb de afschaffing van dit gebruik toegejuicht, en zou deze nieuwe traditie van de gewone rechterlijke macht, nu ik deze plaats voor het eerst bekleed, hier willen volgen.

Van mij zelven zal ik natuurlijk niet spreken, maar ook de nieuw benoemde leden van het Hof zullen dus niet mogen verwachten, dat ik hier zal treden in eene waardeering van hun persoon of van hetgeen zij in den werkring, dien zij verlieten, voor goeds mogen hebben tot stand gebracht. Het komt mij voor, dat *ik* daarvoor niet de man kan zijn. Geroepen door het vertrouwen van H. M. onze geëerbiedigde Koningin om deze plaatsen te bezetten, mogen wij alleen op grond daarvan reeds 't vermoeden ten onzen gunste inroepen, dat wij hoedanigheden, eigenschappen en kundigheden bezitten, noodig voor de taak, waartoe wij zijn geroepen. Overigens wachte men op onze daden. Intusschen ben ik den heer advocaat-fiscaal dankbaar voor de vriendelijke woorden van welkom, tot mij gesproken, waaruit welwillende gezindheid jegens mij is aan den dag getreden. Want, willen wij, nieuwelingen, hier goed werk verrichten, dan zullen wij de ervaring, voorlichting en medewerking behoeven van hen, die als ik het in dezen kring eens zoo mag uitdrukken, het blijvend gedeelte hebben uitgemaakt van het Hof — dit in den meest ruimen zin genomen. Die voorlichting en medewerking roepen wij in; mogen zij ons met welwillendheid en in ruime mate worden geschonken. En moge de verstandhouding tusschen de verschillende deelen van het college en die tusschen de leden van het Hof onderling eene even goede worden en blijven bij de nieuwe samenstelling als zij onder de oude samenstelling steeds is geweest. Moge ook de samenwerking tusschen balie en Hof — voor eene goede rechtsbedeeling een zoo belangrijke factor — blijven even goed en bevredigend als zij dit was tot dusverre.

Intusschen heb ik daarop goeden moed. Want de Utrechtsche balie is voor mij geene onbekende. Ik heb hare kennis niet te maken, maar eene jarenlange aangename relatie met haar voort te zetten. En in mijn vorige betrekking heb ik haren arbeid, zoo vaak belangeloos verricht, leeren waardeeren en hoogschatten.

Onwillekeurig gaan onze gedachten terug naar het Hof in zijne oude samenstelling. Wij allen hebben jongstleden Dinsdag de openbare zitting van het Hof bijgewoond. Wij hebben de afscheidswaarden gehoord, door den advocaat-fiscaal, den scheidenden president, het aftredende oudste lid en den vertegenwoordiger van de balie gesproken. En wij allen zijn

zeker gekomen onder den zeer sterken indruk, dat met 1913 eene uiterst belangrijke periode in het nu welhaast honderdjarig bestaan van dit Hof tot afsluiting is gebracht. En wie, die daarvan zich rekenschap geeft, dat de ontwikkelingsgang van dit Hof tot een hoogtepunt is gekomen, zal niet dadelijk toegeven, dat dit stijgen te danken is hoofdzakelijk aan den man, die, na jarenlang deel van het Hof te hebben uitgemaakt — van den aanvang dezer eeuw af gedurende nu bijna 14 jaren daar de leiding heeft gehad. De vertegenwoordiger der balie, jongstleden Dinsdag de verdiensten van dien president besprekend, heeft in ons wakker geroepen het beeld van de groote Romeinsche juristen. Voortgaande in die lijn en eenigszins nader preciseerend hetgeen door hem is gezegd, zou ik het werk, dat hier onder leiding van Mr. VAN BOLHUIS is verricht, dien padvindarsarbeid, misschien mogen bestempelen als moderne praetuur, het dus min of meer mogen vergelijken met het werk van den Romeinschen praetor. De praetor, is ons geleerd, kon het recht, dat hij had toe te passen, niet rechtstreeks wijzigen, maar zijn scherpzinnige geest wist de middelen te vinden, en zijn durf en doortastendheid wist die middelen ook in toepassing te brengen, om, aanknoopende aan dat recht, het aan te vullen, te verbeteren, te verzachten, kortom het in overeenstemming te brengen en te houden met de „utilitas publica”.

En voor de beginselen van de „naturalis aequitas” toonde de praetor steeds een open oog te bezitten. Welnu, is bij dit Hof niet aldus te werk gegaan? De codificatie, om welker toepassing het hier ging, behoorde tot de meest achterlijke en minst bevredigende van al onze codificaties; de wetgever bleef steeds maar in gebreke aan die meer en meer verouderde wetgeving de hand te slaan. Natuurlijk zie ik de wetgeving van der Hoeven niet voorbij, maar deze bleef tot dusverre voor parade in het Staatsblad staan, en werd niet ingevoerd.

Desniettegenstaande heeft het Hof, onder leiding van Mr. VAN BOLHUIS, middelen weten te vinden om dit zoozeer bij zijn tijd ten achter zijnde recht in overeenstemming te brengen en te houden met de behoeften en inzichten van eene steeds zich veranderende militaire maatschappij. Dat ik het niet enkel ben, die dit *zoo* gevoel, moge u blijken uit een woord, bij de behandeling van de wijzigingen in de militaire rechtspleging in 1912 van de Regeeringstafel gesproken: „Indien er iets goeds is in het militaire recht, dan zeker de rechtspraak van het Hoog Militair Gerechtshof, die uit een versteende en doode wet al die jaren heeft weten te putten frisch en levend recht en het zoo ver heeft weten te brengen, dat er, ondanks de verouderde wet met slechte taal en slechte vormen, toch is ontstaan een jurisprudentie, die met de burgerlijke op tal van punten gerust kan wedijveren.”

En wat nu de „naturalis aequitas” betreft, is niet van de zijde der balie jongstleden dinsdag getuigd, dat bij de sententiën van het Hof de billijkheid steeds in hooge mate pleegt te worden betracht?

Inderaad, in dit Hof, onder voorzitterschap van Mr. VAN BOLHUIS, heeft men de moderne praetuur in hare werking en goede uitwerking kunnen zien en ik meen, dat het dit is, wat de groote en blijvende verdiensten van dezen president en van het door hem voorgezeten Hof uitmaakt en hem recht geeft op den naam van *den* president bij uitnemendheid. Ik heb mij dan ook zeer verheugd in de hooge onderscheiding, die H. M. de Koningin hem bij zijn afscheid ten deel heeft doen vallen, en mag zeker de tolk van het Hof zijn, wanneer ik hem van harte gelukwensch met deze erkenning van de buitengewone verdiensten, die hij in zijn ambt zich heeft verworven. (Teekenen van instemming).

Nu wordt door eene onverbiddelijke wetsbepaling het Hof van dezen baan-

brekenden leider beroofd op een oogenblik, waarop men staat bij een mijlpaal op den weg van de hervorming der militaire strafrechtspleging. Ik behoef er u niet aan te herinneren, welke belangrijke nieuwe beginselen — ten deele van te voren reeds in de practijk van het Hoog Militair Gerechtshof vastgelegd — in 1913 in de militaire rechtspleging zijn gebracht; hoe door de openbaarheid, bij de krijgsraden ingevoerd, door de invoering daar van het recht van verdediging, door het meerdere contact van dien rechter met beklaagde en getuigen, dat voortaan mogelijk zal zijn, de kiemen zijn gelegd voor eene verdere rechtsontwikkeling, kiemen, die onder de rechtsgeleerde leiding, aan de krijgsraden voortaan gegeven, tot ontwikkeling zullen kunnen worden gebracht.

En al betreft nu dit alles de krijgsraden, en is het, wat de procedure betreft, bij het Hoog Militair Gerechtshof wel niet in alle opzichten maar dan toch grootendeels bij het oude gebleven, dit Hof heeft nu eenmaal het toezicht in den meest ruimen zin op de verrichtingen en de vonnissen van de krijgsraden. Het zal uit dien hoofde op de rechtsontwikkeling, waartoe de nieuwe beginselen aanleiding zullen geven, nauwlettend het oog hebben te houden, wellicht ook aan die ontwikkeling hier en daar richting hebben te geven. Laat ons, die het voorrecht hebben, deel uit te maken van de *hoogste* instantie van de militair-rechterlijke macht dan echter daarbij steeds bedenken dat wij aan de krijgsraden hunne vrijheid van handelen, motiveeren en oordeelen behooren te laten, waar dit immer mogelijk is, en slechts behooren in te grijpen, waar aan de belangen van de justitiabelen of aan grootere rechtsbeginselen mocht zijn te kort gedaan. Mogen wij steeds ons weten te hoeden voor betweterij en zucht naar ijdel formalisme. Want niets is meer geschikt om lagere colleges hun vreugde in den arbeid te benemen, hen ook te brengen tot een lijdzaam volgen van het hogere lichaam. En daarmede is het recht slecht gediend. En laat ons verder ons richten naar het lichtend voorbeeld ons door het Hof in zijne samenstelling van deze eeuw met zijnen president Mr. van BOLHUIS gegeven. De militaire rechtsbedeeling zal er wel bij varen.

Het zij mij ten slotte vergund, een enkel woord van afscheid te spreken tot mijne vroegere collega's, het Parket, de Griffie en de ambtenaren aan de Rechtbank verbonden, van wie ik onderscheidene hier aanwezig zie. Jongstleden Woensdag heeft de president der Rechtbank vriendelijke en van zijne hartelijke gevoelens getuigende woorden gesproken, en hebben zoowel de officier van justitie als de waarnemende deken der orde van advocaten zich bij hem aangesloten. Ik ben daarbij niet aanwezig geweest, en grijp daarom deze gelegenheid aan, om hun in het openbaar te zeggen, dat ik hen dankbaar ben voor het gesprokene; dat ik mij de jaren, aan de Rechtbank doorgebracht, steeds zal herinneren als leerzame en aangename; dat ik hunne vriendschap en welwillendheid en, voor zoover de ambtenaren betreft, hunne dienstvaardigheid en plichtsbetrachting, op hoogen prijs heb gesteld, en dat het mij aan het hart gaat om een college te moeten verlaten, waarin ik mij zóó thuis was gaan gevoelen.

En hiermede verklaar ik mij zelve en de heeren Mr. H. W. van SANDICK, kolonel J. C. H. A. QUACK en kolonel P. P. C. COLLETTE te zijn geïnstalleerd als president en als leden van het Hoog Militair Gerechtshof."

Mr. J. HAMBURGER A.Dz., als oudste der bij het Hof geadmitteerde advocaten, sprak thans als volgt:

„Mijnheer de President!

Garne voldoe ik aan de opdracht van advocaten bij het Hof geadmitteerd,

om u, mijne heeren, bij uwe intrede in dit college van harte geluk te wenschen met de hooge onderscheiding, die u is te beurt gevallen. Het moge u gegeven zijn dit hooge ambt tot uw zeventigste jaar te bekleeden in 't belang van de militaire rechtspraak en tot voldoening van u zelve. Maar bij dit woord van gelukwensch zoude ik uiting willen geven aan een gevoel van vreugde, dat u, mijnheer THJJSSENS, u, mijnheer DE BOOY en TRENTÉ en u, mijnheer de advocaat-fiscaal, griffier en substituut-griffier, uwe zetels in dit college blijft innemen en u mitsdien uwe krachten blijft wijden aan de militaire jurisdictie ook na de inwerkingtreding van de nieuwe wet op de rechtspleging.

Die nieuwe wet, al moge zij veel goeds brengen, zij heeft geenen invloed op de verhouding van uw college tot ons advocaten. Die verhouding wordt goeddeels beheerscht niet door eene geschrevene wet, maar door usantiën en traditiën, vastgeworteld door haar ouderdom door regels ontsproten aan den vruchtbaren bodem van het ongeschrevene recht, dat door uw college steeds in eere is gehouden. Wij hopen dat u die oude gebruiken zult blijven eerbiedigen en dat u ons de taak, die op onze schouders rust, niet zult verzwaren. Bij 't nagaan van de geschiedenis der nieuwe wet op de rechtspleging is bij mij de vraag gerezen of de advocaten wel zullen kunnen voortgaan met die stijl en die taal te bezigen, zooals zij gewoon waren. De wet toch van 1814 is in stijl en taal gebleven een wet van 1814; de wijzigingen zijn geredigeerd in een stijl en taal van 1814. Zoude daaruit nu niet volgen, dat 't de bedoeling van den wetgever is geweest, dat ook wij voortaan zouden schrijven en spreken in een stijl en taal van 1814? Wij hopen dat u onze taak niet verzwaren zult en dat u ons veroorloven zult, in dien stijl en die taal onze gedachten te ontwikkelen, waarin onze beste schrijvers en sprekers huu denkbeelden plegen te vertolken.

Wij vertrouwen dat u ons de rechten en vrijheden zult laten, die wij sinds jaar en dag genoten hebben en dat u, mijnheer de president, ons met welwillendheid zult tegemoet komen, die wij in u, als president van de strafkamer der Utrechtsche Rechtbank steeds hebben gewaardeerd.

Het zij mij ten slotte vergund, een beroep te doen op uwe hulpvaardigheid, mag 't zijn op uwe genegenheid ten onzen opzichte; wij bevelen ons daartoe bij u ten zeerste aan."

Mr. SCHEPEL antwoordde daarop, dat het Hof zeer erkentelijk was voor het gesprokene en dat het niet de bedoeling was, dat de advocaten bij het Hof de taal zouden gebruiken van het jaar 1814.

Onder de aanwezigen werden opgemerkt het dagelijksch bestuur dezer gemeente, bestaande uit den burgemeester met de wethouders van ZIJST, DE WILDE en FOCKEMA ANDRAE, de president en leden der Arrondissements-Rechtbank, professor Mr. SIMONS, Mr. FOKKER, voorzitter van den Centralen Raad van Beroep, de oud-president Mr. VAN BOLHUIS en het oud-lid Mr. SCHOLTEN, de procureur bij het Hof Mr. CLARINGBOULD en de advocaten Mrs. HAMBURGER, SCHRÖDER, VAN SOEST, VAN ENGEN, VAN WOELDEREN WINKEL, GERLINGS, DUIZINGS en DE BOER, vele opper-, hoofd- en subalterne officieren uit het garnizoen, waaronder generaal-majoor d'HAMECOURT, kolonel SCHEFFER, kolonel FRANÇOIS, de chef van het militaire hospitaal te Utrecht, benevens vele dames.

Na afloop der plechtigheid werd door het Hof receptie gegeven, waarvan door velen gebruik werd gemaakt om het Hof te complimenteeren.

Rechtskundige opleiding van officieren.

Het voorloopig verslag betreffende Hoofdstuk VIII (Oorlog) der staatsbegrooting voor het dienstjaar 1914, bevat omtrent bovengenoemd onderwerp het volgende:

„Herinnerende aan het voornemen van 's-Ministers ambtsvoorganger om naar de beste wijze van rechtskundige opleiding der officieren - in verband met hunne werkzaamheden in en bij de krijgsraden - een nader onderzoek in te stellen bij de hoogleeraren der universiteiten en bij een oud-hoogleeraar, stelden enkele leden de vraag, wat het resultaat van dat onderzoek is geweest en of de Minister zich reeds een bepaalde meening heeft gevormd over de wenschelijkheid van zoodanige opleiding, over het daarbij te volgen stelsel, doctoraat in de rechtswetenschap of onderricht aan een universiteit in bepaalde vakken met een speciaal examen, op de wijze ongeveer als waarop deze aangelegenheid sinds eenige jaren bij het Departement van Marine is georganiseerd. Hoe denkt de Minister voorts deze opleiding te bevorderen?

Naar aanleiding van dit verslag werd door den Minister van Oorlog in de memorie van antwoord het navolgende medegedeeld:

„De hoogleeraren bij de verschillende universiteiten en de oud-hoogleeraar, met wie door den ambtsvoorganger van den ondergeteekende overleg werd gepleegd omtrent de beste wijze van rechtskundige opleiding van officieren, verklaarden allen in te stemmen met het denkbeeld om voor dit doel eenen speciaal cursus in rechtsgeleerde vakken op te richten, waarvan zij goede resultaten meenden te kunnen verwachten.

Ook de ondergeteekende acht rechtsgeleerde opleiding van officieren door middel van zoodanigen cursus gewenscht: hij is van meening, dat, al behoeft de weg tot het verkrijgen van het doctoraat in de rechtswetenschap voor de officieren niet te zijn afgesloten, nu voor het voorzitterschap van de krijgsraden burgerjuristen aangewezen zullen worden, kan worden volstaan met het doen volgen van officieren van eenen speciaal cursus in bepaalde vakken met een speciaal examen.

De in te stellen cursus voor de officieren bij de landmacht zoude zijn in te richten op den voet als waarop de sinds eenige jaren bij het Departement van Marine georganiseerde cursus is ingericht.

In verband daarmee wordt tusschen de Departementen van Marine en van Oorlog van gedachten gewisseld omtrent het denkbeeld om beide cursussen te vereenigen. De bevordering van de hierbedoelde opleiding zal kunnen geschieden door het verleen van de noodige faciliteiten”.

Het voorloopig verslag betreffende Hoofdstuk VI (Marine) der staatsbegrooting voor het dienstjaar 1914 bevat omtrent bovengenoemd onderwerp het volgende:

„Gaarne ontvingen eenige leden mededeeling van 's-Ministers denkbeelden omtrent het geven van gelegenheid aan officieren, om zich, met het oog op hun werkzaamheid in en bij de krijgsraden, te bekwamen in rechtskundige vakken. Is de Minister voornemens het in de laatste jaren dien-aangaande door het Departement gevolgd stelsel voort te zetten en de goede werking daarvan te bevorderen?”

Naar aanleiding van dit verslag werd door den Minister van Marine in de memorie van antwoord het navolgende medegedeeld:

„Naar de meening van ondergeteekende is het in het belang zoowel van den dienst in het algemeen als met het oog op de werkzaamheid in en bij de krijgswaden, dat een aantal officieren bijzondere bekwaamheid bezitten in rechtskundige vakken. Aan zoodanige officieren bestaat evenzeer behoefte als aan die, welke eene speciale studie maken in eenig ander wetenschappelijk vak en van wier bijzondere kennis in dat vak in het belang van de zeemacht voordeel getrokken kan worden.

Het ligt dan ook in het voornemen van ondergeteekende om, voor zooveel noodig en mogelijk, aan officieren die zich meer in het bijzonder aan de rechtsstudie wenschen te wijden en daarvoor aanleg bezitten, de gelegenheid daartoe te geven.

Met het dienaangaande in de laatste jaren door het Departement van Marine gevolgde stelsel geheel instemmende, zal door ondergeteekende dat stelsel voortgezet en de goede werking daarvan bevorderd worden, zonder nochtans de gelegenheid tot het maken der volledige rechtsstudie geheel uit te sluiten.”

Bij de beraadslaging in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 23 Januari 1914 over de Marinebegroting voor 1914 bracht het lid der Kamer de heer VAN HAMEL omtrent de rechtskundige opleiding van de officieren der zeemacht nog het volgende in het midden, naar aanleiding van het daaromtrent voorkomende in het voorloopig verslag en in de memorie van antwoord:

„Ik moet beginnen met den Minister mijn dank te brengen voor zijn antwoord en voor zijn plannen. Die plannen komen hierop neer, dat de Minister wil handhaven het stelsel, dat sinds eenige jaren met goeden uitslag aan het Departement van Marine gevolgd wordt en dat hij daarmede geheel instemt; terwijl hij de gelegenheid tot het maken van volledige rechtsstudie wel niet wil uitsluiten, maar toch in hoofdzaak wenscht te bevorderen een opleiding in een zeker deel der rechtskundige vakken op den voet als dit nu geschiedt door den opzet van een bepaald programma van studie, door de instelling van een examencommissie in Amsterdam, waarin zitting hebben twee hoogleeraren der universiteit, en door het bijwonen van de colleges aan die universiteit.

De Minister van Oorlog heeft een soortgelijk antwoord gegeven bij zijn begroting en heeft daar ook bijgevoegd dat hij zich voorstelde in overleg te treden met den Minister van Marine. Terwijl ik de eer had met Minister Colijn in beide qualiteiten te gelijk de zaak te bespreken, is het mij nu een groot voorrecht dat ik van de beide tegenwoordige Ministers een antwoord heb ontvangen, geheel in de lijn, waarin ik deze zaak herhaaldelijk in de Kamer heb verdedigd.

Ik ben daarvoor zeer dankbaar en mag ook constateeren dat deze gedragslijn ook ingenomenheid en instemming gewekt heeft bij die verschillende hoogleeraren aan de universiteiten van Nederland, die door den Minister Colijn over deze zaak zijn geraadpleegd. De Minister van Oorlog is zoo vriendelijk geweest mij in kennis te stellen met de verschillende antwoorden, en daaruit blijkt dat, op een enkele uitzondering na, dus de overgrote meerderheid dezer heeren zich met dit systeem kan vereenigen.

Ik wil nu niet meer op de bijzondere voordeelen van deze speciale studie — de heeren volgen de gewone colleges, maar zij doen een bepaald examen in zekere deelen van de rechtswetenschap — ingaan, omdat ik thans weet, dat op dezen voet zal worden doorgedaan. Maar ik heb een paar speciale opmerkingen, waarop ik gaarne een antwoord van den Minister zou vernemen.

De Minister zegt in de eerste plaats, dat hij deze studie wil bevorderen en dat hij dit acht niet alleen in het belang van de werkzaamheden der krijgswaarden, maar tevens in het belang van den dienst in het algemeen, en Zijne Excellentie voegt er bij, dat hij deze opleiding in zooverre gelijkstelt met de opleiding in verschillende andere vakken, bijv. de electro-techniek, de zeevaartkunde en andere, waarvan de uiteenzetting in de regelen, die daarvoor door het Departement van Marine gegeven zijn, is neergelegd.

De Minister zal dus deze studie bevorderen. Tot dusverre is dit geschied door aan de heeren, die zich daartoe aanmelden en den aanleg daarvoor bezitten — de Minister zegt dit er te recht uitdrukkelijk bij — wanneer zij het examen met gunstig gevolg hebben gepasseerd, toe te kennen een gratificatie van f 200 's jaars boven het gewone traktement, zoolang zij subalterne officieren zijn. Ik zou het gewenscht achten, dat deze zelfde gedragslijn ook op dit punt werd voortgezet, om op die manier een prikkel te geven tot de bijzondere inspanning en studie die deze heeren zich moeten getroosten.

Bovendien werd hun volkomen verlof gegeven van den dienst voor twee jaar. Deze twee jaar zijn volkomen voldoende om zich zoo te bekwamen dat het examen met succes kan worden afgelegd. Ik stel mij dus voor, dat de Minister ook hierin zal voortgaan en zijn ambtgenoot van Oorlog zal voorstellen hetzelfde te doen. Want anders zou een studietijd van twee jaar natuurlijk niet voldoende zijn.

In de tweede plaats is er in de opleiding nog een leemte en daarop wensch ik de bijzondere aandacht van den Minister te vestigen en hem te verzoeken, op dit punt ook met zijn ambtgenoot van Oorlog overleg te willen plegen.

Deze heeren leggen een examen af in het burgerlijke strafrecht en strafproces, in het staatsrecht, in het volkenrecht, in de algemeene rechtsleer en bovendien in het militaire strafrecht en de militaire strafvordering. Maar voor dat militaire strafrecht en de militaire strafvordering moeten zij zich zelfstandig bekwamen uit verschillende werken die daarvoor bestaan, maar zij ontvangen daarvoor geen opleiding aan de universiteit. En nu is het een wensch, die ook gedeeld wordt in de adviezen van de verschillende hoogleeraren, dat er gelegenheid besta ook daarin onderwijs te ontvangen; ook in de bovenbedoelde examencommissie, waarvan ik de eer heb voorzitter te zijn, is deze wensch herhaaldelijk uitgesproken.

Men zou dus aan een universiteit een lector kunnen benoemen of misschien een privaatsdocent kunnen admitteeren, die bezoldigd zou kunnen worden vanwege de beide militaire Departementen en voor wien natuurlijk een benoeming of admisie gemakkelijk zal kunnen verkregen worden hetzij aan een der rijksuniversiteiten, hetzij aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam, waar de colleges tot dusverre zijn gegeven; het gemeentebeheer van Amsterdam zal natuurlijk niets liever willen dan een dergelijke aanstelling te bevorderen.

Maar het is nu natuurlijk de vraag, hoe zoodanige leerstoel moet worden ingericht en wie voor de bezetting daarvan de aangewezen persoon zou zijn. Ik zou den Minister nu willen verzoeken, om deze speciale vragen te onderwerpen aan de commissie die op het oogenblik vanwege marine bestaat. Wij zijn hier niet voor een vacuum gesteld, voor een ledige ruimte, waarin naar adviseurs zou moeten worden gezocht; de Minister beschikt over een bepaalde commissie, die in deze aangelegenheid haar ervaring heeft opgedaan.

De commissie, die tot dusver die examens heeft afgenomen, bestaat uit

den hoogleeraar in het staatsrecht en dien in het strafrecht aan de universiteit van Amsterdam en den kolonel, hoofdinspecteur van de administratie der marine. Welnu, het schijnt mij toe, dat die commissie het aangewezen orgaan zou zijn om aan beide Ministers te dezer zake den weg te wijzen, ten einde in de genoemde leemte in het onderwijs te voorzien.

Een derde punt, dat ik wensch te releveeren, al hecht ik daaraan nu niet zooveel waarde, is, dat in een van de bovenbedoelde adviezen der hoogleeraren, van hoogst bevoegde zijde, de opmerking is gemaakt, dat het examen dat de officieren nu voor de commissie passeeren, te veel is een onderonsje en dat het beter zou zijn, indien daarvan werd gemaakt een faculteitsexamen. Dit laatste nu is bij het bestaan van een ministerieele examencommissie niet mogelijk; maar aan het bezwaar zou dan — indien het gedeeld werd — kunnen te gemoet gekomen worden, door het examen openbaar te maken, door toehoorders daarbij toe te laten, gelijk ook niet alleen de faculteitsexamens, maar vele commissoriale examens voor toehoorders toegankelijk zijn. Ik heb de behoefte daaraan niet gevoeld, maar het zou kunnen zijn, dat onder de officieren de behoefte wel gevoeld werd, en dan zou de commissie ook te raadplegen zijn over de wijze, waarop aan zoodanigen wensch ware te voldoen.”

Hierop deelde de Minister van Marine RAMBONNET mede:

„De geachte afgevaardigde uit Amsterdam IV heeft gesproken over de opleiding van de officieren in rechtswetenschappen; zooals de geachte afgevaardigde gezegd heeft zal het stelsel van opleiding gewijzigd worden. Verder heeft de geachte afgevaardigde gesproken over de toelage. Bij de nieuwe traktementsregeling is de jaarlijksche toelage vervangen door een premie in eens, zooals bij het verkrijgen van alle bijzondere kennis het geval is. Eindelijk wenschte de geachte afgevaardigde in het onderwijs beter te voorzien en daarover de commissie te hooren. Dit is een punt, dat in overweging is, ik zeg den geachten afgevaardigde gaarne toe, dat ik daarmede zooveel mogelijk spoed zal maken.”

De psychiater in het strafproces.

De volgende, ook voor de militaire rechtspraak van belang zijnde bijdrage werd door den heer J. W. DEKNATEL, arts te 's Gravenhage, aan de redactie van het Weekblad van het Recht ingezonden (Weekblad n°. 9571) en met toestemming van den schrijver en van genoemde redactie, hier overgenomen:

PSYCHIATRISCHE ADVIEZEN.

„Bij de behandeling van de strafzaak „de moord in de van Merlenstraat” op de zitting van het Haagsche Hof van den 24en Dec. j.l. heeft de verdediger het door mij in de vergadering der juristenvereeniging van 1906 gerelateerde omtrent twee gevallen uit de practijk, aangehaald en daaruit tot mijne onbetrouwbaarheid als psychiater geconcludeerd. Daar reeds vroeger in een niet minder geruchtmakende strafzaak dezelfde gevallen aanleiding hebben gegeven aan de verdediging tot een aanval op mijn persoon en het mij niet gegeven was mij ter plaatse te kunnen verdedigen doe ik u het beleefd verzoek het navolgende wel te willen opnemen.

Een eerlijke beoordeeling van een citaat, en stellig wel van het in een debat gesproken woord, eischt dat het wordt geplaatst in de lijst van den tijd en van de omstandigheden waarbij het behoort.

Voor de behandeling van het onderwerp: „Zijn in de wetgeving bijzondere maatregelen te verordenen ten aanzien van personen, die strafbare feiten begaan en zich bevinden op de grens van krankzinnigheid en geestelijke gezondheid?” welk onderwerp was geplaatst op de agenda van de bijeenkomst der Juristenvereniging in 1906 waren praeadviezen gevraagd aan prof. Mr. G. A. VAN HAMEL, Mr. VERKOUTEREN en mij. Toen ik mij voorbereidde om, als mij aan het slot der vergadering het woord zou worden gegeven de andere praeadviseurs en de sprekers, zoo noodig, te antwoorden, had ik het wenschelijk geoordeeld in te gaan op hetgeen prof. VAN HAMEL in zijn praeadvies schreef (pag 207 der Handelingen) onder punt 4: „Een realistische opvatting van het repressierecht is nu, naar ik meen, bepaaldelijk met het oog op de stof die ons thans bezig houdt, voor ons land beter voorbereid dan voor eenige andere wetgeving ter wereld. Daarvoor beroep ik mij op vier eigenaardigheden gedeeltelijk van onze wetgeving, gedeeltelijk van onze practijk”, t. w.: *a.* de afschaffing der speciale straf-minima; *b.* de kinderwetten; *c.* de onhoudbaarheid van den bestaanden toestand en *d.* „de neiging om reeds nu in psychiatrisch forensische gevallen een practisch standpunt in te nemen. Hiermede stel ik dit: dat zelfs in onzen onhoudbaren toestand met zijn onredelijk dilemma — krankzinnigengesticht of cellulaire gevangenis — en onze psychiaters en onze rechters een neiging vertoonen om, als het eenigszins kan, aan de practische consequentiën die hun advies of hun beslissing over de vraag der toerekenbaarheid hebben zal, een belangrijken invloed te gunnen op den inhoud van dat advies of dat dictum” (1).

Iets verder citeert prof. VAN HAMEL uit een brief van een der deskundigen, die een kort te voren tot levenslange gevangenisstraf veroordeelde hadden onderzocht, het volgende: „In het algemeen is ons standpunt als deskundige in dezen steeds geweest het practische. Hier, evenals in de gewone practijk, kan afgezien van elke theoretische overweging, de vraag beantwoord worden, of de patient krankzinnig is en in een krankzinnigengesticht moet worden verpleegd. Derhalve is een der factoren, die deze vraag beheerscht ook de inrichting van het gesticht en de wijze waarop de wet opneming en ontslag regelt. Bij een zoo merkwaardige persoonlijkheid als X, waarover onder deskundigen zeker groot verschil van meening mogelijk is, moeten practische overwegingen toch zeker op den voorgrond worden geplaatst.”

Prof. VAN HAMEL voegde hieraan toe: „Er is dus ongetwijfeld stemming in dezen geest. De bodem is toebereid, staan maar meer maatregelen ter beschikking en ter keuze, dan zal ook op dit terrein hetzelfde gebeuren wat op dat van de behandeling der jeugdigen gebeurd is, dat niet de theoretische formule de wet stelt aan de practijk, maar dat de practische behoefte de toepasselijkheid van de formule beheerscht”.

Naast deze opmerkingen van mijn hooggeachten mede-praeadviseur wilde ik stellen: het is zoo, ik weet het uit eigen ervaring, maar ik voel deze „eigenaardigheid van onze practijk” als een bedenkelijke misstand en bij nagenoeg elk onderzoek heb ik er mee te worstelen. Aan twee, overigens banale, gevallen uit de practijk wilde ik dit toelichten.

Het eerste geval betrof een zware mishandeling in dronkenschap gepleegd door een psychisch minderwaardig persoon; in dronkenschap zóó, dat de dader geacht kon worden te zijn buiten kennis. Het feit dus gepleegd in „ontoerekeningsvatbaren” toestand door een persoon, die hoewel psychisch

(1) Vergel. vonnis van den zee-krijgsraad te Amsterdam van 27 Februari 1907, M. R. T. Deel III blz. 179. (Red. M. R. T)

minderwaardig in normalen toestand toerekenbaar werd geacht; hij wist dat zijn dronk voor anderen bijzonder gevaar opleverde. Ik zette dit uiteen verzocht den rechter mijne beschouwing over zijn toerekenbaarheid nog te toetsen aan een rapport door een hoogleeraar uitgebracht in een analoog geval, en de rechtbank veroordeelde den man.

In dit geval werd dus een feit, in ontoerekenbaren toestand gepleegd, gestraft omdat de delinquent zich zelf, bewust van het gevaar hetgeen hij daardoor voor anderen opleverde, in dien toestand had gebracht. Wat mij betreft had ik mij bij het uitbrengen van mijn „advies”, waarbij ik de vragen niet wegdoezelde maar bloot legde en zelfs verzocht mijn standpunt te toetsen aan dat van meer bekwamen, vooral laten leiden door de voor de hand liggende gevolgen van een vrijspraak.

Het tweede geval, eveneens zeer alledaagsch, betrof een zenuwzwakke jongeling, die exhibitionisme had gepleegd. Ik overwoog, dat de toerekenbaarheid belangrijk verminderd was, merkte op dat de jongen naar geneeskundig inzicht een zieke was en behandeling behoefde en, voor de pertinente vraag gesteld of de delinquent toerekenbaar of ontoerekenbaar was, concludeerde ik tot het laatste.

Hier werd dus geadviseerd iemand, wiens toerekenbaarheid niet geheel was opgeheven als ontoerekenbaar te beschouwen. Het O. M. zag van de vervolging af.

Bevredigen deed mij dit alles niet, hetgeen ik nimmer verzuimde mondeling of schriftelijk in mijne rapporten in het licht te stellen, en ik voegde dan ook aan het relaas dezer beide gevallen ter vergadering toe:

„In het belang van de publieke veiligheid is het niet anders mogelijk dan dergelijke vragen van den practischen kant te bezien. Maar deze noodzakelijkheid verzwakt de rechtszekerheid en laat een onbehaaglijk gevoel van gedwongen rechtspraak in de raadzaal en bij het publiek achter, dat op den duur bedenkelijke gevolgen zou hebben.”

De fout school, naar het mij voorkwam, in de pertinente vraag toerekenbaar of ontoerekenbaar door den psychiater te beantwoorden. Het door de Staatscommissie van 1901 aanbevolen geneesmiddel: de wettelijke erkenning van de verminderde toerekenbaarheid, werd door mij aanvaard (hoewel persoonlijk geneigd tot een andere oplossing (pag. 160 der Handelingen)), omdat in elk geval daardoor in de practijk betere maatregelen mogelijk werden. I. e. zou de dronkaard, althans in den gedachtengang van het ontwerp-Regout, al dan niet na bestraffing ter beschikking der Regeering kunnen zijn gesteld om b.v. te worden geplaatst in een asyl voor drankzuchtigen; de jongeling zou kunnen zijn bestraft b.v. met een berisping dan wel voorwaardelijk zijn veroordeeld of ter beschikking gesteld.

Sedert 1906 zijn bijna acht jaren verlopen. De toestanden zijn ongeveer dezelfde gebleven. Er is meer plaats voor ontoerekenbare delinquenten in de krankzinnigengestichten; er is een moderne bijzondere strafgevangenis, die de mogelijkheid geeft de aan psychopathen opgelegde straffen zonder bezwaar te executeeren; de reclasseering is enorm verbeterd, maar de uitspraken van den rechter bevredigen in de besproken gevallen evenmin als vroeger.

De taak van den psychiater in het strafproces is in die jaren echter veel minder bezwaarend geworden. Langzaam aan laten de rechterlijke colleges den eisch vallen, dat de psychiater zal zeggen: toerekenbaar of ontoerekenbaar. Erkend is, dat die vraag slechts gedeeltelijk, in de zeer duidelijke gevallen, tot zijn terrein behoort. In het allergrootste aantal gevallen waarin zijn advies wordt gevraagd kan het zich bepalen tot een uiteenzetting

van den geestestoestand, den invloed van eventueele afwijkingen op de begane daad, tot een zoo volledig mogelijke beschrijving van de persoonlijkheid; menigmaal is het daarbij van belang de gevolgen na te gaan van een op te leggen straf, een vrijspraak, een niet toerekenen van de daad zoowel voor den delinquent als voor de maatschappij. De rechter kan er gebruik van maken zooals hem goeddunkt.

In deze is de militaire rechtspleging vooraan gegaan. Vergis ik mij niet, dan is het Hoog Militair Gerechtshof, naar eigen ondervinding de Zeekrijgsraad te Willemsoord, reeds langen tijd gewoon de vraag naar de toerekenbaarheid niet meer te stellen (1). Onder de civiele rechtscolleges ontmoette ik alleen de Alkmaarsche Rechtbank en thans (bij het stellen van de vragen aan de nieuw benoemde deskundigen in de aanhangige zaak) voor het eerst het Hof te 's Gravenhage.

Maar in de practijk ondervind ik althans, geen bezwaar als de door den rechter naar het oud gebruik gestelde vraag naar eigen inzicht wordt gewijzigd en men die naar de toerekenbaarheid niet beantwoordt.

Hiermede is het geval geplaatst in de lijst van den tijd waarin het hoort; en nu de omstandigheden? Aan het eind van een lange discussie, waarin omtrent het aanhangige vraagstuk de meest tegenstrijdige meeningen waren verkondigd en het gebleken was dat van een communis opinio onder de juristen omtrent de beteekenis van woorden als schuld, toerekenbaarheid enz. geen sprake was, moest ik mijne uiteenzetting doen. Bij het nalezen van het verslag erken ik gaarne, dat deze vollediger had kunnen zijn en niet zoo correct is uitgevallen als bij een schriftelijke behandeling mogelijk is. Ter verduidelijking had de nadruk kunnen zijn gelegd op de verantwoordelijkheid voor het zich brengen in den beschonken toestand, en ten aanzien van den jongeling, dat zijn toerekenbaarheid in absoluten zin, hoewel dan in belangrijke mate verminderd, bedoeld werd. Maar men bedenke dat de voorafgaande discussie de beteekenis der woorden had vervaagd en men dan in het debat geneigd is wat sterker uitdrukkingen te bezigen dan overigens noodig is. Zoo wordt het duidelijk dat het relaas, gebracht uit het verband met wat vooraf is geschreven en gezegd een verkeerden indruk kan maken. Maar is het dan geoorloofd op dien grond te concluderen tot . . . . . onbetrouwbaarheid? Ik moet het antwoord aan den lezer overlaten; er hoogen prijs op stellend dat dit betoog in uw Weekblad wordt opgenomen wil ik liever dat dit een volstrekt zakelijk karakter behoudt en eindig ik met zéér beleefden dank voor de mij toegestane plaatsruimte."

Behandeling van reclame-zaken door de krijgsraden.

De advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht heeft de onder volgende circulaire gericht tot de presidenten van de krijgsraden, de auditeurs-militair en den fiscaal bij den zeekrijgsraad te Willemsoord.

La B. No. 19.

Utrecht, 3 Februari 1914.

„In verband met de aan mij gedane vraag, hoe, onder de werking der

(1) Vergelijk vonnis van den zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord van 12 Juli 1906, M. R. T. Deel IV bladz. 295. (Red)

herziene Rechtspleging bij de Landmacht, in reclamezaken moet worden geprocedeerd, heb ik de eer te berichten, dat mijns erachtens:

I. klachtzaken door den krijgsraad niet in het openbaar moeten worden behandeld;

II. de praecedente informatiën door den krijgsraad moeten worden ingewonnen;

immers in klachtzaken is de auditeur-militair geen partij;

de partijen, welke hier tegenover elkander staan, zijn klager en straffer; hare wederzijdsche beweringen worden door den krijgsraad onderzocht, om vervolgens, daaromtrent, naar bevind van zaken, uitspraak te doen;

III. na inwinning der praecedente informatiën, de krijgsraad dag en uur voor het onderzoek bepaalt;

IV. de oproeping der te hooren personen — de twee partijen, benevens de getuigen, zoowel die, welke door haar zijn aangegeven, als dezulke, die verder, tot opheldering der zaak, worden noodig geacht — geschiedt door den secretaris van den krijgsraad;

voor zoover zij burgers zijn evenwel, door bemiddeling van den auditeur militair;

(Ik teeken hierbij aan, dat m. i. de krijgsraad niet slaafsch heeft te hooren de door partijen opgegeven getuigen;

m. i. blijft het steeds aan den krijgsraad om te beslissen of — en welke getuigen zullen worden gehoord);

V. de getuigen zoo mogelijk onder eede worden gehoord;

VI. bij het onderzoek, hetwelk in den vollen krijgsraad geschiedt, de voorzitter ondervraagt;

desverlangd, kunnen ook de leden van den krijgsraad, na aan den voorzitter het woord gevraagd — en dit bekomen te hebben, ondervragen;

VII. de auditeur-militair bij het onderzoek voor den krijgsraad tegenwoordig is en, na het woord bekomen te hebben, als onder VI bedoeld, ook mag ondervragen;

VIII. van het verhoor en, zoo noodig, van de confrontatie, door den secretaris proces-verbaal moet worden opgemaakt;

IX. de secretaris tevens de notulen houdt van het verhandelde in den krijgsraad;

X. na volledige instructie voor den krijgsraad het schriftelijk met redenen omkleed advies van den auditeur-militair wordt ingewonnen;

XI. bij de behandeling voor den krijgsraad klager niet door een raadsman mag worden bijgestaan, evenmin als straffer;

officieel, de advocaat in klachtzaken onbekend is en onbekend blijft;

XII. de beschikking des krijgsraads, welke eveneens met redenen omkleed moet zijn, dadelijk aan de in het ongelijk gestelde partij kenbaar moet worden gemaakt, om haar in de gelegenheid te stellen bij het Hoog Militair Gerechtshof in hooger beroep te komen;

XIII. indien zij daarvan geen gebruik maakt, dan de beschikking ter herziening aan het Hof moet worden ingezonden.

Uit het vorenstaande zal u blijken, dat ik van oordeel ben, dat, behoudens enkele veranderingen, overigens de wijze van procederen in klachtzaken blijft zooals zij was;

duidelijkheidshalve merk ik nog op, dat geen der partijen, de straffer dus evenmin als de klager, onder eede kunnen worden gehoord."

Notulen van het verhandelde ter terechtzitting van den krijgsraad.

In verband met de voor de militaire rechtspleging nog nieuwe bepalingen, volgens welke niet-naleving van een voorgeschreven vorm nietigheid tengevolge heeft en met de vage aanduiding in de artt. 133 R.L. en 120 R.Z. van hetgeen in de notulen van de krijgsraadvergaderingen moet worden opgenomen, is het wellicht nuttig, de aandacht van de secretarissen der krijgsraden, voor zoover noodig, te vestigen op het belang verbonden aan nauwkeurigheid in het houden der notulen, door het aanhalen van twee beslissingen, van den Hoogen Raad, ontleend aan W. v. H. R. N°. 9576, en verwijzing ten aanzien van de eerste beslissing naar art. 149 R.L. (157 R.Z.) en ten aanzien van de tweede beslissing naar art. 176 R.L. (181 R.Z.)

Arresten van 8 December 1913:

1°. *Een vonnis moet worden vernietigd, wanneer ten bezware van den beklagde acht is geslagen op een proces-verbaal, waarvan niet blijkt dat het ter terechtzitting is voorgelezen.*

De Hooge Raad enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, enz.:

Overwegende ten aanzien van het eerste middel onderdeel *a*:

dat blijktens het proces-verbaal van het verhandelde in de openbare terechtzitting van het Kantongerecht te Oostburg van 15 April 1913 door den Griffier zijn voorgelezen „een proces-verbaal van aanklacht benevens twee ambtseedige processen-verbaal en een ambtseedige verklaring van B. en W. te Oostburg dd. 11 April 1913”, terwijl de Kantonrechter het aan de beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft geacht o.a.: „door de beëdigde verklaringen van gehoorde getuigen in verband met de aanwijzingen uit de ambtseedige processen-verbaal der brigadiers der marechaussee te Oostburg, echter slechts voor hetgeen die hebben gerelateerd als door hen zelve gezien en waargenomen”;

dat waar nu in de eerste overweging van het vonnis is opgenomen een op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van M. VIERGEVER, brigadier der marechaussee te Oostburg dd. 7 Oct. 1912; in de tweede overweging een soortgelijk proces-verbaal van I. LOMPIER, brigadier der marechaussee te Oostburg en M. BEUN, gemeente-veldwachter en onbezoldigd rijksveldwachter aldaar dd. 7 Oct. 1912, en in de derde overweging een soortgelijk proces-verbaal van den zooeven vermelden I. LOMPIER dd. 16 Oct. 1912, — wel moet worden aangenomen, dat de aanwijzingen op grond waarvan het bewijs mede is geacht geleverd te zijn, zijn geput uit de drie bovenvermelde processen-verbaal;

dat hieruit echter volgt, dat ten bezware van de beklagde acht is geslagen op een proces-verbaal waarvan niet blijkt, dat het ter terechtzitting is voorgelezen, daar toch in het proces-verbaal van het verhandelde ter terechtzitting, behoudens de vermelding van de voorlezing van „het proces-verbaal van aanklacht”, zonder dat blijkt wat daaronder moet worden verstaan, slechts sprake is van de voorlezing van twee en niet van drie „ambtseedige processen-verbaal”, hetgeen door art. 177 Strafv. op straffe van nietigheid is verboden;

dat, waar het vonnis reeds op dezen grond moet worden vernietigd, de verdere daartegen aangevoerde grieven buiten beschouwing kunnen blijven;

Vernietigt het vonnis door den Kantonrechter te Oostburg, den 24 April 1913 in deze zaak gewezen.

2°. Nu uit het proces-verbaal der terechtzitting niet blijkt, dat aan den raadsman van den beklagde het recht is gelaten om het laatst het woord te voeren, moet het er voor worden gehouden, dat deze op straffe van nietigheid voorgeschreven vorm niet is nageleefd.

De Hooge Raad enz.;

Overwegende dat noch bij de aantekening van het beroep, noch naderhand, door of van wege den requirant eenige gronden voor dat beroep zijn aangevoerd;

O. echter ambtshalve:

dat blijktens het proces-verbaal van de terechtzitting der Arrond.-Rechtbank te Zutphen, waar het geding tegen den requirant in hooger beroep werd behandeld, deze aldaar door Mr. S. als raadsman is ter zijde gestaan;

dat in datzelfde stuk niet is vermeld, dat aan dien raadsman het recht is gelaten om het laatst te spreken, zoodat het er voor moet worden gehouden, dat, die in art. 189 Strafv. op straffe van nietigheid voorgeschreven vorm, bij het onderzoek der Rechtbank niet is in acht genomen;

dat op dien grond haar vonnis niet kan worden in stand gehouden;

Vernietigt het vonnis door de Arrond.-Rechtbank te Zutphen op 30 Juli 1913 gegeven.

Recht van vereeniging en vrijheid van drukpers van militairen.

Klaarblijkelijk naar aanleiding van de ervaring bij de Koninklijke Marine opgedaan betreffende de werking ten onzent van vereenigingen van militairen en van de vrijheid van militairen om gedachten en gevoelens door de drukpers te openbaren, werden in 1912 door den toenmaligen Minister van Marine langs diplomatieken weg inlichtingen ingewonnen en verkregen omtrent het bestaan en de werking van vereenigingen van militairen bij andere natiën. De redactie M. R. T. werd destijds door den Minister van Marine gemachtigd van die inlichtingen gebruik te maken voor mededeelingen in dat tijdschrift; zij heeft echter gemeend daarmede te moeten wachten totdat alle gegevens voor een geregeld overzicht bijeen waren en van het bestaan van die officieele gegevens ook op officieele wijze gebleken zou zijn. Het laatste is thans geschied, door de mededeelingen van den Minister van Marine in de Tweede Kamer der Staten Generaal (op 22 Januari 1914 (Handelingen: zitting 1913—1914. II. bladz. 1373 v. v.). Door den Minister werd indertijd beoogd uit die inlichtingen de beantwoording te vinden van de navolgende vragen:

1. Hoe is de opvatting ten aanzien van het bestaansrecht van bonden en vereenigingen van militairen?

2. Worden deze bonden en vereenigingen onbeperkt toegelaten of niet; zoo neen, welke beperkingen zijn dienaangaande gesteld?

3. Wanneer zoodanige bonden en vereenigingen bestaan, genieten zij dan geheele vrijheid van handelen, of zijn zij daarbij gebonden om bijzondere voorwaarden na te komen?

4. Is er reeds aanleiding geweest om tegen den nadeeligen invloed van die bonden enz. maatregelen te nemen en, zoo ja, waarin hebben die bestaan?

5. Welk standpunt wordt ingenomen ten opzichte van de vraag, of het aan militairen (officieren en minderen) geoorloofd is hunne inzichten en meeningen betreffende dienstaangelegenheden in de pers kenbaar te maken? Is hun dienaangaande beperking of verbod opgelegd?

De daaromtrent verkregen inlichtingen worden in hoofdzaak hieronder

weergegeven. De verschillende vragen werden niet steeds elk afzonderlijk beantwoord.

Amerika.

In Amerika, waar het leger geheel uit vrijwilligers bestaat en een betrekke lijk geringe rol in de samenleving speelt, zijn bedoelde bonden of vereenigingen van militairen niet bekend.

Van door de pers kenbaar gemaakte kritiek van militairen over dienst-aangelegenheden had men daar nimmer gehoord. Op het punt van publicaties door militairen kende men slechts enkele tijdschriften, door officieren geredigeerd.

Denemarken.

Het vereenigingsrecht van militairen is beperkt door de volgende bepaling van het militaire strafwetboek:

„Indien militairen, zonder toestemming van hunne meerderen, lid worden van eenige onderlinge vereeniging, welke betrekking heeft op dienst- of politieke zaken, of indien zij vergaderingen van militairen bijwonen ten einde over dergelijke aangelegenheden te beraadslagen, of indien zij, in strijd met een door hun meerdere uitgevaardigd bijzonder verbod, deelnemen aan eene politieke vereeniging van burgers of aan eene vergadering van zulk eene vereeniging, worden zij gestraft met enz.”

Bij de Marine is slechts ééne vereeniging, die ten doel heeft het behandelen van militaire vraagstukken, namelijk de „Zeeluitenants-vereeniging”. Van deze vereeniging zijn nagenoeg alle zeeofficieren lid. Tegen de vrijheid van handelen of spreken van deze vereeniging heeft het Marinebestuur nimmer eenig geformuleerd voorbehoud gemaakt. Het gebruik van de haar toegestane vrijheid om militaire vraagstukken te behandelen is steeds aan de tact en discretie der vereeniging overgelaten. Daarbij is echter vooropgesteld, dat alle discussies in de vereeniging zullen beschouwd worden als strikt vertrouwelijk. De behandelde vraagstukken zijn van maritiem-militairen aard. De dienst of de gang van zaken in den dienst mogen niet het onderwerp van discussie of kritiek uitmaken.

Militair-wetenschappelijke beschouwingen in de pers zijn toegestaan.

Het openlijk uitoefenen van kritiek op diensttoestanden of genomen militaire maatregelen is aan ieder actief dienend militair der zeemacht verboden. Eene aanschrijving van den Minister van Marine bevat te dien aanzien o. m. het volgende: „Natuurlijk is het niet geoorloofd zich uit te spreken over militaire maatregelen waartoe besloten is, over de wijze waarop deze worden uitgevoerd, of in het algemeen over aanwijzingen en bepalingen, welke in dienstzaken door superieuren worden gemaakt”.

Van belang zijn nog de mededeelingen, welke aan de vorenstaande gegevens ten aanzien van de Deensche zeemacht toegevoegd werden.

Namen van zeeofficieren ziet men zelden of nooit publiek in verband met eenige zaak, de verdediging of het personeel betreffende. Ook onderofficieren en minderen treden zeer zelden publiek op.

Het mindere marine-personeel woont te Kopenhagen in eene afzonderlijke wijk, aangebouwd aan het beste gedeelte der stad, waarmede zij één kies-district voor de Tweede Kamer uitmaakt. Dit district was gedurende eenige zittingen vertegenwoordigd door een socialist, door wien b.v. verzoeken van vereenigingen van marine-personeel bij de Tweede Kamer werden

ingediend. Een officieele band tusschen bedoelde vereenigingen en den vertegenwoordiger van het district bestaat intusschen *niet*, zoodat verzoeken als bovenbedoeld zeer goed ook door andere kamerleden ingediend hadden kunnen worden.

Ten aanzien van de *landmacht* werd vermeld, dat officieren veel schrijven en deelnemen aan de politieke beweging, waarin zij bijna allen „rechts” staan. Vernomen werd wel eens, dat officieren zich over hun geschrijf moesten verantwoorden, maar zelden scheen dit op eene reprimande uit te loopen. De onderofficieren hebben zich aaneengesloten tot eene vereeniging, welke in haar optreden nu en dan den indruk van eene vak-vereeniging maakt.

Aan het slot der mededeelingen wordt de opmerking gemaakt, dat het vinden van een *modus vivendi* voor het onderhandelen van militaire economische vereenigingen met de militaire overheid moge zijn zeer praktisch, doch zulks eene zeer gevaarlijke wijze van doen wordt geacht, omdat men uit dit feit zoo licht tot de definitieve erkenning van het bestaansrecht van bedoelde vereenigingen kan besluiten en de regeering zich zoodoende den weg tot nemen van wettelijke maatregelen tot het hoog houden van de tucht en het van het voor eene krijgsmacht zoo noodige gevoel van saamhoorigheid, voor goed laat afsnijden.

Duitschland.

Krachtens het „Reichsmilitär-gesetz” is aan de tot de actieve krijgsmacht behorende militairen de deelname aan politieke vereenigingen en vergaderingen verboden.

Art. 101 van het „Militär-Strafgesetzbuch” stelt strafbaar het zonder daartoe bevoegd te zijn voorbereiden eener vergadering van personen van den soldatenstand ter beraadslaging over militaire aangelegenheden of maatregelen of het verzamelen van onderteekeningen voor een gemeenschappelijk verzoek- of bezwaarschrift over zoodanige aangelegenheden of maatregelen; de straf kan met ontslag uit den dienst gepaard gaan. Dit artikel stelt tevens strafbaar, deelneming aan eene dergelijke vergadering en aan zulk een verzoekschrift of klacht.

Vereenigingen van militairen van den „vredestand” zijn in het Duitsche Rijk slechts geoorloofd voor zoover zij strekken tot het behartigen van huishoudelijke belangen (b.v. officiersvereeniging) of voor wetenschappelijke doeleinden (b.v. militair gezelschap). Deze vereenigingen zijn slechts in zooverre aan voorwaarden en beperkingen gebonden, als zij (zooals de officiersvereeniging) moeten rekening houden met bepaalde zakelijke grondregels, of (zooals het militair gezelschap) de bepalingen nopens de publicering van militaire zaken niet mogen overtreden. Ten aanzien van literaire openbaarmakingen door officieren en ambtenaren der Marine zijn door den Keizer verschillende kabinetsorders uitgevaardigd (1899, 1901, 1902), ter uitvoering waarvan door den Minister van Marine de navolgende bepalingen zijn vastgesteld.

1. Bij publicering van mededeelingen over gebeurtenissen op maritiem gebied, van krijgskundige verhandelingen of andere geschriften over militaire vraagstukken en aangelegenheden, onverschillig of het gepubliceerde de Duitsche dan wel eene vreemde Marine of wel het Leger betreffen, moet het dienstgeheim streng bewaard worden. Opgaven, mededeelingen enz., aan geheime en slechts voor dienstgebruik bestemde dienstvoorschriften ontleend, mogen slechts bij hooge uitzondering en niet dan met toestemming van het Marin departement openbaar gemaak worden.

2. Wordt bij de uitgave van geschriften enz. het gebruik gewenscht van ambtelijk — den uitgever slechts door zijne betrekking bekend geworden — materiaal, dan moet, onder opgave van dat materiaal, de beslissing gevraagd worden aan de betrokken militaire chefs. Deze kunnen ook toestemming verleen en tot het gebruikmaken van ambtelijk materiaal, dat de uitgevers niet zelf onder zich hebben. Aan deze chefs wordt tevens de beslissing overgelaten of de geschriften voorzien moeten worden van de woorden: „uit ambtelijke bronnen samengesteld”. In twijfelachtige gevallen moet omtrent de openbaarmaking het welmeenen van het Marin departement gevraagd worden.

3. Alles wat gepubliceerd wordt omtrent organisatie en ontwikkeling der Marine is onderworpen aan de goedkeuring van het Marin departement.

4. Berichten en werken over krijgsgesbeurtenissen, welke reeds door den Staf der Marine bewerkt zijn, moeten vóór de openbaarmaking den Chef van den Marinestaf voorgelegd worden. Deze kan, in het belang van de onpartijdigheid, de toestemming tot publicering weigeren of verbeteringen aanbrengen.

5. . . . .

6. De verzoeken, voortvloeiende uit het bepaalde sub 1, 3 en 4 behooren langs den hierarchischen weg ingediend te worden.

7. Indien de publicering geschiedt in de Marine-Rundschau en in tijdschriften waarvan de verantwoordelijke redacteurs zich tegenover het Marin departement verbonden hebben de namen van de tot de Marine behorende personen en officieren „z. D.” die opstellen inzenden op te geven, zijn de schrijvers der opstellen vrijgesteld van de openbaarmaking hunner namen en kwaliteiten en van de kennisgave aan het Marin departement en aan hunne militaire chefs.

8. In alle andere gevallen moet de volle naam van den schrijver, met vermelding van diens kwaliteit en van het marine-onderdeel waartoe hij behoort, mede gepubliceerd worden, of daarvan, gelijktijdig met de publicering, aan het Marin departement opgave worden gedaan. Gelijke opgave moet worden gezonden aan den betrokken militairen chef.

9. . . . .

10. De nakoming van de vorenstaande bepalingen ontheft den schrijver niet van de volle persoonlijke verantwoordelijkheid voor den inhoud zijner publicatie.

Engeland.

Voor de Zeemacht stellen de artt. 10 en 12 van de „King's Regulations and Admiralty instructions” de officieele gedragslijn ten opzichte van vlootvereenigingen vast, alsmede de regelen welke met betrekking tot het openbaar maken van dienstaangelegenheden in acht genomen moeten worden.

Art. 10. Vereenigingen van personen, behorende tot de vloot, opgericht met het doel om hervormingen te verkrijgen in de bestaande verordeningen of gewoonten bij de Koninklijke Marine, onverschillig of zij hunne belangen individueel of collectief behartigen, zijn verboden als zijnde in strijd met de tradities en met den dienst bij de Marine en schadelijk voor het welzijn van de Marine en voor de discipline.

Het staat een ieder vrij individueel bij zijn meerdere gegronde klachten in te brengen, maar het zich vereenigen, hetzij door het benoemen van committés hetzij op eenige andere wijze, tot het verkrijgen van handteekeningen

voor memories, verzoeken, adressen enz., alsmede het gezamenlijk onder-teekenen van dergelijke stukken, is verboden.

Art. 12. Het is aan alle tot de vloot behoorende personen verboden, voor eenig nieuwsblad te schrijven over onderwerpen welke op den dienst ter zee betrekking hebben of te publiceeren of te laten publiceeren, direct of indirect, in een nieuwsblad of ander periodiek tijdschrift, eenige aan-gelegenheid of inlichting betreffende den algemeenen dienst.

Ten aanzien van vereenigingen bij het *Leger* bevat art. 1363 King's Regulations de navolgende bepalingen:

Militairen van alle rangen mogen vrijwillig lid worden van eene regi-mentale vereeniging, mits de president en de penningmeester van zoodanige vereeniging actief dienende of gepensioneerde officieren zijn, de vereeniging geen politiek karakter draagt en de fondsen geheel worden besteed tot steun van reservisten, oud-soldaten en hunne gezinnen.

Eveneens zijn toegestaan regimentale liefdadigheidsfondsen, t. w.: alle fondsen welke door inschrijvingen alleen van officieren worden gesteund en welke beheerd worden onder toezicht van den Minister van Oorlog.

Aanleiding om tegen den nadeeligen invloed van vereenigingen maat-regelen te nemen, heeft (had) nog niet bestaan.

Het standpunt ten opzichte van de vrijheid van drukpers blijkt uit de navolgende bepalingen, ontleend aan de artt. 453 en 454 der King's Regulations.

Het is aan officieren en minderen verboden, zonder speciale machtiging inlichtingen omtrent militaire aangelegenheden of hunne meening omtrent eenig militair onderwerp te publiceeren of, direct of indirect, aan de pers mede te deelen.

Elke inlichting betreffende den dienst, welke zij bekomen gedurende een dienstreis of terwijl zij dienst doen, wordt geacht het eigendom te zijn van het Departement van Oorlog en mag zonder voorafgaande toestemming van den legeraad (Army Council) niet worden gepubliceerd.

Zonder speciale machtiging van eene hoogere militaire autoriteit mogen officieele rapporten of correspondenties, dan wel afschriften daarvan, niet worden verstrekt aan personen die niet ambtshalve tot de ontvangst daarvan bevoegd zijn.

Ieder officier of mindere is aansprakelijk voor alle beweringen, vervat in mededeelingen aan zijne vrienden, welke dientengevolge door de pers openbaar gemaakt worden.

Niemand mag door publicatie van zijne meening, anoniem of op andere wijze, vooruitloopen op vragen welke staan ter beoordeeling van hoogere militaire autoriteiten, noch in het publiek deelnemen aan een debat betreffende orders, bepalingen of instructies, door zijne superieuren uitgevaardigd.

Mededeelingen betreffende het leger in het algemeen of eenigen tak of eenig deel van den dienst, welker publicering wenschelijk wordt geacht, worden door het Departement van Oorlog aan de pers gedaan.

Mededeelingen aan de pers door eenig commandement mogen slechts dan geschieden, indien zij uitsluitend dat commandement betreffen en in dat geval van wege den Staf van dat commandement; wordende alle aanvragen van persvertegenwoordigers verwezen naar een geautoriseerd stafofficier.

Frankrijk.

Aan militairen is door het Fransche Gouvernement toegestaan het op-richten van vereenigingen tot *onderlinge hulp*, zooals die zijn beschreven

in de Organieke Wet van 1 April 1898. In deze wet zijn eenige wijzigingen aangebracht door de wet van 5 December 1908, welke de bijzondere verplichtingen van deze vereenigingen vaststelt.

Voor die vereenigingen zijn de samenstelling van den raad van administratie, de wijze van verkiezing harer leden, de aard en duur van hare bevoegdheden, bepalingen voor en de rol van de algemeene vergaderingen geregeld door Statuten, waarvan het model door den betrokken Minister wordt vastgesteld. Die Minister is mede bevoegd tot het houden van toezicht over de vereenigingen. Aangelegenheden betreffende de verkiezingen, beslissingen van den raad van administratie en van de algemeene vergadering zijn onttrokken aan de competentie van de burgerlijke rechtbanken. De beoordeeling daarvan berust bij den Minister van Oorlog of van Marine; van diens besluit is hooger beroep niet mogelijk.

Het schijnt dat die vereenigingen, op deze wijze geregeld, geen kwaad stichten en dat de dicipline door de uitoefening van deze persoonlijke vrijheid niet wordt benadeeld.

Het was nog niet noodzakelijk geweest tegen een dezer vereenigingen maatregelen te nemen.

Wat betreft het recht van schrijven van militairen wordt in de mededeelingen verwezen naar art. 76 van het Decreet van 25 Mei 1910 betreffende den inwendigen dienst der Legerkorpsen. Dit artikel bepaalt, dat officieren door hen onderteekende geschriften mogen publiceeren en voor den inhoud verantwoordelijk zijn; voorts, dat, welke de aard en de vorm van zoodanige publieke geschriften ook zijn, het militair gezag zich voorbehoudt het recht van beoordeeling en sanctie tegenover de schrijvers, wier geschriften geoordeeld zouden worden schadelijk te zijn voor de dicipline, voor den militairen geest of voor het belang van het land.

Art. 186 van genoemd Decreet noemt onder de overtredingen tegen de krijgstucht explicite „de publieke manifestatie — onder welken vorm ook — van meeningen of de publicatie van geschriften, welke de discipline kunnen schaden of de autoriteiten in moeilijkheden brengen hetzij binnen hetzij buiten het leger, of op eenige andere wijze 's lands belang kunnen benadeelen”.

Onderofficieren, korporaa's en soldaten mogen slechts met toestemming van den Minister of van den commandeerenden generaal van een legerkorps geschriften publiceeren.

Italië.

Vereenigingen van militairen, met uitzondering van die welke in de kazernes ten gerieve van officieren, onderofficieren en minderen ingevolge het reglement van militaire discipline zijn erkend, zijn verboden.

Van dit verbod is uitgezonderd ééne vereeniging, n.l. de „Unione Militare”, welke officieel buiten de kazernes is erkend en opgericht werd op den grondslag eener vroeger bestaande kleedingsvereeniging die, onder het rechtstreeksch beheer van de militaire overheid, ten doel had aan officieren een zeker crediet te verleenen, ten einde hun de aanschaffing hunner uitrusting te vergemakkelijken. De „Unione Militare” heeft wel dit doel behouden doch heeft een zelfstandig bestaan.

Er heeft nog geen aanleiding bestaan tot het beramen van middelen tot wering van een schadelijken invloed van militaire vereenigingen (militairen in actieven dienst), aangezien de „Unione Militare” zich uitsluitend tot zijn handelsdoel bepaalt en de vereenigingen in de kazernes beheerd worden

volgens bepaalde voorschriften en onderworpen zijn aan de regelen der militaire discipline.

Art. 76 van het Reglement van militaire discipline bepaalt het volgende: Ten einde op de beste wijze te voorzien in het materiele welzijn van officieren en onderofficieren, de banden tusschen leden van eenzelfde korps op hechte wijze aan te sluiten, het onderwijs en de studie te vergemakkelijken en meer vruchtdragend te maken, worden vereenigingen toegestaan van officieren en van onderofficieren, tot het houden van gemeenschappelijke tafels, kleedingvereenigingen, leesgezelschappen, ontspanningslocalen enz. Ontspanningslocalen kunnen ook ten behoeve van korporaals en minderen opgericht worden. De bepalingen voor deze vereenigingen worden, voor zoover niet gegrond op desbetreffende reglementen, vastgesteld door den korpscommandant. Deze moet de oprichting en de goede werking bevorderen; hij behoudt steeds de opperste leiding en waakt dat de vereenigingen niet afwijken van het doel waartoe zij opgericht zijn.

Ten aanzien der vrijheid van drukpers gelden voor militairen de navolgende bepalingen, ontleend aan de artt. 514—517 van bovenbedoeld reglement.

Ieder militair is, behoudens de na te noemen uitzonderingen, gerechtigd zonder voorafgaand verlof, door middel van de pers bekend te maken wat hem goed dunkt, maar is aansprakelijk voor elke door zijne publicatie veroorzaakte aanranding van de militaire tucht.

Hij kan naar verkiezing onder zoodanige publicatie al of niet zijn naam stellen. De enkele aanduiding van de qualiteit van den inzender onder de publicatie („officier”, „militair” e.d.) is evenwel niet geoorloofd, omdat zulks tengevolge zou hebben dat de verantwoordelijkheid voor hetgeen uitsluitend individueel moet zijn, zou worden opgelegd, zij 't ook slechts uit een moreel oogpunt, aan eene geheele categorie.

Een officier mag niet publiceeren gegevens en mededeelingen van vertrouwelijke aard of aanhalingen uit vertrouwelijke stukken, van welker inhoud hij door zijne ambtsbezigheden kennis heeft kunnen nemen.

Van zijn voornemen om iets van zijne hand te publiceeren waarin, hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings, behandeld worden aangelegenheden betreffende de landsdefensie of in het algemeen betreffende 's lands offensieve of defensieve weermiddelen, is ieder officier verplicht vooraf langs den hierarchischen weg mededeeling te doen aan den Minister, ten einde diens toestemming daartoe te verkrijgen.

Ten aanzien van elk ander door hem te behandelen onderwerp moet de officier, alvorens tot de publicatie over te gaan, de verantwoordelijkheid overwegen welke hij daardoor aanvaardt. Hij moet derhalve bij het geven van zijne persoonlijke meeningen de noodige omzichtigheid betrachten en des te bedachtzamer zijn naarmate het belang en de teerheid van het behandelde onderwerp grooter zijn. Zelfs bij den geringsten twijfel omtrent de al of niet gepastheid der publicatie van zijn geschrift, zal hij, langs den hierarchischen weg, de beslissing daaromtrent van den Minister moeten vragen.

Noorwegen.

Als in Noorwegen bestaande werden de navolgende vereenigingen opgegeven:

a. De Landsvereeniging van officieren van het Leger met vast traktement; waaronder verschillende kleinere vereenigingen ressorteeren.

b. De vereeniging van weerplichtige officieren.

c. Hortens Officiers-vereeniging, van de Marine.

De Landsvereeniging van officieren stelt zich ten doel de economische en beroepsbelangen der officieren te behartigen. Het doel van de locale en kleinere vereenigen is in den regel de bevordering van militaire wetenschappen en van het kameraadschappelijk verkeer.

Onder de onderofficiersvereenigen is ééne hoofd-vereeniging: de Landsvereeniging van Noorwegen's onderofficieren; met meerdere locale vertakkingen of afdeelingen. Deze vereeniging beoogt alle bovengenoemde doeleinden.

Aan het bestaansrecht van de bovengenoemde vereenigen is nimmer getwijfeld, terwijl door hen van de vrijheid van vereeniging ook nimmer misbruik is gemaakt.

Aan die vereenigen is nimmer verboden geworden om zelfs politieke aangelegenheden te bespreken; die aangelegenheden zijn echter nimmer voorwerp hunner bijzondere belangstelling geweest.

In den voor Noorwegen kritieken tijd (1905) werd de bespreking van verdedigingsmaatregelen in militaire vereenigen verboden.

Bij order van 2 Maart 1906 van den bevelvoerenden generaal werd de instructie verstrekt, dat bij voordrachten of discussies over militaire onderwerpen geene inlichtingen gegeven mochten worden omtrent zaken die geheim moesten blijven. Ten aanzien van persberichten geldt voor officieren, onderofficieren en minderen dezelfde beperking. Van de op dit stuk verleende vrijheid werd nog nimmer misbruik gemaakt, zoodat ook van een verdere beperking of van eenig verbod, voorzover bekend, nimmer sprake is geweest.

In aansluiting met vorenstaande inlichtingen zijn nog van belang de navolgende omtrent den toestand in Noorwegen van officieele zijde verstrekte gegevens.

In de laatste jaren ontstonden in de officiers- en onderofficierskorpsen organisatiën, welke zich ten doel stellen om de bijzondere beroepsbelangen, speciaal de economische belangen te behartigen.

De militaire overheid had tot dusver geene aanleiding gevonden tot het verhinderen van dergelijke organisatiën en de vrijheid van handelen van militaire vereenigen werd dan ook op geenerlei wijze aan banden gelegd. Er zijn alleen regelen vastgesteld omtrent de wijze waarop de vereenigen voor de bespreking harer belangen met de militaire overheid in verbinding kunnen treden.

Geen van de bestaande vereenigen draagt het karakter eener politieke club of streeft, over het algemeen genomen, politieke doeleinden na.

Wat vrijheid van drukpers betreft staan militairen met de burgers gelijk. Zij mogen dus zoowel over militaire als over niet-militaire aangelegenheden n het openbaar hun meening zeggen, *mits* het medegedeelde niet het karakter van militaire geheimen draagt of den betrokkene uithoofde van zijne dienstbetrekking is bekend geworden (vallende hij dan onder de militaire strafwet). Mededeelingen aan de pers geschieden onder de volle aansprakelijkheid van den militair, indien de betrokkene onder eigen naam optreedt of zich op andere wijze als militair doet kennen. Persberichten vallen onder sommige omstandigheden (ophitsing, opruiing, openbaarmaking van geheimen of verbreiding van ontmoedigende berichten in oorlogstijd) onder de militaire strafwet, zelfs indien het een anoniem schrijven is of de schrijver zich niet op eenige wijze als militair doet kennen.

Het behandelen in het openbaar van militaire of militair-politieke aangelegenheden door officieren en onderofficieren (vermoedelijk zijn in het

algemeen „militairen” bedoeld) kan in kritieke tijden door het militair gezag verboden worden.

Oostenrijk-Hongarije.

In volgorde van en in antwoord op de gedane vragen kwamen omtrent dit Rijk de navolgende gegevens in.

1. De wetten, welke het vereenigingsrecht regelen, bevatten geene bijzondere bepalingen ten opzichte van vereenigingen van militairen.

Er bestaan inderdaad militaire vereenigingen, met verschillende doeleinden, als: casino-vereenigingen, wetenschappelijke vereenigen, rij-vereenigingen, enz.

2. In het dienstreglement is aan actief en niet-actief dienende militairen deelneming aan politieke vereenigingen *verboden*; a fortiori is dezen personen de oprichting van zulke vereenigingen verboden.

Voor de deelneming aan en de oprichting van niet-politieke militaire vereenigingen wordt de toestemming van den bevoegden korpscommandant vereischt.

3. Militaire vereenigingen genieten — evenzeer als alle andere vereenigingen — tegenover derden gelijk recht van handelen als personen.

De inwendige werkzaamheden van militaire vereenigingen worden door statuten geregeld.

4. Tot dusver waren bij het Ministerie van Oorlog nog niet waargenomen nadeelige invloeden, welke zich bij militaire vereenigingen zouden hebben doen gelden.

5. Punt 48, deel I, van het dienstreglement voor het K.K. Leger luidt:

Met betrekking tot de pers gelden voor actief dienende militairen de volgende bepalingen:

a. Verboden is de deelneming, zoowel in de qualiteit van uitgever als in die van redacteur of medewerker, aan periodieke tijdschriften, welke uitsluitend of zelfs slechts gedeeltelijk politieke of sociale vragen behandelen.

b. Verboden is, het door middel van de pers bespreken van militaire aangelegenheden op eene voor de discipline, den militairen geest of de plichten van den militairen stand aanstootelijke wijze.

c. Voor de uitgave of de redactie van een voor politiek geheel gesloten en niet „kaution”-plichtig periodiek tijdschrift moet, langs den hierarchischen weg en onder overlegging van de door de drukperswet gevorderde gegevens, de toestemming worden gevraagd van het Ministerie van Oorlog; eerst als deze verkregen is, moet van de voorgenomen uitgave aan de in de drukperswet genoemde ambtenaren bericht worden.

d. Tot het openbaar maken door middel van de pers van feiten moet vooraf, zoowel door enkele militairen als door commandementen, de toestemming worden gevraagd van het hoogere korpscommandement, te velde van het legercommandement of van dat van de zelfstandig optredende legerafdeeling. Bij dat verzoek moet het openbaar te maken feit, alsmede de woordelijk weergegeven openbaarmaking worden medegedeeld.

e. Gedurende de mobilisatie en in den oorlog is het aan alle militairen, voor zoover daartoe niet uitdrukkelijk bevoegd verklaard, evenals aan alle burgerpersonen die zich in het gevolg van het leger bevinden, ten strengste verboden aan publieke bladen mededeelingen, van welken aard ook, te doen geworden. Deze personen worden ook strafbaar gesteld voor, zelfs buiten hun weten, uit hunne particuliere correspondentie openbaar gemaakte mededeelingen; zij zijn in dit opzicht tot de grootste voorzichtigheid ver-

plicht, vooral met betrekking tot opgaven over de „ordre de bataille”, marschrichtingen, marschdoelen, aantal en standplaats van de troepen.

Het verbod, onder *b* en *e* bedoeld, geldt ook niet-actief dienende militairen.

Een voorschrift voor de behandeling van persoonlijke aangelegenheden bepaalt, dat aan officieren, indien zij als redacteur of schrijver dagblad-artikelen schrijven, het daarbij vermelden van hunne officierscharge niet geoorloofd is. Hiervan zijn uitgezonderd officieren, redacteuren van geautoriseerde militaire vakbladen en schrijvers van militair-wetenschappelijke stukken.

Omtrent de in Oostenrijk heerschende opvattingen ten aanzien van vereenigingen van militairen zijn van belang de volgende inlichtingen.

Naar die opvattingen kan in een leger, dat die naam verdient, geen sprake zijn van het dulden van eigenlijk gezegde militaire bonden. Het leger wordt geacht een in al zijne onderdeelen zóo vast aaneengesloten geheel uit te maken, dat de vorming van zelfstandige bonden in zijn midden gevaar voor zijne éénheid zoude opleveren en opvattingen zou kunnen doen ontstaan, volkomen in strijd met de meest elementaire begrippen van discipline, welke den grondslag van het leger moet vormen. Behalve militair-wetenschappelijke, rij- en schermvereenigingen e.d., vereenigingen tot ondersteuning van onderofficiersweduwen en soortgelijke aansluitingen met scherp omschreven doeleinden, wordt het bestaan van militaire bonden derhalve absoluut verwerpelijk geacht. Men acht het toelaten van „bonden van miliciens” of van „matrozenbonden” in een leger- of vlootverband, met eene ernstige organisatie daarvan onvereinigbaar, en het dulden daarvan, gelijk te stellen met eene stilzwijgende erkenning van het goed recht der anarchie, om zich zelfs tot in de gelederen te doen gelden.

Zweden.

Op het punt, dat politieke vereenigingen van militairen met het militair strafwetboek in strijd en eigenlijk in een goed georganiseerd leger niet geduld kunnen worden, schijnt men het in Zweden eens te zijn.

Aangaande het personeel der Zweedsche Marine werd opgemerkt, dat aldaar de schepelingen haast uitsluitend bestaan in miliciens. Daardoor is de maatschappelijke positie van de Zweedsche matrozen geheel anders dan die der matrozen in Nederland. Aangezien de miliciens in Zweden slechts kort onder de wapenen blijven, is het geen wonder dat men daar van dergelijke bonden niets verneemt. Ook schijnt de kans, om voor de opleiding tot onderofficier aangewezen te worden, er toe bij te dragen de Zweedsche miliciens bij de Marine terug te houden van het vormen van vereenigingen, waardoor zij hunne meerderen aanstoot zouden geven.

Het zal overbodig zijn hier uiteen te zetten op welke voor de krijgstucht en het staatsbelang zeer nadeelige wijze ten onzent door militairen, met een beroep op art. 9 der Grondwet, van het vereenigingsrecht gebruik (misbruik?) wordt gemaakt.

Tot vergelijking met de bovenstaande gegevens van andere natiën volgen hier nog slechts eenige voorschriften uit het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogschepen.

Art. 6.

Publicatie van marine-aangelegenheden.

(1). Het is aan officieren der Koninklijke Marine verboden in dagbladen of tijdschriften (openbare geschriften) te publiceeren gegevens, rakende de slagvaardigheid van onze vloot in haar geheel, dan wel van eenig deel in het bijzonder, in dier voege, dat geen zaken worden gepubliceerd, waarvan de geheimhouding in 's lands belang wenschelijk is te achten. Mocht daaromtrent twijfel bestaan, zoo kunnen daarover inlichtingen worden ingewonnen bij hun onmiddellijken chef, onder overlegging van het manuscript.

(2). Het is den officieren vergund in vergaderingen als die der Marine-vereeniging, die, behoudens enkele genoodigden, niet voor het publiek toegankelijk zijn, datgene te publiceeren, wat door hen wordt geacht in het belang der marine te zijn, echter zonder dat daarbij van *geheime* gegevens of inlichtingen mag worden gebruikt gemaakt.

(3). Ten aanzien van de publicatie van het gesprokene in de verslagen der Marine-vereeniging, wordt er rekening mede gehouden, dat, mocht het drukken van teekeningen of van het gesprokene minder wenschelijk worden geacht, het bestuur behoort te beslissen in hoeverre dit zal worden nagelaten.

(4). Op de publicatie van het gesprokene in de verslagen van soortgelijke vereenigingen is toepasselijk, hetgeen hierboven is voorgeschreven voor tijdschriften en dagbladen.

(5). Wanneer officieren de aandacht van het marine-bestuur wenschen te vestigen op naar hunne meening ongewenschte toestanden, dan kan zulks geschieden bij geheim schrijven aan hunne onmiddellijke chefs.

Art. 438.

Deelnemen aan vereenigingen.

Met trouw aan deze beloften (1) kan niet samengaan aansluiting aan groepen of vereenigingen van personen, wier doel of streven gericht is op versterking van de orde en op ondermijning van de krijgstucht. Er mede in strijd is dus deelneming aan betoelingen en vergaderingen van zulke vereenigingen; bevordering op eenigerlei andere wijze van hetgeen zij beoogen; en deelnemen aan of openlijk instemmen met handelingen, welke eenzelfde doel hebben.

Art. 464.

Dienstgeheim voor bescheiden.

(1) Het is den schepelingen verboden anders dan met toestemming van hun onmiddellijken chef van rapporten, telegrammen, registers, staten, voordrachten en verdere op den dienst betrekking hebbende bescheiden afgifte te doen, inzage te verlenen of den inhoud mede te deelen aan personen, die niet tot de zeemacht behooren of die niet daarmede uithoofde van hun dienst bekend moeten zijn.

---

(1) Bij aanneming in 's Rijks zeedienst, wordt door den schepeling o. m. schriftelijk beloofd: trouw aan de Koningin, gehoorzaamheid aan de door zijne meerderen gegeven bevelen en onderwerping aan de krijgstucht, en zich te onderwerpen aan alle dienstvoorschriften voor 's Rijks zeedienst gemaakt of nog te maken, en verklaard: niet aangesloten te zijn, en zich te verbinden zich niet te zullen aansluiten aan eenige vereeniging of groep van personen wier doel of streven met deze beloften in strijd is.

(2). De verplichting tot bewaren van dit dienstgeheim blijft van kracht ook na het verlaten van den dienst.

Art. 467.

d van (1). Lectuur, welke de strekking heeft om de krijgstucht te ondermijnen, **krijgs-** zal aan boord of in de militaire inrichtingen der Koninklijke Marine aan **onder-** den wal worden geweerd.

ende (2). Het aan boord of in die inrichtingen brengen, in bezit hebben of **uur.** verspreiden van zoodanige verboden lectuur is strafbaar.

Art. 468.

ning

voor Voor het houden van vergaderingen aan boord, het laten rondgaan van **lingen** intekenlijsten, in één woord voor alle handelingen van maatschappelijken **naat-** aard of strekking, welke in den scheepsdienst of het scheepsleven kunnen **ppe-** ingrijpen, wordt de vergunning van den commandant vereischt. **aard.**

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Enkele opmerkingen betreffende het wetsontwerp tot regeling van de voorwaardelijke strafopschorting enz. in verband met het militaire strafrecht.

Met belangstelling zullen velen kennis hebben genomen van het op blz. 178, deel VIII van dit tijdschrift opgenomen „Ontwerp van wet tot vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de voorwaardelijke strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke „invrijheidstelling”. Voor hen, die zich meer in het bijzonder op het gebied van het militaire strafrecht bewegen, zal deze belangstelling echter wel met eenige verwondering gepaard zijn gegaan. Met geen enkel woord toch wordt in de M. v. T. tot dit wetsontwerp van het militaire strafrecht melding gemaakt, hoewel niet kan worden ontkend, dat, wanneer dit wetsontwerp wet zal zijn geworden, de in het W. v. Sr. gebrachte wijzigingen ook haren invloed bij de toepassing van het militaire strafrecht zullen doen gelden. In de eerste plaats toch zullen de nieuwe bepalingen door den militairen rechter moeten worden toegepast, wanneer een aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon voor den krijgsraad terecht staat, wegens het plegen van een commun delict. In dat geval is op hem het gemeene strafrecht van toepassing ingevolge de bepalingen van de artikelen 12 C. W. Z., 13 C. W. L. en 1 der wetten van 14 November 1879, *Stbl.* 191 en 193 en wanneer het W. v. M. Sr. mocht zijn ingevoerd, ingevolge artikel 2 van dat wetboek. Maar ook wanneer iemand wegens het plegen van een militair delict voor den krijgsraad terecht staat, zullen de nieuwe bepalingen van toepassing zijn. Immers luiden de artikelen 7, laatste lid, der wetten van 14 November 1879, *Stbl.* 191 en 193, zooals die zijn gewijzigd door artikel 9 der wet van 15 April 1886, *Stbl.* n°. 64: „Op deze militaire „gevangenisstraf zijn toepasselijk de regelen in het eerste boek van het „Wetboek van Strafrecht voor de gevangenisstraf geschreven” en de artt. 10, 2e lid, respectievelijk 4e lid dier wetten: „Op de militaire detentie „zijn toepasselijk de regelen in het eerste boek van het Wetboek van „Strafrecht voor de hechtenis geschreven”, terwijl bij invoering van het W. v. M. Sr. de militaire gevangenisstraf komt te vervallen en wordt vervangen door gevangenisstraf (art. 6 W. v. M. Sr.). In artikel 1 van genoemd wetboek wordt bepaald: „Bij de toepassing van dit Wetboek „gelden de bepalingen van het gemeene strafrecht, daaronder begrepen de „negende titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht, „behoudens de afwijkingen bij de wet vastgesteld”; eene afwijking betreffende de onderhavige aangelegenheid wordt evenwel in de wet nergens gesteld, integendeel, art. 10 W. v. M. Sr. bepaalt nog uitdrukkelijk:

„Voor de gevangenisstraf gelden de in het gemeene recht daarvoor gegeven regelen, behoudens enz. (volgt eene bepaling, die hier niet terzake doet). Waar nu als vaststaande moet worden aangenomen, dat, wanneer de nieuwe bepalingen in de wet zullen zijn opgenomen, ook door de krijgsraden vonnissen zullen worden gewezen, waarbij de nieuwe bepalingen toepassing zullen vinden, had in de M. v. T. tot het onderhavige wetsontwerp wel met een enkel woord mogen worden vermeld, waarom het niet noodig geoordeeld is, ook wijzigingen en aanvullingen van de militaire strafwetten voor te stellen, welke naar mijne meening niet zullen kunnen uitblijven. Ik hoop een en ander hieronder te kunnen aantoonen, maar vestig voorloopig vast de aandacht op de in hoofdstuk II van het wetsontwerp voorgestelde wijzigingen, welke ook wijziging van de R. Z. en R. L. ten gevolge zullen moeten hebben.

Misschien is het zwijgen van de M. v. T. over het militaire strafrecht te verklaren uit de omstandigheid, dat het nog onbekend is, welke militaire strafwetten zullen gelden op het tijdstip, dat het ingediende wetsontwerp wet zal zijn geworden — de thans nog van kracht zijnde crimineele wetboeken en militaire rechtsplegingen voor zee- en landmacht, dan wel het op invoering wachtende W. v. M. Sr. en de gewijzigde rechtsplegingen — en men met de wijziging van de militaire strafwetten heeft willen wachten, tot daaromtrent zekerheid bestond. Dit ware in ieder geval een verklaarbare reden geweest. Nu echter dienaangaande niets wordt medegedeeld, maakt het eenigszins den indruk of aan den invloed van de nieuwe voorstellen op het militaire strafrecht niet is gedacht.

Ik kom thans tot de opmerkingen, die ik naar aanleiding van het ingediende wetsontwerp wensch te maken. Het ligt daarbij niet in mijne bedoeling de voorwaardelijke strafopschorting, de straf van geldboete of de voorwaardelijke invrijheidstelling zelve te bespreken, maar alleen om aan te geven, welke bezwaren de voorgestelde bepalingen bij de toepassing van het militaire strafrecht zullen medebrengen en welke wijzigingen in verband daarmee in de militaire strafwetten wenschelijk en noodig zijn.

In het voorgestelde art. 14*bis* 1e lid wordt bepaald: „Indien gevangenisstraf of andere dan vervangende hechtenis wordt opgelegd, welke den duur van zes maanden niet te boven gaat, kan de rechter tevens bevelen, dat die straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij hij zulks nader mocht „gelasten.” Hier wordt dus een regel gegeven voor de gevangenisstraf en voor de hechtenis en in verband met de reeds eerder genoemde artikelen 7 en 10 der wetten van 14 November 1879 zal die regel dus ook gelden voor de militaire gevangenisstraf en de militaire detentie, welke volgens de thans nog van kracht zijnde militaire wetten kunnen worden opgelegd. Zoolang deze dus van kracht blijven, is de zaak op dit punt in orde, niet aldus bij invoering van het W. v. M. Sr. Naast de gevangenisstraf, waarvoor de in het gemeene recht voor die straf gegeven regelen gelden (art. 10 W. v. M. Sr.) en die dus buiten beschouwing kan blijven, kent het W. v. M. Sr. ook de militaire detentie. Eene bepaling, dat op die militaire detentie de regelen, in het W. v. Sr. voor de hechtenis gesteld, van toepassing zijn, komt echter in het W. v. M. Sr. niet voor, zoodat, waar in het voorgestelde art. 14*bis* W. v. Sr. alleen gesproken wordt van „gevangenisstraf” en „andere dan vervangende hechtenis”, in de gevallen, dat de (militaire) rechter volgens het W. v. M. Sr. tot militaire detentie veroordeelt, van voorwaardelijke strafopschorting geen sprake zal kunnen zijn. Kan dit de bedoeling zijn? Ik meen het te mogen betwijfelen. Volgens

art. 11 W. v. M. Sr. is de rechter bevoegd om, wanneer krachtens dat wetboek gevangenisstraf kan worden uitgesproken, in plaats daarvan tot militaire detentie van ten hoogste twee maanden te veroordeelen. De gevallen, waarin van deze bevoegdheid gebruik zal worden gemaakt, zullen wel altijd tot de lichtere behooeren en tengevolge van het gestelde maximum heeft men daarbij steeds te doen met een korte vrijheidsstraf. Nu is juist de algemeen gevoelde behoefte aan beperking van het steeds stijgend aantal kortdurende vrijheidsstraffen volgens de M. v. T. een der oorzaken van de snelle ontwikkeling van het instituut der voorwaardelijke strafopschorting, welke beperking dan ook een (negatief) voordeel van het in te voeren instituut wordt genoemd (1). En zoude men dan niet moeten trachten dit voordeel zoo groot mogelijk te doen zijn? Men zal er misschien op wijzen, dat men met het stijgend aantal kortdurende vrijheidsstraffen het oog heeft gehad op het toenemend getal wetten en wettelijke voorschriften, die veroordeeling tot een kortdurende vrijheidsstraf ten gevolge kunnen hebben en dat men bij de militaire detentie met een zeer bijzondere straf te doen heeft, doch dit neemt niet weg dat ook de veroordeelingen tot militaire detentie er het hare toe zullen bijdragen om het aantal personen, dat tot een kortdurende vrijheidsstraf wordt veroordeeld, te doen stijgen en dat de gevolgen dier veroordeelingen in hoofdzaak dezelfde zullen zijn, als van veroordeelingen tot andere korte vrijheidsstraffen. Ook voor deze vrijheidsbeneming zullen toch wel gelden de woorden uit de M. v. T. op het besproken ontwerp van wet, dat zij „slechts in geval van onvermijdelijkheid (moet) plaats vinden” (2). Het zou kunnen zijn, dat men uit een militair oogpunt bezwaren heeft tegen de toepasselijkverklaring van het instituut op de militaire detentie, maar dan zullen die bezwaren wel evenzeer gelden tegen de toepassing van het instituut op de door den militairen rechter krachtens het W. v. M. Sr. opgelegde gevangenisstraf en op de door dien rechter krachtens de nog geldende crimineele wetboeken opgelegde straffen. Voorshands kan ik echter die bezwaren niet inzien; integendeel, het komt mij gewenscht voor het instituut ook in het militaire strafrecht eene zoo uitgebreid mogelijke toepassing te doen vinden. Het zal daarvoor noodig zijn, wanneer het ontwerp wet wordt, het W. v. M. Sr. aan te vullen met een bepaling, waardoor de voorwaardelijke strafopschorting ook kan plaats hebben, bij veroordeeling tot militaire detentie krachtens dat wetboek. Maar dit niet alleen. Ook betreffende de bijkomende straffen van het militaire strafrecht zullen nadere voorschriften moeten worden gegeven; indien de tegenwoordige crimineele wetboeken dan nog van kracht mochten zijn, voor de bijkomende straffen genoemd in de artikelen 4B, 2 t/m 4, (3) der door de invoeringwet gewijzigde wetten van 14 November 1879, *Stbl.* 191 en 193, anders voor de bijkomende straffen genoemd in art. 6b, 1 t/m 3, (4) W. v. M. Sr. Ook voor de uitvoering van deze straffen zou ik de voorwaardelijke opschorting mogelijk willen maken. Dat daartegen bezwaren zijn aan te voeren, geef ik gaarne toe, maar aangezien over het algemeen den rechter een groote vrijheid wordt gelaten bij het bepalen der straf, zal men hem ook in dit geval die vrijheid wel kunnen laten en er op mogen vertrouwen, dat hij

(1) M. R. T. Deel VIII blz. 186 en 187.

(2) M. R. T. Deel VIII blz. 186.

(3) De bijkomende straf genoemd in de artt. 4B1 wordt alleen opgelegd bij veroordeeling tot gevangenisstraf of militaire gevangenisstraf van 3 jaar of meer en kan dus buiten beschouwing blijven.

(4) De bijkomende straf genoemd in art. 6b 4e valt reeds onder het voorgestelde art. 14bis W. v. Sr.

slechts met omzichtigheid van de hem hier gegeven vrijheid zal gebruik maken. Wat nu de hier bedoelde bezwaren betreft merk ik het volgende op. Men kan zeer wel redeneren, iemand is terzake van een door hem gepleegd strafbaar feit geschikt of ongeschikt om in den militairen dienst te blijven, om al of niet in een bepaalden rang of bepaalde klasse te blijven dienen en dus kan er van voorwaardelijke opschorting van de uitvoering dier bijkomende straf geen sprake zijn, maar toch kan ik mij gevallen voorstellen, waarin veroordeeling tot een dier hier bedoelde bijkomende straffen, met voorwaardelijke opschorting der tenuitvoerlegging, wenschelijk kan zijn. In die gevallen zal dan in de mogelijkheid, dat de bijkomende straf wordt uitgevoerd dikwijls een grooter prikkel tot goed gedrag, een grooter motief tot zelfverbetering en tot een recidieve afwerend ingrijpen van derden (1) liggen, dan in de mogelijkheid van de uitvoering van de hoofdstraf, omdat de gevolgen van de uitvoering van de bijkomende straf voor den veroordeelde meestal ernstiger zullen zijn, dan die van de uitvoering van een korte vrijheidsstraf.

Een ander bezwaar tegen de voorwaardelijke opschorting van de tenuitvoerlegging van de bijkomende straffen in de militaire strafwetboeken bedreigd is het volgende. Wanneer tijdens den termijn van opschorting van de tenuitvoerlegging het dienstverband komt te eindigen en daarna door den rechter last tot tenuitvoerlegging dier bijkomende straf zou worden gegeven, zal van die tenuitvoerlegging niet veel te recht komen. Men kan toch iemand die geen militair meer is moeielijk uit den dienst ontslaan, degradeeren, in klasse verminderen, verlagen of in eene strafklasse plaatsen. Wenschelijk komt het mij daarom voor om, wanneer de voorwaardelijke opschorting van de tenuitvoerlegging van de hier bedoelde bijkomende straffen mogelijk gemaakt wordt, tevens te bepalen, dat wanneer tijdens den proeftijd het dienstverband komt te eindigen en daarna nog last tot tenuitvoerlegging van de hoofdstraf wordt gegeven, deze bijkomende straffen niet worden tenuitvoergelegd, maar geacht worden te zijn ondergaan. Deze laatste toevoeging is noodzakelijk met het oog op de aan sommige dier bijkomende straffen verbonden gevolgen. Meer in het bijzonder heb ik hier het oog op art. 6 van de wetten van 9 Juni 1902, *Stbl.* 87 en 90, tot regeling van de militaire pensioenen bij de zeemacht en bij de landmacht aangevende de gevallen, waarin het recht op pensioen verloren gaat, welke artikelen anders aanvulling zullen behoeven met de bepaling dat het recht op pensioen verloren gaat „door het geven van last tot tenuitvoerlegging eener straf, waartoe de militair voor het ontslag was veroordeeld, indien verwijdering uit den dienst het gevolg zou zijn geweest, wanneer in het vonnis geen bevel tot niet-tenuitvoerlegging der straf ware gegeven.”

De artikelen 30 en 31 respectievelijk 41 en 42 van de wetten van 9 Juni 1902, *Stbl.* 86 en 89, tot regeling van de bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen der militaire officieren bij de zeemacht en de landmacht, waarin wordt bepaald in welke gevallen een verzoek om ontslag uit den dienst kan worden afgewezen, en wanneer een officier niet-eervol uit den dienst kan worden ontslagen, zullen in ieder geval aanvulling behoeven. Het zal toch mogelijk moeten zijn te voorkomen, dat aan een officier, die veroordeeld is tot een straf, welke het verlies van den rang van officier ten gevolge heeft, maar waarvan de tenuitvoerlegging is opgeschort, tijdens den proeftijd eervol ontslag moet worden verleend, terwijl

(1) M. v. T. M. R. T. Deel VIII bladz. 187.

het ook mogelijk moet zijn hem niet-eervol uit den dienst te ontslaan ook al is geen last tot tenuitvoerlegging dier straf gegeven, even goed als zulks het geval is na het verleenen van gratie van de straf, opgelegd bij een rechterlijk gewijsde, dat het verlies van den rang van officier ten gevolge zou hebben gehad.

Dit wat betreft de straffen, waarop het instituut van de voorwaardelijke strafopschorting naar mijne meening van toepassing behoort te worden verklaard. De straf van cassatie, welke thans zelden of nooit wordt opgelegd en die in het W. v. M. Sr. niet meer voorkomt, heb ik gemeend buiten beschouwing te mogen laten. Ik kom thans tot de opmerkingen waartoe de voorgestelde voorschriften, welke bij de toepassing en uitvoering van het instituut gevolgd moeten worden, mij aanleiding geven.

In het voorgestelde art. 14*bis* W. v. Sr. wordt bepaald, dat „de be-, tekening geschiedt op de wijze voorgeschreven voor de beteekening van „de dagvaarding ter terechtzitting in strafzaken”. De beteekening zal dus moeten geschieden overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 7 en 144 W. v. Sv. Het opvolgen van deze voorschriften zal voor de krijgsraden in Nederland geen bezwaar opleveren. Voor de zeekrijgsraden buitengaats staat de zaak evenwel anders. Daar gelaten de vraag of een deurwaarder in Nederlandsch-Indië valt onder de personen genoemd in artikel 7 W. v. Sv. zal het buitengaats meermalen voorkomen, dat niet over een der in dat artikel genoemde ambtenaren kan worden beschikt. Er is evenwel een andere en naar mijne meening meer juiste lezing van de aangehaalde woorden van art. 14*bis* mogelijk. Het woord „strafzaken” omvat zoowel burgerlijke als militaire strafzaken, zoodat, wanneer de burgerlijke strafrechter het vonnis doet beteekenen volgens de wijze voorgeschreven voor de beteekening van de dagvaarding ter terechtzitting in burgerlijke strafzaken en de militaire rechter de regelen volgt voor de dagvaarding ter terechtzitting in militaire strafzaken gegeven, het in art. 14*bis* gestelde voorschrift niet wordt geschonden. Er bestaat hier echter een maar. In de thans geldende rechtsplegingen is van een dagvaarding van den beklaagde eenvoudig geen sprake, van een wijze van dagvaarden dus evenmin. (1)

In de gewijzigde rechtsplegingen is daarin evenwel verbetering gekomen en zijn in de artikelen 108 R. Z. en 129 R. L. (2) dienaangaande voorschriften opgenomen. Het in die artikelen genoemde bevelschrift staat gelijk met een dagvaarding, terwijl tevens voorschriften zijn gegeven door welke personen en hoe dat bevelschrift aan den beklaagde zal worden beteekend. Wel ontbreken daarin de uitgebreide voorschriften van art. 144 W. v. Sv. maar deze zijn ook minder noodig, omdat de militaire beklaagde in den regel bij de hand zal zijn; alleen ware het wel wenschelijk geweest te voorzien in het geval dat de persoon, die het bevelschrift beteekent, den beklaagde niet in de kazerne of aan boord van zijn bodem aantreft, omdat hij door dienst of andere omstandigheden afwezig is. Is de beklaagde voortvluchtig dan is van beteekening van het bevelschrift geen sprake, omdat

(1) De bepalingen van den tweeden titel hfdst. VII R. L. blijven hier buiten beschouwing, als hebbende geen betrekking op het gewone proces.

(2) De geachte inzender was, zooals ook uit den datum onder zijn bijdrage blijkt, onbekend met de vaststelling van de nieuwe teksten van de Rechtspleging bij de Zee-macht en van de Rechtspleging bij de Landmacht, en met de tijdstippen van inwerking-treding dezer teksten.

In stede van de hier aangehaalde artikelen zullen gelezen moeten worden de artikelen 112 R. Z. en 114 R. L.

het proces in dat geval geen voortgang heeft. Treden dus de gewijzigde rechtsplegingen eerder of gelijk in werking met de thans voorgestelde wijzigingen in het W. v. Sr., dan behoeft het hier bedoelde voorschrift van art. 14*bis* geen moeielijkheden voor de militaire rechtspraak op te leveren, in het tegenovergestelde geval is de mogelijkheid daarvan niet uitgesloten. Niet zoo zeer met het oog op den veroordeelde, als wel in het geval dat de uitspraak moet worden beteekend aan iemand van wien de nakoming eener gestelde voorwaarde afhangt. Eerstgenoemde zal altijd bij de uitspraak van het vonnis in den krijgsraad tegenwoordig moeten zijn, zoodat beteekening dan niet meer noodig zal zijn, laatstgenoemde zal men echter de uitspraak moeten beteekenen, hem kan men niet dwingen in den krijgsraad te verschijnen om hem de uitspraak mede te deelen. Voorziening op dit punt zal dus noodig zijn.

Indien het nieuwe art. 14*quater* wet zal zijn geworden, zal men zich de vraag hebben te stellen of het arrest (1) waarmede een militair, die een veroordeeling ten zijnen laste heeft, waarbij bevolen is, dat de tenuitvoerlegging der opgelegde straf wordt opgeschort, tijdens den proeftijd wordt gestraft, invloed op den duur van den proeftijd moet hebben en deze met den duur van dat arrest moet worden verlengd? De slotalinea van het artikel toch zegt: „de proeftijd loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.” Dat iemand, die met provoost-arrest is gestraft, van zijne vrijheid is beroofd, komt mij niet twijfelachtig voor, maar kan men dit ook zeggen van een met scheepsarrest of stadsarrest gestrafte? In die gevallen van vrijheidsbeperking te spreken komt mij juist voor. Maar ook al beantwoordt men de vraag, of een met arrest gestrafte rechtens van zijne vrijheid beroofd is, voor alle of enkele arreststraffen bevestigend, dan komt het mij noodig noch wenschelijk voor den proeftijd met den duur van de arreststraffen te verlengen. Door het bijzonder verband waaronder de militair leeft, zou hij in veel ongunstiger omstandigheden komen dan de burger. Vele feiten die door dezen laatste ongestraft kunnen worden gepleegd en geen invloed op zijn proeftijd hebben, kunnen voor den militair een arreststraf ten gevolge hebben, waardoor diens proeftijd wel zou worden verlengd. Daaruit volgt evenwel nog niet, dat aan de krijgstuuchtelijke straffen in het geheel geen invloed moet worden toegekend; die invloed moet zich echter niet doen gelden op den proeftijd, maar bij de voorwaarden, waaraan gedurende den proeftijd moet worden voldaan.

„De door den rechter te stellen voorwaarden houden steeds in dat de „veroordeelde geen strafbaar feit plege noch zich op andere wijze misdrage. „Zij kunnen bovendien bestaan in bepaalde voorschriften het gedrag van den „veroordeelde of te zijnen aanzien te nemen maatregelen betreffende.” Aldus art. 14*quinquies*. Onder de uitdrukking strafbaar feit zijn begrepen zoowel misdrijven als overtredingen; de krijgstuuchtelijke vergripen vallen er evenwel niet onder. Door de bepalingen van de artikelen 3, laatste lid en 9, tweede lid van de wet van 15 April 1886 *Stbl.* 64 (Invoeringswet W. v. Sr.) zijn die vergripen buiten het strafrecht geplaatst. Overal waar in het W. v. Sr. de uitdrukking strafbaar feit gebruikt wordt, zijn daar slechts onder begrepen misdrijven en overtredingen, dus ook hier. Het plegen van een overtreding tijdens den proeftijd zal, wegens niet naleving

---

(1) Hieronder te verstaan de verschillende arreststraffen van de bestaande Reglementen van Krijgstucht en van de Wet op de Krijgstucht.

van de voorwaarden, ten gevolge kunnen hebben, dat last tot tenuitvoerlegging van de straf wordt gegeven, maar moet die mogelijkheid nu ook niet bestaan, wanneer de gestrafte militair tijdens zijn proeftijd een krijgstuuchtelijk vergrijp pleegt? De voorwaarde, dat de gestrafte zich niet op andere wijze misdrage, kan hierin niet voorzien, omdat uit het plegen van een enkel krijgstuuchtelijk vergrijp nog niet altijd de gevolgtrekking kan worden gemaakt, dat iemand zich misdraagt. De bepaling, dat de voorwaarden kunnen bestaan in bepaalde voorschriften het gedrag van den veroordeelde betreffende, zou hier misschien dienst kunnen doen, hoewel dit, naar het mij voorkomt, niet de bedoeling van deze bepaling is. Ik heb daartegen bovendien nog een ander bezwaar. Deze bepaling is slechts facultatief, terwijl wat de strafbare feiten betreft een dwingend voorschrift wordt gegeven. Nu zijn er ontegenzeggelijk krijgstuuchtelijke vergrijpen, die een veel ernstiger karakter dragen dan menige overtreding en het zal dus aanbeveling verdienen de mogelijkheid te openen, om wegens het plegen van bedoelde krijgstuuchtelijke vergrijpen gedurende den proeftijd, last tot tenuitvoerlegging der straf te kunnen geven. De moeilijkheid is echter om voor de krijgstuuchtelijke vergrijpen een grens te bepalen, omdat in het algemeen de verschillende krijgstuuchtelijke vergrijpen niet in de wet afzonderlijk zijn omschreven en geen bepaalde straf voor ieder disciplinair vergrijp afzonderlijk is vastgesteld, zoodat een grensbepaling naar de omschrijving of indeeling dier vergrijpen niet mogelijk is. Toch zal een grens bepaald moeten worden, omdat het niet wenschelijk is, dat elk krijgstuuchtelijk vergrijp, hoe gering ook, aanleiding tot tenuitvoerlegging der opgeschorte straf moet kunnen geven. Ik zou die grens dan willen zoeken in de opgelegde krijgstuuchtelijke straf. Op deze wijze zal zich dan de invloed der krijgstuuchtelijke straffen doen gelden, waarop hiervoor werd bedoeld. (1) Ik moet toegeven, dat hieraan bezwaren zijn verbonden, maar men vergete niet, dat het plegen van zoo'n krijgstuuchtelijk vergrijp niet per se tot tenuitvoerlegging der opgeschorte straf moet, maar wel kan leiden. Als grens ware dan aantemen een krijgstuuchtelijk vergrijp, waarvoor provoost-arrest (streng arrest) of een zwaardere straf wordt opgelegd. Er is evenwel nog een categorie van krijgstuuchtelijke vergrijpen, die met name in de voorwaarden kan en moet worden vermeld. Ik heb hier het oog op de oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen van art. 2 sub 2 t/m 6 van de Wet op de Krijgstucht. De daar genoemde feiten zijn in den grond misdrijven en overtredingen, maar worden in den aanhef van art. 2 uitdrukkelijk krijgstuuchtelijke vergrijpen genoemd, zoodat op zijn minst genomen twijfelachtig is of zij, gepleegd wordende onder de omstandigheden in het artikel vermeld, nog vallen onder het begrip strafbaar feit van art. 14*quinquies*. Aangezien nu in art. 2 voornoemd juist een aantal misdrijven en overtredingen worden genoemd, die nogal veelvuldig gepleegd worden, zal zich meermalen het geval voordoen, dat iemand, die wegens het plegen van een strafbaar feit veroordeeld is tot een straf, waarvan de tenuitvoerlegging voorwaardelijk is opgeschort, daarna een gelijksoortig vergrijp pleegt, dat in de termen van art. 2 W. o. d. K. valt. Men denke aan gevallen van ongeoorloofde afwezigheid, niet-opvolging of overschrijding van een dienstvoorschrift, verkoopen of wegmaken van militaire kleeding en uitrusting, mishandeling, diefstal, verduistering, zaakbeschadiging enz. In die gevallen moet het plegen van het krijgstuuchtelijk vergrijp zeer zeker tot gevolg kunnen hebben, dat de opgeschorte straf wordt tenuitvoergelegd,

(1) Zie blad. 93.

daar de dader dan allerminst blijken geeft van zelfverbetering, integendeel hij toont op den eenmaal ingeslagen weg te blijven voortgaan.

Volgens art. 14*sexies* blijft met het toezicht op de naleving der voorwaarden steeds het openbaar ministerie belast. Het ligt, meen ik, voor de hand om, wanneer de veroordeelde militair is, het toezicht op de naleving der voorwaarden op te dragen aan zijn commandant. Deze blijft het gemakkelijkst van het doen en laten van den veroordeelde op de hoogte. Het O. M. bij den krijgsraad verliest den man allicht uit het oog, vooral bij de zeemacht, wanneer de veroordeelde varende is en bijv. naar Indië wordt gezonden. Een bijzonder toezicht, waarvan in de artt. 14*quinguius* en *sexies* sprake is, zou dan achterwege kunnen blijven. Mocht de veroordeelde in strijd met de voorwaarden handelen, dan zou zijn commandant daarvan mededeeling moeten doen aan het O. M. bij den krijgsraad, dat naar bevind van zaken zou moeten handelen. (1) Voor het geval dat tijdens den proeftijd het dienstverband van den veroordeelde komt te eindigen, zal bepaald moeten worden, aan wien het toezicht op de naleving van de voorwaarden gedurende den verderen duur van den proeftijd zal worden opgedragen. Wellicht ware dat toezicht alsdan op te dragen aan het O. M. bij de rechtbank binnen wier ressort de veroordeelde zich metterwoon vestigt.

De rechter, die de veroordeeling heeft uitgesproken, speelt in de volgende artikelen een belangrijke rol. Hij kan wijziging in de voorwaarden brengen, den proeftijd verlengen, last tot tenuitvoerlegging der straf geven, de voorloopige aanhouding van den veroordeelde gelasten enz. (zie de artt. 14*septies* t/m *duodecies*). Dat het nemen van de verschillende beslissingen in de zaak van den veroordeelde wordt opgedragen aan den rechter, die het vonnis heeft gewezen, ligt voor de hand; voor het militaire recht, in het bijzonder voor de zeemacht, zijn daaraan evenwel bezwaren verbonden. Bij de zeemacht wordt onder de bestaande rechtsplegingen voor elke zaak afzonderlijk een krijgsraad benoemd, die na afloop van de behandeling der zaak door den president wordt ontbonden. Die ontbinding zal in de hier bedoelde gevallen niet kunnen plaats hebben alvorens of de proeftijd van den veroordeelde zal zijn verstreken, of last tot tenuitvoerlegging van de straf zal zijn gegeven. Er zullen dus meerdere, misschien vele krijgsraden blijven bestaan, die niets anders te doen hebben dan af te wachten of zij iets te doen krijgen en wanneer het zoover komt, zal er van de oorspronkelijke leden, tengevolge van de vele overplaatsingen, misschien niemand meer in de gelegenheid zijn zitting in den krijgsraad te nemen, waardoor het voordeel, dat dezelfde personen, die het vonnis wezen, ook de verdere beslissingen nemen, verloren gaat. Bij de landmacht, waar de krijgsraden een meer permanent karakter hebben en waar de officieren dikwijls zeer lang in een zelfde garnizoen geplaatst blijven zal men dit bezwaar minder gevoelen. Met het inwerkingtreden van de gewijzigde rechtsplegingen zal bedoeld bezwaar in hoofdzaak vervallen, geheel verdwijnen zal het evenwel niet, door het blijven bestaan van krijgsraden buitengaats, die slechts een tijdelijk bestaan zullen hebben en waarbij zich het geval zal kunnen voordoen, dat op het oogenblik dat de krijgsraad moet bijeenkomen om een of andere beslissing te nemen, het heele rechtsgebied van dien krijgsraad niet meer bestaat, en er dus ook geen commandeerende officier meer is, die den krijgsraad weder voltallig

(1) Zie ook bladz. 97.

kan maken. (1) Voorziening op dit punt zal dan ook niet achterwege kunnen blijven. Bovendien bestaat er naar mijne meening nog een andere bedenking tegen deze bepalingen. Het geval zal zich toch kunnen voordoen, dat een in Nederland veroordeeld schepeling tijdens den proeftijd naar Indië, of omgekeerd een in Indië veroordeelde naar Nederland moet worden gezonden. Pleegt hij nu daarna een feit, waardoor het noodig wordt de beslissing van den rechter in te roepen omtrent de al of niet tenuitvoerlegging der straf, verlenging van den proeftijd enz., dan zal het noodig worden den veroordeelde ingevolge de hier bedoelde voorschriften naar Nederland of Indië terug te zenden. Niet alleen dat onnoodige kosten hiervan het gevolg zullen zijn, maar ook een belangrijk tijdsverloop zal verloren gaan, alvorens de rechter eene beslissing zal kunnen nemen, hetgeen tot minder gewenschte gevolgen aanleiding zal kunnen geven. Het 3e lid van art. 14*decies* toch bepaalt, dat wanneer sedert den dag der aanhouding een termijn gelijkstaande met den duur der voorwaardelijk niet tenuitvoergelegde straf verlopen is, zonder dat door den rechter eene beslissing ter zake is genomen, de proeftijd geacht wordt te zijn verstreken en het bevel tot aanhouding vervalt. Deze bepaling is billijk te achten. Het zal evenwel wenschelijk zijn, dat de rechter zoo spoedig mogelijk een beslissing neme, om daardoor te bereiken, dat, wanneer last tot tenuitvoerlegging wordt gegeven, een zoo groot mogelijk gedeelte der straf wordt ondergaan op de wijze als voor die straf is voorgeschreven en niet in den vorm van voorloopige hechtenis. Blijft men nu vasthouden aan den regel, dat de rechter die de veroordeeling heeft uitgesproken, ook over de latere al dan niet tenuitvoerlegging der straf moet oordeelen, dan zal het bij de zeemacht meermalen gebeuren, dat, voordat die rechter een beslissing heeft kunnen nemen, sedert den dag der voorloopige aanhouding een termijn is verstreken, gelijk aan den duur der voorwaardelijk niet tenuitvoergelegde straf; men verlieze niet uit het oog dat het hier geldt straffen van korten duur.

Om aan de besproken moeilijkheid te ontkomen zoude bij wijze van administratieve maatregel kunnen worden bepaald, dat een schepeling, die veroordeeld is tot een straf, waarvan de tenuitvoerlegging voorwaardelijk is opgeschort, tijdens zijn proeftijd moet blijven dienen binnen het rechtsgebied van den krijgsraad die hem heeft veroordeeld, maar dan doet zich weer een nieuwe moeilijkheid gelden. Het is immers zeer wel mogelijk, dat een schepeling tegen het einde van zijn driejarig verblijf in de tropen in de hier bedoelde omstandigheden komt te verkeeren, waardoor dan zijn verblijf aldaar niet onbelangrijk zou worden verlengd. Waar nu wordt aangenomen, dat in het algemeen een driejarig verblijf aan boord van een oorlogsschip in de tropen, met het oog op de gezondheid van de menschen, niet moet worden overschreden, acht ik het niet aanbevelenswaardig een regeling te treffen, waardoor dat verblijf tot bijna 6 jaar zou kunnen worden verlengd.

De oplossing zal dus in een andere richting moeten worden gezocht. Zij ligt trouwens naar mijne meening voor de hand. Men drage het toezicht op de naleving der voorwaarden op aan den commandant onder wiens bevelen de veroordeelde dient. Is deze van meening dat de voorwaarden moeten worden gewijzigd of dat de veroordeelde de voorwaarden niet naleeft, dan geeft hij daarvan kennis aan den vlootvoogd onder wiens

(1) Men denke zich bijv. het geval dat de scheepsmacht in de Caraïbische zee wordt opgeheven.

bevelen hij dient. Is voor de scheepsmacht onder diens bevel een vaste krijgsraad aangewezen, dan wordt de zaak ter behandeling aan dien krijgsraad opgedragen, zoo niet, dan wordt door dien vlootvoogd een krijgsraad benoemd. (1) Verzoekt de veroordeelde wijziging in de gestelde voorwaarden te brengen, dan zal hij zijn verzoek hebben in te dienen aan zijn commandant, die het doorzendt aan den vlootvoogd. Deze handelt daarna op dezelfde wijze als hiervoor is aangegeven. De krijgsraad doet vervolgens, nadat door den fiscaal, onder overlegging der noodige vorderingen, verslag zal zijn uitgebracht, uitspraak. Het nadeel, dat misschien de nadere beslissingen worden genomen door een krijgsraad die niet zelf de zaak heeft onderzocht, komt mij niet overwegend voor. Het geldt toch niet een beslissing omtrent de zaak zelve, maar alleen betreffende de al of niet uitvoering der reeds uitgesproken straf in verband met het al dan niet naleven der voorwaarden, wijziging dier voorwaarden of verlenging van den proeftijd. Het wil mij toeschijnen, dat deze krijgsraad de noodige gegevens voor zijn beslissing zal kunnen putten uit een afschrift van het tegen den veroordeelde gewezen vonnis. Dit afschrift vonnis zal behooren te worden terhandgesteld aan den commandant van den veroordeelde, die het bij de aan den vlootvoogd in te dienen stukken overlegt. Doet het geval zich voor, dat het bevel bedoeld in art. 14*duodecies* 3e lid moet worden gegeven, dan kan op overeenkomstige wijze gehandeld worden.

In dit verband wensch ik er nog op te wijzen, dat het misschien aanbeveling verdient, om te bepalen, dat wanneer een veroordeelde tijdens den proeftijd uit Nederland naar de Koloniën wordt gezonden of omgekeerd van daar naar Nederland teruggaat, bij aankomst op zijn bestemmingsplaats, zoo spoedig mogelijk door een krijgsraad zal worden beoordeeld of in de voorwaarden door den krijgsraad, die hem veroordeelde, gesteld, verandering moet worden gebracht. De levensomstandigheden in Nederland en in de Koloniën zijn zoo verschillend, dat voorwaarden met het oog op een verblijf in Nederland gesteld wellicht in de Koloniën niet zullen voldoen en omgekeerd voorwaarden rekening houdende met een verblijf in de tropen voor Nederland beter door andere kunnen worden vervangen.

De bepaling van art. 14*novies*, dat ten aanzien van het onderzoek ter terechtzitting de bepalingen van titel IV § 2 van het Wetboek van Strafvordering overeenkomstige toepassing zullen vinden, behoort voor de militaire rechtspraak in dier voege te worden gewijzigd, dat het onderzoek door den krijgsraad zal plaats hebben overeenkomstig de bepalingen van de rechtspleging voor de zeemacht, respectievelijk landmacht.

Het zoo juist aangehaalde artikel geeft ook nog het volgende voorschrift: „Wordt geen last tot tenuitvoerlegging gegeven, dan kan de rechter zoo „noodig hetzij zelf den veroordeelde eene waarschuwing toedienen, hetzij „bevelen dat dezen van zijnentwegen eene waarschuwing zal worden toegediend. In het laatste geval bepaalt hij tevens de wijze waarop zulks „zal moeten geschieden.” Het laatste is wat het militaire recht betreft overbodig en kan beter vervallen. De krijgsraad kan den veroordeelde altijd voor zich doen verschijnen en vermoedelijk zal een waarschuwing, hem in den vollen krijgsraad door den president toegediend, meer indruk maken, dan wanneer die waarschuwing hem door een ander wordt gegeven.

---

(1) Dient de commandant niet onder de bevelen van een vlootvoogd, dan zal hij zelf het noodige verrichten.

Alleen wanneer een veroordeelde voortvluchtig is, zal hij niet gedwongen kunnen worden voor den krijgsraad te verschijnen, maar in dat geval zal hij ook schuldig zijn aan een nieuw misdrijf (een der vormen van desertie of ongeoorloofde afwezigheid) en zal er voor een waarschuwing geen plaats meer zijn, wel voor last tot tenuitvoerlegging der reeds opgelegde straf.

Indien het belang der openbare orde zulks vordert, kan de rechter op de vordering van het openbaar ministerie voorloopige aanhouding van den veroordeelde, die vermoed wordt in strijd met de gestelde voorwaarden te hebben gehandeld, tijdens den proeftijd bevelen. Wanneer het een militair geldt, zal hij niet alleen moeten kunnen worden aangehouden, wanneer het belang der openbare orde zulks vordert, maar ook wanneer het belang van de krijgstucht dit vordert. Die voorloopige aanhouding zal moeten kunnen geschieden door den commandant van den veroordeelde, onder gehoudenheid evenwel om, wanneer hij van dat recht gebruik maakt, zoo spoedig mogelijk de noodige maatregelen te nemen om de zaak voor den krijgsraad te brengen, die naar aanleiding van die aanhouding de noodige beslissingen zal nemen. Vooral wanneer aan den commandant het toezicht op de naleving der gestelde voorwaarden wordt opgedragen, lijkt hij mij de aangewezen man om den veroordeelde zoo noodig voorloopig te doen aanhouden.

Ten slotte naar aanleiding van de 1e afdeeling van het 1e hoofdstuk nog de volgende opmerking. In art. 14*undecies* wordt bepaald, dat de tenuitvoerlegging der veroordeeling tegen den derde geschiedt op de wijze, waarop de veroordeeling tot betaling van gerechtskosten in strafzaken wordt tenuitvoergelegd. Waar hiervóór, naar aanleiding van art. 14*bis*, werd aangenomen, dat onder de uitdrukking „strafzaken” zijn begrepen zowel burgerlijke als militaire strafzaken en de militaire rechter, wanneer hij dat voorschrift toepast, onder de uitdrukking „strafzaken” moet verstaan „militaire strafzaken” zal men voor art. 14*undecies* hetzelfde moeten aannemen. Nu geschiedt de invordering van de gerechtskosten, waar het betreft militairen van de zeemacht op zeer eenvoudige wijze, door n.l. 's mans rekening met het bedrag der gerechtskosten te belasten, waardoor die kosten geleidelijk van zijn traktement worden ingehouden. (1) Omtrent de invordering der gerechtskosten komen in de rechtsplegingen geen bepalingen voor en bestaat er dus ook geen bezwaar de zoo juist aangegeven wijze van invordering toe te passen. Nu gaat dit goed zoo lang men met een militair te doen heeft, die om zoo te zeggen in rekening-courant met het Rijk staat, maar wanneer nu de derde, die veroordeeld wordt tot betaling van het als zekerheid gestelde bedrag, een burger is, op welke wijze moet dan die veroordeeling tegen hem worden tenuitvoergelegd? Aangezien dit geval zich nog al eens zal kunnen voordoen, wanneer een familielid, bijv. de vader van een veroordeelde, zekerheid stelt voor de nakoming der gestelde voorwaarde, komt mij aanvulling op dit punt gewenscht voor.

Een ander gedeelte van het wetsontwerp, dat mij aanleiding tot een aanmerking geeft is de 2e afdeeling van het 2e hoofdstuk. Het hier voorgestelde heeft ten doel, om de bepaling van den termijn, waarbinnen een opgelegde geldboete moet worden betaald of uitlevering van verbeurd-verklaarde niet in beslag genomen voorwerpen dan wel betaling van het

(1) Hoe dit bij de landmacht geschiedt, is mij onbekend en kan ik op het oogenblik niet nagaan.

geldelijk bedrag, waarop zij bij de uitspraak zijn geschat, moet plaats hebben, te doen geschieden door het openbaar ministerie. Om daartoe te geraken wordt voorgesteld, om uit de artt. 23 tweede lid en 34 eerste lid W. v. Sr. te doen vervallen de woorden „binnen twee maanden na „den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd,“ zoodat in die artikelen dan alleen bepaald wordt, dat bij niet-betaling van de boete en bij niet-uitlevering van het verbeurdverklaarde voorwerp of niet-betaling van de geschatte waarde, de geldboete en de verbeurdverklaring zullen worden vervangen door hechtenis (voor minderjarigen beneden den leeftijd van 18 jaar door plaatsing in een tucht school). Wanneer die vervanging zal plaats hebben, zal staan ter beoordeeling van het openbaar ministerie, ingevolge het aan art. 341 W. v. Sv. nieuw toe te voegen laatste lid. Het gevolg van deze wijzigingen zal zijn dat, wanneer een krijgsraad iemand tot geldboete veroordeelt, hij wel in het vonnis kan en moet bepalen door hoeveel dagen hechtenis die geldboete bij niet-betaling zal worden vervangen, maar dat een voorschrift, bepalende wanneer die vervangende hechtenis zal worden tenuitvoergelegd, ontbreekt. Artikel 341 van het W. v. Sv. is immers niet toepasselijk op het militaire recht, zoodat de auditeur-militair of fiscaal daaraan niet de bevoegdheid kan ontleenen om een termijn te bepalen, waarbinnen de geldboete betaald moet worden om niet door hechtenis te worden vervangen. Hoogstwaarschijnlijk zal, bij het ontbreken van eenig voorschrift op dit punt, wel naar analogie van art. 341 W. v. Sv. gehandeld worden en zal dit ook wel moeten, omdat het niet aangaat een veroordeelde, die de hem opgelegde geldboete niet betaalt, maar te laten loopen. Toch komt het mij beter voor het hierop niet te laten aankomen, maar in de beide rechtsplegingen een zelfde bepaling op te nemen als thans aan art. 341 W. v. Sv. als laatste lid zal worden toegevoegd. Daardoor worden alle moeilijkheden, die wellicht uit de aangegeven leemte kunnen voortvloeien, voorkomen.

Mijne opmerkingen zijn hiermede ten einde. Hoewel het wetsontwerp reeds bij Koninklijke boodschap van 24 Juli 1912 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd aangeboden en deze opmerkingen dus vrij laat komen, heb ik gemeend die toch niet te moeten achterhouden. Dat men het op alle punten met mij eens zal zijn, mag ik niet verwachten; wat ik echter wel hoop, is, dat door deze opmerkingen nog tijdig de aandacht wordt gevestigd op het verband met en den invloed op het militaire strafrecht van dit wetsontwerp, zoodat nog bij tijds maatregelen kunnen worden genomen om eene herhaling te voorkomen van het gebeurde na het inwerkingtreden van de poenale kindrewetten, die in de militaire rechtspraak eene toepassing hebben gevonden, welke door de toenmalige Regering noch gewild, noch verwacht werd. (1)

P. A. KEMPEN,

Off. v. Adm. 1e kl. K. M.

BATAVIA, November 1913.

(1) Zie daaromtrent M. R. T. Deel II bladz. 314 en vlg.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 December 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS EN S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis dd. 19 October 1911.

President: A. H. C. HEIJDEMAN, Kapt-Luit. ter Zee.

Leden: A. L. KOOPS, Kapitein-Kwartiermeester der Mariniers; C. L. M.
BIJL DE VROE, M. H. VAN DULM, J. J. HEILBRON EN H. A. CROMMELIN,
Luitenants ter Zee der 2de klasse en A. A. LAGAAY, Officier van Admi-
nistratie der 2de klasse.

Fiscaal: J. H. M. NITTEL, Off. v. Adm. der 1ste klasse.

Secretaris: P. J. DIKKERS, Off. v. Adm. der 2de klasse.

Raadsman: H. B. VAN DAM, Off. v. Adm. der 2de klasse.

*Eenvoudige belediging aangedaan aan ambtenaren gedurende de recht-
matige uitoefening hunner bediening.*

*Toevoeging aan twee agenten van politie van de woorden: „in de staking
hadden jehui ons wel noodig hé, choleralijders, en nu gaat het zóó, flinke
kerels”.*

Krijgsraad: *Het woord „choleralijders” draagt in het verband waarin
gedaagde het bezigde, niet het karakter van belediging in den zin der wet.
Vrijspraak van gedaagde van het hem ten laste gelegde feit, met verwijzing
ter zake naar den commandeerenden officier.*

H. M. G., in appèl: *Het woord „choleralijders” werd door gedaagde gebezigd als in zijne gewone omgeving gebruikelijk scheldwoord en was derhalve beledigend voor de agenten. Het vonnis in eersten aanleg gewezen te niet gedaan; gedaagde schuldig verklaard en veroordeeld.*

CONCLUSIE VAN EISCH.

Eisch en conclusie overgegeven aan den zeerijksraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam door den fiscaal, eischer ambtshalve ter eenre, op en jegens G. gedaagde en gerequireerde ter andere zijde;

De eischer ambtshalve draagt voor:

dat de gerequireerde is oud 22 jaren, geboren te Dubbeldam, vrijwillig in dienst is getreden den 30sten December 1909 als marinier 3de klasse voor zes jaren, hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen en hij laatstelijk heeft gediend als marinier 3de klasse aan boord aan Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam;

dat hij op vrije voeten is gebleven ingevolge beschikking van den schout bij nacht, directeur en commandant der marine te Amsterdam d.d. 27 September 1911 N°. 1377;

dat hij voor den zeerijksraad terechtstaat, beschuldigd van:

dat hij op Vrijdag den 15den September 1911 des avonds ongeveer tien uur, op het Spui te Amsterdam toen de marinier 3de klasse J. S. die op heeterdaad betrapt was op een strafbaar feit en daarom door den agent van politie, buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam G. de B. werd overgebracht naar het politiebureau aan den Singel aldaar, terwijl de agenten van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter, Tj. P., en P. v. d. P. hierbij hulp verleenden, door het meeloopende publiek, waaronder beklagde, op afstand te houden, opzettelijk beledigend tegen de laatstgenoemde agenten die het hoorden, heeft gezegd: „in de staking hadden jelui ons wel noodig hé choleralijders, en nu gaat het zoo, flinke kerels”.

dat door den agent van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter Tj. P. op ambtsbelofte is verklaard in zijn proces-verbaal d.d. 15 September 1911 n° 316:

dat verbalisant zich op 15 September 1911 des namiddags ongeveer 9.50 ure bevond in uniform gekleed op surveillance op den openbaren weg, op het Spui alhier, alwaar hij een volksoploop zag waarbij twee collega's; dat hij zich derwaarts begaf, van hen vernam dat drie militairen, die in de Kalverstraat het publiek lastig vielen en die zich hadden verwijderd in de zoogenaamde Bagijnslot, aan verbalisants speciaal toezicht opgedragen en zijnde geen doorlopende verkeersweg; dat verbalisant zich daarheen begaf en met de drie militairen terug kwam op het Spui; dat toen een der drie door zijn collega G. DE B. werd gearresteerd om hem ter zake van overtreding van artikel 424 Wetboek van Strafrecht naar het politiebureau aan den Singel over te brengen; dat verbalisant tijdens die arrestatie de B. volgde op eenigen afstand, tot aan de Handboogstraat op het Spui, en toen met zijn collega P. v. d. P. de daar ontstane volksoploop terug hield, dat zich daaronder ook bevonden de twee andere militairen, waarvan een hem de woorden toevoegde: „in de staking hadden jelui ons wel noodig hé, choleralijders en nu gaat het zóó, flinke kerels” en op verbalisants vraag of dat op hen was bedoeld, ten antwoord gaf „op wie anders;” dat v. d. P. daarop dien marinier vastgreep om hem naar opgemeld politiebureau te brengen, waar hij opgaf genaamd te zijn G., geboren

26 November 1888 te Dubbeldam, marinier 3de klasse aan boord van het Wachtschip; dat verbalisant zich door de toegevoegde woorden aangerand acht in eer en goeden naam; dat verbalisant nader als getuige onder belofte nog heeft verklaard, in hoofdzaak gelijklopend met het gerelateerde in zijn proces-verbaal, onder meer dat op Vrijdagavond 15 September 1911 getuige een drom volk zag staan aan den ingang van de Rozeboomsteeg; dat de drie militairen komende uit de Bagijnsteeg weer de Kalverstraat in wilden en hij hen gelastte een anderen kant uit te gaan, ten einde door de volksoploop het verkeer in de Kalverstraat niet te doen belemmeren; dat de drie militairen wel wat dronken waren en G. later in de wacht zijnde nog heeft overgegeven, maar dat getuige geen van hen drieën wegens dronkenschap zou hebben gearresteerd; dat na het arresteren door DE B. van een der militairen en toen deze werd weggebracht in de richting van den Singel, het publiek volgde en getuige dit met zijn collega v. d. P. op een afstand hield; dat getuige in beklagde G. denzelfden persoon herkent, die hem op Vrijdagavond 15 September 1911 de in zijn proces-verbaal vermelde woorden heeft toegevoegd; dat tijdens het uiten der woorden door G. getuige en v. d. P. naast elkander met het gezicht naar het volk gekeerd stonden en dus ook v. d. P. die woorden kon hooren; dat getuige zich aangerand acht in eer en goeden naam, omdat hij voelde dat het woord choleralijders in het verband waarin het gebruikt werd met de staking, als belediging was bedoeld; dat getuige het woord nog nooit als belediging hoorde bezigen ofschoon hij al 15 jaren in het centrum van de stad als politieagent werkzaam is;

dat door den agent van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon veldwachter P. v. d. P. in zijn proces-verbaal van den 15den September 1911 n°. 316a op den ambtseed is verklaard:

dat hij zich dien avond ongeveer tien uur in uniform gekleed op surveillance bevond in de Kalverstraat te Amsterdam ter hoogte van perceel n°. 97 en aldaar drie mariniers zag, waarvan twee zich eenigszins baldadig gedroegen, luidkeels schreeuwden en liepen te zwaaien net of zij beschonken waren; dat daarop verbalisants collega DE B., eveneens in uniform, hen tot kalmte aanmaande, doch een van de drie, die later opgaf te zijn J. S. marinier 3de klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam met zijn vuist op de glazen van een der winkels in de Rozeboomsteeg sloeg, waardoor schade kon worden teweeggebracht en daarom door DE B. naar het politiebureau aan den Singel werd geleid;

dat toen S. werd weggebracht zijn kameraden hiertegen op kwamen en er in dien tijd een massa publiek bijeenkwam; dat op het Spui gekomen, toen inmiddels een derde collega T. J. P. zich bij hen had gevoegd, verbalisant met P. het publiek, waaronder de twee mariniers tot doorloopen aanmaande; dat toen een der mariniers, die naderhand opgaf genaamd te zijn G. marinier 3de klasse aan boord van Hr. Mr. Wachtschip alhier, verbalisant en P. de woorden toevoegde: „met de staking hadden jelui „ons noodig hê, choleralijders en nu gaat het zòò, flinke kerels”; dat op P's vraag of dat op hen beiden was bedoeld, die marinier antwoordde: „op wie anders”, waarna hij door hen naar het politiebureau is geleid; dat verbalisant zich door de woorden (choleralijders) door G. toegevoegd, beledigd gevoelt en in zijn eer en goeden naam aangetast;

dat door den agent van politie buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam G. DE B. den 19den September 1911 op den ambtseed is opgemaakt een proces-verbaal, waarin hij verklaart op 15 September 1911 des namiddags 9,45 ure te hebben gezien dat een van de drie mariniers op

den openbaren weg, de Kalverstraat te Amsterdam met zijn vuist herhaalde malen tegen de spiegelruiten van de winkels in genoemde straat sloeg, zoodat door deze handelwijze schade en nadeel kon ontstaan; dat bedoelde soldaat opgef genaamd te zijn: J. S. geboren te Leiden, 12 November 1893, beroep marinier 3de klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam;

dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit niet bekennde maar ook niet ontkennende, het zich niet herinnerende, opgeeft dat hij op Vrijdagavond 15 September 1911 tusschen zes en zeven uur is gaan passagieren met den marinier J. S. en dat zij ten ongeveer halftien in de Kalverstraat alhier waren, waar zij door een groot publiek werden achtervolgd, waarom weet hij niet; dat zij wel niet dronken waren, maar hij een stuk of vijf, zes potjes bier had gedronken; dat zij op het Spui gekomen, een steeg binnen gingen, die doodlopend bleek te zijn; dat hij daarna door de politie is aangehouden, waarom weet hij niet; dat hij toen alleen was, want S. was op het Spui al aangehouden; dat hij ook niet begrijpt het beleedigende van het woord „choleralijder”, gebezigd tegen agenten van politie en hij het zelf niet zoo zou opvatten, waar dergelijke woorden aan boord iederen dag voorvallen, misschien wel honderd maal;

Overwegende dat mitsdien door den inhoud van de op den ambtseed (ambtsbelofte) opgemaakte processen-verbaal van de agenten van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeente veldwachter G. DE B., Tj. P., en P. v. d. P., beschouwd in onderling verband met beklaagdes opgave wettig en overtuigend is bewezen dat hij de beide laatstgenoemde agenten ten tijde en plaatse en onder de omstandigheden in de beschuldiging omschreven, heeft toegevoegd de woorden: „in de staking hadden jelui „ons wel noodig hé, choleralijders en nu gaat het zoó, flinke kerels”; dat die woorden in hunne tegenwoordigheid werden geuit, wijl zij die hebben gehoord; dat dit geschiedde in het openbaar, ten aanhoore van het publiek op het Spui te Amsterdam; dat beklaagdes opzet om die woorden op beleedigende wijze te uiten tegen de agenten, voortvloeit uit het verband dat er werd gebracht tusschen het woord choleralijders en de staking alsmede door het antwoord van beklaagde „op wie anders”, gegeven op de vraag of de woorden bedoeld waren tegen de in uniform gekleede agenten; dat die agenten waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, toen zij hulp verleenden aan den agent van politie DE B. bij de arrestatie van J. S.;

dat beklaagdes beweren, niet te weten dat hij opzettelijk de beleedigende uitdrukking zou hebben gebruikt niet gegrond kan zijn op het feit van zijn dronkenschap, waar zoowel uit zijn verklaring als uit de getuigenis van Tj. P. blijkt dat die dronkenschap niet erg was en bovendien het zinsverband in de uitdrukking bewijst, dat hij den zin ervan begreep;

dat wat betreft het beleedigende van het woord „choleralijder.” gebruikt in het hier bedoelde verband, dient opgemerkt, dat al is het woord op zich zelve niet beleedigend, dit ook niet het geval behoeft te zijn, mits slechts vaststa dat in den (scheeps) volksmond er minachting in opgesloten ligt; (Vgl. het arrest van den H. R. van 27 Juni 1898 W. No. 7148);

dat het ondergeteekende door persoonlijk onderzoek bekend is en het ook blijkt uit de beëdigde verklaring van den getuige J. J. dat het woord „choleralijder” dikwijls gebruikt wordt als schepelingen kwestie met elkander hebben en dan als scheldwoord, terwijl die getuige bovendien nog verklaart, dat het woord niet wordt gebruikt als stopwoord, zooals bij wijlen „sodomiet”, maar dat als men het bezigt, het doet om een ander onaangenaam te zijn en te beleedigen;

dat de agenten dit dan ook hebben gevoeld, niettegenstaande P. verklaart het woord in zijn 15-jarigen diensttijd bij de politie niet als scheldwoord te hebben hooren gebruiken;

dat ook uit het arrest van den Hoogen Raad van 23 November 1908 W. N°. 8772 blijkt dat de woorden „schijthuis” en „secret” in verband met de omstandigheden waarin ze werden gebruikt, als beledigend zijn te beschouwen, hoewel toch die woorden op zich zelve, evenmin als „choleralijder” een belediging vormen;

dat evenwel in zeker verband het afkeerwekkende, weerzinwekkende van die drie woorden als het ware overgebracht op den persoon dien men wil beledigen, voor hem beteekent dat men hem eene minachtende qualificatie geeft, die hem in zijn eer kan aantasten; dat hierbij ook moet worden in achtgenomen dat het gevoel van eer bij den een meer ontwikkeld is dan bij den ander, zoodat wat b.v. onder vischvrouwen hoogstens als eene grofheid wordt beschouwd, ten opzichte van een vertegenwoordiger van het openbaar gezag, beledigend kan zijn;

Overwegende dat alzoo de als bewezen aangenomen daadzaken moeten worden gequalificeerd als „eenvoudige belediging aangedaan in het openbaar mondeling aan ambtenaren, gedurende de rechtmatige uitoefening hunner bediening” en uit die daadzaken tevens voortvloeit beklaagdes schuld daaraan;

Overwegende ten opzichte van de op te leggen straf:

dat beklaagde in Januari 1911 door den burgerrechter werd veroordeeld tot twaalf gulden boete, subsidiair twaalf dagen hechtenis, wegens huisvredebreuk, blijkende zulks uit zijne erkentenis en uit het extract-straftregister der Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht en dat hij die twaalf dagen subsidiaire hechtenis heeft ondergaan van 30 Mei tot 11 Juni 1911.

dat overigens zijn gedrag niet ongunstig is;

En vermits uit het vorenstaande blijkt, dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hiervóór gequalificeerde misdrijf, zoo concludeert de eischer ambtshalve dat de beklaagde, met toepassing van de artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 23, 266, 267 van het Wetboek van Strafrecht en 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, daaraan zal worden schuldig verklaard en veroordeeld tot eene geldboete van vijftien gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd te vervangen door hechtenis van dertig dagen, mitsgaders in de kosten en misen van de justitie en die van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf als de krijgsraad in goede justitie zal verstaan te behooren.

In den krijgsraad overgegeven
den 19den October 1911.

De fiskaal,
(get.) NITTEL.

MEMORIE VAN VERDEDIGING.

Edelachtbare heeren president en leden van den zeekrijgsraad.

De taak van raadsman van den beklaagde G. mij opgedragen door den directeur en commandant der marine alhier bij beschikking van 3 October

1911 N°. 1406, was mij een bijzonder aangename. Immers zoo ooit dan komen in deze zaak de door den fiscaal aangevoerde bewijsgronden mij voor bestrijding vatbaar voor.

Het *wettig* bewijs van het bezigen der geincrimineerde woorden door den beklaagde tegen twee agenten van politie wordt door den fiscaal m.i terecht aanwezig geacht. In hoeverre hier ook het *overtuigend* bewijs aanwezig is, meen ik zonder verdere commentaren aan uwe beslissing over te moeten laten.

Anders echter is het met het *opzet* om te *beledigen*. Hiervoor toch acht ik nóch wettig, nóch overtuigend bewijs aanwezig, waarbij ik u allereerst in herinnering breng dat de beklaagde niet in confessie is.

Als bewijs voor het opzet om te beledigen vind ik in den eisch alleen de navolgende overweging: „dat beklaagdes opzet om die woorden op „beledigende wijze te uiten tegen de agenten, voortvloeit uit het verband „dat er werd gebracht tusschen het woord „choleralijders” en de staking, als „mede door het antwoord van beklaagde . . . „op wie anders”, gegeven op de „vraag of de woorden bedoeld waren tegen de (in uniform gekleede) agenten”.

Het tweede gedeelte hiervan (het antwoord van beklaagde „op wie anders”) bewijst natuurlijk alleen dat zijne uitlating tegen de agenten gericht was; blijft dus voor het opzet alleen over het verband dat er werd gebracht tusschen het woord „choleralijders” en de staking. Welk verband bestond er dan wel tusschen die beide begrippen? Dit verband ontgaat mij ten eenenmale en ik meen zelfs te kunnen zeggen dat er absoluut geen verband tusschen bestond.

En al bestond er wel verband tusschen, is daarmede dan het opzet om te beledigen bewezen? Neen, mijne heeren, beklaagde was in zeer opgewonden toestand en zag een zijner makkers arresteeren door de politie; dit hinderde hem en naar mijne meening is nu zijn enig doel geweest de politie eens iets onaangenaams te zeggen. Dit deed hij door den agenten in herinnering te brengen dat zij de mariniers in den stakingstijd noodig hadden, en voegde daar het aan boord in den mond van den schepeling als bestorven liggend woord „choleralijder” aan toe. Waar is nu het opzet om te beledigen?

De als getuige onder eede gehoorde agent van politie Tj. P. zegt zelf dat hij het woord „choleralijder” nog nooit heeft hooren bezigen als belediging, niettegenstaande hij vijftien jaar in het centrum der stad als politieagent werkzaam is geweest. Waarin dan wel het beledigende van dat woord gelegen is, zegt hij niet.

Beklaagde zelf zegt in zijn laatste verhoor zich niet te kunnen voorstellen dat bedoeld woord als belediging is opgevat, zou het zelf niet als zoodanig opvatten en zegt ook dat dat woord aan boord elken dag voorkomt, misschien wel honderd maal.

De als getuige onder eede gehoorde opperschipper J. J. eindelijk heeft het woord aan boord dikwijls hooren gebruiken als schepelingen kwestie met elkaar hadden en zegt dat zij het als scheldwoord gebruiken, waarbij vermoedelijk de eigenlijke betekenis voor de gebruikers onbewust bleef; als men het bezigt doet men het om te beledigen of onaangenaam te zijn. Ik vraag mij af of deze getuige zich hier wel rekenschap heeft gegeven van het onderscheid tusschen „beledigen” en „onaangenaam zijn”.

En ten slotte wij zelf, mijne heeren, wij allen hebben toch ook verscheidene jaren aan boord van oorlogsschepen doorgebracht, wij allen hebben het woord „choleralijder” vele malen uit den volksmond gehoord. Kan een uwer zeggen het ooit gehoord te hebben met het bepaald opzet om iemand

te beledigen? Voor mijn gevoel heeft er altijd hoogstens in gelegen het doel om iemand onaangenaam te zijn, zoo ook in dit geval. En ik vraag u, zoudt ge er zelf eene belediging in zien als een of andere burger „choleralijder” tegen u zeide? Ik voor mij zou niet inzien, waarin het beledigende of minachtende gezocht zou moeten worden, te minder wanneer men weet dat dit woord in den volksmond als bestorven is en het dus zonder nadenken er uit geflapt wordt. Juist dit zonder er bij na te denken gebruiken van dat woord sluit het opzet om te *beledigen* uit.

De fiscaal haalt ter versterking van zijn betoog een arrest aan van den Hoogen Raad betreffende de woorden „schijthuis” en „secretet”. Het komt mij voor dat eene vergelijking tusschen deze woorden en het woord „choleralijder” hier niet opgaat. Een schijthuis toch moge een bijzonder nuttige inrichting zijn, het is en blijft toch iets, waaraan we in onze gedachten allerlei onaangenaams verbinden, als stank e. d., alzoo iets waarvan we afschuw hebben, het is het minst geziene vertrek van het huis, waaraan bij den minderen man weinig of in ’t geheel geen zorg wordt besteed. Een choleralijder daarentegen is iemand die buiten zijn schuld in een deerniswaardigen toestand gekomen is, met wien we dus medelijden hebben. *minachting* is heer *ten eenen male misplaatst*. En juist in minachting ziet de fiscaal i. e. het beledigende.

Aangaande de overweging van den fiscaal dat „beklaagdes beweren niet „te weten dat hij opzettelijk de beledigende uitdrukking zou hebben gebruikt niet gegrond kan zijn op het feit van zijne dronkenschap”, meen ik nog te moeten opmerken, dat getuige Pn. B., uitdrukkelijk verklaart: „G. was dronken” en zelfs de veronderstelling maakt dat beklagde daarvoor gearresteerd is; terwijl de agent van politie T. P. in artikel 7 van zijn verhoor verklaart: „G. heeft, in de wacht zijnde, nog wat overgegeven.” Aan dit overgeven is dronkenschap dan toch zeker niet vreemd.

Het laakbare van de handelwijze van beklagde ten volle erkennende, meen ik, aan het einde van mijn betoog gekomen, als de zwaartepunten daarvan te mogen releveeren:

1°. het woord „choleralijder” heeft noch eene beledigende, noch eene minachtende beteekenis; ook in het verwijt: „in de staking hadden jelui ons wel noodig” ligt geen beledigende strekking;

2°. het opzet van beklagde om te beledigen is noch wettig, noch overtuigend bewezen, doch de door hem gebezigde woorden moeten geacht worden te zijn voortgesproken uit het (laakbare) opzet den agenten van politie iets onaangenaams te zeggen.

Uit naam van den beklagde bied ik bovenstaande beschouwingen uwen raad ter overweging aan, opdat zij mogen leiden tot zijne vrijspraak van het hem ten laste gelegde misdrijf.

In den krijgsraad overgegeven
Amsterdam 19 October 1911
De raadsman van den beklagde G.

(get) H. B. VAN DAM.

VONNIS.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den fungeerenden fiscaal, eischer ambtshalve op en jegens G. oud 22 jaren, geboren te Dub-

beldam dienende als marinier 3de klasse, gerequireerde aan boord van gemelden bodem;

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve mitsgaders de verdere processtukken door den denzelven onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Gelet op de memorie van verdediging;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken dat de gerequireerde oud . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat de gerequireerde voor den zee krijgsraad terechtstaat, beschuldigd van het feit . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

dat door den agent van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter op ambtseed is verklaard in zijn proces-verbaal dd. 15 September 1911, N°. 316:

dat verbalisant . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

dat door den agent van politie te Amsterdam tevens buitengewoon veldwachter P. v. d. P. in zijn proces-verbaal van den 15den September 1911, N°. 316a op den ambtseed is verklaard:

dat hij . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

dat door den agent van politie, buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam G. DE B. den 19den September 1911 op den ambtseed is opgemaakt een proces-verbaal, waarin hij verklaart . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit niet bekende maar ook niet ontkennende, het zich niet herinnerende, opgeeft dat hij op Vrijdagavond 15 September 1911 . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat mitsdien door den inhoud van de op den ambtseed (ambtsbelofte) opgemaakte processen-verbaal van de agenten van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeente-veldwachter G. DE B., Tj. P., en P. v. d. P., beschouwd in onderling verband met beklaagdes opgave, wettig en overtuigend is bewezen dat hij de beide laatstgenoemde agenten ten tijde en plaats en onder de omstandigheden in de beschuldiging omschreven, heeft toegevoegd de woorden: „in de staking hadden jelui ons wel noodig hé, choleralijders en nu gaat het zóó flinke kerels”; dat die woorden in hunne tegenwoordigheid werden geuit, wijl zij die hebben gehoord; dat dit geschiedde in het openbaar, ten aanhoore van het publiek op het Spui te Amsterdam;

dat beklaagdes opzet om die woorden te uiten tegen de agenten, voortvloeit uit het verband dat er werd gebracht tusschen het woord choleralijders en de staking alsmede door het antwoord van beklaagde „op wie anders” gegeven op de vraag of de woorden bedoeld waren tegen de (in uniform gekleede) agenten;

dat die agenten waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, toen zij hulp verleenden aan den agent van politie de B. bij de arrestatie van J. S.;

dat beklaagdes beweren niet te weten dat hij opzettelijk de uitdrukking zou hebben gebruikt niet gegrond kan zijn op het feit van zijn dronkenschap, waar zoowel uit zijn verklaring als uit het getuigenis van Tj. P. blijkt dat die dronkenschap niet erg was en bovendien het zinsverband in de uitdrukking bewijst, dat hij den zin ervan begreep;

Overwegende echter dat het woord „choleralijder”, ook in het hier bedoelde verband, niet het karakter van beleediging draagt in den zin der wet en het ten laste gelegde alzoo geen strafbaar feit oplevert;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De zee krijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, Rechtdoende in naam der Koningin!

Spreekt den gerequireerde G. vrij van het hem ten laste gelegde;

Verwijst hem ter zake van het gepleegde feit naar den commandeerenden officier;

Heft op het verband, waaronder hij zich bevindt ter zake van zijn ontslag uit het arrest onder handtasting;

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch ten deze gedaan en genomen.

SENTENTIE.

In de zaak ²aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 7den November 1911 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den zee krijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam den 19den October 1911 gewezen in de zaak tegen G., oud 23 jaar, geboren te Dubbeldam, marinier 3de klasse, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is vrijgesproken van de beschuldiging als zoude hij op Vrijdag den 15den September 1911 des avonds ongeveer 10 uur op het Spui te Amsterdam, toen de marinier 3de klasse J. S., die op heeterdaad betrapt was op een strafbaar feit en daarom door den agent van politie, buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam G. DE B. werd overgebracht naar het politiebureau aan den Singel aldaar, terwijl de agenten van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter T. J. P. en P. v. D. P. hierbij hulp verleenden, door het meeloopende publiek, waaronder beklaagde, op een afstand te houden, opzettelijk beleedigend tegen de laatstgenoemde agenten, die het hoorden, hebben gezegd: „in de staking hadden jelui ons wel noodig hé, choleralijders, en nu gaat het zóó, flinke kerels”, — met verwijzing van beklaagde ter zake van het gepleegde feit naar den commandeerenden officier, met opheffing van het verband, waaronder hij zich bevindt ter zake van zijn ontslag uit het arrest bij handtasting;

Welke advocaat-fiscaal, bij resolutie van den 21sten November 1911 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193) 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 23, 266 en 267 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden schuldig verklaard aan eenvoudige beleediging, aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijftien gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's uitspraak kan worden ten uitvoergelegd, te vervangen door dertig dagen hechtenis, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede justitie verstaan zal te be-

hooren, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden G., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien voor antwoord in appel bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd: dat hij op Vrijdag 15 September 1911 des avonds ongeveer 10 uur, op het Spui te Amsterdam, toen de marinier 3de klasse J. S., die op heeterdaad betrapt was op een strafbaar feit en daarom door den agent van politie, buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam, G. DE B. werd overgebracht naar het politiebureau aan den Singel aldaar, terwijl de agenten van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter Tj. P. en P. v. D. P. hierbij hulp verleenden, door het meeloopende publiek, waaronder beklagde, op afstand te houden, opzettelijk beleedigend tegen de laatstgenoemde agenten, die het hoorden, heeft gezegd: „in de staking hadden jelui ons wel noodig, hé, choleralijders, en „nu gaat het zóó, flinke kerels”;

Overwegende dat door den agent van politie te Amsterdam, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter Tj. P. op ambtsbelofte is verklaard in zijn proces-verbaal dd. 15 September 1911 N°. 316:

dat verbalisant zich op 15 September 1911, des namiddags ongeveer 9 u. 50 m. in uniform gekleed op surveillance bevond op den openbaren weg op het Spui aldaar, alwaar hij een volksoploop zag, waarbij twee collega's; dat hij van hen vernam dat drie militairen, die in de Kalverstraat het publiek lastig vielen, zich hadden verwijderd in de zoogenaamde Bagijnesloot; dat hij zich daarheen begaf en met de drie militairen terugkwam op het Spui; dat toen een der drie door zijn collega G. DE B. werd ge-arresteerd om hem, ter zake van overtreding van artikel 424 van het Wetboek van Strafrecht, naar het politiebureau aan den Singel over te brengen; dat zich toen onder den daar ontstanen volksoploop, dien hij met zijn collega P. v. D. P. terughield, ook bevonden de twee andere militairen, waarvan één hun de woorden toevoegde: „in de staking hadden „jelui ons wel noodig, hé, choleralijders, en nu gaat het zóó, flinke kerels”, en op zijn vraag, of dat op hen bedoeld was, antwoordde: „op wie anders!"; dat v. D. P. daarop dien marinier vastgreep om hem naar opgemeld politiebureau te brengen, waar hij opgaf genaamd te zijn G., geboren 26 November 1888 te Dubbeldam, marinier 3de klasse;

Overwegende dat Tj. P. nader als getuige heeft verklaard, in hoofdzaak gelijkloidend met het gerelateerde in zijn proces-verbaal, o.m. dat hij in beklagde G. denzelfden persoon herkent die hem op Vrijdagavond 15 September 1911 de in zijn proces-verbaal vermelde woorden heeft toegevoegd; dat, tijdens het uiten der woorden door G., getuige en v. D. P. naast elkander met het gezicht naar het volk gekeerd stonden en dus ook v. D. P. die woorden kon hooren:

Overwegende dat door den agent van politie te Amsterdam, tevens

buitengewoon veldwachter P. v. d. P. in zijn proces-verbaal van den 15den September 1911 N°. 316a op den ambtseel is verklaard:

dat hij zich dien avond ongeveer 10 uur in uniform gekleed op surveillance bevond in de Kalverstraat aldaar, waar hij drie mariniers zag, waarvan twee zich eenigzins baldadig gedroegen; dat daarop zijn collega DE B. eveneens in uniform, hen tot kalmte aanmaande, doch een van de drie, die later opgaf te zijn J. S., marinier 3de klasse met zijn vuist op de glazen van één der winkels in de Rozenboomsteeg sloeg, waardoor schade kon worden teweeggebracht en daarom door DE B. naar het politiebureau aan den Singel werd geleid; dat hij, toen S. door DE B. werd weggebracht, en zij op het Spui gekomen waren, aldaar met collega Tj. P., die zich inmiddels bij hen gevoegd had, het publiek, waaronder de twee andere mariniers, tot doorlopen aanmaande; dat toen een der mariniers, die naderhand opgaf genaamd te zijn G., marinier 3de klasse, hem en P. de woorden toevoegde „met de staking hadden jelui ons noodig hé, choleralijders, en nu gaat het zóó, flinke kerels”; dat op P's vraag, of dat op hen beiden was bedoeld, die marinier antwoordde: „op wie anders?” waarna hij door hen naar het politiebureau is geleid;

Overwegende dat de agent van politie, buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam G. DE B. in zijn den 19den September 1911 op den ambtseel opgemaakt proces-verbaal, verklaart: op 15 September 1911 des namiddags te 9 u. 45 m. te hebben gezien, dat een van de drie mariniers op den openbaren weg, de Kalverstraat, aldaar met zijn vuist herhaalde malen tegen de spiegelruiten van de winkels in genoemde straat sloeg, zoodat door deze handelwijze schade en nadeel kon ontstaan; dat bedoelde marinier opgaf genaamd te zijn J. S., marinier 3de klasse;

Overwegende dat gedaagde, het hem telastgelegde feit niet bekende maar ook niet ontkennende, opgeeft, dat hij te Amsterdam op Vrijdagavond 15 September 1911, tusschen zes en zeven uur, is gaan passagieren met den marinier J. S. en dat zij te ongeveer half tien uur in de Kalverstraat aldaar waren, waar zij door een groot publiek werden achtervolgd; dat zij op het Spui gekomen een steeg binnengingen, die doodlopend bleek te zijn; dat hij daarna door de politie is aangehouden; dat hij toen alléén was, want S. was op het Spui al aangehouden; dat hij niet kon begrijpen dat hij de in de telastlegging vermelde woorden gebezigd zou hebben, omdat hij niets met dien agent aan de hand had; dat hij dien avond niet dronken was;

Overwegende dat mitsdien door de aangehaalde processen-verbaal van de agenten van politie der gemeente Amsterdam, tevens buitengewoon veldwachter, G. DE B., Tj. P. en P. v. d. P. in onderling verband en samenhang en ook gedeeltelijk door de opgaven van gedaagde, wettig en overtuigend is bewezen, dat gedaagde op tijd en plaats in de telastlegging aangegeven, aan de agenten van politie P. en v. d. P. heeft toegevoegd de woorden: „in de staking hadden jelui ons wel noodig hé, choleralijders, „en nu gaat het zóó, flinke kerels”; dat zulks geschied is op de openbare straat te Amsterdam en dat die woorden bepaaldelijk gericht waren tot die agenten, die in de rechtmatige uitoefening hunner bediening waren, daar zij hulp verleenden aan den agent DE B., die zekeren S. aanhield als op heeterdaad betrapt op het strafbaar feit van straatschenderij;

Overwegende dat de agenten van politie P. en v. d. P. hebben verklaard, dat zij zich door die tot hen gerichte woorden aangerand en beleedigd gevoelden in hun eer en goeden naam, voegende echter P. daarbij, dat hij al meer dan vijftien jaren in het centrum van Amsterdam als politieagent

werkzaam is, maar het woord „choleralijder” nog nooit als belediging hoorde bezigen;

Overwegende dat door J. J., opperschipper aan boord van het Wachtschip te Amsterdam als getuige onder eede is verklaard, dat hij aan boord van de oorlogschepen het woord „choleralijder” dikwijls heeft hooren gebruiken als schepelingen met elkaar quaestie hadden en zij het woord als scheldwoord gebruikten; dat men dat woord aan boord vaak gebruikt, niet als stopwoord, maar om een ander te beledigen of onaangenaam te zijn;

Overwegende dat uit de verder door gedaagde geuite woorden blijkt, dat hij dat woord „choleralijders” tegen de agenten heeft gebezigd, toen hij wilde doen uitkomen, dat dezen, nu zij de hulp der militairen niet meer behoeften, zooals tijdens de staking, zóó tegen hen optraden en hij er spottend bijvoegde: „flinke kerels”, daardoor te kennen gevende, dat hun gedrag niet flink was;

dat in deze gedachtengang het woord „choleralijders” door gedaagde werd gebezigd als in zijne omgeving gebruikelijk scheldwoord en derhalve voor de agenten beledigend was;

dat het opzet van gedaagde, om de agenten te beledigen, uit het richten zelf dier woorden tegen hen voortvloeit;

weshalve gedaagde zich heeft schuldig gemaakt aan eenvoudige belediging aangedaan aan ambtenaren gedurende de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

Overwegende dat mitsdien de krijgswaad ten onrechte heeft beslist, dat het woord „choleralijder”, ook in het bedoelde verband, niet het karakter heeft van belediging in den zin der wet en derhalve ten onrechte den beklagde heeft vrijgesproken;

Gezien de artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 23, 266 en 267 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 19den October 1911 door den zeekrijgswaad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam tegen gedaagde gewezen, waarbij hij van het hem telastgelegde is vrijgesproken;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart G. schuldig aan: „eenvoudige belediging aangedaan aan ambtenaren gedurende de rechtmatige uitoefening hunner bediening;”

Veroordeelt hem tot eene geldboete van vijf gulden;

Bepaalt dat bij gebreke van betaling, binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's sententie kan worden tenuitvoergelegd, die boete zal worden vervangen door vijf dagen hechtenis;

Verwijst hem in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat vertooner zich met die vrijspraak niet vereenigen kan;

dat met de geincrimineerde uitdrukking door beklagde tegen de politieagenten P. en v. d. P. gebezigd, hij ongetwijfeld heeft willen laten blijken, dat hij die ambtenaren minachtte;

dat toch dat doel, om die ambtenaren in hun gevoel van eer te kwetsen, reeds onmiskenbaar uit de gebruikte woorden zelve volgt en

dat zoo'n duidelijke minachtingsuiting zeer zeker het misdrijf van belediging oplevert;

terwijl door den

verdediger bij zijne conclusie van antwoord werd betoogd:

aangezien geintimeerde, zich refereerend aan de verdediging in eerste instantie gevoerd daaraan nog meent te moeten toevoegen:

dat het woord „choleralijder” bij het scheepsvolk veel in gebruik is, doch daarin nimmer een beledigend karakter gezocht moet worden;

dat het niets anders wil zeggen dan dat men tot voorzichtigheid aanmaant tegenover bepaalde personen, die om de een of andere reden gevreesd moeten worden;

dat dan ook wel niemand personen die besmet zijn met cholera tot onderwerp van beledigingen zal maken, daar een ieder met hen medelijden zal hebben, doch een ieder wel bang en bevreesd is om met hen in aanraking te komen;

dat uit den aard der zaak de schepelingen zelf veel kans voor besmetting hebben, omdat zij talrijke havens aandoen en bovendien een choleralijder aan boord niet kan afgezonderd worden zooals dit op het land het geval is;

dat daarom de vrees voor deze lijders grooter is bij het scheepsvolk dan bij anderen, en hieruit verklaard, dat het woord „choleralijder” alleen op het schip in gebruik is.

Aangezien hieruit volgt, dat „choleralijder” niet gebruikt wordt om iemand te beledigen, doch slechts om aan te toonen, dat men voor een bepaald persoon voorzichtig zijn moet.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 Januari 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENIÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSELST.

Raadsman: Mr. A. VAN SOEST.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Hellevoetsluis.

Vonnis dd. 10 October 1911.

President: L. HAMMING, Kapt.-Luit. ter Zee.

Leden: Jhr. J. H. O. VAN DEN BOSCH, Luitenant ter Zee der 1e klasse; C. G. TICHELAAAR, Officier van Gezondheid der 1e klasse; A. F. G. CROESE, Officier-Machinist der 1e klasse; V. F. M. IJSEL DE SCHEPPER, 1e Luitenant der Mariniers; D. TOLLENAAR, Officier van Administratie der 2e klasse en J. A. KRUIJS, Luitenant ter Zee der 2e klasse.

Fiscaal: P. A. KEMPEN, Off. van Adm. der 1e klasse.

Secretaris: A. VAN HOUTE, Off. van Adm. der 2de klasse.

Vervalsching van een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie.

Artt. 225 j°. 226 of art. 230 W. v. Sr.? — Art. 5 W. v. Sr.

Krijgsraad: *Het bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie, opgemaakt door een daartoe bevoegden openbaren ambtenaar in den wettelijken vorm daarvoor bepaald bij art. 2 van K. B. 2 Dec. 1901 (Staatsblad N°. 230) (uitvoeringsbesluit betreffende Militiewet-1901), is eene authentieke akte, bestemd om tot bewijs te dienen van hetgeen daarin is vermeld. I. c. is het vervalschen van dat stuk en het opzettelijk daarvan gebruik maken als ware het echt en onvervalscht niet strafbaar, aangezien uit het gebruik, dat beklagde van het door hem vervalschte stuk wilde maken en ook inderdaad gemaakt heeft, geen nadeel kan ontstaan. Beklaagde vrijgesproken. Nadere telastlegging door adv.-fisk. in hooger beroep.*

H. M. G. in appèl: *Het door gedaagde vervalschte en gebruikte stuk is een getuigschrift als bedoeld in art. 230 W. v. Sr. Gedaagde schuldig verklaard aan: „1°. een getuigschrift van vrijstelling van dienst bij de Nationale Militie vervalschen met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen van eene indienststelling, en 2°. opzettelijk gebruik maken van zoodanig vervalscht getuigschrift als ware het echt en onvervalscht”.*

Op die feiten, door gedaagde — Nederlander — in België gepleegd, is door de wetten van dat land straf gesteld, aangezien de bepalingen der artikelen 207 j°. 205 en 213 van het Belgische Strafwetboek tegen handelingen als door gedaagde gepleegd straf bedreigen.

VOORDRACHT TOT VRIJSPRAAK.

Schriftelijke voordracht den zee-krijgsraad te Hellevoetsluis overgegeven door den fiscaal, ter eenre, op en jegens Z., gedaagde en gedetineerde in voorschreven zaak ter andere zijde.

De fiscaal draagt voor:

dat uit de ten processe overgelegde stukken is bewezen:

dat de gedetineerde, oud naar zijne opgave 25 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk gediend hebbende als pijper 3de klasse aan boord Hr. Ms. „van Galen”, sedert 13 September 1911 gedetineerd aan boord van dien bodem, zich den 10den Augustus 1910 vrijwillig voor den tijd van 6 jaar bij het korps mariniers heeft verbonden, en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat de gedetineerde terecht staat beschuldigd van de feiten:

1°. dat hij op een dag in de maand Mei 1911 te Antwerpen, een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie, zijnde eene authentieke acte en bestemd om tot bewijs te dienen van het feit, dat de daarin genoemde persoon van den dienst bij de Nationale Militie is vrijgesteld, heeft vervalscht, door den naam van den eigenaar te radeeren en daarvoor zijn eigen naam in de plaats te stellen, met het oogmerk het aldus vervalschte stuk als echt en onvervalscht te gebruiken, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

2°. dat hij op een dag in de maand Mei 1911 te Antwerpen opzettelijk van dat vervalschte bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie heeft gebruik gemaakt, als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

dat de beklagde bekent zich aan de hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt en opgeeft, dat hij de vrijstelling van de Nationale Militie ten name van S., van dien S. heeft gekregen, toen hij hem te Amsterdam ontmoette; dat hij bovendien van hem nog een paspoort en een geneeskundige verklaring kreeg; dat hij S. te kennen had gegeven wel te willen gaan varen maar dat hij geen papieren had; dat hij in Rotterdam

nog 2 personen K. en K. ontmoette, die ook gingen varen en hij met hen naar Antwerpen is gegaan, teneinde te trachten plaats op een boot te krijgen; dat zij in Antwerpen met hun drieën op één kamer logeerden en hij op die kamer in hun bijzijn den naam S. uit het bewijs van vrijstelling der Militie heeft gehaald evenals diens voornamen en er zijn eigen naam en voornamen voor in de plaats heeft gesteld; dat een dier 2 personen hem nog heeft aangeraden bleekpoeder met water te gebruiken om de namen er uit te halen, dat zij met hun drieën naar den consul zijn gegaan om een vergunning te krijgen om te monstereu, dat zij zich gewend hebben tot een der ambtenaren van het kantoor, die de papieren van hen drieën tegelijkertijd in ontvangst nam; dat hij kort te voren de andere stukken ten name van S. aan K. had verkocht voor f 1.— en het nu den ambtenaar opviel, dat de namen der ouders op de verschillende stukken overeenkwamen, terwijl hij gebruik maakte van het eene bewijs; dat de ambtenaar hem geen vergunning gegeven heeft, en het bewijs achterhield; dat hij zich niet herinnert of hij op dat stuk, behalve het uithalen van den naam en de voornamen van den eigenaar, nog andere veranderingen heeft aangebracht, maar het wel mogelijk is, hij zulks ook gedaan heeft; dat deze feiten gebeurd zijn in begin Mei 1911, en ten slotte dat hij, toen hij de vervalsching pleegde, er niet bij gedacht heeft, dat dit zoo'n ernstig feit was en hij gedurende zijn verderen diensttijd goed hoopt op te passen en graag in dienst zoude blijven; dat hij het ten processe aanwezige en hem vertoonde bewijs van vrijstelling van de nationale militie, herkent als dat, hetwelk hij vervalscht heeft;

dat door den onder eede gehoorde getuige J. W. K., korporaal bij de 2de mitrailleurs-afdeeling is verklaard, dat hij in Mei 1911 met beklaagde en K. te Antwerpen was, en hij kort te voren van beklaagde een drietal papieren had gekocht ten name van S., waaronder zich ook bevond een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie; dat beklaagde hem toen vroeg om dat bewijs van vrijstelling terug te mogen hebben omdat hij evenals getuige wilde monstereu op een schip in Antwerpen; dat zij met hun drieën in een hotel logeerden; dat getuige hem toen dat bewijs heeft gegeven en beklaagde zeide dat het zijn plan was den naam S. te veranderen in zijn eigen naam; dat hij hem dit niet bepaald heeft zien doen, maar wel zeker weet, dat hij het gedaan heeft, omdat hij na afloop, toen hij hem, getuige, het bewijs vertoonde, nog zeide: „zie je wel. je kunt er niets van zien”; dat zij met zijn drieën naar den consul zijn gegaan om een „permit” te krijgen om te gaan varen; dat toen beklaagde het bewijs aanbood, de consul weigerde het gevraagde „permit” af te geven en ten slotte, dat hij het ten processe aanwezige en hem vertoonde bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie herkent als het bewijs dat beklaagde vervalscht heeft, en waarop deze zijn naam en voornamen gezet heeft in plaats van die van S., en dat deze ook het jaartal heeft veranderd en dit oorspronkelijk was 1887;

dat verder ten processe aanwezig is een bewijs van vrijstelling van dienst bij de Nationale Militie, afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland ten name van C. D. Z., geboren te Amsterdam den 23sten Januari 1885, waaruit den krijgsraad door eigen bezichtiging kan blijken, dat de oorspronkelijk daarin vermelde naam is uitgekraabd, zijnde nog verschillende letters van den vroegeren naam met het ongewapend oog zichtbaar, en tevens ook dat het geboortejaar is veranderd, zijnde een der vroeger daar gestaan hebbende cijfers eveneens nog vrij duidelijk zichtbaar;

dat mitsdien door de bekentenis van den beklaagde en de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaring van den getuige J. W. K. en uit de eigen bezichtiging van het ten processe aanwezige bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie, in hun onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, dat de beklaagde op een dag in de maand Mei 1911, te Antwerpen een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie heeft vervalscht, door den naam van den eigenaar te radeeren en daarvoor zijn eigen naam in de plaats te stellen, met het oogmerk het aldus vervalschte stuk als echt en onvervalscht te gebruiken, en dat hij, op een dag in de maand Mei 1911 te Antwerpen opzettelijk van het vervalschte bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie heeft gebruik gemaakt, als ware het echt en onvervalscht;

dat dit bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie, opgemaakt door een daartoe bevoegden openbaren ambtenaar in den wettelijken vorm, welke daarvoor is bepaald bij art. 2 van het Koninklijk besluit van 2 December 1901 (*Staatsblad* N°. 230) houdende voorschriften betreffende de uitvoering van de Militiewet-1901, is een authentieke akte, bestemd om tot bewijs te dienen van hetgeen daarin is vermeld;

dat met het bewijs van die als bewezen aangenomen daadzaken tevens het bewijs van beklaagdes schuld daaraan is verkregen;

dat, aangezien deze door den beklaagde gepleegde en als bewezen aangenomen feiten, door hem zijn gepleegd te Antwerpen, mitsdien buiten het Rijk van Europa, in de eerste plaats moet worden onderzocht, of de Nederlandsche Strafwet op hem van toepassing is; dat blijkens het ten processe aanwezige uittreksel uit het geboortenregister der gemeente Amsterdam, afgegeven voor gelijkkluidend den 3den October 1911, door den ambtenaar van den burgerlijken stand, op den 23sten December 1885 te Amsterdam is geboren C. D., zoon van D. Z. en van diens echtgenoot G. K., wonende te Amsterdam; dat beklaagde heeft erkend dat beide personen zijn ouders zijn, en zijne ouders en hijzelf steeds in Nederland hebben gewoond; dat daardoor wettig en overtuigend is bewezen, dat de beklaagde, als geboren uit ouders binnen het Rijk in Europa gevestigd, zoowel krachtens art. 1, 1° der Wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* N°. 44), als krachtens art. 5, 1° van het Burgerlijk Wetboek, Nederlander was, en dus ingevolge de overgangsbepaling der Wet van 12 December 1892 (*Staatsblad* N°. 268), ook volgens de thans geldende wet Nederlander is;

dat bij artikel 207 j^o. 206 van het voor België geldende Strafwetboek, tegen de feiten door den beklaagde gepleegd, straf is bedreigd;

dat thans alleen nog overblijft te onderzoeken, of de als bewezen aangenomen feiten volgens de Nederlandsche Strafwet misdrijven zijn;

dat dit evenwel niet het geval is;

dat toch de door den beklaagde gepleegde feiten alleen als „valscheid „in geschrifte, gepleegd in een authentieke akte” en „het opzettelijk gebruik maken van een vervalschte authentieke akte, als ware die echt en „onvervalscht”, strafbaar zijn, wanneer uit het gebruik van die vervalschte authentieke akte eenig nadeel kan ontstaan;

dat het hiervoor niet voldoende is, dat eene geheel onbepaalde, verwijderde en speculatieve mogelijkheid van nadeel aanwezig is (Hof Arnhem 3 Februari 1888), maar het gebruik dat de dader van het vervalschte stuk wilde maken moet vaststaan en de mogelijkheid van nadeel moet uit dat gebruik voortvloeien, niet uit een gebruik in het algemeen (zie Noxon, Deel II bladz. 415, 2de druk en SIMONS Deel II bladz. 225, 1ste druk en de aldaar aangehaalde jurisprudentie); dat het gebruik dat de beklaagde

van het vervalschte stuk wilde maken, en ook inderdaad gemaakt heeft, was het te vertoonen aan den consul, teneinde een bewijs van toestemming om zich op een vreemd schip te laten aanmonsteren, te bekomen;

dat daaruit echter geen nadeel kan ontstaan;

dat dus de in de telastlegging van beide feiten voorkomende omstandigheid, dat uit het gebruik van het vervalschte stuk nadeel kon ontstaan, niet is bewezen en beklaagde dus van de beide hem ten laste gelegde feiten zal behooren te worden vrijgesproken, nu die feiten, voor zooverre zij wel wettig en overtuigend zijn bewezen, niet opleveren eenig misdrijf;

En vermits het alzoo uit al het bovenstaande *niet* blijkt, dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan de hem ten laste gelegde feiten,

zoo draagt de fiscaal voor, dat het den krijgsraad moge behagen den beklaagde vrij te spreken van de tegen hem ingebrachte beschuldiging, met last, dat hij uit zijn arrest zal worden ontslagen, bijaldien hij om andere redenen daarin niet moet verblijven.

In den zee-krijgsraad overgegeven
den 10den October 1911.

De fiscaal,

(*get.*) P. A. KEMPEN.

VONNIS.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE HELLEVOETSLUIS,

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den fiscaal contra den pijper 3de klasse Z., oud 25 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerd aan boord van Hr. Ms. van Galen te Hellevoetsluis;

Gezien de schriftelijke voordracht van den fiscaal, mitsgaders de verdere processale stukken door dezen onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is bewezen: dat de gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als . . . . enz. (zie de schriftelijke voordracht);

dat de gedetineerde terecht staat beschuldigd van de feiten . . . . enz. (zie de voordracht);

Overwegende dat beklaagde bekent zich aan de hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt en opgeeft:

dat hij . . . . enz. (zie de voordracht);

Overwegende dat door den onder eede gehoorde getuige J. W. K., is verklaard:

dat hij . . . . enz. (zie de voordracht);

Overwegende dat verder ten processe aanwezig is een bewijs . . . . enz. (zie de voordracht);

Overwegende dat mitsdien door de bekentenis van den beklaagde en de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaring van den getuige J. W. K. en uit eigen bezichtiging van het ten processe aanwezige bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie in hun onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde . . . . enz. (zie de voordracht);

dat dit bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie, opgemaakt door een daartoe bevoegden openbaren ambtenaar in den wettelijken vorm, welke daarvoor is bepaald bij art. 2 van het Koninklijk besluit van 2 December

1901 Staatsblad N°. 230, houdende voorschriften betreffende de uitvoering van de Militiewet 1901, is eene authentieke akte, bestemd om tot bewijs te dienen van hetgeen daarin is vermeld;

dat met het bewijs van die als bewezen aangenomen daadzaken, tevens het bewijs van beklagdes schuld daaraan is verkregen;

Overwegende dat aangezien deze door den beklagde gepleegde en als bewezen aangenomen feiten, door hem zijn gepleegd te Antwerpen, mitsdien buiten het Rijk in Europa, in de eerste plaats moet worden onderzocht of de Nederlandsche Strafwet op hem van toepassing is;

dat blijkens het ten processe aanwezige extract uit het geboortenregister der gemeente Amsterdam, afgegeven voor gelijkkluidend den 3den October 1911 door den ambtenaar van den burgerlijken stand, op den 23sten December 1885 te Amsterdam is geboren C. D., zoon van D. Z. en van diens echtgenoot G. K., wonende te Amsterdam; dat beklagde heeft erkend dat beide personen zijn ouders zijn en zijne ouders en hij zelf steeds in Nederland hebben gewoond;

dat daardoor wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde, als geboren uit ouders binnen het Rijk in Europa gevestigd, zoowel krachtens art. 1, 1° der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* N°. 44), als krachtens art. 5, 1° van het Burgerlijk Wetboek, Nederlander was en dus ingevolge de overgangsbepaling der wet van 12 December 1892 (*Staatsblad* N°. 268), ook volgens de thans geldende wet Nederlander is;

dat bij artikel 207 j^o 206 van het voor België geldende Strafwetboek, tegen de feiten door den beklagde gepleegd straf is bedreigd;

dat thans alleen nog overblijft te onderzoeken of de als bewezen aangenomen feiten volgens de Nederlandsche Strafwet misdrijven zijn;

dat dit evenwel niet het geval is;

dat toch de door den beklagde gepleegde feiten alleen als: „valscheid „in geschrifte gepleegd in eene authentieke acte” en „het opzettelijk gebruik maken van een vervalschte authentieke acte, als ware die echt en „onvervalscht”, strafbaar zijn, wanneer uit het gebruik van de vervalschte authentieke acte eenig nadeel kan ontstaan; dat het hiervoor niet voldoende is, dat eene geheel onbepaalde, verwijderde en speculatieve mogelijkheid van nadeel aanwezig is, maar het gebruik dat de dader van het vervalschte stuk wilde maken, moet vaststaan en de mogelijkheid van nadeel, moet uit dat gebruik voortvloeien, niet uit een gebruik in het algemeen;

dat het gebruik, dat beklagde van het vervalschte stuk wilde maken en ook inderdaad gemaakt heeft, was, het te vertoonen aan den consul, ten einde een bewijs van toestemming om zich op een vreemd schip te laten aanmonsteren, te bekomen; dat daaruit echter geen nadeel kan ontstaan;

dat dus de in de telastlegging van beide feiten voorkomende omstandigheid, dat uit het gebruik van het vervalschte stuk nadeel kan ontstaan niet is bewezen en beklagde dus van de beide hem telastgelegde feiten moet worden vrijgesproken, nu die feiten, voor zooverre zij wel wettig en overtuigend zijn bewezen, niet opleveren eenig misdrijf;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De zeerijksraad te Hellevoetsluis,

Rechtdoende in naam der Koningin!

Spreekt den gedetineerde vrij van de hem ten laste gelegde feiten;

Gelast zijn ontslag uit het arrest waarin hij zich bevindt;

Bepaalt dat de kosten van het geding zullen worden gedragen door den Staat.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militaire Gerechtshof
tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 24sten October 1911 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den zee-krijgsraad te Hellevoetsluis den 10den October 1911 gewezen in de zaak tegen Z., oud 26 jaar, geboren te Amsterdam, pijper 3e klasse, eerst gedetineerd aan boord van Harer Majesteits Instructieschip „van Galen” te Hellevoetsluis, doch ingevolge 's Hofs resolutie van den 3den November 1911, dienzelfden dag bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is vrijgesproken van de beschuldiging als zoude hij op een dag in de maand Mei 1911 te Antwerpen:

1°. een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie, zijnde eene authentieke akte en bestemd om tot bewijs te dienen van het feit, dat de daarin genoemde persoon van den dienst bij de Nationale Militie is vrijgesteld, hebben vervalscht door den naam van den eigenaar te radeeren en daarvoor zijn eigen naam in de plaats te stellen, met het oogmerk het aldus vervalschte stuk als echt en onvervalscht te gebruiken uit welk gebruik nadeel kan ontstaan;

2°. opzettelijk van dat vervalschte bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie hebben gebruik gemaakt, als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan; met last dat beklagde zal worden ontslagen uit het arrest, waarin hij zich bevindt, met bepaling dat de kosten van het geding zullen worden gedragen door den Staat;

Welke advocaat-fiscaal bij resolutie van den 21sten November 1911 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 5 tweede lid, 27, 56, 230 eerste en tweede lid van het Wetboek van Strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden schuldig verklaard aan: *a.* een getuigschrift van vrijstelling van den dienst bij de Militie vervalschen, met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen eener indienststelling bij de buitenlandsche zeevaart;

b. opzettelijk gebruikmaken van dat vervalschte getuigschrift, als ware het echt en onvervalscht, en deswege veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den beklagde voor de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf van 13 September — 3 November 1911 in mindering zal worden gebracht met vrijspraak van het meerdere hem telastgelegde en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede justitie, verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerder à minima

en

genoemden Z. gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden en middelen, nader bij pleidooi te ontwikkelen, dat het den Hove moge behagen beklaagde vrij te spreken van het hem telastgelegde;

HET HOF,

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de gedaagde voor den zee krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

1°. dat hij op een dag in de maand Mei 1911 te Antwerpen een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie, zijnde een authentieke akte en bestemd om tot bewijs te dienen van het feit, dat de daarin genoemde persoon van den dienst bij de Nationale Militie is vrijgesteld, heeft vervalscht door den naam van den eigenaar te radeeren en daarvoor zijn eigen naam in de plaats te stellen, met het oogmerk het aldus vervalschte stuk als echt en onvervalscht te gebruiken, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

2°. dat hij op een dag in de maand Mei 1911 te Antwerpen opzettelijk van dat vervalschte bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie heeft gebruik gemaakt, als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

Overwegende dat de krijgsraad bij vonnis dd. 10 October 1911 gedaagde heeft vrijgesproken van het hem telastgelegde;

Overwegende dat de advocaat-fiscaal in hooger beroep den gedaagde nader heeft telastgelegd:

althans dat hij te Antwerpen als Nederlander:

1°. op een dag in de maand Mei 1911, het den 11den Mei 1910 te Haarlem door den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland afgegeven getuigschrift, dat J. F. W. J. S. van den dienst bij de Militie is vrijgesteld, heeft vervalscht door de voornamen en den naam van dien S. er uit te verwijderen en daarvoor in de plaats zijn eigen voornamen en naam te stellen, met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen eener indienststelling bij de buitenlandsche zeevaart;

2°. eveneens op een dag in de maand Mei 1911, ten einde bij die vaart te kunnen aanmonsteren, opzettelijk gebruik heeft gemaakt van dat vervalschte getuigschrift, als ware het echt en onvervalscht;

Overwegende dat gedaagde in eersten aanleg heeft bekend zich aan de hem telastgelegde feiten te hebben schuldig gemaakt, daarbij opgevende, dat hij de vrijstelling ten name van S. van dezen heeft gekregen, toen hij hem te Amsterdam ontmoette nadat hij dezen te kennen had gegeven dat hij wilde gaan varen, maar geen papieren had; dat hij, in gezelschap van K. en K. naar Antwerpen is gegaan, waar zij met hun drieën op een kamer logeerden; dat hij op die kamer, in hun bijzijn, den naam S. uit het bewijs van vrijstelling der Militie heeft gehaald, evenals diens voornamen en er zijn eigen naam en voornamen voor in de plaats heeft gesteld; dat zij met hun drieën naar den consul zijn gegaan om een vergunning te krijgen om te monstereen; dat zij zich gewend hebben tot een der ambtenaren van het kantoor, die de papieren van hun drieën tegelijk in ontvangst nam; dat de ambtenaar hem geen vergunning gaf en het bewijs achterhield;

dat deze feiten gebeurd zijn in begin Mei 1911; dat hij het ten processe aanwezige en hem vertoonde bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie herkent als dat, hetwelk hij vervalscht heeft;

Overwegende dat gedaagde in hooger beroep heeft bekend zich te hebben schuldig gemaakt aan hetgeen de advocaat-fiscaal hem nader heeft telastgelegd, en nog heeft opgegeven, dat hij, als pijper 3de klasse bij de marine, woont te Rotterdam; dat zijn beide ouders nog leven en wonen te Amsterdam; dat hij, voor zoover hij zich kan herinneren, altijd in Nederland heeft gewoond; dat zijn vader C. D. Z. voor zoover hij weet, met zijn moeder G. K. altijd te Amsterdam heeft gewoond;

Overwegende dat in hooger beroep aan gedaagde zijn vertoond een uittreksel uit het geboortenregister van de gemeente Amsterdam, betreffende zijn vader en een verklaring van den burgemeester van Amsterdam van 9 November 1911, waarin vermeld staat, dat zijn vader sedert zijn geboorte altijd te Amsterdam heeft gewoond, en gedaagde heeft verklaard op die stukken niets aan te merken te hebben;

Overwegende dat door den onder eede gehoorde getuige J. W. K., korporaal bij de 2de mitrailleurs-afdeeling, is verklaard dat hij in Mei 1911 met gedaagde en K. te Antwerpen was en hij kort te voren van gedaagde een drietal papieren had gekocht ten name van S., waaronder zich ook bevond een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie; dat gedaagde hem toen vroeg om dat bewijs van vrijstelling te mogen terug ontvangen, omdat hij wilde monstereen op een schip te Antwerpen; dat zij met hun drieën in één hotel logeerden; dat hij, getuige, toen aan gedaagde dat bewijs gegeven heeft en gedaagde zeide dat het zijn plan was den naam van S. te veranderen in zijn eigen naam; dat hij hem dit niet heeft zien doen, doch dat gedaagde kort daarna, hem — getuige — het bewijs vertoonende, tot hem zeide „zie je wel, je kunt er niets van zien;” dat zij met hun drieën naar den consul zijn gegaan om een „permit” te krijgen om te gaan varen; dat, toen gedaagde het bewijs aanbood, de consul weigerde het gevraagde „permit” af te geven;

Overwegende dat verder ten processe aanwezig is een bewijs van vrijstelling van dienst bij de Nationale Militie afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland ten name van C. D. Z., geboren te Amsterdam den 23 Januari 1885;

dat getuige K. onder eede heeft verklaard dat hij dit hem vertoonde bewijs van vrijstelling herkent als het bewijs, dat gedaagde van hem ontvangen heeft en dat den Hove uit persoonlijke bezichtiging gebleken is, dat in dat bewijs, op de plaats waar thans voorkomen de woorden „Ch. . . D. . . Z. . .” andere woorden hebben gestaan;

Overwegende dat, blijkens het ten processe overgelegde extract uit het geboortenregister van Amsterdam, den 3den October 1911 afgegeven voor gelijkkluidend door den ambtenaar van den burgerlijken stand, aldaar is geboren C. D., zoon van C. D. Z. en van diens echtgenoot G. K. en gedaagde heeft erkend, dat beide laatstgenoemden zijn ouders zijn en dat aldus, in verband met gedaagdes opgave, dat hij op het geboorte-extract van zijn vader en de verklaring van den burgemeester van Amsterdam dd. 9 November 1911 bovenvermeld, niets aan te merken heeft, wettig en overtuigend bewezen is dat gedaagde als geboren uit ouders binnen het Rijk in Europa gevestigd, is Nederlander;

Overwegende dat aldus door de bekentenis van gedaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaring van getuige K., het voormelde geboorte-extract en de persoonlijke bezichtiging door het Hof,

wettig en overtuigend bewezen is hetgeen gedaagde in hooger beroep nader is telastgelegd, en ook gedaagdes schuld daaraan;

Overwegende dat het door gedaagde vervalschte stuk is een getuigschrift als bedoeld in artikel 230 van het Wetboek van Strafrecht en gedaagde er gebruik van heeft gemaakt tot het verkrijgen van een in-dienststelling;

Overwegende dat, nu gedaagde, Nederlander zijnde, deze feiten pleegde in het buitenland, n.l. België, behoort te worden onderzocht of op die feiten, door de wetten van dat land, straf is gesteld;

Overwegende dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord op grond van de bepalingen der artikelen 207, 205 en 213 van het Belgische Strafwetboek, die tegen handelingen als door gedaagde gepleegd, straf bedreigen;

Overwegende dat immers gedaagde van het door hem vervalschte getuigschrift heeft gebruik gemaakt met een bedriegelijk inzicht — gelijk de Belgische wet als eisch stelt — voor strafbaar gebruik, n.l. om den consul te bedriegen, door hem, door middel van dat getuigschrift, waarin hij — gedaagde — valschelijk vermeld stond, in den waan te brengen, dat hij — gedaagde — was vrijgesteld van eigen dienst bij de Nationale Militie;

Overwegende dat, op grond van al het bovenstaande het vonnis van den zeekeijrsraad behoort te worden te niet gedaan;

Gezien de artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 5, 27, 56 en 230 van het Wetboek van Strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 10den October 1911 door den zeekeijrsraad te Hellevoetsluis in de zaak tegen gedaagde gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den gedaagde in hooger beroep nader door den advocaat-fiscaal is telastgelegd met zijn schuld daaraan;

Qualificeert de feiten als de misdrijven:

1°. een getuigschrift van vrijstelling van dienst bij de Nationale Militie vervalschen met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen van eene indienststelling en

2°. opzettelijk gebruik maken van zoodanig vervalscht getuigschrift als ware het echt en onvervalscht;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, door gedaagde van dertien September tot drie November 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Veroordeelt gedaagde in de proceskosten;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde meer of anders is telastgelegd dan als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat vertooner, met 's Hofs toestemming, ter 's Hofs terechtzitting van 3 November 1911, aan den beklaagde nader heeft ten laste gelegd:

althans dat hij... enz. (zie sententie) waarna beklaagde daaromtrent is gehoord;

dat vertooner voorts, ter 's Hofs terechtzitting van 17 November d.a.v. twee bewijsstukken, waarvan hij gebruik wil maken, aan den beklaagde heeft laten vertoonen en voorhouden, waarna beklaagde eveneens daaromtrent is gehoord;

dat thans door de, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep bijgebrachte bewijsmiddelen, rechtens voldoende is bewezen de aan den beklaagde nader telastgelegde feiten, evenals zijne schuld daaraan;

dat die feiten, welke door de Nederlandsche Strafwet, art. 230 van het Wetboek van Strafrecht, als misdrijf worden beschouwd, door den beklaagde als Nederlander in België zijn begaan;

dat door de wet van dit land op dat feit ook straf is gesteld, zie artikel 207 j°. 205 en 213 Code Pénal Belge;

dat beklaagde derhalve zal moeten worden schuldig verklaard aan het misdrijf, waartegen in genoemd artikel 230 is voorzien en straf bedreigd, met vrijspraak van het meerdere hem telastgelegde.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 14 Januari 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. R. VAN WOELDEREN.

Zee krijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vonnis dd. 3 Juni 1912.

President: E. COENEN, Kapitein ter Zee.

Leden: C. A. VAN WELIJ, Kapitein-kwartiermeester der mariniers, J. K. W. FRANSSEN, Officier van Administratie der 2de klasse, J. W. BLOEM en L. KEERS, Luitenants ter Zee der 2de klasse, C. A. HAUER, Officier van Administratie der 2de klasse en C. MELJER, Luitenant ter Zee der 2de klasse.

Fiscaal: Mr. G. J. JUTTE, Off. v. Adm. der 1ste klasse.

Secretaris: A. J. TELJER, Off. v. Adm. der 2de klasse.

Raadsman: G. H. HAMERSMA, Off. v. Adm. der 1ste klasse.

Het door den krijgsraad in eersten aanleg gewezen vonnis moet worden

vernietigd, omdat: 1°. daarin wordt gezegd dat de verklaringen der getuigen alle zijn afgelegd **onder eede**, hetgeen — blijkens de stukken — met de verklaringen van twee der getuigen niet het geval is, en de onder de bewijsmiddelen ook begrepen verklaring van een der laatstbedoelde getuigen niet uitsluitend loopt over feiten die de getuige zelf gehoord, gezien of ondervonden heeft; zoodat bij het vonnis gebruik is gemaakt van **onwettig bewijsmiddel**;

2°. de krijgsraad den beklaagde voor 5 jaren het recht heeft ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, op grond dat beklaagde heeft blijk gegeven van eene zoodanige verdorvenheid, dat het opleggen van eene ernstige bestraffing gerechtvaardigd is en tevens de noodzakelijkheid is gebleken hem te bannen uit de militaire samenleving, waar onderling vertrouwen moet worden aangemerkt als een zeer gewenschte, zoo niet onmisbare factor voor hare instandhouding, en beklaagde dan ook wegens zijne gebleken onbetrouwbaarheid uit den dienst moet worden verwijderd; terwijl volgens art. 2 der Wet van 14 November 1879, (Staatsblad N°. 193), de straf van ontzegging **alleen** kan worden uitgesproken indien de militaire rechter van oordeel is, dat de schuldigverklaarde „**ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is in den militairen stand te blijven of de betrekking van militairen geëmployeerde te behouden**”.

Het H. M. G. verklaart de in de telastlegging omschreven feiten, voor zoover als bewezen aangenomen, wettig en overtuigend bewezen door de in de sententie vermelde bewijsmiddelen (aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen — afgelegd door twee hunner „**met bevestiging harer verklaring naar de wijze harer godsdienstige gezindheid (Doopsgezind)**” en door de overigen „**onder eede**” —, en de opgaven van appellant) en qualificeert de feiten, conform het vonnis, als:

1°. Oplichting,

2°. Diefstal,

3°. Valschheid in geschrifte, en

4°. Het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

De bewering van de verdediging in eersten aanleg en waarnaar in hooger beroep is verwezen, dat i. c. het geschrift niet geschikt zou zijn om tot bewijs van eenig feit te dienen en dat uit het geschrift geen nadeel zou kunnen ontstaan, is ten deze zonder gewicht; de wet stelt de strafbaarheid niet afhankelijk van zoodanige geschiktheid en ook niet van het nadeel dat uit het stuk zelf zou kunnen ontstaan, doch heeft alleen het oog op de bestemming en het gebruik van het stuk.

Op verzoek van appellant benoemt het H. M. G. deskundigen om een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van appellant. De conclusie der deskundigen, op de door hen aangevoerde woorden, overnemende, beslist het H. M. G., dat er geen omstandigheden zijn gebleken waarom de gepleegde feiten niet aan appellant zouden kunnen worden toegerekend of die tot uitsluiting of vermindering der strafbaarheid zouden moeten leiden.

CONCLUSIE VAN EISCH.

De fiscaal, eischer ambtshalve:

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat B., oud 30 jaar, geboren te Weesp, laatstelijk gediend hebbende bij de afdeeling mariniers te Willemsoord, thans gedetineerd in het provoosthuis te Willemsoord, zich den 19den September 1900 als marinier 3de klasse voor den tijd van acht jaren heeft verbonden en sedert

zijn dienstverband heeft verlengd; dat dit dienstverband thans komt te eindigen 7 April 1914 en dat hem de krijgsmartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat beklagde voor den zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van de navolgende feiten:

dat hij te Haarlem:

1°. op 13 Januari 1912 met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, door:

met zich aan de weduwe A. A. G. geboren van H., wonende te Haarlem, voor reiziger van C. C. M., biscuitfabrikant te Maarsssen of te Utrecht uit te geven,

het aannemen der valsche hoedanigheid van lasthebber van dien M., en door:

met valschelijk aan die weduwe voor te geven dat zij door den meergemelden fabrikant als zetwinkelierster in een van diens filialen te Amsterdam in dienst genomen werd, waarvoor zij vijftig gulden als waarborgsom moest storten en nadat haar door hem, beklagde, was ter hand gesteld een nader onder 3°. te beschrijven door hem valschelijk opgemaakte quitantie,

listige kunstgrepen en een samenweefsel van verdichtsels die weduwe heeft bewogen tot de afgifte van vijftig gulden;

2°, op of ongeveer op 22 Januari 1912 het boekje nummer 4092 der nutsspaarbank te Haarlem, ten name van de onder 1°. genoemde weduwe, met een te goed van vijf honderd vijf en tachtig gulden en anderhalve cent, welk boekje met tegoed aan meergemelde weduwe, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehoorende, heeft weggenomen met het oogmerk om het zich wederrechtelijk toe te eigenen;

3°. kort vóór of op den onder 1°. aangeduiden tijd opzettelijk valschelijk heeft opgemaakt een tot bewijs van eenig feit bestemd en geschikt geschrift van den navolgenden inhoud:

„Ontvangen van de Wed. A. G.-v. H. de somma van vijftig gulden en „vijf cent als waarborgsom aan mijn gestort, voor het in dienst treden „als zetwinkelierster in een mijner filialen te Amsterdam.

„Utrecht, 15 Jan. 1912.

C. C. M. . . . .”

zijnde dit stuk, wat de woorden „ontvangen van” en „de somma van” betreft gedrukt en de rest, ook de handteekening, door hem, beklagde, geschreven, met het oogmerk om dit valsche geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken, terwijl uit dit gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

4°. ten tijde als onder 1°. aangegeven, opzettelijk heeft gebruik gemaakt van het onder 3°. beschreven stuk, als ware het echt en onvervalscht, door hetzelfde onder de onder 1°. beschreven omstandigheden te overhandigen aan meergemelde weduwe, opdat zij in den waan zoude worden gebracht of versterkt inderdaad met meergemelden fabrikant in relatie te zijn gekomen en een bewijsstuk van storting bij dezen van een waarborgsom te hebben gekregen hetgeen in werkelijkheid het geval niet was, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

Overwegende dat de navolgende ten processe onder eede gehoorde getuigen hebben verklaard:

1°. A. A. G., geboren van H., zonder beroep, wonende te Haarlem:

a. dat zij in Augustus 1911 beklagde heeft leeren kennen; dat hij bij haar aan huis te Haarlem, Saenredamstraat N°. 49 placht te komen, omdat zij aan spiritisme deed en daarover boeken bezat, die zij hem leende; dat zij niet wist dat beklagde in dienst was en hij, toen zij met hem in

kennis kwam, zonder betrekking was; dat zij had gehoord dat hij witkiel aan het station te Haarlem was geweest;

dat in het begin van December 1911, mogelijk iets eerder, beklaagde bij haar is gekomen en haar een brief heeft laten lezen van de firma B. in chocolade, waarin hij was aangesteld als reiziger op een voorloopig salaris van f 50.— per maand; dat hij toen geld kwam te leen vragen om nieuwe kleeren te koopen en om eenige kosten te bestrijden in zijne nieuwe betrekking;

dat zij hem toen kort na elkaar driemaal geld heeft geleend en zich daarbij van den kant van beklaagde twee malen onregelmatigheden hebben voorgedaan doordat, terwijl zij hem haar spaarbankboekje ter hand gesteld had om voor haar het geld van de spaarbank te halen, hij meer geld er van af haalde en behield dan zij hem had toegestaan; dat hij de eerste maal f 25.— heeft geleend, terwijl hij later f 35.— en daarna f 40.— van de spaarbank heeft gehaald; dat hij op den dag dat hij die f 40.— had geïnd, haar een op zegel geschreven schuldbekentenis ten bedrage van f 100.— heeft ter hand gesteld;

dat hij haar daarna met tusschenpoozen geregeld heeft bezocht en zij hem nog elken week f 5.— heeft geleend tot een bedrag van f 20.—; dat de laatste keer dat ze dat deed, in de tweede helft van Januari 1912 is geweest en zij hem toen gezegd heeft dat zij er niet meer aan deed;

dat bij het behandelen dezer geld-aangelegenheden haar dochter niet tegenwoordig was;

b. dat beklaagde op een goeden dag in Januari 1912 bij haar kwam en getuige toen bij die gelegenheid aan hem gevraagd heeft of hij, die haar verteld had reiziger te zijn van B. en de firma M. haar niet kon helpen aan een filiaal van de fabriek waarbij hij als reiziger werkzaam was; dat beklaagde toen een paar dagen later is komen meedeelen, dat zij houdster kon worden van een filiaal van de firma M.; dat de eigenaar van die fabriek buiten Maarssen woonde, terwijl de fabriek zelve in Utrecht was gevestigd; dat zij vrij wonen, f 6.— per week, vrij vuur en licht en 7 % van elken gulden zou krijgen; dat zij de eerste veertien dagen hulp kon krijgen van de fabriek voor regeling van de zaak en de finantieele aangelegenheden niet moeilijk waren; dat eindelijk beklaagde zich bereid verklaarde om van tijd tot tijd een nacht over te blijven om te assisteeren bij openen van kisten en dergelijke werkzaamheden;

dat op een Zaterdag daarna beklaagde bij haar thuis kwam om over dit filiaal te spreken; dat hij haar toen ter teekening aanbod, een papier, waarin omschreven stond hoe het filiaal er uit zou zien, dat getuige 1 April of 1 Mei in dienst kon treden en dat in totaal f 150.— als waarborgsom moest gestort worden en wel f 50.— dadelijk en f 100.— als ze er veertien dagen in was; dat getuige toen haar naam op het papier gezet heeft en den datum 1 April waarop zij de betrekking zou aanvaarden; dat beklaagde heeft gezegd dat zij van de firma M. een papier zou krijgen dat zij als filiaal-houdster was aangenomen; dat zij even daarna spijt had niet den datum 1 Mei gekozen te hebben, maar dat beklaagde zeide dat dat geen bezwaar was, daar er tien filialen te vergeven waren en dat zij getuige, een der eersten was, omdat in Hengelo naar haar man, die destijds reiziger bij D. aldaar was geweest, was geïnformeerd;

c. dat na het teekenen van het papier beklaagde haar de ten processe aanwezige en haar vertoonde quitantie aanbod; dat zij daarop beklaagde haar spaarbankboekje heeft gegeven om f 50.— van de spaarbank te halen ten einde de waarborgsom te voldoen; dat beklaagde die alleen naar de

spaarbank te Haarlem is gegaan haar f 71.— (f 50.— ± f 21.— rente over 1911) heeft afgedragen, waarvan zij hem vijf briefjes van tien gulden heeft gegeven;

d. dat, daar zij de beloofde aanstelling als zetwinkelierster niet kreeg, zij aan beklaagde den heer M. te spreken heeft gevraagd en vroeg waar die heer woonde, waarop hij zeide dat hij dat niet kon uitduiden; dat zij een paar dagen later weer tot beklaagde heeft gezegd dat zij dien heer wenschte te spreken waarop hij beloofde hiervoor te zullen zorgen en eenige dagen later: dat die heer bij haar thuis zou komen op een Dinsdag tusschen 2 en 4 uur; dat zij op dien Dinsdag echter het ten processe aanwezige, uit Utrecht verzonden telegram ontving, waarin stond dat de heer M. niet kon komen, maar dat de reiziger wel zou komen om inlichtingen te verstrekken;

e. dat beklaagde toen een paar dagen is weggebleven en dat, toen hij weer kwam, haar dochter en getuige juist bezig waren te zoeken naar haar, getuige's nutsspaarbankboekje en naar beklaagdes schuldbekentenis; dat zij te voren het spaarbankboekje in haar linnenkast onder een stapeltje linnengoed had opgeborgen, welke linnenkast zij altijd sloot als zij het huis uitgaat, terwijl zij den sleutel dan legt onder een theeblad, dat altijd onder de kast staat;

dat zij toen dadelijk naar de spaarbank is gegaan en daar hoorde dat den vorigen dag, iemand die meermalen te voren op dat boekje geld had afgehaald, wederom er geweest was om f 100.— te innen; dat die persoon gezegd had dat hij den volgenden dag nog f 150.— zou komen halen, waarop de ambtenaar van de bank gezegd had dat hij de f 250.— wel in eens kon krijgen en dat dit bedrag ook aan dien persoon was afgedragen;

dat zij thuishkomende, dezen uitslag aan haar dochter heeft medegedeeld, die daarop naar beklaagde's moeder is gegaan; dat, toen haar dochter thuis kwam, zij geen boekje meebracht, maar dat voor haar dochter, nauwelijks thuis zijnde, een half-zusje van beklaagde met een boodschap van diens moeder kwam of haar dochter even wilde aankomen; dat haar dochter thuis gekomen, haar spaarbankboekje, het ten processe aanwezige haar vertoonde, medebracht; dat sinds zij het boekje het laatst had gezien en f 250.— was afgehaald; dat zij den volgenden dag bij de politie aangifte gedaan heeft van het gebeurde;

2°. M. G zonder beroep wonende te Haarlem:

a. dat beklaagde door het spiritisme met haar familie in kennis is gekomen; dat hij toen verder geregeld aan huis kwam om boeken daarover te leenen en dan tevens een praatje maakte; dat er tusschen haar en beklaagde geen bepaalde verhouding bestond, doch dat ze samen wel eens uitgingen; dat hij zich eerst voor tooneelspeler en later voor reiziger uitgaf;

dat zij voor het eerst van leenen van geld door haar moeder aan beklaagde gehoord heeft, toen zij 3 Januari 1912 uit een ziekeninrichting te Haarlem, waar zij een zestal weken had vertoefd, kwam; dat zij toen van haar moeder hoorde dat zij, haar moeder, door tusschenkomst van beklaagde in een zaak zou komen van een biscuitfabrikant M. te Amsterdam; voorts dat haar moeder aan beklaagde f 100.— had gegeven voor eene borgstelling die deze hebben moest voor een betrekking die hij zelf moest krijgen waarvoor zij een schuldbekentenis had gekregen; dat haar moeder daarbij vertelde dat het leenen van geld aan beklaagde in het belang van haar en haar moeder geschiedde, omdat ze daardoor in eene zaak konden komen;

b. dat in de maand Januari 1912 beklaagde met een stuk papier aankwam

waarvan hij den inhoud heeft voorgelezen in tegenwoordigheid van haar moeder en haar zelve; dat er werd voorgelezen welke localiteit zij in die zaak te Amsterdam zouden krijgen en welke de verdiensten zouden zijn, namelijk f 6. — per week en f 0.07 van elken gulden (van den verkoop) benevens vrij wonen, licht en belasting; voorts dat zij f 150. — als waarborgsom moest storten, eerst f 50. — en later f 100. — dat haar moeder toen dat papier heeft onderteekend en aan beklaagde teruggegeven; dat beklaagde toen van haar moeder haar spaarbankboekje heeft gekregen om f 50. — van de nutsspaarbank te halen; dat, toen het boekje door beklaagde werd teruggebracht, zij heeft gezien dat haar moeder aan beklaagde f 50. — heeft ter hand gesteld;

c. dat voor die som beklaagde aan haar moeder heeft afgegeven de haar ten processe vertoonde quitantie;

d. dat beklaagde verder haar en haar moeder is blijven bezoeken, doch dat, wanneer een van haar over het filiaal begon, beklaagde zeide dat het wel in orde zou komen en wanneer zij er te veel over praatte, hij zeide „laten we nu maar eens over iets anders praten”; dat beklaagde eenige dagen later zeide dat mijnheer M. haar zou komen opzoeken om eens te kijken waar zij woonden; dat die heer echter niet is gekomen, doch er kort daarop een telegram van den heer M., hetzelfde als het aan getuige ten processe vertoonde, kwam, waarin vermeld stond dat hij zelf verhinderd was om te komen en wel een reiziger zou sturen;

e. dat één à twee dagen voor het ontvangen van het telegram beklaagde 's morgens weer eens aan kwam loopen; dat haar moeder, nog iemand, en zij toen thuis waren; dat zij toen met beklaagde naar de botermarkt is gegaan, dat zij daarop omstreeks half twaalf samen zijn thuis gekomen, maar toen niemand thuis was; dat beklaagde nog informeerde of de schoenmaker, die bij haar familie inwoont, al dan niet thuis was; dat zij even later is uitgegaan om rookvleesch te halen en toen hoogstens vijf minuten is weggebleven; dat zij daarna het rookvleesch samen hebben opgegeten, waarna zij opnieuw voor beklaagde rookvleesch moest halen, daar hij beweerde dit voor zijn eigen moeder te moeten mede brengen; dat zij hem toen heeft gevraagd of hij niet naar huis moest om te eten, maar hij antwoordde dat hij wel daar zou blijven eten; dat hij haar daarop voor de derde maal heeft weggestuurd om kadetjes voor hem te halen; dat zij toen ruim een kwartier is weggebleven; dat, daar beklaagde toen niets op zijn brood had, zij hem getraceerd heeft op leverworst, die zij zelf is gaan halen; dat zij toen niet lang is weggebleven; dat zij tegen een uur of drie haar moeder heeft zien aankomen en dat, nadat zij dat tegen beklaagde had gezegd, deze zeide dat hij direct naar huis ging;

dat den volgenden morgen toen zij tegen haar moeder had gezegd de rente weer op de spaarbank te zetten, haar moeder het boekje heeft willen krijgen; dat het evenwel zoek was en zij samen hebben gezocht in de linnenkast en zelfs onder het beddegoed, echter zonder resultaat;

dat daags na het ontvangen van het telegram beklaagde is komen oploopen om een praatje te maken; dat bij die gelegenheid haar moeder aan beklaagde heeft medegedeeld dat zij haar spaarbankboekje kwijt was; dat toen haar moeder en beklaagde niet hebben gesproken of zij zelve was er bij tegenwoordig; dat beklaagde tegen haar moeder heeft gezegd: „ik dacht „dat u het boekje niet meer thuis had,” maar dat zij van haar moeder heeft gehoord dat zij dat maar tegen beklaagde had gezegd om van zijn voortdurend geldlenen af te komen;

dat haar moeder, die volgens haar zeggen naar de spaarbank was ge-

gaan, thuiskomende mededeelde, dat iemand die meermalen geld op het boekje had gehaald wederom f 250.— van het boekje had gehaald; dat zij dadelijk, in het idee dat beklaagde dat was geweest, naar beklaagdes moeder is gegaan en aan deze heeft gezegd dat haar zoon geld bij haar thuis had gestolen en het spaarbankboekje had weggenomen; dat zij, daar die moeder er niets van wist en beklaagde niet thuis was, weer naar huis is gegaan, maar nauwelijks thuis zijnde, een zusje van beklaagde kwam met de boodschap dat het boekje gevonden was; dat zij toen weer naar beklaagde's moeder is gegaan en toen van haar het ten processe aanwezige boekje heeft gekregen;

3°. F. M., hoofdboekhouder der nutsspaarbank te Haarlem:

dat hij op 23 Januari 1912 aan den persoon die hem ten processe als de beklaagde wordt vertoond, op vertoon van het ten processe aanwezige hem vertoonde spaarbankboekje N°. 4092, uitgegeven door de nutsspaarbank te Haarlem, heeft uitbetaald f 250.—; dat beklaagde zich toen slechts heeft voorgedaan als toonder van het boekje; dat de toonder van een boekje geld krijgt tenzij kwade trouw vermoed wordt, hetgeen bij deze gelegenheid niet het geval was, omdat hij met hetzelfde boekje reeds 2 of 3 keer in December 1911 en Januari 1912 aan de spaarbank was geweest;

dat den volgenden dag juffrouw H. G. op de bank is gekomen, mededeelende dat haar boekje weg was, dat ze niet wist, zeide zij, of het verbrand was of op een andere wijze was verloren geraakt; dat hij, getuige, daarop haar kaart ging trekken en dat doende bemerkte dat den vorigen dag nog f 250.— was uitbetaald; dat hij toen tegen die juffrouw zeide dat het boekje dan pas weg moest zijn, want dat den vorigen dag nog f 250.— er op gehaald was; dat die juffrouw op die mededeeling ontstelde; dat getuige dit goed aan haar kon zien; dat zij een oogenblik later zeide: dan heeft zeker B. het geld opgenomen; dat hij getuige toen zeide dat hij het niet wist en daarop eene beschrijving van den persoon gaf en zeide dat die persoon meer aan de bank was geweest om geld te halen; dat zich hierop een gesprek ontspan waarvan getuige zich herinnert dat gesproken werd over een zetwinkelierschap te Amsterdam en dat diezelfde B. wel eens een vorige maal meer geld van de spaarbank had gehaald dan waartoe zij hem had gemachtigd; dat getuige van dat gesprek verder niets is bijgebleven doch zich zeker herinnert dat deze onderwerpen zijn aangeroerd;

4°. J. G., van beroep schoenmaker, wonende te Haarlem:

dat hij op Woensdag 24 Januari 1912 omstreeks kwart voor twaalf uur in zijn kamer aan zijne werkzaamheden zat, toen juffrouw G., die eenige kamers van het door hem gehuurde bovenhuis in onderhuur had, kwam binnenloopen en zei: „ik mis mijn spaarbankboekje;”

dat ze ontdaan was en erg opgewonden; dat ze gewoonlijk ook wel een beetje opgewonden is, maar toen toch buitengewoon; dat ze tegen hem, getuige, zeide: „kom even kijken”; dat hij haar toen naar de achterkamer gevolgd is; dat ze toen, steeds zenuwachtig doende, de kast is gaan uitpakken; dat echter het boekje zoek bleef; dat kort daarop beklaagde binnen kwam en getuige toen onmiddellijk de kamer verliet, maar weggaande beklaagde hoorde zeggen: „ik moet onmiddellijk naar den Haag”; dat beklaagde toen een bezoek van hoogstens een minuut of drie zal gemaakt hebben, want dat, toen getuige nauwelijks in zijn kamer was, hij beklaagde de trap hoorde en zag afgaan;

5°. J. O., huisvrouw van v. d. B. te Schoten, moeder van beklaagde, met diens toestemming en die van den fiskaal gehoord:

a. dat op 24 Januari 1912 te haren huize een haar niet met name bekend meisje kwam; dat zij dat meisje wel eens had gezien; dat dat meisje toen vroeg of haar zoon thuis was en op haar ontkennend antwoord, vroeg of bij haar niet aanwezig was een nutsspaarbankboekje; dat zij, getuige, daarop heeft gezegd dat zij dat boekje zou zoeken en dat het, als het thuis was, niet in haar huis zou blijven; dat het meisje daarop is vertrokken; dat getuige en haar dochtertje toen zijn gaan zoeken en wel in de eerste plaats daar waar haar zoon zich had opgehouden; dat haar zoon namelijk dienzelfden dag tusschen tien en twaalf uur thuis was geweest en zich had opgehouden op een portaal waar een kast stond; dat zij zoekende, die kast opende en dat haar dochtertje toen zeide: „zie, daar ligt een blauw boekje”; dat zij dat boekje toen eigenlijk tegelijkertijd zag; dat zij direct begreep dat dit het bewuste boekje was en het inkiijkende zag dat het boekje stond ten name van G.; dat dat boekje hetzelfde is als het haar ten processe vertoonde; dat zij daarop haar dochtertje naar het meisje G. gestuurd heeft om haar te halen; dat zij het boekje aan deze, gekomen zijnde, heeft afgedragen; dat zij niet weet waar haar zoon onder de bedrijven gebleven is; dat hij het laatst op dien dag toen hij op het portaal aan het rommelen was, bij haar thuis is geweest;

b. dat sedert twee jaren haar zoon bij haar aan huis is geweest; dat hij had verteld dat hij met onbepaald verlof was wegens gezondheidsredenen; dat hij nooit eene vaste betrekking heeft gehad; dat hij bij haar de kost had en zoo nu en dan wel eens geld van haar kreeg; dat hij van tijd tot tijd haar huis wel eens verliet voor een dag of 14;

6°. J. S., huishoudster te Haarlem:

a. dat zij beklaagde reeds kent drie jaren voor laatstverschenen November; dat hij toen marinier was; dat zij met beklaagde omgang gekregen heeft nu verschenen Januari twee jaren geleden; dat hij toen eigenlijk geen betrekking had; dat zij althans nooit hoogte heeft kunnen krijgen wat hij eigenlijk uitvoerde; dat hij voorgaf voor dramateur te studeeren en haar heeft gezegd tweemaal voor dramateur gezakt te zijn; dat zij ook weet dat hij witkiel aan het spoor geweest is; dat zij ook, en wel na Nieuwjaar, heeft vernomen dat hij reiziger bij Bendorp was geworden; dat de omgang met beklaagde niet onafgebroken is geweest; dat het dan weer eens aan en dan weer eens af was;

b. dat zij van beklaagde op 23 Januari 1912 met den laatsten post uit Utrecht ontving de ten processe overgelegde briefkaart;

Overwegende dat beklaagde ten processe heeft opgegeven:

a. dat hij onder het voorgeven van reiziger van B. en M. te zijn en met het oogmerk om daardoor geld los te krijgen van de weduwe G., bij wie hij aan huis placht te komen om over spiritisme te spreken, in drie keer f 100.— heeft geleend, waarbij hij echter nimmer meer geld van de spaarbank heeft gehaald dan waartoe die weduwe machtiging had gegeven en voor welke f 100.— hij ook geen schuldbekentenis heeft afgegeven; dat hij daarna nog tweemaal een rijksdaalder van juffrouw G. heeft gekregen;

b. dat hij inderdaad op 13 Januari 1912 bij juffrouw G. is gekomen en in tegenwoordigheid van de dochter, M., zich heeft voorgedaan alsof hij was gemachtigd door den heer M., bij wien hij, beklaagde, had gezegd te Utrecht in betrekking te zijn, om met die weduwe een contract te sluiten; dat hij dat contract, dat hij, beklaagde, zelf had opgemaakt juffrouw G. voorlas, welk contract inhield, dat de moeder vrij wonen, vrij licht en zooveel gulden in de week, benevens zooveel procent van den verkoop zou hebben, wanneer zij erin zou toestemmen om als filiaalhoudster in

Amsterdam van dien biscuitfabrikant op te treden; dat daarin nog vermeld stond dat als waarborgsom f 150.— moest worden gestort, waarvan f 50.— dadelijk; dat de weduwe toen dit stuk heeft geteekend;

c. dat beklaagde haar daarop de met de door hem verzonnen naam C. C. M. geteekende, ten processe aanwezige en hem vertoonde quitantie betreffende de storting van de waarborgsom van f 50.— heeft gepresenteerd; dat hij wist dat dit stuk valsch was, omdat hij hetzelfde dienzelfden dag te Haarlem op het postkantoor had geschreven; dat die weduwe hem toen haar spaarbankboekje ter hand heeft gesteld waarop hij f 71.— van de spaarbank heeft gehaald, waarvan hij f 50.— heeft gekregen;

d. dat dit alles echter geschiedde na een eenige dagen te voren met de weduwe G. onder vier oogen gemaakte afspraak; dat hij toen namelijk geld van haar ter leen had gevraagd, doch dat zij bezwaar maakte het spaarbankboekje af te geven, daar zij het niet kon doen, omdat anders haar dochter er achter zou komen; dat zij beiden toen samen hebben uitgedacht dat zij zoogenaamd zetwinkelierster zou worden van den biscuitfabrikant M.;

e. dat hij op 22 Januari 1912 ten huize van juffrouw G. is geweest: 's morgens in gezelschap van moeder en dochter, des middags met de dochter alleen; dat hij toen de dochter heeft uitgezonden om boodschappen te doen;

f. dat de weduwe G. hem dien morgen haar spaarbankboekje persoonlijk ter hand heeft gesteld met de bedoeling dat hij, beklaagde, f 150.— die zij hem had toegezegd, van de spaarbank zou afhaken; dat hij een dag later echter f 250.— van de spaarbank heeft gehaald; dat echter van wegnemen van het spaarbankboekje uit de kast van juffrouw G. geen sprake is geweest; dat hij op verzoek van de weduwe het boekje niet direct heeft teruggebracht, omdat ze bang was dat haar in Amsterdam wonende dochter bij mogelijke overkomst zou zien dat het boekje zooveel verminderd was;

g. dat hij toen het boekje heeft medegenomen naar het huis van zijne moeder te Schoten en het boekje op eene plank heeft neergelegd; dat hij van 23 Januari 1912 toen hij het boekje heeft thuis gebracht, daar niet meer is geweest, maar den 24sten Januari 1912, tusschen elf en twaalf, bij de familie G. is geweest om te vragen of de dochter een eindje mee ging wandelen; dat hij echter te voren het plan had opgevat om naar Berlijn te gaan; dat moeder en dochter thuis waren en de laatste niet mee ging, omdat ze naar het boekje zochten;

h. dat, terwijl hij met de moeder alleen in de achterkamer was en zij voor eene kast stond te zoeken, beklaagde haar vroeg „wat voer je nu „uit”, waarop deze antwoordde: „laat dat maar aan mij over, want zus „(de dochter) vraagt naar het boekje om het geld er op te storten dat ik „hier heb”; dat ze verder nog zeide: „ik ga kwansuis naar de spaarbank”;

i. dat voorts ook het zenden van het ten processe aanwezige, beklaagde vertoonde en voorgehouden telegram, door hem op 23 Januari 1912 uit Utrecht verzonden, berustte op eene afspraak tusschen de weduwe en hem, want dat deze zeide, dat haar dochter J. uit Amsterdam wel met den fabrikant wilde spreken;

j. dat hij die f 50.— van de weduwe heeft geleend om nog iets te koopen voor tooneelcostumes; dat hij daarin echter niet geslaagd is en toen het geld heeft gebruikt voor eigen genoegen;

dat hij die f 150.— van de weduwe wilde leenen, maar toen f 250.— van de spaarbank heeft gehaald, om te kunnen leven tijdens hij uitkeek

naar de eene of andere betrekking; dat hij echter aan de weduwe niet de werkelijke bedoeling van het leenen heeft medegedeeld;

k. dat hij zich voorstelde het geleende geld terug te betalen als hij in het buitenland eene betrekking gevonden zou hebben; dat hij dan met het verdiende geld de weduwe zou hebben afbetaald;

Overwegende dat uit persoonlijk onderzoek en bezichtiging ten processe is gebleken:

a. dat de ten processe aanwezige quitantie is van een inhoud als aangegeven onder 3°. van de hiervoren vermelde tenlastelegging; dat het geschreven schrift daarop voorkomende, vergeleken met beklaagdes handteekeningen, gesteld onder zijne voor officieren-commissarissen afgenomen verhooren en met het schrift voorkomende op de door getuige J. S. (onder 6°. van de vorige overweging) ten processe overgelegde, van beklaagde afkomstige prentbriefkaart, welke herkomst door beklaagde wordt erkend — zoodanige overeenkomst vertoont, dat wordt aangenomen dat het geschreven schrift, voorkomende op de quitantie, geschreven is door beklaagde;

b. dat het ten processe aanwezige telegram No. 151 aldus luidt: Mej. door dringende zaken verhinderd ter uwer te komen doch komt in den loop der volgende week den reiziger M. u nader inlichten. C. M. welk telegram te Utrecht is aangeboden 23/2 1912, 2 u. 8 m. n.m. en te Haarlem is ontvangen op denzelfden dag 2 u. 18 m. n.m. door w.g. M.

c. dat het ten processe aanwezige spaarbankboekje is afgegeven onder N°. 4092 door de nutsspaarbank te Haarlem en wel ten name van S. of H. G.; dat na eene terugbetaling van f 71.55 op 13 Januari 1912 het boek een te goed aanwijst van f 585.01 1/2 terwijl daarna op 23 Januari 1912 een bedrag van f 250.— als terugbetaald wordt vermeld;

dat in het boekje niet staat aangeteekend dat de uitbetaling alleen zal geschieden aan hem, op wiens naam het boekje is gesteld of aan zijn schriftelijk gemachtigde, noch eene aantekening inhoudt, waaruit blijkt dat de uitbetaling aan eenige beperkende bepaling is onderworpen;

d. dat het eerste lid van artikel 15 van het door getuige, onder 4 van de vorige overweging vermeld, ten processe overgelegd reglement voor de inleggers in de nutsspaarbank te Haarlem luidt: „De uitbetaling geschiedt aan den houder van het spaarbankboekje”, terwijl het eerste lid van artikel 16 van gemeld reglement luidt:

„In afwijking met het voorgaand artikel kan bij de eerste inlage worden „bedongen, dat uitbetaling slechts kan geschieden aan dengene ten wiens „name het boekje is gesteld of aan diens schriftelijke gemachtigde”;

Overwegende dat mitsdien wettig en overtuigend is bewezen het den beklaagde ten laste gelegde;

wat de feiten onder 1°. van de telastlegging betreft:

door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de hooger beschreven beëdigde getuige-verklaringen van A. A. G.—van H. onder *b.* en *c.*, van M. G. onder *b.* van J. v. d. B.—O. onder *b.* en J. S. onder *a.*, de opgaven van beklaagde onder *b.*, *c.* en *j.* en voorts uit het persoonlijk onderzoek en de bezichtiging van de quitantie onder *a.* van de vorige overweging aangeduid;

wat de feiten onder 2°. van de telastlegging betreft:

door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de hooger beschreven beëdigde getuige-verklaringen van A. A. G.—van H. onder *e.* en M. G. onder *e.*, F. M., J. G., J. v. d. B.—O. onder *a.* en *b.* en J. S. onder *a.* uit beklaagdes opgaven onder *e.*, *g.* en *j.* en voorts uit het persoonlijk onderzoek en de bezichtiging van het ten

processe aanwezige spaarbankboekje van de nutsspaarbank te Haarlem onder *c.* van de vorige overweging weergegeven, met dien verstande echter dat slechts wettig en overtuigend wordt bewezen verklaard dat het spaarbankboekje aan een ander dan aan beklagde toebehoorde;

wat de feiten onder 3°. en 4°. van de telastlegging betreft:

door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde getuige-verklaringen van A. A. G.—VAN H., onder *c.* en M. G. onder *c.* en de opgaven van beklagde onder *c.* en voorts uit het persoonlijk onderzoek en de bezichtiging van de quitantie en de ter vergelijking dienende stukken, gelijk is aangegeven onder *a.* van de vorige overweging;

terwijl door de zelfde bewijsmiddelen tevens beklagdes schuld aan de wettig en overtuigend bewezen verklaarde feiten vaststaat, wordende op gronden als nader zullen worden aangegeven verworpen beklagdes voorstelling der zaken gelijk deze is weergegeven onder *d.*, *f.*, *h.* en *i.* van zijne in de 4de overweging voorkomende opgaven;

dat immers:

a. het bij beklagde bestaan hebbende oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, toen hij de weduwe G. bewoog tot de afgifte van f 50.— moet worden aangenomen op grond van de niet door beklagde in discredit gebrachte, door die weduwe afgelegde verklaring, dat zij, in de door beklagde opgewekte verwachting dat zij, door de afgifte van gemeld bedrag aan beklagde, die zich als gemachtigde van den heer M. voordeed, het zetwinkelierschap deelachtig zou worden, tot die afgifte is overgegaan en de opgave van beklagde, die — het zij hier herinnerd — reeds gedurende een tweetal jaren een obscuur leven leidde, dat hij het geld voor zich zelve heeft gebruikt, een en ander beschouwd in het verband met de overige wettig en overtuigend bewezen feiten en omstandigheden;

b. het bij beklagde bestaan hebbende oogmerk om zich het spaarbankboekje wederrechtelijk toe te eigenen, moet worden aangenomen op grond van den evenmin door beklagde in discredit gebrachte, uit de verklaring van de weduwe G. voortvloeiende omstandigheid n.l. dat het spaarbankboekje tegen haar wil in het bezit van beklagde is gekomen en de opgaven van beklagde, wiens levenswijze zooeven in herinnering werd gebracht, dat hij de f 250.— die hij heeft gekregen, gebruik makende van de rechten, waartoe het houden van het boekje hem legitimeerde, ten eigen bate heeft aangewend, een en ander beschouwd in verband met de overige wettig en overtuigend bewezen feiten en omstandigheden;

c. nu in dit proces duidelijk is gebleken dat uit het vervaardigen en het gebruik maken van het valsche geschrift nadeel is ontstaan — immers de weduwe G. heeft mede ten gevolge van de afgifte van het inderdaad nietswaardige geschrift aan beklagde een bedrag van f 50.— afgegeven — het overbodig mag heeten de mogelijkheid van nadeel tengevolge van het vervaardigen en het gebruik maken te motiveeren;

Overwegende ten aanzien van het door beklagde gevoerde verweer, gelijk dit is weergegeven in zijne in de voorgaande overweging aangehaalde (onder *d.*, *f.*, *h.*, *i.*) opgaven:

dat aanstonds ten processe vaststond dat, indien beklagdes voorstelling van zaken de juiste ware, daaruit zou volgen dat de weduwe A. A. G.—VAN H. een geheel valsche rol in deze zaak speelde;

dat het onderzoek er dan ook op gericht is geweest de betrouwbaarheid van die getuige te toetsen, maar daarbij niets aan het licht is gekomen waardoor het vertrouwen in de door haar afgelegde verklaring werd geschokt;

dat integendeel behalve den algemeenen indruk van betrouwbaarheid, bepaaldelijk de navolgende feiten en omstandigheden de betrouwbaarheid van de door haar afgelegde verklaring staven:

1°. dat uit eene door de dochter dier weduwe, juffrouw H. G. overgelegde, ten processe aanwezige correspondentie tusschen haar en haar moeder, is gebleken:

dat ten tijde dat er onderhandelingen gevoerd werden over dat zetwinkelierschap — d. i. omstreeks half Januari 1912 — die weduwe vol was van het haar door beklagde voorgespiegelde, zoodat zij, die er werkelijk niet van verdacht kan worden gemakkelijk de pen te hanteeren, den 12den, 13den en 18den Januari 1912 brieven en den 20sten daaraanvolgende een briefkaart schreef ten einde toch maar haar dochter te bewegen om zelf naar Haarlem over te komen, terwijl toch, indien beklagde's voorstelling juist ware, die weduwe, die dan dingen deed waaromtrent de dochters onkundig moesten blijven, er groot belang bij had die dochter van huis te houden;

dat beklagde, wien bedoelde correspondentie ter inzage werd gegeven, wel beweert dat de geheele correspondentie, op de briefkaart na, naderhand geschreven is, doch deze bewering niet in staat is het vertrouwen in de echtheid der geheele correspondentie te schokken, gegrond als het is op het navolgende:

dat de briefkaart, wier echtheid niet kan worden betwijfeld — en door beklagde ook niet betwijfeld wordt, — omdat het stempel van de post te Haarlem op de beschreven kaart is gedrukt, geheel is eene voortzetting van het behandelde in de brieven en voorts bij twee van de drie brieven zijn aangeboden enveloppen voorzien van de poststempels Haarlem met de data 14 en 18 Januari 1912 en beiden geadresseerd aan mej. H. G. p. a. mevr. W. te Amsterdam, terwijl twee der brieven zelve zijn gedagteekend: 13 en 18 Januari;

2°. dat de getuige J. G. heeft verklaard: dat de weduwe G. na hare mededeeling op 24 Januari 1912 dat ze haar spaarbankboekje miste, ontdaan was en erg opgewonden, terwijl getuige F. M. heeft verklaard dat gemelde weduwe, na zijne mededeeling dat er den vorigen dag f 250.— van haar boekje was gehaald, ontstelde en dat getuige dat goed kon zien;

voor welke opgewondenheid en ontsteltenis geen grond ware geweest indien zij het boekje vrijwillig aan beklagde had afgedragen, tenzij ook hier weer aan comédie harerzijds moet worden gedacht welke dan toch buiten tegenwoordigheid harer dochter, geheel onnoodig ware geweest;

dat bovendien beklagdes systeem van verweer aan innerlijke tegenstrijdigheid lijdt;

dat hij namelijk beweert de f 50.— van de weduwe G. pas te hebben kunnen los krijgen, na met haar de manoeuvre van het zetwinkelierschap te hebben volvoerd, ten einde dusdoende gevrijwaard te zijn tegen ongewenschte tegenwerking van hare dochters, terwijl dan een tiental dagen later diezelfde weduwe bereid zoude zijn geweest aan beklagde haar spaarbankboekje waarop aan toonder uitbetaald wordt, zonder dekking van eenige schijn manoeuvre, af te geven en nog wel op een tijdstip waarop elk oogeblik hare dochter uit Amsterdam kon worden verwacht, welk bezwaar door beklagde onvoldoende wordt weerlegd door een beweerde afspraak met de weduwe dat in dat geval die dochter met een oud spaarbankboekje zoude worden afgescheept;

dat dan ook het gansche verweer den indruk maakt van leugenachtigheid om welke reden gelijk hooger werd medegedeeld, hetzelfde wordt verworpen;

Overwegende dat uit de ten processe, in verband met het voorkomende onder 2° van de telastlegging, bekend geworden feiten en omstandigheden niet volgt dat hier slechts sprake kan zijn van diefstal van f 250.—, doch dat moet worden aangenomen dat met het wegnemen van het spaarboekje — welks houden, in verband met de daaromtrent door het bestuur van de nutsspaarbank te Haarlem vastgestelde bepalingen, geaccepteerd door den togetreden inlegger, den houder legitimeert tot het uitoefenen van alle rechten tot terugvordering van de blijkens het boekje gedane inlagen — de diefstal van het spaarboekje met het volle te goed was voltooid, waartoe niet afdoet het feit dat het recht tot terugvordering der inlagen slechts is uitgeoefend tot een bedrag van f 250.—;

Overwegende dat de ten processe aanwezige door beklaagde valschelijk opgemaakte en gebruikte quitantie is bestemd en geschikt om tot bewijs van eenig feit te dienen, omdat, ware het echt en onvervalscht, d. i. ware de heer M. een werkelijk bestaande persoon en hadde hij, na een tusschen partijen gesloten overeenkomst, inderdaad een dergelijk geschrift opgemaakt en aan zijn wederpartij afgegeven, dat geschrift in de eerste plaats bestemd en geschikt ware geweest om tot bewijs te strekken, dat door de meergemelde weduwe was voldaan aan hare verbintenis, voortspuitende uit eene tusschen partijen gesloten civiel-rechtelijke overeenkomst;

Overwegende dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd:

wat de feiten betreft in de telastlegging voorkomende onder 1°.

als „*oplichting*”,

onder 2°.

als „*diefstal*”,

onder 3°.

als „*valschheid in geschrift*”,

onder 4°.

als „*het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan*”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat beklaagde zich heeft doen kennen als een individu van zoodanige verdorvenheid, dat het opleggen van eene zeer ernstige bestraffing alleszins gerechtvaardigd is, maar dat tevens de noodzakelijkheid is gebleken beklaagde te bannen uit de militaire samenleving waarbij onderling vertrouwen moet worden aangemerkt als een zeer gewenschte zoo niet onmisbare factor voor hare instandhouding; dat dan ook wegens zijne gebleken onbetrouwbaarheid beklaagde uit den dienst moet worden verwijderd;

Gelet op den inhoud van het ten processe aanwezige authentieke extract uit het register van behandelde zaken bij den zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, waaruit blijkt:

dat beklaagde bij vonnis van dien zeekrijgsraad van 14 Maart 1912 wegens „desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende afwezig te zijn”, met toepassing onder meer van de artikelen 137 j°. 135 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water is veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf;

waaruit alzoo volgt dat de feiten waarvoor beklaagde thans terechtstaat zijn gepleegd vóór deze veroordeeling;

Gezien de artikelen;

56, 2de lid, 58, 1ste lid, 63, 91, 225, 310 en 326 van het Wetboek van Strafrecht, 12, 137 j°. 135 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het

Krijgsvolk te Water, 2, 12, 18 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* N°. 35), 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Concludeert:

dat beklagde zal worden schuldig verklaard aan de hierboven gequalificeerde feiten,

en veroordeeld deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren;

ontzegt van het recht om bij de gewapende macht of als militair gemployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren en veroordeeld eindelijk in de kosten en misen van de justitie in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf als de krijgsraad in goede justitie zal verstaan te behooren.

In den zeekrijgsraad overgegeven
den 28sten Mei 1912,

De fiscaal,

(*get.*) JUTTE.

MEMORIE VAN VERDEDIGING,

den zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, benoemd in de zaak van den marinier 1ste klasse B. aangeboden door den aan den beklagde toegevoegden raadsman.

Edelachtbare Heeren!

Met opgewektheid volbreng ik, na kennis te hebben genomen van den eisch en conclusie van den eischer ambtshalve, de taak die ik op mij nam om in het belang van den beklagde een en ander tot zijne verdediging aan te voeren.

Die opgewektheid vindt haar grond in mijne vaste overtuiging dat het mij niet moeilijk vallen zal om u aan te toonen dat het standpunt van den eischer, hoewel verklaarbaar in den vervolgings-ambtenaar, die geen moeite heeft geschuwd om den naar zijne meening behendigen oplichter te ontmaskeren, inderdaad lijdende is aan al te groote eenzijdigheid en dat reeds het *aanwijzen* alleen van de zwakke punten in eischers betoog voldoende zal zijn om den met onbevangen blik oordeelenden rechter van het onhoudbare van eischers conclusies te overtuigen.

In de eerste plaats wil ik op juridische gronden aantonen dat de sub 3 ten laste gelegde daadzaken, door den eischer als valsheid in geschrifte gequalificeerd, niet strafbaar zijn.

De eischer komt ten opzichte van die daadzaken tot toepassing van artikel 225 Wetboek van Strafrecht door aan te nemen dat hier aanwezig is een valschelijk opgemaakt stuk dat bestemd is om tot bewijs van enig feit te dienen. Reeds dadelijk valt het nu op dat de eischer, die als fiscaal van zijne bevoegdheid gebruik maakte om de telastlegging, die oorspronkelijk slechts de sub 1° en 2° genoemde daadzaken bevatte, aan te vallen, in het sub 3° telastgelegde feit de quitantie omschreef als een geschrift „dat bestemd is om tot bewijs van enig feit te dienen”. Waarom deed

de fiscaal dit? Zou het niet méér voor de hand hebben gelegen om deze quitantie te beschouwen als een dier geschriften welke art. 225 bedoelt waar het spreekt van: „geschriften waaruit eenige bevrijding van schuld kan ontstaan”. Onder die rubriek vallen toch zeer zeker in de eerste plaats quitantiën!

Ik kan mij echter zeer goed voorstellen waarom de fiscaal dit niet deed. Immers de quitantie is geteekend — of liever voorzien van een naam — van een niet-bestaand persoon. Klaarblijkelijk was dus des fiscaals redeneering deze: „aangezien tusschen de in de quitantie genoemde personen, „waarvan een der partijen niet bestaat, nimmer eenige schuld heeft bestaan, „kan er dus ook van de mogelijkheid om daarvan bevrijd te worden geen „sprake zijn. Alleen toch in het geval dat de onderwerpelijke quitantie „rechtsgeldig tot bevrijding van een *werkelijk* tusschen de daarin voorkomende partijen *bestaande schuld* zou kunnen leiden, zou een dergelijk „geschrift in de genoemde omschrijving van art. 225 Wetb. van Strafrecht „vallen”.

Die redeneering sluit als een bus (De rechtbank te Alkmaar b.v. nam in Maart 1892 eene gelijke beslissing. Zie Paleis van Justitie 1892 N°. 29) —. Maar nu is het mij onbegrijpelijk dat de eischer, die scheen in te zien dat door de onderwerpelijke quitantie, geen bevrijding van schuld kon ontstaan, voorbijzag dat die quitantie evenmin bestemd kon zijn om tot bewijs van eenig feit te dienen. Immers de ten processe aanwezige quitantie kan, omdat een mijnheer C. C. M. niet bestaat, nooit een bewijs opleveren van het feit in het stuk omschreven n.l. van de verevening van een schuld tusschen twee partijen, waarvan één der partijen niet bestaat.

Geheel anders zou de zaak staan indien de handtekening valsch ware d.w.z. indien de handtekening van een bestaand persoon geïmiteerd ware. Dan zou het stuk bestemd zijn om te bewijzen dat er een schuld verevend was tusschen de beide partijen. Maar hier, waar een der partijen *niet* bestaat, en *nooit* bestaan heeft, waar die partij slechts een hersenschim is door den beklagde uitgevonden, nu kan omdat een transactie met zoo'n schim niet mogelijk is, ook nooit een geschrift bestemd zijn om tot bewijs van zoo'n onmogelijk denkbare transactie te dienen.

Zeer zeker kan het geschrift een middel opleveren om een voorgenomen bedrog te doen gelukken, doch in den zin der wet is de quitantie geen valschelijk opgemaakt stuk. Een geschrift immers kan alleen valschelijk opgemaakt worden genoemd, wanneer het gelijkkluidend als echt kan worden gedacht. En zulks is bij de quitantie waarvan hier sprake is niet mogelijk. (Een overeenkomstige beslissing werd genomen door de rechtbank te Groningen bij een vonnis dd. 29 Juni 1893. Paleis van Justitie 1893, N°. 52, 66).

Ik concludeer dus dat op dezelve gronden waarom de eischer dit stuk niet wilde noemen een geschrift waaruit eenige bevrijding van schuld kan ontstaan het ook niet kan worden beschouwd als een geschrift dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen.

Maar bovendien, zelfs als het vorenstaande onjuist mocht worden geoordeeld, zou ook op anderen grond de toepassing van art. 225 zijn uitgesloten. Genoemd artikel toch stelt als constitutief element van het misdrijf van valscheid, dat uit het gebruik van het stuk eenig nadeel kan ontstaan. In gemoede vraag ik echter der krijgsraad af: welk mogelijk nadeel kan er ontstaan uit een geschrift als de ten processe aanwezige quitantie, waarin een niet bestaand persoon erkent van een ander daarin genoemd persoon die hem niets schuldig was een geldswaardig bedrag te hebben ontvangen tot kwijting van die niet bestaande schuld? Ik erken

volmondig niet te kunnen bevroeden op welke wijze ooit eenig nadeel uit dit geschrift als zoodanig zou kunnen ontstaan.

De eischer maakt het zich op dit punt gemakkelijk. Het overbodig achtende de mogelijkheid van het ontstaan van nadeel te motiveeren, nu er naar hij meent in dit proces duidelijk is gebleken dat er nadeel is ontstaan, volstaat de eischer met er op te wijzen dat het nadeel daarin bestaat, dat de weduwe mede tengevolge van de afgifte van het inderdaad nietswaardige geschrift aan beklaagde een bedrag van vijftig gulden heeft gegeven.

Tegen deze opvatting evenwel moet ik opkomen. Niet voldoende is dat er nadeel is ontstaan, het nadeel moet uit het geschrift als zoodanig kunnen voortvloeien en nu ontken ik dat dit in casu het geval is geweest.

Onjuist toch is eischers bewering betreffende het bedoeld causaal verband tusschen de afgifte van de quitantie en de betaling der vijftig gulden aan beklaagde. De quitantie kon als zoodanig de weduwe G. niet nopen tot de afgifte van eenig geldswaardig bedrag. Dit resultaat werd, voor het oogenblik met eischer aannemende dat die weduwe waarheid spreekt en dat beklaagde liegt, uitsluitend verkregen door de valsche voorspiegelingen en leugens van beklaagde, in wiens handen de quitantie slechts een middel was om een schijn van waarheid aan zijn voorstelling van zaken te geven, als een middel dus om zijn bedrog te doen gelukken. Maar de quitantie zelve kon dit nadeel niet veroorzaken. Moeilijk had beklaagde een meer onschuldig geschrift kunnen gebruiken en in dit verband kan ik dan ook niet nalaten erop te wijzen dat de eischer dit bezwaar zelf schijnt te hebben gevoeld, toen hij in de onderwerpelijke overweging van het „inderdaad nietswaardige geschrift” sprak. Voorwaar, inderdaad nietswaardig en onschuldig is dit geschrift, zoodat de mogelijkheid dat uit het gebruik van dit geschrift als zoodanig nadeel ontstaat dan ook beslist is uitgesloten. (Op denzelfden grond werd dan ook bij vonnis van de rechtbank te Amsterdam van 2 December 1886 van rechtsvervolging ontslagen iemand die aan zekere woning een door hem geschreven valsche quitantie had aangeboden ten einde de daarin uitgedrukte geldsom te ontvangen W. N° 5423);

Mij dunkt dat uit het bovenstaande duidelijk blijkt dat toepassing van art. 225 Wetb. v. Str. in dit geval niet wel mogelijk is. Het behoeft voorts geen betoog dat op dezelfde gronden ook de sub 4°. ten laste gelegde daadzaken buiten het bereik van het 2de lid van genoemd artikel moeten vallen, zoodat naar mijne meening de beklaagde van de bedoelde feiten zal moeten worden vrijgesproken.

Hiermede de feiten sub 3°. en 4°. afgedaan hebbende, kom ik thans tot de oorspronkelijke telastlegging sub 1°. en 2°. en hierbij zal ik kunnen wáár maken, dat de eischer bij zijn beschouwingen daaromtrent het licht slechts van één zijde heeft laten vallen.

Het duidelijkst springt dit in het oog bij de beschouwing der wettige bewijsmiddelen welke den eischer de overtuiging hebben geschonken dat de beklaagde zich aan diefstal van het spaarboekje heeft schuldig gemaakt, hetgeen zeggen wil dat beklaagde onder meer dit spaarboekje heeft weggenomen uit de linnenkast ten huize van de weduwe G. Dit bewijs nu berust uitsluitend op aanwijzingen, die de eischer uit de door hem aangehaalde getuigen-verklaringen put. Evenwel bij een zorgvuldige beschouwing van het bewijs-materiaal blijkt alras dat daarmede in geen geval kan worden aangetoond dat beklaagde het boekje heeft weggenomen. Wel is waar blijkt daaruit dat hij het in zijn bezit heeft gehad, doch daartoe

waren al die aanwijzingen niet noodig, dat erkent beklaagde immers zelf ook. Maar de vraag moet gesteld: „hoe wordt beklaagdes opgave ontzenuwd dat de weduwe G. zelve hem dit boekje heeft gegeven?” Behalve toch de verklaring van de weduwe zelve heeft geen der aangevoerde aanwijzingen hierop ook slechts in de eerste verte betrekking; uitsluitend de verklaring der weduwe G. staat hier tegenover die van beklaagde. En nu komen wij aan het cardinale punt: met die verklaring van de weduwe G. staat of valt de geheele telastlegging zoowel sub 1°. als sub 2°. Al die andere aanwijzingen gaan langs het bewijs van beklaagde's schuld heen of daarmede worden ook zijn eigen opgave en verdediging bevestigd.

De eenige vraag die moet worden opgelost is deze: „hoe is beklaagde in het bezit van het spaarboekje gekomen?” Nemen wij nu met den eischer aan dat de weduwe G. een volmaakte getuige is, absoluut betrouwbaar niet alleen, maar bij wier verklaringen zelfs de mogelijkheid van te goeder trouw gemaakte vergissingen is uitgesloten, dan komen wij tot zijne conclusie van de leugenachtigheid van beklaagdes verweer en in dat geval kan ik mij voorstellen, dat de neiging bestaat tot het maken van de gevolgtrekking dat de beklaagde het boekje heeft weggenomen. Evenwel, ook dan nog zou de conclusie gevaarlijk zijn, want het bewijs is ook dan nog uiterst zwak, ja zelfs te zwak om een veroordeeling te wettigen. Immers indien de weduwe waarheid spreekt en zij het boekje niet aan beklaagde heeft gegeven zijn er toch een ontelbaar aantal andere mogelijkheden denkbaar waarop dat boekje in beklaagdes handen kan zijn gekomen. Maar daarop wil ik nu niet eens verder ingaan; dat is onnoodig, want de hypothese, de grondstelling, waarop eischers betoog en bewijs is gebaseerd, deugt niet.

Het is beslist onjuist om aan te nemen dat de weduwe G. de volmaakte, absoluut betrouwbare getuige is, waarvoor de eischer haar aanziet. Niet dat ik wil beweren dat die vrouw te kwader trouw liegt, dat is verre van mij, doch ik zal u aantoonen dat in het algemeen in de verklaringen van de weduwe niet dat vertrouwen mag worden gesteld, dat de eischer daaraan schenkt, vooral niet wanneer van die verklaringen, zooals in het onderhavige geval, de moreele dood van den beklaagde afhangt. Mijns inziens toch is tijdens dit proces ten duidelijkste gebleken dat wij hier te doen hebben met een getuige die dat onvoorwaardelijk geloof in haar verklaringen niet verdient.

Wie is toch die weduwe?

Ze is een vrouw, reeds op jaren, die zenuwziek en altijd opgewonden is en die veel aan spiritisme doet. Soms tijds te midden van een gezelligen kout krijgt ze een bevliesing, vraagt dan aan de aanwezigen of deze niets voelen, buigt zich dan voorover en spreekt tot den geest van haar overleden man, onder de tafel, dat ze dadelijk met hem zal komen spreken. Daarna volgt dan onvermijdelijk een séance, waarbij de geest van den overleden echtgenoot zich door middel van een dansende tafel uit.

Zonder nu te willen beweren dat die vrouw psychisch abnormaal is, geeft een en ander toch te denken en kan ik de opmerking niet achterwege laten dat het mij uiterst bedenkelijk toeschijnt om in de verklaring van zoo'n getuige een rotsvast vertrouwen te stellen.

Doch er is méér. Gaan wij toch na wat haar huisgenooten in dit proces mededeelen, dan zien wij dat de schoenmaker G. verklaart, dat moeder en dochter niet in een bepaald goeden reuk staan; dat er dikwijls verschillende personen aan huis kwamen die niet veel zaaks waren; dat hij zich met

opzet onzijdig hield van de familie en dat getuige een zenuwlijdsters is die steeds in opgewonden toestand verkeert.

Voorts kan men in de verklaring van de getuige O. lezen dat de dochter van de weduwe G. haar nood bij de getuige klaagde en haar zeide: dat zij zou trachten haar moeder onder curateele in een gesticht te krijgen.

Dát is nu die bijzonder geloofwaardige getuige op welke alléén staande verklaring de eischer beklaagde's schuld grondt.

Maar bovendien vraag ik ten slotte aan u allen, is het mogelijk dat iemand, die zijn vijf zinnen bij elkander heeft, handelt zooals de weduwe opgeeft te hebben gedaan? Wie uwer zal aan iemand, wie ook, uw spaarboekje aan toonder in handen geven, nadat die persoon u twee maal bedrogen heeft door daarvan meer geld af te halen dan waarvoor u hem machtigde?

En indien het waar is dat dit geschied is, indien ook dit verhaal van de weduwe niet een idéé fixe is dat zich in haar hersens heeft vastgezet, ligt het dan ook niet geheel in haar lijn om zelve den beklaagde het spaarbankboekje ten vierde male in handen te geven, ten einde daarvan thans f 150.— af te halen. En ligt het dan ook weder niet geheel in de lijn van beklaagde om ook dan weder zijn machtiging te overschrijden en f 250.— in plaats van f 150.— af te halen zooals de weduwe hem had opgedragen? Waartoe ook zou beklaagde zich hier zelf bezwaren?

Inderdaad het valt niet tegen te spreken dat hoe meer men zich in de zaak verdiept, hoe meer het opvalt dat de gebenternissen zich moeten hebben toegedragen zooals de beklaagde opgeeft, terwijl zich dan tevens de overtuiging vastzet dat de weduwe geheel te goeder trouw de zaken verwart en haar zenuwziek brein zich in zoodanigen toestand bevindt dat zij zich geen volkomen rekenschap meer van haar daden kan geven.

En op de alléén staande getuigenis van déze getuige wil eischer zijn bewijs gronden dat beklaagde schuldig is!!

Vloeit uit het vorenstaande dan niet voort dat hoezeer er veel mag zijn dat den beoordeelaar van deze zaak een overtuiging van beklaagdes schuld zou kunnen schenken, het toch niet beslist onmogelijk is dat beklaagde waarheid spreekt? Immers ook het feit dat de weduwe de transacties met beklaagde voor haar dochters verzweeg, zooals zij zelf opgeeft, doet beklaagdes opgave, dat het gebeurde met de quitantie en het boekje tevoren tusschen hem en de weduwe was bekonkeld, aan waarschijnlijkheid winnen! En dan voorts, indien de beklaagde het boekje inderdaad had weggenomen, waarom zou hij dan de voor hem zoo compromitterende quitantie hebben laten liggen?

Doch genoeg, ik meen u overtuigend te hebben aangetoond dat des eischers stelling, dat de weduwe een zoo betrouwbare getuige is dat op haar verklaring alléén de beklaagde moet worden veroordeeld, onhoudbaar is. Mijns inziens mag en kan beklaagde voor de hem sub 1°. en 2°. ten laste gelegde daadzaken dan ook niet worden veroordeeld. Het uiterst subtiele bewijs, door den eischer in elkaar gezet, valt als een kaartenhuis inéén waar zijn basis, de absolute betrouwbaarheid van getuige G. niet onwrikbaar vaststaat.

Dit geldt zoowel voor de sub. 1°. als voor de sub 2°. ten laste gelegde daadzaken, want als wordt aangenomen dat de mogelijkheid niet is uitgesloten dat er toch waarheid kan zijn in beklaagdes opgave dat de weduwe G. hem het spaarboekje zelf heeft ter hand gesteld, dan is het evenzeer mogelijk dat er waarheid is in zijn opgave ten opzichte der vooruit gemaakte afspraak betreffende de aanbieding der quitantie en in dit geval

blijft van de telastlegging sub 1°. niets over, daar beklaagde dan niet op de aldaar beschreven wijze de weduwe tot de afgifte van het geld bewogen heeft.

Op grond van het bovenstaande concludeer ik derhalve dat beklaagde wegens gebrek aan bewijs van de hem sub 1°. en 2°. telastgelegde daadzaken zal moeten worden vrijgesproken.

Ik zou hiermede kunnen eindigen, ware het niet dat ik de mogelijkheid niet wil voorbijzien dat uwe krijgsraad, zich wellicht op het standpunt van den eischer stellende, tot eene veroordeeling van beklaagde zou kunnen komen wegens één of meer der telastgelegde feiten. Met het oog daarop zou ik gaarne willen opmerken dat, aangenomen nu dat de daadzaken en de schuld van beklaagde bewezen zijn, de door den eischer gevorderde straf mij buiten verhouding tot de gepleegde feiten voorkomt.

Immers, aangenomen nu eens dat beklaagde inderdaad de geincrimineerde feiten heeft gepleegd, wie zal dan niet gevoelen dat beklaagde als het ware tot dergelijke handelingen is verleid door de lichtgeloovigheid en onbenulligheid van de weduwe G?

Ik zeide het hierboven reeds, welk normaal denkend mensch zal zoo onbezonnen zijn, om tot drie maal toe zijn spaarboekje aan toonder af te geven aan iemand die daarvan reeds twee maal misbruik maakte? Licht hierin niet eene verzachtende omstandigheid? Werd den beklaagde het bedrog niet al te gemakkelijk gemaakt?

Bovendien komt het mij voor dat eischer zich bij het bepalen der strafmaat heeft laten leiden door eene onjuiste waardeering van beklaagdes persoonlijkheid.

In dit opzicht moet ik protesteeren tegen uitdrukkingen als in den eisch voorkomen, waarin beklaagde wordt genoemd: „een individu van zoodanige verdorvenheid enz.” en waarin eischer, als terloops, beklaagde aanduidt als „iemand die reeds gedurende een tweetal jaren een obscuur leven leidde”. Dat leven had niets duisters. Beklaagde was bij zijn moeder in de kost en trad inderdaad nu en dan gedurende 14 dagen als acrobaat op, zonder dat zijn familie dit wist omdat hij begreep dat zij dit niet zouden goedkeuren. Eerst in April j.l. zou hij eene vaste aanstelling als acrobaat hebben gekregen, en ten einde zich daartoe behoorlijk uit te rusten had hij geld nodig, dat hij van de weduwe G. leende. Steeds was hij voornemens en hij is dit ook thans nog om dit terug te geven zoodra hij daartoe in staat is. Bovendien had zijn moeder, die niet onbemiddeld is, reeds vroeger dergelijke schulden voor hem betaald. Beslist moet dan ook worden ontkend, dat hij ooit het bewuste oogmerk had zich ten koste van anderen te verrijken. Indien hij schuldig is, is hij dit slechts als een lichtzinnig mensch die zonder veel nadenken misbruik maakte van de goedgeefsheid en lichtgeloovigheid van de weduwe G. Van „diepe verdorvenheid” van beklaagde is mij niets gebleken. Integendeel zijn extract-conduiteboekje spreekt een gansch andere taal. Blijkt toch daaruit niet dat beklaagde van 1903 tot 1907 nooit disciplinair gestraft is en hij in 1907 slechts twee maal een onbeduidende straf opliep. Van af April 1908 dateert zijn herhaald van permissie achterblijven, ten slotte culmineerende in zijn desertie in 1909. En wat is nu wel de oorzaak geweest van die treffende ommekeer in zijn conduite? Ook hier was het weer zijne lichtzinnigheid die hem ten val bracht. Hij werd n.l. in 1908 te Amsterdam geplaatst, waar hij zich door eene vrouw het hoofd liet op hol brengen. En toch valt het op dat ook in dien tijd zijn strafregister schoon bleef van eenige overtreding, behalve dan zijn achterblijven van permissie. Ik acht dan ook de

vraag gewettigd of het dan niet ten onrechte is dat de eischer van den beklaagde spreekt als van een diep verdorven individu?

Op grond van het bovenstaande wil het mij voorkomen dat, indien uw krijgsraad — hetgeen ik nog niet gelooven wil — een schuldig mocht uitspreken, een korte vrijheidsstraf voldoende zal zijn ten einde beklaagde — die nog nooit wegens oneerlijke handelingen met de justitie in aanraking kwam — van zijn lichtzinnigheid te genezen.

Voor ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen zou er in verband met het bovenstaande m. i. echter geen aanleiding bestaan.

Ten slotte wil ik er nog de aandacht op vestigen dat de eischer geen aandacht blijkt te hebben geschonken aan de omstandigheid dat er ten aanzien van de sub 1°. en sub 4°. genoemde daadzaken concursus idialis aanwezig is. Immers het „opzettelijk gebruik maken” van het valsche stuk, bedoeld sub 4°. der telastlegging, bestond in het ter hand stellen van het stuk, hetwelk, in de daadzaken sub 1°. beschreven, wordt genoemd als één der listige kunstgrepen, of als uitmakende een integreerend deel van het samenweefsel van verdichtsels, hetwelk tot de qualificatie van oplichting leidde.

Ik vermeen daarom dat hier het 2de. lid van artikel 55 Wetboek van Strafrecht toepasselijk is en dat de algemeene strafbepaling van het sub 4°. gequalificeerde feit wordt geabsorbeerd door de bijzondere strafbepaling sub 1°. genoemd.

Ofschoon deze omstandigheid bij het vaststellen van het maximum der mogelijk op te leggen straf van geen invloed was voor den eischer, die een veroordeeling voor alle 4 telastgelegde daadzaken vordert, komt het mij voor dat bij de bepaling der strafmaat hiermede in elk geval behoort rekening te worden gehouden, terwijl het bovendien van groot belang is deze omstandigheid niet uit het oog te verliezen voor het geval de dader van een of meer der feiten mocht worden vrijgesproken.

In den krijgsraad overgegeven,
Willemsoord, 28 Mei 1912

De toegevoegde raadsman,
(get) HAMERSMA.

VONNIS.

De zee-krijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord,

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve, na voorlezing overgelegd, strekkende daartoe dat de beklaagde zal worden schuldig verklaard aan de hem telastgelegde feiten, gequalificeerd als . . . . . enz. (zie conclusie van eisch) en deswege zal worden veroordeeld tot . . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Gezien de stukken van het proces, door den eischer onder behoorlijken inventaris aan den krijgsraad overgelegd;

Gelet op de verdediging door den beklaagde bij den krijgsraad ingebracht bij schriftelijke memorie, in zijn naam en van zijnentwege door zijn raadsman opgemaakt;

Overwegende dat de beklaagde, laatst gediend hebbende als . . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat de beklaagde blijkens de benoeming van den zee-krijgsraad, terecht staat, beschuldigd van de navolgende feiten:
dat hij . . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat de navolgende ten processe onder eede gehoorde getuigen hebben verklaard:

(Zie de verklaringen der getuigen sub 1°. tot en met 6°. in de conclusie van eisch);

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft opgegeven:

a. dat hij . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat uit persoonlijk onderzoek en bezichtiging is gebleken:

a. dat . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat mitsdien wettig en overtuigend is bewezen het aan beklagde telastgelegde:

wat de feiten onder 1°, 2°, 3°. en 4° betreft, door (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat door dezelfde bewijsmiddelen tevens beklagde's schuld aan de wettig en overtuigend bewezen verklaarde feiten vaststaat, wordende verworpen — op gronden als hierna vermeld — beklagdes voorstelling der zaken, gelijk deze is weergegeven onder *d.*, *f.*, *h.* en *i.* van zijne opgaven;

dat immers het bij beklagde bestaan hebbende oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, toen hij de weduwe G. bewoog tot de afgifte van f 50.—, wordt aangenomen op grond van de, niet door beklagde in discredit gebrachte, door die weduwe afgelegde verklaring, dat zij — in de door beklagde opgewekte verwachting dat zij door de afgifte van gemeld bedrag aan hem, die zich als gemachtigde van den heer M. voordeed, het zetwinkelierschap deelachtig zou worden — tot die afgifte is overgegaan en van de opgaven van beklagde, dat hij het geld voor zich zelf heeft gebruikt, een en ander beschouwd in het verband met de overige wettig en overtuigend bewezen feiten en omstandigheden;

dat immers het bij beklagde bestaan hebbende oogmerk om zich het spaarbankboekje wederrechtelijk toe te eigenen, wordt aangenomen op grond van de, evenmin door beklagde in discredit gebrachte, uit de verklaring van de weduwe G. voortvloeiende omstandigheid namelijk: dat het spaarbankboekje tegen haar wil in het bezit van beklagde is gekomen en van de opgaven van beklagde, dat hij de f 250.— die hij heeft gekregen, gebruik makende van de rechten waartoe het houden van het boekje hem legitimeerde, ten eigen bate heeft aangewend, een en ander beschouwd in het verband met de overige wettig en overtuigend bewezen feiten en omstandigheden;

dat immers, nu in dit proces duidelijk is gebleken dat uit het vervaardigen en het gebruik maken van het valsche geschrift nadeel is ontstaan, — de weduwe G. toch heeft mede ten gevolge van de afgifte van het inderdaad nietswaardige geschrift aan beklagde een bedrag van f 50.— afgegeven — overbodig is de mogelijkheid van nadeel tengevolge van het vervaardigen en het gebruik maken te motiveeren;

Overwegende ten aanzien van het door beklagde gevoerde verweer, gelijk dat is weergegeven in zijne onder *d.*, *h.*, *f.* en *i.* aangehaalde opgaven: dat, indien beklagde's voorstelling van zaken de juiste ware, daaruit zou volgen dat de weduwe G. een geheel valsche rol heeft gespeeld;

dat uit het onderzoek voor officieren-commissarissen is gebleken dat bij de toetsing der betrouwbaarheid van deze getuige niets aan het licht is gekomen, waardoor het vertrouwen in de door haar afgelegde verklaring werd geschokt;

dat integendeel bepaaldelijk de navolgende feiten en omstandigheden de betrouwbaarheid van de door haar afgelegde verklaring staven:

A. dat uit eene door de dochter dier weduwe, juffrouw H. G. over-

gelegd, ten processe aanwezige, correspondentie tusschen haar en haar moeder is gebleken:

dat ten tijde dat er onderhandelingen gevoerd werden over het zetwinkelierschap — d. i. omstreeks half Januari 1912 — de weduwe vol was van het haar door beklaagde voorgespiegelde, zoodat zij, die er niet van verdacht kon worden gemakkelijk de pen te hanteeren den 12den, 13den en 18den Januari 1912 brieven en den 20sten daaraanvolgende een briefkaart schreef, ten einde toch maar haar dochter te bewegen om zelf naar Haarlem over te komen, terwijl toch, indien beklaagdes voorstelling van zaken juist ware, die weduwe, die dan dingen deed waaromtrent de dochters onkundig moesten blijven, er groot belang bij had die dochter van huis te houden;

dat beklaagde, wien bedoelde correspondentie ter inzage is gegeven, nu wel beweert dat de geheele correspondentie, op de briefkaart na, naderhand is geschreven, doch dat deze bewering van beklaagde niet in staat is het vertrouwen in de echtheid dezer geheele correspondentie te schokken, gegrond als dit vertrouwen is op het navolgende:

dat de briefkaart, wier echtheid niet kan worden betwijfeld — en door beklaagde dan ook niet betwijfeld wordt — omdat het stempel van de post te Haarlem op de beschreven kaart is gedrukt, geheel eene voortzetting is van het behandelde in de drie brieven en voorts bij twee daarvan zijn aangeboden enveloppen, voorzien van de poststempels Haarlem met de data 14 en 18 Januari 1912 en beide geadresseerd aan mej. H. G., terwijl twee der brieven zelve zijn gedagteekend: 13 en 18 Januari;

B. dat de getuige J. G. heeft verklaard:

dat de weduwe G., na hare mededeeling op 24 Januari 1912 dat zij haar spaarbankboekje miste, ontdaan was en erg opgewonden deed, terwijl de getuige F. M. heeft verklaard, dat gemelde weduwe, na zijne mededeeling dat den vorigen dag f 250.— van haar boekje was afgehaald, ontstelde en dat hij, getuige, dit goed kon zien;

voor welke opgewondenheid en ontsteltenis geen grond geweest ware indien de weduwe het boekje vrijwillig aan beklaagde had afgedragen en veinzen van deze gemoedsaandoeningen, buiten tegenwoordigheid harer dochter ondenkbaar is;

dat bovendien beklaagde's systeem van verweer aan innerlijke tegenstrijdigheid lijdt;

dat hij namelijk beweert de f 50.— van de weduwe G. eerst te hebben kunnen los krijgen, na met haar de manoeuvre van het zetwinkelierschap te hebben volvoerd, ten einde dusdoende gevrijwaard te zijn tegen ongewenschte tegenwerking van hare dochters, terwijl dan een tiental dagen later diezelfde weduwe bereid zoude geweest zijn aan hem, beklaagde, haar spaarbankboekje, waarop „aan toonder” wordt uitbetaald zonder dekking van eenige schijnmanoeuvre af te geven en nog wel op een tijdstip, waarop elk oogenblik hare dochter uit Amsterdam kon worden verwacht;

dat dit bezwaar door beklaagde onvoldoende wordt weerlegd door een beweerde afspraak met de weduwe, dat in dit geval die dochter met een oud spaarbankboekje zou worden afgescheept;

Overwegende dat uit de ten processe bekend geworden feiten en omstandigheden, in verband met het voorkomende onder 2° van de telastlegging, niet volgt, dat hier slechts sprake is van diefstal van f 250.—, doch dat het wegnemen van het spaarbankboekje — welks bezit, in verband met de daaromtrent door het bestuur van de nutspaarbank te Haarlem vastgestelde bepalingen, geaccepteerd door den toegetreten inlegger, den houder legitimeert tot het uitoefenen van alle rechten tot terugvordering van de blijkens het boekje gedane inlagen — de diefstal er van met het volle

tegoed was voltooid, waartoe niet afdoet het feit, dat het recht tot terugvordering der inlagen slechts is uitgeoefend tot een bedrag van f 250.—;

Overwegende dat de ten processe aanwezige door beklaagde valschelijk opgemaakte en gebruikte quitantie is bestemd en geschikt om tot bewijs van eenig feit te dienen, omdat, ware de quitantie echt en onvervalscht, d. i. ware M. een werkelijk bestaande persoon en hadde hij, na een tusschen partijen gesloten overeenkomst, inderdaad een dergelijk geschrift opgemaakt en aan zijn wederpartij afgegeven, dit geschrift in de eerste plaats bestemd en geschikt zou zijn geweest om tot bewijs te strekken, dat door de meergemelde weduwe was voldaan aan hare verbintenis, voortspruitende uit eene tusschen partijen gesloten civiel rechtelijke overeenkomst;

dat het bij deze beschouwing dan ook niet ter zake doet dat, gelijk door den verdediger wordt opgemerkt, het onderwerpelijke valschelijk opgemaakte geschrift niet is onderteekend met den naam van een bestaand persoon, vermits deze onderscheiding niet wordt gemaakt door de wet, die slechts het oog kan hebben op valsche geschriften, welke, waren zij niet valsch, de vereischte uitwerking zoude kunnen hebben;

Overwegende dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd:

wat de feiten betreft in de telastlegging voorkomende:

onder 1° als „*oplichting*”;

onder 2° als „*diefstal*”;

onder 3° als „*valscheid in geschrift*”;

onder 4° als „*het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift, als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan*”;

Overwegende dat krachtens het bepaalde in artikel 56, tweede lid Wetboek van Strafrecht ter zake van valscheid in geschrift en het gebruik maken daarvan slechts ééne strafbepaling kan worden toegepast, terwijl ook in casu de straf, gesteld op het misdrijf van „oplichting” wordt geabsorbeerd door die, bepaald in artikel 225 van datzelfde wetboek;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat beklaagde heeft blijk gegeven van een zoodanige verdorvenheid, dat het opleggen van eene ernstige bestraffing gerechtvaardigd is, terwijl tevens de noodzakelijkheid is gebleken beklaagde te bannen uit de militaire samenleving, waar onderling vertrouwen moet worden aangemerkt als een zeer gewenschte, zoo niet onmisbare factor voor hare instandhouding;

dat dan ook wegens zijne gebleken onbetrouwbaarheid beklaagde uit den dienst moet worden verwijderd;

Gelet op den inhoud van het ten processe aanwezige authentieke extract uit het register van behandelde zaken bij den zeekrijgsraad aan boord van H. Ms. Wachtschip te Willemsoord, waaruit blijkt:

dat beklaagde bij vonnis van dien zeekrijgsraad van 14 Maart 1912 wegens „desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn” met toepassing onder meer van de artikelen 137 j^o 135 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water is veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf met mindering van de preventieve hechtenis van af 11 Maart 1912;

waaruit alzoo volgt, dat de feiten, waarvoor beklaagde thans terechtstaat, zijn gepleegd vóór deze veroordeeling;

Gezien de artikelen 56, tweede lid, 58, eerste lid, 63, 91, 225, 310 en 326 van het Wetboek van Strafrecht, 12, 135, 137 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 2, 12, 18 en 20 der Wet

van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* N°. 35), 167 der Rechtpleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen de feiten aan beklaagde telastgelegd; wat het onder 2°. telastgelegde betreft, met dien verstande als hiervoren is overwogen;

Verklaart hem deswege schuldig aan de misdrijven van:

„*oplichting*”,

„*diefstal*”,

„*Valschheid in geschrift*,” en

„*het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan*”;

Veroordeelt B. ter zake daarvan tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren;

Ontzegt hem voor den tijd van vijf jaren het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

Veroordeelt hem in de kosten en misen van de justitie, alsmede in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van dezen zeekrijgsraad.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

B., oud 30 jaar, geboren te Weesp, marinier 1ste (tijdelijk 3de) klasse, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord geweest den 3den Juni 1912, met aanhaling der artikelen . . . enz., is schuldig verklaard aan . . . enz. en deswege veroordeeld tot . . . enz. (zie het vonnis);

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen:

primair: niet wettig en overtuigend bewezen te verklaren, hetgeen den beklaagde is telastgelegd, en hem mitsdien hiervan vrij te spreken;

subsidiair: deskundigen te benoemen teneinde een onderzoek in te stellen naar de geestvermogens van den beklaagde en te beoordeelen of de beklaagde al of niet lijdende is aan eene ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's resolutie van den 18den Juni 1912 geautoriseerd om dit appèl voor den fiscaal bij den zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant, bij sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOF,

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken ten processe overgelegd en, voor zoover daarvan wordt gebruik gemaakt, aan appellant voorgehouden, in het bijzonder:

1°. een geschrift van den navolgenden inhoud:

„Ontvangen van de wed. A. G.-van H. de somma van vijftig gulden en „vijf cent, als waarborgsom aan mijn gestort, voor het in dienst treden als „zetwinkelierster, in een mijner filialen te Amsterdam. Utrecht, 15 Jan. „1912. C. C. M.”;

„zijnde dit stuk, wat de woorden „ontvangen van” en „de somma van” betreft, gedrukt en de rest geschreven;

2°. een spaarbankboekje, afgegeven onder No. 4092 door de nutsspaarbank te Haarlem ten name van H. G., dat, na eene terugbetaling van f 71.55 op 13 Januari 1912 een te goed aanwijst van f 585.01½ terwijl daarna op 23 Januari 1912 een bedrag van f 250.— als terugbetaald wordt vermeld;

Overwegende dat appellant voor den krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd: dat hij . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat de krijgsraad dit aan appellant telastgelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen;

Overwegende te dezen aanzien:

dat in het vonnis wordt gezegd, dat de verklaringen der getuigen alle onder eede zijn afgelegd, hetgeen — blijkens de stukken — met de verklaringen der getuigen M. G. en J. G. niet het geval is;

dat, onder de bewijsmiddelen, ook begrepen is de verklaring van M. G., houdende o. m. „dat zij, getuige, voor het eerst van leenen van geld door „haar moeder aan beklaagde heeft gehoord, toen zij 3 Januari 1912 uit „een ziekenhuis te Haarlem, waar zij een zestal weken had vertoefd, kwam; „dat zij toen van haar moeder hoorde, dat deze, door tusschenkomst van „beklaagde, in een zaak zou komen van een biscuit-fabrikant M. te Amster- „dam; voorts dat haar moeder aan beklaagde 100 gulden had gegeven voor „eene borgstelling, die deze hebben moest voor eene betrekking, welke hij „zelf moest krijgen, voor welk bedrag zij, haar moeder, een schuld- „bekentenis had gekregen; dat haar moeder daarbij vertelde, dat het leenen „van geld aan beklaagde in het belang van haar en haar moeder geschiedde „omdat zij daardoor in een zaak konden komen”; en „dat zij van haar „moeder heeft gehoord dat deze dit (dat is, dat zij haar spaarbankboekje „niet meer in huis had) maar aan beklaagde had gezegd om van zijn „voortdurend geldleenen af te komen, en dat haar moeder haar heeft „meegedeeld, dat, iemand, die meermalen geld op het boekje had gehaald, „wederom 250 gulden van het boekje had afgehaald;

dat deze getuigenis niet uitsluitend loopt over feiten die de getuige zelf gehoord, gezien of ondervonden heeft;

dat dus bij het vonnis gebruik is gemaakt van onwettig bewijsmiddel;

Overwegende verder, dat de krijgsraad aan beklaagde voor vijf jaren het recht heeft ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, als grond daarvoor aangevende, dat beklaagde heeft blijk gegeven van „een zoodanige verdorvenheid, dat het opleggen van „eene ernstige bestraffing gerechtvaardigd is, terwijl tevens de noodzake- „lijkheid gebleken is beklaagde te bannen uit de militaire samenleving, „waar onderling vertrouwen moet worden aangemerkt als een zeer ge- „wenschte, zoo niet onmisbare factor voor hare instandhouding; dat dan

„ook wegens zijn gebleken onbetrouwbaarheid beklaagde uit den dienst „moet worden verwijderd”;

Overwegende dat, volgens artikel 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193) de straf van ontzegging alleen kan worden uitgesproken, wanneer de krijgsraad van oordeel is dat de schuldigverklaarde „ter zake van het gepleegde feit, ongeschikt is om in den militairen stand „te blijven of de betrekking van militair geëmployeerde te behouden”;

Overwegende dat om al deze redenen het vonnis moet worden vernietigd;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard:

1°. A. A. G., geb. van H., zonder beroep, wonende te Haarlem, onder eede:

(Zie deze verklaring in de concl. van eisch);

2°. M. G., zonder beroep, wonende te Haarlem, met bevestiging harer verklaring naar de wijze harer Godsdienstige gezindheid (doopsgezind):

(Zie deze verklaring in de concl. van eisch);

3°. F. M., hoofdboekhouder der nutsspaarbank, wonende te Haarlem, onder eede:

(Zie deze verklaring in de concl. van eisch);

4°. J. G., schoenmaker, wonende te Haarlem, met bevestiging zijner verklaring naar de wijze zijner Godsdienstige gezindheid (doopsgezind):

(Zie deze verklaring in de concl. van eisch);

5°. J. F. M. R. O., huisvrouw van B., moeder van appellant, onder eede gehoord met toestemming van appellant en van den fiscaal bij den krijgsraad aan boord van het Wachtschip te Willemsoord;

(Zie deze verklaring in de concl. van eisch);

Overwegende dat appellant heeft opgegeven:

(Zie concl. van eisch);

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen weduwe G.-VAN H. onder *a*, *b* en *c*, M. G. onder *a* en *b* en de opgaven van appellant, onder *a* en *b* hierboven opgenomen, wettig en overtuigend bewezen is dat appellant op 13 Januari 1912 te Haarlem zich, in strijd met de waarheid, heeft uitgegeven voor reiziger van C. C. M., biscuitfabrikant te Utrecht, en als lasthebber van dien M., dat hij, eveneens in strijd met de waarheid, aan die weduwe heeft voorgegeven, dat zij door meergemelden fabrikant als zetwinkelierster in een van diens filialen te Amsterdam in dienst genomen werd, waarvoor zij 50 gulden als waarborgsom moest storten en, door haar ter hand te stellen, een door hem appellant, geschreven en met den naam C. C. M. ondertekend stuk waarin verklaard werd, dat de ondertekenaar 50 gulden en 5 cent, als waarborgsom voor zoodanig zetwinkelierschap, van de meer genoemde weduwe had ontvangen, haar heeft bewogen tot de afgifte van 50 gulden;

Overwegende dat appellant heeft opgegeven, dat hij dit alles heeft gedaan na met de weduwe gemaakte afspraak, omdat deze voor haar dochter niet weten wilde, dat zij geld aan appellant leende;

dat echter deze opgave door de weduwe zelve, onder eede, nadrukkelijk weersproken wordt en door appellant in geen enkel opzicht ook zelfs maar waarschijnlijk is gemaakt en derhalve deze bewering door het Hof wordt verworpen;

Overwegende dat elk dezer handelingen en meedere of mindere mate is een listige kunstgreep en zij te zamen vormen een samenweefsel van verdichtfels, door middel waarvan appellant de weduwe G.-VAN H. heeft be-

wogen tot de afgifte van f 50—, welke hem uit geenerlei hoofde toekwamen en dus uit de boven bewezen verklaarde feiten blijkt, dat appelland die heeft gepleegd met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen;

Overwegende dat derhalve wettig en overtuigend bewezen is hetgeen appelland onder 1°. is telastgelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat de fabrikant was gevestigd te Utrecht;

Overwegende dat door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen, weduwe G.-v. H. onder *a*. en *d*. M. G. onder *c*. M, G, B.-O. en de opgave van appelland, onder *c*. en *d*. hierboven opgenomen, wettig en overtuigend bewezen is hetgeen appelland onder 2 is telastgelegd, met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het spaarbankboekje toebehoorde aan een ander dan den beklaagde;

Overwegende dat appelland wel is waar heeft opgegeven, dat het boekje hem door de weduwe G.-v. H. persoonlijk is ter hand gesteld met de bedoeling, dat hij 150 gulden van de spaarbank zou halen, doch dat deze bewering door die weduwe weersproken wordt en haar gedrag, bij en na de vermissing van het boekje, daarmede in strijd is, terwijl overigens appelland zijn zeggen in geen enkel opzicht aannemelijk heeft gemaakt, integendeel hij, door het boekje te behouden, nadat hij het geld daarop had gehaald, daarmede in tegenspraak komt, weshalve het Hof ook deze bewering van appelland verwerpt;

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen weduwe G.-v. H. onder *b* en *c* M. G, onder *a* en *b* en de opgave van appelland onder *a* en *b* wettig en overtuigend bewezen is: dat appelland te Haarlem op 13 Januari 1912, in strijd met de waarheid, heeft opgemaakt een geschrift van den navolgenden inhoud „Ontvangen van de „wed. A. G.-v. H. de somma van vijftig gulden en vijf cent als waarborgsom aan mijn gestort, voor het in diensttreden als zetwinkelierster, in een „mijner filialen te Amsterdam, Utrecht 15 Jan. 1912. C. C. M.”, zijnde dit stuk, wat de woorden „ontvangen van” en „de somma van” betreft gedrukt en de rest, ook de handteekening door hem geschreven, met het oogmerk om dit valsche geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken; dat hij van dat stuk opzettelijk gebruik heeft gemaakt, als het ware het echt en onvervalscht door het onder de onder 1° beschreven omstandigheden te overhandigen aan meergemelde weduwe, opdat deze in den waan zou worden gebracht of versterkt, inderdaad met meergemelden fabrikant in relatie te zijn gekomen en een bewijsstuk van storting bij dezen van een waarborgsom te hebben gekregen, hetgeen in werkelijkheid niet het geval was;

Overwegende dat dit geschrift — door appelland zelf — bestemd was om tot bewijs van de gedane storting van 50 gulden als waarborgsom te dienen, terwijl uit het gebruik van dat stuk nadeel kon ontstaan, immers ontstaan is voor de weduwe G.-v. H. die daardoor bewogen werd, voor een hersenschimmige zaak, 50 gulden aan appelland ter hand te stellen;

Overwegende dat aldus door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan appelland onder 3° en 4° is telastgelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat niet bewezen is dat het geschrift geschikt was om tot bewijs van eenig feit te dienen, gelijk onder 3° wordt gezegd;

Overwegende dat appelland, onder aanvoeren, dat hij zou zijn „beslist geestelijk abnormaal en waarschijnlijk verkeerende in het aanvangs-stadium van dementia paralytica,” heeft verzocht het benoemen van deskundigen ten einde een onderzoek in te stellen naar zijn geestvermogens en te be-

oordeelen of hij al dan niet lijdende is aan een ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens;

Overwegende dat het Hof daarna heeft benoemd de geneesheeren Dr. A. TH. MOLL en W. P. WOLFFENSBERGER om een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van appellant en schriftelijk verslag uit te brengen over de vragen:

1° of appellant, tijdens het begaan van de feiten waarvoor hij terechtstaat (gepleegd in of omstreeks Januari 1912) leed aan eenige ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens

zoo ja

2° of die storing opheffend of beperkend werkte op zijne geschiktheid om, zoowel de feitelijke strekking, als het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen, als mede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

3° of althans niet kan worden verklaard, dat die feiten buiten dien invloed stonden;

4° of de appellant thans verkeert in staat van krankzinnigheid;

Overwegende dat deze deskundigen, na den eed te hebben afgelegd, dat zij hun verslag naar hun geweten zouden geven, den 20sten December 1912 een schriftelijk rapport hebben uitgebracht, waarin zij, op grond van hun onderzoek — in het rapport in bijzonderheden omschreven — de gestelde vragen onderscheidenlijk beantwoorden, die onder 1 en 4 met „neen”, terwijl de beantwoording der vragen 2 en 3 vervalt door de ontkenkende beantwoording van de eerste;

Overwegende dat het Hof deze conclusie der deskundigen, op de door hen aangevoerde gronden overneemt en derhalve van oordeel is, dat er geen omstandigheden zijn gebleken, waarom de gepleegde feiten niet aan appellant zouden kunnen worden toegerekend, of die tot uitsluiting of vermindering der strafbaarheid zouden moeten leiden;

Overwegende dat wel door de verdediging in eersten aanleg — waarnaar in hooger beroep is verwezen — de nadruk er op is gelegd, dat het hier bedoelde geschrift niet geschikt zou zijn om tot bewijs van enig feit te dienen en dat uit het geschrift geen nadeel zou kunnen ontstaan, doch dat deze beweringen ten deze zijn zonder gewicht, omdat de wet de strafbaarheid niet afhankelijk stelt van zoodanige geschiktheid en ook niet van het nadeel, dat uit het stuk zelf zou kunnen ontstaan, doch alleen het oog heeft op de bestemming en het gebruik van het stuk;

Overwegende dat uit het extract uit het register van behandelde zaken bij den zeerijksraad aan boord van het Wachtschip te Willemsoord blijkt, dat appellant bij vonnis van dien krijgsraad van 14 Maart 1912, wegens desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem waarop hij diende afwezig te zijn, is veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf met inminderingbrenging van de preventieve hechtenis sedert 11 Maart 1912 en in de kosten;

Overwegende dat daaruit blijkt, dat de in deze sententie behandelde feiten zijn gepleegd vóór die veroordeeling;

Overwegende dat appellant, ter zake van de gepleegde feiten ongeschikt is in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 27, 56, 58, 63, 91, 225, 310 en 326 van het Wetboek van Strafrecht en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64);

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis op den 3den Juni 1912 door den krijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord, ten laste van appellant gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen dat B. te Haarlem:

1°. op 13 Januari 1912, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen door met zich aan weduwe A. A. G. geboren van H. wonende te Haarlem, voor reiziger van C. C. M. biscuitfabrikant te Utrecht uit te geven (het aannemen der valsche hoedanigheid van lasthebber van dien M.) en door — met valschelijk aan die weduwe voor te geven, dat zij door den meergemelden fabrikant als zetwinkelierster in een van diens filialen te Amsterdam in dienst genomen werd, waarvoor zij vijftig gulden als waarborgsom moest storten en, nadat haar door hem, appellant was ter hand gesteld een, nader onder 3° te beschrijven, door hem valschelijk opgemaakte quitantie — listige kunstgrepen en een samenweefsel van verdichtsels, die weduwe heeft bewogen tot de afgifte van vijftig gulden;

2°. op 22 Januari 1912 het boekje N°. 4092 der nutsspaarbank te Haarlem, ten name van de onder 1° genoemde weduwe met een te goed van vijf honderd vijf en tachtig gulden en anderhalve cent, welk boekje aan een ander dan aan hem, appellant, toebehoorde, heeft weggenomen met het oogmerk om het zich wederrechtelijk toe te eigenen;

3°. op den onder 1° aangeduiden tijd valschelijk heeft opgemaakt een tot bewijs van eenig feit bestemd geschrift van den volgenden inhoud: „Ontvangen van de wed. A. G.—v. H. de somma van vijftig gulden en „vijf cent als waarborgsom aan mijn gestort, voor het in diensttreden als „zetwinkelierster, in een mijner filialen te Amsterdam

„Utrecht, 15 Jan. 1912

„C. C. M. . . .”.

zijnde dit stuk wat de woorden „ontvangen van” en „de somma van” betreft, gedrukt en de rest, ook de handteekening, door hem, appellant, geschreven met het oogmerk om dit valsche geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken, terwijl uit dit gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

4°. ten tijde als onder 1° aangegeven, opzettelijk heeft gebruik gemaakt van het onder 3° beschreven stuk, als ware het echt en onvervalscht, door hetzelfde onder de onder 1° beschreven omstandigheden te overhandigen aan meergemelde weduwe, opdat zij in den waan zoude worden gebracht of versterkt, inderdaad met meergemelden fabrikant in relatie te zijn gekomen en een bewijsstuk van storting bij dezen van een waarborgsom te hebben gekregen, hetgeen in werkelijkheid het geval niet was, terwijl uit dit gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

Verklaart B. schuldig aan:

Oplichting,

Diefstal,

Valschheid in geschrifte en

Het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift, als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan:

Veroordeelt den alzoo schuldig verklaarde tot een gevangenisstraf van één jaar en zes maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak sedert negen Juli 1912 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Veroordeelt hem in de kosten van het proces in eersten aanleg en in hooger beroep;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen appellant meer of anders is telastgelegd dan als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

De verdediger van den beklagde voerde als grond voor zijne conclusie aan: dat de impetrant, verwijzende naar en ten deze overnemende hetgeen door den officier van administratie der 1ste klasse G. H. HAMERSMA ter zijner verdediging is aangevoerd in zijne memorie van verdediging, er bij blijft, dat het hem telastgelegde niet wettig en overtuigend is bewezen en hij mitsdien daarvan behoort te worden vrijgesproken;

dat echter ook in het onverhoopte geval, dat het Hof in deze anders mocht oordeelen, geen veroordeeling van den beklagde zal mogen worden uitgesproken, daar alsdan de door hem gepleegde feiten, wegens de ziekelijke stoornis zijner verstandelijke vermogens, hem niet kunnen worden toegerekend;

dat hij toch, thans ongeveer vier jaar geleden, ziek is geworden en lijdende is geweest aan eene venerische ziekte, met name syphilis;

dat toen reeds door den hem behandelenden genesheer den officier van gezondheid 2de klasse J. F. Meijer, de wenschelijkheid is te kennen gegeven dat beklagde voor den tijd van een jaar of van zes maanden zou worden behandeld in het gesticht „Bloemendaal” te Loosduinen, zijnde een krankzinnigengesticht;

dat hieruit dus volgt, dat genoemde genesheer den beklagde reeds vier jaren geleden ingevolge zijne ziekte beschouwde als geestelijk abnormaal;

dat beklagde sinds dien tijd onafgebroken lijdende is geweest aan zeer hevige zenuw hoofdpijnen (koude rillingen in het hoofd, zooals hij dat noemt) die de oorzaak zijn van het eigenaardige hoofdschudden van beklagde, eene eigenaardigheid, die bij beklagdes verhoor voor den Hove, ook den president blijkbaar niet is ontgaan;

dat beklagde, ten einde de heftigste aanvallen van hoofdpijn te overwinnen, begonnen is, gebruik te maken van opium en hieraan geruimen tijd is verslaafd geweest hetgeen ook op zijnen toch reeds geschokten zenuwtoestand een hoogst ongunstigen invloed heeft uitgeoefend;

dat beklagde tot overmaat van ramp omstreeks een jaar geleden andermaal een syphilitische ziekte heeft opgelopen en deze zijn toch reeds ondermijnde constitutie geheel heeft gesloopt;

dat beklagde dan ook beslist geestelijk abnormaal is en waarschijnlijk op het oogenblik verkeert in het aanvangstadium eener dementia paralytica;

dat zijn abnormale geestestoestand — zij het ook, dat beklagde op het oogenblik verstandelijk nog een gewonen indruk maakt — blijkt uit de hierboven aangeduide zenuw-hoofdpijnen en het daarmede in verband staande hoofdschudden, hetgeen beklagde geheel onbewust doet en verder uit zijnen onmilitairen, sleependen en sloffenden gang, die zeker ook den Hove niet zal zijn ontgaan;

dat het in dit verband ook de aandacht verdient, dat beklagde tot en met 1908 zeer gunstig door zijne superieuren is beoordeeld, terwijl in September 1909 zijn plichtsbetrachting en gedrag zeer onvoldoende bevonden worden en ook overigens de beoordeeling over hem weinig vleidend luidde;

dat ook dit er op wijst, hoezeer reeds in 1909 zijn geestestoestand had geleden;

dat het onder deze omstandigheden onverantwoordelijk zoude zijn, beklaagde te veroordeelen, zonder te voren door deskundigen een onderzoek te hebben doen instellen naar zijne geestvermogens;

en mitsdien concludeeren tot . . . enz. (zie sententie).

GENEESKUNDIG RAPPORT.

Ter requisitie van het Hoog Militair Gerechtshof hebben de ondergeteekenden Dr. A. Th. MOLL oud-geneesheer aan het gesticht voor krankzinnigen te Utrecht en W. P. WOLFFENBERGER arts, officier van gezondheid 1ste klasse te Utrecht, bij resolutie van genoemd Hof van 29 October 1912 resp. van 18 October 1912 benoemd tot deskundige met uitnoodiging om, na kennis te hebben genomen van de bij het Hof in appel aanhangige zaak tegen B. een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van dezen beklaagde en schriftelijk verslag uit te brengen van hunne bevinding over de vragen:

1°. of beklaagde tijdens het begaan der feiten, waarvoor hij terechtstaat (gepleegd in of omstreeks Januari 1912) leed aan eenige ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens?

zoo ja

2°. of die storing opheffend of beperkend werkte op zijne geschiktheid om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen, alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen?

3°. of althans niet kan worden verklaard, dat die feiten buiten dien invloed stonden?

4°. of de beklaagde thans verkeert in staat van krankzinnigheid?

na den daartoe bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd het volgende rapport opgemaakt.

Voor de samenstelling hiervan hebben (zij) na inzage te hebben genomen van de op deze zaak betrekking hebbende processtukken zich gesteund op het persoonlijk onderzoek van den beklaagde en op verkregen inlichtingen van diens moeder, van den hoofdonderwijzer der weeshuisschool te 's-Gravenhage, waar hij vroeger schoolging, van het bewakend personeel in het huis van bewaring te Utrecht, terwijl mede door hen inzage werd genomen van het ziektenboekje van beklaagde en van de ten zijnen behoeve tijdens zijn verblijf in het militair hospitaal te Amsterdam gemaakte ziekte-aanteekeningen.

Het delict.

Op 13 Januari 1912 heeft beklaagde zich aan de weduwe G. wonende te Haarlem voor reiziger van C. C. M. biscuitfabrikant te Maarssen of te Utrecht voorgedaan, haar voorgesteld, dat zij door bovengenoemden fabrikant als zetwinkelierster in een van diens filialen te Amsterdam zou in dienst genomen worden waarvoor zij vijftig gulden als waarborgsom moest storten en haar ter hand gesteld eene quitantie van den volgenden inhoud:

Ontvangen van de weduwe A. G.—v. H. de somma van vijftig gulden en vijf cent als waarborgsom aan mijn gestort, voor het in diensttreden als zetwinkelierster, in een mijner filialen te Amsterdam.

Utrecht, 15 Januari 1912.

C. C. M.

hierop werd door haar vijftig gulden aan beklaagde afgegeven.

Op 22 Januari 1912 heeft beklaagde uit een kast ten huize van de

weduwe G. een haar toebehoorend spaarbankboekje weggenomen en daarop den volgenden dag bij de nutsspaarbank te Haarlem zich een bedrag van 250 gulden laten afgeven. Hierna heeft beklaagde bedoeld spaarbankboekje gedeponceerd op een kast ten huize zijner moeder, alwaar het later gevonden werd.

Geschiedenis van beklaagde.

Beklaagde werd geboren den 25sten April 1882. Zijn vader was commies bij de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij, maakte reeds vóór zijn huwelijk misbruik van sterken drank en werd deswege later uit den dienst ontslagen. Hij was overigens gezond evenals beklaagdes moeder, overleed aan longontsteking; wel waren beiden zenuwachtig. Beklaagde was het eerste kind; uit het huwelijk zijner ouders stamt nog één zoon, thans 24 jaar, die gezond is. De zwangerschap van zijn moeder, toen zij van beklaagde moest bevallen, had een normaal verloop, met 3 à 4 maanden is de moeder hevig geschrokken. De geboorte geschiedde normaal, er werden geen aangeboren lichamelijke afwijkingen bij beklaagde na de geboorte waargenomen.

De ouders waren geen bloedverwanten. In zijne familie komen geen ziekten voor, die voor zenuwlijden of krankzinnigheid voorbeschiktheid geven; alleen zou een tante van moederszijde krankzinnig zijn.

Als kind thuis genoot hij eene goede verzorging. Hij ontwikkelde zich normaal, leed aan de gewone kinderziekten en heeft eenige stuipen gehad. Met zijn zesde jaar ging hij naar school, hij had daaraan echter een hekel, bleef dikwijls heimelijk uit school weg, leerde niet best. De van het schoolhoofd verkregen inlichtingen bepaalden zich uitsluitend tot de mededeeling dat hij in 1893 van de school werd weggezonden.

Zijn karakter vertoonde geen in het oog vallende bijzondere eigenschappen. Hij paste thuis goed op, had geen slechte gewoonten. Na van de school gekomen te zijn, werd hij eerst loopjongen, bleef bij denzelfden winkelier eenigen tijd totdat hij slager werd; ook hier wisselde hij niet van werkgever, tot hij op 19 December 1900 als marinier in dienst trad.

Hij maakte destijds geen misbruik van sterken drank, rookte echter veel, er zat geen slechte aard in, zijn verdiende weekloon bracht hij altijd behoorlijk thuis.

Zelf geeft hij nog op als jongen zich herhaaldelijk aan zelfbevelekking te hebben schuldig gemaakt.

Hij diende achtereenvolgens op verschillende oorlogsbodems en paste klaarblijkelijk goed op, zooals blijkt uit onderstaande beoordeelingen overgenomen uit zijn conduite-boekje;

1 Januari 1906: zeer goede plichtsbetrachting en gedrag, bekwaam, zeer bruikbaar, goede militaire aard en eigenschappen;

10 September 1907: goed gedrag, zeer goede plichtsbetrachting, zeer voldoende bekwaam, zeer bruikbaar, zeer goede militaire aard en eigenschappen;

13 Juni 1908: plichtsbetrachting en gedrag zeer goed, zeer voldoende bekwaam, zeer bruikbaar, goed militair.

Sedert dien werd zijn gedrag slechter zooals blijkt uit de hieronder volgende beoordeeling:

September 1909: Plichtsbetrachting en gedrag zeer onvoldoende. Te laat komer. Redelijk militair.

Uit zijn straflijst blijkt dat hij in 1903 wegens dienstweigering werd veroordeeld tot 6 maanden militaire gevangenisstraf en dat hij wegens te laat van passagieren terugkomen meerdere kleine disciplinaire straffen kreeg.

Gedurende zijn diensttijd maakte hij de volgende ziekten van meer belang door: in Juni 1906 blinde darmontsteking, in Mei 1907 gonorrhoe (druiper) in Februari 1908 gonorrhoe; in April 1908 gonorrhoe; in September 1908 venerische ontsteking van den bijbal; in November 1908 venerische zweer met ontsteking der liesklieren; in Januari, April en September 1909 syphilis;

In de aantekeningen, die omtrent het ziekteverloop tijdens zijn verblijf in het militaire hospitaal te Amsterdam in de maanden Januari, April en September 1909 zijn gemaakt komt geen enkele opmerking voor, die er op zou kunnen wijzen, dat hij toen nerveuse of psychische stoornissen zou hebben vertoond, welke een verblijf in het krankzinnigengesticht „Bloemendaal” te Loosduinen zouden hebben wenschelijk gemaakt. Verder onderzoek daarnaar bij den in een der processtukken genoemden officier van gezondheid M. was niet mogelijk, daar deze voor een paar jaren is overleden.

De verslechtering van zijn gedrag valt derhalve ongeveer samen met het optreden van herhaalde besmetting met geslachtsziekten, waaruit mag worden afgeleid, dat hij in dien tijd een meer losbandig leven is gaan leiden.

In November 1909 deserteerde hij en woonde sinds dien tot aan zijne aanhouding in 1912 bij zijne moeder te Schoten in; gedurende dien tijd was hij nu en dan als los werkmans bij de H. S. M. te Haarlem, terwijl hij ook nu dan als acrobaat in verschillende variétés optrad, waarbij hij, hangende aan zijne knieën met zijn mond een trapèze droeg, waaraan een ander persoon gymnastische toeren verrichtte.

Van dien tijd dateeren ook herhaaldelijke met wisselende intensiteit optredende hoofdpijnen, waartegen hij zeer vele opiumsigaretten rookte. Volgens verklaring van zijne moeder was hij toen thuis ook oppassend, maakte geen misbruik van sterken drank, was wat karaktereigenschappen aangaat ten opzichte van vroeger niet veranderd. Bijzondere afwijkingen werden ook toen door haar niet opgemerkt. Zijn humeur was evenals vroeger.

Tijdens zijn verblijf in Schoten kwam hij in kennis met de weduwe G. en hare dochters, met een van wie hij een soort verkeer van intiem aard onderhield, terwijl hij klaarblijkelijk ook nog met een ander meisje omgang had. Zijne geslachtelijke behoeften bleken zeer sterk te zijn.

Meermalen leende hij aanvankelijk geld van genoemde weduwe, dat hij dan persoonlijk op haar spaarbankboekje van de spaarbank haalde; zijne frauduleuze handelingen met de quitantie en de wegname van het boekje met daarop volgend lichten van 250 gulden, verklaart hij door te zeggen, dat deze handelingen met de weduwe G. heimelijk waren overeengekomen, opdat hare dochters geen aanmerking er op zouden maken, dat hare moeder hem zooveel geld gaf. Hij meende het geld terug te kunnen geven, omdat hij het noodig had voor het aanschaffen van costumes voor zijne werkzaamheden als acrobaat, daar hij eene verbintenis met den circus Schumann in uitzicht had en dan terugbetaling zou volgen.

Hij erkent thans zelf, dat deze handelingen, indien zij niet met medeweten van de weduwe waren geschied, ongeoorloofd waren.

Zijne werkzaamheden als acrobaat, waartoe hij zich reeds gedurende zijn diensttijd had geoefend, werden door hem voor zijne moeder verborgen gehouden, omdat zij dat niet wilde; wanneer hij hier of daar een engagement had, verdween hij zonder opgave van de werkelijke reden eenigen tijd van huis.

Nadat hij thuis vernomen had, dat men aldaar het spaarbankboekje had teruggehaald, heeft hij zich vrijwillig te Haarlem als deserteur aangemeld.

Bij de met hem over dit onderwerp gevoerde gesprekken, bleek hij zich alle bijzonderheden, zeer goed te kunnen herinneren.

Sedert zijn komst in het huis van bewaring te Utrecht, einde Juni 1912,

is beklaagde aan den tweeden ondergeteekende reeds bekend. Hij klaagde toen herhaaldelijk over hevige hoofdpijnen, was in de cel zeer onrustig, gebruikte zeer weinig voedsel. Nadat hij daarvoor eene speciale behandeling had ondergaan en hij verder in de gemeenschap werd verpleegd, verbeterde zijn gezondheidstoestand allengs belangrijk; zijn klachten over hoofdpijn en slapeloosheid werden veel minder, ook zijn voedingstoestand verbeterde aanzienlijk, totdat omstreeks November zijne klachten weer toenamen. Hoewel hij, wanneer men met hem spreekt vaak den indruk geeft ernstig onder zijne klachten gebukt te gaan, schijnen althans tijden van volkomen welbevinden, vooral als hij zich door geneesheer of bewakend personeel onopgemerkt waant, voor te komen. De brigadier in het huis van bewaring althans verklaarde aan ondergeteekenden, dat hij op een avond in November had waargenomen hoe beklaagde zijne medecelgenooten vermaakte door het nabootsen van alle mogelijke diergeluiden, waarbij hij als een kikker door de cel rondsprong; dit geschiedde in een tijd, dat hij aan ondergeteekenden zeer over zijn gezondheidstoestand klaagde.

Psychologisch onderzoek.

Tegenover ondergeteekenden, ook tegenover het personeel in het huis van bewaring is beklaagde correct in zijn optreden, beleefd, en is zich zijne positie volkomen bewust. Op hem gestelde vragen geeft hij passende antwoorden; hij moet echter veelal tot nauwkeurig en vlot antwoorden worden aangespoord. Meermalen zegt hij iets niet te weten of zich niet meer te herinneren, wat hij bij een volgend onderzoek of na eenige aansporing correct weet aan te geven. Het maakt den indruk, dat hij zich meermalen niet voldoende moeite geeft om zijn aandacht tot het met hem gevoerde gesprek te bepalen, waarbij de mogelijkheid ernstig moet worden onder het oog gezien, dat hij zijn gedachtengang opzettelijk langzamer en slechter doet voorkomen dan zijn in werkelijkheid is.

Hieronder volgen de resultaten van het op verschillende tijdstippen ingesteld onderzoek.

Inprentingsvermogen.

Getoonde voorwerpen en afbeeldingen van voorwerpen worden herkend en ook na verschillend langen tijd weergegeven. Ook een reeks van vijf cijfers weet hij na te zeggen. Voorgesproken niet te gecompliceerde zinnen worden zonder fout nagesproken.

Het inprentingsvermogen mag derhalve als voldoende beschouwd worden.

Herinneringsvermogen.

Zooals blijkt uit de opgaven, die hij omtrent zijn vroeger leven weet te doen, kan worden aangenomen, dat zijn herinneringsvermogen voor lang geleden gebeurtenissen voldoende is. Hierbij valt echter op te merken, dat te dien opzichte zijn geheugen niet altijd even goed schijnt, weet hij den eenen dag niet aan te geven den naam van zijn vroegeren onderwijzer of van den predikant, bij wien hij ter catechesatie ging; zoo kan hij den anderen dag wel mededeelen dat hij op school veel spijbelde, weet hij waar hij loopjongen was, weet hij aan te geven in welke variétés hij in Berlijn Amsterdam en Rotterdam werkzaam was, met de namen der straten er bij, weet hij nauwkeurige bijzonderheden omtrent de frauduleuze handelingen, kent hij den naam van den geneesheer, die hem in 1909 in het hospitaal te Amsterdam behandelde, zoodat hieruit mag worden afgeleid, dat zijn herinneringsvermogen voor langer geleden gebeurtenissen voldoende te achten is.

Hetzelfde geldt voor zijn herinneringsvermogen voor kort geleden gebeurtenissen. Hij weet aan te geven, somwijlen echter eerst na krachtigen aandrang, welke platen hem bij een vorig onderzoek of een uur te voren

vertoond zijn, weet wanneer hij in het huis van bewaring is gekomen, zoodat ook hier een defect in het herinneringsvermogen niet aanneembaar is.

Bezit van concrete begrippen.

Talrijke hem vertoonde afbeeldingen van de meest verschillende voorwerpen weet hij te benoemen, waaruit is af te leiden, dat zijn bezit aan concrete begrippen in overeenstemming is met zijn stand in de maatschappij.

Bezit van abstracte en ethische begrippen.

Hieromtrent werden hem o. a. de volgende vragen gesteld:

Wanneer een meisje ziet, dat een vriendinnetje een mooiere jurk aan heeft dan zij zelf en haar die jurk niet gunt, hoe noemt men dat? afgunstig.

Wanneer ge iemand dikwijls geholpen hebt en hij u niet wil helpen! ondanikbaar;

Wat is het verschil tusschen gierigheid en spaarzaamheid? een gierigaard sleept alles naar zich toe.

En tusschen braafheid en schijnheiligheid? — — —

Wat is beter? braaf zijn.

Wat is achting? verwenschen, niet graag zien.

Vriendschap? kennis goede kennis.

Verdriet? huilen.

Verveling? Verfoeien.

Weldaad? goed zijn.

Ellende? iemand die niet rijk is.

Als men lui is en men wil niet werken, wat zal dan gebeuren? dan wordt men ziek.

Als men behoefte heeft aan goeden raad, wat moet men dan doen? iets vragen.

Als iemand ons sloeg zonder opzet, wat moeten we dan doen? terugslaan; na eenigen langeren bedenktijd: dan moet die persoon om verschooning vragen.

Indien iemand uw oordeel vraagt over een persoon, dien ge te weinig kent, wat dan te doen? wegzenden.

Waarom? omdat ik die persoon niet ken.

Indien iemand u beleedigd heeft en u zijn spijt betuigt, wat moet ge dan doen? beleedigen is uitschelden, het goed vinden.

Waarom moet men de menschen meer beoordeelen naar hunne daden dan naar hunne woorden? begrijpt de vraag niet.

Waarom is het beter met volharding iets voort te zetten, wat men begonnen is, dan het te laten varen om iets anders te beginnen? begrijpt de vraag niet — volharding is hard zijn, iets niet stuk kunnen krijgen, omdat het hard is.

Wat moet men doen als men een onherstelbaar slechte daad heeft verricht? het weer goed maken.

Deze resultaten moeten matig genoemd worden, waarbij echter dient te worden opgemerkt, dat bij op een geringen trap van ontwikkeling staande personen de beantwoording van dergelijke vragen, die geheel buiten hun gewonen gedachtengang liggen, steeds meer of minder moeilijkheden oplevert.

Opmerkzaamheid.

Verschillende in een kamer aanwezige voorwerpen worden opgenoemd, hetzelfde geldt voor de voorwerpen, die op verschillende hem vertoonde platen voorkomen, die een meer of minder gecompliceerde situatie voorstellen (een gezin, waarin het kerstfeest gevierd wordt onder den kerstboom enz.). Ook hierbij moet beklagde meermalen tot meerdere inspanning

worden aangespoord. Onder die voorwaarde mag echter de opmerkzaamheid ongestoord heeten.

Concentratievermogen, d. i. het vermogen om de in het bewustzijn opgenomen voorstellingen gedurende zoo langen tijd met voldoende intensiteit in het bewustzijn te houden, dat daardoor de mogelijkheid ontstaat, deze in verband met andere na dien ontstane voorstellingen of voorstellingsreeksen tot een geheel te combineeren.

Uit zijn eigen mededeelingen omtrent zijn levensloop blijkt reeds, dat hij voldoende in staat is, om zijne gedachten bij een bepaald onderwerp te bepalen, te concentreeren, daarbij is gewoonlijk geen aansporing noodig. Bij experimenteel onderzoek naar die eigenschap, door het toonen van opvolgende een handeling voorstellende platen, bij het laten reproduceeren van den inhoud van een hem verteld verhaaltje, moet hij wel is waar herhaaldelijk worden aangespoord, maar blijken dan ook de resultaten voldoende.

Orienteeringsvermogen.

Naam, beroep, familieaangelegenheden, jaar, datum (ongeveer), maand, dag en uur, plaats waar hij zich thans bevindt en waar hij zich op vroegere tijdstippen bevond, worden juist opgenoemd. Hij weet in welke situatie hij zich bevindt, kent de qualiteit van ondergeteekenden en het doel van het onderzoek.

Derhalve is het oriënteeringsvermogen volkomen ongestoord in alle qualiteiten.

Mate der behouden schoolkennis.

Beklaagde kan, hoewel niet zeer vloeiend, lezen en schrijven, waarbij hij echter zeer vele taalfouten maakt, zooals blijkt uit de door hem geschreven brieven.

Het alphabet weet hij niet op te geven.

Tellen gaat tamelijk heen, terug met fouten.

Namen der weekdagen worden niet in behoorlijke volgorde genoemd; hetzelfde geldt voor de namen der maanden.

Namen der jaargetijden weet hij niet op te geven.

Hoeveel dagen zijn er in een week? 7.

In een maand? 29, 28.

In een jaar? 300 in de vijftig, vijftig weken.

Het Onze Vader kent hij goed.

De Tien Geboden niet.

Namen van enkele godsdiensten? Luthersche, Joden, na aansporing ook nog Roomsche.

Wat is de beteekenis van Kerstmis? Ophanging van den Heere Jezus.

Paschen? Weet het niet, zoo iets van den Heiligen Geest.

Pinksteren? Kan het niet bedenken, 't is al zoo lang geleden, heeft er vroeger van den dominee wel eens wat van gehoord.

Wanneer is Christus geboren? — — —

Hoe heette zijne moeder? Weet 't niet, reageert op den naam Maria als er eenige worden genoemd.

Noem eens de drie grootste rivieren van Nederland? Nieuwediep, Maassluis. Hij loopt door Utrecht heen, maar ik kan niet op zijn naam komen. Meent dat de Noordzee 't Nieuwediep is, waar wij met de schepen aankomen.

Hoe heet de hoofdstad van ons land? Amsterdam.

Hoeveel provincies zijn er? 7.

Noem ze eens op? Utrecht, Noord- en Zuid-Holland, Maastricht, Noord-Brabant, Arnhem.

Vraagt bij het door ondergeteekenden opnoemen der ontbrekende: Zijn dat dan provincies?

Hoe heet onze Koningin? Wilhelmina.

Hoe heet Hare Moeder? Weet 't niet, kan er niet op komen, Maria, geloof ik, ze heet toch geen Emma?

Hoe heette Haar Vader? Prins III.

Tot welk vorstenhuis behooren Zij? Nederlandsch Orange.

Kent ge nog andere leden uit dat Huis? Neen.

Noem de werelddeelen? Hoeveel steden of er zijn? Weet niet of hij wel eens van werelddeelen hoorde, hij zou wel denken, dat Europa een werelddeel is, we leven er hier in. Sumatra. Nooit van Azië, wel van Amerika gehoord, wel van Australië, ook van Afrika, dat is dicht bij den Oost. Weet niet wat de Kaap de Goede Hoop is; ik ging door het kanaal van Suez, halverwege den Oost.

$2 \times 4 = 7$	$8 - 3 = 5$	$2 + 2 = 4$	$6 : 2 = 3$
$3 \times 5 = 15$	$13 - 7 = 7,8$	$3 + 4 = 6$	$8 : 4 = 4$
$7 \times 6 = 21$	$18 - 7 = 9$	$4 + 6 = 10$	$15 : 3 = 9$
$5 \times 7 = 35$	$32 - 9 = 23$	$5 + 8 = 13$	$12 : 2 = 6$
$7 \times 9 = 54$	$36 - 11 = 25$	$8 + 14 = 24$	$18 : 2 = 9$
$8 \times 10 = 80$	$38 - 17 = 21$	$11 + 20 = 31$	$28 : 7 = 9$
$9 \times 11 = 90$	$50 - 28 = 22$	$20 + 38 = 58$	$126 : 6 = 21$

Dezelfde slechte resultaten worden verkregen wanneer men beklaagde met grootere getallen op papier laat optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en deelen.

Opgemerkt moet echter ook hier worden, dat onder verschillende op weer andere dagen gevoerde gesprekken blijkt, dat hij b.v. zeer goed de dagen der week en de namen der maanden in goede volgorde weet op te noemen, ook wanneer hem er dan speciaal naar gevraagd wordt Zoo wist hij een andermaal ook zeer wel te zeggen dat Rotterdam aan de Maas ligt, dat dit een groote rivier is, dat $2 \times 4 = 8$ enz. Zijn feitelijke schoolkennis is derhalve beter dan wat uit de hierboven eerst aangehaalde resultaten zou kunnen worden afgeleid. In ieder geval echter moet zij toch zeer matig geacht worden hetgeen in overeenstemming is met de opgave zijner moeder en die van hemzelve, dat hij niet makkelijk leerde.

Uit de verschillende met beklaagde gevoerde gesprekken blijkt voorts, dat beklaagde in staat is geweest zich een voor zijn tegenwoordigen stand voldoende levenservaring eigen te maken.

Reproductievermogen.

Reeds bij de bespreking van het herinneringsvermogen bleek hij de hoofdzaken van een eenvoudig verhaaltje, de voorstelling en de beteekenis van hem getoonde platen, zij het ook na eenig nadenken en na de noodige aansporing te kunnen weergeven, waaruit mag worden afgeleid, dat het reproductievermogen, zij het ook niet vlot, althans niet ernstig gestoord is.

Combinatievermogen.

Behalve uit verschillende gedurende het onderzoek door hem op vragen, hem zelf betreffende, gegeven antwoorden, blijkt ook uit de wijze, waarop hij de beteekenis van hem vertoonde platen, die eene bepaalde handeling of een aaneengeschakelde reeks van gebeurtenissen voorstellen, dat zijn combinatievermogen niet gestoord is.

Logisch denken en oordeel.

Ook deze psychische functiën bleken in voldoende mate aanwezig. Zijn geheele optreden en gedrag, zijne beschouwingen omtrent zijn eigen levens-

loop en lotgevallen wijzen daarop. Ook experimenteel kon dit nog nader worden aangetoond, o. a. door de antwoorden op de volgende vragen:

Wat is het onderscheid tusschen een vlieg en een kapel? Een vlieg is zwart.

En tusschen een kind en een dwerg? een kind is jong, is een aankomend mensch, een dwergje is een klein mensch.

Stad-dorp? een stad is groot, een dorp is klein.

Trap-ladder? een ladder zet je tegen den muur.

Ook de overeenkomst tusschen twee verschillende getoonde voorwerpen kon worden opgegeven bijv. tusschen een zwarte inktpot en een kachel — dat beide zwart zijn enz.;

Over sociaal-oeconomische begrippen bleek beklaagde voor zijn stand voldoende georiënteerd. Zoo weet hij waarvoor belastingen dienen, waarvoor leger en vloot dient, weet hij de bedoeling van een overstapkaartje en antwoordt hij als volgt op onderstaande vragen:

Waarom is het noodzakelijk niet al zijn geld te gebruiken en iets afzonderlijk te leggen? voor zuinigheid, om te sparen. Hoe moet men het aanleggen om 10 gulden te verdienen, die men nodig heeft! dan moet je werken.

Stemming.

Deze bleek gedurende het onderzoek gewoonlijk gedrukt, wel was het mogelijk hem met zichtbaar welgevallen over eenige zijner lotgevallen van meer aangename aard te laten verhalen, waarbij meermalen een lach op zijn gelaat kwam.

Zoowel uit door beklaagde op verschillende in die richting gedane vragen gegeven antwoorden als door zijn geheele houding en gedrag kan worden vastgesteld, dat zinsbegoochelingen en waandenkbeelden niet aanwezig zijn en ook vroeger niet hebben bestaan. Het affectieve gedeelte van zijn gevoelsleven blijkt ongestoord.

Lichamelijk onderzoek.

Beklaagde vertoont geen lichamelijke afwijkingen, die voor de beoordeeling van zijn psychischen toestand eenig belang hebben. Met name zijn de hersenzenuwen alle intact en functioneeren normaal, terwijl hij de volle beschikking over het gebruik zijner ledematen heeft. De pupillen zijn rond, gelijk wijd en reageeren op licht en convergentie. De fundus oculi vertoont geen ziekelijke afwijkingen. Zijn spraak is niet gestoord. Nu en dan vertoont hij plotselinge bewegingen aan het hoofd, die als tic bewegingen kunnen worden beschouwd maar eveneens belangeloos zijn voor de beoordeeling van zijn psychischen toestand.

Recapitulatie:

Beklaagde, stammende van een zenuwachtigen, alcoholischen vader en eene zenuwachtige moeder uit den betrekkelijk goeden burgerstand ontwikkelde zich als kind normaal, kon op school echter het onderwijs moeilijk volgen en bleef vaak opzettelijk van school weg. Na van de school te zijn verwijderd werd hij loopjongen, daarna slager, tot dat hij op 18-jarigen leeftijd als marinier in dienst trad. Hoewel hij tot dien tijd thuis goed oppaste, niet dronk, behoorlijk zijn verdiend weekloon thuis bracht, blijkt echter, dat hij niet in staat bleek zich in den stand van zijn vader, die commies bij de H. S. M. was te handhaven. In hoeverre daaraan het gedrag van den vader zelf door een te kort aan een behoorlijke opvoeding, schuld had, is natuurlijk niet met zekerheid uit te maken. Gedurende de eerste zeven jaren van zijn dienstdtijd paste hij goed op en werd hij door zijne meederen beoordeeld als een zeer bekwaam, ijverig en goed militair. Omstreeks 1908 echter is hij slechter gaan oppassen,

zoals hij zelf opgeeft en zoals trouwens uit zijn beoordeelingsstaat blijkt. Hij ging toen meer drinken, ging zeer veel met vrouwen om en kreeg dientengevolge bij herhaling eene geslachtsziekte. Tevens raakte hij eenigszins verslaafd aan het rooken van opiumsigaretten, die aanvankelijk door hem waren gebruikt om hoofdpijnen, waaraan hij sedert dien tijd veel leed, te verzachten. Hij werd herhaaldelijk in verschillende hospitalen voor geslachtsziekten behandeld, totdat hij in November 1909 deserteerde en zijn intrek nam bij zijne moeder te Schoten, waar hij verbleef tot zijne aanhouding in 1912. In die jaren werkte hij enkele malen als los arbeider bij de H. S. M. te Haarlem, terwijl hij nu en dan de ouderlijke woning tijdelijk verliet om als acrobaat werkzaam te zijn in verschillende variétés. Hij hing daarbij aan de knieën en droeg in zijn mond een trapèze waaraan een kameraad gymnastische toeren verrichtte. Hieruit meenen ondergeteekenden te mogen afleiden, dat zijn gezondheidstoestand in dien tijd niet zooveel te wenschen overliet, daar het niet wel aanneembaar is, dat iemand met zeer hevige hoofdpijnen in staat is dergelijke zeer bijzondere krachttoeren te verrichten.

Inmiddels was hij in kennis gekomen met de weduwe van wie bij de bespreking van het delict sprake was; hij verkeerde met een harer dochters volgens zijn zeggen zeer intiem, terwijl hij ook nog een ander meisje had, totdat de gecrimineerde handeling plaats had.

Bij zijn komst in het huis van bewaring in Juni 1912 klaagde hij veel over hoofdpijn, slapeloosheid en zenuwachtigheid; na daarvoor behandeld te zijn verbeterden deze klachten aanmerkelijk, tot dat in November weer eenige verergering intrad.

De resultaten van het onderzoek naar de psychische vermogens waren, in resumé weergegeven, de volgende:

beklaagde maakt een volkomen correcten en geordenden indruk; inprentings-, herinneringsvermogen, bezit van concrete begrippen zijn voldoende; bezit van abstracte en ethische begrippen matig; opmerkzaamheid ongestoord; concentratie vermogen, mits met herhaaldelijke aansporing voldoende; oriënteringsvermogen volkomen ongestoord; mate der behouden schoolkennis gering; reproductie vermogen, combinatie vermogen, logisch denken en oordeel, bezit van sociaal-oeconomische begrippen voldoende; stemming oogenschijnlijk steeds gedrukt, als hij onopgemerkt zich waant somwijlen echter zelfs vroolijk.

Zinsbegoochelingen en waandenkbeelden werden niet waargenomen.

Lichamelijk onderzoek had een negatief resultaat.

Op grond van bovenstaande kan als vaststaande worden aangenomen, dat de beklaagde op een betrekkelijken lagen trap van ontwikkeling staat, althans veel lager dan men zou verwachten wanneer men het vroeger beroep van zijn overleden vader in aanmerking neemt. Deze geringe ontwikkeling bereikt echter niet dien graad, dat kan worden gesproken van eene werkelijk ziekelijke storing in de ontwikkeling der verstandelijke vermogens, zooals wij die kennen onder de benaming imbecilliteit. Bij de beoordeeling hiervan moet mede in aanmerking worden genomen, dat, zooals reeds eerder werd opgemerkt, beklaagde steeds aangespoord moet worden om zich voor de beantwoording der hem gestelde vragen zooveel mogelijk in te spannen; zijn psychische inventaris zal daardoor eerder iets omvangrijker mogen worden geacht, dan uit de in dit rapport neergelegde antwoorden zonder meer zou zijn af te leiden.

Van groot belang voor de vraag of zijne verstandelijke vermogens inderdaad op zoo'n lagen trap van ontwikkeling zouden staan, dat imbecilliteit zou

kunnen worden aangenomen is de omstandigheid, dat hij een 8-tal jaren als militair gediend heeft tot volkomen tevredenheid van zijne meerderen, die herhaaldelijk eene gunstige getuigenis omtrent hem hebben afgelegd, dat hij het tot marinier 1ste klasse heeft gebracht. De ervaring toch leert, dat een werkelijk imbecil daartoe niet in staat is; deze strandt, in militaire verhoudingen gebracht, gewoonlijk zeer spoedig, wordt althans niet zoo gunstig beoordeeld.

Meenen de ondergeteekenden op grond van bovenstaande een aangeboren gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens te mogen uitsluiten dan blijft de vraag over of beklaagde lijdt of geleden heeft aan een later opgetreden verkregen stoornis der verstandelijke vermogens. Het resultaat van het onderzoek is te dien opzichte volmaakt negatief geweest. Er werd geen enkele afwijking bij hem waargenomen, die met eenigen goeden grond zou kunnen worden in aanmerking gebracht voor het aannemen van eenigen vorm van ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens en wel geldt dit met name voor de dementia paralytica, aan welke ziekte beklaagde, volgens een der in het hem betreffende dossier aanwezige bescheiden zou lijden. Van deze ziekte, die zich niet alleen kenmerkt door de aanwezigheid van psychische stoornissen maar tevens gepaard gaat met lichamelijke afwijkingen, werd evenmin eenig verschijnsel aangetroffen zoodat zij door ondergeteekenden eveneens wordt uitgesloten.

Leiden de onderzoekingsresultaten dus tevens tot het besluit, dat thans niet bij beklaagde aanwezig is eenige vorm van ziekelijke stoornis der verstandelijke vermogens dan rest nog de vraag te beantwoorden of deze wellicht vroeger aanwezig is geweest, met name tijdens de geincrimineerde handelingen plaats hadden, maar die thans is genezen.

Om dit aan te nemen hebben de ondergeteekenden in de onderzoekingsresultaten evenmin bewijzen, aanwijzingen of aanknoopingspunten aangetroffen; noch uit gegevens van anderen omtrent beklaagdes leven destijds verkregen, noch uit eene beschouwing der geincrimineerde feiten zelf en de wijze van derzelfer uitvoering, in verband met de wijze waarop die blijkens de processtukken zich hebben toegedragen en waarop hij die thans vermeldt en interpreteert. Hieraan is nog toe te voegen voor wat de meer genoemde dementia paralytica betreft, dat deze ziekte, eenmaal opgetreden, wel is waar nu en dan tijdelijke verbeteringen, zelfs schijnbare tijdelijke genezingen kan vertoonen, maar dat enkele lichamelijke afwijkingen (o. a. afwijkingen aan de pupillen) ook gedurende een zoogenaamd remissie-stadium blijven bestaan. Aangezien noch uit de gegevens, die op den tijd der geincrimineerde handelingen betrekking hebben eenige aanwijzingen voor het destijds bestaan hebben dier afwijking konden worden geput, noch overblijfselen van eene eventuele aanwezigheid dier ziekte destijds, werden gevonden, verwerpen ondergeteekenden eveneens de mogelijkheid, dat in of omstreeks 1912 beklaagde aan dementia paralytia zou hebben geleden.

Conclusie.

Op grond van de in dit rapport neergelegde onderzoekingsresultaten en de daaraan vastgeknoopte beschouwingen meenen ondergeteekenden de hun gestelde vragen als hieronder volgt te moeten beantwoorden.

1°. of beklaagde tijdens het begaan der feiten, waarvoor hij terecht staat (gepleegd in of omstreeks Januari 1912) leed aan eenige ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens? Neen.

zoo ja

2°. of die storing opheffend of beperkend werkte op zijn geschiktheid om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van de begane

feiten te beseffen alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen?

Deze vraag vervalt door het op de vraag sub 1°. gegeven antwoord.
3°. of althans niet kan worden verklaard, dat die feiten buiten dien invloed stonden?

Deze vraag vervalt eveneens door het sub 1°. gegeven antwoord.

4°. of de beklagde thans verkeert in staat van krankzinnigheid? Neen.

Utrecht, 20 December 1912.

(get.) A. TH. MOLL.

(get.) W. P. WOLFFENSBERGER.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 Juni 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLICK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENNITÉ.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. VAN ENGEN.

Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis.

Vonnis dd. 20 Mei 1913.

President: J. F. NIJLAND, Kapt.-Luit. ter Zee.

Leden: C. G. TICHELAAAR, Officier van Gezondheid der 1e klasse; D. KLAZINGA, Officier-Machinist der 1e klasse; T. AKKERMAN, Officier van Administratie der 1e klasse; N. J. VAN LAER, Luitenant ter Zee der 1e klasse; F. J. HEERIS, Luitenant ter Zee der 2e klasse en C. F. E. SMITH, Officier-Machinist der 2e klasse.

Fisikaal: W. F. VAN GRASSTEK, Off. van Adm. der 1ste klasse.

Secretaris: A. VAN HOUTE, Off. van Adm. der 2de klasse.

De door gedaagde aan een persoon toegevoegde woorden tastten niet aan de eer en het karakter van die persoon, maar van tot deze in nauwe familiebetrekking staande derden, weshalve gedaagde had behooren te worden vrijgesproken van de hem te last gelegde belediging van die persoon. (1)

Het H. M. G. doet in appèl het door den krijgsraad in eersten aanleg gewezen veroordeelend vonnis te niet, spreekt gedaagde vrij en laat aan den comm. off. over te beslissen of en in hoeverre gedaagde zich door zijn gedrag aan strafbare overtreding der krijgstuicht heeft schuldig gemaakt.

(1) Zie de aantekening bij het vonnis van den zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord van 27 Maart 1913, M. R. T. Deel VIII bladz. 380.

VONNIS.

De zekrijgsraad te Hellevoetsluis;

Gezien den eisch en de conclusie, benevens de verdere processtukken; Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is bewezen: dat de gerequireerde laatst gediend hebbende als enz.;

dat hij ingevolge beschikking van den directeur en commandant der marine te Hellevoetsluis, dd. 8 Mei 1913 N°. 1/614, waarbij is bepaald dat hij voor den zekrijgsraad zal terecht staan, op vrije voeten is gebleven; dat hij terecht staat, beschuldigd:

dat hij op den 19den April 1913's avonds omstreeks 9½ uur te Hellevoetsluis op den Oostzanddijk, L. P. S., huisvrouw van W. VAN G., heeft beleedigd door haar met het opzet om te beleedigen toe te voegen de woorden: „kijk jij naar mij, kijk maar naar jou oude vuile moer, die choleralijderes”, zoomede even later op denzelfden dag en plaats vorengenoemde L. P. S. wederom heeft beleedigd door haar met het opzet om te beleedigen toe te voegen: kijk naar jou vuile hoerige dochters”;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een proces-verbaal op den ambtsead opgemaakt door den agent van politie te Hellevoetsluis, tevens onbezoldigd rijksveldwachter M. H. T., dd. 22 April 1913, inhoudende de klacht van L. P. S., huisvrouw van W. VAN G.;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. J. L., zonder beroep, wonende te Hellevoetsluis: Op den avond van 19 April 1913 omstreeks 9 uur stond ik met mijne zuster E. L. en vrouw VAN G. te praten voor de winkel van TEN H. op het baantje te Hellevoetsluis; beklaagde kwam toen de Kerkstraat uit. Vrouw van G. keek om, want de boot was aangekomen en kwamen de menschen de Kerkstraat uit. Beklaagde keek toen ook om en zeide tegen vrouw van G.: „Kijk je naar mij, kijk „maar naar jou oude vuile moer, die choleralijderes.” Hij liep toen door en eenigen tijd daarna kwam hij terug en zei toen tegen vrouw VAN G.: „kijk naar jou vuile hoerige dochters.” Vrouw VAN G. heeft niets gezegd, we stonden stonden kalm met elkaar te praten. Ik zelf kende hem niet eens en vroeg toen aan vrouw VAN G. wie dat was, waarop deze zei, dat het haar schoonzoon was;

2°. E. L., zonder beroep wonende te Hellevoetsluis:

Op den avond van 19 April 1913 stond ik met vrouw VAN G. en mijne zuster op het baantje te praten. Beklaagde kwam voorbij en vrouw VAN G. keek toevallig om; hij zeide toen tegen haar: „kijk jij naar mij, kijk maar „naar je oude vieze moer, die choleralijderes.” Hij liep door naar de brug en keerde om en zei toen tegen vrouw VAN G.: „kijk naar je vuile „hoerige dochters.” Hij liep verder door en zei niets meer. Vrouw VAN G. zei niets en heeft op dat oogenblik geen aanleiding gegeven tot het gebeurde; ik kende beklaagde vroeger niet en met vrouw VAN G. ben ik ook niet erg bevriend. Ik wist wel dat beklaagde getrouwd was met een dochter van vrouw VAN G.

Overwegende dat de beklaagde ontkent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevende: ik heb niet diezelfde woorden gebezigd, ik heb wel andere woorden gebruikt die even onbeschoft waren en op hetzelfde neerkwamen; op Zaterdagavond 19 April 1913, een minuut of vijf voor half tien, kwam ik van de Bonaire en ging de Kerkstraat alhier in. Ik passeerde toen vrouw VAN G., mijn schoonmoeder, die voor de winkel van TEN H. met een paar vrouwen stond te praten. Zij keek naar mij en toen zeide ik tegen haar: „Wat kijk je met je cholera-kop.”

Zij gaf hierop geen antwoord en ik liep door naar de Kerkstraat. In die straat stond mijne vrouw, daar ik even mee gesproken heb en ben toen teruggegaan naar den kant van mijn schoonmoeder. Ik zei toen tegen haar: „kijk je choleraoogen maar blind naar dat hoerengedoe van je dochter.” Ik heb haar die uitdrukking toegevoegd omdat zij mij ook voortdurend beleedigt, de geheele familie hindert mij op straat, bespuwt mij, ze vallen me steeds lastig. Hierdoor ben ik geprikkeld en heb ik een haat tegen dat mensch. Ik had niet direct de bedoeling om te beleedigen, maar omdat zij mij weer aankeek, dan voel ik altijd de neiging om haar ook uit te schelden.

Overwegende dat de woorden; „jou oude vuile moer, die choleralijderes,” beleedigend zijn, daar zij minachting te kennen geven voor den persoon, wien zij worden toegevoegd en als scheldwoorden in den volksmond worden gebezigd;

Overwegende dat de woorden: „jou vuile hoerige dochters,” evenzoo van beleedigenden aard zijn, daar zij zeer afkeuringswaardige daden en eigenschappen ten laste leggen aan de dochters van degene, wie zij worden toegevoegd;

Overwegende dat het opzet van beklagde om te beleedigen uit de toevoeging der hiervoren genoemde woorden zelf blijkt, zoomede uit de opgave van den beklagde, dat hij, als zij (vrouw G.) hem aankeek, altijd de neiging voelde, om haar uit te schelden;

Overwegende dat niettegenstaande beklagde's ontkenenis, door de beëdigde verklaringen van de hiervoren vermelde getuigen J. L., en E. L., en de aanwijzingen, voortvloeiende uit beklagde's verklaring, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld daaraan, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zijnde de Oostzanddijk te Hellevoetsluis de officieele benaming van den weg, waar zich de in de verklaringen bedoelde winkel van ten H. bevindt en welke weg in den volksmond „het baantje” wordt genoemd.

Overwegende dat het alzoo wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Eenvoudige beleediging, twee maal gepleegd”;

Gezien de artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 23, 57, 66 en 266 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De zeekrijgsraad te Hellevoetsluis,

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart den gerequireerde schuldig aan het telastgelegde, gequalificeerd als hooger aangegeven;

Veroordeelt hem tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Veroordeelt hem in de kosten en misen der justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen
den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtsnalve
en als bij resolutie van den 13den Juni 1913 geautoriseerd aan den Hove

te provoceeren van het vonnis door den zekrijgsraad te Hellevoetsluis, den 20sten Mei 1913 gewezen in de zaak tegen A., oud 24 jaar, geboren te Rotterdam, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 23, 57, 66 en 266 van het Wetboek van Strafrecht, en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan: „eenvoudige belediging, tweemaal gepleegd”, en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, onder bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door vijf dagen hechtenis, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

Welke advocaat-fiscaal bij resolutie van den 20sten Juni 1913 verregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beatekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove met aanhaling van artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden vrijgesproken van de hem te last gelegde beschuldiging, met onverkortlating van het recht van den commandeerenden officier waaronder hij staat, om hem krijgstucltelijk te straffen wegens het plegen van insolentiën op straat; de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat, alzoo impetrant van mandament van appel en eisclier ambtshalve, ter eenre

en

genoemden A. gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eisclier ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij... enz. (zie vonnis);

Overwegende dat de krijgsraad, overwegende dat het te last gelegde wettig en overtuigend bewezen was, den gedaagde heeft schuldig verklaard aan eenvoudige belediging twee maal gepleegd en hem te dier zake heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoergelegd, te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat deze schuldigverklaring en veroordeeling niet gegrond zijn op de wet;

Overwegende immers dat al mogen de aan meergemelde L. P. S. toegevoegde woorden beledigend zijn voor de moeder en de dochters van deze L. P. S., omdat zij de eer en het karakter van die personen aantasten, dit niet het geval is met de persoon van L. P. S. zelve;

Overwegende dat derhalve de krijgsraad den gedaagde had behooren vrij te spreken, terwijl het aan den commandeerenden officier moet blijven overgelaten te beoordeelen in hoeverre gedaagde door zijn gedrag op straat

heeft gehandeld in strijd met het Reglement van Krijgstucht en hem e.g. deswege te straffen;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 20sten Mei 1913 door den zee-krijgsraad te Hellevoetsluis ten laste van gedaagde geweest;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te last gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Laat aan den commandeerenden officier over de beslissing of en in hoeverre gedaagde door zijn gedrag zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het Reglement van Krijgstucht en hij deswege zal moeten worden gestraft;

Bepaalt dat de kosten blijven ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 December 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Haarlem.

Vonnis dd. 26 September 1911.

President: T. L. VAN WAGTENDONK, Reserve-Majoor.

Leden: Ritmeester G. J. A. A. BARON VAN HEEMSTRA; Luitenants H. J. VAN RIJSSSEN, R. WILSON, H. C. G. BARON VAN LAWICK, A. N. S. W. L. COBLIJN en J. DROST.

Auditeur-Militair: Mr. C. W. THÖNE, pl. vd.

Het vonnis, waarbij beklagde werd schuldig verklaard aan diefstal (herhaling) en deswege veroordeeld, door het H. M. G. vernietigd met vrij-spraak van beklagde van het hem telastgelegde feit, zijnde niet bewezen dat toen beklagde het goed tot zich nam, het zich bevond ter plaatse in de telastlegging bedoeld, en evenmin dat beklagde, dit goed tot zich nemende, het oogmerk heeft gehad het zich wederrechtelijk toe te eigenen.

Conclusie adv.-fisk.: Verbetering van het vonnis voor zooveel betreft de aan het feit gegeven qualificatie en de soort der opgelegde vrijheidsstraf; toepassing van art. 191 C. W. L. („het zijn kameraad in het slaapkwartier bestelen”) in stede van art. 310 j^o. art. 421 W. v. Sr.

VONNIS.

DE KRIJGSRAAD IN HET VIERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT,
HOOFDPLAATS HAARLEM,

Gezien en geëxamineerd hebbende de processale stukken, door den eischer, r. o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde, oud 19 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 7de regiment infanterie, thans gedetineerd te Haarlem, heeft bekend en ook anderszins is gebleken, dat hij het Rijk in deze hoedanigheid dient, en hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat den beklaagde is telastgelegd: dat hij in de legerplaats bij Laren op 30 Augustus 1911 in de onder meer door hem en den milicien-soldaat L. H. C. bewoonde zestienmanstent heeft weggenomen een portemonnaie, inhoudende zes gulden, een dubbeltje, een stuiverstuk, drie centen en een halve cent, althans een bedrag van omstreeks f 6.18¹/₂, alles toebehoorende aan voornoemden C., met het oogmerk zich die portemonnaie met het zich daarin bevindende geld wederrechtelijk toe te eigenen, zulks nadat op 8 Augustus 1910 een gevangenisstraf van veertien dagen, waartoe hij ter zake van „diefstal” was veroordeeld, op hem was tenuitvoergelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft opgegeven: dat hij op tijd en plaats voormeld even buiten zijn tent rechts daarvan bij een waschblik een portemonnaie met geld heeft gevonden; dat hij haar dadelijk naar den sergeant-majoor wilde brengen doch dezen niet in zijn tent vond; dat hij toen naar de latrine wilde gaan, wat ook het doel was waarmede hij zijn tent had verlaten en onderweg al loopende nagekeken heeft hoeveel geld er in de portemonnaie zat ten einde later te kunnen controleeren of iemand die zich zou voordoen als eigenaar, werkelijk de eigenaar was; dat hij bij dat natellen eenig geld op den grond liet vallen, en daarom voor het gemak het getelde geld zoolang in zijn eigen portemonnaie deed; dat, terwijl hij daarmede bezig was ongeveer 100 M. voor de latrine de milicien C. hem inhaalde en hem zeide: „dat is mijn portemonnaie”; dat hij toen dadelijk de portemonnaie en ook het geld, dat hij in zijn eigen portemonnaie gedaan had, aan C. heeft teruggegeven, en naar den sergeant-majoor gegaan is om te vertellen wat er gebeurd was; dat deze toen wel in zijn tent was; dat tusschen beide bezoeken aan de tent van den sergeant-majoor ongeveer tien minuten verlopen zullen zijn; dat het niet waar is dat hij aan den sergeant-majoor heeft gezegd dat hij de portemonnaie in de tent in het stroo gevonden had en, denkende dat het zijn eigen portemonnaie was, haar in zijn zak gestoken had;

Overwegende dat de navolgende getuigen allen in garnizoen te Amsterdam, wier verklaringen den beklaagde zijn voorgelezen, onder eede hebben verklaard: 1°. de milicien-soldaat L. H. C.:

dat hij op 30 Augustus 1911 in de legerplaats te Laren met den beklaagde en eenige anderen in zijn tent lag; dat beklaagde naast hem aan zijn linkerkant lag; dat zijn, getuige's, portemonnaie in zijn rechterbroekzak zat, dat hij op zeker moment opstond en even naar buiten ging om te kijken of iemand, dien hij wachtte, er al was; dat hij twee stappen buiten de tent deed en toen dadelijk weer in de tent ging en in den ingang beklaagde ontmoette die er uit ging en toen bemerkte dat zijn portemonnaie niet meer in zijn zak was; dat hij een half uur te voren zijn portemonnaie nog had, en dat hij in dien tijd de tent niet uit is geweest behalve om bovenvermelde reden; dat in zijn portemonnaie zaten zes gulden, een dubbeltje, een stuiverstuk, drie centen en een halve cent, wat even als de

beurs alles aan hem toebehoorde; dat hij eerst in het stroo is gaan zoeken en toen op raad van den milicien P. den beklaagde achterna is gegaan; dat hij dezen ongeveer 200 M. voor de latrine inhaalde, hem voorbij liep en zich toen omdraaide; dat hij zag dat beklaagde blijkbaar schrok, en dat deze dadelijk uit zich zelf zeide: „hier is je portemonnaie C., en hier „is het geld”; dat hij toen zag, dat beklaagde ongeveer drie gulden uit diens portemonnaie in de zijne over deed; dat beklaagde toen voor hem uit naar hun tent is gegaan, en dat hij, getuige, later bij den sergeant-majoor is geroepen en dezen de toedracht der zaak heeft medegedeeld;

2°. de sergeant-majoor-administrateur J. S.:

dat hij in den namiddag van 30 Augustus 1911 in de legerplaats bij Laren voor zijn tent rumoer hoorde; dat hem medegedeeld werd, dat beklaagde van diefstal werd verdacht; dat hij toen beklaagde heeft laten binnenkomen en dat deze toen hem, of in zijn bijzijn aan den compagnies-commandant vertelde „dat hij in zijn tent in het stroo lag te slapen; dat „hij toen kramp kreeg, wakker werd, naar de latrine wilde gaan, en opstaande „een portemonnaie in het stroo zag liggen; dat hij toen dacht dat het „zijn eigen portemonnaie was, en haar in zijn zak heeft gestoken”; dat hij, getuige, toen den milicien-soldaat C. heeft laten komen, en, toen deze hem een heel ander verhaal deed, een klacht heeft opgemaakt; dat hij zeker ongeveer een kwartier in zijn tent was, toen het bovenstaande voorviel; dat hij daarvòòr óf in de tent of in de onmiddellijke nabijheid daarvan was, doch dat het mogelijk is, dat beklaagde, als hij bij zijn tent is geweest, hem niet heeft gevonden;

3°. de milicien-soldaat H. P.:

dat hij op 30 Augustus 1911 in de legerplaats bij Laren onder anderen met beklaagde en getuige C. in de tent lag; dat C. opstond en even naar buiten ging; dat bijna tegelijkertijd ook beklaagde de tent verliet; dat C. opeens terugkwam en zeide, dat hij zijn beurs kwijt was;

Overwegende dat uit een ten processe overgelegd en den beklaagde voorgehouden extract der minuten berustende ter griffie van de arrondissement-rechtbank van den 21sten Juni 1910, P. wegens diefstal door twee of meer vereenigde personen is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen, terwijl blijkens de op het extract gestelde ambtseedige verklaring van den officier van justitie bij gemelde rechtbank bovengenoemde straf op 8 Augustus 1910 op den veroordeelde is tenuitvoergelegd;

Overwegende dat door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen der drie getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd en door bovenaangehaald extract-vonnis, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde is telastgelegd, benevens zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat bewezen is, dat de portemonnaie inhield zes gulden, een dubbeltje, een stuiverstuk, drie centen en een halve cent;

Overwegende toch dat de verklaring, die beklaagde voor zijn handelwijze geeft wordt weersproken door de uit de verklaringen der getuigen gebleken omstandigheden;

1°. dat beklaagde blijkbaar verschrikt, uit zich zelf de portemonnaie en het geld aan C. heeft ter hand gesteld, zoodra hij dezen voor zich zag, en zonder dat deze hem nog iets gezegd had;

2°. dat beklaagde toen reeds een belangrijk deel van het geld in zijn eigen portemonnaie had gedaan, terwijl zijn verklaring dat hij bezig was het geld te tellen om zoo te kunnen controleeren of hij, die zich zou

opdoen als eigenaar werkelijk eigenaar was, niet overeenkomt met zijn handelwijze, daar hij immers dadelijk alles aan C. ter hand stelde;

3°. dat beklaagde aan den sergeant-majoor of den compagnies-commandant heeft medegedeeld, dat hij de portemonnaie in het stroo in de tent had gevonden en haar toen, denkende dat het zijn eigen beurs was, in den zak had gestoken;

Overwegende dat het bewezen feit oplevert:

„Diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de „schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf „geheel heeft ondergaan”;

Overwegende dat beklaagde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen 117 Militiewet 1901; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27, 310, 421 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 91); 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart den beklaagde schuldig aan:

Diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van zes maanden;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 14 September 1911 in mindering zal worden gebracht;

Condemneert den beklaagde eindelijk in de kosten en misen van de justitie, alsmede in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 10den October 1911 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, den 26sten September 1911 gewezen in de zaak tegen . . . oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 7de regiment infanterie, thans gedetineerd te Utrecht, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27, 310 en 421 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”, en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór

de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf sedert 14 September 1911 in mindering zal worden gebracht, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair-geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

Welke advocaat-fiscaal bij resolutie van den 20sten October 1911 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, zoowel wat de aan het gepleegde feit gegeven qualificatie, als de soort der opgelegde vrijheidsstraf, het in-minding-brengen van het voorarrest en den duur der ontzegging betreft en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove, met weglating van de aangehaalde artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 310 en 421 van het Wetboek van Strafrecht, en aanhaling der art. 191 van gemeld Crimineel Wetboek en 10 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan „het zijn kameraad in het slaapkwartier bestelen” en deswege veroordeeld tot zes maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd door den beklaagde, vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering dier militaire gevangenisstraf sedert 12 September 1911 in mindering zal worden gebracht, voorts den gedaagde voor den tijd van drie jaren het recht zal worden ontzegd om bij de gewapende macht of als militair-geëmployeerde te dienen, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op hetgeen de beklaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den krijgsraad heeft terechtstaan ter zake dat hij in de legerplaats bij Laren op 30 Augustus 1911 in de onder meer door hem en den milicien-soldaat L. H. C. bewoonde zestien-manstent heeft weggenomen een portemonnaie, inhoudende zes gulden, één dubbeltje, één stuiverstuk, drie centen en een halve cent, althans een bedrag van omstreeks zes gulden achttien en een halve cent, alles toebehoorende aan voornoemden C., met het oogmerk zich die portemonnaie met het zich daarin bevindende geld wederrechtelijk toe te eigenen, zulks nadat op 8 Augustus 1910 eene gevangenisstraf van veertien dagen, waartoe hij ter zake van diefstal was veroordeeld, op hem was tenuitvoerleggd;

Overwegende dat de beklaagde, zoowel bij den krijgsraad als in hooger

beroep bij het Hof, heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt aan het feit hem telastgelegd;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen het feit aan den beklagde telast gelegd, zijnde niet bewezen dat de portemonnaie met inhoud, in de telastlegging bedoeld, zich in de tent, in de telastlegging bedoeld, heeft bevonden, toen de beklagde die portemonnaie met inhoud tot zich nam en evenmin dat de beklagde het oogmerk heeft gehad zich die portemonnaie met inhoud wederrechtelijk toe te eigenen toen hij die tot zich nam in de legerplaats, in de telastlegging bedoeld;

Gezien de artikelen 181 der Rechtpleging bij de Landmacht en 117 der Militiewet 1901;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, 26 September 1911 door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, in de zaak tegen P. gewezen, waarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard hetgeen aan den beklagde is telastgelegd, de beklagde ter zake daarvan is schuldig verklaard aan het misdrijf van „diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan” en hij deswege is veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den beklagde sedert 14 September 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, voorts met ontzegging aan den beklagde voor den tijd van vijf jaren van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklagde is telastgelegd;

Spreekt den beklagde daarvan vrij;

Gelast dat hij ontslagen zal worden uit het arrest, waarin hij zich bevindt;

Bepaalt dat de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat ook vertooner van oordeel is, dat, naar eisch van rechten, is bewezen hetgeen den beklagde is telastgelegd, evenals zijne schuld daaraan;

dat echter die bewezen strafbare feiten niet moeten worden gequalificeerd als diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan, doch wèl als het zijnen kameraad in het slaapkwartier bestelen;

dat beklagde dan ook aan dit misdrijf schuldig verklaard en deswege tot militaire gevangenisstraf, als er op gesteld, veroordeeld had moeten zijn;

dat vertooner eveneens van gevoelen is, dat de beklagde, ter zake der gepleegde feiten, tijdelijk ongeschikt is om in den militairen stand te blijven of de betrekking van militair geëmployeerde te behouden, doch dat, met het oog op beklagdes vrij jeudigen leeftijd, hem slechts voor den tijd van drie jaren het recht behoort te worden ontzegt om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

dat beklagde op 12 September 1911 in het huis van bewaring te Haarlem werd ingesloten en vanaf dezen datum zijn voorarrest in mindering behoort te worden gebracht.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 Januari 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLUCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTITÉ.

Advocaat-Fiscaal; Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. A. VAN SOEST.

Krijgsraad in het 4de Militaire Arrondissement, hoofdplaats Haarlem.

Vonnis van 1 December 1911.

President: A. A. HEISTERKAMP, Majoor.

Leden: de kapiteins C. E. NARDTEN en C. WEBB, en de luitenanten L. F. E.
COBLIJN, M. W. L. VAN ALPHEN, J. DWARS en Jhr. J. P. DE SAVORNIN LOHMAN.

Auditeur-Militair: Mr. A. W. THÖNE.

Braak, verbreking. — Voortgezette handeling.

Waar de schuldige aan diefstal het door hem uit eene kist ontvreemde goed onder zijn bereik heeft gebracht door met kracht te trekken aan het hangslot waarmede die kist was gesloten en daardoor dat hangslot te verbreken, levert het feit op: diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking en niet door middel van braak.

Waar niet gebleken en ook niet aannemelijk is, dat de door den schuldige op zekeren datum gepleegde diefstal de uiting is geweest van hetzelfde ongeoorloofde besluit dat hem tot den ongeveer twee dagen te voren gepleegden diefstal heeft gebracht, zijn de beide strafbare feiten ten onrechte beschouwd als ééne voortgezette handeling.

VONNIS.

De krijgsraad in het 4de militaire arrondissement, standplaats Haarlem, Gezien en geëxamineerd hebbende de processale stukken door den eischer, r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd; Overwegende dat de beklagde, oud 20 jaren, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 10de regiment infanterie, thans gedetineerd te Haarlem, heeft bekend en ook anderszins is gebleken, dat hij, ingevolge zijn engagement, het Rijk in bovengemelde hoedanigheid dient, en hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat den beklagde is telastgelegd:

dat hij te Haarlem op kamer N°. 75 in de infanteriekazerne:

1°. op 16 November 1911 uit de gesloten kist van den milicien-soldaat M. L., die evenals hij die kazerne bewoont, heeft weggenomen een zwart

lederen portemonnaie, inhoudende een bedrag van omstreeks *f* 2.10 aan geld, toebehoorende aan voornoemden L., althans aan een ander dan aan hem beklaagde, met het oogmerk zich die portemonnaie en dat geld wederrechtelijk toe te eigenen, zulks na die voorwerpen onder zijn bereik te hebben gebracht door het slot waarmede de kist gesloten was te verbreken;

2°. op 18 November 1911 uit dezelfde maar nu niet meer gesloten kist heeft weggenomen een wit linnen zakje inhoudende vijf rijksdaalders, een zilveren remontoir horloge met nikkelen ketting en ongeveer twintig sigaren, alles eveneens toebehoorende aan voornoemden L., althans aan een ander dan aan hem beklaagde, met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, zijnde in beide gevallen nog geen vijf jaren verlopen sedert op 25 November 1910 een tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf op hem was ten uitvoer gelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft bekend, dat hij op 16 November 1911 des avonds omstreeks 7 uur op kamer n° 75 in de infanteriekazerne te Haarlem zijnde, het kistje van den milicien-soldaat L. die drie kribben van hem aflight onder diens krib vandaan heeft gehaald, vervolgens door met kracht aan het hangslot waarmede die kist was gesloten te trekken, dat hangslot heeft verbroken, de kist heeft geopend en daaruit heeft weggenomen een zwart lederen portemonnaie waarin ongeveer *f* 1.50 aan kleingeld; dat hij daarna het kistje weer op zijn plaats heeft gezet, is uitgegaan met medeneming van de portemonnaie met inhoud en het nu defecte hangslot; dat hij op straat het geld uit de portemonnaie heeft genomen, deze laatste en het hangslot in de Leidsche Vaart heeft geworpen en daarna het geld heeft verteerd;

dat hij op 18 November 1911 des avonds omstreeks 7.30 uur andermaal bedoeld kistje van milicien L. heeft weggenomen en er toen uit heeft genomen een wit linnen zakje, inhoudende vijf rijksdaalders, ongeveer twintig sigaren en een zilveren remontoir horloge met nikkelen ketting; dat hij toen het kistje weder onder L's krib heeft geplaatst, naar Amsterdam is gegaan, de sigaren heeft opgerookt, één der vijf rijksdaalders heeft verteerd, het horloge met ketting in het water bij de van Lennepkade heeft geworpen omdat de naam van L. er in gegraveerd stond en hij het daarom niet durfde verkoopen, en op 20 November te Haarlem drie der rijksdaalders in het privaat in de kazerne heeft geworpen, omdat hij bemerkte dat er een onderzoek werd ingesteld; dat die voorwerpen geen van alle aan hem toebehoorden; dat hij in November 1910 door de rechtbank te Amsterdam wegens diefstal is veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf en die straf geheel heeft ondergaan; dat hij zich na zijn ontslag uit de gevangenis had voorgenomen in 't vervolg goed op te passen, doch dat de verleiding hem nu weer te sterk was, omdat hij wist dat L. een postwissel van *f* 12 had ontvangen;

Overwegende dat onder eede is verklaard door den milicien-soldaat M. L. wiens verklaring den beklaagde is voorgehouden: dat hij op 10 November 1911 in de ziekenzaal te Haarlem is opgenomen; dat hij vóór zijn vertrek van de soldatenkamer in de infanteriekazerne te Haarlem, op welke kamer ook de beklaagde was gehuisvest, op die kamer in zijn kist achter liet een zilveren remontoir horloge met nikkelen ketting, een portemonnaie met *f* 2.10, een linnen zakje met vijf rijksdaalders en een kistje met sigaren; dat hij de kist had gesloten met een hangslot, den sleutel bij zich heeft gestoken en dezen twee dagen later ter hand heeft gesteld aan den milicien-soldaat v. d. W. die dan tevens een gulden uit de portemonnaie mocht nemen, dien hij aan hem geleend had; dat hij op 20 November 1911 uit

de ziekenzaal is teruggekeerd op de soldatenkamer en dat hem toen bleek, dat het hangslot van zijn kist verdwenen was en dat hij uit de kist vermiste zijn zilveren remontoir horloge met nikkelen ketting, de portemonnaie met f 2.10, het linnen zakje met de vijf rijksdaalders, twintig sigaren en tien briefkaart formulieren, welke voorwerpen alle zijn eigendom waren;

Overwegende dat uit een den beklagde voorgehouden extract der minuten berustende ter griffie van de arrondissements-rechtbank te Amsterdam blijkt, dat beklagde op 10 November 1910 ter zake van diefstal drie malen gepleegd, is veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 maanden en dat uit de onder het extract gestelde ambtseedige verklaring van den officier van justitie bij die rechtbank blijkt dat deze gevangenisstraf op 25 November 1910 op den beklagde is ten uitvoer gelegd;

Overwegende dat de feiten, den beklagde telastgelegd benevens zijn schuld daaraan, wettig en overtuigend zijn bewezen, door beklagdes bekentenis, bevestigd door de beëdigde verklaring van den getuige en het extract-vonnis met de daarop gestelde ambtseedige verklaring met dien verstande dat bewezen is dat alle voorwerpen toebehoorden aan M. L.;

Overwegende dat deze bewezen feiten opleveren: het sub 1°. telastgelegde: „Diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

het sub 2°. telastgelegde: „Diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

Overwegende dat deze feiten in zoodanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als eene voortgezette handeling;

Overwegende dat beklagde ter zake van de gepleegde feiten ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Gezien de artt. 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27, 56, 310, 311, 5°, 421 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 77 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart den beklagde schuldig aan:

1°. Diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

2°. Diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

beide misdrijven beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf van een jaar;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair ge-employeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 24 November 1911 in mindering zal worden gebracht, hebbende op genoemden datum plaats gehad zijn eerste verhoor als beklagde voor officieren-commissarissen uit den krijgsraad;

Condemneert den beklaagde eindelijk in de kosten en misen van de justitie, alsmede in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 8sten December 1911 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, den 1sten December 1911 gewezen in de zaak tegen J., oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 10de regiment infanterie, gedetineerd te Haarlem, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27, 56, 310, 311, 5°., en 421 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 77 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan 1°. diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak, gepleegd, terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan; 2°. diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan; „beide misdrijven beschouwd als eene voortgezette handeling”; en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van één jaar, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf sedert 24 November 1911 in mindering zal worden gebracht, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

Welke advocaat-fiscaal, bij resolutie van den 15den December 1911 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove, heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, wat de aan de bewezen strafbare feiten gegeven qualificaties betreft en dat de gedaagde alsnog, bij sententie van den Hove, met weglating van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van artikel 57 van dat Wetboek, zal worden schuldig verklaard aan:

1°. diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking, 2°. diefstal, — tijdens het plegen van welke misdrijven nog geen vijf jaren zijn verlopen — sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten van hooger beroep te dragen door den Staat, of tot zoodanige andere straf als het Hof, in goede justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden J. gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de gedaagde voor den krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake: dat hij te Haarlem op kamer N°. 75 in de infanteriekazerne:

1°. op 16 November 1911 uit de gesloten kist van den milicien-soldaat M. L. die evenals hij die kazerne bewoont, heeft weggenomen een zwart lederen portemonnaie, inhoudende een bedrag van omstreeks twee gulden en tien cents aan geld, toebehoorende aan voornoemden L., althans aan een ander dan aan hem beklaagde met het oogmerk zich die portemonnaie en dat geld wederrechtelijk toe te eigenen, zulks na die voorwerpen onder zijn bereik te hebben gebracht door het slot, waarmede de kist gesloten was te verbreken, en

2°. op 18 November 1911, uit dezelfde maar nu niet meer gesloten kist, heeft weggenomen een wit linnen zakje inhoudende vijf rijksdaalders, een zilveren remontoirhorloge met nikkelen ketting en ongeveer twintig sigaren, alles eveneens toebehoorende aan voornoemden L. althans aan een ander dan aan hem, beklaagde met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen;

zijnde in beide gevallen nog geen vijf jaren verlopen sedert op 25 November 1910, een tegen hem, wegens diefstal, uitgesproken gevangenisstraf op hem was ten uitvoer gelegd;

Overwegende dat de krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard dat gedaagde de hem te lastgelegde feiten heeft gepleegd, alsmede zijne schuld daaraan, en dat de door gedaagde ontvreemde voorwerpen toebehoorden aan M. L., alsmede dat beide diefstallen door hem zijn gepleegd, nadat hij eene gevangenisstraf van vier maanden geheel had ondergaan, hem wegens diefstal drie malen gepleegd, opgelegd bij vonnis der arrondissements-rechtbank te Amsterdam van 10 November 1910;

dat echter het in de eerste plaats bewezen verklaarde feit ten onrechte is gequalificeerd als diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak, vermits de verbreking van het hangslot, waarmede de kist van L. gesloten was, niet is te begrijpen onder het woord „braak”, maar, gelijk ook met juistheid was te last gelegd, moet worden gequalificeerd als „verbreking”;

Overwegende dat niet is gebleken en ook niet aannemelijk is dat het strafbare feit, door gedaagde op 18 November 1911 gepleegd, de uiting is geweest van hetzelfde ongeoorloofde besluit dat hem op den 16den November er toe bracht uit de kist van L. aan dezen toebehoorende voorwerpen te ontvreemden, zoodat ten onrechte de beide strafbare feiten, waaraan gedaagde is schuldig bevonden, bij het vonnis zijn beschouwd als eene voortgezette handeling;

Overwegende dat gedaagde, ter zake van de bewezen verklaarde feiten ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, met weglating van

artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht en gezien bovendien artikel 58 van dat Wetboek;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 1sten December 1911 door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem tegen gedaagde gewezen, voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan 1°. diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

2°. diefstal, gepleegd terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”;

beide misdrijven beschouwd als ééne voortgezette handeling, en voor zooveel hij dientengevolge is veroordeeld tot gevangenisstraf van één jaar met toerekening der voorloopige hechtenis sedert 24 November 1911 en hem voor vijf jaren is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

En in zooverre op nieuw recht doende,

Verklaart J. schuldig aan:

1°. diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking;

2°. diefstal;

beide misdrijven gepleegd, terwijl tijdens het plegen daarvan, nog geen vijf jaren waren verlopen, nadat hij eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert vier en twintig November 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Ontzet hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen blijven ten laste van den Staat.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat de feitelijke toedracht dezer zaak duidelijk aantoonde, dat tussehen de onderwerpelijke diefstallen niet zóódanige samenhang bestaat, dat zij als eene voortgezette handeling moeten worden beschouwd;

dat die diefstallen immers, welke niet onafgebroken, maar op twee verschillende data, met eene tusschenruimte van ongeveer twee dagen, gepleegd werden, niet de uiting van één ongeoorloofd besluit zijn;

dat voorts in de telastlegging onder 1°. van „verbreken” wordt gewaagd en beklagde bij zijne bekentenis omtrent het hier telastgelegde ook van „verbreken” spreekt;

dat derhalve de qualificatie in het vonnis a quo verbetering behoeft;

dat vertooner zich overigens met dat vonnis wèl kan vereenigen;

dat vertooner den duur der opgelegde gevangenisstraf goedkeurt en ook met den tijd der ontzegging instemt.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 Maart 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Krijgsraad in het 3de Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis dd. 29 December 1911.

President: Jhr. H. M. VAN DER GOES, Luitenant-Kolonel.

Leden: de kapiteins B. W. KRAAKE en G. SMIT en de luitenants W.
VAN INGEN SCHOUTEN, L. W. A. VAN BOXMEER, J. E. HAITSMAN MULIER
en L. H. C. CADERIUS VAN VEEN.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Heling.

De beklagde, bij vonnis van den krijgsraad schuldig verklaard aan heling en ter zake veroordeeld, bij sententie in appèl door het H. M. G. vrijgesproken, op grond dat het hem telastgelegde feit niet wettig en overtuigend bewezen is, zijnde niet bewezen dat beklagde den sterken drank als geschenk heeft aangenomen opzettelijk, dat is, zich er van bewust was dat die sterke drank was gestolen of door eenig ander misdrijf was verkregen. Anders: conclusie adv.-fiscaal, strekkende tot aanvulling en verbetering van het vonnis alléén voor wat betreft de gronden waarop de veroordeeling steunt; met betoog, dat het opzet van art. 416 W. v. Sr. niet alleen bestaat bij de stellige wetenschap van de misdadige herkomst van het voorwerp, maar ook reeds bij het bestaan van eene zoodanige mate van inzicht in die herkomst, dat het gelijk staat met weten en beklagde zulk inzicht ongetwijfeld heeft gehad.

CONCLUSIE VAN EISCH.

De auditeur-militair in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem,

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat F., oud 33 jaar, geboren te Leeuwarden, korporaal bij het regiment genietroepen, gerequireerde in persoon, voor den krijgsraad is gesteld, ter zake:

dat hij op 27 April 1911 te Zeddam, gemeente Bergh, in het Gildenhuis

in de Dorpstraat opzettelijk sterken drank, door misdrijf — diefstal — verkregen, als geschenk heeft aangenomen;

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven:

Ik begreep niet dat de sterke drank dien ik ontving afkomstig was van enig misdrijf. Ik kwam op 27 April 1911 des namiddags ongeveer 2½ uur in het Gildenhuis te Zeddum en zag eenige soldaten sterken drank drinken. Ik heb zelf medegedronken. Ik ben daar tot 5 uur gebleven. Ik begrijp niet, dat ik niet aan de manschappen gevraagd heb, hoe zij aan den drank kwamen. Ik weet niet, welk denkbeeld ik op dat oogenblik had omtrent de herkomst van den drank. De geniesoldaat 2de klasse H. schonk mij de jenever uit een wit glazen flesch. Ik heb in het Gildenhuis kaart gespeeld. Het lokaal waar ik gekaart heb was door een glazen wand afgescheiden van het andere lokaal, waar het buffet was;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. W. C. S. geniesoldaat 1ste klasse bij het regiment genietroepen te Utrecht:

Op 27 April 1911 omstreeks 3 uur namiddag ben ik naar het Gildenhuis te Zeddum gegaan, waar het wachtlokaal was van het detachement tot bestrijding van het verspreiden van besmettelijke veeziekte waartoe ik behoorde. De deur was gesloten; dit was anders nooit het geval. Op mijn kloppen werd de deur opengedaan; toen ik binnenkwam stond beklagde bij de deur met een bezem in de hand. Ik ben met hem, H. en nog iemand gaan kaarten. H. schonk jenever, waarvan ook beklagde dronk. De jenever was in een witte flesch. Het aangrenzende lokaal was door een glazen wand gescheiden van de kamer waarin wij zaten;

2°. A. H. geniesoldaat 2de klasse als de vorige getuige:

Ik heb op 27 April 1911 in het Gildenhuis in de Dorpstraat te Zeddum tusschen 3 en 5 uur met beklagde kaart gespeeld en hem jenever aangeboden, die afkomstig was van het buffetlokaal van het Gildenhuis. De jenever was wederrechtelijk uit het buffetlokaal genomen. Ik heb beklagde eenige malen ingeschonken; de flesch was van een bijzonderen vorm, wit glas met ringen om den hals. De kamer waar wij zaten was door een glazen wand gescheiden van het aangrenzende lokaal. Beklagde zat met het gelaat gekeerd naar het aangrenzende lokaal;

3°. W. DE K., geniesoldaat 1ste klasse als de vorige getuige:

Op een namiddag in het laatst van April 1911 te omstreeks 5 uur ben ik in ons wachtlokaal in het Gildenhuis te Zeddum gekomen. In het wachtlokaal waren verscheidene personen onder wie beklagde. De manschappen in het wachtlokaal dronken jenever, die de geniesoldaat H. schonk. Beklagde was in beschonken toestand; hij zat met eenigen te kaarten, met het gelaat gekeerd naar het glazen beschot, zoodat hij in het aangrenzend lokaal kon zien;

4°. P. C. VAN B., geniesoldaat 1ste klasse als de vorige getuige:

Op 27 April 1911 des namiddags te ongeveer 3 uur vond ik de deur van het Gildenhuis te Zeddum gesloten. Op mijn kloppen opende beklagde; hij stond met een bezem in de hand. Beklagde zat met anderen kaart te spelen, zoodat hij door de glazen wand in het andere lokaal kon zien. Beklagde en de manschappen dronken jenever, die werd geschonken uit een wit glazen flesch met drie ringen om den hals. Ik heb gezien, dat H. drank uit het buffet in het andere lokaal heeft gehaald. Het ijzeren luik in het buffet, dat de kelderopening moest afsluiten, stond open;

5°. A. A. E. arbeider te Zeddum:

Het Oswaldusgilde te Zeddum heeft een vereenigingsgebouw te Zeddum,

gelegen in de Dorpstraat. Het bestaat uit een groot lokaal, waarvan een gedeelte is afgesloten met houtwerk waarin zich een deur bevindt, in welk afgesloten gedeelte een buffet of tapkast is aangebracht. Bovendien is in dat gedeelte de ingang van den kelder, welke met een ijzeren raam met hangslot is afgesloten. Als schenker of tapper van het gilde is mij bekend, dat in April 1911 in die kelder een vaatje jenever en een aantal vaatjes bier aanwezig waren, welke dranken door de vereeniging waren gekocht en betaald en haar eigendom waren. Toen bij gelegenheid van het heerschende mond- en klauwzeer te Zeddam een detachement militairen was aangekomen, is hun het vereenigingsgebouw ten gebruike afgestaan en heb ik den sleutel van het gebouw aan een luitenant overhandigd. Op een dag in April 1911 ben ik door een luitenant geroepen om mij te overtuigen of in het lokaal was ingebroken. De deur voor de afsluiting van het buffet, die ik zelf te voren gesloten had, kon thans met de klink worden geopend, terwijl het hangslot op het ijzeren raam van den kelder verbroken was. Het vaatje jenever, dat te voren in den kelder had gelegen, lag thans in het buffet. Bij aftapping heb ik kunnen constateeren, dat daaruit ongeveer 10 liter jenever verdwenen was. Ook van het bier vermiste ik een hoeveelheid ; en 6°. H. P. S., tijdens het gebeurde geniesoldaat als de eerste getuige :

In den namiddag van 27 April 1911 kwam ik in het wachtlokaal te Zeddam; ik trof daar verschillende geniesoldaten aan, onder wie H. Zij besproken onder elkaar, dat er drank in den kelder onder het wachtlokaal aanwezig was. De deur tusschen het wachtlokaal en het buffetlokaal stond open; het slot van die deur was verwrongen. In dat buffetlokaal bevindt zich het luik dat toegang geeft tot dien kelder. Nadat eenige soldaten in het buffetlokaal hadden rondgesnuffeld, raapte H. een stuk ijzer op en forceerde daarmede het slot van het kelderluik. Toen dat kelderluik geopend was, zag ik twee flesschen op den keldertrap staan, die H. wegnam. Bij opening bleken die te bevatten: de eene bier en de andere jenever. De flesschen werden onder de aanwezige militairen leeggeschonken. Ik heb beklagde aldaar niet aanwezig gezien ;

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is telastgelegd, zoomede zijn schuld daaraan ;

Overwegende dat beklagde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is den graad van onderofficier te behouden ;

Gezien de artikelen 416 van het Wetboek van Strafrecht, 2 en 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 13 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht ;

heeft de eer te requireren en te concluderen dat de krijgsraad het aan beklagde telastgelegde wettig en overtuigend bewezen verklare, het kwalificeere als heling, hem hieraan schuldig verklare en veroordeelde tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met degradatie, met zijn terugbrenging tot den stand van soldaat, of tot zulke andere straffe als de krijgsraad in goede justitie verstaan zal te behooren, met zijn verwijzing in de proceskosten.

Arnhem, 29 December 1911.

De auditeur-militair,

(get.) W. F. VAN MEURS.

VONNIS.

De krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den auditeur-militair, schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat F., oud 33 jaren, geboren te Leeuwarden, korporaal bij het regiment genietroepen, gerequireerde in persoon, voor den krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven:

Ik . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard: (zie de verklaringen in de conclusie van eisch);

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is telastgelegd, zoomede zijn schuld daaraan;

Overwegende dat beklagde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is den graad van onderofficier te behouden;

Gezien de artt. 416 van het Wetboek van Strafrecht, 2 en 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 13 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart het aan beklagde telastgelegde wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als: „heling”;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf van twee maanden;

Degradeert hem; brengt hem terug tot den stand van soldaat;

Verwijst hem in de proceskosten.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij resolutie van den 16den Januari 1912 geautoriseerd aan den Hove te provoreeren van het vonnis van den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 29sten December 1911 gewezen in de zaak tegen F., oud 33 jaren, geboren te Leeuwarden, korporaal bij het regiment genietroepen, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 416 van het Wetboek van Strafrecht, 2 en 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 13 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan „heling” en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met degradatie door terugbrenging tot den stand van soldaat, alsmede verwezen in de proceskosten;

Welke advocaat-fiscaal, bij resolutie van den 9den Februari 1912 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten

betekend, ter rolle van den Hove, heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot aanvulling en verbetering van het vonnis, alleen voor wat betreft de gronden, waarop de veroordeeling steunt, en dat alsnog, bij sententie van den Hove, die gronden zullen worden aangevuld en verbeterd, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat, - alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden F., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle- op de gronden en middelen nader bij pleidooi te ontwikkelen, is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen het vonnis van den krijgsraad te vernietigen en den beklaagde vrij te spreken van de hem telastgelegde beschuldiging van heling, kosten rechtens.

HET HOF,

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 27 April 1911 te Zeddam, gemeente Bergh, in het Gildenhuis in de Dorpstraat, opzettelijk sterken drank, door misdrijf, diefstal, verkregen, als geschenk heeft aangenomen;

Overwegende dat de beklaagde zoowel bij den krijgsraad als in hooger beroep bij het Hof heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt aan hetgeen hem is telastgelegd, opgevend niet te hebben begrepen dat de sterke drank (jenever) hem, op tijd en plaats als in de telastlegging is vermeld, door den geniesoldaat A. H. ingeschonken en door hem opgedronken, door diefstal of eenig ander misdrijf was verkregen;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen het feit aan den beklaagde telastgelegd, zijnde niet bewezen dat de beklaagde den sterken drank als geschenk heeft aangenomen *opzettelijk*, dat is: zich er van bewust dat die sterke drank was gestolen, of door eenig ander misdrijf was verkregen;

Gezien artikel 181 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep der Koningin!

Vernietigt het vonnis, 29 December 1911 door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, in de zaak tegen F. gewezen, waarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard hetgeen aan den beklaagde is telastgelegd, de beklaagde ter zake daarvan is schuldig verklaard aan het misdrijf van heling en hij deswege is veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden met degradatie tot den stand van soldaat;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is telastgelegd;

Spreekt den beklaagde daarvan vrij;

Bepaald dat de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderer eisch.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan :
 dat uit de verschillende aanwijzingen voortvloeiende uit de zoo in
 eersten aanleg als in hooger beroep bijgebrachte wettige bewijsmiddelen,
 het aan den beklaagde telastgelegde opzet wèl is af te leiden ;

dat in de telastlegging door het woord „opzettelijk” uitgedrukt en be-
 doeld wordt, beklaagdes inzicht in de misdadige herkomst van den sterken
 drank ;

dat het opzet van artikel 416 van het Wetboek van Strafrecht niet
 alleen bestaat bij de stellige wetenschap van de misdadige herkomst van
 het voorwerp, maar ook reeds bij bestaan van eene zoodanige mate van
 inzicht in die herkomst, dat het gelijk staat met weten ;

dat beklaagde dan ook hier begrijpen moest en begreep, dat de als
 geschenk aangenomen drank door misdrijf was verkregen ;

dat zulk inzicht beklaagde ongetwijfeld heeft gehad ;

dat hij dienvolgens in het wachtlokaal aan de marschappen niets om-
 trent de herkomst van den drank heeft gevraagd, — daar begreep hij
 alles van —, doch zich wel met hen in drinkgelag begeven heeft, en, op
 ergerlijke wijze, in den drank te buiten gegaan is ;

dat dit vooral van beteekenis is, omdat beklaagde, als meerdere in rang
 aan de marschappen een verder gebruik van sterken drank in het wacht-
 lokaal had moeten verbieden en beletten en van die drinkpartij onmiddellijk
 aan den detachements commandant kennis had dienen te geven ;

dat in den militairen dienst alléén in de cantine, of hare onderhoorig-
 heden en dan nog slechts op bepaalde uren, sterke drank mag worden
 gebruikt ;

dat beklaagde er angstvallig voor gewaakt heeft, dat ongewilde oogen
 het drinkgelag niet zouden zien ;

dat hij de buitendeur van het wachtlokaal, die anders nimmer op slot
 was, afgesloten heeft en dat hij, als zich iemand aanmeldde om binnen-
 gelaten te worden, telkens zelf de deur is gaan openen, om te zien wie
 er was ;

dat vertooner dan ook de schuldigverklaring en veroordeeling van den
 beklaagde door den 1sten rechter goedkeurt, doch tevens vindt dat de
 gronden voor die veroordeeling aangevuld en versterkt moeten worden.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 25 November 1913.

President : Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden : R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
 H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TREINITÉ.

Advocaat-Fiscaal : Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman : Mr. J. HAMBURGER A.DZN.

Insubordinatie. — Bewijs.

Een tijdelijk als onderofficier dienstdoende matroos der 1ste klasse is in

den zin van het C. W. W. te beschouwen als de meerdere in rang van een niet als onderofficier dienstdoend matroos. Uit de vergelijking van de artt. 84, 95, 99 en 100 C. W. W. en de artt. 1, 4 en 6 R. v. K. v/h Kr. t. W. blijkt, dat het C. W. W. de uitdrukkingen „meerdere in rang”, „superieur” en „dengene die boven hem gesteld is”, in dezelfde beteekenis door elkander gebruikt; de uitdrukking „meerdere in rang” in art. 99 C. W. W. moet derhalve beschouwd worden als een der uitdrukkingen waarvan de wetgever zich bedient om eene verhouding van meerdere tot mindere aan te duiden.

Art. 60 Instr. Comm. Off. van Hr. Ms. Oorlogsschepen (K. B. 12 Maart 1908 N°. 57 en 25 Januari 1909 N°. 25) bepaalt dat, wanneer een minder schepeling aangewezen wordt om gedurende eenigen tijd dienst te doen als onderofficier, daarvan aan de bemanning mededeeling wordt gedaan op de wijze door hem, commandeerenden officier, doelmatig geacht. Ten processe is wel is waar niet gebleken, op welke wijze de commandant heeft doelmatig geacht dat i. c. de mededeeling aan de bemanning zou worden gedaan, doch eene dergelijke mededeeling is in het K. B. 25 Januari 1909 N°. 25 niet gesteld als voorwaarde voor zoodanige aanwijzing en bovendien is de door beklaagde verlangde aanstelling voor den boeg, noch kennisgeving in de publicatiekast ergens voorgescreven, zoodat beklaagde zich op het ontbreken daarvan niet kan beroepen.

Het vonnis in eersten aanleg gewezen moet worden te niet gedaan, hebbende de krijgsraad recht gedaan op onwettige bewijsmiddelen, door als bewijsmiddel te bezigen getuigenverklaringen welke bijzondere meeningen en dus volgens art. 398 W. v. Sr. geen getuigenissen zijn en verder door art. 160 C. W. W. toe te passen terwijl ander bewijs aanwezig was.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

C., oud 23 jaar, geboren te Helder, matroos 2e klasse, gerequireerde in persoon, die bij vonnis, door den zeekrijgsraad te Willemsoord, gewezen den 29en Mei 1913, met aanhaling der artikelen 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad N°. 193), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad N°. 162), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad N°. 64) 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

a. als mindere schepeling met gebaarden dreigen van zijn meerdere in rang;

b. als mindere schepeling in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang, en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van zes weken, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel, en eischer, ter eenre, voor wien, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den appellant vrij te spreken van het hem telastgelegde

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hofs resolutie van den 6den Juni 1913 geautoriseerd om dit appel voor den fungeerenden fiscaal bij den zeekrijgsraad te Willemsoord te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorgescreven cas, ter

andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant, bij sententie van den Hove — met inachtneming van de aangegeven wijziging — zal worden verklaard bij het vonnis van den krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOF,

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd dat hij in den morgen van 12 April 1913, ingedeeld, voor wat de op dien dag te verrichten werkzaamheden betrof, bij het maken van schoonschip aan boord van Harer Majesteits „Atjeh,” liggende te Willemsoord, daar aan boord tegenover den matroos 1ste klasse J. H. F. J., bij diezelfde werkzaamheden ingedeeld als dienstdoend onderofficier — met welke omstandigheid hij, beklaagde, bekend was, althans van wien hij, beklaagde, begrijpen moest en ongetwijfeld ook begrepen heeft dat hij tijdens gemelde werkzaamheden in den dienst boven hem, beklaagde, was gesteld — eene dreigende houding heeft aangenomen door, toen deze hem, beklaagde, eene aanmerking had gemaakt ter zake van het zich onttrekken aan de werkzaamheden, in woede ontstoken, zijn vuist tegen J. voornoemd op te heffen als wilde hij dezen slaan, daarbij zeggende „dat lieg je, je behoeft me niet achter mijn kont te loopen”, althans zeggende iets van dergelijke strekking;

en dat hij, beklaagde, voorts tijdens diezelfde werkzaamheden, doch later op dienzelfden morgen aan boord van voormelden bodem een daad van geweld tegen J. voornoemd, heeft gepleegd, door, toen deze hem, beklaagde, had aangemaand om aan zijn werk te gaan, in woede ontstoken, een bezem, dien hij, beklaagde in de hand hield, op te heffen met het kenlijk voornemen om dien J. daarmede te slaan, welk voornemen echter niet tot uitvoering is gekomen, doordat J. voornoemd den bezem heeft vastgegrepen;

Overwegende dat de krijgsraad ten aanzien der vraag of de matroos 1ste klasse J. ten tijde als in de telastlegging omschreven, was dd. onderofficier en gesteld in den dienst boven beklaagde, als bewijsmiddel voor de bevestigende beantwoording dezer vraag o. a. heeft gebezigd de verklaring van getuige P., dat, naar zijn idee, J. was dd. onderofficier; van getuige K., dat J. „naar zijn idee”, dd. kwartiermeester was, en van getuige J., dat hij „naar zijne meening” dien dag was dd. onderofficier;

dat deze verklaringen zijn bijzondere meningen van deze personen, welke volgens artikel 398 van het Wetboek van Strafvordering, geen getuigenissen zijn;

Overwegende dat de krijgsraad verder ten onrechte artikel 160 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water heeft toegepast voor het bewijs van de aan beklaagde telastgelegde daad van geweld door de verklaring van getuige J, alléén te bezigen, als volledig bewijs opleverende, vermits dit artikel 160 alleen dan mag worden toegepast, wanneer geen ander bewijs aanwezig is, terwijl ook door getuige N. omtrent dit deel der telastlegging verklaringen zijn afgelegd waaruit aanwijzingen voortvloeien, welke als bewijsmiddel kunnen dienen en welke de krijgsraad had kunnen en moeten bezigen;

Overwegende dat door een en ander te doen de krijgsraad recht heeft gedaan op onwettige bewijsmiddelen en derhalve het vonnis moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de beklagde, deels in eersten aanleg, deels in hooger beroep, heeft opgegeven, dat hij in den morgen van 12 April 1913 aan boord van Hr. Ms. „Atjeh” door den bootsman K. bij schoonschipmaken was ingedeeld; dat hij na een poosje bemerkte, dat daarbij ook was ingedeeld de matroos 1ste klasse J., die aan boord van Hr. Ms. „Nautilus” thuis behoort; dat, tegen een uur of negen J. en hij, beklagde bezig waren schoonschip te maken in het bemanningsverblijf aan boord van de „Atjeh”, en dat hij toen naar de galerij is gegaan; dat, toen hij van de galerij, die aan den wal is, terugkwam, J. aan den valreep hem stond op te wachten met het horloge in de hand en, naar hem toekomende, zeide, dat hij al een kwartier was weggeweest; dat hij, beklagde, toen zeide, dat hij maar vijf minuten was weggeweest, dat hij, J., het loog, dat hij, beklagde niets met hem te maken had en dat J. hem ook niet achter zijn kont behoefde te loopen; dat zij beiden toen naar den kuil gegaan zijn; dat J. daar zijn aanmerking herhaalde en hij, beklagde, daarop weer gezegd heeft, dat J. het loog en hem ook niet achter zijn kont behoefde te loopen; dat hij, beklagde, toen, boos geworden, J. met de vuist heeft gedreigd; dat, hij, beklagde, denzelfden morgen tegen een uur of elf bezig was met droogmaken met een bezem in de gang welke van den achterkuil naar de kanonkamer leidt; dat hij toen zag, dat J. de kuil deur openmaakte en, bij de deur staande, naar hem, beklagde, ging kijken; dat J., toen hij, beklagde, opkeek, zeide „wat moet je C.”; dat hij, beklagde, antwoordde „niets”, waarop J. zeide „nu ga dan aan je werk”; dat hij aan zijn werk ging en J. vlak bij hem kwam staan; dat zij toen handgemeen zijn geworden en hij, beklagde, den bezem dwars te pakken had en daarmede wilde slaan;

Overwegende dat door:

J. H. F. J., matroos 1ste klasse aan boord van Harer Majesteits „Atjeh”, als getuige onder eede is verklaard:

dat hij in den morgen van 12 April 1913 te ongeveer 7 uur aan boord van de „Atjeh” is gekomen, dat de bootsman K. hem heeft medegedeeld, dat hij bij het schoonschipmaken toezicht had en daartoe onder zich kreeg onder anderen den matroos 2de klasse C.; dat, tijdens de werkzaamheden, C. hem zeide, dat hij even wegging, waaruit hij, getuige, opmaakte, dat beklagde naar de galerij ging; dat beklagde ongeveer een kwartier wegbleef en hij, getuige, onder meer toen tegen beklagde zeide, dat hij een kwartier om op het privaat te zitten wel lang vond; dat beklagde toen antwoordde, dat hij het loog en dat hij, getuige, hem niet achter zijn kont behoefde te loopen; dat zij toen naar den kuil zijn gegaan; dat beklagde daar weer begon te beweren, dat hij geen kwartier weg was geweest en dat hij, getuige, hem niet achter zijn kont behoefde te loopen; dat beklagde zich daarbij opwond en de vuist dreigend tegen hem, getuige ophief en zeide, dat hij, getuige, hem niet achter zijn kont behoefde te loopen; dat er toen een tijd lang niets tusschen getuige en beklagde is gebeurd; dat ongeveer kwart over elven beklagde bezig was de gang, welke loopt van voor naar achterkuil, droog te vegen; dat hij, getuige, na eenigen tijd zag, dat beklagde in de gang voor de deur ging staan met zijn eenen voet op den bezem en in de rechterhand den steel; dat beklagde stond te mopperen en hij, getuige, vroeg „wat is er C.?”; dat, na het wisselen van eenige woorden, hij, getuige, tot beklagde zeide, dat hij zich kalm moest houden en doorgaan met zijn werk; dat beklagde hierop een pas achteruit maakte, den bezem

omdraaide, zijn handen verpakte zóódanig, dat hij met den bezem kon slaan; dat, toen de bezem reeds in den zwaai was in de richting naar hem, getuige, hij, getuige, den bezem bij den steel vastgreep, terwijl hij beklaagde met de andere hand tegenhield;

Overwegende dat door deze opgaven van beklaagde en de verklaring van den getuige wettig en overtuigend bewezen is, dat beklaagde in den morgen van 12 April 1913, ingedeeld voor wat de op dien dag te verrichten werkzaamheden betrof, bij het maken van schoonschip aan boord van Harer Majesteits „Atjeh”, liggende te Willemsoord, daar aan boord tegenover den matroos der 1ste klasse J. H. F. J., bij diezelfde werkzaamheden ingedeeld, een dreigende houding heeft aangenomen door, toen deze hem, beklaagde, eene aanmerking had gemaakt, ter zake van het zich onttrekken aan de werkzaamheden, in woede ontstoken zijn vuist tegen J. op te heffen, als wilde hij dezen slaan, daarbij zeggende „dat lieg je, „je behoeft me niet achter mijn kont te loopen”, en dat beklaagde voorts tijdens diezelfde werkzaamheden doch later op denzelfden morgen, aan boord van voormelden bodem een daad van geweld tegen J. voornoemd heeft gepleegd, door, toen deze hem, beklaagde, had aangemaand om aan zijn werk te gaan, een bezem, dien hij, beklaagde, in de hand hield, op te heffen met het kennelijk voornemen om J. daarmee te slaan, welk voornemen echter niet tot uitvoering gekomen is doordat J. voornoemd den bezem heeft vastgegrepen;

Overwegende dat in artikel 67 van het reglement op den inwendigen dienst aan boord van Harer Majesteits Oorlogsschepen, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 17 November 1909 N°. 96, is bepaald dat aan matrozen 1ste klasse, indien het belang van den dienst zulks vordert, kan worden opgedragen dienst te doen als kwartiermeester en dat in artikel 6 van het reglement voor opleiding van matrozen 1ste klasse tot kwartiermeester, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 Juni 1910 N°. 81, is bepaald, dat de vakken, waarin en de wijze waarop onderwijs wordt gegeven, worden vastgesteld door den Minister van Marine; dat zulks is geschied bij de aan dit reglement toegevoegde bijlage, waar in artikel 2, onder *g* is opgenomen: het beoefenen der plichten als onderofficier ten aanzien van zijn dienst en van zijn omgang met ondergeschikten;

Overwegende dat het uitoefenen van toezicht bij het schoonschip maken behoort tot den dienst van de onderofficieren en dus valt onder de plichten welke door de voor deze betrekking opgeleid wordenden moeten worden beoefend;

Overwegende dat omtrent de beoefening van dezen plicht aan boord van het instructieschip „Atjeh”, met tender „Nautilus”, zoowel in het algemeen als op den morgen van 12 April 1913 is verklaard door de navolgende getuigen:

1°. S. P., schipper aan boord van Harer Majesteits „Atjeh”, met bevestiging zijner verklaring naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid (doopsgezind):

dat het, althans sedert 1911, de gewoonte is dat des Zaterdags, met het oog op schoonschip maken, de matrozen 1ste klasse in opleiding voor kwartiermeester worden ingedeeld als d.d. onderofficieren aan boord van de „Atjeh” en de „Nautilus” om toezicht te houden; dat J. behoort tot de matrozen 1ste klasse in opleiding voor kwartiermeester en dat hij, vóór het tweede voorval in de telastlegging genoemd, J. heeft opgedragen beklaagde weer aan het werk, te zetten en later, dat hij — J. — rapport van het voorgevallene moest maken; dat iedereen aan boord van de „Atjeh”

althans zij die, als beklaagde, tot de vaste bemanning behooren — weet, dat de matrozen 1ste klasse in opleiding voor kwartiermeester aan boord van de „Atjeh” en „Nautilus” worden ingedeeld om toezicht te houden bij het schoonschip maken; dat beklaagde dan ook niets in het midden bracht, toen hij, getuige, hem onderhield over zijn gedrag tijdens het eerste voorval, bij welke gelegenheid hij hem onder het oog bracht, dat J. in den dienst boven hem gesteld was en dat hij toen bovendien d.d. onder-officier was;

2°. P. F. K., bootsman aan boord van Hr. Ms. „Atjeh”, onder eede:

dat het wekelijks gebeurt dat de leerlingen kwartiermeester bij schoonschip maken aan boord van de „Atjeh” komen assisteeren als toezichthebbenden en dat hij, zoolang hij aan boord is, altijd een leerling-kwartiermeester voor toezicht krijgt, evenals op 12 April 1913; dat J. was matroos 1ste klasse in opleiding voor kwartiermeester; dat deze hem ter assistentie was toegevoegd door den schipper en dat hij J. drie man heeft aangewezen als de menschen, die onder hem, J. te werk gesteld waren; dat getuige daarop naar een ander gedeelte van het schip is gegaan; dat J's dienst dien morgen was het assisteeren in het toezicht op het volk; dat de leerlingen-kwartiermeester in dergelijke omstandigheden in het blauw gekleed zijn, terwijl het volk in werkpakje is; dat J. dien dag in blauw gekleed was; dat hij dien morgen J. heeft ingedeeld als d.d. kwartiermeester op grond van de order, die hij dien morgen van den schipper had ontvangen en dat hij hem met het toezicht in den achterkuil heeft belast;

3°. J. H. F. J. matroos 1ste klasse aan boord van Harer Majesteits „Atjeh”, onder eede:

dat de matrozen 1ste klasse in opleiding voor kwartiermeester altijd des Zaterdag bij schoonschip worden ingedeeld als d.d. kwartiermeester om toezicht te houden; dat hij aan boord van de „Nautilus”, als matroos 1ste klasse in opleiding tot kwartiermeester, logeert, en in den morgen van 12 April 1913 even na zevenen aan boord van de „Atjeh” is gekomen, waar bootsman K. hem toen meedeelde dat hij, getuige, toezicht had bij het schoonschipmaken en daartoe onder zich kreeg eenige matrozen onder wie beklaagde, zeggende „hier staat je volk”, „nu begin je maar dek te spoelen”; dat de schipper hem, na het eerste voorval in de telastlegging genoemd, gezegd heeft beklaagde weer aan het werk te zetten en dat de schipper hem gezegd heeft van beklaagde rapport te maken; dat hij dien morgen beklaagde gezegd heeft het amusements-lokaal droog te schuiven en — na beklaagdes tegenwerping dat dit niet noodig was — dat hij dit toch moest doen en beklaagde het toen gedaan heeft; dat hij, eenigen tijd later, toen beklaagde, volgens getuige te lang weg bleef deze is gaan ophalen en — toen hij hem vond — hem onderhield over zijn te lang uitblijven, waarna getuige — weder met beklaagde in den kuil gekomen zijnde — dezen zeide aan zijn werk te gaan; dat beklaagde er bij stond toen de bootsman tot hem, getuige zeide „hier staat je volk”;

4°. J. N., matroos 2e klasse aan boord van Harer Majesteits „Atjeh”, onder eede:

dat des Zaterdagmorgens met schoonschipmaken altijd leerlingen-kwartiermeesters aan boord van de „Atjeh” worden ingedeeld als kwartiermeesters; dat het dan aan die leerlingen-kwartiermeesters te zien is, dat zij dienst doen als kwartiermeester, doordat ze in het blauw gekleed zijn en dat hij wist, dat J. dien morgen d.d. kwartiermeester was;

5°. J. P. van K., matroos 1e klasse aan boord van Harer Majesteits

„Atjeh” onder eede :

dat hij weet dat des Zaterdagmorgens met schoonschipmaken altijd leerlingen-kwartiermeesters aan boord van de „Atjeh” worden ingedeeld als d.d. kwartiermeesters; dat op 12 April 1913 het toezicht op de werkzaamheden werd uitgeoefend in de eerste plaats door bootsman K. en verder door den matroos 1ste klasse J. in opleiding voor kwartiermeester; dat de voor toezicht bij het schoonschipmaken ingedeelde matrozen 1ste klasse in het blauw gekleed zijn, terwijl de mindere schepeelingen (getuigen zegt „wij”) in werkpakje zijn;

6°. J. F., matroos 3de klasse aan boord van Hr. Ms. „Atjeh”, onder eede :

dat op den Zaterdagmorgen van het gebeurde tusschen beklaagde en matroos 1ste klasse J. bij bootsman K. voor het schoonschipmaken waren ingedeeld o. m. hij, getuige, beklaagde en matroos 1e klasse J., dd. kwartiermeester, welke laatste verschillende aanwijzingen gaf bij het werk; dat hij weet, dat de matrozen 1e klasse in opleiding voor kwartiermeester, als zij onderofficiersdiensten doen, in blauw gekleed zijn en een bootsmansfluit bij zich hebben;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven :

dat J. een matroos 1ste klasse is, die aan boord van de „Nautilus” thuis behoort, maar dat hij niet wist, dat hij dien morgen in eenig opzicht boven hem geplaatst was; dat hij sedert 16 Januari 1913 aan boord van de „Atjeh” dient en behoort tot de vaste bemanning; dat, toen hij, — op 12 April 1913 — van de galerij terug kwam, J. hem met het horloge in de hand stond op te wachten, hem onderhoudende over zijn lang uittblijven; dat, nadat hieruit een woordenwisseling was voortgekomen, schipper P. er bij kwam, vragende of hij, beklaagde, wel wist tegen wien hij sprak, waarop hij antwoordde „ja, tegen een matroos 1ste klasse”, waarop de schipper zeide dat hij het had tegen een dd. onderofficier; dat hij daarna gezegd heeft dit niet te weten; dat vervolgens de schipper tegen J. zei, doelend op hem, beklaagde, „zet hem aan het werk”; dat kort vóór het tweede voorval in de telastlegging vermeld, J. tot hem zeide „nu ga dan aan je werk” en dat hij, beklaagde, toen ook inderdaad aan het werk ging; dat hij op de „Atjeh” nooit heeft bijgewoond dat een matroos 1ste klasse dienst deed als kwartiermeester, wel dat er Zaterdag matrozen 1ste klasse van de „Nautilus” aan boord kwamen, die dan in het blauw gekleed waren;

Overwegende dat door de voormelde verklaringen der getuigen en opgaven van beklaagde, wettig en overtuigend is bewezen, dat J. destijds — in overeenstemming met de hierboven aangehaalde Koninklijke besluiten — was ingedeeld als d.d. onderofficier; dat beklaagde met deze omstandigheid bekend was en dat beklaagde begrepen heeft, dat J., tijdens de hier bedoelde werkzaamheden, in dienst boven hem gesteld was;

Overwegende dat beklaagde te dezen aanzien nog tot zijne verdediging heeft opgegeven, dat J. dien morgen geen d.d. onderofficier was, omdat deze, wanneer dit wel het geval ware geweest, voor den boeg als zoodanig had behooren te worden aangesteld, en dat dan eene kennisgeving daarvan had moeten worden opgehangen in de publicatie-kast; dat hij zeker weet, dat dit ten aanzien van J. niet geschied is;

Overwegende hieromtrent, dat bij Koninklijk besluit van 25 Januari 1909 N°. 25 is aangebracht een wijziging in artikel 60 van de bij Koninklijk besluit van 12 Maart 1908 N°. 57 vastgestelde instructie voor de commandeerende officieren van Harer Majesteits oorlogsschepen, en o. m. is

bepaald, dat, wanneer een mindere schepeling aangewezen wordt om gedurende eenigen tijd dienst te doen als onderofficier, daarvan aan de bemanning mededeeling wordt gedaan op de wijze door hem, commandeerenden officier, doelmatig geacht;

Overwegende nu dat wel is waar ten processe niet gebleken is op welke wijze de commandant heeft doelmatig geacht, dat aan de bemanning mededeeling zou worden gedaan, dat de matroos 1ste klasse J. destijds was aangewezen om gedurende eenigen tijd dienst te doen als onderofficier, doch dat niet alleen een dergelijke mededeeling, in het laatstgemelde Koninklijk besluit, niet is gesteld als voorwaarde voor zoodanige aanwijzing, maar, bovendien, de door beklaagde verlangde aanstelling voor den boeg, noch kennisgeving in de publicatiekast, ergens is voorgeschreven, zoodat beklaagde zich op het ontbreken daarvan niet kan beroepen;

Overwegende — omtrent de vraag of een matroos 1ste klasse tijdelijk dienstdoende als onderofficier, in den zin van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water te beschouwen is als de meerdere in rang van een niet als onderofficier dienstdoenden matroos — dat, uit de vergelijking van de artikelen 84, 95, 99 en 100 van dat Wetboek en de artikelen 1, 4 en 6 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water onderling, blijkt dat dit Wetboek de uitdrukkingen „meerdere in rang”, „superieur” en „dengene die boven hem gesteld is”, in dezelfde beteekenis door elkander gebruikt, zoodat de uitdrukking „meerdere in rang” in het ten deze toepasselijke artikel 99 van dat Wetboek, moet worden beschouwd als een der uitdrukkingen waarvan de wetgever zich bedient om een verhouding van meerdere tot mindere aan te duiden;

Overwegende dat dus wettig en overtuigend bewezen is hetgeen den beklaagde is telastgelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beklaagde heeft gezegd: „dat lieg je, je behoeft mij niet achter mijn „kont te loopen” en dat beklaagde bekend was met die indeeling en begrepen heeft dat J. tijdens die werkzaamheden, in den dienst boven hem was gesteld;

Gezien de artikelen 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* N°. 162), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 57 en 91 van het Wetboek van Strfrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 29sten Mei 1913 door den zeekrijgsraad te Willemsoord ten laste van C. gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is telastgelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat beklaagde heeft gezegd: „dat lieg je, je behoeft me niet achter mijn kont te loopen” en dat beklaagde bekend was met die indeeling en begrepen heeft dat J. tijdens die werkzaamheden in den dienst boven hem was gesteld;

Qualificeert dit als:

- 1°. als minder schepeling met gebaarden dreigen van zijn meerdere in rang,
- 2°. als minder schepeling in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang;

Veroordeelt hem te dier zake tot een militaire gevangenisstraf van zes weken;

Veroordeelt hem in de proceskosten.

De verdediger voerde als grond voor zijne conclusie aan;
dat het hem, beklaagde, nòch bij 't indeelen der werkzaamheden nòch bij het verrichten dier werkzaamheden bekend was, dat hij onder kommando stond van J.;

dat nog niet duidelijk is door wien J. als dienstdoend kwartiermeester is aangesteld;

dat uit J's verklaring zelfs schijnt, dat hij zich van die aanstelling tot die functie niet bewust is;

dat niet de schipper maar de bootsman hem, J. zou hebben meegedeeld, dat hij bij 'tschoonschip maken toezicht had;

dat beklaagde dan ook niet anders wist dan dat hij onder kommando stond van den bootsman.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 December 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. C. DE WILDE JR.

Art. 56 of art. 58 W. v. Sr.?

Ten onrechte is bij het vonnis beslist, dat de bewezen verklaarde feiten — het plegen van een daad van geweld tegen en het met gebaren dreigen van zijn meerdere in rang — zijn te beschouwen als één voortgezette handeling. Het opzet om tegen zijn meerdere een daad van geweld te plegen is een ander dan dat om zijn meerdere met gebaren te dreigen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 3den November 1911 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 23sten October 1911 geweest in de zaak tegen een milicien soldaat bij het 8ste regiment infanterie, oud 20 jaar, geboren te Hengelo, eerst gedetineerd te Arnhem, doch, ingevolge 's Hofs resolutie van den 3den November 1911, den 4den November d. a. v., bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 99 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191) 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 117 der Militiewet 1901, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* No. 162), 27, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

I. het als soldaat plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang, in tijd van vrede en niet voor den vijand, en

II. het als soldaat zijn meerdere in rang met gebaren dreigen als één voortgezette handeling moetende worden beschouwd, en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van een maand, onder bepaling dat de tijd, door beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht sedert 21 October 1911, alsmede verwezen in de proceskosten;

Welke advocaat-fiscaal, bij resolutie van den 14den November 1911 verkregende hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, wat de aan de strafbare feiten gegeven qualificatie en de opgelegde straf betreft, en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling tevens der artikelen 10 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191) en 58 van het Wetboek van Strafrecht, doch weglating van het aangehaalde artikel 56 van dit Wetboek, zal worden schuldig verklaard aan: het als soldaat 1°. tegen zijn meerdere in rang een daad van geweld plegen in tijd van vrede en niet voor den vijand, 2°. zijn meerdere in rang met gebaren dreigen, en deswege veroordeeld tot *a.* acht maanden militaire gevangenisstraf en *b.* veertien dagen militaire detentie met bepaling dat de tijd door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak, van 21 October — 4 November 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier militaire detentiestraf geheel in mindering zal worden gebracht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis; de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat, of tot zoodanige andere straf als het Hof, in goede justitie verstaan zal te behoorren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambts-halve ter eenre,

en

genoemden milicien-soldaat gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde

HET HOF,

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambts-halve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op hetgeen de gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd: „dat hij te Arnhem op 16 September 1911, omstreeks één uur namiddag op de Galgenberg dreigend (met de vuist naar den korporaal S. M. heeft geslagen, welke slag hem zou hebben getroffen indien hij niet gebukt had, en daarna, een mes uit den zak halende, gedreigd heeft den korporaal daarmede te steken”;

Overwegende dat de krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de zakelijke inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat den gedaagde was telastgelegd;

dat echter ten onrechte bij het vonnis is beslist dat die beide bewezen verklaarde feiten als één voortgezette handeling zijn te beschouwen;

dat toch het opzet om tegen zijn meerdere eene daad van geweld te plegen een ander is dan dat om zijn meerdere met gebaren te dreigen;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met weglating van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht en gezien artikel 58 van dat Wetboek en artikel 10 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191).

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 23sten October 1911 door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem tegen beklaagde gewezen alleen voor zooveel betreft de qualificatie daarbij aan de bewezen verklaarde feiten gegeven en de deswege opgelegde straf van ééne maand militaire gevangenis met toerekening der voorloopige hechtenis sedert 21 October 1911;

En in zooverre opnieuw recht doende;

Verklaart beklaagde schuldig aan het als soldaat:

1°. tegen zijn meerdere in rang in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van een daad van geweld;

2°. zijn meerdere in rang met gebaren dreigen;

Veroordeelt hem ter zake van het eerstgenoemde tot militaire gevangenisstraf van acht dagen, en ter zake van het tweede tot militaire detentie van veertien dagen;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde van 21 October tot 4 November 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf van militaire detentie in mindering zal worden gebracht;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen blijven ten laste van den Staat.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat het, door beklaagde plegen van een daad van geweld tegen korporaal M. en het met gebaren dreigen van dien meerdere in rang niet als gevolg van één en hetzelfde ongeoorloofde besluit kunnen worden aangemerkt;

dat dan ook beklaagde aan twee op zichzelf staande misdrijven behoort te worden schuldig verklaard, te weten aan het als soldaat:

1°. tegen zijn meerdere in rang een daad van geweld plegen in tijd van vrede en niet voor den vijand;

2°. zijn meerdere in rang met gebaren dreigen,

en deswege veroordeeld tot

a. militaire gevangenisstraf,

b. militaire detentie.

N.B. Bij deze beslissing heeft het H. M. G. zich blijkbaar gehouden aan de opvatting, gehuldigd in sententie H. M. G. 2 Febr. 1894. De toepassing van art. 56 Sr. door den krijgsraad schijnt echter zeer goed te verdedigen op grond van sent. H. M. G. 20 April 1894 en 18 Febr. 1898, waarin eene andere beslissing werd gegeven. Aan de jurisprudentie van het Hof op dit stuk hebben de krijgsraden weinig houvast.

(Verg. T. v. Sr., Deel XI, overzicht rechtspraak en litteratuur, aant. 41, 42 en 43 op art. 56 Sr. Ook: „Rechtspraak en Nederlandsche Litteratuur” uitg. 1910, aant. 7 op art. 56 Sr. (Red. M. R. T.).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 Januari 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENITÉ.

Advocaat-Fiscaal Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. J. WINKEL Jr.

Art. 206, 1ste lid, 1°, W. v. Sr. — Bewijs.

Een afschrift van een brief van den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, inhoudende dat beklaagde voor den militairen dienst ongeschikt is verklaard, opgenomen onder de bewijsmiddelen waardoor de krijgsraad het aan appellant telastgelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, kan niet worden gerekend tot de wettige bewijsmiddelen waarmede van dit bestanddeel van het strafbaar feit het wettig en overtuigend bewijs kan worden geleverd, zoodat het vonnis, als berustende op ondeugdelijk bewijs, behoort te worden vernietigd.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

W., oud 20 jaar, geboren te Hilversum, milicien-soldaat bij het 7de regiment infanterie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, gewezen den 14den November 1911, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 206 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „zich opzettelijk voor den dienst bij de Militie ongeschikt maken”,

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis van den krijgsraad te vernietigen en appellant vrij te spreken van het hem telastgelegde feit

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hof's resolutie van den 21sten November 1911 geautoriseerd om dit appel voor den auditeur militair in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien voor antwoord in appel bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant, bij sententie van den Hove en tevens gelet op het in hooger beroep gehouden gerechtelijk

onderzoek, zal worden verklaard bij het vonnis van den krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij te Hilversum in den avond van 27 September 1911 opzettelijk, ten einde zich voor den dienst bij de Militie, waarbij hij als dienstplichtige was ingedeeld, ongeschikt te maken, met een hakmes het derde lid van zijn rechterwijsvinger heeft afgehakt, tengevolge waarvan hij ongeschikt is geworden voor den dienst;

Overwegende dat de krijgsraad het aan den appellant telastgelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen in het vonnis breeder aangeduid, waaronder, ten bewijze dat beklaagde voor den dienst bij de Militie ongeschikt is, mede is aangenomen het afschrift van een (niet nader aangeduiden) brief van den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, gericht aan den commandant van het 7de regiment infanterie, inhoudende dat beklaagde voor den militairen dienst ongeschikt is verklaard;

dat dit schrijven niet kan worden gerekend te behooren tot de wettige bewijsmiddelen waarmede van dit bestanddeel van het strafbaar feit het wettig en overtuigend bewijs kan worden geleverd, zoodat het vonnis, als berustende op ondeugdelijk bewijs, behoort te worden vernietigd;

Overwegende dat, blijkens het ter processe aanwezig aan den beklaagde voorgelezen uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het 7de regiment infanterie, beklaagde op den 22sten September 1911 ter volledige oefening bij dat regiment is ingedeeld als loteling van de lichtung van 1911 uit de gemeente Hilversum onder N°. 143;

Overwegende dat beklaagde, zoo in eersten aanleg als bij zijn verhoor voor het Hof in hooger beroep, heeft ontkend het hem telastgelegde feit te hebben gepleegd en daarbij heeft opgegeven: dat hij dien avond uit een kist op den zolder in de woning zijner ouders te Hilversum twee portretlijstjes wilde halen om die cadeau te geven aan zijne zuster als belooning voor het bewaren van zijn goed; dat hij haast had omdat hij om 10 uur in de kazerne te Naarden terug moest zijn; dat hij niet zoo gauw een hamer en beitel kon vinden, en daarom bij eene buurvrouw het ten processe aanwezige door hem herkende hakmes heeft geleend, om de kist open te hakken; dat hij daarbij, hoewel hij niet links is, het hakmes in de linkerhand heeft genomen, omdat hij anders zich zelf in het licht stond; dat de rechterhand van zijn lichaam tegen de kist leunde en het deksel daarvan, ten processe aanwezig en door hem herkend, ter hoogte van zijn borst was; dat hij toen met het hakmes horizontaal heeft gehakt ter hoogte van de aansluiting van deksel en kist in den linkerbovenhoek — hoewel hij zich eigenlijk de juiste plek niet goed meer herinnert omdat hij zoo zenuwachtig was — en niet kan zeggen waar hij zijn rechterhand toen geplaatst had; dat hij toen in eens het vleesch van zijn rechterwijsvinger zag, en de straat is opgevlogen; dat hij niet wist dat er eene opening in de kist was, ofschoon hij diezelfde kist wel meer heeft opengemaakt;

dat hij het latje op de linkerkant van het deksel er eens op heeft geslagen om het deksel te versterken, omdat die zoo slecht was; dat hij sinds twee jaren verkeering heeft met een meisje van een andere religie; dat zijn ouders tegen het huwelijk zijn en dat zijn vader hem gezegd heeft dat hij mag trouwen als hij 21 jaar; dat hij vreest dat hij verder ongeschikt zal zijn voor zijn vak als plateelbakker, omdat de wijsvinger van de rechterhand daarbij juist een belangrijke taak vervult; dat hij zich niet heeft willen onderwerpen aan de hem door den militairen dokter te Naarden aangeraden behandeling van den vinger, uit vrees voor nog meer pijn;

Overwegende dat in het den beklaagde voorgehouden op den ambts-eed opgemaakte proces-verbaal van P. C. W., buitengewoon veldwachter te Hilversum, dd. 30 September 1911 staat gerelateerd: dat in den avond van 27 September 1911, omstreeks halfnegen uur, zich aan het bureau van politie te Hilversum vervoegde W., milicien bij het 7e regiment infanterie te Naarden, voorgevende zich bij ongeluk te hebben verwond aan een zijner vingers toen hij, ten huize zijner ouders te Hilversum, het op een kist gespijkerde deksel wilde open maken en verzoekende verbonden te worden; dat die milicien daarbij een min of meer verward verhaal deed over onverwacht later in militiedienst komen en over tegenstand van de zijde zijner ouders bij zijn plannen om te huwen; dat verbalisant toen geconstateerd heeft dat van den rechterwijsvinger het voorste lid ontbrak, en dat dit bijna loodrecht op den vinger was afgesneden; dat verbalisant zich daarop met den beklaagde naar de woning zijner ouders aan de . . . . .straat te Hilversum heeft begeven, en daar op den zolder, in bijzijn van beklaagde heeft geconstateerd: dat daar twee ijzeren ledikanten met een der uiteinden tegen den zijmuur stonden met de zijkanen ± 1.70 M. van elkander verwijderd; dat de ruimte tusschen die ledikanten geheel vrij was; dat tegen een zijmuur, juist naast een der ledikanten op een oud kastje, een kist stond van zeer licht hout en waarvan het deksel zich op een hoogte van ± 1.30 Meter boven den grond bevond, geheel vrij van de ledikanten; dat hij ± 75 centimeter vóór de kist op den grond een afgehakten vingertop zag liggen dien hij in beslag heeft genomen; dat hij op het deksel van de kist aan het linker uiteinde een dun latje vond, dat aan de afgebroken voorzijde een weinig bloed vertoonde, en gedeeltelijk overlans gespleten was, terwijl onder die spleet, dwars op het dekselhout, zich een enkele millimeters diepe snede vertoonde, dat nòch het deksel, nòch de kist eenig spoor van een scherp voorwerp vertoonde; dat in den zijkant der kist onder het deksel een spaan hout ontbrak en een spleet vormde waartusschen eenig voorwerp kon gewrongen worden; dat hij met een hamer en beitel, in de woning aanwezig, het deksel van de kist heeft afgenomen en het deksel evenals het hakmes in beslag heeft genomen; dat hij den vingertop, in zijn bijzijn, door een apotheker op sterk water heeft laten zetten en, met het het deksel en het hakmes, heeft gesteld ter beschikking van den commissaris van politie te Hilversum;

Overwegende dat de navolgende getuigen, wier verklaringen den beklaagde zijn voorgehouden, onder eede hebben verklaard:

1°. P. C. W. voornoemd:

dat hij volhardt bij den inhoud van zijn proces-verbaal; dat het hem bij zijn verhoor vertoond kistdeksel hetzelfde is dat hij ten huize van beklaagde in beslag heeft genomen, en dat daaraan niets veranderd is; dat de zijde, waar slechts één spijker zit, tegen den muur stond; dat aan de voorzijde, ongeveer onder het midden van het deksel, in de kist een opening was, veroorzaakt door een afgebroken spaan, ongeveer 10 centi-

meter lang en 1½ centimeter breed; dat dit een oude breuk was; dat op het latje, dat aan de linkerszijde los op het deksel gespijkerd is, dien avond zeer duidelijk, op de aan de voorzijde afgebroken kant, bloed te zien was; dat de zich daarin bevindende snede overeenkomt met de snede van het hakmes; dat, toen hij naar een hamer en beitel vroeg, die hem onmiddellijk werden gebracht zonder dat dit veel tijd kostte; dat aan de kist absoluut geen sporen waren te vinden van pogingen om haar open te maken;

2°. M. H., huisvrouw van G. v. d. B., wonende te Hilversum:

dat de ouders van beklaagde te Hilversum naast haar wonen, dat, in den avond van 27 September 1911, beklaagde bij haar kwam en haar hakmes te leen vroeg om een kist open te breken; dat zij het hem gegeven heeft, en dat, een klein half uurtje later, beklaagdes vader het hakmes terug kwam brengen; dat zij het bij de lamp bekeek en zag dat er bloed aan was; dat het haar bij haar verhoor getoonde hakmes door haar als bedoeld hakmes wordt herkend;

3°. Dr. H. de G., arts, officier van gezondheid 2e klasse bij het militair hospitaal te Naarden, die tevens als deskundige is gehoord:

dat op 28 September 1911 beklaagde met den verbonden vinger in het hospitaal kwam; dat hij den vinger heeft onderzocht en bevonden, dat het derde lid mankeerde; dat het loodrecht was afgesneden, zoo mooi alsof het operatief was geschied; dat het tweede kootje bloot lag terwijl het kopje daarvan eenigszins boven den rand uitstak; dat de wond een zeer gladrandige was, blijkbaar met een scherp voorwerp toegebracht; dat hij den eersten dag aan beklaagde heeft voorgesteld het bovengedeelte van het tweede kootje ook weg te nemen omdat daardoor die vinger beter zou genezen en hij beter zijn vorig beroep zou kunnen uitoefenen; dat deze behandeling pijnloos zou zijn; dat beklaagde zich daaraan niet wilde onderwerpen; dat beklaagde toen nog niet was afgekeurd voor den dienst; dat hij na zijne afkeuring het hem niet weer heeft gevraagd; dat hij bij de beschouwing van den hem vertoonden afgehakten vingertop, den indruk krijgt, dat deze, na den slag, nog is blijven hangen aan een klein velletje aan den duimonderkant (buikszijde), dat dan later losgemaakt zou zijn; dat, wanneer beklaagdes rechterwijsvinger aan de voorzijde van de kist is geweest, dit bijna zeker opzettelijk moet zijn geschied, daar de top loodrecht is afgehakt en de andere vingers niet zijn gekwetst, en dus de houding van de hand onnatuurlijk gedwongen zou zijn geweest; dat hetzelfde geldt van de linkerzijde van de kist; dat beklaagde voor den dienst is afgekeurd en moest worden afgekeurd omdat deze wond binnen de eerste maanden telkens zal opgaan, daardoor maandenlange behandeling zal noodig hebben en de man dus onbruikbaar zou zijn vóór den dienst;

Overwegende dat uit een op den ambtseel opgemaakte verklaring van den fungerend commissaris van politie te Hilversum blijkt, dat deze de te zijner beschikking gestelde voorwerpen, behoorlijk gewaarmerkt, heeft gedeponereerd ter beschikking van den garnizoens-commandant te Naarden;

Overwegende dat door den in hooger beroep als getuige onder eede gehoorde dirigerend officier van gezondheid 1ste klasse A. v. d. M. is verklaard:

dat hij voorzitter en lid is geweest van eene commissie van officieren van gezondheid die den beklaagde W. hadden te onderzoeken op last van den inspecteur van den geneeskundigen dienst; dat die commissie onder zijne leiding is werkzaam geweest en den 18den October 1911 rapport heeft uitgebracht omtrent de verwonding aan den wijsvinger van beklaagdes

rechterhand; dat zelfs, wanneer beklaagde de verwonding chirurgisch liet behandelen, het de vraag zou zijn of beklaagde, na die behandeling, geschikt zou zijn voor den militairen dienst; maar dat, nu hij weigerde chirurgisch behandeld te worden, hij door de commissie ongeschikt is verklaard voor den dienst, op grond van punt 304 van het reglement B. op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor den krijgsveldwacht van militieplichtigen en van hen die bij de Militie zijn ingelijfd;

Overwegende dat door de opgave van den beklaagde, in verband met de aanvragingen voortvloeiende uit de onder eede afgelegde verklaring van de getuige H. huisvrouw van v. d. B., en uit het proces-verbaal van den buitengewoon veldwachter der gemeente Hilversum, W. en uit diens verklaring als getuige onder eede afgelegd, alsmede door de verklaring van den onder eede als getuige en deskundige gehoorde officier van gezondheid Dr. DE G., wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde op tijd en plaats in de telastlegging vermeld, zich zelven het voorste lid van den rechterwijsvinger met een hakmes heeft afgesneden;

dat door de verklaring van den onder eede gehoorde getuige v. d. M., in verband met die van den getuige-deskundige Dr. DE G., wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde door die verminking ongeschikt is geworden voor den dienst bij de Militie;

Overwegende ten aanzien der vraag of beklaagde zich de bevonden verminking opzettelijk heeft toegebracht:

dat uit eene beschouwing van het deksel der kist blijkt: dat zich daarop, aan de door beklaagde en getuige W. aangewezen linkerzijde, bevindt een latje dat er met één spijker op vast is gespijkerd; dat zich overlangs dat latje een spleet bevindt, waarin het hakmes past; dat, op het deksel onder die spleet en daarmede corresponderende, zich een moet bevindt, terwijl een spijker, die blijkens een spijkergat in het latje vroeger diende om het latje aan het deksel te bevestigen, nu geheel onder het latje zit, terwijl de kop van dien spijker van boven insgelijks een moet vertoont;

Overwegende dat het Hof overneemt en tot de zijne maakt de conclusie van den deskundige, dat, nu beklaagdes rechterwijsvinger aan den linkerzijde of de voorzijde van de kist is geweest, dit opzettelijk moet zijn geschied, daar de top loodrecht is afgehakt, de andere vingers niet zijn gekwetst, en dus de houding van de hand onnatuurlijk gedwongen moet zijn geweest;

Overwegende dat op opzet ook wijzen, de uit de erkenning van den beklaagde en de verminking zelve voortvloeiende omstandigheid, dat beklaagde het hakmes in de linkerhand hield, terwijl hij niet links in en er ruimte genoeg was om de kist aan den rechterhoek te openen; dat beklaagde een hakmes gebruikte, dat hij bovendien uit de woning van een buurvrouw moest halen, in plaats van een hamer en beitel die bij de hand waren; dat hij met dat hakmes ging hakken op de kist, horizontaal nog wel naar hij beweert, om die open te maken in plaats van het deksel op te wringen, wat kon omdat daarvoor een opening aanwezig was door een afgebroken spaan vlak onder het deksel aan de voorzijde, zooals blijkt uit de verklaring en het proces-verbaal van getuige W.;

Overwegende dat beklaagde, weinige dagen vóór het plegen van het feit onverwacht was ingelijfd als dienstplichtige bij de Militie en hij — blijkens zijn opgave aan den getuige W. omtrent het onverwacht later voor militiedienst opkomen — terstond na het plegen van het feit vervuld was met de gedachte aan die onverwachte indienststelling, zoodat — uit het ontbreken van eenig aannemelijk op een ander doel gericht oogmerk — volgt

dat hij zich de bewezen verwonding heeft toegebracht met het oogmerk om zich voor den dienst bij de Militie ongeschikt te maken;

Overwegende dat mitsdien wettig en overtuigend is bewezen wat den beklagde is telastgelegd, alsmede zijne schuld daaraan;

Gezien de artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 206 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 14den November 1911 door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem tegen den appellant gewezen;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen wat aan den beklagde is telastgelegd;

Verklaart W. schuldig aan: zich opzettelijk voor den dienst bij de Militie ongeschikt maken;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf van vier maanden.

Verwijst hem in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen.

Beklaagdes verdediger had bij zijne conclusie nog aangevoerd dat beklagde ontkent en blijft ontkennen zich aan het hem telastgelegde misdrijf te hebben schuldig gemaakt, en de verminking van den wijsvinger van zijn rechterhand, alleen het gevolg is van een hem overkomen ongeluk, weshalve hij ten onrechte door den krijgsraad is schuldig verklaard en veroordeeld.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 Maart 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. A. PH. W. ALTA.

Alternatieve telastlegging.

De krijgsraad heeft terecht beslist, dat niet is bewezen hetgeen den beklagde meer of anders is telastgelegd dan bij het vonnis als bewezen is aangenomen, maar heeft ten onrechte verzuimd den beklagde deswege vrij te spreken. Bij sententie in appèl het vonnis door het H. M. G. voor zovoel dit punt betreft verbeterd en de beklagde vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is telastgelegd dan bewezen is verklaard.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een milicien-soldaat bij het 7de regiment infanterie, oud 21 jaar, geboren te Haarlem, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den krijgsgaad in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, gewezen den 23sten Januari 1912, met aanhaling der artikelen 57, 300, 304 sub 2° en 350 van het Wetboek van Strafrecht, 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan 1°. opzettelijk en wederrechtelijk enig goed, dat geheel aan een ander toebehoort, vernielen; 2°. mishandeling gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening, en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van één maand, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsgaad;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de telastgelegde feiten en de qualificatiën daaraan te geven als den aard en duur der op te leggen straf

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hof's resolutie van den 30sten Januari 1912 geautoriseerd om dit appel voor den auditeur-militair in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, door wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant, bij sententie van den Hove met inachtneming van het aangegevene — zal worden verklaard bij het vonnis van den krijgsgaad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklagde voor den krijgsgaad heeft terechtstaan ter zake dat hij te Bussum op 16 December 1911 des avonds omstreeks 11¼ uur in de Brinklaan:

1°. opzettelijk en wederrechtelijk een lantaarn, toebehoorende aan de gemeente Bussum, heeft vernield door een steen daartegen aan te werpen en zoodoende het glas en den brander te verbrijzelen;

2°. toen H. B. chef-veldwachter en onbezoldigd rijksveldwachter te Bussum, hem vastgreep en na hem met zijne kwaliteit van veldwachter bekend gemaakt te hebben, hem, tot het tegen hem opmaken van proces-verbaal ter zake voormeld, naar zijn naam vroeg, zich met geweld tegen dien ambtenaar heeft verzet, door te trachten dezen tegen den grond te werpen, dezen een pijnlijken slag tegen de linkerwang toe te brengen en daardoor bloedend te verwonden en hem een pijnlijken schop tegen de linkerheup te geven

althans opzettelijk dien veldwachter een pijnlijken slag tegen de linkerwang heeft toegebracht, dezen daardoor bloedend verwondende en een pijnlijken trap tegen de linkerheup heeft gegeven ;

althans, opzettelijk H. B. een pijnlijken slag tegen de linkerwang heeft toegebracht, dezen daardoor bloedend verwondende en een pijnlijken schop tegen de linkerheup heup gegeven ;

Overwegende dat de beklagde zoowel bij den krijgsraad als in hooger beroep bij het Hof heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt aan hetgeen aan hem is telastgelegd ;

Overwegende dat in hooger beroep bij het Hof, H. B., chef-veldwachter en onbezoldigd rijksveldwachter te Bussum, als getuige onder eede heeft volhard bij de verklaringen door hem als getuige onder eede bij den krijgsraad afgelegd ;

Overwegende dat de krijgsraad terecht heeft beslist dat door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend is bewezen, dat de beklagde te Bussum op 16 December 1911 des avonds omstreeks 11¼ uur in de Brinklaan :

1°. opzettelijk en wederrechtelijk een lantaarn, toebehoorende aan de gemeente Bussum heeft vernield door een steen daartegen aan te werpen en zodoende het glas en den brander te verbrijzelen ;

2°. toen H. B., chef-veldwachter en onbezoldigd rijksveldwachter te Bussum, hem vastgreep, en, na hem met zijne kwaliteit van veldwachter bekend gemaakt te hebben, hem tot het tegen hem opmaken van proces-verbaal ter zake voormeld naar zijn naam vroeg, opzettelijk dien veldwachter een pijnlijken slag tegen de linkerwang heeft toegebracht, dezen daardoor bloedend verwondende en een pijnlijken trap tegen de linkerheup heeft gegeven ;

Overwegende dat de krijgsraad terecht heeft beslist dat niet is bewezen hetgeen den beklagde meer of anders is telastgelegd, maar ten onrechte heeft verzuimd den beklagde deswege vrij te spreken ;

Overwegende dat de krijgsraad terecht den beklagde, ter zake van hetgeen wettig en overtuigend is bewezen verklaard, heeft schuldig verklaard aan de misdrijven van :

1°. opzettelijk en wederrechtelijk vernielen van eenig goed, geheel aan een ander toebehoorende ;

2°. mishandeling, gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening ;

Overwegende dat, in verhouding tot hetgeen door den beklagde is gepleegd, niet is te zwaar de deswege door den krijgsraad aan hem opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van eene maand ;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met bijvoeging van artikel 181 van de Rechtspleging bij de Landmacht ;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin !

Verbetert het vonnis, door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, 23 Januari 1912 tegen beklagde gewesen, alleen wat betreft dat daarbij de beklagde niet is vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is telastgelegd dan bewezen is verklaard.

Spreekt den beklagde vrij van hetgeen hem meer of anders is telastgelegd dan bewezen is verklaard ;

Houdt overigens het vonnis in stand.

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat.

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 Juni 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSSSELT.

Militiewet (1912).

Ingevolge art. 15, 2e lid, der Militiewet rust de verplichting tot het doen van aangifte ter inschrijving voor de Militie van een minderjarige op diens wettelijken vertegenwoordiger, indien de minderjarige zelf „ongesteld of afwezig” is.

Afwezigheid aangenomen ten aanzien van een minderjarige, die te Delft woont en te Amersfoort moet worden aangegeven.

(Zie omtrent de uitlegging van art. 15, 2e lid, Militiewet, ook het vonnis van 2 April 1913 van den plv. kantonrechter te Delft, op bladz. 253).

In de zaak in eerste instantie aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer, ter eener zijde

en

een majoor der infanterie gedaagde ter andere zijde, ingevolge artikel 51 van de provioneele-instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, in eerste instantie voor het Hof terechtstaande.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de conclusie, door den eischer ambtshalve genomen, daartoe strekkende dat de gedaagde met aanhaling der artikelen 51 van 's Hof's Provisioneele-Instructie, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 12, 15, 2de lid *a* en 5de lid, 102, 1ste lid 1°. der Militiewet, 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), zal worden schuldig verklaard aan:

„als vader van zijn afwezigen minderjarigen zoon, niet voldoen aan „eene hem, bij artikel 15, 2de lid *a* der Militiewet, opgelegde verplichting”, en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's sententie kan worden ten uitvoergelegd, te vervangen door vijf dagen hechtenis, met veroordeeling van den beklaagde in de kosten en misen der justitie en van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zulke andere straf als het Hof in goede justitie, zal vermeenen te behooren;

Gelet op de verklaring, door den gedaagde mondeling ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan de dispositie van het Hof;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt, aan gedaagde voorgehouden en medegedeeld;

Gelezen een uittreksel uit het stamboek van officieren van de . . . . infanterie-brigade, overeenkomstig het oorspronkelijke afgegeven, door den secretaris van de hoofdadministratie van die brigade, L. waaruit blijkt dat gedaagde, na bij Koninklijk besluit van . . . . te zijn benoemd tot officier, laatstelijk, bij Koninklijk besluit van . . . . met ingang van 1 April 1913 is benoemd en aangesteld tot majoor bij het . . . . regiment infanterie;

Gezien een door den secretaris-generaal van het departement van oorlog A. J. D., voor eensluidend afgegeven afschrift van het proces-verbaal betreffende het afleggen van den eed als officier door den gedaagde op . . . . te . . . .;

Overwegende dat aan gedaagde is telastgelegd dat hij in de maand Januari 1913 verzuimd heeft te voldoen aan zijne wettelijke verplichting om bij den burgemeester der gemeente Amersfoort, waar hij toen woonplaats had, ter inschrijving voor de Militie aan- en op te geven zijn afwezigen zoon . . . . geboren te . . . ., 17 October 1894;

Overwegende dat gedaagde heeft bekend zich te hebben schuldig gemaakt aan hetgeen aan hem is telastgelegd, opgevend dat het aan zijne nalatigheid te wijten is dat zijn zoon . . . . geboren te . . . . 17 October 1894 niet in de maand Januari 1913 is aangegeven bij den burgemeester der gemeente Amersfoort ter inschrijving voor de Nationale Militie; dat hij vergeten heeft die aangifte te doen ten gevolge van de vele beslomeringen, die hij in den laatsten tijd heeft gehad; dat zijn zoon in Januari 1913 als student te Delft woonachtig was en dat door hem aan die aangifte wel zou zijn gedacht indien voormelde zoon bij hem te Amersfoort had verblijf gehouden;

Overwegende dat de burgemeester van Amersfoort Mr. J. C. graaf van R., 16 April 1913 schriftelijk op zijn ambtseed heeft verklaard dat de gedaagde in de maand Januari 1913 heeft verzuimd voor de Militie in de gemeente Amersfoort, waar de gedaagde woonplaats had, te doen inschrijven zijn afwezigen zoon . . . ., geboren te . . . ., 17 October 1894;

Overwegende dat door de bekentenis, door den gedaagde afgelegd, bevestigd door de bovengemelde ambtseedige verklaring van den burgemeester der gemeente Amersfoort, wettig en overtuigend is bewezen dat de gedaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het feit aan hem telastgelegd;

Overwegende dat dit feit oplevert de overtreding van „als vader van „een minderjarigen zoon, die afwezig is, niet voldoen aan eene hem bij „artikel 15, 2de lid der Militiewet opgelegde verplichting“;

Gezien de artikelen 51 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 12, 15, 2de lid *a* en 5de lid, 102, 1ste lid 1°. van de Militiewet, 3 van de wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 9 van de Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64);

Rechtdoende in eerste instantie in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen dat gedaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het feit aan hem telastgelegd;

Verklaart den gedaagde deswege schuldig aan de overtreding van „als vader van een minderjarigen zoon, die afwezig is, niet voldoen aan eene hem bij artikel 15, 2de lid der Militiewet opgelegde verplichting“;

Veroordeelt den gedaagde te dier zake tot eene geldboete ten bedrage van vijftien gulden;

Bepaalt dat die geldboete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van vijf dagen;

Veroordeelt den gedaagde in de kosten van het proces;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 Juni 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. H. TH. GERLINGS.

Het veroorzaken van den dood van zes anderen door schuld, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

N. oud 36 jaar, geboren te Hilvarenbeek, sergeant bij een regiment genietroepen, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den krijgsvolk in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen den 20sten Februari 1913, met aanhaling der artikelen 307 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht is schuldig verklaard aan: „veroorzaken van den dood „door schuld” en deswege veroordeeld tot hechtenis van één maand, met vrijpraak van het wijders telastgelegde, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof — in welk beroep hij door het Hof is geadmiteerd voor zooveel de schuldigverklaring en veroordeeling betreft — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre. voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden en middelen, nader bij pleidooi te ontwikkelen, dat het Hof zal verklaren dat niet gebleken is dat de dood van de verongelukte militairen te wijten is aan de schuld van beklaagde en dat het Hof mitsdien beklaagde zal vrijspreken van het hem telastgelegde, — en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerder à minima;

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-

halve en als bij 's Hofs resolutie van den 7den Maart 1913 geautoriseerd — tevens voor zooveel de gedeeltelijke vrijspraak betreft — om dit appèl voor den auditeur-militair in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot te niet doening van het vonnis en dat als nog, bij sententie van den Hove, de eischer en verweerder à minima, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 18, 84, 3de lid, 307 j^o. 309 van het Wetboek van Strafrecht en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan:

„het veroorzaken van den dood van zes anderen door schuld, gepleegd in „de uitoefening van zijn ambt”, en deswege veroordeeld tot vier maanden hechtenis, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders dan in hooger beroep is telastgelegd, alsmede veroordeeling in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove;

HET HOF,

Gelet op hetgeen appellant, bij zijne verhooren voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat het aan zijn schuld te wijten is, dat in den morgen van 5 September 1912 te fort Vossegat te Utrecht, de korporaals A. F. M. en J. H. J. v. d. P. en de miliciens-soldaten J. D., H. G., Th. van G., en L. L., den dood door verdrinking hebben gevonden; dat hij immers toen, belast zijnde met de technische voorlichting van de werkzaamheden van een ploeg infanterie op het werkterrein van het regiment genietroepen aldaar, waarbij hem was opgedragen een tonvlot van bezaagd hout en draadnagels door dit personeel te doen maken, een tonvlot heeft doen vervaardigen aan welks samenstelling de volgende fouten kleefden:

1°. ten gevolge van de geringe lengte van een der vijf door hem uitgezochte dwarsliggers van het vlot moesten de langsliggers, die den druk der tonnen moesten opnemen, zóó dicht bij elkaar worden gelegd, dat de daartusschen geplaatste tonnen te weinig boven de langsliggers uitstaken, zoodat zij bij een stoot in schuin neerwaartsche richting zeer licht onderen zijwaarts van het raamwerk konden geraken;

2°. de langsliggers werden op hun plat of breede zijde gelegd, in stede dat zij op hun kant of smalle zijde kwamen te liggen;

3°. de verbinding tusschen onder- en bovenliggers was niet hecht noch geschikt tot het opnemen van opwaartschen druk; de verbinding was immers geschied door middel van draadnagels, waarvan slechts acht door en door gingen en het punteinde was omgeslagen;

4°. door het niet aanbrengen van een dek van planken, rustende middellijk of onmiddellijk op genoemde langsliggers werd in de eerste plaats de druk der belasting niet uitsluitend op die daarvoor bestemde langsliggers overgebracht en werd in de tweede plaats onmiddellijke aanraking tusschen de bemanning en de tonnen niet voorkomen;

dat hij dit niet bedrijfswaardige vlot, welks grondvorm in hoofdzaak geschikt was om als tusschen — ondersteuning te dienen bij overbruggingen, gebezigd heeft tot het vervoer van personen over vrij grooten afstand in diep water;

dat hij het ongeveer met de grootste belasting, zestien man, heeft bezwaard, tengevolge waarvan het draagvermogen der tonnen zóódanig in aanspraak (sic!) werd genomen, dat een niet sterke stoot, dien een der boomende manschappen uitglijdende tegen een ton gaf, deze van haar plaats deed gaan;

dat tengevolge daarvan een der langsliggers en wel degene, die het minst hecht met de dwarsliggers verbonden was is losgeraakt, het tonvlot is verongelukt en bovengenoemde korporaals en manschappen zijn verdronken;

Welke telastlegging in hooger beroep nader is uitgewerkt als volgt:

althans dat het aan zijne grove of aanmerkelijke onvoorzichtigheid, onachtzaamheid, nalatigheid en schuld te wijten is, dat in den morgen van 5 September 1912 te fort Vossegat te Utrecht de korporaal R. F. M., en J. H. J. v. d. P. en de soldaten-miliciens J. D., H. G., Th. v. G., en L. L. den dood door verdrinking hebben gevonden door, in zijne hoedanigheid van onderofficier van het regiment genietroepen en in de uitoefening van zijn ambt een, volgens zijne aanwijzing en onder zijne leiding vervaardigd en in de fortgracht te water gelegd tonvlot, hetwelk evenwel voor na te melden belasting niet stabiel genoeg en daarenboven als vaarvlot ongeschikt en ondeugdelijk, mitsdien gevaarlijk was zooals hieronder nader zal worden opgegeven, met die hem ondergeschikten en nog tien andere militairen te bemannen, waardoor dat vlot zeer zwaar, tot de uiterste grens belast werd, en hen daarmede naar de overkant der gracht en terug te laten varen;

dat hij immers toen aldaar op het werkkerrein van het regiment genietroepen belast zijnde met de technische voorlichting bij de werkzaamheden van eene in het maken van en het varen met een vlot nog ongeoefende ploeg infanterie, waarbij hij, als onderofficier der 4de compagnie van het bataillon pioniers was ingedeeld en hem opgedragen was door die infanteristen een tonvlot te doen maken waarvan het raamwerk van bezaagd hout samengesteld en de verbindingen gespijkerd moesten worden, door die ploeg een tonvlot bij hetwelk acht tonnen werden ondergebracht, heeft laten vervaardigen en vervolgens te water gelegd. aan welks samenstelling de volgende fouten kleefden:

1°. voor het vervoer van zestien man was het niet behoorlijk afgewerkt;

2°. voor het vaarvlot was het niet voltooid, noch geschikt en geëigend; wel kon het dienen voor de ondersteuning van een brug;

3°. voor een belasting van zestien man was het niet stabiel genoeg;

4°. de langsliggers waren niet op hun kant geplaatst, wat de ligging der tonnen aanmerkelijk dieper en vaster gemaakt zou hebben;

5°. de dekplanken rustten niet op de langsliggers, zoodat de op de dwarsliggers aangebrachte last aan de draadnagels kwam te hangen;

6°. bij de gevolgde wijze van aanbrengen der dekplanken op de dwars- of onderliggers, waren de verbindingen tusschen de onder- en bovenliggers niet sterk genoeg en

7°. de verbinding-draadnagels waren niet door en door en hunne punt-einden niet omgeslagen,

alles met het gevolg, dat tijdens het vlot als vaarlichaam werd gebruikt, van de langsliggers de, met de dwarsliggers, het minst hecht verbondene losliet, een rij tonnen boven het vlot uit — en vrij kwam en wegdreef, het vlot, belast als het was, zijn evenwicht verloor, overhelde en kantelde

en de geheele bemanning te water raakte, waarbij genoemde korporaals en manschappen, door verdrinking het leven verloren;

Overwegende dat beklaagde ten aanzien van deze nader uitgewerkte telastlegging heeft verklaard te blijven bij zijne vroeger afgelegde verklaringen en heeft erkend dat tijdens het varen van het vlot de manschappen die daarop geplaatst waren nog stonden onder zijne leiding;

Overwegende dat uit de overgelegde uittreksels uit het register van overlijden in de gemeente Utrecht, voor eensluitend geteekend door den ambtenaar van den burgerlijken stand, den 27sten November 1912 blijkt dat aldaar op den vijfden September 1912 zijn overleden; A. F. M., J. H. J. v. d. P., J. D., H. G., Th. v. G. en L. L.;

dat in hooger beroep onder eede is verklaard door de volgende getuigen:

1°. J. G., ook in eersten aanleg gehoord;

dat L. L., tot zijne sectie behoorende, was een der personen wier lijken, na het verongelukken van het vlot, uit het water zijn opgehaald, en dat hij zijn lijk heeft zien liggen in het militair hospitaal te Utrecht;

2°. A. K. administrateur bij het militair hospitaal te Utrecht;

dat omstreeks den middag van 5 September 1912 hij zes lijken van in hun werkpak gekleede militairen heeft zien binnenbrengen in het militair hospitaal te Utrecht; dat die lijken allen gebracht zijn naar de lijkenkamer waar hij aanwezig was toen het eerste werd binnengebracht; dat in zijne tegenwoordigheid, elk dier lijken op een krib in die kamer is neergelegd en ontkleed en hij telkens de namen van elk der overledenen opnam die hem werden medegedeeld door degenen die de lijken binnenbrachten, dat hij van elk lijk den naam en het wapennummer heeft geschreven op een papier, dat hij daarna aan de krib boven elk lijk heeft vastgehecht;

dat die namen waren:

D.,	wapennummer	. . . . .	7851
L.,	"	. . . . .	7078
G.,	"	. . . . .	7877
v. G.,	"	. . . . .	7907
korporaal v. d. P.,	"	. . . . .	2807
			7887
korporaal M.,	"	. . . . .	2510'

welke namen en wapennummers juist overeenkwamen met de zakboekjes welke hij dienzelfden dag uit de kazerne heeft ontvangen; dat elk lijk werd ontkleed, het wapennummer opgeteekend en de naam werd vastgesteld volgens herkenning door kameraden vóór dat tot het onderzoek van een ander lijk werd overgegaan; dat de kamer waarin de lijken lagen, door hem is afgesloten en de sleutel bij den portier is bezorgd;

3°. C. van G., landbouwer, wonende te Luyksgestel;

dat hij, in het begin van September 1912 bericht heeft ontvangen dat zijn broeder Th. van G. verdronken was; dat hij op 9 September 1912 tegenwoordig is geweest bij de begrafenis en toen vooraf het lijk van zijn broeder in het mititair-hospitaal te Utrecht heeft gezien en herkend;

4°. A. P., wonende te 's Hertogenbosch:

dat hij in het begin van September 1912 in het militair-hospitaal te Utrecht heeft zien liggen en heeft herkend het lijk van A. F. M., die hij gedurende verscheidene jaren te voren had gekend;

5°. P. C. sergeant 1ste klasse der infanterie te Venlo:

dat hij den soldaat J. D. heeft gekend, tegenwoordig is geweest bij diens begrafenis, en te voren zijn lijk in een kist in het militair-hospitaal te Utrecht heeft zien liggen en herkend;

6°. J. P. M. B.: sergeant-fourier bij het 2de regiment infanterie te Venlo: dat hij bij dat regiment persoonlijk heeft gekend de navolgende personen wier wapennommers waren als volgt: G. 7877, v. G. 7907 en D. 7851;

7°. H. v. d. P., wonende te Velp:

dat hij in 't begin van September 1912 bericht ontving dat zijn broeder J. H. v. d. P. oud 21 jaar, destijds dienende bij het 2de regiment infanterie verdronken was; dat hij toen naar het militair-hospitaal te Utrecht is gegaan en daar het lijk van zijn broeder heeft herkend:

8°. D. J. v. H. wonende te Lintfort:

dat hij op 5 September 1912, dienende als milicien, bij het ongeval op het fort Vossegat heeft waargenomen dat het lijk van M. werd uit het water gehaald, en dat hij den volgenden dag de lijken van M., v. d. P., D., G. en v. G. in eene kamer van het militair-hospitaal te Utrecht heeft zien liggen;

terwijl de officieren van gezondheid Dr. J. FALKENBURG en J. P. BILJ, in hooger beroep nader als deskundigen gehoord, hebben verklaard:

dat zij op den 6den September 1912 in het militair hospitaal te Utrecht, hebben geschouwd de zes lijken, waarvan de namen hun zijn opgegeven als J.D., H. G., Th. v. G., L. L., A. F. M., en J. H. J. v. d. P., en uit het ingesteld onderzoek tot de gevolgtrekking zijn gekomen dat bij al die personen de dood het gevolg was van verdrinking; dat zij die schouwing uit — en inwendig hebben verricht op de gewone wijze, en daarbij geene andere anatomische afwijkingen hebben bevonden dan de zoodanige die aan verdrinking zijn toe te schrijven; dat die afwijkingen bij al de lijken in hoofdzaak dezelfde waren; dat het onderzoek niets heeft opgeleverd dat grond kan geven om te denken aan een andere oorzaak van den dood dan verdrinking, dat boven elk lijk de naam was aangeduid;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen onder 1 tot 6 hierboven weergegeven in verband met hetgeen in het vonnis is opgenomen als verklaard door de getuigen G., P., v. B., v. H., H., V., V., v. d. Z., W., en S., en door de bevindingen der deskundigen, met wier conclusie het Hof zich op de gronden daarbij aangegeven vereenigt, wettig en overtuigend is bewezen dat op 5 September 1912 de twee korporaals en de vier miliciens in de telastlegging genoemd, bij eene oefening met een vlot in de gracht van het fort Vossegat te Utrecht zijn te water geraakt en dientengevolge door verdrinking het leven hebben verloren;

Overwegende dat zoo door de bekentenis van beklagde als door de verklaringen der getuigen G., P., v. B., v. H., H., V., en v. d. Z., in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend is bewezen dat op 5 September 1912 in de gracht van het fort Vossegat te Utrecht is te water gelegd een van bezaagd hout gespijkerd tonvlot; dat daarop hebben plaats genomen zestien personen van wie drie, vóór en achter op het vlot staande, hetzelfde hebben geboord naar de overzijde, terwijl de overigen op de langsliggers van het vlot hebben gezeten;

dat het vlot den overkant heeft bereikt, men toen is teruggevaren en dat op ongeveer één derde der breedte van de gracht een der langsliggers van het vlot gedeeltelijk is losgeraakt, de tonnen, die daartegen aandrukten zijn weggedreven, en al de opvarenden van het vlot zijn te water geraakt, onder wie de bovengenoemde zes omgekomen korporaals en soldaten;

Overwegende dat in hooger beroep nader is verklaard door den getuige eerste-luitenant W. H. S.:

dat hij op 5 September 1912 op het fort Vossegat heeft bijgewoond de daar gehouden oefeningen met infanteristen, wier officieren zich gedroegen

naar de aanwijzingen betreffende de oefeningen welke dien dag gehouden zouden worden volgens het tableau door den kapitein D. vastgesteld; dat er zes detachementen infanterie werkzaam waren, elk onder leiding van een sergeant van het regiment genietroepen onder wie ook beklaagde, aan wien hij de opdracht had verstrekt om een gespijkerd vlot te maken van bezaagd hout en tonnen; dat hij in het algemeen de leiding had der oefeningen en die leiding uitoefende door ze geregeld bij te wonen en dan aan de ééne dan aan de andere zijne bijzondere aandacht te wijden; dat hij den beklaagde niet de opdracht heeft gegeven om met het vlot te gaan varen, maar den beklaagde daarin geheel heeft vrijgelaten; dat hij aan de luitenants van E. en W. de opdracht had gegeven om met hunne detachementen bij het maken der tonvloten voor hun eigen oefening aanwezig te zijn maar dat deze officieren niet waren aangewezen om bij eene bepaalde oefening te blijven; dat de technische leiding der oefening geheel berustte bij den sergeant die daarvoor was aangewezen, voor zoover niet door hem, getuige, werd ingegrepen; dat beklaagde de materialen voor het te maken tonvlot volgens aanwijzing moest halen op het terrein en dat hij — getuige — geregeld bij de verschillende oefeningen tegenwoordig was en bij die van beklaagde juist aankwam toen het ongeluk gebeurde; dat beklaagde volkomen op de hoogte was van de hem opgedragen oefening en hij die daarom volledig aan beklaagde heeft overgelaten; dat hij omtrent de wijze van spijkeren der deelen van het vlot geen bijzonderheden heeft aangegeven en dat zoodanige spijkering goed kan zijn als de spijkers van voldoende lengte en voldoende bevestigd zijn; dat de bepaling van de grootte van het vlot geheel aan beklaagde was overgelaten; dat onderofficieren van het regiment genietroepen op de school onderricht ontvangen in het maken van gespijkerde tonvloten en later daarin praktisch worden geoefend; dat hij niet aan beklaagde de opdracht had gegeven om met het vlot te gaan varen, maar dat zulks toch de bedoeling is der oefening; dat in 't algemeen bij het maken van zoodanig vlot zoo weinig mogelijk hout moet worden verzaagd; dat hij bij het waarnemen van het ongeval den indruk kreeg dat het vlot te zwaar bemand was; dat zulke oefeningen in 't algemeen dienen om aan de infanteristen te toonen op welke wijze men vloten kan maken; dat in den regel een vlot wordt saamgebonden met touwen maar dat ook gespijkerde vloten worden gemaakt en dat zulks in het jaar 1912 ongeveer twee — á drie maal is geschied;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaring van getuige S., wettig en overtuigend is bewezen dat de leiding der oefening aan hem — beklaagde — was opgedragen;

Overwegende dat de in eersten aanleg als deskundigen gehoorde luitenant-kolonel der genie J. H. A. M. en de kapiteins der genie P. J. P. v. d. S. en M. R. in hooger beroep onder eede nader gehoord, hebben verklaard te volharden bij het door hen aan den krijgsraad uitgebracht in het vonnis weergegeven verslag en de daarbij aangevoerde gronden en zij verder hebben verklaard:

dat de langsliggers van het vlot niet te dicht bij elkaar waren geplaatst zoodat de tonnen er behoorlijk plaats onder konden vinden, dat het hun zeer onwaarschijnlijk voorkomt dat een der tonnen tengevolge van de ligging der baddings op haar platte zijde is onderuitgeschoten doordat een der manschappen daarop stapte; dat het vlot gelijk het door hen is bevonden te zijn samengesteld niet was een behoorlijk afgewerkt vlot en geschikt om daarop te varen; dat naar het oordeel van den eerst — en den laatstgenoemden deskundige uit hunne ervaring van den dienst bij de genietroepen

het bezigen van een dergelijk vlot als vaarvlot niet geoorloofd is; dat toch de twee dekplaten in het midden van het vlot rustten op de dwarsliggers, in stede van op de langsliggers, zoodat de op die platen drukkende last kwam te hangen aan de draadnagels en de opwaarts gerichte kracht door de tonnen op de langsliggers uitgeoefend tegen die belasting inwerkte en de samenstellende deelen van het vlot uit elkander moest drukken;

dat het vlot, naar hetgeen is aangegeven in het zakboekje voor den pionier (hetwelk als leidraad ten deze werd gebezigd) wel geschikt was om op de wijze daarbij aangegeven te worden gebezigd tot tusschen — ondersteuning bij overbruggingen maar dat het niet was ingericht om er mede te varen, althans niet met meer personen er op dan noodig is voor 't vervoer van het vlot; dat het daartoe niet stabiel genoeg was o.a. omdat bij een vaarvlot de belasting zooveel mogelijk moet worden aangebracht op het midden; dat verscheidene verbindingen der langs- en dwarsliggers niet met draadnagels van genoegzame lengte waren vastgespijkerd en in 't bijzonder niet bij den langsligger die los is opgevischt; dat zulks niet van belang zou zijn geweest als de geheele belasting op de langsliggers ware aangebracht, maar dat — nu de dwarsliggers afzonderlijk de belasting moesten dragen — het niet doorslaan der nagels en het niet omslaan der punten de ramp mogelijk hebben gemaakt; dat het leggen van een geheel dek op de langsliggers bij een vlot als het hier gemaakte niet vereischt wordt wanneer het gebezigd wordt tot brugondersteuning maar dat het leggen van de platen op de dwarsliggers bij een vlot dat bestemd is om er mede te varen, een ernstige constructieve fout is;

Overwegende dat door de verklaringen van deze deskundigen, omtrent hunne bevindingen bij het onderzoek van het vlot, door de bekentenis van den beklagde en de verklaringen der getuigen, zooals die in het vonnis en hierboven zijn weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklagde op den 5den September 1912 als onderofficier van de genietroepen, belast met de technische leiding eener oefening van infanteristen, een tonvlot heeft doen vervaardigen, het in de gracht van het fort Vossegat bij Utrecht te water doen brengen, het heeft bemand met zestien man, en het aldus bemand naar de overzijde der gracht en terug heeft laten varen; welk vlot, naar zijn bouw en samenstelling niet bestemd en niet stabiel genoeg om als vaarvlot te worden gebezigd, op den terugkeer van den overkant is losgegaan, eene rij der tonnen daar is onderuitgeschoten en de geheele bemanning is te water geraakt;

Overwegende dat hieruit volgt:

dat het vergaan van het vlot het gevolg is geweest van het verkeerd aanbrengen der dekplanken, het niet voldoende sterk maken der verbindingen van langs- en dwarsliggers door het bezigen van te korte draadnagels en 't niet omslaan der punten van het vlot, waarvan het draagvermogen wel iets meer bedroeg dan het gewicht der daarop geplaatste manschappen maar waarvan de bouw niet de noodige stabiliteit opleverde om daarop zooveel menschen te vervoeren;

dat wel niet met juistheid is gebleken welk der aangegeven gebreken op zich zelf het vergaan van het vlot heeft veroorzaakt, maar dat uit het bovenstaande genoegzaam blijkt dat zulks is veroorzaakt door de aanwezigheid van die gebreken te zamen en in verband met de belasting, tengevolge waarvan de werking van het eene gebrek geen tegenwerking vindende in 't geen, bij niet-aanwezig zijn van het andere gebrek, de nadeelige gevolgen had kunnen tegenhouden, die nadeelige gevolgen heeft vergroot;

Overwegende dat beklaagde voor de gevolgen van de samenstelling en van het gebruik van het vlot aansprakelijk is;

dat immers, blijkens de verklaring van den getuige S., beklaagde wel onder het algemeen toezicht van dezen werkte maar dat de leiding der oefening met het aan hem aangewezen detachement infanteristen aan hem was overgelaten, en de daarbij behoorende officieren der infanterie er bij waren als toeschouwers en ter eigen oefening;

dat hij als onderofficier bij de genietroepen theoretisch en practisch was opgeleid in het pionierwerk, in 't bijzonder ook in het samenstellen en 't gebruik maken van vlotten;

dat beklaagde uit het derde lid van het door hem aangehaalde punt 124 uit het zakboekje voor den pionier, ten onrechte afleidt dat hij het daar behandelde vlot als vaarvlot kon gebruiken, daar uit het in dat lid aangegevene blijkt dat, om de noodige stabiliteit van zulk een vlot te verkrijgen, het geraden is de lengte belangrijk grooter te maken dan het gedeelte waarop de belasting wordt angebracht;

dat beklaagde, in het leiden der oefening en bij het samenstellen van het vlot, de noodige vrijheid had en hij, indien hij daarbij op bezwaren stuitte, zich tot den luitenant S. kon wenden om voorlichting hoe die te overwinnen;

dat niets den beklaagde belette om te zorgen dat de punteinden der draadnagels werden omgeslagen en — achtte hij 't wenschelijk dat niet te doen — hij aan het vlot een zóódanige samenstelling had kunnen geven dat de belasting altijd op het geheele vlot en niet op de dwarsliggers afzonderlijk of op zich zelve drukte;

Overwegende dat beklaagde, belast met de leiding eener oefening van manschappen die niet vertrouwd waren met het werken op vlotten, en van wie hem niet bekend was of zij konden zwemmen, nauwlettend had te zorgen dat het gevaar, dat altijd eenigermate aan zulke oefeningen verbonden is, zoo gering mogelijk was;

dat daarom de fouten in de samenstelling van het vlot en het bemannen van dat vlot met nagenoeg de uiterst toegestane belasting een ernstig karakter verkrijgen, des te ernstiger daar beklaagde geen instructie of aanwijzing heeft gegeven aan de personen die zich op het vlot begaven, in 't bijzonder hun niet heeft verboden de in het midden gelegde planken te betreden en hij zich alleen heeft bepaald tot het commandeeren van „zitten!” toen enkele der manschappen op het vlot stonden;

dat beklaagde de bedenkelijke gevolgen van de fouten in de samenstelling van het vlot had kunnen en moeten voorzien, daar zijne opleiding tot onderofficier bij de genietroepen hem voldoende kennis heeft bijgebracht omtrent de wijze van samenstelling van het vlot en omtrent het gebruik dat men er van kan maken;

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen, in eersten aanleg en in hooger beroep gehoord, grootendeels in overeenstemming met de opgave van beklaagde wettig en overtuigend is bewezen wat aan beklaagde was telastgelegd en bij het vonnis van den krijgsraad wettig en overtuigend bewezen is verklaard, gelijk zulks in hooger beroep bij de telastlegging nader is uitgewerkt, met dien verstande dat de plaatsing der langsliggers op hun plat in stede van op hun kant niet tot de mindere geschiktheid van het vlot heeft bijgedragen;

Overwegende dat de qualificatie bij het vonnis aan het bewezen verklaarde gegeven, moet worden aangevuld door daarbij te vermelden dat

beklaagde het misdrijf in de uitoefening van zijn ambt — als persoon tot de gewapende macht behoorende — heeft gepleegd;

Overwegende dat beklaagde al het gebeurde eerlijk heeft opgegeven en niet heeft getracht zich door uitvluchten te dekken; dat hij jarenlang en veelvuldig werkzaam is geweest bij de oefeningen met vloten, niet genoegzaam aandacht heeft gewijd aan de omstandigheid dat de deelen van het vlot niet met touwen verbonden maar gespijkerd moesten worden terwijl ook luitenant S., die het algemeen toezicht over de oefening hield, het niet noodig heeft geacht den beklaagde te wijzen op de bij een gespijkerd vlot te nemen bijzondere voorzorgen of zich van het voldoende der samenstelling te overtuigen voordat het vlot te water werd gelegd;

dat een en ander grond oplevert den beklaagde eene niet zware straf op te leggen;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien artikel 309 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen wat bij het vonnis des krijgsraads wettig en overtuigend is bewezen verklaard gelijk zulks in hooger beroep bij de telastlegging nader is uitgewerkt, met uitzondering van het daarbij gestelde: dat de plaatsing der langsliggers op hun plat in stede van op hun kant tot de mindere geschiktheid van het vlot heeft bijgedragen;

Spreekt hem vrij van dit gedeelte der beschuldiging;

Bevestigt het vonnis door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem den 20sten Februari 1913 tegen beklaagde gewezen voor zooveel betreft de uitspraak omtrent het bewezene der telastgelegde feiten, de gedeeltelijke vrijspraak en de veroordeeling in de kosten in eersten aanleg;

Doet dat vonnis te niet voor zooveel betreft de qualificatie aan het bewezen verklaarde gegeven en de opgelegde straf;

Verklaart beklaagde schuldig aan:

„het veroorzaken van den dood van zes anderen door schuld, gepleegd „in de uitoefening van zijn ambt”;

Veroordeelt hem te dier zake tot hechtenis voor den tijd van zeven dagen;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen komen ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Bij de op 30 Mei 1913 ter openbare terechtzitting van het H. M. G. gehouden pleidooien werd het volgende aangevoerd.

Mr. Th. GERLINGS, voor den beklaagde optredende, begon met een woord te wijden aan de nagedachtenis van de verdronken militairen en bracht verder hulde aan het Hof voor de onvermoeidheid waarmede het Hof de vaak lange verhooren heeft gehouden om een zoo volledig mogelijk overzicht van de zaak te verkrijgen. Daarna komt spreker tot de zaak zelve. De kapitein der Genie D. had het tableau van de oefeningen vastgesteld, terwijl de luitenant S. den beklaagde de opdracht gaf een gespijkerd vlot te maken, doch van bezaagd hout; na het geven van die opdracht is deze officier 2 uur weggebleven, terwijl de luitenants der infanterie v. E. en W. zich den rol van toeschouwer hebben doen toebedeelen. Beklaagde had dus de leiding. Hoe anders is de voorstelling, die het publiek er zich van maakt, dat altijd denkt, de macht en de verantwoordelijkheid liggen bij de hooger en in rang. Was het nu toevallig dat beklaagde de leiding had? Neen, want getuige H. zegt, het is regel dat een officier op deze oefeningen geen toezicht houdt.

Eene andere vraag is het nu of dit terecht geschiedde, 't gaat hier om de schuldvraag, schuld kan ook ontstaan in niet handelen, als de chef ten onrechte iets overlaat aan zijn ondergeschikte, dan zal de chef aansprakelijk zijn ingeval van een fout. Volgens de commissie van deskundigen, die het vlot hebben onderzocht, zijn er technische fouten, maar in welk werk zijn er geen fouten? De eenige fout waar de commissie blijkbaar waarde aan hechtte was het leggen der dekplanken op de dwarsligers in stede van op de langsliggers en dat hadden de officieren der infanterie ook kunnen zien en beoordeelen. Men vergete verder niet, dat de commissie bestond uit een kolonel en 2 kapiteins en dat hun gevraagd is, welke fouten kleefden er aan het vlot. Geen wonder dat deze heeren, die allen tijd hadden om te zoeken naar fouten, iets vonden wat de sergeant niet goed heeft laten doen, maar de vraag is: zouden deze heeren onder dezelfde omstandigheden een deugdelijker vlot hebben gebouwd? En zoo ja, kan men dat dan ook verwachten van een sergeant? Tot het gaan varen heeft niemand order gegeven. Beklaagde liet het toe, hij liet er 16 man op om te laten zien, dat 't vlot 16 man kon dragen, voor elke ton 2 man. Van de overledenen is geen sectie-rapport gemaakt, wat toch een vereischte is. Hoe is nu het ongeval ontstaan? Wil men beklagde veroordeelen, dan zal allereerst vast moeten staan, dat het ongeval ontstaan is door foutieve constructie van het vlot. De deskundigen verklaren, dat dit de oorzaak kan zijn geweest, doch zeggen niet dat het zoo is. Het is bekend, dat menschen op een vlot of in een boot neiging hebben te schommelen of baldadig te zijn. Is het niet mogelijk, dat daardoor het ongeluk is veroorzaakt? Luitenant W. heeft gezien dat een der manschappen uitgleed en waar een der manschappen in hooge mate nerveus was, kan dit de ramp niet mede hebben bewerkt? Wie zal het zeggen, wij weten het niet. Dat er foutjes zijn ontdekt is niet voldoende. Het moet wezen grove schuld, eene schuld waarbij het noodlottig gevolg was te voorzien. En wie is er nu hier geweest, die het heeft uitgesproken, dat beklagde roekeloos en achteloos heeft gehandeld? Immers niemand, de luitenants der infanterie zeggen: beklagde was er met de meeste zorg bij, niemand die anders sprak, ja toch één, de openbare aanklager, hij stond echter alleen, welnu, besluit spreker, uw college late hem alleen staan en spreke dezen beklagde vrij.

De advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht, Jhr. Mr. C. A. J. van SASSE van YSSELT, begon ter inleiding van zijn te nemen requisitoir te herinneren aan den ontzettenden indruk, dien de nootlottige gebeurtenis in stad en land heeft te weeg gebracht. Zes jonge menschen, in den schoonsten bloei van hun leven, werden plotseling uit het leven weggerukt en ver weg van familie en vrienden vonden zij op den bodem der gracht den dood. Hoogst droevig; haast niet om in te denken!

Op een licht samenstel voeren zestien menschen over de gracht. Plotseling kantelde het en allen vielen te water. Twee slechts konden zwemmen; zij reddten zich. Veertien zonken in de diepte weg. Acht drenkelingen werden op het droge gebracht. Deze waren het bewustzijn kwijt, doch door de inmiddels aangedragen zuurstofkoffer werden de levensgeesten weer opgewekt en werden zij bijgebracht. Toen begon men naar de laatste zes man te dreggen en als lijken werden zij naar boven gehaald. Mocht dit gebeurde door den tijd bij het groote publiek in vergetelheid zijn verzonken, de militaire justitie heeft aan dit ongeval wel haar aandacht blijven wijden. Zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep heeft een uitgebreid justitieel onderzoek naar de ramp plaats gehad. Thans is het onderzoek voldongen

en zal het Hof hebben te beslissen of de dood der zes militairen aan de schuld van den beklagde te wijten is. De krijgsraad te Arnhem heeft hem er reeds aan schuldig verklaard en deswege veroordeeld, zoodat dit rechts-college de voorstelling als zoude het ongeval slechts aan noodlottige omstandigheden zijn te wijten, waarvoor men niet wezen kan en zich desnoods heeft te buigen, heeft verworpen. Z. H. E. G. verwacht dat het Hof insgelijks zal doen. Dat in een stilstaand water, weinige meters van den wal, zes jonge waardevolle menschenlevens te gronde zijn gegaan, had niet moeten kunnen gebeuren en als het tonvlot maar voldoende veilig en niet tot het uiterste belast ware geweest, had geen dier zes behoeven te sterven. Tegen de constructie- en sterkteleer is zwaar gezondigd. Pleiter heeft voor het Hof aan den beklagde eene nadere telastlegging gedaan, waarin nader wordt uiteengezet en ontwikkeld waarom het ongeval aan beklagde's aanmerkelijke onvoorzichtigheid, nalatigheid en schuld te wijten is. Deze aanklacht steunt op de ten processe kenbaar geworden feiten en omstandigheden en is dan ook naar eisch van rechten bewezen. Trouwens nu gebleken is dat een met den onderligger onvoldoende verbonden langsligger losgelaten heeft en het losraken van een langsligger onvermijdelijk het verongelukken van het vlot, belast als het was, moest tengevolge hebben, is verder commentaar overbodig. Vast staat, dat de grondoorzaak der ramp ligt in de ondeugdelijke samenstelling van het vlot en dat onder de rechtstreeksche leiding van beklagde het vlot is samengesteld en te water gelaten; dat op zijne aanwijzingen en last het vlot met 16 militairen is bemand, ofschoon het door zijn grondvorm niet was geëigend om te worden gebezigd als vervoermiddel voor meer dan 5 à 6 mannen; dat hoewel het vlot zeer deugdelijk was te maken geweest van het materiëel, dat daarvoor was aangewezen, het constructief nu niet voldeed aan de eischen welke daarvoor werden gesteld. Dat beklagde voor de ondeugdelijke samenstelling van het vlot, vooral om de ernstige gevolgen, die het heeft veroorzaakt, gevoelig moet worden gestraft, spreekt wel van zelf. Uit beklagde's strafregister is reeds op te maken wie hij is: een onzorgzaam militair, die zijn dienst onnauwkeurig en onvoldoende verricht. Ook uit een ander oogpunt is deze zaak zoo ernstig en wel omdat daardoor het vertrouwen dat de manschappen in de bij het leger in overheid gestelden behoreen te hebben geschokt wordt en verloren dreigt te gaan.

Op deze gronden concludeerde Z. H. E. G. tot schuldigverklaring van den beklagde aan het veroorzaken van den dood van zes anderen door schuld, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt en veroordeeling deswege tot vier maanden hechtenis.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 September 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Artt. 4 j^o. 99 en 100 C. W. L.

De onderwerping van ontslagen militairen aan de bepalingen van het C. W. L., gelijk die in art. 4 van dat wetboek is bepaald, heeft ten gevolge, dat zij wegens de strafbare feiten, in dat artikel aangeduid, moeten worden terechtgesteld voor den militairen rechter.

Het woord „beledigingen” in art. 4 C. W. L. is algemeen, niet beperkt tot beledigingen bij monde toegebracht, maar betreft alle handelingen bij de artt. 99, 100 en 101 C. W. L. strafbaar gesteld.

In de qualificatie behoort, overeenkomstig art. 4 C. W. L., te worden vermeld dat de beklagde uit 's lands dienst was ontslagen en de beledigingen (i. c. het met woorden dreigen en het slaan) van zijn meerdere uithoofde van vorigen dienst pleegde binnen één jaar en zes weken na zijne afdanking.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

M., oud 18 jaar, geboren te Lochem, gewezen huzaar bij het 4de regiment, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den krijgsgaad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen den 9den Mei 1913, met aanhaling der artikelen 4, 99 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* N°. 162), 27, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: 1°. als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen, 2°. als soldaat zijn meerdere in rang slaan, gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand, en deswege veroordeeld tot 1°. een militaire detentie van veertien dagen en 2°. een militaire gevangenisstraf van twee maanden, onder bepaling dat de tijd, door beklagde van 3—14 April 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, allereerst op de militaire detentie, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eis cher, ter eenre voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot vernietiging van het vonnis en dat de krijgsgaad onbevoegd zal worden verklaard deze zaak te berechten, kosten rechtens,

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs resolutie van den 23sten Mei 1913 geautoriseerd om dit appel voor den auditeur-militair in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appel bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant bij sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklagde voor den krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 22 Februari 1913, uit den dienst bij het 4de regiment huzaren ontslagen zijnde, zijn meerdere in rang, den korporaal J. H. G. van genoemd regiment, uit hoofde van vorigen dienst, op 8 Maart 1913 des avonds omstreeks 10 uur in de Beukerstraat te Zutphen 1o. de overjas uittrekkende dreigend heeft toegevoegd: „ik heb veertien dagen voor je moeten nadienen en nu zullen wij dat maar eens afknokken”, 2o. opzettelijk eenige hevige slagen met de vuist in het aangezicht heeft toegebracht tengevolge waarvan de korporaal uit den neus bloedde en en het bewustzijn verloor;

Overwegende ten aanzien van appellants beroep op de onbevoegdheid van den militairen rechter:

dat, blijkens artikel 143 van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 48 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechthof, de rechtsmacht van den militairen rechter zich uitstrekt over de personen die bij de wet aan die rechtsmacht zijn onderworpen;

dat met de wet, waarvan laatstgenoemd artikel evenals artikel 290 der Rechtspleging bij de Landmacht gewaagt, bedoeld is het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, gelijk dan ook artikel 272 der Rechtspleging bij de Landmacht, ter bepaling van de rechtsmacht der krijgsraden te velde, uitdrukkelijk verwijst naar datzelfde Wetboek, zoodat de onderwerping van ontslagen militairen aan de bepalingen van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, gelijk die in artikel 4 van dat Wetboek is bepaald, ten gevolge heeft dat zij wegens de strafbare feiten, in dat artikel aangeduid, moeten worden terechtgesteld voor den militairen rechter;

Overwegende dat het woord „beledigingen” in het aangehaalde artikel 4 is algemeen, niet beperkt tot beledigingen bij monde toegebracht, maar betreft alle handelingen bij de artikelen 99, 100 en 101 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande strafbaar gesteld, ook al gaat bij die, in artikel 100 omschreven, het beledigende der met straf bedreigde handeling vergezeld van feitelijkheden welke meer dan belediging bevatten;

Overwegende dat door den krijgsraad terecht is beslist dat door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend is bewezen dat de beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan hetgeen aan hem is te last gelegd;

Overwegende echter dat niet volledig is de qualificatie, door den krijgsraad aan het bewezen verklaarde feit gegeven, namelijk „1o. als soldaat

„zijn meerdere in rang met woorden dreigen, 2°. als soldaat zijn meerdere in rang slaan, gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand”, zijnde in die qualificatie niet, overeenkomstig artikel 4 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, vermeld dat de beklaagde uit 's Lands dienst was ontslagen en de beledigingen van zijn meerdere uit hoofde van vorigen dienst pleegde binnen één jaar en zes weken na zijn afdanking;

Overwegende dat, in verhouding tot hetgeen door den beklaagde is gepleegd, niet zijn te zwaar de deswege door den krijgsraad aan hem opgelegde straffen van militaire detentie voor den tijd van veertien dagen en van militaire gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde van 3—14 April 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire detentie in mindering zal worden gebracht;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, 9 Mei 1913 tegen beklaagde gewezen, alleen wat betreft de qualificatie, door den krijgsraad aan de door den beklaagde gepleegde feiten gegeven;

Qualificeert die feiten als:

1°. als uit 's Lands dienst ontslagen soldaat binnen één jaar en zes weken na zijne afdanking zijn meerdere in rang uit hoofde van vorigen dienst met woorden dreigen,

2°. als uit 's Lands dienst ontslagen soldaat binnen één jaar en zes weken na zijne afdanking zijn meerdere in rang uit hoofde van vorigen dienst slaan, gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand”;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Verklaart den beklaagde daardoor niet te zijn bezwaard;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep.

De verdediger voerde als grond voor zijne conclusie aan:

dat het aangevallen vonnis zal behooren te worden vernietigd: op grond van de onbevoegdheid des rechters;

dat appellant om deze onbevoegdheid te bewijzen als hoofdregels voorop stelt:

a. dat de bevoegdheid van de burgerlijke rechterlijke macht in strafzaken zich uitstrekt tot de berechting van alle strafbare feiten, strafbaar volgens de Nederlandsche Strafwet voor zoover die berechting niet aan een andere autoriteit is opgedragen, en

b. dat, een wetsvoorschrift waarbij een andere autoriteit met de berechting der strafbare feiten belast wordt, strikt geïnterpreteerd moet worden, als zijnde daarbij een uitzondering gemaakt op den algemeenen regel;

dat de krijgsraad in het onderhavige geval het misdrijf berechtende de bevoegdheid daartoe vermoedelijk afleidt uit artikel 4 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, zijnde dit artikel in het vonnis aangehaald, doch deze opvatting om meerdere redenen is onjuist.

dat de competentie van den militairen rechter over militairen bij de Landmacht geregeld wordt in artikel 143 van de Rechtspleging bij de Landmacht en deze zich uitstrekt over militairen of aan den militairen dienst verbondene personen, dus nimmer over personen, die buiten elk militair verband staan zooals in casu het geval is,

dat de bevoegdheid van den militairen rechter, indien hij ook de jurisdictie over deze personen aan zich zal kunnen onderwerpen expressis verbis in de wet moet neergelegd zijn, omdat hij daardoor de bevoegdheid erlangt strafbare feiten door gewone burgers bedreven te berechten;

dat deze bevoegdheid eene uitzondering zou zijn op den hierboven sub *a* omschreven regel en bovendien op artikel 143 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

dat het in strijd met de letter en den geest van artikel 4 v/h. Crim. Wetb. zou zijn om daaruit die competentie af te leiden;

dat dit artikel zegt, dat ontslagen militairen onder zekere voorwaarden onderworpen zijn aan de bepalingen van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, derhalve dat de rechter, die over hen jugeot niet het commune recht doch de voorschriften van het Crimineel Wetboek zal moeten toepassen,

dat in dit artikel niet te vinden is een zoo ernstige inbreuk op de normale jurisdictieregeling die de berechting van strafbare feiten ten aanzien van burgers heeft opgedragen aan den burgerlijken strafrechter;

dat dit artikel derhalve aan den burgerlijken rechter de toepassing van het Crimineel Wetboek opdraagt, een eigenaardigheid, die ook voorgeschreven is in geval van overtreding van de Rijksbelastingwetten;

dat eene andere opvatting niet te rijmen is met de woorden „blijven „aan de bepalingen van „het” Wetboek onderworpen”, daar er dan zou moeten geschreven zijn: „aan de bepalingen van „de Wetboeken onderworpen”, daaronder te begrijpen het Wetboek van de Rechtspleging bij de Landmacht, terwijl het toch niet geoorloofd is, waar zulke ernstige inbreuk op de normale jurisdictie gemaakt wordt, niet alleen een strikte interpretatie te laten varen maar bovendien een interpretatie aan te nemen die in strijd is met de letter van het wetsvoorschrift;

dat in het eerste hoofdstuk van het Crimineel Wetboek wordt voorgeschreven ten aanzien van welke personen het Crimineel Wetboek (en geen ander) toepasselijk is en de vraag of de militaire rechter al dan niet competent is, beantwoording moet vinden in het Wetboek der Rechtspleging bij de Landmacht;

dat uit het hierboven aangevoerde volgt, dat de militaire rechter, personen, die noch militair zijn noch aan den militairen dienst zijn verbonden niet aan zijn jurisdictie kan onderwerpen zoodat om deze reden de krijgswaad in casu onbevoegd is;

dat voor het geval het Hof mocht oordeelen, dat artikel 4 van het Crimineel Wetboek inderdaad een competentie-regeling inhoudt — de krijgswaad toch hare bevoegdheid te buiten is gegaan omdat de militaire rechter dan competent zou zijn ter berechting van personen, die zich aan beledigingen aan hun superieuren aangedaan op den voet als in art. 4 van het C. W. nader omschreven, hebben schuldig gemaakt, doch niet ter berechting van personen die zich aan bedreiging en mishandeling hebben schuldig gemaakt, zooals in casu het geval is;

dat, zooals hierboven is uiteengezet, de uitzonderende bepaling een strikte interpretatie eischt en een uitbreiding verder dan de letter van het wetsvoorschrift daarmee onvereinigbaar is;

dat daarenboven het algemeen belang meebrengt, dat de vraag of de militaire dan wel de burgerlijke rechter bevoegd is, oplossing moet vinden in het wetsvoorschrift, doch niet in de interpretatie van den rechter;

dat de schrijvers (POLS, VAN DER HOEVEN, COLLETTE) ten aanzien van dit artikel, met terzijdestelling van een strikte interpretatie, van oordeel

zijn, dat „beledigingen” niet verstaan moet worden in de technische beteekenis, maar in den zin van „insubordinatie” als bedoeld in de artt. 99, 100 en 101 C. W. (1) welke opvatting eveneens gehuldigd is in de sententie van 9 December 1873, waarvoor zij steun meenen te hebben gevonden in de destijds bestaande gewoonten, die haar grondslag wederom vonden in het placaat der Staten Generaal van 8 April 1702, alsmede in de resolutie van den Raad van Staten van 10 September 1736, waarin o.m. staat, . . . dat „indien een afgedankt soldaat zijn voorgaande officier ter zake van de „voorige dienst op eenigerly wijze injurieerd ofte beledigt, hij wel zal „doen zoodanig een afgedankt soldaat te doen apprehenderen en voor den „Krijgsraad te doen stellen om geoordeeld te worden op gelijke wijze, of „hij niet gelicentieerd was”;

dat, indien inderdaad uit die bepaling zou zijn af te leiden, dat de ontslagen soldaten in de achttiende eeuw niet alleen voor beledigingen in den technischen zin maar ook voor insubordinatie aan het militaire strafrecht onderworpen waren, dan volgt hier uit, dat de ontwerpers van art. 4 C. W., die natuurlijk met deze oude gewoonten bekend geweest zijn daarmede hebben willen breken, omdat zij in een ander geval niet het woord „beledigingen” zouden gebruikt hebben om daarmede aan te duiden „insubordinatie”, daar dit laatste woord bij herhaling in het Crimineel Wetboek en in de andere wetboeken voorkwam en de beteekenis daarvan niet onbekend kon zijn, terwijl in geen enkel artikel „beledigingen” gelijk gesteld wordt met insubordinatie;

dat het te meer onaannemelijk is, dat de samenstellers van het artikel iets anders bedoeld hebben dat beledigingen in den technischen zin, omdat tijdens de Fransche overheersching de Code Penal, die „l' injure” als een speciaal delict kende, zijn invloed moet hebben doen gelden en de samenstellers derhalve hebben kunnen voorzien, dat door het opnemen van het woord „beledigingen” dit niet als „insubordinatie” zou opgevat worden maar als speciaal delict in den Code Penal bekend, waaruit volgt dat zij het overbekende „insubordinatie” bedoelende, nimmer „beledigingen” zouden hebben neergeschreven;

dat de geschiedenis van het artikel dus meer pleit voor een beperkte opvatting, ook al zouden de in de achttiende eeuw bestaande gewoonten in anderen zin een uitlegging rechtvaardigen, maar ook ontrent dit laatste punt niet elke twijfel is uitgesloten, indien daarbij gelet wordt op het schrijven van den Heer P. E. VEGELIN van CLAARBERGEN van 6 September 1736 aan de Heeren RADEN van STATEN (zie F. A. v. D. KEMP, Magazijn van stukken tot de Militaire Jurisdictie IV bladz. 101), waarin hij vraagt hoe te handelen ten aanzien van de afgedankte soldaten, die zich aan geringe vergrijpen schuldig maken;

dat hieruit blijkt, dat het een noodmaatregel gold, ingeval van kleinere vergrijpen, zijnde die maatregel voor grootere vergrijpen niet noodig, daar in dat geval de gewone rechter zou hebben opgetreden, waaruit volgt, dat er wel grond is om aan te nemen dat de ontwerpers van artikel 4 C. W. die bevoegdheid hebben willen handhaven ten aanzien van kleinere misdrijven als beledigingen maar niet de bedoeling gehad hebben grootere misdrijven, waartegen zeer ernstige straffen bedreigd worden (zie art. 99, 100 en 101 C. W.) daaronder te brengen;

(1) Zie ook: A. V. L. BARRÉ, „Het Militair Strafrecht in Nederlandsch-Indië”, Eerste gedeelte, 3de druk (1898), bladz. 32-34, alwaar blijkt dat het Ind. H. M. G. dezelfde opvatting huldigt.
Red. M. R. T.

dat daarbij nog komt, dat de ratio van dezen noodmaatregel was te voorkomen, dat een bepaalde categorie van personen ongestraft zich aan bandeloosheid konden overgeven, welke ratio thans niet meer bestaat en deswege de militaire stafrechter zich niet competent mag verklaren en dit ook geenszins de bedoeling kan geweest zijn van den wetgever;

dat uit het bovenstaande valt af te leiden, dat noch de bestaande gewoonten, noch de geschiedenis van het artikel, noch de ratio van den noodmaatregel aanleiding geeft de competentie van den militairen rechter verder uit te strekken dan met de letter van het voorschrift en een strikte interpretatie toelaatbaar is;

dat derhalve ook om deze reden de militaire rechter niet bevoegd is.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 24 Juni 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Competentie (art. 14 C. W. L.). — Art. 14 Woningwet. — Artt. 704, 1276 en 1277 B. W.

Krijgsraad: *De in de telastlegging vermelde aanschrijving van B. en W. aan den beklagde (onderofficier) als eigenaar eener woning gericht, volgens welke aanschrijving tusschen deze en de daarnaast gelegen woning moet worden gemaakt een gemeenschappelijke met zink bekleede dakgoot welke het afkomende water van beide dakschilden afvoert naar de rioleering, was gericht aan den beklagde en aan den eigenaar (burger) van het naast het zijne gelegen perceel. Aan die aanschrijving konden de beide eigenaars niet voldoen zonder met elkander samen te werken zoo wat betreft de kosten der verbetering als wat betreft het toelaten dat op ieders dak tot dat einde werkzaamheden werden verricht, aangezien toch daarin wordt gesproken van een „gemeenschappelijke dakgoot”. Het niet voldoen aan die aanschrijving binnen den gestelden termijn is gepleegd door den beklagde gemeenschappelijk met een niet aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen persoon. De krijgsraad verklaart zich op dien grond onbevoegd.*

H. M. G.: *Indien het gebrek zich openbaart aan twee naast elkander gelegen woningen, i. c. het onvoldoende zijn van een tusschen die twee woningen gemeene goot, is elk der eigenaren van beide perceelen verplicht het noodige te doen om die gemeene goot in voldoende staat van onderhoud te brengen. Daaraan kan niet ieder enkel voor zijn aandeel worden voldaan, vermits het betreft eene handeling die voor gedeeltelijke uitvoering niet vatbaar is. Ieder der verplichten is derhalve tot die handeling in haar geheel gehouden, behoudens zijn verhaal op den mede daartoe verplichten eigenaar van het andere perceel hetzij ingevolge art. 704 hetzij ingevolge artt. 1276 en 1277 B. W. Ieder der eigenaren, tot wie de aanschrijving gezamenlijk gericht was, op zich zelf in gebreke gebleven zijnde aan de hem door de Woningwet opgelegde verplichting te voldoen, is aansprakelijk voor de strafrechtelijke*

gevolgen dier overtreding. Indien i. c. eene strafbare overtreding is gepleegd, is deze derhalve niet gepleegd door den beklagde gemeenschappelijk met den eigenaar van het andere perceel maar door den beklagde alleen. Het Hof verklaart den krijgsraad bevoegd.

(Zie de onmiddellijk hierop volgende sent. H. M. G. van 11 Nov. 1913).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de dispositie van den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, van 6 Juni 1913, waarbij die krijgsraad zich onbevoegd heeft verklaard om te oordeelen over den persoon en de zaak van Z., oud 44 jaren, sergeant-majoor-schrijver bij een regiment vesting-artillerie, die bij beschikking van den garnizoens-commandant van 23 Mei 1913 naar den krijgsraad was verwezen ter zake:

dat hij te Helder op 21 April 1913 des namiddags te 1 uur is bevonden geen gevolg te hebben gegeven aan eene aanschrijving van burgemeester en wethouders dier gemeente, overeenkomstig artikel 14 der Woningwet op 5 November 1912 onder overlegging van een afschrift van het advies der gezondheidscommissie tot hen gericht, waarbij hij als eigenaar van de woning staande aan de Dijkstraat N°. 35, werd aangeschreven vóór 6 Februari 1913 de navolgende ten aanzien dier woning noodig bevonden verbetering te maken: „tusschen zijn woning en de woning staande aan de „Dijkstraat N°. 37, moet een gemeenschappelijke met zink bekleede dakgoot „gemaakt worden met opstanden van minstens 10 cM., welke het afkomende „water van beide dakschilden afvoert naar de rioleering”, of, zoo hij daaraan de voorkeur gaf, de bewoning te staken of te doen staken, — en evenmin de bewoning dier woning te hebben gestaakt noch de noodige maatregelen te hebben genomen om haar te doen staken vóór 6 Februari 1913:

Overwegende dat de krijgsraad zich onbevoegd heeft verklaard op grond dat de bij de telastlegging vermelde aanschrijving van burgemeester en wethouders was gericht aan den beklagde en aan B. H. P. als eigenaar van het perceel naast dat van den beklagde gelegen, en dat beide eigenaars aan die aanschrijving niet konden voldoen zonder met elkander samen te werken niet alleen wat betreft de kosten dier verbetering, doch ook wat betreft het toelaten dat op ieders dak tot dat einde werkzaamheden werden verricht, daar toch in de aanschrijving gesproken wordt van een „gemeenschappelijke dakgoot”;

waaruit de krijgsraad afleidt, dat het niet binnen den gestelden termijn voldoen aan de aanschrijving van burgemeester en wethouders door beklagde is gepleegd gemeenschappelijk met genoemden B. H. P., die niet aan de rechtsmacht van den militairen rechter is onderworpen;

Overwegende dat de aanschrijving krachtens artikel 14 der Woningwet door burgemeester en wethouders gedaan tot aanbrengen der aan eene woning noodig geachte verbetering ten doel heeft de belangen der volksgezondheid te bevorderen door aan de woning bevonden gebreken te doen wegnemen of indien zulks niet plaats heeft, de bewoning te doen staken;

dat, indien dat gebrek zich openbaart aan twee naast elkaar gelegen woningen en zijn oorsprong vindt in het onvoldoende van een tusschen die twee woningen gemeene goot, elk der eigenaren van beide perceelen verplicht is het noodige te doen om die gemeene goot in voldoende staat van onderhoud te brengen aan welke verplichting, hem bij artikel 14 der Woningwet opgelegd, door hem niet enkel voor zijn aandeel kan worden

voldaan, vermits het aanbrengen van eene gemeene goot tusschen twee aan verschillende eigenaren behoorende perceelen, betreft eene handeling, die niet voor gedeeltelijke uitvoering vatbaar is;

dat derhalve elk der verplichten tot die handeling in haar geheel is gehouden, behoudens zijn verhaal op den mede daartoe verplichten eigenaar van het andere perceel, dien hij desverlangd krachtens artikel 704 van het Burgerlijk Wetboek kan dwingen tot het in gemeen overleg uitvoeren of doen uitvoeren van het werk, terwijl hij zich, indien die eigenaar daarmede in gebreke blijft, krachtens het bepaalde bij de artikelen 1276 en 1277 van het Burgerlijk Wetboek kan doen machtigen om zelf die uit de wet voortvloeiende verbintenis van den buurman te doen uitvoeren op diens kosten;

dat met deze hoofdelijke verplichting van elk der eigenaren van de twee perceelen verband houdt de verplichting van ieder hunner om — wanneer hij daaraan boven het aanbrengen der noodig geachte verbeteringen de voorkeur geeft — de bewoning te doen staken, welke laatste verplichting, bij niet vervulling der eerste, in de plaats van deze tredende, evenals de eerstgenoemde op elk der eigenaren van beide perceelen rust en door hem krachtens de Woningwet moet worden nagekomen;

Overwegende dat ieder der eigenaren tot wie de aanschrijving gezamenlijk gericht was, op zich zelf in gebreke is gebleven de hem door de Woningwet opgelegde verplichting na te komen en aansprakelijk is voor de strafrechtelijke gevolgen dier overtreding;

dat derhalve — indien hier een strafbare overtreding is gepleegd — deze niet door beklagde is gepleegd gemeenschappelijk met den genoemden P., maar door beklagde alleen, de krijgsraad bevoegd is over het aan den beklagde telastgelegde te oordeelen en ten deze geen termen zijn om den beklagde aan een anderen rechter over te leveren;

Gezien artikel 245 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Doet te niet de dispositie van den krijgsraad in den hoofde dezer aangehaald;

Verklaart den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, bevoegd om over den persoon en de zaak in den hoofde dezes vermeld te oordeelen;

Beslist dat er geen termen zijn den beklagde te dier zake aan een anderen rechter over te leveren.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 November 1913. (1)

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Waarnemend Advocaat-Fiscaal: Mr. J. HAMBURGER A.DZN.

Raadman: Mr. A. PH. W. ALTA.

Art. 14 Woningwet. Artt. 704, 1276, 1277 B. W.

De beklagde, die als eigenaar eener woning niet voldeed aan eene aan-

(1) Deze sententie is ook overgenomen in W. v. h. R. No. 9566.

schrijving van B. en W. tot het aanbrengen van verbetering — het maken van eene gemeenschappelijke met zink bekleede dakgoot tusschen zijne en de daarnaast gelegen woning —, is niet strafbaar wegens overtreding van art. 14 Woningwet, waar gebleken is dat de verlangde verbetering méér bevat dan enkel onderhoud en derhalve de beklaagde, nu hij den eigenaar der andere woning niet krachtens de artt. 704, 1276 en 1277 B. W. kon dwingen tot de voor de vervanging van het gemeene goed noodige medewerking en hem ook niet heeft kunnen overhalen het verlangde werk voor gemeenschappelijke rekening te doen uitvoeren, reehtens en feitelijk niet in staat was aan de aanschrijving te voldoen. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

Z., oud 45 jaar, geboren te Helder, sergeant-majoor-schrijver bij het 4de regiment vesting-artillerie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem gewezen den 18den Juli 1913, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 14 en 40 der Woningwet, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „als eigenaar van een woning niet tijdig gevolg geven aan eene aanschrijving overeenkomstig artikel 14 der Woningwet, zonder de bewoning te hebben gestaakt of de noodige maatregelen genomen te hebben om „haar te doen staken vóór den afloop van den termijn, binnen welken de „verbeteringen moeten zijn aangebracht” en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijftig cents, onder bepaling dat deze geldboete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag, met opheffing van het verband waaronder beklaagde zich, tengevolge van zijn ontslag bij handtasting, bevindt, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in de kosten van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen appellant vrij te spreken van het hem telastgelegde, terwijl voor hem, eveneens ter rolle, is te kennen gegeven dat hij zich vereenigt met den hierna te melden eisch à minima

en

den waarnemenden advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs resolutie van den 31sten Juli 1913 geautoriseerd om dit appel voor den auditeur-militair in het vierde militaire arrondissement, hoofdplaats Haarlem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat alsnog, bij sententie van den Hove, beklaagde met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken van de hem telastgelegde

(1) Zie betreffende den eigenaar der andere woning het vonnis van 26 Juni 1913 van den kantonrechter te Helder op bladz. 254.

beschuldiging; de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij te Helder op 21 April 1913 des namiddags te één uur is bevonden geen gevolg te hebben gegeven aan eene aanschrijving van burgemeester en wethouders dier gemeente, overeenkomstig artikel 14 der Woningwet op 5 November 1912 onder overlegging van een afschrift van het advies van de gezondheidscommissie tot hem gericht, waarbij hij als eigenaar van de woning, staande aan de Dijkstraat N°. 35, werd aangeschreven vóór 6 Februari 1913 de navolgende ten aanzien dier woning noodig bevonden verbetering te maken: „tusschen zijn woning en de woning „staande aan de Dijkstraat N°. 37, moet een gemeenschappelijke met zink „bekleede dakgoot gemaakt worden met opstanden van minstens tien centimeter, welke het afkomende water van beide dakschilden afvoert naar „de riolering” of zoo hij daaraan de voorkeur gaf de bewoning te staken of te doen staken, — en evenmin de bewoning dier woning te hebben gestaakt noch de noodige maatregelen te hebben genomen om haar te doen staken voor 6 Februari 1913;

Overwegende dat appellant, voor het Hof gehoord, heeft erkend dat de na te noemen schetsteekening, gevoegd bij na te noemen proces-verbaal van den gemeente-opzichter J. G. V., den toestand juist aangeeft zooals die in werkelijkheid is, en tevens dat hij op dat proces-verbaal niets heeft aan te merken; dat hij omstreeks 1902 eigenaar is geworden van het huis aan de Dijkstraat N°. 35; dat zich toen tusschen de perceelen 35 en 37 niet bevond een goot, en hij toen met zijn buurman P. is overeengekomen dat, op kosten van hen beiden, een gemeene goot zou worden gemaakt en toen heeft laten maken een houten goot rustende op steunijzers die in de beide muren der huizen zijn bevestigd; dat zijn buurman P. diens aandeel in de gemaakte kosten nog niet heeft betaald, maar hij daarvoor gedeeltelijk vergoeding heeft gevonden in hetgeen hij aan P. verschuldigd was voor onderricht in dansen door dezen aan appellants dochtertje gegeven; dat hij van burgemeester en wethouders van Helder de aanschrijving heeft ontvangen door hem bij zijn verhoor overgelegd;

Overwegende dat in een proces-verbaal, door den gemeente-opzichter en buitengewoon gemeente-veldwachter te Helder J. G. V. den 8sten September 1913 op den ambtsead opgemaakt, is verklaard dat zich tusschen de perceelen N°s 35 en 37 aan de Dijkstraat te Helder niet bevindt een gemeenschappelijke muur maar dat elk dier perceelen zijn eigen muur heeft met een tusschenruimte van vijf en twintig centimeter, in welke ruimte ter hoogte van 2.90 Meter boven den grondslag aanwezig is een houten ribgoot ter zwaarte van tien bij achttien centimeter op in beide muren aangebrachte steunijzers, welke goot bestemd is om het dakwater van de aangrenzende dakschilden van de beide perceelen af te voeren naar de riolering aan de achterzijde;

Overwegende dat de door beklagde aan het Hof overgelegde door hem ontvangen aanschrijving van burgemeester en wethouders van Helder van 5 November 1912 N°. 200/1186 A. Z. C. niet geheel overeenstemt met het ten processe voorhanden en in zijn geheel in het vonnis weergegeven afschrift dier aanschrijving, in 't bijzonder in zooverre de eerste drie regels luiden:

„Onder overlegging van een afschrift van het door de gezondheidscommissie alhier uitgebracht advies omtrent de woningen staande aan de Dijkstraat N°s. 35 en 37 (D. N°. 516 en 3283) schrijven wij, ingevolge artikel 14 der Woningwet, u als eigenaren aan, de ten aanzien dier woningen noodig bevonden enz.”;

Overwegende dat mitsdien door de wettige bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, als voormeld aangevuld en verbeterd door beklagdes opgaven en door de nader in hooger beroep bijgebrachte stukken hiervoren aangeduid wettig en overtuigend is bewezen:

dat zich tusschen de na te noemen perceelen op 5 November 1912 bevond een gemeene goot;

dat burgemeester en wethouders der gemeente Helder den 5den November 1912, onder overlegging van een afschrift van het advies door de gezondheidscommissie aldaar uitgebracht omtrent de woningen aan de Dijkstraat te Helder N°. 35, behoorende aan- en bewoond door beklagde en N°. 37, behoorende aan- en bewoond door B. H. P., ingevolge artikel 14 der Woningwet, aan beide eigenaren hebben gericht eene aanschrijving om vóór 6 Februari 1913 tusschen beide woningen te maken eene gemeenschappelijke met zink bekleede dakgoot met opstanden van minstens tien centimeter welke het afkomende water van beide dakschilden afvoert naar de rioleering, welke verbetering ten aanzien dier woningen noodig bevonden was, — zulks tenzij zij er de voorkeur aan mochten geven de bewoning te staken of te doen staken; en dat op 21 April 1913 die noodzakelijk geachte verbetering niet was aangebracht en de bewoning van beklagdes perceel niet was gestaakt;

Overwegende dat uit een als voormeld door burgemeester en wethouders genomen besluit, gevolgd door de voormelde aanschrijving, voor de eigenaren, tot wie deze gericht is, de wettelijke verplichting ontstaat om — tenzij zij de bewoning willen staken — de noodzakelijk geachte verbetering aan te brengen door het bevonden gebrek te doen wegnemen;

dat echter indien het gebrek zich openbaart aan twee naast elkander gelegen woningen en zijn oorsprong vindt in het onvoldoende van eene tusschen die twee woningen gelegen gemeene goot, de eigenaar der eene woning niet in staat is dat gemeene voorwerp door een ander te vervangen zonder de medewerking van den eigenaar der andere woning en hij ook niet krachtens de artikelen 704 en 1276 en 1277 van het Burgerlijk Wetboek dezen laatste tot die medewerking kan dwingen, wanneer de aan te brengen verbetering meer bevat dan het onderhoud van het gemeene voorwerp;

Overwegende dat nu uit het aangehaalde proces-verbaal van den opzichter V., in verband met de daarbij gevoegde schetsteekening, blijkt dat zich tusschen de beide woningen bevindt eene houten ribgoot op de kanten waarvan de dakpannen van beide dakschilden hangen en dat die goot slechts kan worden ingericht als bij de aanschrijving gevorderd, door die te vervangen door eene andere van meerdere diepte en ander materiaal dan de bestaande, weshalve de aan te brengen verbetering meer bevat dan enkel onderhoud;

dat niet onaannemelijk is beklagdes beweren dat hij den eigenaar der naast de zijne gelegen woning, in weerwil van daartoe aangewende pogingen,

niet heeft kunnen overhalen om het verlangde werk voor gezamenlijke rekening te doen uitvoeren, en hij derhalve, als rechtens en feitelijk niet in staat aan de aanschrijving te voldoen, niet strafbaar is wegens het daaraan niet gevolg geven, terwijl het staken der bewoning als middel tot opheffen der strafbaarheid van het gepleegde verzuim niet behoeft in aanmerking te komen waar strafbaar verzuim niet aanwezig is;

Overwegende dat beklagde derhalve van het hem telastgelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Houdt het vonnis den 18den Juli 1913 door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, tegen beklagde gegeven in stand voor zoover daarbij wettig en overtuigend is bewezen verklaard hetgeen hem was telastgelegd;

Doet dat vonnis te niet voor zoover daarbij is bewezen verklaard beklagdes schuld aan dat telastgelegde, hij is veroordeeld tot geldboete en verwezen in de kosten;

Spreekt hem vrij van de tegen hem gerichtte klacht;

Bepaalt dat de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen, blijven ten laste van den Staat.

De verdediger voerde als grond voor zijne conclusie aan:

dat beklagde heeft bekend het hem ten laste gelegde feit te hebben gepleegd;

dat hij reeds lang vóór het ontvangen der aanschrijving van burgemeester en wethouders met den eigenaar van perceel 37, B. H. P. getracht heeft tot overeenstemming te komen omtrent het aanbrengen van de vereischte dakgoot en de verdeeling der kosten, doch daarin niet geslaagd is; dat hij niet weet hoe hij aan zijne verplichting moet voldoen zonder de kans te loopen alles alleen te moeten betalen, zooals hij vroeger ook al eens heeft moeten doen;

dat hij reeds vroeger getracht heeft in overleg met bedoelden P. de verbetering aan te brengen en hij dezen heeft aangeboden dat hij, P., slechts een derde der kosten zou behoeven te betalen;

dat uit de verklaring van den getuige J. S., aannemer te Helder, lid der gezondheidscommissie aldaar, blijkt, dat hij den indruk heeft dat beklagde volkomen te goeder trouw is en al het mogelijke gedaan heeft om de verbeteringen aan te brengen doch dat de tenuitvoerlegging is afgestuit op voorgewende armoede van P.;

dat hij, wanneer hij alle kosten alleen zou moeten betalen, het zeer veel moeite zal kosten om het aandeel van P. op dezen te verhalen, te meer daar de kantonrechter, voor wien hij zijne vordering zal moeten brengen, P. reeds van rechtsvervolgning heeft ontslagen ter zake van dezelfde overtreding als waarvoor beklagde nu terechtstaat;

dat hij derhalve van meening is dat zijne handelingen als zeer verklaarbaar zijn te beschouwen en mitsdien concludeert dat het den Hove moge behagen hem op bovengemelde gronden vrij te spreken van het hem telastgelegde;

terwijl door den

waarnemenden advocaat-fiscaal bij zijne eisch à minima werd betoogd:

dat vertooner toegeeft, dat het aanbrengen van een gemeene goot eene daad is die niet voor gedeeltelijke uitvoering vatbaar is en mitsdien de

verbintenis, welke die daad tot onderwerp heeft, eene ondeelbare verbintenis is (art. 1332 v/h Burg. Wetboek), zoodat ieder van hen, die gezamenlijk tot die ondeelbare schuld verplicht zijn, voor het geheel aansprakelijk is; dat echter daarmede nog niet beslist is dat beklagde bevoegd is de verbeteringen aan te brengen;

artikel 704 v/h Burg. Wetb. brengt 't onderhoud van goten, tusschen naburige erven gemeen, ten koste der eigenaars;

om 't onderhoud feitelijk te doen uitvoeren, zal een der eigenaars zonder rechterlijke machtiging, zoo de andere in gebreke blijft tot die uitvoering mede te werken, niet bevoegd zijn, zoodat in casu beklagde die niet voorzien was van die rechterlijke machtiging niet bevoegd was de goot te maken, daargelaten nog de vraag of het maken van een *nieuwe* goot zonder toestemming van den mede-eigenaar van den gemeenen scheidsmuur, waarop de goot zal moeten worden gelegd, zal mogen geschieden (zie art. 689 B. W.) waar art. 686 B. W. ieder mede-eigenaar van een gemeenen scheidsmuur het recht geeft op 't gedeelte hetwelk hem toebehoort, een goot te leggen;

dat wat de aanschrijving van burgemeester en wethouders zelve betreft, moet worden gezegd dat deze niet duidelijk is;

dat immers de aanschrijving is gericht aan Z. en P. alsof deze gemeenschappelijke eigenaren van de perceelen Dijkstraat 35 en 37 waren, terwijl Z. eigenaar is van perceel 35, P. van 37;

dat art. 14 der Woningwet burgemeester en wethouders verplicht den eigenaar der woning aan te schrijven;

dat Z. en P. zijn aangeschreven als eigenaar om de ten aanzien dier woning noodig bevonden verbeteringen aan te brengen, terwijl even te voren sprake is van woningen n.l. 35 en 37;

dat het vertooner derhalve voorkomt dat die aanschrijving niet voldoet aan de vereischen van art. 14 der Woningwet en beklagde moet worden vrijgesproken van het hem telastgelegde.

Zeekrijgsraad

aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis dd. 16 Augustus 1911.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 30en Augustus 1911.

President: A. H. C. HEIJDEMAN, Kapt.-Luit. ter Zee.

Leden: A. L. KOOPS, Kapitein-Kwartiermeester der Mariniers; W. F. VAN GRASSTEK, Officier van Administratie der 1ste klasse; G. J. COLDER, Officier van Gezondheid der 1ste klasse; C. RÜHL en M. H. VAN DULM, Luitenants ter Zee der 2de klasse, en C. WAPENAAR, Officier-Machinist der 2de klasse.

Fiscaal: J. H. M. NITTEL, Off. v. Adm. der 1ste klasse.

Secretaris: P. J. DIKKERS, Off. v. Adm. der 2de klasse.

Raadsman: H. RIEM, Off. v. Adm. der 2de klasse.

Diefstal. Bekenten. Strikvragen.

De door de verdediging beweerde nietigheid der bekentenis, op grond dat deze zou zijn verkregen op onwettige wijze, door den krijgsvraad niet aangenomen. (1)

EISCH EN CONCLUSIE.

den zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam overgegeven door den fiscaal, eischer ambtshalve ter eenre op en jegens A. gedaagde en gedetineerde ter andere zijde.

De eischer ambtshalve draagt voor:

dat de beklaagde volgens zijne opgave is oud 21 jaren, geboren te Goes, zich den 28sten Juli 1903 vrijwillig in den zeedienst heeft verbonden voor elf jaren, waarvan drie in reserve, ingaande 2 December 1905, hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen en dat hij laatstelijk heeft gediend als matroos 2de klasse aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Heemskerck”;

dat hij blijkens de benoeming van den zeekrijgsraad terechtstaat ter zake: „dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Heemskerck”, liggende te Amsterdam, op den 21sten Juli 1911 des avonds tusschen tien en elf uur, in het achtervolksverblijf van dien bodem heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, een portemonnaie, inhoudende een rijksdaalder, drie centen en een muntstukje, toebehorende aan den matroos 3de klasse F., althans aan een ander dan aan hem beklaagde;

dat deze, aanvankelijk ontkennende dit feit te hebben gepleegd, later met intrekking van die ontkenenis heeft bekend zich aan het hem telastgelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevende: dat hij Vrijdag voor een week (datum van het verhoor 28 Juli 1911) 's avonds van acht tot kwart over tien uur de wacht had als uitkijk aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Heemskerck”; dat hij toen omstreeks tien uur heeft waargenomen dat de matroos 3de klasse F. binnen boord kwam, die toen wankelde en beklaagde daaruit opmaakte dat F. niet nuchter was;

dat hij na afgelost te zijn, met machtiging van den onderofficier van de wacht naar beneden ging om een ligkleedje te halen uit zijn kastje in het middenvolksverblijf;

(1) Al is het waar, dat de rechter niet verplicht is in zijn vonnis rekenschap te geven waarom hij het door de verdediging aangevoerde niet aanneemt, betreuren wij het, dat i. c. de krijgsvraad er zich toe bepaalde in het vonnis te vermelden dat op de memorie van verdediging was „gelet” en niet uit eene overweging deed blijken op welken grond de bewering van den raadsman, als zoude de bekentenis van den beklaagde niet gezegd kunnen worden vrijwillig te zijn afgelegd, onjuist werd geoordeeld. Het gold hier o. i. eene ernstige grief welke, ook al zou in de constructie van het bewijs de bekentenis van den beklaagde kunnen zijn gemist, een ernstig onderzoek en eene beslissing wel verdiende.

Het feit, dat het vonnis door het H. M. G. werd geaprobeerde, kan niet strekken tot het vestigen der overtuiging dat de grief van den raadsman ongegrond was.

De onderwerpelijke zaak wekte onze belangstelling, omdat zij ons terugvoerde naar de in 1904 door den zeekrijgsraad te Amsterdam behandelde zaak waarin dezelfde schepeling als beklaagde B. betrokken was, en waartoe wij verwijzen naar het in M. R. T. Deel I bladz. 34 v.v. opgenomen vonnis van dien krijgsvraad van 15 October 1904. En uit hetgeen ons omtrent den inhoud der aan beklaagde gestelde, door den raadsman gewraakte vragen werd medegedeeld — het dossier hebben wij uiteraard niet gezien — was de bedenking daartegen o. i. niet ongegrond, hoewel de gedachte aan het opzettelijk stellen van strik- of suggestieve vragen ten eenenmale uitgesloten was.

Bekendheid met dezen beklaagde door de in 1904 tegen hem behandelde zaak en de omstandigheid dat deze zich sedert dien wederom aan oneerlijkheid had schuldig gemaakt, gaf ons voorts aanleiding tot de vraag, of er in de onderwerpelijke zaak niet eene gereede aanleiding bestond een onderzoek in te stellen naar zijne toerekeningsvatbaarheid (Red. M. R. T.).

dat hij onder aan de trap den uitkijk, een milicien, ontmoette, die hem vertelde dat er in het achtervolksverblijf een gebrakt had; dat hij toen mee is gegaan daarheen en er braaksel zag onder de kooi van F., waaruit hij begreep dat deze het moest hebben gedaan; dat hij toen den milicien heeft gezegd naar het dek te gaan om het te rapporteeren, omdat die het anders zelf moest opruimen; dat deze toen naar boven ging en beklaagde op de amusemestafel een laken broek zag liggen; dat hij toen uit een der zakken een portemonnaie heeft gehaald, waaruit hij het geld, naar hij meent een rijksdaalder en eenige losse centen, heeft genomen en die los in zijn broekzak heeft gedaan; dat hij de broek heeft ineengerold en in F's kooi gelegd; dat hij daarna uit zijn kastje in het middenlogies zijn geknoopte hangmat heeft gehaald, die naar dek bracht en aldaar de ledige portemonnaie van F. over boord in het water heeft geworpen; dat hij vervolgens in het Javanenlogies aan bakboord, waar hij ook een kastje heeft, het weggenomen geld uit zijn zak in zijn portemonnaie heeft gedaan; dat hij den volgenden morgen, toen hij uit dat kastje zijn portemonnaie nam, onder het geld een muntstukje vond en dit toen aan de Handelskade buitenboord heeft gegooid uit vrees voor ontdekking; dat dit ook de reden was dat hij de portemonnaie weggooid; dat hij het geld wegnam omdat hij den volgenden dag met permissie wilde gaan; dat hij het wel niet noodig had, want dat hij nog f 5.25 bezat, wel dacht dat de portemonnaie met inhoud aan F. behoorde, omdat de broek vlak bij diens kooi lag en ook wel dacht dat in die broek een portemonnaie zou zitten, omdat aan de broek, die op tafel lag, F's horloge met ketting was bevestigd, terwijl het horloge buiten de broek op tafel lag;

dat door de navolgende getuigen, allen dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Heemskerck”, onder eede is verklaard:

1°. F. matroos 3de klasse:

dat hij op Vrijdagavond 21 Juli 1911 ongeveer kwart over tien uur van passagieren was teruggekomen aan boord van de „Heemskerck”, liggende aan de Handelskade te Amsterdam; dat hij zich heeft gemeld bij den onderofficier der wacht, daarna zijn kooi heeft opgehangen in het achtervolks-verblijf, schuin boven een bakstafel; dat hij het sleuteltje van zijn kastje uit zijn portemonnaie heeft gehaald, omdat hij zijn laken goed wilde opbergen; dat er toen in zijn portemonnaie nog zat: een rijksdaalder, drie centen en een zilveren muntstukje, waarop stond West-Frisia, zestien of zeventien honderd zooveel; dat hij de portemonnaie weer in zijn broekzak deed, zijn goed echter niet heeft opgeborgen, maar het heeft opgehangen aan een kapstok, bevestigd aan een luchtkoker, vlak bij zijn kooi;

dat hij dadelijk is gaan slapen tot den volgenden morgen vijf uur; dat hij toen aan den kapstok nog vond zijn baaien hemd en zijn muts, doch de broek er niet meer hing en die slordig opgerold tusschen de scheerlijntjes van zijn kooi lag; dat hij vóór het opbergen van zijn kooi een werkbroom uit zijn kastje wilde halen en daartoe in den zak van zijn laken-broek naar het sleuteltje zocht, waarbij hem bleek dat zijn portemonnaie verdwenen was, terwijl het sleuteltje nog in zijn zak zat;

dat getuige toen in het algemeen vroeg of iemand zijn portemonnaie had gevonden en matroos 1ste klasse P. antwoordde: dat hij A. met getuiges broek had zien scharrelen; dat getuige zich vóór baksgewijs van zes uur op het dek tot A. heeft gewend met de vraag of die soms zijn portemonnaie had gevonden en dat deze antwoordde: „daar weet ik niets van”, waarbij hij een kleur kreeg; dat getuige toen zeide: „ja, maar ze hebben je aan mijn broek zien scharrelen,” waarop A. vroeg wie dat dan gezien had?

dat de portemonnaie met geld en muntstukje getuiges eigendom waren en hij niemand vergunning had gegeven ze weg te nemen; dat getuige dien avond bij aanboordkomst wel een beetje dronken was doch niet erg; dat hij zoowat zeven potjes bier gedronken had, dadelijk naar kooi is gegaan en niet kan zeggen of hij gebraakt heeft, voor zoover hij weet niet;

2°. P., matroos 1ste klasse:

dat hij op Vrijdagavond 21 Juli 1911 aan boord van de Heemskerck in zijn kooi lag in het achter-volksverblijf en van de warmte niet kon slapen;

dat hij na tien uur F. heeft zien beneden komen, die zijn kooi langs de trap liet glijden, zag dat hij deze ophing, een paar meter van getuige af, een koker en een amusementstafel tusschen hen in; dat getuige wel niet speciaal op F. heeft gelet maar toch wel zag dat hij zijn kooi behoorlijk ophing; dat er boven de amusementstafel een gloeilicht brandde, overigens na tien uur slechts de nachtverlichting aan was; dat getuige later rook dat er iemand in de buurt had gebraakt en den uitkijk, een milicien heeft geroepen, die aankwam met A. en zij toen in de kooien hebben gekeken;

dat hij A, toen iedereen weg was, een laken broek, die daar op de amusements (baks) tafel lag, zag opnemen, in de zakken voelen, daarna de broek weer zoowat in elkaar rollen en haar in de scheerlijntjes van de kooi van F. leggen; dat getuige niet kon zien wat hij uit die zakken haalde, want dat A. schuin met den rug naar getuige gekeerd stond, echter wel dadelijk vermoedde dat A. de portemonnaie eruit haalde maar dacht dat deze dit misschien deed uit vrees voor diefstal;

dat getuige niet wist dat A. aan boord in zoo'n slechten reuk stond;

dat getuige, toen F. s' morgens naar zijn portemonnaie vroeg, dan ook dadelijk zei dat A. die had, denkende dat die haar had opgeborgen, waarop matroos 1ste klasse W., die het hoorde, zei: „dan zal ie haar wel voor goed hebben opgeborgen;”

3°. L., matroos-schrijver:

dat hij Vrijdag 21 Juli 1911 tegen tien uur naar kooi was gegaan, die in het Javanenlogies aan bakboord hing; dat iets na tien uur aldaar vanuit het middenvolksverblijf de matroos 2de klasse A. aankwam, naar zijn kastje aan bakboord ging en daaruit zijn bruinlederen portemonnaie haalde, die getuige wel meer gezien had; dat getuige daarop de klank van geld hoorde, dat in de portemonnaie viel, maar het niet kon zien, omdat A. toen met zijn gezicht naar boord gekeerd stond en getuige achter hem hing; dat getuige wel zag dat hij één greep in zijn broekzak deed en het geld niet uit eene portemonnaie haalde; dat getuige vervolgens zag dat hij de portemonnaie achter in zijn kastje legde;

dat aan getuige beklaagdes handelwijze vreemd voorkwam, omdat hij dien avond de wacht had en anders zijn geld gewoonlijk vroeger wegbergt als hij aan boord blijft; dat getuige met A. aan dezelfde bak zit en hem al jaren kent; dat getuige hem niet vertrouwde en daarom besloot goed te onthouden wat hij gezien had;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde bevestigd door de beëdigde verklaring van den getuige P. en door de aanwijzingen, voortvloeiende uit die van den getuige F. en die van den getuige L., wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde is telastgelegd, met dien verstande dat de portemonnaie met inhoud behoorde aan F. en blijkende beklaagdes oogmerk van wederrechtelijke toeëigening uit het eigenmachtig beschikken daarover, het overboord werpen van de portemonnaie en van het muntstukje en het antwoorden van „daar weet ik niets van”, toen F. bij hem naar de portemonnaie informeerde;

dat met het bewijs van die daadzaken tevens het bewijs van beklaagdes schuld daaraan is verkregen;

dat het feit moet worden gequalificeerd als „diefstal”;

Overwegende ten opzichte van de op te leggen straf:

dat beklaagde blijkens zijn erkentenis en het extract uit zijn conduite-boekje in October 1904 werd vrijgesproken van het met oordeel des onderscheids plegen van diefstal door twee vereenigde personen, tweemaal gepleegd en zijne opzending werd gelast naar een Rijksopvoedingsgesticht, tot den leeftijd van zeventien jaar;

dat hij daaruit vóór dien tijd, op 16 Mei 1906, uit hoofde van goed gedrag voorwaardelijk is ontslagen, doch zich in October 1907, nadat hij inmiddels op 2 December 1906 zeventien jaar was geworden, weder schuldig maakte aan oneerlijkheid en krijgstuuchtelijk werd gestraft voor dieverij aan boord;

dat mitsdien niet alleen door den thans gepleegden diefstal gebleken is dat beklaagde aan boord gevaarlijk is; dat hij ter zake van dezen laatsten diefstal onwaardig is den lande als militair te blijven dienen;

dat deze diefstal, van weinig betekenis wat betreft de waarde van het ontvreemde en van zeer weinig wat betreft toegebracht nadeel, den beklaagde wel wat gemakkelijk is gemaakt door F's dronkenschap en verzuim zijn eigendom in zijn kastje te sluiten, in zooverre met een lichte straf zou kunnen worden geboet, ware het niet dat de sluwe wijze, waarop de daad gepleegd werd, die onwillekeurig de gedachte aan den hyena opwekt en de wenschelijkheid een voorbeeld te stellen, het noodig maken hier krachtiger in te grijpen;

dat beklaagde sedert 27 Juli 1911 in voorloopige verzekerde bewaring is opgenomen in het provoosthuis alhier;

En vermits uit het vorenstaande blijkt dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan diefstal, zoo concludeert de eischer ambtshalve dat de beklaagde met toepassing van de artikelen: 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 310 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, daaraan zal worden schuldig verklaard en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vanaf 27 Juli 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de op te leggen gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht en met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren, mitsgaders in de kosten en misen van de justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgssraad of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf als de krijgssraad in goede justitie zal verstaan te behooren.

In den krijgssraad overgegeven,
Den 16den Augustus 1911.

De fiscaal.

(get.) NITTEL.

MEMORIE VAN VERDEDIGING.

Bij beschikking van den schout bij nacht, directeur en commandant der marine alhier, dd. 11 Augustus 1911, N°. 1183, toegelaten als raadsman

in de zaak van den matroos 2de klasse A. die thans voor den zee krijgsraad terechtstaat, heb ik de eer het navolgende onder de aandacht van uwen raad te brengen.

Bij kennisneming van de processale stukken in deze zaak blijkt aanstonds, dat de bekentenis van den beklagde, afgelegd, nadat deze aanvankelijk had ontkend het telastgelegde feit te hebben gepleegd, het essentiële deel der bewijsvoering uitmaakt; dat zonder haar in deze gegronde twijfel zou bestaan of het wettig en overtuigend bewijs wel geleverd was;

Terecht geldt in het strafproces de bekentenis des beklagden als het bewijsmiddel bij uitnemendheid en het is dan ook niet meer dan natuurlijk dat het onderzoek op het verkrijgen daarvan gericht wordt.

Daarbij mag echter nimmer worden uit het oog verloren, dat eene bekentenis alleen als bewijsmiddel gebruikt kan worden, wanneer ze het uitvloeisel is van den volkomen vrijen wil van den beklagde. Dat de beklagde op geenerlei wijze middellijk of onmiddellijk genoodzaakt kan worden bewijs tegen zich zelf te leveren; dat hij op de hem gestelde vragen altijd mag antwoorden zooals hij in zijn belang meest oorbaar acht, staande daarbij de keuze tusschen waarheid en onwaarheid alleen ter verantwoording van zijn geweten.

Men kan hem de bezwaren onder het oog brengen welke tegen hem zijn gerezen, niet om hem te verschalken of te vangen, maar om hem de gelegenheid te geven die op te lossen.

Zoodra men gaat werken op eene bekentenis die tegen het belang van beklagde is en die hij niet uit zich zelf aflegt moeten de daartoe gebezigde middelen den strengsten toets kunnen doorstaan.

Ik releveer deze algemeene waarheden niet omdat ik ze niet bekend veronderstelde, maar omdat ik met deze beginselen voor oogen bezwaar moet maken tegen de wijze waarop in deze zaak beklagde tot bekentenis is gebracht.

Vraag 1 van het verhoor van 5 Augustus, waarin de bekentenis is afgelegd, is zoodanig geredigeerd, dat beklagde daaruit den indruk moest krijgen, dat op grond der tegen hem verzamelde bewijsmiddelen zijne veroordeeling zoo goed als zeker was, zoodat hem in zijn eigen belang niets anders restte dan het feit maar te bekennen;

En die voorstelling klopte niet met de werkelijkheid.

Het is mij gebleken dat beklagde onder den indruk daarvan heeft bekend, al volgde die bekentenis ook eerst in antwoord op vraag 4 tegen welke vraag ik trouwens straks ook bezwaar moet maken.

Beklagde bedoelde te bekennen in zijn belang, maar al spoedig bleek hem die bekentenis te zijn tegen zijn belang;

bij de latere voorlezing der getuigenverklaringen moest hij ontwaren dat zijne bekentenis inderdaad het nog ontbrekend bewijs moest aanvullen en dus niet alleen ten doel had de rechters gunstig te stemmen.

Men zal moeten toegeven dat de getuigen-verklaringen op zich zelf nauwelijks of niet voldoende bewijs opleveren.

Die van F. draagt reeds daarom geen cachet van bijzondere betrouwbaarheid omdat deze min of meer onder den invloed was van zeven potjes bier en zijne herinnering van den vorigen avond niet zoo heel scherp meer is; immers blijkbaar weet hij niet meer of hij gebraakt heeft of niet.

Getuige P. heeft de hoofdhandeling van het telastgelegde, het „weg-nemen”, niet gezien en de mogelijkheid, dat een ander dit gedaan kon hebben, ware niet uitgesloten omdat iedereen er om zoo te zeggen bij kon.

De verklaring van getuige L. kan niet tot de vorming van het bewijs

medewerken, omdat ze eene opgave bevat, die niet voor rechtstreeksche waarneming vatbaar is. Immers deze zegt: „dat hij de klank van geld hoorde, dat in de portemonnaie viel, maar het niet kon zien”. Voorzover ik weet kan men aan de klank van geld niet hooren of het in eene portemonnaie valt.

En al ware het juist geweest, dat aan deze drie aanvechtbare verklaringen, die hoogstens eenige aanwijzingen opleveren, zoo goed als zeker tot veroordeeling moesten leiden, mochten dan officieren-commissarissen beklagde in uitzicht stellen dat eene bekentenis, ten langen laatste uit eigenbelang afgelegd, de rechters gunstig zal stemmen?

Zoo waar het is, dat eene bekentenis, uit afkeer van leugen of verantwoordelijkheidsbesef voor eigen daden voortgesproken vanzelf eenen goeden indruk maakt, zoo zeker is het ook dat eene op 't laatste moment uit eigenbelang gedane bekentenis den rechter een niet veel hooger dunk van beklagde zal geven.

Ik kom nu tot vraag 4 van hetzelfde verhoor van 5 Augustus.

Bij resolutie van 25 Augustus 1903 (Militaire Jurisprudentie N°. 27) besliste het Hoog Militair Gerechtshof: „Eene vraag, waarbij men als vaststaande aanneemt, iets wat uit de voorafgaande vragen niet is gebleken, mag niet worden gedaan”.

Zulk eene vraag is vraag 4.

Hier is beklagde afgevraagd waarom hij heeft verzwegen een feit, omtrent 't welk de verklaring van eene getuige à priori stilzwijgend als waarheid wordt aangenomen, terwijl juist beklagde daaromtrent te voren anders had verklaard.

Ware vraag 4 beantwoord, naar verlangd werd, met eene opgave van de reden van verzwijging, dan hadde beklagde daarmee middellijk erkend een ander feit, dat niet rechtstreeks gevraagd wordt n.l. dat hij geld gedaan had in de bruinlederen portemonnaie.

Zoo gesteld is vraag 4 naar mijne meening eene strikvraag.

De bekentenis is alzoo afgelegd onder den invloed van eene onjuiste voorstelling van de kracht der andere bewijzen in deze zaak verzameld, d. w. z. in dwaling en is direct gevolgd in antwoord op eene vraag, die niet had mogen worden gesteld.

Daarom wil ik den krijgsraad vragen of het niet een eisch van goed recht is haar als bewijsmiddel ter zijde te leggen.

Dan blijven over de verklaringen van F. en P.

De reden waarom de verklaring van L. niet tot de vorming van het bewijs mag medewerken, noemde ik reeds.

De aanwijzingen voortvloeiende uit de beide andere verklaringen, zijn naar mijne meening ten eenen male onvoldoende om daaruit de overtuiging van beklagdes schuld te kunnen putten.

Om deze redenen zal beklagde behooren te worden vrijgesproken.

Mocht de krijgsraad mijne zienswijze niet deelen dan zij het mij vergund nog de aandacht te vragen voor de navolgende punten.

a. Bij de processale stukken bevindt zich eene verklaring van den getuige v. R. Deze bevat niets over het feit, waarvoor beklagde hier terechtstaat en kan, zooals zij daar ligt tot niets anders dienen dan om beklagde zwart te maken. En dat nog wel terwijl de beweringen van v. R. ten prosesse door niets worden gestaafd. Ze zijn eenvoudig de meening van iemand, die den beklagde blijkbaar geen goed hart toedraagt, maar van de zaak zelf niets afweet. Dit stuk werd beter uit het dossier gelicht, onwillekeurig maakt het stemming tegen den beklagde; de meest onpar-

tijdige rechter zal dit ondervinden. En dat kan nawerken op de strafmaat. Daardoor wordt dan de beklaagde gestraft niet alleen voor feiten, die wel zijn bewezen, maar ook voor die waarvan v. R. hem verdenkt maar die in rechten niet zijn bewezen.

Ik hoop dat de krijgsraad aan mijn verzoek zal willen voldoen dit stuk uit het dossier te verwijderen.

b. Gaarne onderstreep ik de overweging van den heer fiscaal dat het hier geldt een diefstalletje van weinig beteekenis, bovendien vergemakkelijkt door F's dronkenschap en diens verzuim zijn eigendom weg te sluiten.

Maar nergens blijkt dat de daad op bijzondere sluwe wijze gepleegd zou zijn.

c. De wenschelijkheid van het stellen van een voorbeeld mag nooit eene reden zijn om iemand zwaarder te straffen, dan in zijn geval noodig is. Als ieder gestraft wordt zoo hij verdient zijn er voorbeelden genoeg. Maar, waar in den eisch en conclusie die wenschelijkheid wordt uitgedrukt, zou men eenige motiveering mogen verwachten, waarom deze beklaagde speciaal zwaarder moet worden gestraft om anderen af te schrikken. Neemt het aantal diefstallen op de vloot zoo onrustbarend toe?

Daarvan blijkt niets.

Met vrouwen spreek ik daarom de hoop uit, dat de krijgsraad, ingeval van veroordeeling, den beklaagde eene veel lichtere straf zal opleggen, waarbij ik echter niet onvermeld mag laten, dat de beklaagde zelf in dat geval het niet in zijn belang acht na afloop der straf weder in de militaire samenleving terug te keeren.

In den krijgsraad overgegeven
den 16den Augustus 1911.

De raadsman,
(get.) A. RIEM.

VONNIS.

De zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve mitsgaders de verdere processale stukken door denzelfden onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Gelet op de memorie van verdediging;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken: dat de gedetineerde, laatstelijk dienende als . . . enz. (zie conclusie van eisch);

dat hij voor den zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het feit . . . enz. (zie conclusie van eisch);

dat deze, aanvankelijk ontkennde dit feit te hebben gepleegd, later met intrekking van die ontkenenis heeft bekend zich aan het hem te lastgelegde feit te hebben schuldig gemaakt opgevend dat hij . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

dat door de navolgende getuigen, allen dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Heemskerk” onder eede is verklaard:

1°. F., matroos 3de klasse: dat hij . . . enz.: (zie conclusie van eisch);

2°. P., matroos 1ste klasse: dat hij . . . enz.: (zie conclusie van eisch);

3°. L. matroos-schrijver: dat hij . . . enz.: (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door

de beëdigde verklaring van den getuige P. en door de aanwijzingen voortvloeiende uit die van den getuige F., en die van den getuige L., wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde is telastgelegd, met dien verstande dat de portemonnaie met inhoud behoorde aan F. en blijkende beklaagdes oogmerk van wederrechtelijke toeëigening uit het eigenmachtig beschikken daarover, het over boord werpen van de portemonnaie en van het muntstukje en van het antwoorden van „daar weet ik niets van”, toen F. bij hem naar de portemonnaie informeerde;

dat met het bewijs van die daadzaken tevens het bewijs van beklaagdes schuld daaraan is verkregen;

dat het feit moet worden gequalificeerd als diefstal;

Overwegende ten opzichte van de op te leggen straf:

dat beklaagde blijkens zijn erkentenis en het extract uit zijn conduiteboekje in October 1904 werd vrijgesproken van het met oordeel des onderscheids plegen van diefstal door twee vereenigde personen, twee maal gepleegd en zijn opzending werd gelast naar een Rijksopvoedingsgesticht tot den leeftijd van zeventien jaar;

dat hij daaruit vóór dien tijd, op 16 Mei 1906 uit hoofde van goed gedrag voorwaardelijk is ontslagen, doch zich in October 1907, nadat hij inmiddels op 2 December 1906 zeventien jaar was geworden, weder schuldig maakte aan oneerlijkheid en krijgstuuchtelijk werd gestraft voor dieverij aan boord;

dat mitsdien niet alleen door den thans gepleegden diefstal gebleken is dat beklaagde aan boord gevaarlijk is; dat hij ter zake van dezen laatsten diefstal onwaardig is den lande als militair te blijven dienen;

dat deze diefstal van weinig beteekenis is wat betreft de waarde van het ontvreemde en van zeer weinig wat betreft toegebracht nadeel en den beklaagde wel wat gemakkelijk is gemaakt door F's dronkenschap en verzuim zijn eigendom in zijn kastje te sluiten;

dat beklaagde sedert 27 Juli 1911 in voorloopige verzekerde bewaring is opgenomen in het provoosthuis alhier;

Gezien de artikelen 1, 2, 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 193), 27 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De zee-krijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam,

Rechtdoende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau enz. enz. enz.

Verklaart den gedetineerde schuldig aan diefstal;

Veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde van af 27 Juli 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht en met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren; veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de justitie en die van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van dezen krijgsraad.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vonnis dd. 30 Juni 1913.

Fiat-executie verleend te Willemsoord den 3den Juli 1913 door den vice-admiraal, directeur en commandant der marine.

President: A. H. C. HEIJDEMAN, Kapt.-Luit. ter Zee.

Leden: Kapitein-kwartiermeester E. A. VAN WELY, Luitenant ter Zee der 2de klasse K. P. F. SCHMITT, Officier van Administratie der 2de klasse C. A. HAUER en de Luitenants ter Zee der 2de klasse R. KWASR, A. U. P. F. VASTENOU en de Officier van Administratie der 2de klasse D. W. GESINK.

Fiscaal: Off. van Adm. der 1ste klasse Mr. G. J. JUTTE.

Secretaris: Off. v. Adm. der 2de klasse S. N. VAN DEN BERG.

Militiewet (1912). Artt. 74, 108, 1e lid.

Krijgsraad: *Op den zeemilicien als loteling der lichting 1912 ingedeeld 7 Maart 1912, die als verlofganger niet heeft voldaan aan de oproeping om zich op 9 Augustus 1912 aan te melden voor eerste oefening in den werkelijken dienst, zijn de bepalingen betreffende de desertie van het C. W. W. niet van toepassing, nu gebleken is dat hem bij of na zijne inlijving niet is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht stond. De werkingssfeer van art. 108 Militiewet (1912), bepalende dat de oproeping en inlijving van hen, wier oproeping volgens art. 99 der Militiewet 1901 in 1912 moet plaats hebben, geschieden zal overeenkomstig de regelen welke daartoe golden vóór het in werking treden der Militiewet (1912), strekt zich niet uit tot den toestand na de inlijving ingetreden.*

Anders: *De Minister van Marine, 23 Juni 1913 B N°. 90:*

De inlijving van dezen tot de lichting 1912 behoorenden zeemilicien werd krachtens art. 108, 1ste lid, Militiewet (1912) beheerscht door de vóór 1 Maart 1912 geldende regelen, die omtrent zoodanige bekendmaking niets bepaalden.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

Gezien de stukken van het proces, door den eischer onder inventaris overgelegd;

Overwegende dat beklaagde B., oud 20 jaren, geboren te Rotterdam, op den 7den Maart 1912 is ingedeeld als zeemilicien als zijnde loteling der lichting 1912 uit de provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam;

Overwegende dat beklaagde voor den zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het navolgende:

dat hij, na op den 7den Maart 1912 ingedeeld als zeemilicien en tevens te zijn gesteld in het genot van verlof, als verlofganger gevestigd in de gemeente Rotterdam, door den burgemeester van die gemeente opgeroepen om op den 9den Augustus 1912 zich aan te melden aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” te Willemsoord en zulks voor eerste oefening in den werkelijken

dienst, aan die oproeping niet heeft voldaan en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op den 28sten Mei 1913 vrijwillig heeft gemeld aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” te Willemsoord;

Gelet op de schriftelijke voordracht tot vrijspraak door den eischer overgelegd, strekkende tot niet ontvankelijk verklaring van eischer in zijne strafvervolgving en, onder opheffing van het verband waaronder beklaagde zich tengevolge van het afleggen van de belofte van artikel 38 Rechtspleging bij de Zeemacht bevindt, tot vrijspraak en tot bepaling dat de kosten zullen komen ten laste van den Staat;

Overwegende dat, vermits de persoon van beklaagde bij de Marine geheel onbekend was, een opzettelijk onderzoek is ingesteld omtrent de identiteit van beklaagde en den zeemilicien B. wiens inlijving bij de Zeemilitie hooger werd vermeld;

Overwegende te dien aanzien:

dat ten processe het navolgende is gebleken:

1°. dat beklaagde ten processe heeft getoond en overgelegd verscheidene aan B. gerichte briefkaarten en een afrekeningsboek, uit welks inhoud, hoewel in de Noorsche taal gesteld, voldoende blijkt, dat B. op den 14den Juni 1912 te Batavia heeft dienst genomen op een Noorsch schip, terwijl een daarin voorkomende afrekening, wat de creditzijde der rekening betreft, een post vertoont, becijferende het verdiende loon van en met 1 Juli 1912 tot en met 23 Mei 1913;

2°. dat de luitenant ter zee der 2de klasse G. onder eede heeft verklaard: dat op den 28sten Mei 1913 des middags iets voor half vijf zich bij hem, die toen de wacht had aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” te Willemsoord, heeft aangemeld de hem, getuige, ten processe vertoonde beklaagde, dat die persoon opgaf te zijn de zeemilicien B. en daarbij een zakboekje overlegde; dat hij, getuige, bij het commandement heeft laten nakijken wat er van dien B. bekend was en dat toen bij onderzoek is gebleken dat B. in October 1912 was afgevoerd als deserteur, omdat hij in Augustus te voren niet was opgekomen;

3°. dat F. B., donkeyman bij de Rotterdamsche Lloyd te Rotterdam, gehoord met toestemming van den beklaagde en den fiscaal, onder eede heeft verklaard:

dat de hem ten processe vertoonde beklaagde is zijn zoon F., geboren uit zijn huwelijk met A. H. S., wiens geboorte geconstateerd wordt in het hem, getuige, ten processe voorgelezen extract-geboorteregister ten name van F. B., geboren te Rotterdam, 25 October 1892;

dat deze zoon in het jaar 1912 bij de Zeemilitie te Rotterdam is ingelijfd; Overwegende dat door een en ander de identiteit van beklaagde en den op 7 Maart 1912 bij de Zeemilitie ingedeelde B. vaststaat;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daaromtrent heeft opgegeven:

dat hij in Maart 1912 als zeemilicien, zijnde loteling van Rotterdam, is ingedeeld; dat hij in Januari 1912 van het gemeentebestuur aldaar bericht heeft gekregen dat hij op 9 Maart 1912 onder dienst moest komen; dat hij daarop naar het militiegebouw te Rotterdam is gegaan en daar mondeling uitstel heeft verzocht om nog een reis naar Indië te maken; dat hij daarop een brief heeft gekregen, waarin hem werd medegedeeld dat hij eerst in Augustus 1912 zou behoeven op te komen; dat hij uitstel heeft verzocht om nog een reis met de „Wilis” van de Rotterdamsche Lloyd te kunnen maken; dat dat schip 28 Maart 1912 in Holland zou terugkomen; dat hij een reis met dat schip heeft gemaakt en toen hij weer

in Holland kwam, nog tijd had om met de „Sindoro” een reis te maken en dan nog juist vóór 9 Augustus 1912 weer binnen kon zijn;

dat hij op de uitreis van de „Sindoro” naar zijne meening onrechtvaardig is gestraft door den kapitein van dat schip; dat hij namelijk was gestraft omdat hij den 3den machinist zou hebben uitgemaakt voor „kwajongen” en „aap”, waar echter niets van waar was; dat, toen hij in Batavia geen recht kon krijgen en wel voorzag dat hij het niet zou uithouden om onder dien machinist de reis te volbrengen, hij te Batavia van boord is geloopen en zich heeft doen aanmonstereen op een Noorsche bark;

dat hij met die bark op 12 Juli 1912 van Batavia is vertrokken en dat het zeggen was dat zij in Januari 1913 zouden binnenvallen in Falmouth; dat dat hem de eenige manier toescheen om naar Europa te kunnen gaan; dat hij op de groote stoomvaartlijnen geen plaats kon krijgen; dat hij in werkelijkheid 23 Mei 1913 in Hamburg is binnengekomen; dat hij den volgenden dag is afgemonsterd, zich toen naar Rotterdam heeft begeven, waarna hij zich op Woensdag 28 Mei 1913 te Nieuwediep aan boord van de „Neptunus” heeft aangemeld om zijne eerste oefening te volbrengen; dat hij, nadat hij bij de Zeemilitie was ingedeeld, niet in eene andere gemeente dan te Rotterdam is gevestigd geweest;

Overwegende dat ten processe het navolgende is gebleken:

A. uit de navolgende bescheiden als:

1°. een authentiek extract uit het stamboek van beklaagde:

dat hij op 7 Maart 1912 is ingedeeld als zeemilicien, zijnde loteling der lichting 1912 uit de provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam onder n°. 799;

dat deze op 16 October 1912 is afgevoerd als deserteur, zijnde op 9 Augustus 1912 niet opgekomen voor 1ste oefening;

2°. een authentiek afschrift van een verlofpas:

dat op den 28sten Maart 1912 door den commandant van Hr. Ms. „Neptunus” ingevolge machtiging en op last van den directeur en commandant der marine te Willemsoord aan B., zeemilicien van de lichting 1912 een verlof tot 9 Augustus 1912 is verleend, welke verlofpas op den 1sten April 1912 door den burgemeester van Rotterdam voor gezien is geteekend;

3°. een voor gelijkkluidend afdruk door den secretaris der gemeente Rotterdam geteekende kennisgeving van den burgemeester dier gemeente:

dat ter kennisse wordt gebracht van B., met tijdelijk verlof gezonden zeemiliciens der lichting 1912: dat hij ingevolge een door hem, burgemeester, ontvangen aanschrijving gehouden is tot opkomst in werkelijken dienst en dat hij zich daartoe op 9 Augustus te melden heeft aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” te Willemsoord;

4°. een authentiek extract uit de missive van den commandeerenden officier van Hr. Ms. „Neptunus” van 12 Augustus 1912 N°. 874/Z:

dat de commandeerende officier voornoemd op grond van § 20 (van bijlage 1) der bepalingen betreffende de oefening der zeemiliciens kennis geeft dat de zeemiliciens van de 2de ploeg der lichting 1912 zijn geëmbarkeerd met uitzondering van: 972, zeemilicien-stoker B., die op 9 Augustus 1912 had moeten opkomen en zonder bekende reden is achtergebleven;

B. uit de onder eede afgelegde verklaring van den luitenant ter zee der 2de klasse G.: zie diens verklaring hooger reeds weergegeven;

Overwegende dat Zijne Excellentie de Minister van Marine, blijkens den ten processe in afschrift aanwezigen brief, gericht aan den directeur en commandant der marine te Willemsoord van 16 October 1912 Bureau B.

N°. 45 last heeft verstrekt om beklaagde wegens niet voldoen aan de oproeping tot opkomst in werkelijken dienst af te voeren als deserteur;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, den inhoud der hoogerweergegeven schriftelijke bescheiden en de beëdigde verklaring van den getuige G., wettig en overtuigend met zijn schuld daaraan is bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat beklaagde geene redenen heeft opgegeven welke tot rechtvaardiging van zijn ongeoorloofd achterblijven van het hem verleend verlof kunnen strekken;

Overwegende dat alsnog de vraag moet worden beantwoord of op beklaagde de bepalingen betreffende de desertie van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water van toepassing zijn, welke vraag aan de hand van het bepaalde in artikel 74 der Militiewet 1912 dient te worden beantwoord;

Overwegende dat bij gemeld wetsartikel onder meer is bepaald: dat vanaf het oogenblik waarop aan de manschappen bij of na hunne inlijving is bekend gemaakt dat zij onder de militaire tucht staan, op de manschappen der Zeemilitie het Crimineel Wetboek en het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water van toepassing zijn, voor zooveel desertie betreft, zoodra zij ingevolge het bepaalde in artikel 98 als deserteur zijn afgevoerd;

Overwegende dat hooger reeds is gebleken dat beklaagde bij de Zeemilitie is ingelijfd en behoorlijk is afgevoerd als deserteur, zoodat ter onderzoek slechts overblijft of aan beklaagde bij of na zijne inlijving is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht stond;

Overwegende te dien aanzien:

dat beklaagde ontkent dat een dergelijke bekendmaking hem is gedaan; en voorts:

dat Zijne Excellentie, de Minister van Oorlog, ad interim Minister van Marine, blijkens een ten processe overgelegden brief, gericht aan den fiskaal bij dezen zee krijgsraad van 23 Juni 1913 Bureau B N°. 90, heeft te kennen gegeven:

dat aan den zeemilicien B. niet is bekend gemaakt, dat hij onder de militaire tucht stond, aangezien krachtens art. 108, eerste lid der Militiewet de inlijving van dezen tot de lichting 1912 behoorenden zeemilicien beheerscht werd door de vóór 1 Maart 1912 geldende regelen, die omtrent eene zoodanige bekendmaking niets bepaalden, voor zooveel noodig de aandacht vestigende op het bepaalde in artikel 72 van het gewijzigde Koninklijk besluit van 2 December 1901 (*Staatsblad* N°. 230) en op het voorkomende onder 6° in het bij dat besluit behorende model N°. 13, litt. B., en op het bepaalde in artikel 144, eerste lid, der Militiewet 1901;

Overwegende dat, nu is gebleken dat aan beklaagde bij of na zijne inlijving bij de Zeemilitie de bekendmaking dat hij onder de militaire tucht stond, niet is gedaan, eischer ambtshalve in zijne strafvervolgning niet ontvankelijk moet worden verklaard;

immers dat geenszins — gelijk het departement van marine schijnt aan te nemen — de werkingssfeer van artikel 108 der Militiewet, bepalende dat de oproeping en inlijving van hen, wier oproeping volgens artikel 99 der Militiewet 1901 in 1912 moet plaats hebben, zal geschieden overeenkomstig de regelen welke daartoe vóór het in werking treden der Militiewet 1912 golden, zich uitstrekt tot den toestand na de inlijving ingetreden;

dat dan ook, indien de kennisgeving van den Commissaris der Koningin in Zuid-Holland, gericht aan beklaagde, de aantekening onder 6° voor-

komende in het model, waarnaar het ministerieel schrijven verwijst, zoude hebben ingehouden, de kennisgeving eene onjuistheid zoude hebben beheld; dat echter in de ten processe overgelegde kennisgeving van den Commissaris der Koningin in Zuid-Holland van 15 Februari 1912 de onder 6° voorkomende passage: „Krachtens art. 133 der Militiewet 1901” is gewijzigd in: „krachtens de Militiewet;”

Gezien artikel 163 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart eischer ambtshalve niet ontvankelijk in zijne strafvervolging;

Spreekt beklagde, onder opheffing van het verband waaronder hij zich tengevolge van het afleggen van de belofte in artikel 38 van de Rechtspleging bij de Zeemacht voorgeschreven bevindt, vrij;

Bepaalt dat de kosten en misen van de justitie en die van den processe zullen worden gedragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 3 Mei 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN
C. J. G. DE BOOX, H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Een bij de zeemacht in Ned.-Indië dienende schepeling klaagt zich over eene hem opgelegde krijgstuchtelijke straf bij het H. M. G.

De commissie van officieren, ingevolge de ter zake geldende voorschriften benoemd tot het onderzoeken van de klacht, kan niet voldoen aan het voorschrift, den klager mededeeling te doen van het sluiten van het onderzoek en inzage te verleenen van de stukken, vermits op dat tijdstip de klager, voorgedragen zijnde tot ontslag uit den zeedienst wegens slecht gedrag, reeds naar Nederland was opgezonden.

De griffier van het H. M. G. geeft kennis aan klager, die inmiddels bij resolutie van den Minister van Marine uit den zeedienst is ontslagen, dat de stukken voor hem ter inzage liggen ter griffie van den Hove.

Het H. M. G. verklaart de klacht zóó ongegrond en lichtvaardig, dat zij enkel aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven, doch kan den klager deswege niet meer straffen, nu hij inmiddels uit den dienst is ontslagen. (1)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de verklaring den 19den Januari 1910 geteekend door V., oud 22 jaar, dienende als matroos 3de klasse aan boord van Harer Majesteits

(1) Hoewel de klachtzaak op zich zelf van weinig belang is, wordt deze beschikking opgenomen om de eigenaardigheid van het geval dat zich hier voordoet. Immers betrof het eene zaak, die krachtens de wet (R. Z.) bij den militair rechter (H. M. G.) was aanhangig gemaakt en moest de betrokken militair (klager), eveneens krachtens de wet, in afwachting der rechterlijke beslissing in arrest worden gesteld ofgehouden. Omtrent opheffing van of ontslag uit het arrest gedurende de behandeling der zaak bepaalt de

pantserschip „Koningin Regentes”, houdende dat hij zich beklaagt over de mutatie van de hem op 18 Januari j.l. door zijn commandant opgelegde straf, luidende: „een ongepaste houding aangenomen na het ontvangen van „eene aanmerking”;

Gezien de verhooren te dezer zake gehouden door de commissie, te dien einde benoemd den 22sten Januari 1910 door den kapitein ter zee, commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, alsmede een schrijven dier commissie van 10 Maart 1910, houdende dat de straffer inzage heeft bekomen van het gehouden onderzoek, geene aanvulling geëischt heeft en geene memorie heeft ingediend, en dat klager, na het sluiten der informatiën, voorgedragen zijnde voor ontslag uit den zeedienst, per particulier stoomschip naar Nederland is teruggezonden, zoodat hem van dat sluiten geen kennis is gegeven en hem evenmin inzage der stukken is verleend;

Gezien een schrijven van den Minister van Marine van 20 April 1910 Bureau B No. 53, berichtende dat klager met 4 April 1910 wegens slecht gedrag uit den zeedienst is ontslagen;

Gezien een schrijven van den klager van 25 April ll. waaruit blijkt dat hij van 's Hof's griffier kennisgeving heeft ontvangen dat de stukken voor hem ter Griffie van den Hove ter inzage hebben gelegen;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrondverklaren der klacht;

Overwegende dat uit de stukken en uit het gehouden onderzoek is gebleken:

dat klager op 18 Januari 1910 door den commandant van genoemden bodem, den kapitein ter zee R., is gestraft met 24 uur provooft-arrest met vermindering van kost, met de daarbij aangegeven reden: „Een ongepaste houding aangenomen na het ontvangen van een aanmerking”;

dat door den bootsman A. v. d. M., chef d'equipage aan boord van Harer Majesteits „Lombok” onder eede is verklaard:

dat hij op 5 Januari 1910, dienende aan boord van Harer Majesteits „Koningin Regentes”, zag dat klager bij de werkzaamheden een groote balie op zij zette en daarna een kleine balie met groote kracht daarin gooide; dat hij den klager daarop opmerkte: „je weet toch dat je hier „achteruit niet gooien mag”, waarop klager hem wezenloos aankeek en toen gewoon wilde doorgaan met het verzetten der balies, waarop hij tegen klager zeide: „laat staan! heb je me gehoord?” op welke vraag klager niet antwoordde, evenmin als op de volgende „heb je me begrepen?” maar hem, getuige, wezenloos bleef aankijken, waarop getuige hem beval: „uitscheiden, tred aan daar!” en van het voorgevallene rapport heeft gemaakt aan den adelborst van de wacht;

dat deze verklaring in hoofdzaak wordt bevestigd door die van den onder eede gehoorde opperschipper J. B. C., die het voorgevallene heeft

---

wet niets, maar het H. M. G. kent zich — blijkens de praktijk — daartoe de bevoegdheid toe en het is duidelijk dat, hangende de rechtzaak, alleen de rechter daartoe bevoegd kan zijn.

I. c. werd het recht in zijn bij de wet geregelde loop gestuit door den administrativen maatregel betreffende het ontslag uit den dienst.

Als gevolg van dien maatregel zag de klager zijn wettelijk arrest opgeheven en zich gevrijwaard voor de straf die ingevolge de wet op hem zou moeten worden toegepast.

Natuurlijk zal dit gevolg noch het belemmeren van den rechtsgang door den maatregel zijn beoogd en is bij het nemen der beslissing nopens klagers ontslag uit den dienst waarschijnlijk slechts abusievelijk de nog hangende klachtzaak voorbij gezien.

(Red. M. R. T.)

bijgewoond en er bijvoegt dat klager, na het vernemen van diens opmerking, den bootsman wezenloos aankijkende, de schouders ophaalde;

dat klager in hoofdzaak het voorgevallene meedeelt overeenkomstig het door de getuigen verklaarde, daarbij voegende dat de bedoelde balie hem uit de handen gleed en dat hij het raadzaam vond op de opmerking van den bootsman niets te zeggen, daar deze een houding aannam, waaruit hij kon opmaken dat: „als hij iets zou zeggen, er herrie van zou komen”;

Overwegende dat door de verklaringen der beide getuigen, in verband met klagers eigen opgave, is gebleken: dat klager, na het ontvangen van een zeer gegronde opmerking van den bootsman, dezen, zonder iets tot verschooning of verklaring aan te voeren, wezenloos heeft staan aanstaren en, op diens daarna herhaaldelijk tot hem gerichte vraag, niet heeft geantwoord; dat die door hem aangenomen houding ongepast was en klager deswege terecht, op grond van artikel 21, in verband met artikel 28 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water is gestraft; dat de straf niet te zwaar is en de reden daarvan met juistheid is omschreven;

dat het indienen der klacht door niets is gerechtvaardigd en zij dus zóó ongegrond en lichtvaardig is dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven, maar dat het, na het sedert gevolgd ontslag van klager uit 's Rijks zeedienst, niet meer mogelijk is hem deswege te straffen;

Krachtens de artikelen 9-12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie,

Beslissende op de ingediende klacht;

Verklaart die zóó ongegrond en lichtvaardig dat zij enkel aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden gezonden aan den straffer en aan den advocaat-fiscaal en dat aan klager daarvan mededeeling zal worden gedaan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 2 September 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Een schepeling beklaagde zich bij het H. M. G. over eene straf, hem opgelegd wegens: „In het buitenland passagier zijnde zich in den drank te buiten gegaan en deswege door de politie in arrest gesteld”.

Het Hof overweegt dat klager zich blijkens de beëdigde verklaringen van twee getuigen onder den invloed van sterken drank heeft bevonden, welke verklaringen niet worden ontzenuwd door die van twee andere getuigen en evenmin door klagers ontkenenis; dat klager nadat hij geheel-onthouder was geworden nog meerdere malen wegens drank-delicten werd gestraft en dus een zeer bijzondere opvatting omtrent het gebruiken van sterken drank koestert, zoodat aan zijn ontkenenis geen waarde kan worden gehecht.

Verklaart de klacht ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring d.d. 26 Mei 1910 van een korporaal-stoker, dienende aan boord van Harer Majesteits pantserdekschip „Utrecht”, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de reden van de straf van 10 dagen strafdienst met inhouding der halve soldij, hem 24 Mei 1910 opgelegd door zijn commandant, den kapitein ter zee C., wegens: „In het buitenland passagier zijnde zich in den drank „te buiten gegaan en deswege door de politie in arrest gesteld”;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrondverklaring der klacht en handhaving der strafen strafreden;

Overwegende dat de aangevallen straf aan klager is opgelegd ten gevolge van het met hem gebeurde te Buenos-Aires op den 22sten Mei 1910, toen hij door de politie wegens dronkenschap werd gearresteerd;

Overwegende dat door klager bij zijn verhoor voor officieren-commissarissen omtrent het met hem voorgevallene is medegedeeld, dat hij den bedoelden dag te ongeveer 5 uur 's avonds met den stoker 1ste klasse v. d. H. is gaan passagieren; dat zij toen in verschillende cafés ieder een glas bier, twee glazen jenever (het was toen ongeveer 8 uur) en een kop koffie hebben gedronken; dat het hem opviel dat de kellner uit een wit fleschje met geel vocht iets in de koffie van v. d. H. deed; dat hij dergelijk ingieten in zijn eigen koffie heeft voorkomen door het kopje met zijn hand af te sluiten; dat v. d. H. daarna de deur uitging en hij (klager) nog even bleef praten met een Argentijnsch matroos en tevens betaalde; dat, toen hij buiten kwam, hij v. d. H. door de politie zag wegdragen; dat hij een kleine tien minuten later door dezelfde politie werd gehaald terwijl hij nog met den Argentijnschen matroos was; dat hij met de politie is medegegaan, gevolgd door dien matroos; dat hij op het bureau geen woord van de ondervraging door den commissaris verstond; dat hij zijn baadje en muts moest afleggen en gebracht werd in een cel door een open hek afgesloten; dat hij v. d. H. zag zitten; dat deze dronken was; dat hij niet weet waarvan omdat zij steeds hetzelfde gedronken hadden; dat hij gevraagd heeft om den consul; dat hij te ongeveer 10 uur weder voor den commissaris werd gebracht in tegenwoordigheid van een Hollander; dat hij door dezen heeft doen vragen waarom hij opgebracht was en of hij ontslagen mocht worden; dat hij daarop alleen vernam dat hij in arrest bleef; dat te ongeveer half twaalf de adelborst S. hen kwam halen; dat hij aan dezen gevraagd heeft voor hem te willen informeeren waarom hij opgepikt was, omdat hij niet beschonken was en niets gedaan had; dat daarop mijnheer S. knipoogde en zeide dat hij zag dat hij (klager) niet dronken was, op een wijze die hem deed denken dat mijnheer het tegendeel dacht; dat hij een beetje opgewonden was door de behandeling door de politie en misschien ook wat prikkelbaar; dat hij toen tenminste gezegd heeft; „ja, maar u hoeft niet te knipoogen”, dat, toen hij zijn baadje terugkreeg; hij merkte dat hij er vier pesos uit miste; dat, toen aan den adelborst S. gezegd werd, dat er geen geld geweest was, hij verklaard heeft niet mede te willen gaan voordat de consul er geweest was, om hem te helpen het geld terug te krijgen en de reden van zijn arrestatie te vernemen; dat hij den volgende morgen met een anderen adelborst is mede gegaan die hem zeide dat de zaak van het geld aan boord zoude worden onderzocht; dat hij zeker weet niet dronken te zijn geweest; dat alles, wat hij dien dag gedronken had,

van vijf tot acht uur, niet voldoende is om hem dronken te maken; dat hij de dronkenschap van v. d. H. toeschrijft aan het toevoegsel dat in diens koffie is gedaan, daar deze, na het gebruik daarvan, zijn zinnen is kwijt geraakt; dat hij wel toestemt op het politiebureau opgewonden te zijn geweest, wat geen wonder was na de door hem ondervonden behandeling en de onmogelijkheid om zich daarbij verstaanbaar te maken;

Overwegende dat door den adelborst 1ste klasse S. bij zijn verhoor voor officieren-commissarissen onder eede is verklaard, dat klager toen deze den 22ste Mei 1910 op het bureau van politie voor hem werd gebracht, er verwilderd uitzag, eenigszins waggelend binnenkwam, terwijl zijn oogen eenigszins rood belooopen waren;

dat klager hem, op zijn vraag of hij geneigd was mede te gaan, zonder last te veroorzaken, zeer levendig antwoordde: „ik ben hier aan den wal „ingerekend, zonder iets gedaan te hebben; ik leef hier in een vrij land, „ik ga niet mede vóór dat ik weet waarom ik hier in de gevangenis gebracht „ben”; dat hij klager daarop zeer kalm op diens recht wees om zich, bij zijn aanboord komst, over de ondervonden behandeling te beklagen, waarop deze in eens uitschoot: „wat, mijnheer, weet u wat voor rechten wij bij „de marine hebben, daar weet u niets van?!” dat, toen de korporaal N. hem zijn baadje wilde helpen aantrekken, klager tegen dezen zeide: „blijf „van mij af, je heb niets met mij te maken, we zijn hier in een vrij land, „we zijn hier in Argentinië”; dat klager daarna eerst mede wilde gaan, doch dat, toen hij geld miste en er gezegd werd dat er geen geld bij hem gevonden was, klager zeide: „Nee, ik ga niet mede voor ik dat geld „terug heb; mijnheer u hebt hier niets over mij te zeggen, we zijn hier in een vrij land”; dat hij zeer stellig den indruk van dronkenschap heeft gekregen en wel door klagers voorkomen, door de heftigheid bij zijn optreden en betoogen, door het vervallen in herhalingen en het abnormale zijner argumenten; dat de commissaris hem zeer stellig verklaarde dat klager dronken geweest was; dat hij klager tegen hem niet over den consul heeft hooren spreken; dat klager alleen voortdurend zijn (getuige's) recht van optreden ontkende, omdat hij in een vrij land was;

Overwegende dat door den korporaal der mariniers N. voor officieren-commissarissen als getuige onder eede een verklaring is afgelegd omtrent het gedrag en de woorden van klager tijdens diens gesprek met den adelborst 1ste klasse S. in het bureau van politie te Buenos-Aires op den 22sten Mei 1910, die, wat aangaat de feiten en den zin der uitdrukkingen door klager gebezigd, geheel overeenkomt met de beëdigde verklaring van genoemden adelborst, terwijl daarin door dien getuige nog werd medegedeeld dat klager bij het binnenkomen van den adelborst S. de houding aannam en salueerde, daarbij zeggende: „neen, dat mag ik niet doen, want „ik heb geen hoofddeksel op”; dat hij den indruk kreeg dat klager een beetje te veel gedronken had, dat zijn uiterlijk verwilderd was en zijn oogen belooopen waren; dat klagers optreden bij hem den indruk versterkte dat hij nog wat onder den invloed van drank was en dat althans de drank invloed op hem gehad had;

Overwegende dat door den marinier 2de klasse B. onder eede voor officieren-commissarissen is verklaard dat, bij het gebeurde met klager en den adelborst 1ste klasse S., hij bij den stoker v. d. H. moest blijven, waardoor hij niet bijzonder op klager heeft gelet; dat deze wel buitengewoon druk was, doch rechtop liep; dat klager, noch v. d. H., den indruk maakte bepaald dronken te zijn; dat v. d. H. daar nog eer het uiterlijk van had dan klager;

Overwegende dat door den kapitein-luitenant ter zee L. voor officieren-commissarissen onder eede is verklaard, dat den 23sten Mei 1910 een officier van de politie te Buenos-Aires aan boord kwam en hem rapporteerde dat klager en v. d. H. den vorigen dag in arrest waren genomen omdat ze dronken waren en vochten; dat klager v. d. H. had geslagen en deze toen door omstanders werd verhinderd om klager te lijf te gaan; dat zeven man noodig waren om hem te arresteren; dat zij zeer veel leven maakten en zich gedroegen als „Indianen”; dat zij zich tegen den Holland-schen officier aan het bureau zeer ongepast hadden gedragen;

Overwegende dat door den stoker 1ste klasse v. d. H. onder eede voor officieren-commissarissen is verklaard, dat hij in den avond van den 22sten Mei 1910 dronken is geweest, doch bij klager geen dronkenschap heeft opgemerkt;

Overwegende dat uit de beëdigde verklaringen van den adelborst 1ste klasse S. en den korporaal der mariniers N. blijkt dat klager zich in den avond van den 22sten Mei 1910 bevond onder den invloed van sterken drank, dat hij zich dus in den drank te buiten had gegaan; dat hij deswege door de politie was gearresteerd; dat die beëdigde verklaringen niet worden ontzenuwd door die van den marinier B. en van den stoker v. d. H. en evenmin door klagers ontkenenis;

Overwegende toch dat, wat die ontkenenis aangaat, klager, volgens aantekeningen in het extract-conduite boekje, nadat hij in 1905 geheel-onthouder was geworden, nog meerdere malen, wegens drank-delicten, werd gestraft en hij dus een zeer bijzondere opvatting omtrent het gebruiken van sterken drank koestert, zoodat aan bedoelde ontkenenis geen waarde kan worden toegekend;

Overwegende dat klager zich dus heeft schuldig gemaakt aan het in de strafreden genoemde feit, hetwelk strafbaar is ingevolge de artikelen 24 en 25 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende dat mitsdien de straf aan klager op 24 Mei 1910 terecht is opgelegd; dat deze niet te zwaar is voor de gepleegde overtreding, en de reden daarvoor juist is omschreven;

Gezien de artikelen 9 en 10 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Handhaaft straf en strafreden;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den advocaat-fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 7 Juni 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Weigering van een militair om zich aan eene geneeskundige behandeling te onderwerpen.

Als militieplichtige tot den krijgsdienst geroepen, was klager niet gerechtigd zich voor de verulling van dien dienst ongeschikt of minder geschikt te laten door het weigeren eene geneeskundige behandeling te ondergaan die voor zijne gezondheid geen gevaar zou opleveren en hem zelfs geen pijn zou veroorzaken; door zulks te weigeren gedroeg hij zich op eene wijze die met de instandhouding eener goede krijgstucht onbestaanbaar is. (1)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht, gedagteekend 4 Mei 1910 van een milicien-soldaat, in garnizoen te Bergen op Zoom, over de straf van vier dagen provoost hem op genoemden dag, met autorisatie van den regiments-commandant, opgelegd door zijnen bataillons-commandant, met de strafreden: „Geweigerd „zich te onderwerpen aan eene behandeling zijner voeten, die door den „officier van gezondheid noodig werd geoordeeld, welke behandeling, volgens „verklaring van dien officier, geheel ongevaarlijk is;”

Gelezen klagers toelichting van zijne klacht, het betreffend bericht van den straffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord klager, straffer, den bij de zaak betrokken officier van gezondheid en, als deskundige, den officier van gezondheid 1ste klasse Dr. A. VAN DER MINNE, de beide laatsten onder eede;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om de klacht ongegrond te verklaren;

Overwegende dat de straf werd opgelegd nadat door den officier van gezondheid 2de klasse Dr. D. J. A. VAN R. op den 1sten Mei een schriftelijk rapport was ingediend, waarin werd gemeld dat op genoemden datum klager zich op het ziekenrapport bij hem had gemeld met eene klacht over pijn in de voeten welke van dien aard was, dat ook door hem geen lichte loopende dienst kon volgehouden worden; dat toen, bij onderzoek, was gebleken dat klager leed aan zweetvoeten, waarom hem werd medegedeeld dat hij, gedurende tien dagen, 's middags in het hospitaal, zijne voeten moest laten insmeren; dat klager daarop antwoordde dat hij dit niet kon toelaten omdat zijne moeder tegen zoodanige behandeling was; dat klager toen werd gewezen op de straf waaraan hij zich blootstelde door te weigeren zich te onderwerpen aan eene behandeling die geheel zonder gevaar was en geen pijn veroorzaakte, doch bleef weigeren ook toen hem later gelast

(1) Zie ook — wat betreft de vraag, in hoeverre een militair verplicht is zich aan eene geneeskundige behandeling te onderwerpen: Disp. H. M. G. 31-3-03 in Mil. Jur. Deel I No. 9; Disp. krijgsr. 1e mil. arr. 23-11-07 in M. R. T. Deel IV bladz. 173; art. 28 Hoofdstuk VI Deel II Ver. Kon. Marine (Regl. o. d. Gen. Dienst).

werd die behandeling toe te laten, daarvoor als motief opgevende dat zijne moeder absoluut tegen eene behandeling van zweetvoeten was; dat daarop de straf volgde waarover thans wordt geklaagd;

Overwegende dat voor dit Hof is verklaard:

door klager zoowel schriftelijk als mondeling:

dat hij zich den 1sten Mei heeft ziek gemeld met pijn in de voeten, niet voor zweetvoeten die hij zijn geheele leven heeft gehad zonder er eenigen last van te hebben, waarom hij dan ook niet geloofte dat die pijn in verband stond met de zweetvoeten; dat de dokter (officier van gezondheid) de voeten bekeek op ongeveer 1 M. afstand zonder die aan te raken waarom hij, klager, van meening is dat een grondiger onderzoek zou hebben uitgewezen dat de pijn, waarover hij toen klaagde, niet door zweetvoeten werd veroorzaakt; dat nochtans de dokter hem zeide de zweetvoeten te zullen behandelen; dat hij, klager, toen zijde van zijne ouders te hebben gehoord dat de behandeling van zweetvoeten gevaarlijk was voor de gezondheid en dat, hoewel de dokter beweerde dat dit niet het geval was, hij weigerde zich voor de zweetvoeten te laten behandelen; dat hij hiervoor is gestraft en de opgelegde straf hem onrechtvaardig voorkomt, omdat hij zich niet voor zweetvoeten had ziek gemeld en alleen heeft geweigerd zich te laten behandelen voor eene kwaal waarvoor hij zich niet had ziek gemeld; dat hij, toen hij zich ziek meldde, alleen pijn had in den rechtervoet en vroeger nooit van zijne voeten last heeft gehad, zelfs niet na of bij groote marschen; dat hij zijne zweetvoeten, die hij erkent te hebben, niet wilde laten behandelen omdat hij voor die behandeling bang is;

door den straffer schriftelijk:

dat klager op den 1sten Mei was aangewezen voor den dienst van kamerwacht en zich dien ochtend, zijnde een Zondag, ziek meldde en als zoodanig op het ziekenrapport verscheen, dat 's Zondags in het hospitaal wordt gehouden; dat de officier van gezondheid, Dr. D. J. A. VAN R., die hem op dat rapport zag, in het z. g. zieken-cahier meldde: „weigert beslist eene behandeling voor zweetvoeten, hoewel aan hem uitgelegd is dat deze behanding zonder schade is”; dat klagers compagniescommandant, van deze aantekening kennis genomen hebbende, den genoemden officier van gezondheid verzocht daarvan het rapport op te maken dat bedoeld is in de opgegeven aanleiding tot de straf, waarna door bedoelden compagniescommandant een klacht wegens dienstweigering ten laste van klager werd opgemaakt, welke klacht door hem, straffer, voor „gezien” geteekend aan den regimentscommandant werd doorgezonden; dat de regimentscommandant, van meening zijnde dat mogelijk verregaand onverstand de aanleiding tot de weigering was geweest, den bataillonscommandant, straffer, opdroeg den klager op de gevolgen zijner weigering te wijzen en, zoo hij bleef volharden, de zaak krijgstuchtelijk af te doen; dat hij, straffer, toen eerst den compagniescommandant bij zich heeft ontboden en, op eene betreffende vraag, tot antwoord kreeg dat klager, bij militaire marschen, herhaaldelijk eenige meters was achtergebleven en steeds moest worden aangezet om op te sluiten; dat hij daarna den klager bij zich heeft laten komen, hem vroeg waarom hij had geweigerd om zich te laten behandelen en tot antwoord kreeg dat hij zich niet voor zijne zweetvoeten had ziek gemeld en dat zijn vader er tegen was dat hij zich voor die zweetvoeten liet behandelen, hoewel hij erkende dat gebrek te hebben en altijd moeite bij het loopen te hebben gehad; dat hij, straffer, den klager toen gewezen heeft op de gevolgen van het volharden bij zijne weigering en op zijne verplichtingen om zich te laten behandelen, daar die behandeling geheel

niet gevaarlijk was en geen pijn veroorzaakte; dat klager echter bij zijne weigering bleef, door te zeggen dat hij zich niet liet behandelen, waarop hem de straf werd opgelegd welke door den regimentscommandant werd bekrachtigd; dat het zijns, dat is straffers, inziens niet aangaat dat een soldaat zich onttrekt aan eene geneeskundige behandeling voor een gebrek dat door den infanterist storend kan werken op zijne opleiding en deze het dus in de hand heeft, eene ziekte of invaliditeit naar eigen goedvinden te rekken; door den officier van gezondheid Dr. D. J. A. VAN R. mondeling:

dat op 1 Mei 1910 klager zich bij hem ziek meldde met pijn in den rechtersvoet en hij toen zag en rook dat klager zweetvoeten had en van meening was dat de pijn door die zweetvoeten ontstond; dat hij toen aan klager heeft gezegd dat hij die zweetvoeten moest laten behandelen, wat klager niet wilde toelaten, omdat zijne moeder er tegen was; dat hij toen, op verzoek van den straffer, het rapport heeft geschreven dat aan het Hof is overgelegd en waarin voorkomt dat klager gedurende tien dagen zijne voeten 's middags in het hospitaal moest laten insmeren; dat hij aan klager heeft gezegd dat deze behandeling geheel zonder gevaar was en geen pijn veroorzaakte; dat het een gewoon volksgeloof is dat de behandeling van zweetvoeten gevaarlijk is; dat hij dikwijls zweetvoeten heeft behandeld en door inwrijving met formaline goede resultaten heeft gehad, hoewel meestal na een jaar de oude kwaal terugkomt; dat in dit geval het zien van den eenen voet waarover werd geklaagd voldoende was om de diagnose te maken en daaruit te concludeeren dat klager zweetvoeten had en, tengevolge daarvan, pijn in zijn voet waardoor hij niet kon loopen; door den officier van gezondheid Dr. VAN DER MINNE, mondeling als deskundige:

dat, vooral bij het maken van groote marschen, zweetvoeten bij militairen veelvuldig voorkomen en de kwaal zich openbaart door afscheiding van eene groote hoeveelheid vocht door de zweetklieren, vooral in de voetzool en tusschen de teenen; dat de aangewezen behandeling bestaat in het zooveel mogelijk reinhouden van de voeten, het dikwerf verwisselen van sokken en het insmeren met eene oplossing van formaline, hetgeen de sterke werking der zweetklieren tegenhoudt; dat hij dikwijls heeft gehoord van het volksgeloof dat de behandeling van zweetvoeten gevaarlijk is, doch deze behandeling, voor zoover hem bekend, absoluut zonder gevaar is en hij nooit daarvan nadeelige gevolgen heeft gezien en zelfs bij de herhalingsoefeningen er nooit van heeft gehoord, dat iemand, die vroeger voor zweetvoeten met formaline behandeld was, er nadeelige gevolgen van had ondervonden of er toen over klaagde;

Overwegende dat uit het bovenstaande is gebleken dat klager op den 1sten Mei 1910, toen hij zich ziek had gemeld met pijn in den rechtersvoet, bevonden is behept te zijn met zweetvoeten en dat hij alstoen, aan den behandelenden officier van gezondheid en later ook aan zijn bataillonscommandant, heeft verklaard zich niet te willen onderwerpen en zich ook niet onderworpen heeft aan eene behandeling van die zweetvoeten door het aanwenden van een smeersel dat, als geneesmiddel, geheel geen gevaar oplevert en zelfs geen pijn veroorzaakt; dat deze weigering het gevolg kan geweest zijn van onverstand door het hechten aan een volksgeloof, dat blijkt te bestaan, maar dat deze verontschuldiging verviel nadat aan klager duidelijk en bij herhaling het ongegronde daarvan was uitgelegd;

dat klager, als militieplichtige tot den krijgsdienst geroepen, niet gerechtigd was zich voor de vervulling van dien dienst ongeschikt of minder geschikt te laten door het weigeren eene geneeskundige behandeling te

ondergaan, die voor zijne gezondheid geen gevaar zou opleveren en hem zelfs geen pijn zou veroorzaken, en dat hij, door zulks te weigeren, zich heeft gedragen op eene wijze die met de instandhouding eener goede krijgstucht onbestaanbaar is;

Overwegende dat klager derhalve te recht is gestraft met juiste strafreden en met eene straf welke, in verband met de omstandigheden waaronder de weigering plaats vond, niet te zwaar is;

Gezien de artikelen 15 en 16 der Rechtspleging bij de Landmacht, 3 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den advocaat-fiscaal.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Arrond.-Rechtbank te Alkmaar.

Rechtdoende in Strafzaken.

Zitting van den 12den November 1912.

Voorzitter: Mr. H. W. VAN TIENHOVEN.

Rechters: Mrs. A. D. H. QUINTUS en A. D. H. FOCKEMA ANDREAE.

Het opzettelijk bevorderen van desertie in tijd van vrede is volgens art. 203 Sr. alleen dan strafbaar, indien dit is geschied op eenige in art. 48 Sr. vermelde wijze.

Door anderen te bewegen om aan iemand, die voornemens is desertie te plegen, daartoe een pak kleeren te verstrekken, kan de beklaagde niet gezegd worden eene hulphandeling van het misdrijf desertie te hebben verricht.

Die handeling valt evenmin onder de zoogenaamde intellectuele medeplichtigheid. (1)

De Officier van Justitie,

tegen

G. H., zonder beroep, wonende te Helder, beklaagde, Raadsman Mr. J. VERDAM.

De Rechtbank;

Gezien de dagvaarding;

Overwegende dat de beklaagde is gedagvaard ter zake: dat zij te Helder op 17 Aug. 1912 in tijd van vrede, opzettelijk heeft bevorderd, dat A. J. T., matroos 3e klasse bij de Koninklijke Nederlandsche Marine, zich schuldig maakte aan desertie, door opzettelijk door voor hem en met hem aan schepelingen van Hr. Ms. „Wodan” te vragen en te doen vragen om een ander (blauw) pak voor T., dien krijgsman, in dienst van het Rijk der Nederlanden, van wien zij wist, dat hij die diende aan boord Hr. Ms. Heemskerk op straat is en was gaan loopen met het voornemen zich te onttrekken aan zijn dienstplicht en uit het land te wijken naar Antwerpen, bij te staan in zijn pogingen om zich in plaats van die militaire plunje, welke hij droeg, een ander (blauw) pak te verschaffen waarin hem het plegen van het door hem beoogde en gepleegd wordende feit mogelijk zou

(1) Dit vonnis is overgenomen uit W. v. h. R. No. 9487.

worden, althans gemakkelijker zou vallen, zulks terwijl T. inderdaad zoodanig blauwpak heeft gekregen, en hij zich heeft schuldig gemaakt aan desertie in tijd van vrede door op 17 Aug. 1912 zich ongeoorloofd te verwijderen, met het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten, van de plaats waar hij diende en niet tot op heden toe, immers niet binnen 14 dagen na zijn heengaan, terug te keeren;

O. dat de beklagde ter terechtzitting heeft verklaard, dat in den avond van 17 Aug. j.l. de haar toen nog niet bekende, doch dien dag bekend geworden A. J. T., gekleed in een wit matrozen werkpak in hare te Helder gelegen woning is gekomen haar mededeelende dat hij op straat was, en, ondanks hare vermaning om naar boord terug te keeren, verklarende dat hij er uit wou en zou, en naar Antwerpen wenschte te gaan; dat zij daarna op zijn verzoek naar de voor hare woning in de buitenhaven liggende Hr. Ms. Wodan is gegaan en, na aldaar aanvankelijk naar haar bekende matrozen te hebben gevraagd en of er ook verraad — d.w.z. een bootsman of officier — aan boord was, bij getuigen V. en T. er op aan heeft gedrongen dat aan T, een blauw matrozen pak zoude worden gegeven, wetende zij dat matrozen als ze aan den wal zijn, nimmer hun wit werkpak dragen en dit ten opzichte van T., opzien zou baren;

dat T., na aan boord te zijn gegaan, in blauw matrozenpak weer bij haar op de steiger is gekomen en zij hem om elf uur op de boot van Zurmühlen in de richting Amsterdam heeft zien wegvaren;

O. dat de navolgende getuigen ter terechtzitting hebben verklaard:

F. C.: dat hij in de 2e helft van Aug. j.l. te Helder acht man, waaronder A. J. T., matros 3e klasse bij de K. N. Marine aan boord van Hr. Ms. Heemskerk naar de provost moest brengen, toen drie hunner, waaronder T., tijdens dat transport zijn ontsnapt, terwijl T. niet door hem achterhaald is kunnen worden en hij dezen van af dat tijdstip niet meer terug heeft gezien;

dat het op dien dag was en sedert dien tijd vrede is geweest;

H. V., lichtmatros en

H. T., matros 3e klasse, beide aan boord van Hr. Ms. Wodan, achter-eenvolgens gelijkloidend:

dat beklagde in den avond van 17 Aug. j.l., staande op de steiger langs het te den Helder in de buitenhaven liggende wachtschip „Wodan” bij hen er zeer op aangedrongen heeft dat aan den hun bekenden, op Hr. Ms. Heemskerk dienenden matros T., die in een wit matrozenwerkpak bij haar op den steiger stond, een blauw pak werd gegeven, waarbij zij als reden aanvoerde, dat die matros was gaan loopen en op straat wou, voorts aanvoerende, dat de matros B. 't goed vond, dat zijn blauw pak gegeven werd, terwijl 't maar voor een half uurtje zou zijn, daar T. dan zijn eigen pak uit 't gebouw van de Marinebond zou kunnen halen, dat zij door 't aandringen en smeeken van beklagde er toe zijn overgegaan om het gevraagde te verstrekken en T. in een blauw matrozenpak gekleed, van boord is gegaan;

dat 't aan matrozen verboden is in hun wit werkpak te passagieren of — anders dan voor werkzaamheden — aan den wal te vertoeven;

H. T. bovendien dat hij met T. naar de kist van den matros B. is gegaan en hij aldaar gezien heeft dat T. daaruit een blauw matrozenpak nam en aantrok, zijn wit werkpak aldaar achterlatende;

getuige V. bovendien: dat beklagde, toen T. met T. wegging om 't pak te halen tegen hem gezegd heeft: „als hij nu maar opschiet 't is al bij tien uur, anders haalt hij de boot niet meer”;

O. dat uit het voorgelezen stamboek-extract blijkt, dat A. J. T., matroos 3e klasse sedert 1 Aug. 1912, dienende aan boord van Hr. Ms. Heemskerk op 17 Aug. 1912 van boord is weggegaan en op 31 Aug. 1912 als deserteur is afgevoerd;

O. dat door de in onderling verband beschouwde aanwijzingen voortvloeiende uit voorschreven bewijsmiddelen, wettig en overtuigend met de schuld van beklagde, is bewezen hetgeen haar bij dagvaarding is ten laste gelegd, met uitzondering evenwel van het mede haar ten laste gelegde „doen vragen” om een blauw pak, van welk deel der ten laste-legging zij alzoo behoort te worden vrijgesproken;

O. ten aanzien van de strafbaarheid van 't aldus bewezen verklaarde: dat volgens art. 203 Strafr., het opzettelijk bevorderen van desertie in tijd van vrede alleen dan strafbaar is, indien dit is geschied op eenige in art. 48 van voormeld wetboek vermelde wijze, zoodat moet worden beslist of de aan beklagde ten laste gelegde en bewezen verklaarde daad, valt onder de in dat artikel vermelde handelingen;

O. dienaangaande, dat al dadelijk in 't oog springt, dat de beklagde van eene zoogenaamde materieele medeplichtigheid, het behulpzaam zijn bij het plegen van desertie door T., geen sprake is geweest, daar zij door anderen te bewegen aan den aanstaanden deserteur een pak kleeren te verstrekken geen hulphandeling van het misdrijf desertie kan gezegd worden te hebben verricht;

dat voorschreven handeling echter evenmin valt onder de z.g. intellectueele medeplichtigheid, omdat in casu niet de rede is, het middel tot het plegen van desertie, in casu het blauwe pak, niet door beklagde is verschaft, doch door die schepelingen die aan T. 't bewuste blauwe pak hebben verstrekt, hebbende de daad van beklagde slechts hierin bestaan, dat zij die schepelingen daarom op dringende wijze heeft gevraagd;

O. dat mitsdien de aan beklagde ten laste gelegde en bewezen verklaarde bijstand van den deserteur T. niet oplevert een strafbare bijstand volgens art. 203 Strafr., zoodat nu voorschreven handeling evenmin bij eenige andere wetsbepaling strafbaar is gesteld zij ten aanzien van het ten hare laste bewezen verklaarde moet worden ontslagen van alle rechtsvervolging;

Gezien de artt. 203 en 48 Strafr.;

Recht doende:

Verklaart de beklagde schuldig aan 't feit haar bij dagvaarding ten laste gelegd, zooals en voor zoover hiervoren bewezen verklaard en gequalificeerd:

Verklaart dat bewezen verklaarde niet strafbaar;

Ontslaat haar te dien aanzien van alle rechtsvervolging;

Verklaart rechtens niet bewezen hetgeen haar anders of meer is ten laste gelegd dan boven als bewezen is aangenomen;

Spreekt haar van dat meerdere vrij.

Kantongerecht te Delft.

Zitting van den 2den April 1913.

Kantonrechter: (Plv.), Mr. D. VAN BLOM.

ART. 15 MILITIEWET (2 FEBR. 1912 S. 21).

Volgens dit artikel rust de plicht van aangifte ter inschrijving van den minderjarige, indien deze laatste zelf „ongesteld” dan wel „afwezig” is op den wettelijken vertegenwoordiger des minderjarigen.

Afwezigheid niet aangenomen nu de minderjarige woonde te Delft en de aangifte moest geschieden te Vrijenban, een aan Delft grenzende gemeente. (1)

Wij Kantonrechter;

Recht doende in de zaak, etc.;

Gezien de dagvaarding, luidende:

dat hij als voogd over den te Delft woonachtigen A. D., geboren 5 Oct. 1894, in de maand Jan. 1913 voornoemden A. D. bij den Burgemeester der gemeente Vrijenban niet ter inschrijving voor de Nationale Militie heeft aangegeven;

Overwegende dat de beklagde het ten laste gelegde feit heeft bekend, er bij voegende dat hij niet geweten had, de aangifte te moeten doen;

O. dat art. 15 der Militiewet (wet van 2 Eebr. 1912 S. no. 21), tweede lid, in een geval als dit den plicht van aangifte ter inschrijving legt op den voogd des minderjarigen indien deze laatste zelf „ongesteld” dan wel „afwezig” is;

O. dat hier van ongesteldheid geen sprake was, doch afwezigheid wordt gesteld op grond, dat de inschrijving moest geschieden te Vrijenban, terwijl de minderjarige woonachtig was te Delft;

O. dat de Militiewet zelve nalaat, het begrip „afwezig” te omschrijven, zoodat de uitlegging van dit woord den rechter is overgelaten;

(1) Dit vonnis is overgenomen uit W. v. h. R. No. 9447 (bijvoegsel).

Met eerbiediging van de zienswijze des kantonrechters meenen wij in de hiervoor op bladz. 202 opgenomen sent. H. M. G. 13-6-13 en in de verklaring der beteekenis van de woorden „afwezen -- afwezigheid” in VAN DALE'S Groot Woordenboek der Nederlandsche taal steun te vinden voor onze opvatting, dat in art. 15 Militiewet onder den minderjarige die „afwezig is” moet worden verstaan: de minderjarige die verwijderd is van de gemeente waar de inschrijving voor de militie moet geschieden, doordat hij hetzij tijdelijk en ook ten tijde waarop aangifte moet worden gedaan elders vertoeft, hetzij in eene andere gemeente zijn woonplaats heeft. Uit het onderling verband van art. 14. 1ste lid. *a* en *b*. en art. 15. 1ste. 2de *a*, 3de en 6de lid, volgt o. i., dat de wet, eenerzijds bepalende dat de inschrijving *moet* geschieden in de gemeente der woonplaats van den wettelijken vertegenwoordiger van den minderjarige, anderzijds de gelegenheid om *aldaar* de aangifte te doen, bevordert, immers ook den minderjarige, indien hij in die gemeente zijn woonplaats heeft, toestaat de aangifte door een ander te doen geschieden of, indien hij in die gemeente woonachtig maar niet aanwezig is of in eene andere gemeente woonplaats heeft, van de in de eerste plaats *hem* opgelegde verplichting tot aangifte *ontheft*. In de laatste twee gevallen stelt de wet *niet* als voorwaarde, dat het den minderjarige onmogelijk of in ernstige mate moeilijk moet zijn persoonlijk de aangifte te doen. De omstandigheid dat de afstand tusschen de plaats waar de minderjarige zich elders bevindt en het gemeentehuis waar de aangifte moet geschieden korter is dan die tusschen de plaats in de gemeente waar zijn wettelijke vertegenwoordiger woont en dat gemeentehuis, is toch zeker eene geheel toevallige omstandigheid die bij de vraag, of de minderjarige zelf dan wel zijn wettelijke vertegenwoordiger tot de aangifte verplicht is, buiten beschouwing kan blijven.

(Red. M. R. T.).

O. dat het in één adem noemen van „ongesteld” en „afwezig” als, daarenboven geheel redelijke, bedoeling der wet doet kennen, den plicht der aangifte te leggen op den wettelijken vertegenwoordiger des minderjarigen, indien deze laatste door een der twee genoemde oorzaken verhinderd, althans in ernstige mate bemoeilijkt is, persoonlijk de aangifte te verrichten;

O. dat hiervan in dit geval geen sprake was, aangezien luidens het proces-verbaal des burgemeesters van Vrijenban de minderjarige, niet alleen woonachtig was in de aan Vrijenban onmiddellijk grenzende gemeente Delft en wel aanmerkelijk dichter bij het gemeentehuis van Vrijenban dan waar zijn voogd woonde, maar zelfs persoonlijk de aangifte heeft verricht, zij het eenige dagen later dan art. 15, vijfde lid, der Militiewet voorschrijft (waarin genoemde Burgemeester aanleiding vond, tegen den minderjarige zelve proces-verbaal op te maken);

O. derhalve, dat „afwezigheid” in dit geval naar het Nederlandsche taaleigen en naar redelijken zin niet kan worden aangenomen;

O. mitsdien, dat het den beklaagde ten laste gelegde feit in de hier aanwezige feitelijke omstandigheden niet vormt het feit, strafbaar gesteld in de artt. 12, 15 (1e lid, 2e lid onder a en 5e lid) en 102 der Militiewet, noch valt onder eenige andere strafbepaling;

Gezien art. 216, 2e lid, Strafv., en gelet op art. 253 van hetzelfde Wetboek;

Verklaart het ten laste gelegde feit niet strafbaar en ontslaat den beklaagde van alle rechtsvervolging te dier zake.

Kantongerecht te Helder.

Zitting van den 26 Juni 1913.

Kantonrechter, Mr. W. DE SITTER.

ART. 14. WONINGWET.

Burgemeester en Wethouders krachtens bovenstaand artikel bevoegd den eigenaar eener woning of dengene die tot het aanbrengen der vereischte verbeteringen bevoegd is aan te schrijven de door hen voor die woning noodig geachte verbeteringen aan te brengen, gaan die bevoegdheid te buiten wanneer zij den eigenaar eener bouwvallige woning verplichten mede de gebreken van zijns buurmans woning te beteren, zij het dan in overleg of gemeenschappelijk met dien buurman. (1)

De niet-nakoming van de onbevoegdlijk gegeven aanschrijving niet strafbaar; beklaagde ontslagen van rechtsvervolging. (2)

Wij Kantonrechter;

Gezien het exploit van dagvaarding van 26 Mei 1913, waarbij B. H. P., geboren te Helder, oud 80 jaar, van beroep dansonderwijzer, wonende te Helder, Dijkstraat 37, verschenen ter terechtzitting van dit Kantongerecht van 17 Juni jl., is gedagvaard ter zake dat op den 21 April 1913 te Helder is bevonden dat hij, als eigenaar van perceel Dijkstraat no. 37 nog geen gevolg had gegeven aan de aanschrijving van Burgemeester en

(1) Zie betreffende dien buurman de sententie van 11 November 1913 van het Hoog Militair Gerechtshof op bladz. 222.

(2) Overgenomen uit het Weekblad van het Recht No. 9579.

Wethouders van Helder van 5 Nov. 1912, waarbij hem met overlegging van een afschrift van het advies der gezondheidscommissie gelast was vóór 6 Febr. 1913 tusschen perceel 35 en 37 aan de Dijkstraat een gemeenschappelijke met zink bekleede dakgoot te maken, welke dakgoot op 21 April 1913 nog niet was aangebracht, terwijl beklagde de bewoning van het perceel no. 37 nog niet had gestaakt en niet de noodige maatregelen had genomen om haar te doen staken;

Gelet op de verdediging van beklagde;

Gehoord de voorlezing van 't proces-verbaal, 21 April 1913, op den ambtseed opgemaakt door J. G. VERHEUL, buitengewoon gemeenteveldwachter te Helder en van een aanschrijving van Burgemeester en Wethouders der gemeente Helder dd. 5 Nov. 1912;

Gehoord de vordering van den Ambt. van het O. M., daartoe strekkende, dat Wij beklagde zullen schuldig verklaren aan het hem ten laste gelegde feit en dientengevolge zullen veroordeelen tot een geldboete van f 25, met bepaling, dat de boete, bij gebreke van betaling, binnen twee maanden, na den dag waarop deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, door hechtens van 25 dagen zal worden vervangen;

Overwegende, dat bovenaangehaald proces-verbaal op eigen waarneming van den relatant berustende, inhoudt dat hij ten tijde en ter plaatse als bij dagvaarding heeft gezien en waargenomen, dat de woning staande aan de Dijkstraat n°. 37 bewoond werd door den beklagde en dat tusschen dit perceel en perceel n°. 35 geen gemeenschappelijke dakgoot was gemaakt;

O. dat bovenvermelde aanschrijving van Burgemeester en Wethouders van Helder inhoudt, dat zij onder overlegging van een afschrift van het door de gezondheidscommissie uitgebrachte advies, den beklagde, bewoner van perceel Dijkstraat 37 en den bewoner van perceel 35 aanschrijven, beiden respectievelijk als eigenaren der gemelde perceelen, de volgende noodig bevonden verbeteringen aan te brengen vóór 6 Febr. 1913, tenzij er de voorkeur aan wordt gegeven de bewoning te staken: „tusschen beide woningen moet een gemeenschappelijke met zink bekleede dakgoot gemaakt worden met opstanden van minstens 10 c.M., welke het afkomende water van beide dakschilden afvoert naar de rioleering”;

O. dat de beklagde ter terechtzitting het feit heeft bekend zooals het hem is te laste gelegd, te zijner verdediging aanvoerende, dat hij geen eigenaar is van perceel Dijkstraat 35, noch bevoegd daaraan verbeteringen aan te brengen, dat tusschen gemelde perceelen geen gemeenschappelijke goot bestaat of ooit heeft bestaan en dat hij oordeelt, dat Burgemeester en Wethouders hem slechts kunnen verplichten zijn eigen perceel te verbeteren, niet dat van zijn buurman;

O. dat door de bekentenis van den beklagde, het proces-verbaal bovenvermeld en de aanschrijving van Burgemeester en Wethouders bovengenoemd voor zoover niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende in onderling verband en samenhang beschouwd, het feit, den beklagde ten laste gelegd, en zijne schuld daaraan wettig en overtuigend is bewezen;

O. omtrent de strafbaarheid, dat art. 14 1°. der Woningwet aan B. en W. de bevoegdheid verleent den eigenaar eener woning of dengene, die tot het aanbrengen der vereischte verbeteringen bevoegd is, aan te schrijven de door hen voor die woning noodig geachte verbeteringen aan te brengen;

O. dat hieruit volgt dat gemeld college zijn bevoegdheid te buiten gaat door zich niet te beperken tot het geven van voorschriften aan den huiseigenaar of dengene tot het aanbrengen van verbeteringen bevoegd, be-

trekking hebbende op de hun aangaande woning, maar aan die voorschriften zoodanige uitbreiding te geven, dat zij den eigenaar eener bouwvallige woning verplichten mede de gebreken van zijn buurmans woning te beteren, zij het dan in overleg of gemeenschappelijk met dien buurman;

O. dat deze overweging te meer klemt nu tusschen de perceelen 35 en 37 opgemeld niet reeds een gemeenschappelijke dakgoot bestaat of ooit heeft bestaan;

O. dat alzoo de aanschrijving van B. en W. aan den beklaagde dd. 5 Nov. 1912 niet steunt op de wet, onbevoegd is gegeven en de niet-nakoming daarvan door den beklaagde, niet strafbaar is;

O. dat het te laste gelgde erkennende verklaarde feit ook niet bij eenige nadere wetsbepaling of wettelijke verordening is strafbaar gesteld en de beklaagde dient te worden ontslagen van rechtsvervolging;

Gezien de artt. 10, 11, 23, 24, 28 der wet van 15 April 1886 (Stbl. No. 64); benevens: artt. 9, 23, 33, 91 Strafr.;

Gezien de artt. 189, 214, 221, 253, 216 Strafv.;

Recht sprekende:

Verklaren alzoo het aan den beklaagde ten laste gelegde, bovenomschreven feit en zijne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen;

Verklaren dat feit niet strafbaar en ontslaan den beklaagde van alle rechtsvervolging te dier zake.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Rechtsgeleerde opleiding.

In het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over het ontwerp Oorlogsbegrooting voor 1914 komt onder dit opschrift het navolgende voor:

„Blijkens het gestelde in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (bladz. 63) acht ook deze Minister rechtsgeleerde opleiding van officieren door middel van een cursus (1), op den voet waarop die sinds eenige jaren bij het Departement van Marine georganiseerd is, gewenscht.

Volgens de mededeeling van den heer VAN HAMEL in de zitting van de Tweede Kamer van 23 Februari jl. (Handelingen bladz. 1430) wordt het noodig geacht, dat aan de officieren die aan bedoelden cursus deelnemen, volkomen verlof wordt gegeven van den dienst voor den tijd van twee jaar.

Neemt men nu in aanmerking, dat bij de vrij veelvuldige wisseling der leden van den krijgsraad een betrekkelijk groot aantal officieren voor het volgen van dien cursus zullen moeten worden aangewezen en het in verband met de eischen der opleiding van den troep een groot bezwaar zal opleveren, dat meerdere officieren gedurende zoo langen tijd van dienst worden vrijgesteld, dan vonden eenige leden daarin aanleiding, nogmaals in overweging te geven, als leden van den krijgsraad permanent aan te wijzen kapiteins, overigens daarvoor geschikt, die niet in aanmerking komen of wenschen te komen voor bevordering tot hooger rang.

Dit zou naar hunne meening zoowel ten goede komen aan eene juiste rechtspraak als aan de belangen van den dienst.

Enkele andere leden verklaarden niet veel te gevoelen voor het doen volgen van bedoelden cursus door officieren. Zij vreesden, dat in zulk een betrekkelijk kort tijdsbestek slechts halve wetenschap in rechtsgeleerdheid zou worden opgedaan en waren van oordeel dat, bijaldien de opleiding van een aspirant-officier maar op een breedere grondslag wordt gevestigd, de officieren, die als lid van den krijgsraad hebben te fungeeren, vooral nu dit geschiedt onder de leiding van een burger-rechtsgeleerde als voorzitter, tot zeer goede rechtspraak zouden komen ook zonder den cursus gevolgd te hebben welke tot een gevaarlijk halfweten leidt.”

Hierop heeft de Minister van Oorlog BOSBOOM in zijne Memorie van Antwoord geantwoord:

„Het ligt niet in de bedoeling officieren voor de rechtsgeleerde opleiding aan te wijzen; het volgen van deze opleiding is een vrijwillige daad.

(1) Ook hier wordt weder geheel ten onrechte, van een „cursus” gesproken. De officieren der marine volgen geen cursus, maar wonen, evenals de studenten, de gewone colleges der hoogleeraren bij.

Aangezien nu, zooals reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het jaar 1913 werd opgemerkt, het niet te verwachten is, dat het aantal van hen, die aan den juridischen cursus wenschen deel te nemen, heel groot zal zijn, zal de practijk er vanzelf toe leiden, dat niet te veel officieren aan de opleiding van den troep worden onttrokken.

Tegen het denkbeeld om permanente leden van den krijgswaad aan te wijzen, bestaat bij den ondergeteekende bezwaar; hierdoor zou op den duur geheel verloren gaan het groote voordeel, dat de militaire rechter voeling blijft houden met het milieu waaruit de militaire justiciabelen voortkomen.

Dat de officieren, die als lid van den krijgswaad hebben te fungeeren, nu dit geschiedt onder de leiding van een burger-rechtsgeleerde als voorzitter, op den duur tot goede rechtspraak zullen komen ook zonder een cursus gevolgd te hebben, gelooft ook de ondergeteekende. Maar hij meent bovendien, dat het aanbeveling verdient aan een zeker aantal officieren vooraf zooveel juridische kennis bij te brengen, dat zij reeds aanstonds bij het intreden van den krijgswaad als bruikbare rechters met hunnen voorzitter kunnen samenwerken. Voor dit doel is de cursus bestemd en voldoende."

Niet overleggen van notulen bij aanbieding van vonnissen aan het Hoog Militair Gerechtshof, ter approbatie.

Op blz. 45 van het „Aanhangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer" wordt het volgende vermeld:

SCHRIFTELIJK BEANTWOORDE VRAGEN.

23. Vraag van den heer VAN SASSE VAN YSSELT omtrent het treffen van voorzieningen, in verband met een gerezen verschil van meening tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en een drietal krijgsraden. (Ingezonden 17 April 1914).

„Bij art. 203 der Regtspleging bij de Landmagt is bepaald:

Geen vonnissen, door den krijgswaad gewezen, zullen mogen worden ter executie gelegd, voor en aler dezelve door het Hoog Militair Gerechtshof zijn geaprobeerd of geconfirmeerd geworden, in maniere als bij de wet is bepaald

en hetzelfde is voorgeschreven bij art. 195 der Regtspleging bij de Zeemagt ten aanzien van de vonnissen, door de Zeekrijgsraden binnen het Rijk in Europa gewezen.

Het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht is van oordeel, dat bij de opzending van de vonnissen der krijgsraden ter approbatie of confirmatie moeten worden gevoegd de notulen van hetgeen ten opzichte van elk dier uitspraken in de raadkamers der krijgsraden is verhandeld geworden.

De Krijgswaad ter standplaats 's Hertogenbosch zendt bedoelde notulen aan het Hoog Militair Gerechtshof toe bij elk zijner vonnissen waarvan het de approbatie of confirmatie vraagt.

De overige Krijgsraden hier te lande weigeren echter zulks te doen, ondanks dat gezegd Hof hun aanschreef dat te doen.

Het gevolg van die weigering is, dat thans reeds honderd vijftig vonnissen

van laatstbedoelde Krijgsraden op approbatie of confirmatie wachten, daar toch het Hoog Militair Gerechtshof de zienswijze is toegedaan, dat het die vonnissen niet kan approbeeran of confirmeeren zonder in het bezit van voorzegde notulen te zijn.

De ondergeteekende veroorlooft zich daarom de vraag te doen of de Ministers voornemens zijn te trachten door het indienen van een wetsontwerp tot wijziging of aanvulling der militaire rechtspleging of anderszins aan bedoelden ongewenschten toestand zoodra mogelijk een einde te maken".

ANTWOORD van de heeren ORT, RAMBONNET en BOSBOOM,
Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog. (Ingezonden 20 April 1914).

„In verband met het nevenvermeld schrijven hebben de ondergeteekenden de eer, U hoogedelgestrengre ter beantwoording van de hun daarbij toegezonden vraag van het lid der Kamer, den heer VAN SASSE VAN YSSELT, mede te deelen, dat de in die vraag bedoelde toestand hun bekend is en dat door hen met den meesten spoed het treffen van de noodige wettelijke voorzieningen ter zake wordt bevorderd”.

Ook ¹⁾ aan ons was reeds bij geruchte ter oore gekomen dat al spoedig na het inwerkingtreden der gewijzigde Regtsplegingen bij de Landmagt en bij de Zeemagt moeilijkheden waren gerezen tusschen de krijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof over de vraag of bij de aanbieding ter approbatie aan het Hof van de vonnissen der krijgsraden met de daarbij behoorende stukken, ook overgelegd moeten worden de notulen betreffende het in de raadkamers der krijgsraden verhandelde.

Gedurende het honderdjarig bestaan der militaire rechtsplegingen was dit tot dusverre steeds zonder eenig bezwaar van den kant der krijgsraden geschied, ja zelfs bij de aanbieding van vonnissen tot het verkrijgen van het „fiat executie” aan den commandeerenden officier werden daarbij altijd ook de notulen overgelegd.

Wij meenen daarom de plank niet ver mis te slaan, wanneer wij de veronderstelling uiten dat de thans gerezen bezwaren zijn uitgegaan van de zijde der rechtsgeleerde voorzitters, die, opgegroeid in het absoluut geheim blijven van de in raadkamer der burgerlijke rechtscolleges uitgebrachte gevoelens, de militaire leden der krijgsraden hebben weten over te halen om dit beginsel ook in denzelfden volstrekten zin in de militaire rechtspleging over te planten en deze opvatting te blijven volhouden ook nadat het hoogste militaire rechtscollege van eene andere zienswijze had doen blijken.

Is deze veronderstelling juist, dan schijnt ons dit debuut — het uitlokken van een conflict met den hooger en rechter — van de voorzitters in zijne gevolgen al bijzonder ongelukkig en betreurenswaardig. Om meer dan één reden.

Vooreerst zou er uit blijken dat de vrees, zoowel bij de behandeling der wijzigingswet in de Volksvertegenwoordiging als elders uitgesproken, dat de rechtsgeleerde president een veel te groot overwicht op het militaire

---

(1) Wij laten bij onderstaande opmerkingen geheel buiten beschouwing de vraag of de approbatie zelve moet worden behouden, dan wel of zij hetzij reeds dadelijk, hetzij in de toekomst, gemist kan worden.

element zou krijgen volkomen gegrond is geweest. Niet minder ernstig zijn de dadelijke, praktische gevolgen van het optreden der krijgswraden. Met uitzondering toch van de uitspraken van den krijgswraad te 's Hertogenbosch en van de gevallen dat hooger beroep wordt ingesteld, staat de militaire justitie in Nederland thans eenvoudig stil. Reeds op 17 April j.l. hadden zich 150 vonnissen opgestapeld.

Hoezeer de belangen van den militairen dienst, van de discipline en niet minder die van de betrokken personen — hetzij dan preventief gedetineerd of op vrije voeten — daardoor geschaad worden, behoeft hier niet verder uiteengezet te worden.

Ons dunkt om dergelijke gevolgen voor hunne rekening te nemen, moeten de krijgswraden wel zeer krachtige argumenten kunnen aanvoeren. Maar had reeds niet het enkele feit, dat het H. M. G. een tegenovergesteld gevoelen was toegedaan, de overtuiging moeten geven dat de juistheid van hunne zienswijze op zijn zachtst genomen aan rechtmatigen twijfel onderhevig was? En mochten dan toch bij dezen stand van zaken evenbedeelde zwaarwichtige belangen ten offer worden gebracht?

De besprekingen in de raadkamers der krijgswraden zijn ons uit den aard der zaak niet bekend. Gelijk wij hierboven reeds zeiden, vermoeden we echter dat de krijgswraden zich voornamelijk zullen hebben beroepen op het geheim der raadkamer in verband met het bepaalde in art. 135 R. L. en art. 143 R. Z., luidende:

„De President en de Leden (derzelve) zullen nimmer openbaren hetgeen geheim behoort te blijven, bijzonder ook niet de gevoelens van hunne Mede-Leden zelfs niet die van hun zelve.”

Kan dit beroep nu worden ontvankelijk verklaard met het oog op andere bepalingen uit de Regtsplegingen en de Prov. Instructie voor het H. M. G.?

Het hoofdargument *vóór* de opvatting van het Hof en *tegen* die der krijgswraden ligt o. i. in art. 57 der Prov. Instr., welk artikel aan het Hof opdraagt om ten aanzien van ter approbatie toegezonden vonnissen te onderzoeken o. a. of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd, of de straf overeenkomstig is met het voorschrift der wet.

Kan nu ook in raadkamer niet in strijd met de wet zijn gehandeld, kan, om slechts enkele voorbeelden te noemen, de president uit de gehouden stemmingen, bijv. over de op te leggen straf, niet eene foutieve conclusie getrokken (art. 195 R. L. art. 187 R. Z.) en die zelfs tegen het gevoelen der vier militaire leden gehandhaafd hebben? Kan niet zijn nagelaten om over een of meer der uitdrukkelijk in de wet genoemde punten te beraadslagen? (art. 193 R. L., art. 185 R. Z.). Kan niet de president hebben verzuimd om, bij het doen der „hoofdelyke omvraag”, te beginnen met het jongste lid en zijn gevoelen het laatst uit te brengen? (art. 194 R. L., art. 186 R. Z.).

Hoe zou het Hof over een dergelijke niet „behoorlijke” wijze van procederen kunnen oordeelen om vervolgens den krijgswraad aan te schrijven de begane „abuizen, verzuimen of informaliteiten” te „redresseren” zoo het niet de notulen tot zijne beschikking heeft, waaruit alleen van de gemaakte fouten kan bijken. In de praktijk heeft het Hof meermalen aanmerkingen gemaakt op handelingen van krijgswraden ook waar het betrof punten die thans in raadkamer worden behandeld, terwijl vroeger eigenlijk *alles* wat de krijgswraden deden in raadkamer, immers niet openbaar, plaats vond.

Misschien zal men ons tegemoet voeren dat ook in de gewone strafrechtspleging de hoogere rechter niet over fouten in raadkamer gemaakt door den lageren rechter kan oordeelen. Dit is juist; maar daar kennen

we ook niet de approbatie en daar worden dan ook geen notulen van het verhandelde in raadkamer gehouden, zooals art. 133 R. L. en art. 120 R. Z. dit uitdrukkelijk voorschrijven voor de militaire rechtspleging ten aanzien van hetgeen „van dag tot dag” door den krijgsraad is verricht. Evenmin aanvaarden wij de mogelijke tegenwerping dat na de behandeling ter terechtzitting de procedure is gesloten en waaruit dan zou volgen dat, wat thans daarna in raadkamer geschiedt, niet meer met den naam „procederen” kan worden aangeduid. Immers ook reeds lang vóór de sluiting van het onderzoek kan de krijgsraad in raadkamer zijn geweest bijv. ter beoordeeling eener opgeworpen wraking.

Dat de rechtspleging overlegging van alle notulen, bij opzending van vonnissen ter approbatie gewild heeft, blijkt ten overvloede nog vrij duidelijk uit art. 301 R. L., (art. 260 R. Z.) waarbij wordt voorgeschreven dat zoo eene zaak *in appèl* bij het Hof wordt overgebracht, „geene extracten van het verhandelde in den krijgsraad, waardoor, van de uitgebragte adviezen en stemmen van den President en van de Leden van den Krijgsraad zoude blijken bij de processtukken worden gevoegd”; voor dit geval heeft de wetgever een uitdrukkelijke en verklaarbare uitzondering noodig geacht op den regel dat hij, sprekende van „de stukken”, daarmede **alle** stukken bedoelde.

Nog rijst de vraag hoe de zeekrijgsraad een beroep op het geheim der raadkamer, ook tegenover het H. M. G., kan rijmen met art. 208 R. Z. (1), voorschrijvende dat alle vonnissen, na executie, „met de stukken daartoe behoorende” aan het H. M. G. zoo spoedig mogelijk zullen worden ingezonden. Daarna toch kan het Hof vrijelijk kennis nemen van alles wat in raadkamer van den krijgsraad is verhandeld en wat de krijgsraad tevoren zoo angstvallig voor dat hooge college meende geheim te moeten houden. Hierbij wijzen wij er nog bepaaldelijk op, dat ook het Hof tot geheimhouding is verplicht van al „hetgene geheim behoort te blijven”, (zie art. 22 van zijne Prov. Instructie).

Resumeerende gelooven wij dat inderdaad de opvatting der krijgswraden even weinig houdbaar is op zich zelve, als zij betreuwenswaardig is in hare gevolgen. En als het nu ontstane conflict werkelijk de eerste uiting is van de introductie van het burgerrechtsgeleerde element in de militaire rechtspraak dan zal wellicht menigeen, die daarvan vroeger zooveel heil verwachtte, zich nog wel eens afvragen of hij wel juist heeft gezien. ¹⁾

Uit de Pers.

Onderstaand stukje, voorkomende in het Utrechtsch Dagblad, werd ons van bevoegde zijde toegezonden met verzoek tot plaatsing in het M. R. T. Ofschoon de inhoud voor de meeste lezers van dit Tijdschrift weinig nieuws zal bevatten, voldoen wij gaarne aan dit verzoek.

(1) Vgl. ook Artt. 258 en 271 R. L.

(1) Het bovenstaande was reeds ter perse toen ons het wetsontwerp bereikte, ingezonden bij Kon. boodschap van 25 Mei 1914, tot „nadere regeling aangaande de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de Krijgswraden in raadkamer.
Red. M.R.T.

Het a. s. honderdjarig bestaan van het Hoog Militair Gerechtshof.

Men schrijft ons:

Door den grondwetgever van 1814 werd bepaald, dat er een Hoog Militair Gerechtshof zoude zijn en dat voor het Hof zouden worden terechtigesteld het krijgsvolk te water en te lande wegens *alle* delicten door hetzelfde gepleegd, volgens de nadere bepalingen bij de wet vast te stellen.

In afwijking der vroegere staatsregelingen, volgens welke de militaire rechters slechts over militaire delicten recht spraken, werd dus nu het beginsel van het Fransche recht, dat *alle* delicten, door militairen begaan, aan de militaire vierscharen worden onderworpen, overgenomen.

Gedurende de republiek was de rechtspraak over het krijgsvolk steeds door krijgslieden geschied, waarvan de nadeelen soms maar al te zeer waren gebleken. Vandaar dat 25 Juni 1802 eene Hooge Militaire Vierschaar werd opgericht, waarin *juristen* zitting hadden. Zij was n.l. saamgesteld uit 2 vlagofficieren, 2 kapiteins ter zee, 4 landofficieren en 4 rechtsgeleerden, uit welke laatste de voorzitter gekozen werd. Daaraan toegevoegd was een advocaat-fiscaal voor de landmacht en een dito voor de zeemacht.

Dit college, aan hetwelk 's Gravenhage tot standplaats was aangewezen, was de voorlooper van het Hoog Militair Gerechtshof.

Voorzede wet volgde spoedig.

Reeds bij besluit van 20 Juli 1814, No. 27, (Staatsblad No. 85), werd de *Provisioneele* Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof ingevoerd; om haar in werking te kunnen laten treden, was echter eerst nog noodig de benoeming der leden van- en andere ambtenaren bij het Hof.

De soevereine Vorst deed haar op 28 Juli 1814.

Benoemd werden: tot President, de heer F. H. MOORREES en tot Advocaat-Fiscaal over de Zee- en Landmacht, de heer J. W. H. CONRADJ.

De tractementenregeling had dit eigenaardige, dat de Advocaat-Fiscaal per jaar *f* 1000 hooger werd gesalarieerd dan de President; deze zou jaarlijks *f* 4000 genieten, gene echter *f* 5000.

Als plaats voor de residentie van het Hof werd bestemd Utrecht.

Stappen werden gedaan om te Utrecht de vereischte localiteit voor het Hof te vinden.

De keuze viel op het benedenste gedeelte van het gewezen paleis aan den hoek der Wittenvrouwenstraat.

Het „appropriëeren daarvan tot Locaal voor het Hof” vereischte noodwendig tijd.

En zoo kon, ofschoon met allen spoed, gearbeid werd en „het werkvolk, elk in zijn vak, er, gelijk men zegt, de „gek niet mede geschoren had”, de Souvereine Vorst eerst op 1 October 1814 het besluit uitvaardigen, dat het Hof op 17 October d. a. v. zou worden geïnstalleerd.

De installatie werd aan den Eersten President van het Hoog Gerechtshof opgedragen en daarbij bepaald, dat zij met gepaste plechtigheid binnen Utrecht zou plaats hebben.

Krachtens dit besluit is op dien 17en October het Hoog Militair Gerechtshof door den Eersten President van het Hoog Gerechtshof, VAN MAANEN, met eene redevoering geïnstalleerd.

Nadat de President en verdere waardigheidsbekleeders van het Hoog Militair Gerechtshof in handen van den heer VAN MAANEN den Ambtseed hadden afgelegd, zeide deze:

„In naam van Zijne Koninklijke Hoogheid, den heer Prince van Oranje

„Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, en uit kracht van „den last en kwalificatie door Hoogstdenzelven aan mij gegeven, verklare „ik alsnu, dat het Hoog Militair Gerechtshof gevestigd is.”

Op 17 October van dit jaar zal het dus een eeuw geleden zijn, dat het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht gevestigd werd, waar het in al die 100 jaren ook gevestigd is gebleven.

Redenen om dit honderdjarig bestaan, te zijner tijd, te herdenken, bestaan er voorzeker.

Het Hof werd ingesteld als waarborg, dat de wetten streng worden gehandhaafd, uitgevoerd en toegepast, de Vloot en het Leger in goede tucht en plichtsbetrachting gehouden worden „en daarin geene misbruiken of „verkeerdheden inkruipen, welke men naderhand niet dan met groote moeite „zoude kunnen tegengaan”.

Dat doel heeft het Hof steeds nagestreefd en bereikt.

Als merkwaardigheid mag hier wel worden vermeld, dat men gedurende de gansche eeuw de Oud-Hollandsche wijze van rechtspleging bij het Hof, ofschoon men haar, van af hare invoering, als provisioneel beschouwde en erkende, dat eene spoedige herziening noodig was, heeft laten voortbestaan.

De Provisioneele Instructie voor het Hof is dan ook al een heel sterk bewijs voor het spreekwoord, dat „niets duurzamer is dan het voorloopige.”

In den loop der jaren is er meermalen sprake van geweest om het Hof op te heffen en alle juridictie over militairen bij den gewonen, burgerlijken rechter te brengen.

Deze stormen zijn, zonder nadeel toe te brengen, over het Hof heen-gegaan en is thans, in stede dat zijn bestaan zou zijn bedreigd, het voortbestaan van dit aanzienlijk lichaam meer dan ooit verzekerd.

Plannen, nu en dan opgekomen, om het Hof naar 's Gravenhage te verplaatsen, zijn slechts plannen gebleven en niet verwezenlijkt.

Later is het Hof zelfs als voorbeeld genoemd en gevolgd om andere Centrale inrichtingen, zooals de Centrale Beroeps- en Gezondheidsraad, eveneens te Utrecht te vestigen.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Revisie in strafzaken ook voor militairen ?

Onder dit in vragenden vorm gesteld opschrift komt in aflevering 2 en 3 van den loopenden (25sten) jaargang van het Tijdschrift voor Strafrecht (blz. 158—168) een opstel voor van de hand van den Utrechtschen advocaat Mr. R. VAN WOELDEREN, waarin de schrijver de vraag behandelt of het den gewonen burger gegeven rechtsmiddel van „herziening”, naar de thans op dit stuk geldende wetsvoorschriften, ook voor den militairen veroordeelde openstaat.

Voor zoover ons bekend is die vraag nooit het onderwerp eener rechterlijke beslissing geweest, waarschijnlijk wel om de eenvoudige reden, dat wat wij zoo juist eene vraag noemden eigenlijk dien naam niet verdiende, m. a. w. omdat algemeen als vaststaande werd aangenomen dat de voorschriften van den achttienden Titel van het Wetboek van Strafvordering op een in kracht van gewijsde gegane uitspraak van een militair rechtscollege toepassing niet konden vinden, noch in den oorspronkelijken vorm, noch na de hernieuwing krachtens de Wet van 14 Juli 1899 (Stbl. No. 159). Voor Mr. v. W. is het echter „hoogst dubieus” of die algemeene opvatting wel de juiste is al erkent hij ook dat daarvoor vele en gewichtige gronden zijn aan te voeren.

De schrijver motiveert in zijn opstel op welke gronden ontvankelijkverklaring van een door een militair aan den H. R. ingediend verzoek om revisie te verdedigen zou zijn, eerst in verband met den oorspronkelijken tekst, vervolgens krachtens het in 1899 op dit stuk gewijzigd recht.

Wij meenen dat de schrijver in zijn betoog niet is geslaagd, maar vinden de door hem opgeworpen stelling toch van genoeg belang om haar in dit Tijdschrift aan eene bespreking te onderwerpen en daarbij tevens onze van de zijne afwijkende opvattingen nader toe te lichten.

Waar voor burgers en militairen — aldus Mr. v. W. — een afzonderlijke vorm van rechtspleging is vastgesteld, zal als regel de voor de eene categorie van justitiabelen gegeven voorschriften niet bij de berechting van de andere groep mogen worden overgebracht.

Volkomen juist. Minder correct wordt echter even later gezegd dat niet-militairen op geene wijze en in geen instantie met de militaire wetten in aanraking kunnen komen. De eerste titel der Crimineele Wetboeken levert dadelijk het bewijs van het tegendeel.

Volgens art. 88, 4° R. O. doet de H. R. uitspraak in jurisdictiegeschillen tusschen den gewonen en den militairen rechter en hij doet dat volgens

de procesregelen, gegeven in den 14den titel van het Wetb. v. Strafv. Eene uitzondering — volgens mr. v. W. — op den evengenoemden regel. Maar dan toch in elk geval eene uitzondering uitdrukkelijk in de wet genoemd.

De grondwet van 1814, onder welke de militaire wetgeving tot stand kwam, evenals die van 1815, onder vigueur waarvan het Wetb. v. Strafv. werd vastgesteld en ingevoerd, huldigen — de schrijver kan het natuurlijk niet ontkennen — eene zeer besliste scheiding tusschen gewone en militaire rechtspraak, waardoor toepassing van bepalingen uit het laatstgenoemde wetboek op uitspraken van den militairen rechter „vrijwel buitengesloten” moet worden geacht, natuurlijk weer met uitzondering van het geval dat de wetgever zelf anders mocht hebben bepaald (1).

De schrijver haalt intusschen de BOSCH KEMPER aan (Strafvordering III blz. 450) als bewijs dat evengenoemde regel ook toen niet zoo absoluut werd gehuldigd, nu immers die rechtsgeleerde artikel 409, 1° (oud) Strafv. ook toepasselijk oordeelde op uitspraken van den militairen rechter, indien n.l. twee of meer beklagden bij onderscheidene arresten of vonnissen als daders van het zelfde misdrijf zijn veroordeeld en die arresten niet zijn overeen te brengen maar het bewijs van onschuld van den eenen of den anderen der veroordeelden medebrengen — en wanneer dan een dier vonnissen door den militairen rechter is geveld.

Mr. DE BOSCH KEMPER motiveert die meening o.i. echter slechts zwak en eenigszins aarzelend: „de mogelijkheid — zegt hij — dat het vonnis van den burgerlijken regter behoort vernietigd te worden, schijnt mij eene genoegzame reden, om het verzoek tot herziening te wettigen”. Het wil ons voorkomen dat de BOSCH KEMPER zich ook hier weder heeft schuldig gemaakt aan de hem meermalen niet vreemde fout dat hij n.l. in zijn overigens zoo verdienstelijk werk de wet uitlegt zooals zij z.i. *behoorde* te luiden en niet zooals zij werkelijk luidt (2). Maar in elk geval — ook al mocht zijne opvatting juist zijn en al mocht er uit volgen dat de revisierechter dan ook een oordeel moet vellen over de uitspraak van den militairen rechter — hij gaat toch niet verder en zegt niet dat de H. R. ook bevoegd zou zijn eene aanvraag tot herziening te ontvangen als beide uitspraken afkomstig waren van den militairen rechter of wanneer een der omstandigheden, genoemd in art. 409, (oud) Strafv. 2° of 3°, zich voordeden na eene verordeeling door den militairen rechter.

Onzes inziens liet de grondwet van 1814 en van 1815 niet toe militairen te onderwerpen aan de rechtsmacht van den gewonen strafrechter (3). Wel echter dat bepalingen uit het gemeene recht op de militaire rechtspleging werden toepasselijk verklaard, een verschil dat mr. v. W. niet voldoende in het oog houdt en waardoor zijn betoog eenigszins onzuiver en verward wordt.

Wat ervan zij, ná de grondwetsherziening zoowel van 1848 als van 1887 was de gewone wetgever souverain geworden om de rechtsmacht over militairen te regelen zooals hem goeddacht. Bij de herziening van den 18den titel van het Wetb. van Strafv. (Wet van 14 Juli 1899 Stbl: 159) kon

(1) Dit is bijv. geschied met de bewijsvoorschriften. Zie art. 210 C. W. L. en art. 159 C. W. W.

(2) Men zie over dit punt mr. A. DE PINO, Handleiding Wetb. v. Strafv. 2e druk, 2e gedeelte, Inleiding blz. 7 en 8.

(3) Hieruit volgt dat art. 14 C. W. L. en art. 54 Prov. Instr. en misschien ook art. 13, 2e lid C. W. L., art. 12, slot C. W. W., en art. 48 P. 1. streng genomen voor het aangezicht des toenmaligen grondwetgevers geen genade kunnen vinden.

dus den H. R. vrijelijk de bevoegdheid, welke die titel hem ten aanzien van in kracht van gewijsde gegane arresten en vonnissen van den burgerlijken strafrechter toekent, worden verleend ook met betrekking tot sententies en vonnissen van den militairen rechter. De allesbeheerschende vraag is nu of de wetgever van 1899 dat gedaan of bedoeld heeft. In de wet staat het niet en daaruit zou reeds volgen dat het ook niet is geschied. Mr. v. WOELDEREN blijft echter toch twijfel koesteren o.a. omdat, — zoover hij heeft kunnen nagaan — bij de totstandkoming der wet van 1899 „met geen enkel woord is gerept over uitspraken, gegeven door den militairen rechter”; (1) „dat niemand ook maar een oogenblik gedacht heeft aan, — althans zich heeft uitgelaten over de quaestie, hoe het gesteld was met revisie van uitspraken des militairen rechters”; „dat (echter) toen ook niemand uitdrukkelijk heeft verklaard, dat de bepalingen omtrent revisie niet voor uitspraken van den militairen rechter gelden, zoodat men uit het absolute stilzwijgen daarover niet de conclusie behoeft te trekken, dat inderdaad uitsluiting der militaire beslissingen is bedoeld” (2).

De geachte schrijver heeft bij dit „nagaan” niet bepaald gehad, la main heureuse. Immers in het voorloopig verslag naar aanleiding van de nieuwe overweging van het voorstel (dat ten slotte heeft geleid tot de wet van 1899) in de afdeelingen der Tweede Kamer wordt onder § 4 gerapporteerd: (3).

„Door een der leden werd de revisie van arresten en vonnissen van het Hoog Militair Gerechtshof en van Krijgsraden ter sprake gebracht. In art. 210 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande en art. 159 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water wordt bepaald, dat de voorschriften van het algemeen recht omtrent het bewijs der misdaden mede toepasselijk zijn op de misdaden en overtredingen begaan door personen aan de militaire jurisdictie onderworpen, maar in die wetboeken zijn de bepalingen van den 18den Titel van het Wetboek van Strafvordering niet op uitspraken van militaire rechters toepasselijk gemaakt. Toepasselijkverklaring van die bepalingen werd wenschelijk geacht aangezien ook militaire rechters dwalingen kunnen begaan. Daarom werd in overweging gegeven in den tweeden regel van art. 375 achter het woord „vonnis” in te voegen: „ook wanneer het is geweest door het Hoog Militair Gerechtshof of door een Krijgsraad”.

„Andere leden, hoewel van het door dit lid beoogde doel niet afkeerig, waren van oordeel, dat militaire strafzaken niet op deze wijze bij den burgerlijken rechter kunnen worden overgebracht”.

Hierop antwoordden de voorstellers van het wetsontwerp in hunne Memorie van Antwoord: (4)

„Zeer dringend is de urgentie van herziening der militaire strafrechtspleging. Intusschen is het, de ondergeteekenden betreuren het ten zeerste, onmogelijk bij dit voorstel op een bepaald punt in die verouderde wetgeving in te grijpen, en meenen zij dus aan den wensch, door een der leden uitgesproken, niet te kunnen voldoen”.

Blijkens het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer (5) is ook daar dezelfde quaestie weder ter sprake gekomen:

§ 6. „Naar aanleiding van het ontwerp werd nog opgemerkt dat spoedige

(1) Tijdschr. v. Strafr. XXV. blz. 163.

(2) L.c. blz. 164 en 165. (3) W. v. h. R. 7229°.

(4) W. v. h. R. 7235°. (5) W. 7267°.

herziening van de militaire strafprocedure zich nu nog te meer aanbeveelt, om ook daarin de instelling der revisie op te nemen”.

Hierop antwoordden de voorstellers: (1)

§ 6. „Met den inhoud van deze § van het Voorloopig Verslag stemmen ongeteekenden in”.

Eindelijk gaf (prof.) D. S(IMONS) in het Paleis van Justitie van 10 Februari 1899 nog in overweging bij eene afzonderlijke wet de voorgestelde revisiebepalingen, zoo noodig gewijzigd, ook voor het militaire strafproces toepasselijk te verklaren. „Het zou kunnen gebeuren, dat de wetgever, anders plotseling gesteld voor een ernstig, opzienbarend geval, opnieuw gedwongen werd tot eene gelegenheidswet, ten einde in te halen, wat hij vroeger verzuimde”.

Ons dunkt dat uit het bovenstaande afdoende duidelijk blijkt dat de wetgever, geheel in overeenstemming trouwens met den tekst der wet zelve, in 1899 bedoeld en gewild heeft dat de toen door hem nieuw vastgestelde revisiebepalingen *niet* van toepassing zouden zijn voor de militaire strafrechtspleging. Waaruit weer de gevolgtrekking gemaakt mag worden dat een verzoek om revisie bij den H. R. ingediend door een door een militair rechtcollege onherroepelijk veroordeelde, volkomen zeker met eene niet-ontvankelijkverklaring zal worden begroet.

Wij mogen dus Mr. VAN WOELDEREN dankbaar zijn voor zijne ongetwijfeld goed bedoelde poging in het belang der militaire justitiabelen, maar wij vertrouwen tevens dat hij, na lezing van het hiervoren medegedeelde, ons verzoek tot revisie van zijne opinie niet alleen ontvankelijk maar ook voldoende gerechtvaardigd zal willen verklaren.

Aan het slot van zijn opstel doet de schrijver nog een niet bepaald zachtmoedigen aanval op de Staatscommissie van 8 April 1910, belast geweest met het ontwerpen van een nieuw Wetboek van Strafvordering. De Commissie heeft het niet wenschelijk geoordeeld de bepalingen van de herziening ook op de uitspraken van den militairen rechter toepasselijk te verklaren. Bij eene natuurlijke steeds mogelijke dwaling van dien rechter ziet zij een uitweg in gebruikmaking van het recht van gratie om het gepleegde onrecht te herstellen. Het lezen van deze toelichting deed Mr. v. W., „de haren te berge rijzen”. „Is — zoo vraagt hij — herziening van een rechterlijk gewijsde voor den ten onrechte veroordeelde dan een recht of een gunst”? Naar wij meenen wordt naar hedendaagsche opvattingen gratieverleening niet meer als gunstbetoon beschouwd; het is eene Regeeringsdaad der Kroon, waarvoor de Minister die het gratiebesluit medeonderteekeet op de gewone wijze verantwoordelijk is, het is allerminst eene persoonlijke daad van vorstelijke clementie (2). En al zou men Mr. v. W. toegeven dat mogelijkheid van revisie ook van uitspraken van den militairen rechter verkieslijker ware, zoolang daartegen bezwaren bestaan, in elk geval zoolang die mogelijkheid *niet* openstaat, is gratieverleening — desnoods gemotiveerd — volkomen op hare plaats en geheel overeenkomstig den aard van het gratie-instituut.

D. W.

De samenstelling onzer krijgsraden.

Eveneens over de militaire strafrechtspleging handelt een opstel onder

(1) W. 7271.

(2) Verg. mr. D. SIMONS T. v. S. XIII 387 vlgg.

bovenstaanden titel, opgenomen in den loopenden jaargang van het Tijdschrift voor Strafrecht (blz. 377—386) en geschreven door Mr. Dr. J. EIJSTEN.

Met groote belangstelling namen wij dit stuk, afkomstig van een oud-officier, thans getooid met een dubbelen doctorstitel, ter hand. De lezing ervan heeft ons echter eenigszins teleurgesteld.

Nieuwe gezichtspunten opent de schrijver niet, daarbij kregen wij den indruk dat Mr. EIJSTEN soms met een zeker *dépit* de pen voerde of eene soort *oratio pro domo* hield. Ook stuitte men op onnauwkeurigheden, misschien begrijpelijk in een dagbladartikel, doch minder verschoonbaar in een wetenschappelijk tijdschrift.

De eerste (theoretische) onjuistheid begaat Mr. EIJSTEN waar hij de samenstelling der krijgswaarden vermeldt als bestaande naast den president uit „vier officieren, kapiteins en luitenanten in actieven dienst”, terzijde gestaan door „een actief dienend luitenant” als secretaris. De wet (art. 120 R. L.) eischt alleen dat de leden *officier* zijn, terwijl art. 131 toelaat dat ook op pensioen gestelde officieren als lid worden benoemd. Ook de secretaris moet officier zijn; den rang laat de wet in het midden.

Erger is de volgende vergissing:

Op blz. 378 laat de schrijver de Tweede-Kamerleden SASSE VAN ISSELT (lees: VAN SASSE VAN YSSELT) en VAN VLIJMEN in 1906 een amendement indienen strekkende tot oprichting van een militair-juridischen cursus, verbonden aan de Hoogere Krijgsschool, teneinde op deze wijze aanstaande voorzitters en leden voor den krijgswaard te vormen, de officieren van de landmacht meer voor hun rechterstaak geschikt te maken; welk amendement echter met 55 tegen 36 stemmen verworpen zou zijn.

De evengenoemde heeren, schrijver's opstel lezende, zullen zeker vreemd hebben opgekeken. De zaak staat juist omgekeerd. Door de toenmalige Regeering werden op het ontwerp-Oorlogsbegroting voor 1907 gelden uitgetrokken voor oprichting van een rechtskundigen cursus. De heeren VAN SASSE VAN YSSELT en VAN VLIJMEN hebben toen een amendement ingediend om die gelden van de begroting *af te voeren* en dat amendement is in de avondvergadering van 21 December 1906 met 55 tegen 36 stemmen aangenomen (1).

Mr. EIJSTEN schijnt te wenschen dat ook de *leden* der krijgswaarden voor het leven zullen worden benoemd in het belang hunner, zoo noodige onafhankelijkheid. Het is niet voor de eerste maal dat wij, op grond van langjarige ondervinding de verzekering kunnen geven dat die onafhankelijkheid ook thans niets te wenschen laat. Als recent voorbeeld moge nog verwezen worden naar een vonnis van den zoekrijgswaard te Willemsoord van 30 Juni 1913 (2), waaruit blijkt dat niet alleen de krijgswaard een uitspraak gaf maar zelfs het O. M. eene vordering deed in strijd met de opvatting van den Minister van Oorlog ad interim Minister van Marine, neergelegd in een ten processe aanwezigen brief van den Minister.

Schrijvers vrees dat de rechtsgeleerde burgerpresident te veel overwicht op de niet voldoende juridisch geschoolde militaire leden zal krijgen, schijnt, reeds blijkens de gebeurtenissen der laatste maanden, niet ongegrond te zijn. Hij koppelt hieraan — ook onzer inziens volkomen terecht — de wenschelijkheid vast dat den officieren meerdere rechtsgeleerde kennis zal worden bijgebracht dan dit thans het geval is (3) en betoogt — alweder

1) Zie M. R. T. Deel II. blz. 141, 267 en 269.

(2) Zie M. R. T. Deel IX, blz. 236.

(3) Schrijvers opstel handelt in het bijzonder over de Rechtspleging bij de Landmacht en de toestanden bij dat deel der krijgsmacht.

volkomen juist -- dat ook voor het uitoefenen van het disciplinaire strafrecht, waarmede bijna ieder eenigszins ouder officier schier dagelijks te maken heeft eenige juridische vorming ongetwijfeld zeer gewenscht is. Evenzoo is dit het geval met betrekking tot het Staatsrecht en Volkenrecht.

Mr. E. zou nu om dit doel te bereiken veeleer de voorkeur geven aan een juridischen cursus dan aan eene opleiding tot meester in de rechten en hij heeft daarbij het oog op het in de laatste jaren bij de Marine gevolgde stelsel: een tweejarigen cursus aan de Amsterdamsche universiteit. De schrijver vervalt hier in dezelfde fout die wij den laatsten tijd herhaaldelijk -- zelfs in parlementaire stukken -- constateerden, door n.l. het voor de Marine aangenomen stelsel een „cursus” te noemen. De marineofficieren immers volgen op de gewone wijze, evenals de studenten, de colleges der hoogleeraren. Zij zijn vrij om hunne studies te maken aan de universiteit hunner keuze, al ligt het voor de hand dat die keuze zich zal vestigen op Amsterdam, omdat de daar doceerende hoogleeraren later hunne examinatoren zullen zijn. Dit schijnt, blijkens hunne plaatsing in de Directie Amsterdam, trouwens geheel overeenkomstig de bedoeling van het marinebestuur te zijn: studie onder *leiding* der hoogleeraren, die een onderzoek zullen instellen naar de resultaten dier studie. Overigens zijn er meerdere voorbeelden van officieren die te Leiden hebben gestudeerd.

Zij krijgen twee jaren studietijd en ontvangen na voldoende afgelegd examen thans een geldelijke belooning van f 1000.— in ééns, niet meer f 200 toelage 's jaars.

Dit nu daargelaten, gelooven wij dat Mr. E. een goeden kijk op de practijk heeft door de op die wijze verkregen kennis voor eene behoorlijke vervulling van het militaire rechtersambt volkomen voldoende te achten. Van de marineofficieren wordt -- wat het privaatrecht betreft -- geëischt algemeene rechtskennis voor zoover die bij de studie van straf- staats- en volkenrecht onmisbaar zijn. Zij missen -- in vergelijking met een meester in de rechten -- dus volledige kennis van burgerlijk recht, handelsrecht en burgerlijke rechtsvordering -- welke kennis zij ook niet behoeven -- maar zij hebben boven dezen vóór bekendheid met volkenrecht en grondige kennis van materieel en formeel militair strafrecht -- hetgeen voor hun in de eerste plaats noodzakelijk is. Een meester in de rechten moet zich dan ook, wil hij in de termen vallen voor de belooning verbonden aan het getuigschrift voor meer uitgebreide rechtskennis, nog aan een aanvullings-examen in militair recht onderwerpen.

Ook nog in een ander opzicht biedt de evenbedoelde wijze van opleiding voordeelen, beschouwd n.l. van regeeringsstandpunt. De op die wijze gevormde officieren hebben voor leger en marine evenveel zoo niet meer waarde dan een meester in de rechten; zij worden daarbij voor korteren tijd aan den dienst onttrokken, maar bovendien is de kans veel geringer dat die van studiezin blijvende officieren, meestal niet de minsten onder de broederen, de krijgsmacht zoo spoedig mogelijk den rug zullen toedraaien, zooals de ondervinding leert dat het geval is met de den doctorstitel verworven hebbende officieren, die zoodra de gelegenheid zich biedt het zwaard voor de toga verwisselen. Het is begrijpelijk, maar de militaire maatschappij verliest er, vrij zeker een goed officier door.

Tot dusverre zijn de marineofficieren wat het militair recht betreft aangewezen op eigen studie, Mr. E. bepleit de aanstelling van een lector in dit vak, een maatregel die, ook naar onze meening alle aanbeveling verdient. Minder zouden wij ons kunnen vereenigen met zijn wensch om de militaire krijgsraadleden voor vast, feitelijk voor hun leven, te benoemen.

Hierdoor verliezen zij na eenigen tijd de voeling met het volle militaire leven, juist een voornaam vereischte. Benoeming voor een paar jaren zal daarom de voorkeur verdienen; van tijd tot tijd moet er nieuw bloed in den krijgsraad komen.

In den aanvang van zijn opstel waagt de heer Eijsten de veronderstelling, dat er ongetwijfeld weinig kans is dat de niet lang geleden gewijzigde militaire rechtspleging binnen afzienbaren tijd nogmaals verandering zal ondergaan. Die voorspelling is niet bewaarheid. Reeds eenige maanden later nam de wetgever opnieuw de Rechtspleging bij de Zeemagt in behandeling tot het openstellen van hooger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof in Ned.-Indië. En onderwijl doet zich zelfs de *noodzakelijkheid* vóór de Rechtspleging zoowel bij de Zee- als bij de Landmacht weder aan te vullen of te wijzigen, thans om de in Nederland vrijwel tot stilstand gebrachte militaire justitie weder op gang te helpen.

Met een uitroep teeken citeert Mr. E. de in de Tweede Kamer verdedigde meening, dat de benoeming van een burger-president de rechtspraak zou verslechteren, de krijgstucht schade doen. Heeft — zoo zouden wij ten slotte willen vragen — het door de Krijgsraden uitgelokte conflict met het Hoog Militair Gerechtshof aan die meening wellicht niet eenig recht van bestaan gegeven?

D. W.

WETGEVING.

Openstelling van hooger beroep van vonnissen in Nederlandsch-Indië door krijgsraden bij de zeemacht gewezen. (*Vervolg*). (1)

Het verslag betreffende bovenbedoeld wetsontwerp werd vastgesteld den 6den Februari 1914, en luidde als volgt:

Met de indiening van dit wetsontwerp verklaarden verscheidene leden zich ingenomen. Zij juichten de strekking daarvan toe en brachten der Regeering hulde voor den spoed, dien zij in deze heeft betracht. Enkele leden meenden intusschen de vraag te moeten stellen, of bij deze gelegenheid niet ook het hooger beroep van beslissingen omtrent klachten over opgelegde straffen, voor zoover die beslissingen gegeven zijn door zee-krijgsraden in Nederlandsch-Indië, bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië ware te brengen. Thans wordt over die beslissingen in hooger beroep uitspraak gedaan door het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande, en dat wel op grond van art. 50 van de voor dat hof geldende provisioneele instructie.

Voorts drongen eenige leden er op aan, dat bij deze gelegenheid ook hooger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande zou worden opengesteld van alle vonnissen, door de zee-krijgsraden in Europa buiten het Rijk gewezen.

Ten aanzien van artikel 1 van het wetsontwerp werd de opmerking gemaakt, dat de omstandigheid, dat aldaar niet zijn genoemd de nummers van de te wijzigen artikelen volgens den gepubliceerden wettelijken tekst der Regtspleging bij de Zeemagt, doch de nummers van de overeenkomstige artikelen in het wetsontwerp, dat tot de wet heeft geleid, de bestudeering van het artikel zeer bemoeilijkt. Men verklaarde niet in te zien, waarom de Minister deze methode heeft gevolgd, en wees er daarbij op, dat toen het onderhavige wetsontwerp werd ingediend (28 October 1913), de Regtspleging in haar definitieven vorm reeds in het *Staatsblad* was verschenen (*Staatsblad* No. 365 van 1913, uitgegeven 2 October 1913). Op een gevizigd wetsontwerp werd daarom alsnog aangedrongen.

Enkele leden waren voorts van oordeel, dat in plaats van de woorden „buiten het Rijk in Europa, doch niet in Oost-Indië” beter gelezen zoude worden: „buiten het Rijk in Europa en buiten Oost-Indië”.

Van de slotbepalingen, die ingevolge artikel 2 van het wetsontwerp aan de Regtspleging bij de Zeemagt zullen worden toegevoegd, gaf art. II aanleiding tot de opmerking, dat niet overtuigend is aangetoond, waarom bij de behandeling, door het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-

(1) Zie voor het oorspronkelijke wetsontwerp en de memorie van toelichting: M. R. T. Deel IX bladz. 53 v.v. (Red. M. R. T.).

Indië, van de in art. I dier slotbepalingen genoemde zaken, de provisioneele instructie, geldende voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland, behoort te worden toegepast. Het ware, naar verscheidene leden opmerkten, rationeel hierbij de instructie, geldende voor het Nederlandsch-Indische Hoog Militair Gerechtshof, te volgen en dat te eer wijl, gelijk de Regeering zelve opmerkt in de Memorie van Toelichting, die instructie weinig verschilt van die voor het Nederlandsche Hof. Dat nu het Nederlandsch-Indische Hof zich, al naar gelang van de zaken, die het geldt, naar twee verschillende instructiën zal hebben te gedragen, kan zonder dat daarvoor gewichtige redenen bestaan, niet aanbevelenswaardig heeten. In de omstandigheid, dat „in de Provisioneele Instructie voor het Indische Hof door den Nederlandsch-Indischen wetgever wijzigingen (zouden) kunnen worden aangebracht, waarmede men zich hier te lande wellicht minder goed zou kunnen vereneigen”, vermocht men zulk een gewichtige reden niet te ontdekken.

In art. II der slotbepalingen wenschten voorts verscheidene leden in plaats van „in het vaderland” te lezen: „in Nederland” of „in het Rijk in Europa”.

Art. III der slotbepalingen wenschten eenige leden in dien zin te wijzigen, dat het nauwkeurig aansluit aan de woorden van art. 122 der Grondwet.

Ten aanzien van artikel 4 van het wetsontwerp werd de opmerking gemaakt, dat de toelichting daartoe kwalijk kan strekken tot verklaring, waarom een redactie is gekozen, afwijkende van die, welke gewoonlijk in onze wetten voorkomt. Integendeel, die toelichting lezende, moet men tot de conclusie komen, dat hier voor afwijking geen aanleiding bestaat.

Eindelijk gaf de considerans aanleiding tot de opmerking, dat deze onjuist is, in zooverre als daar de indruk wordt gewekt, als had het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië thans in het geheel geen rechtsmacht, en onvolledig, wijl er van de invoering bij dat Hof van een andere procedure dan daar thans geldt, geen melding wordt gemaakt.

Naar aanleiding van het Verslag werd door de betrokken Ministers bij Nota, ingezonden 16/19/20 Maart 1914, het navolgende medegeedeeld:

Het was den ondergeteekenden uiteraard zeer aangenaam uit het Verslag te ontwaren, dat de indiening van dit wetsontwerp bij verscheidene leden instemming heeft mogen vinden. De hulde, der Regeering te dezer zake gebracht, wordt door haar dankbaar aanvaard.

De door enkele leden gestelde vraag, of bij deze wetsvoordracht niet ook behandeling in hooger beroep van beklagzaken bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië ware te brengen, zouden de ondergeteekenden ontkennend willen beantwoorden. In de eerste plaats is het beroep in beklagzaken in de vigeerende wet noch geregeld noch zelfs uitdrukkelijk toegekend, al neemt de practijk het bestaan van een recht van appèl zoo voor den klager als voor den strafoplegger aan. Werd dat recht, voor zoover betreft beslissingen van zekrijgsraden in Nederlandsch-Indië, thans uitdrukkelijk in de Regtspleging bij de Zeemagt erkend, dan zou eene regeling van de reclame-procedure in hooger beroep, ook wat beslissingen van de overige krijgsraden aangaat, niet achterwege kunnen blijven. Voor eene zoodanige, nagenoeg geheel buiten het kader dezer wetsvoordracht vallende regeling bestaat te minder aanleiding, nu de wet op de krijgstucht een eigenlijk hooger beroep in beklagzaken niet kent en bovendien de geheele reclame-procedure, ook voor zoover Nederlandsch-Indië betreft, bevredigend regelt. Men vergelijkte de artikelen 67 en 68. Daarbij komt nog, dat practisch de beklagzaken bij de zeemacht in Oost-Indië met

eene enkele uitzondering aanstonds bij het Hoog Militair Gerechtshof moeten worden aangebracht, zulks als een uitvloeisel van het ook in het verslag genoemde artikel 50 der Provisioneele Instructie. Practisch zou derhalve het toekennen van een recht van hooger beroep in beklagzaken op het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië geene beteekenis hebben.

Evenmin zouden de ondergeteekenden gevolg willen geven aan den door eenige leden geuiten wensch om bij deze gelegenheid van alle vonnissen, door de zee krijgsraden in Europa buiten het Rijk geweest, hooger beroep open te stellen op het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande. Bij de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* No. 337) is na rijp beraad en na langjarige gedachtenwisseling met de Staten-Generaal eene nieuwe regeling betreffende het hooger beroep in de Regtspleging bij de Zeemagt nedergelegd. Eerst met ingang van 20 December 1913 is die regeling in werking getreden, zoodat de tijd nog allerminst gekomen kan worden geacht om daarvan reeds thans eene belangrijke wijziging voor te stellen. Men vergete niet, dat de indiening van dit ontwerp zijne aanleiding heeft gevonden in de omstandigheid, dat bij de gedachtenwisseling met de Tweede Kamer over het ontwerp tot de genoemde wet van 1912 door de toenmalige Regeering een bijzonder wetsvoorstel tot het appellabel maken van de in *Nederlandsch-Indië* door zee krijgsraden gewezen vonnissen is in uitzicht gesteld. Waar bovendien argumenten van practischen aard zich mede tegen eene dergelijke uitbreiding van het hooger beroep verzetten, scheen er geen aanleiding te bestaan thans het ontwerp te doen treden buiten de grenzen der gedane toezegging.

Waar de publicatie van den tekst der herziene Regtsplegingen steunt op de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* No. 337) en die wet bij de indiening van dit wetsontwerp nog niet in werking was getreden, achtten de ondergeteekenden het regelmatig, de te wijzigen artikelen van de Regtspleging bij de Zeemagt nog naar de oude nummering te vermelden. Nu sindsdien bedoelde wet, althans voor zoover betreft personen, niet aan de rechtsmacht van de zee krijgsraden in *Nederlandsch-Indië* onderworpen, in werking getreden is, bestaat er bij de ondergeteekenden geen overwegend bezwaar voor die artikelen de nummering van den gepubliceerden tekst te volgen. Een dienovereenkomstig gewijzigd ontwerp van wet is mitsdien aan deze nota toegevoegd.

In dat gewijzigd wetsontwerp zijn, ter tegemoetkoming aan de door enkele leden gemaakte opmerking, overal de woorden „buiten het Rijk in Europa, doch niet in Oost-Indië” gelezen aldus: „buiten het Rijk in Europa en buiten Oost-Indië”.

Zeer zeker stemt op dit oogenblik de „Provisioneele Instructie voor het Hooge Militaire Gerechtshof van Nederlandsch-Indië” in hoofdzaak overeen met de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande. Doch juist met het oog op de mogelijkheid, dat de Nederlandsch-Indische wetgever in eerstgenoemde instructie belangrijke wijzigingen zou aanbrengen, is artikel II van de Slotbepalingen ontworpen. Immers het zou niet aangaan, de behandeling van het hooger beroep van strafzaken tegen justitiabelen van onze zeemacht in Nederlandsch-Indië naar andere beginselen te doen geschieden dan hier te lande.

De uitdrukking „in het vaderland” (artikel II der Slotbepalingen) komt ook elders in de Regtspleging bij de Zeemacht voor (men zie de artikelen 199 en 202) en wel juist in verbinding met de aanduiding van het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande. De ondergeteekenden zouden die uitdrukking willen handhaven.

Tegen de gewenschte redactioneele wijziging van artikel III der Slotbepalingen bestaat bij de ondergeteekenden geen bezwaar. In het gewijzigd ontwerp van wet is zij aangebracht.

De redactie van artikel 4 van het wetsontwerp heeft thans de gewenschte aansluiting bij hetgeen gewoonlijk geschiedt, ondergaan.

De considerans is aldus gewijzigd, dat het daartegen gevoeld bezwaar thans zal zijn opgeheven.

Het gewijzigd ontwerp van wet luidt als volgt:

ARTIKEL 1.

In de artikelen 196, 197, 198, 200 en 209 van de Regtspleging bij de Zeemagt, gelijk deze in tekst is bekend gemaakt bij het Koninklijk besluit van 5 September 1913 (*Staatsblad* No. 365), worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

In artikel 196 wordt, in plaats van de woorden: „van eene Vloot, Eskader, minder Smaldeel of een schip alleen, buiten het Rijk in Europa”, gelezen: „buiten het Rijk in Europa en buiten Oost-Indië”.

In de artikelen 197, 200 en 209, 1°. worden onmiddellijk achter het woord „Europa” ingevoegd de woorden: „en buiten Oost-Indië”.

In artikel 198 worden onmiddellijk achter het woord „vonnis” ingevoegd de woorden: „alzo buiten het Rijk in Europa en buiten Oost-Indië geweest.”.

ARTIKEL 2.

Aan de Regtspleging bij de Zeemagt, gelijk deze in tekst is bekend gemaakt bij het Koninklijk besluit van 5 September 1913 (*Staatsblad* No. 365), worden toegevoegd drie slotbepalingen, luidende als volgt:

Slotbepalingen.

ARTIKEL I.

Voor zooverre betreft de zaken, naar de Krijgsraden in Oost-Indie te verwijzen, of welke, na verwijzing, in die krijgsraden zullen zijn behandeld, geldt alles wat in deze wet ten aanzien van het Hoog Militair Gerechtshof is bepaald, voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

ARTIKEL II.

Bij de uitoefening van de regtsmagt, welke uit het bepaalde in het voorgaande artikel voortvloeit, zal het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië zich hebben te gedragen overeenkomstig hetgeen in de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in het vaderland, gelijk deze thans luidt of in den vervolge nog moét worden gewijzigd, is voorgeschreven omtrent de wijze van delibereren, de approbatie, de regtspleging, den Advokaat-Fiscaal, den Griffier, de gevangen- of provoost-huizen, de Praktizijns bij het Hof en de kosten.

ARTIKEL III.

Deze Wet is ook verbindend voor de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen.

ARTIKEL 3.

In het eenig artikel der wet van 18 April 1885 (*Staatsblad* No. 98) worden de woorden: „aan boord van de schepen en vaartuigen van oorlog” vervangen door de woorden: „alsmede voor zooveel Nederlandsch-Indië betreft door het Hoog Militair Gerechtshof daar te lande.”.

ARTIKEL 4.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Bij de beraadslagingen betreffende dit wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gehouden op 25 Maart 1914, werd het volgende te berde gebracht:

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de voorzitter! Ik sta tegenover dit wetsontwerp zooals ik indertijd heb gestaan tegenover dat tot wijziging van de rechtspleging bij de land- en zeemacht in het algemeen in 1912. Ik ben dankbaar voor hetgeen ons geboden wordt, maar ik ben niet voldaan. In het bijzonder doet het mij leed dat de Regeering niet heeft kunnen besluiten om waar zij thans een stap doet in de goede richting die in 1912 door mij en andere leden van deze Kamer is aanbevolen, nog wat verder te gaan. Thans wordt voorgesteld om van alle vonnissen, door zee krijgsraden in Ned.-Indië geweest, approbatie te eischen en appèl toe te staan. Ik zou gaarne gezien hebben — dat denkbeeld is ook in het Verslag neergelegd — dat deze rechtsbevoegdheden niet alleen zouden gelden ten opzichte van vonnissen, in Nederlandsch-Indië geweest, maar ook voor vonnissen, gegeven door zee krijgsraden, laat ik maar zeggen: buitengaats.

Er zijn in het antwoord op het Verslag een paar bezwaren tegen dat denkbeeld geopperd. In de eerste plaats wordt er op gewezen dat dit wetsontwerp nog zoo kort in werking is dat niet nu reeds tot een wijziging op dit punt kan worden overgegaan. Ik mag er wel aan herinneren dat dat denkbeeld reeds in 1912 bij de behandeling van het wetsontwerp op de rechtspleging bij land- en zeemacht aan de Regeering is aanbevolen. Het zou eenvoudig zijn een uitbreiding van den maatregel dien de Regeering thans voorstelt.

In de tweede plaats wordt gewezen op een practisch bezwaar. Dat practische bezwaar wordt thans niet nader aangeduid, maar is in de discussie over 1912 met een enkel woord aangestipt. Er is toen gewezen op het schip in West-Indië en aangetoond dat het onmogelijk zou zijn vonnissen, daar geveld, te onderwerpen aan de goedkeuring van een Hoog Militair Gerechtshof. Dat practische bezwaar is intusschen vervallen, doordat is vervallen het stationneeren van een vast schip in West-Indië, zoodat het mij voorkomt, dat de practische bezwaren, toen geopperd, thans niet meer zooveel kracht kunnen hebben.

Intusschen zal ik geen poging doen om mijn denkbeelden in een amendement te belichamen. En dat wel omdat ik weet, dat deze materie door de Regeering zeer nauwkeurig en degelijk is voorbereid en omdat de

herinnering aan 1912 nog zeer levendig bij mij is, nl. in dezen zin, dat het ontzaglijk moeilijk is in deze materie door een amendement eenige wijziging of verbetering te brengen. Bovendien, indien dat amendement, wat zeer waarschijnlijk is, door deze Kamer zou worden afgestemd, dan zou ik nog verder van huis zijn dan op het oogenblik.

Want het staat bij mij vast, dat de commandanten van oorlogsschepen, die zich buiten het Rijk in Europa bevinden, en ook niet in Indië, wel uiterst spaarzaam zullen zijn met het bijeenroepen van een zee krijgsraad, vooral na de wijzigingen, die in 1912 in de rechtspleging zijn gebracht. Immers die commandanten zullen er zich van bewust zijn, dat de rechtspleging aan boord van de schepen uitermate slecht is in vergelijking met die, welke wij nu hebben verkregen aan den wal en in Indië. Bij de krijgsraden aan boord toch is geen rechtsgeleerde voorzitter, geen rechtsgeleerde fiscaal — althans in een verre toekomst is dat waarschijnlijk —; er is geen rechtsgeleerde verdediger en ook niet de openbaarheid, die wij wel hebben bij de vaste krijgsraden aan den wal, althans niet een openbaarheid die wij als zoodanig begrijpen; want al zouden de schepelingen worden toegelaten tot de zitting van den krijgsraad, dan is dat nog niet de openbaarheid, die wij kennen bij de gewone rechtspleging aan den wal. Terwijl nu al deze rechtsmiddelen wel bestaan bij de vaste krijgsraden aan den wal en niettegenstaande dat toch van alle daar gewezen vonnissen approbatie moet worden gevraagd aan het Hoog Militair Gerechtshof en men daarna appèl heeft bij datzelfde gerechtshof, zal dit niet het geval zijn met de vonnissen, gewezen door een zee krijgsraad, die al die andere rechtsmiddelen mist. En nu komt het mij voor, dat de commandanten onder die omstandigheden wel uiterst spaarzaam zullen zijn met het onderwerpen van verdachten aan de rechtsmiddelen, die hun aan boord kunnen worden geschonken. Zij zullen, naar het mij voorkomt, slechts in de uiterste noodzakelijkheid daartoe overgaan, maar in gewone gevallen liever wachten tot zij met hun schip zijn gearriveerd hetzij in Indië, hetzij in Nederland, om daar den verdachte aan den vasten krijgsraad over te leveren.

En nu — dit is de reden, waarom ik eigenlijk het woord heb gevraagd — zou het mij bijzonder aangenaam zijn, indien ik van de zijde van de Regeering een zij het ook nog zoo voorzichtigte instemming mocht hooren met den wenk, dien ik aan de commandanten heb gegeven, want een dergelijke instemming zou op die commandanten en dus ook op de rechtszekerheid van degenen, die zich onder de artikelen van de krijgswet aan boord bevinden, niet anders dan zeer gunstig kunnen werken.

De heer VAN HAMEL: Mijnheer de voorzitter! Ik wenschte een enkele opmerking te maken, geheel in denzelfden geest als de geachte afgevaardigde, die mij voorafging, heeft gemaakt, en ook mijn teleurstelling er over uit te spreken dat de Regeering, terwijl zij op uitnemende wijze voldaan heeft aan een wensch betreffende het appèl van een zee krijgsraadvonnis in Oost-Indië, niet wenschte mede te gaan met het in het Voorloopig Verslag uitgesproken verlangen van eenige leden, om bij deze gelegenheid ook een appèl te openen van de vonnissen der zee krijgsraden in Europa, buiten het Rijk gewezen. Het is waar, dat kan niemand tegenspreken, dat bij de gedachtenwisseling met de Tweede Kamer over het ontwerp tot de genoemde wet van 1912, door de toenmalige Regeering een bijzonder wetsvoorstel tot het appellabel maken van de in Nederlandsch-Indië door zee krijgsraden gewezen vonnissen is in uitzicht gesteld, en dat die toezegging zich bepaald heeft tot dat eene punt, maar ik mag er toch aan herinneren, dat bij de

vroegere behandeling van deze aangelegenheid wenschen uitgesproken zijn in de Kamer tot een verder gaand recht van appel. Ik herinner aan het Voorloopig Verslag, dat vastgesteld is 26 Mei 1904, en waarin de wensch is uitgesproken, zoowel naar de appellabiliteit van vonnissen, in Indië geweest, als van vonnissen, die door zee krijgsraden in sommige gevallen — het werd daar eenigszins beperkt — geweest waren buiten het Rijk in Europa. Daarop heeft de toenmalige Regeering bij haar Memorie van Antwoord gerepliceerd, en zich uitsluitend bepaald tot de toezegging van overweging van een nader wetsontwerp voor de appellabiliteit van Indische vonnissen, maar zich in het geheel niet uitgelaten over dat andere punt. Het kan wel zijn, dat op die wijze dat punt bij de Regeering in het ver-geetboek is geraakt, en dat men zich daardoor ook bij de latere mondelinge behandeling van dien kant bepaald heeft tot de toezegging van het appel van door een zee krijgsraad geweest vonnissen in Indië. Ik wensch echter nog door een paar bij-opmerkingen te versterken de opmerking, die reeds door den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf gemaakt is, dat er nu toch principieel een groote ongelijkheid ontstaat in appellabiliteit. Men heeft appellabiliteit van de hier te lande geweest vonnissen van zee krijgsraden naar het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht. Men zal nu krijgen de appellabiliteit van de vonnissen van zee krijgsraden in Nederlandsch-Indië bij het Hoog Militair Gerechtshof te Batavia. Er zijn echter inderdaad toch zeer belangrijke gevallen, en niet gevallen die alleen theoretisch denkbaar zijn, maar gevallen, die practisch zich voordoen, waarin de wensche-lijkheid van appellabiliteit evengoed moet gelden, omdat de omstandigheden eigenlijk gelijk zijn. Ik heb het oog bijv. op een oorlogsschip, dat in Constantinopel ligt.

Wij hebben onlangs het geval beleefd, dat een Nederlandsch oorlogsschip daar zeer lang gelegen heeft. Aan boord van dat schip kon krijgsraad worden gehouden, omdat het langer dan twee maanden op reis was, en is misschien ook wel krijgsraad gehouden. Nu vraag ik toch of de afstand van een uiterste punt van den Indischen archipel naar Batavia zooveel kleiner is dan bijv. de afstand van Constantinopel naar Utrecht. Wanneer men in den archipel, onverschillig waar ter plaatse daar het schip ligt, appel toestaat op het Hoog Militair Gerechtshof in Indië, dan kan men, dunkt mij, ook geen bezwaar maken tegen appellabiliteit van het vonnis van een krijgsraad op een schip in Constantinopel gelegen, naar Utrecht. De schepen in de Middellandsche zee, de schepen die Algiers aandoen, die Malta aandoen, verkeereren in soortgelijk geval.

Men heeft ook een eigenaardige verhouding in West-Indië. Het gemis van appel van vonnissen door een zee krijgsraad aldaar geweest, is een punt dat de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf ook reeds heeft aangeroerd, maar ik wensch bijzonder te wijzen op een uit dat gemis voortvloeiende antinomie. De landmacht in West-Indië kan bij het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht appelleeren van de vonnissen die door de krijgsraden bij de landmacht geweest zijn, maar van de vonnissen van schepen die op de reede van Paramaribo liggen en dus in precies dezelfde afstandsomstandigheden verkeereren, kan niet geappelleerd worden. Dat zou toch, dunkt mij, evengoed mogelijk moeten zijn.

Intusschen geef ik gaarne toe, dat de regeling van deze zaak ietwat gecompliceerd is, want er is nog een derde soort van plaatsen, die men zich denken kan, nl. wanneer een schip ligt in Azië, maar niet in Oost-Indië. Wanneer bijv. een schip ligt in Shanghai, in China, heeft wel plaats een opzenden van het vonnis voor het fiat-executie naar den vlootvoogd

in Indië, maar er is geen appél, en eventueel zou in dat geval het appél toch wel moeten worden gebracht voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië en niet naar dat van Utrecht.

Daarom geef ik gaarne toe, dat de zaak ietwat gecompliceerd is en dat heeft mij ook weerhouden te trachten een amendement op dit ontwerp te formuleeren. De geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf heeft gezegd, dat, indien hij een amendement voorstelde en dat werd verworpen, hij verder van huis was; dat is juist; maar ik verklaar oprecht geen kans te hebben gezien om een amendement te formuleeren waardoor in alle leemten zou zijn voorzien.

Wat echter de theorie van de aangelegenheid en het practisch belang van de zaak betreft, zou ik wel aan de Regeering willen vragen of zij van haar zijde dit punt nu nog eens in nadere overweging zou willen nemen, of zij wil overwegen de mogelijkheid om bijv. bij de Invoeringswet van het Militair Wetboek van Strafrecht deze zaak te regelen. Wellicht bestaat er ook wel een andere gelegenheid voor.

Het zal mij hoogst aangenaam zijn — ik zal verder hierop niet aandringen — wanneer ik van de regeeringstafel een antwoord zou kunnen krijgen dat in deze richting bevrediging gaf.

De heer ORT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de beschouwingen van de geachte afgevaardigden de heeren van HAMEL en HUGENHOLTZ, wensch ik eerst deze twee punten op den voorgrond te stellen.

In de eerste plaats dat dit wetsontwerp uitsluitend is de inwisseling van de belofte, gedaan door de vorige Regeering naar aanleiding van het verzoek, zoowel bij de schriftelijke als bij de mondelinge gedachtenwisseling over de wet op de rechtspleging bij de zeemacht. Die toezegging bestond uitsluitend — de heer VAN HAMEL heeft er reeds met een enkel woord aan herinnerd — daarin, dat de Regeering zou ontwerpen een wet betreffende het hooger beroep van beslissingen van krijgsraden in Nederlandsch-Indië. Nu moge in den loop der discussiën een enkele maal de mogelijkheid zijn geopperd dat de regeling zich ook zou kunnen uitstrekken tot het hooger beroep van de krijgsraden elders dan te genoemder plaatse, een toezegging daarvan is echter niet gedaan.

Toen deze Regeering optrad, vond zij, gelijk ook blijkt uit haar toelichting, deze wetsvoordracht geheel voorbereid, en zij achtte het met het oog op het belang van de zaak zeer wenschelijk, het ontwerp in den zin zooals het was samengesteld aan de Staten-Generaal aan te bieden. Want indien daaraan had moeten voorafgaan een onderzoek naar de vereischten voor een regeling betreffende het hooger beroep van beslissingen van krijgsraden, gewezen op andere plaatsen dan in Nederlandsch-Indië, zou daarvoor een geruime tijd noodig zijn geweest. Ik zal dat straks met een enkel woord nader toelichten.

En in de tweede plaats wensch ik op den voorgrond te stellen — zulks naar aanleiding van hetgeen de heer HUGENHOLTZ heeft gezegd — dat in het Verslag eigenlijk niet is gevraagd aan de Regeering alsnog in het ontwerp te brengen een regeling van de beslissingen gewezen door zee-krijgsraden buitengaats, maar uitsluitend van de beslissingen van zee-krijgsraden in Europa buiten het Rijk. Dat zou dus meer in het bijzonder betreffen beslissingen gegeven op schepen, die bijv. in de Middellandsche zee of, om bij het voorbeeld van den heer van HAMEL te blijven, in Constantinopel vertoeven. Een voldoening naar aanleiding van het Verslag

dus, in den zin als thans de heer HUGENHOLTZ wenscht, lag niet op den weg van de Regeering, want het was haar niet gevraagd.

Intusschen, Mijnheer de voorzitter, ik zal de laatste zijn om tegen te spreken dat thans een betrekkelijk ongelijke regeling aangaande het hooger beroep zal bestaan, trouwens die ongelijkheid bestond in nog meerdere mate tot nog toe. Ik wensch echter, naar aanleiding van hetgeen de beide geachte afgevaardigden hebben gezegd, op te merken, dat bij de Regeering de wensch levendig is, aan die ongelijkheid van stelsel zoo mogelijk een einde te maken. De Regeering ziet met de geachte afgevaardigden in, dat het wenschelijk is, de vonnissen die gewezen zullen worden door de zee-krijgsraden op de oorlogsschepen, vonnissen van niet rechtsgeleerden, in niet mindere mate voor hooger beroep vatbaar te maken dan de vonnissen die door den vasten zee-krijgsraad te den Helder worden gewezen.

Maar aan de daartoe strekkende regeling zal — en ik kom nu terug op hetgeen ik straks aanstipte — een zeer ampel onderzoek dienen vooraf te gaan. Men heeft de gevolgen wèl te overzien.

Laat ik eenige voorbeelden noemen. Het kan zijn dat een vonnis wordt gewezen door een zee-krijgsraad op een alleenliggend schip, in de Aziatische wateren, of laat ons zelfs aannemen in de Middellandsche zee. Ik kan mij voorstellen, dat aan boord misdrijven zijn gepleegd, bijv. oproer of mouterij, waarbij het noodzakelijk zal zijn dat aan het vonnis onverwijld uitvoering wordt gegeven. Ik ben niet zoo geheel bekend met al wat behoort tot de discipline aan boord, maar ik gevoel zelfs als leek, dat het op een oogenblik aan boord noodig kan zijn de straf onverwijld ten uitvoer te leggen, zoo goed als andere energieke maatregelen te nemen.

In de tweede plaats denke men aan de preventieve hechtenis, ook een punt van zeer groot belang. Wanneer hooger beroep wordt aangeteekend, wordt de preventieve hechtenis gecontinueerd, totdat het Hoog Militair Gerechtshof ten aanzien der zaak een beslissing zal hebben genomen. Nu ligt het voor de hand, dat wanneer een schip zeer ver verwijderd is, het Hoog Militair Gerechtshof, indien dit Hof met het hooger beroep zou zijn belast, pas na zeer langen tijd kennis zal kunnen nemen van de stukken, zoodat in afwachting van een beslissing de preventieve hechtenis zeer zou moeten worden verlengd, ten nadeele van den veroordeelde.

Laat ik nog een ander voorbeeld noemen, dat misschien een beetje vreemd lijkt, maar toch ook een zaak betreft waartegen voorzieningen moeten worden getroffen. Ik kan mij voorstellen, dat een schepeling, die veroordeeld is voor een klein misdrijf, indien hij zin heeft naar het vaderland terug te keeren, hooger beroep aantee kent. Het gevolg zal dan zijn, dat hij dan naar Nederland moet worden vervoerd. Hij maakt dus een reisje naar het vaderland ter zake van een gering misdrijf, waardoor hij zeker niet onteerd zal zijn, en bereikt zoodoende wat hij anders niet zou kunnen bereiken. En niet alleen hij, maar ook medeschepelingen wellicht kennissen, die met hem zullen meegaan om voor het Hoog Militair Gerechtshof als getuigen op te treden.

Dit zijn enkele bezwaren, waaruit de Kamer echter, naar ik hoop, niet zal afleiden, dat de Regeering in eenig opzicht iets in den weg zou willen leggen aan een te treffen regeling. Ten aanzien van die punten moet echter een bevredigende regeling worden getroffen. Integendeel, ik stel er prijs op te zeggen, dat ik reeds aan den voorzitter van de commissie, die belast is met het ontwerpen van de algemeene maatregelen van bestuur, en van de wetsvoordrachten, noodig voor de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht, de opdracht heb gegeven zijn commissie van dit

onderwerp te saisisseeren, opdat zij deze zaak onder de oogen zal zien en zoo mogelijk te dien aanzien een regeling zal voordragen.

Ten slotte nog één punt. De geachte afgevaardigde, de heer HUGENHOLTZ, sprak van een zachten wenk, dien de Regeering zou kunnen geven aan de commandanten van schepen om niet te gauw krijgsraad te beleggen, doch liever de behandeling der zaken uit te stellen tot het schip in ons land zou zijn teruggekeerd. Te dien aanzien kan de Regeering geen enkele belofte doen. Zij meent, dat daardoor zou worden getreden in de bevoegdheden van den commandant, die naar de omstandigheden zal moeten beoordeelen of op een gegeven oogenblik krijgsraad moet worden belegd.

Mijnheer de voorzitter! Ik meen hiermede het standpunt der Regeering voldoende te hebben uiteengezet.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de voorzitter! Ik acht mij verplicht na het antwoord van den Minister even een woord van dank en erkentelijkheid uit te spreken voor de bereidverklaring door hem afgelegd om de aan gelegenheid door den heer VAN HAMEL en mij ter sprake gebracht, tot een onderwerp van onderzoek en studie te maken en tevens het vertrouwen uit te spreken, dat dezelfde voortvarendheid, waarmede dit wetsontwerp is tot stand gekomen, ook zal worden betracht om de nadere regeling, waarvan de Minister sprak, in het *Staatsblad* te brengen.

Het wetsontwerp werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

EINDVERSLAG der Commissie van Rapporteurs over de ontwerpen van wet tot:

1o. Openstelling van hooger beroep van vonnissen, in Nederlandsch-Indië door krijgswaarden bij de Zeemacht geweest, en, in verband daarmede, opdracht van rechtsmacht aan het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië. (191).

2o. . . . . enz.

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

's-GRAVENHAGE, 13 Mei 1914.

VAN LANSCHOT.
VAN SWAAY.
REEKERS,
VAN DER MAESEN DE SOMBREF,
VAN WASSENAER VAN ROSANDE.

In de vergadering der Eerste Kamer van 14 Mei 1914 is bovenbedoeld wetsontwerp zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen (Handel. 1e Kamer 1913/14 blz. 507).

Het ontwerp is als Wet van 15 Mei 1914 opgenomen in Staatsblad N°. 206.

Rectificatie.

Op blz. 242 van den loopenden jaargang van dit Tijdschrift moet onder de leden van het H. M. G. die deelgenomen hebben aan de beschikking van 2 September 1910 achter den naam van mr. TIJSSENS nog bijgevoegd worden: E. COENEN (toegevoegd Raad).

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 Juni 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLUICK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. A. VAN SOEST.

Art. 99 C. W. L. — Art. 14 Wet van 14 November 1879, (Staatsblad N°. 191).

Aangezien de bijkomende straf van plaatsing in eene klasse van militairen, aan eene gestrengere krijgstucht onderworpen, slechts kan worden opgelegd aan een minderen militair en de beklaagde tijdens zijne veroordeeling (tot militaire detentie met degradatie) den graad van korporaal bezat en derhalve onder de onderofficieren werd begrepen, kon bij het vonnis niet bepaald worden dat de veroordeelde, na zijn ontslag uit de militaire detentie, voor den tijd van zes maanden in die klasse zal worden geplaatst. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshot

tusschen

een korporaal bij het 11de regiment infanterie, oud 22 jaar, gedetineerd te Arnhem, die bij vonnis door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem geweest, den 7den Juni 1911, met aanhaling der artikelen 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 13, 14 en 19 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad N°. 191*), 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad N°. 64*), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard

---

(1) In gelijken zin besliste het H. M. G. reeds bij sententie van 20 Juni 1884 (vermeld in G. J. W. KOOLEMANS BELJEN, *Handl. Mil. Strafrecht — Nederland —*; 2de uitgave, 1898. bladz. 192), daarin echter o. m. overwegende: „dat wel is waar beklaagde bij het vonnis was gedegradeerd en teruggebracht tot den stand van soldaat, doch dat de vraag, welke straffen een militair kunnen worden opgelegd, moet worden beoordeeld naar den graad, dien hij bekleedde op het tijdstip, toen het strafbaar feit door hem werd gepleegd.”

aan: het met woorden dreigen van zijn meerdere in rang en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden, onder bepaling dat de tijd, door beklaagde sedert 3 Juni 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, met degradatie en mitsdien terugbrenging tot den stand van soldaat, en met bepaling dat beklaagde na zijn ontslag uit de militaire detentie, zal worden geplaatst in eene klasse van militairen aan een gestrengere krijgstucht onderworpen voor den tijd van zes maanden, als mede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ten eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis van den krijgswaad te vernietigen voor zoover betreft de daarbij opgelegde straf van plaatsing in eene klasse van militairen aan eene gestrengere krijgstucht onderworpen, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten, in hooger beroep gevallen, te dragen door den Staat, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 'sHofs resolutie van den 16den Juni 1911 geautoriseerd om dit appel voor den auditeur-militair in het derde militaire arrondissement hoofdplaats Arnhem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis alléén voor zooveel de impetrant daarbij, voor zekeren tijd, is geplaatst in eene klasse van militaire discipline en dat alsnog, met weglating van artikel 14 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), de door den krijgswaad bevolen plaatsing van den impetrant in eene klasse van militairen aan een gestrengere krijgstucht onderworpen, voor den tijd van zes maanden, zal worden te niet gedaan, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat;

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den krijgswaad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij in de legerplaats bij Harskamp op 7 Mei 1911, des avonds omstreeks 10 uur, den milicien-sergeant D., die hem het stilzwijgen oplegde naardien hij, in staat van dronkenschap verkeerende, den sergeant onbehoorlijke woorden toevoegde — dreigend heeft toegevoegd: „Pas maar op, of ik steek je een mes door je donder”;

Overwegende dat de krijgswaad terecht, door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was telastgelegd, alsmede zijne schuld daaraan; dat het bewezen verklaarde feit bij het vonnis terecht is gequalificeerd als: „het met woorden dreigen van zijn meerdere in rang” en dat de straf van militaire detentie voor den tijd van twee maanden,

met toerekening der voorloopige hechtenis sedert 3 Juni 1911, bij het vonnis opgelegd, met de daarbij uitgesproken degradatie van den beklaagde in goede verhouding staat tot de zwaarte van het bewezen verklaarde feit;

Overwegende dat de krijgsraad ten onrechte heeft bepaald dat de veroordeelde, na zijn ontslag uit de militaire detentie, voor den tijd van zes maanden zal worden geplaatst in eene klasse van militairen aan eene strengere krijgstuicht onderworpen, vermits, krachtens artikel 14 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), de bijkomende straf van plaatsing in die klasse slechts kan worden opgelegd aan een minderen militair en beklaagde, die tijdens zijne veroordeeling, den graad van korporaal bezat en derhalve, krachtens het bepaalde bij artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, onder de onderofficieren werd begrepen; dat derhalve het vonnis voor zooveel daarbij gezegde bijkomende straf is opgelegd moet worden te niet gedaan;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, met weglaten van artikel 14 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191);

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 7den Juni 1911 door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem tegen beklaagde gewezen, alleen voor zooveel daarbij is bepaald dat de veroordeelde, na zijn ontslag uit de militaire detentie zal worden geplaatst in eene klasse van militairen aan eene strengere krijgstuicht onderworpen voor den tijd van zes maanden;

Houdt overigens het vonnis in stand waarbij beklaagde is schuldig verklaard aan „het met woorden dreigen van zijn meerdere in rang” en deswege veroordeeld tot militaire detentie van twee maanden, met toerekening der voorloopige verzekerde bewaring sedert 3 Juni 1911 en tot degradatie en hij is verwezen in de proceskosten;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen blijven ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 September 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TREINITÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. L. J. C. KASTELIJN.

Art. 137 j^o. art. 159 C. W. L.

Ten aanzien van een militair, die van een hem verleend verlof is achtergebleven, vangt de termijn van vier weken, bedoeld in art. 137 C. W. L., eerst aan nadat hij acht dagen na het eindigen van zijn verlof afwezig is gebleven.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 9den Augustus 1911 geautoriseerd aan den hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement hoofdplaats Haarlem, den 18 Juli 1911 gewezen in de zaak tegen een huzaar oud 25 jaar, gedetineerd te Haarlem, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 137 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* N°. 35) en der artikelen 10 en 19 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, na reeds ter zake van desertie gestraft te zijn geworden, langer dan acht dagen boven zijn verlof van zijn korps en garnizoen afwezig te blijven, zonder de reden van zijn afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aanmelding binnen vier weken en deswege veroordeeld tot een militaire detentie van drie maanden, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitoverlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire detentiestraf sedert 11 Juli 1911 in mindering zal worden gebracht alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

Welke advocaat-fiscaal bij resolutie van den 16den Augustus verkregen hebbende 's Hof's mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 136 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* N°. 35) en der artikelen 7 en 19 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat door, na reeds ter zake van eerste desertie in tijd van vrede te zijn gestraft, langer dan acht dagen boven zijn verlof van zijn korps en garnizoen afwezig te zijn, zonder de reden van zijn afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen opgevolgd door vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met tweede desertie in tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie, en deswege veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door beklaagde sedert 11 Juli 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem op te leggen straf in mindering zal worden gebracht, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten . . . .enz. ter eenre

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op . . . . enz.

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd dat hij te Amsterdam op 29 Mei 1911 van een hem verleend verlof van twee dagen is achtergebleven en moedwillig en zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven, totdat hij zich op 1 Juli 1911 vrijwillig heeft aangemeld bij den commandant van de wacht der kazerne van de veld-artillerie te Bergen op Zoom, zulks na op 13 Augustus 1910 ter zake van eerste desertie in tijd van vrede gestraft te zijn geworden;

O. dat de krijgsraad terecht door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de beëdigde verklaringen der getuigen en door het extract-vonnis, van welke de zakelijke inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was telastgelegd;

O. dat het bewezen verklaarde feit bij het vonnis met juistheid is gequalificeerd als tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat door, na reeds ter zake van desertie gestraft te zijn geworden, langer dan acht dagen boven zijn verlof van zijn korps en garnizoen afwezig te blijven, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aanmelding binnen vier weken;

dat immers het door beklaagde gepleegde misdrijf van desertie eerst was voltooid nadat hij acht dagen na het eindigen van zijn verlof was afwezig gebleven, dat is met het einde van den 6den Juni 1911, en hij op den 1sten Juli daaraanvolgende zich vrijwillig anmeldende, zulks deed binnen vier weken na de gepleegde desertie zoodat bij het vonnis terecht op hem is toegepast de strafbepaling van artikel 137 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

dat wel in het geval, voorzien bij artikel 160 van dat Wetboek, de termijn van vier weken wordt gerekend van den dag, waarop het verlof van den achterblijver is geëindigd, maar dat dit geval zich hier niet heeft voorgedaan en de bepaling van dat artikel dus hier niet toepasselijk is, vermits beklaagde zich eerst na verloop van dien termijn, doch binnen vier weken na de gepleegde desertie, vrijwillig heeft aangemeld;

O. dat de straf van drie maanden militaire detentie bij het vonnis aan den veroordeelde opgelegd in goede verhouding staat tot de zwaarte van het gepleegde strafbare feit en dat terecht bij het vonnis is bepaald dat de tijd, door hem sedert 11 Juli 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen,

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis den 18den Juli 1911 door den krijgsraad in het vierde militaire arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, tegen den gedaagde gezezen en den 11den Augustus 1911 geprononceerd.

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep gevallen, zullen blijven ten laste van den Staat.

Ontzegt allen anderen eisch.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat naar vertooners meening de door den krijgsraad aan het gepleegde feit gegeven qualificatie onjuist is, aangezien beklaagde, door op den

29sten Mei 1911 van een hem verleend verlof achter te blijven en zich eerst op den 1sten Juli vrijwillig bij zijn korps aan te melden, alzoo langer dan vier weken boven zijn verlof van zijn korps afwezig is gebleven;

dat in verband hiermede aan den beklaagde geen militaire detentie doch militaire gevangenisstraf had moeten zijn opgelegd.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vomis dd. 2 October 1911.

Fiat-executie verleend, voor zoover betreft de schuldigverklaring aan en veroordeeling wegens het onder 1°. telastgelegde, door den schout bij nacht, directeur en commandant der marine te Willemsoord.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof, voor zoover betreft de schuldigverklaring aan en veroordeeling wegens het onder 2°. en 3°. telastgelegde.

President: J. F. NILLAND, kapt.-luit. ter zee.

Leden: kapitein der mariniers A. H. BAKKER, kapitein-kwartiermeester der mariniers H. W. STOELMAN en de luitenants ter zee der 2de klasse W. C. CANTERS, F. DIEPHUIS, W. G. KUYCK en P. T. DE MEESTER.

Fiscaal: J. F. DE HART, off. van adm. der 1ste klasse.

Secretaris: A. J. TELJER, off. van adm. der 2de klasse.

Desertie i. t. v. v. en verduistering, tweemaal gepleegd.

Het recolement van den beklaagde op zijne verhooren in de volle krijgsraadsvergadering, bepaaldelijk bij de wet (1) voorgeschreven zijnde, mag niet worden nagelaten, vermits eerst daarbij kan blijken of de beklaagde, tot het oogenblik waarop de rechter de zaak te beslissen heeft, bij zijne verklaringen in den loop der instructie gedaan volhardt; mitsdien is ten deze niet naar behooren geprocedeerd en moet het door den krijgsraad na dit verzuim verrichte worden te niet gedaan.

De krijgsraad heeft gehandeld in strijd met de wet, door bij ééne stemming te beslissen zoo over het al dan niet bewezene van al de drie telast gelegde feiten, als over beklaagde's schuld daaraan en over de qualificatie van de bewezen verklaarde feiten te geven; alle deze handelingen zijn niet in onderdeelen te splitsen en behooren in haar geheel te worden te niet gedaan. (2)

(1) Art. 150 R. Z. (Zie nu art. 164 van den nieuwen tekst).

(2) Van verzuimen en informaliteiten, welke het H. M. G. met toepassing van art. 55 P. I. aanleiding gaven tot tenietdoening der handelingen van den betrokken krijgsraad, zal natuurlijk bij de krijgsraden hier te lande, nu deze onder de leiding staan van een burgerrechtsgeleerden president, geen sprake meer zijn.

Een fout als hier vermeld, is echter, voor zoover ons bekend, te voren bij de zee-krijgsraden zelden gemaakt. Zij had ook in dit geval niet gemaakt behoeven te worden, indien was gelet op of nagekomen het vermelde ten aanzien van de beraadslaging en de stemming in art. 65, 2de lid, der sedert 20 December 1913 ingetrokken Justitieele Voorschriften bij de zeemacht. En uit dit geval blijkt dan ook, dat voor de krijgsraden die een rechtsgeleerden voorzitter missen, een leidraad, samengesteld aan de hand van de wet en hare geschiedenis, nog niet zoo verwerpelijk is, althans indien die leidraad bij de toepassing der wet wordt geraadpleegd. (Red. M. R. T.).

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HR. MS. WACHTSCHIP
TE WILLEMSOORD.

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve, daartoe strekkende dat de beklagde worde schuldig verklaard aan:

1°. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling; door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn,

2°. verduistering, tweemaal gepleegd, beschouwd als op zich zelf staande handelingen, en dat hij worde veroordeeld: ter zake van het onder 1°. genoemde tot een militaire gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden,

ter zake van het onder 2°. genoemde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden met in mindering brengen van den tijd door beklagde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, van af den 29sten Augustus 1911;

met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, mitsgaders in de kosten;

Gezien de stukken van het proces . . . enz.;

Overwegende dat uit deze stukken is gebleken:

dat de beklagde, laatst gediend hebbende als marinier 1ste klasse aan boord Hr. Ms. torpedo-instructieschip „Koningin Emma”, zich den 21sten Mei 1901 vrijwillig als marinier 3de klasse voor den tijd van 10 jaren in 's Rijks zeedienst heeft verbonden, sedert zijn diensttijd heeft verlengd tot 21 Mei 1915 en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

O. dat hij, blijkens de benoeming van den zee krijgsraad terechtstaat, ter zake:

1°. dat hij, dienende aan boord Hr. Ms. „Koningin Emma”, liggende te Willemsoord, den 12den Juni 1911 is achtergebleven van een dienstverrichting aan den wal, zonder verlof voortdurend afwezig is geweest, hebbende hij zich den 16den Augustus d. a. v. vrijwillig gemeld bij de politie te Goirle;

2°. dat hij in het begin van de maand Juni 1911 te Helder opzettelijk, na op genoemden tijd van den machinist L. een aan dezen toebehoorende geldsom van f 3.50 te hebben ontvangen, met last om hiervoor een twintigste lot in de staatsloterij te koopen, in plaats van aan dien last te voldoen, zich die geldsom, die aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehoorde, wederrechtelijk heeft toegeëigend en die te eigen bate heeft aangewend;

3°. dat hij in het tijdsverloop tusschen 12 Juni en 16 Augustus 1911, opzettelijk een rijwiel, toebehoorende aan den rijwielhandelaar J. v. d. P. te Helder, welk rijwiel hij op den 12den Juni 1911 van diens zoon in huur had gekregen en dat hij dus anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door het in België te verkoopen en de opbrengst te eigen bate te besteden;

O. dat beklagde bekent zich aan de drie hem telastgelegde feiten te hebben schuldig gemaakt;

dat hij ter zake opgeeft:

dat hij, dienende aan boord Hr. Ms. „Koningin Emma”, liggende te Willemsoord, naar hij meent in het laatst van de maand Mei j.l. naar den wal is gegaan om voor den machinist L. een twintigste lot in de staatsloterij te koopen; dat hij daartoe van dien machinist een som van

f 3.50 heeft ontvangen; dat hij aan die opdracht niet voldaan heeft, doch naar den kleermaker C. is gegaan, bij wien hij zijn uniformkleeding voor een burgerpak heeft verruild; dat hij daarop naar een rijwielhandelaar aan den Kanaalweg te Helder is gegaan en bij dezen voor een dag of vier een gewoon rijwiel met een rem op de voorband heeft gehuurd; dat hij weggegaan is zonder dien handelaar te betalen, dan wel voorschot te geven; dat hij dadelijk daarop naar Schagen gereden is, alwaar zich toen het circus Wilkens bevond; dat hij, gedurende het verblijf van dit circus te Helder, in kennis was gekomen met een danseuse, in dat circus werkzaam; dat deze vrouw zijn hoofd geheel op hol heeft gebracht en hem heeft verleid mede te reizen; dat hij in dat circus een betrekking als stalknecht heeft gekregen en daarmee door Nederland en België is rondgereisd; dat hij gedurende het verblijf in België ruzie met den stalmeester heeft gekregen, waardoor hij het circus heeft verlaten; dat hij in die dagen, het moet omstreeks begin Augustus j.l. geweest zijn, te Sint-Truiden in België zijn fiets aan den weg verkocht heeft voor 30 francs aan een bewoner van een woonwagen; dat hij met de opbrengst van die fiets naar Antwerpen gegaan is en na aldaar een paar dagen gewerkt te hebben, den 12den of 13den Augustus j.l. naar de Hollandsche grens gewandeld is; dat hij zulks heeft gedaan, omdat hij gebrek begon te krijgen en het verblijf in België zonder papieren hem te lastig werd gemaakt; dat hij zeker niet vrijwillig zou teruggekeerd zijn, bijaldien hij over goede papieren had kunnen beschikken; dat hij den 16den Augustus d.a.v. zich vrijwillig heeft gemeld bij de politie te Goirle, die hem dadelijk heeft overgedragen aan de marechaussee-kazerne te Tilburg; dat hij den 17den Augustus j.l. onder militair geleide naar de mariniers-kazerne te Rotterdam is overgebracht en dienzelfden dag naar Hr. Ms. „Koninging Emma” is getransporteerd; dat hij van den machinist L. geen vergunning had gekregen de som van f 3.50 ten eigen bate te gebruiken; dat hij voor dat bedrag eenige kleine inkoopden gedaan heeft; dat hij er niet over „geprakkizeerd” heeft om later aan dien machinist die f 3.50 terug te sturen; dat hij evenmin van den rijwielhandelaar te Helder vergunning had gekregen die fiets te verkoopen vermits hij haar in huur had ontvangen; dat hij vanuit Schagen zijn rijwiel niet aan den eigenaar heeft teruggezonden uit vrees, dat men hem dan op het spoor zou komen; dat hij de laatste dagen vóór zijn vertrek uit Helder steeds onder den invloed van sterken drank verkeerd heeft; dat hij op den dag van zijn vertrek uit Helder in een toestand verkeerde, dat hij zich zelf tot alles in staat achtte; dat die vrouw uit het circus hem steeds door het hoofd speelde en het zijn eenige verlangen was die vrouw terug te zien;

O. dat de bekentenis van beklaagde, wat betreft het hem onder 1°. telastgelegde feit, wordt bevestigd:

1°. door het den beklaagde betreffende extract uit het stamboek, voor extract-conform afgegeven door den officier van administratie der 1ste klasse aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, waarin is vermeld dat beklaagde op den 12den Juni 1911 van Hr. Ms. „Koningin Emma” van een dienstverrichting aan den wal is achtergebleven en 17 Augustus d.a.v. onder militair geleide aan boord van genoemd Wachtschip is gebracht;

2°. door het op den 16den Augustus 1911 door den brigadier van de 1ste divisie koninklijke marechaussée, brigade Tilburg, J. VAN L. op den ambtseid opgemaakt proces-verbaal, waarin door hem wordt gerelateerd, dat op dien dag, des namiddags omstreeks 7.30 uur door den gemeenteloonbezoldigd rijksveldwachter der gemeente Goirle C. VAN B. voor hem

werd geleid de beklaagde, die zich dien middag bij den burgemeester van Goirle als deserteur had aangemeld;

3°. door de verklaring van R. korporaal-hofmeester aan boord Hr. Ms. „Koningin Emma”:

dat hij op een dag in de maand Juni j. l. aan beklaagde permissie geweigerd heeft om naar den wal te gaan, vermits deze de wacht had; dat bij zijn, getuiges terugkeer aan boord op dienzelfden dag beklaagde niet present was en hij hem sedert dien niet meer aan boord heeft teruggezien;

welke verklaring door genoemden R. als getuige onder eede is afgelegd;

O. dat mitsdien door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de onder 1°. en 2°. genoemde schriftelijke bescheiden en door de aanwijzingen uit de onder eede afgelegde verklaring van den getuige R. wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde onder 1°. is telastgelegd alsmede zijn schuld daaraan;

O. dat beklaagde geen omstandigheden heeft opgegeven, waaruit de reden zijner ongeoorloofde afwezigheid ten genoegen van den krijgsraad is gebleken;

O. dat het onder 1°. telastgelegde en bewezen feit oplevert het misdrijf van desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn.

O. dat, wat betreft het onder 2°. aan beklaagde telastgelegde feit door:

1°. L. machinist aan boord Hr. Ms. „Koningin Emma”, als getuige onder eede wordt verklaard:

dat hij, een paar dagen voordat beklaagde is achtergebleven, hem de opdracht heeft verstrekt een twintigste lot in de Staatsloterij te koopen; dat hij hem daartoe persoonlijk een bedrag van f 3.50 of meer heeft ter hand gesteld; dat beklaagde hem dadelijk heeft medegedeeld, dat er op dat oogenblik geen loten verkrijgbaar waren; dat hij daarom die geldsom onder berusting van beklaagde gelaten heeft; dat nadien door beklaagde geen lot aan hem, getuige, is afgedragen en hij ook niets van beklaagde gezien of gehoord heeft; dat hij beklaagde niet had vergund die geldsom, welke hem in eigendom toebehoorde, te behouden; dat voor dien tijd beklaagde nimmer geld van hem had achtergehouden;

O. dat door:

2°. R. korporaal-hofmeester aan boord Hr. Ms. „Koningin Emma” als getuige onder eede wordt verklaard:

dat op een dag in de maand Juni j.l. de beklaagde, die oppasser bij de machinisten was, vergunning aan hem gevraagd om naar den wal te mogen gaan om voor den machinist L. een lot in de loterij te koopen; dat hij nimmer beklaagde van oneerlijkheid heeft verdacht;

O. dat mitsdien door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de onder eede afgelegde verklaring van den getuige L., beschouwd in onderling verband en samenhang met de aanwijzingen uit deze verklaring en uit die van den getuige R., wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde onder 2° is telastgelegd, alsmede zijn schuld daaraan;

O. dat, vermits die geldsom van f 3.50, welke aan den machinist L. in eigendom toebehoorde, in bewaring aan beklaagde was toevertrouwd, hij deze geldsom dus anders dan door misdrijf onder zich had;

O. dat, door voor die geldsom zonder toestemming van den eigenaar ten eigen bate eenige kleine inkoop te doen, beklaagde zich die som wederrechtelijk heeft toegeëigend;

O. dat het opzettelijke van beklaagdes handeling duidelijk blijkt uit den aard van het gepleegde feit;

O. dat derhalve het aan beklaagde onder 2° telastgelegde oplevert het misdrijf van „verduistering”;

O. dat, wat betreft het aan beklaagde onder 3° telastgelegde door:

1°. C. J. v. d. P., draaier te Amsterdam, als getuige onder eede wordt verklaard:

dat hij ruim twee maanden geleden (verhoor gedateerd 8 September 1911) op een morgen in den winkel van zijn vader een fiets voor den tijd van 8 dagen aan den in politiek gekleeden beklaagde verhuurd heeft; dat de door hem verhuurde fiets voorzien was van nikkelen velgen en een velgrem; dat hij na het verstrijken van den huurtermijn de fiets niet meer teruggezien heeft; dat die fiets aan zijn vader J. v. d. P., rijwielhandelaar te Helder, in eigendom toebehoorde; dat hij aan beklaagde niet vergund had over die fiets op eenigerlei wijze te beschikken;

2°. J. v. d. P. rijwielhandelaar te Helder:

dat in het tijdvak van 12 Juni tot 16 Augustus 1911 zijn zoon hem heeft medegedeeld een rijwiel voor enkele dagen aan beklaagde te hebben verhuurd; dat hij zich in zijn winkel heeft overtuigd dat het rijwiel daar niet meer was; dat, toen beklaagde na verloop van eenige dagen niet met het rijwiel was teruggekeerd, hij op het wachtschip en op de „Emma” heeft geïnformeerd of beklaagde daar aanwezig was; dat, toen zulks niet het geval bleek te zijn, hij aan het politiebureau aangifte heeft gedaan van de vermissing van die fiets; dat tot op heden het rijwiel niet in zijn bezit is teruggekeerd; dat bedoeld rijwiel hem in eigendom toebehoort;

O. dat wijders ten processe aanwezig is een door den agent van politie der gemeente Helder, tevens onbezoldigd rijksveldwachter J. N. op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal, gedateerd 20 Juni 1911, waarin door hem wordt gerelateerd, dat door J. v. d. P., rijwielhandelaar te Helder, aangifte was gedaan, dat op den 12den Juni 1911 voor den tijd van 8 dagen aan beklaagde een rijwiel was verhuurd, hetwelk door dezen nog niet was terugbezorgd;

O. dat mitsdien, wat betreft het aan beklaagde onder 3°. telastgelegde, door zijne bekentenis, bevestigd door de onder eede afgelegde verklaring van den getuige C. J. v. d. P. — beschouwd in onderling verband en samenhang met de aanwijzingen uit deze laatste verklaring en uit die van den getuige J. v. d. P., alsmede uit het ambtseedig proces-verbaal der politie te Helder — wettig en overtuigend is bewezen, zoomede zijn schuld daaraan, dat beklaagde ten tijde en ter plaatse in de telastlegging onder 3°. vermeld een aan den rijwielhandelaar J. v. d. P. te Helder toebehoorend rijwiel eigendunkelijk en ten eigen bate heeft verkocht;

O. dat beklaagde het rijwiel van voornoemden C. J. v. d. P. in huur had ontvangen en hij het alzoo anders dan door misdrijf onder zich had;

O. dat beklaagde, door zonder vergunning van den eigenaar ten eigen bate dit rijwiel te verkoopen, het zich heeft toegeëigend, daar hij als heer en meester eigenmachtig er over beschikt heeft en zich als eigenaar heeft gedragen;

O. dat uit het bovenstaande volgt, dat beklaagde voorschreven handeling opzettelijk heeft verricht en dat de toeëigening wederrechtelijk is geschied; O. dat het aan beklaagde onder 3°. telastgelegde en bewezene moet worden gequalificeerd als: „verduistering”;

O. dat de onder 1°. , 2°. en 3°. aan beklaagde telastgelegde en bewezen feiten moeten worden aangemerkt als op zich zelf staande handelingen;

O. dat bij het bepalen der aan beklaagde op te leggen straf ter zake van het hem onder 1°. telastgelegde feit wordt aangenomen, dat beklaagdes

opgaaf omtrent de reden van zijn achterblijven waarheid bevat en in die reden aanleiding is de strafwet met mildheid toe te passen;

Gelet op het vóórarrest;

Gezien de artikelen 1, 2, 12, 137 j°. 135 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 7 en 20 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* No. 35), 27, 57, 58, 91, 321 van het Wetboek van Strafrecht, 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De zee-krijgsraad aan boord Hr. Ms. wachtschip te Willemsoord,

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart beklagde schuldig aan:

1°. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn;

2°. verduistering, tweemaal gepleegd, beschouwd als op zich zelf staande handelingen;

Veroordeelt hem ter zake van het onder 1°. telastgelegde tot een militaire gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

ter zake van het onder 2°. en 3°. telastgelegde tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Bepaalt dat de tijd, door beklagde sedert 30 Augustus 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht;

Veroordeelt hem in de kosten . . . enz.

Ontzegt den eischer allen verderen eisch.

De approbatie van dit vonnis geschiedde nadat het, den 14den September 1911 door den zee-krijgsraad te Willemsoord, in deze zaak gewezen vonnis, bij de hieronder volgende resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof, was vernietigd.

Extract uit het Register der resolutiën
van het Hoog Militair Gerechtshof.

Dinsdag, 26 September 1911.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien het vonnis den 14den September 1911 gewezen door den zee-krijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord in de zaak tegen een marinier 1ste klasse, gedetineerd aan boord van dien bodem, met de daarbij gevoegde stukken;

In aanmerking nemende:

dat uit de stukken gemerkt G. zijnde het eerste verhoor en R. zijnde het tweede verhoor van beklagde, blijkt dat beklagde, op 30 Augustus 1911 en 8 September 1911 is gehoord voor officieren-commissarissen en op den 1sten September 1911 op het eerste verhoor is gerecoleerd zooals bij artikel 32 der Rechtspleging bij de Zeemacht is voorgeschreven, hoedanig recolement bij het tweede verhoor niet meer noodig was en ook niet heeft plaats gehad;

dat echter beklagde niet, overeenkomstig artikel 150 der Rechtspleging bij de Zeemacht, in de volle krijgsraadsvergadering op zijne verhooren is

gerecoleerd, gelijk reeds in de zitting van den krijgsraad van 18 September 1911 door den president is opgemerkt;

dat dit recolement, bij de wet bepaaldelijk voorgeschreven, niet mag worden nagelaten, vermits eerst daarbij kan blijken of beklaagde tot het oogenblik waarop de rechter de zaak te beslissen heeft, bij zijne verklaringen in den loop der instructie gedaan volhardt;

datmitsdien ten deze niet naar behooeren is geprocedeerd en het na dit verzuim door den krijgsraad verrichte moet worden te niet gedaan;

dat wel de beklaagde heeft terechtgestaan ter zake van *drie* misdrijven van welke het eerste, de telastgelegde desertie, niet kan leiden tot een vonnis dat aan 's Hofs approbatie is onderworpen, maar dat, blijkens de notulen van 's-krijgsraads zitting van 14 September 1911, bij ééne stemming is beslist zoo over het al dan niet bewezene van al de drie telastgelegde feiten als over beklaagdes schuld daaraan, over de qualificatie aan de bewezen verklaarde feiten te geven, alle welke handelingen niet in onderdeelen zijn te splitsen en in haar geheel, als in strijd met de wet verricht, behooren te worden te nietgedaan, welke tenietdoening ook de ongeldigheid der verder genomen besluiten des krijgsraads ten aanzien der opgelegde straffen ten gevolge heeft;

Gezien artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie;
Heeft besloten.

te niet te doen al hetgeen in de zitting des krijgsraads is geschied nadat beklaagde in de zitting van 14 September 1911 op de toen aan hem gedane vraag heeft geantwoord;

het vonnis met de stukken aan den krijgsraad terug te zenden, met uitnoodiging de behandeling der zaak weder op te vatten, te beginnen met het recolement bij artikel 150 der Rechtspleging bij de Zeemacht voorgeschreven en die voort te zetten overeenkomstig de wet.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 Februari 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. R. VAN WOELDEREN.

Een maréchaussée 2e klasse (graad van korporaal) moet bij degradatie niet worden teruggesteld tot den stand van maréchaussée 3e klasse, maar tot den stand van soldaat, zulks omdat in de organisatie van het wapen der Koninklijke Maréchaussée de maréchaussées der 3e klasse alleen zijn vermeld voor memorie, ter regeling van de administratieve positie van hen, die als maréchaussée worden afgevoerd van het korps.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 17den Januari 1911 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 7den Januari 1911 geweest in de zaak tegen een marechaussee te voet, oud 24 jaar, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 18, 11, 27, 57, 58, 62, 138 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 3 en 13 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 35 van het Reglement op de politie, de discipline en den dienst der Koninklijke Marechaussee, vastgesteld door den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden den 30 Januari 1815, en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

a. het zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg;

b. het in de woning bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen, na zich den toegang te hebben verschafte door middel van braak, tweemaal gepleegd, en deswege veroordeeld tot 1°. eene geldboete van één gulden, onder bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door één dag hechtenis, 2°. eene gevangenisstraf van zes weken, onder bepaling dat de tijd, van 25 November 1910 tot 7 Januari d.a.v. voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, met degradatie en mitsdien terugstelling tot den stand van marechaussee 3de klasse, met vrijspraak van het meerder te last gelegde, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke advocaat-fiscaal, bij Resolutie van den 3den Februari 1911 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, wat de staving van- en de degradatie zelve betreft, en dat de gedaagde alsnog met opgave der redenen waarom, zal worden gedegradeerd en mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eenre en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima.

en

genoemden marechaussee, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appel en eisch à minima bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen, bij handhaving der aan beklagde opgelegde straf, niet de bijkomende straf van degradatie op hem toe te passen.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi.

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht.

Gezien de processtukken.

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd: dat hij den 7den November 1910 des namiddags circa één uur te Kaatsheuvel

I op den openbaren weg zich in kenlijken staat van dronkenschap heeft bevonden

II op den openbaren weg opzettelijk J. W. H. heeft mishandeld door hem met de vuist in het aangezicht te slaan;

III tweemaal achtereenvolgens wederrechtelijk is binnengedrongen in de woning in gebruik bij M. H., de eerste maal, zich toegang verschaffende door met zoodanig geweld te trappen tegen een met een grendel gesloten buitendeur dat de haak, waarin die grendel sloot, uit den deurstijl viel en die deur daardoor geopend werd; de tweede maal, door met zóódanig geweld te duwen tegen een met een slot gesloten buitendeur, dat uit den deurstijl, waarin dat slot stak, een stuk hout afbrak en zoo de deur open ging;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de zakelijke inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den gedaagde in de eerste en in de derde plaats is te last gelegd en hem evenzeer terecht heeft vrijgesproken van het hem in de tweede plaats telast gelegde, als zijnde dit niet wettig en overtuigend bewezen;

dat die bewezen verklaarde feiten bij het vonnis terecht zijn gequalificeerd als:

a. het zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg en

b. het in de woning bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen na zich den toegang te hebben verschaft door middel van braak, tweemaal gepleegd,

en dat de deswege bij het vonnis opgelegde straffen, van geldboete van één gulden met vervangende hechtenis van één dag en van gevangenisstraf van zes weken, in goede verhouding staan tot de zwaarte der gepleegde feiten;

dat ook de Krijgsraad terecht heeft geoordeeld, dat gedaagde ter zake van het onder III te last gelegde en bewezen verklaarde feit ongeschikt is om den graad van onderofficier te behouden, maar ten onrechte hem heeft teruggesteld tot den stand van marechaussee 3de klasse;

Overwegende dat uit het ten processe aanwezige uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van de 1e Divisie Koninklijke Marechaussee, voor overeenkomstig uitgegeven door den Secretaris van den Raad van Administratie, blijkt dat gedaagde den 4den September 1908 is aangenomen als marechaussee te voet van het 3de Regiment Infanterie, waarbij hij, ingedeeld als loteling van de lichte van 1906, den 4en September 1908 zich voor tien jaren vrijwillig had verbonden;

dat door den in hooger beroep als getuige onder eede gehoorde majoor commandant van de 1e Divisie Koninklijke Marechaussee F. X. L. S. is verklaard dat gedaagde bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee is aangenomen als marechaussee der tweede klasse;

Overwegende dat in de tabel, bijlage A. van het Koninklijk Besluit van 19 Maart 1895, No 27, houdende wijziging in de Organisatie van het Wapen der Koninklijke Marechaussee, gelijk die tabel is gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 6 Augustus 1895 No. 55, is bepaald dat de marechaussee's der 1ste en der 2de klasse den graad hebben van korporaal en dat

daarbij tevens zijn opgenomen marechausee's der 3de klasse, welke bij die regeling, evenals bij de sedert herhaaldelijk in die organisatie aangebrachte wijzigingen (laatstelijk bij Koninklijk Besluit van 12 Maart 1909 No 44) alleen zijn vermeld voor memorie, ter regeling van de administratieve positie van hen die als marechausee worden afgevoerd van het Korps;

Overwegende dat gedaagde als marechausee der 2de klasse den graad hebbende korporaal, en door den Rechter ongeschikt geoordeeld zijnde om den graad van onderofficier te behouden, krachtens het bepaalde bij artikel 13 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad No 191), gewijzigd bij de Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No 64), moet worden teruggebracht tot den stand van soldaat en niet — zooals bij het vonnis is geschied — tot dien van marechausee 3de klasse, welhalve het vonnis ten aanzien van dit gedeelte der beslissing moet worden verbeterd.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 7e Januari 1911 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, tegen gedaagde gewezen voor zooveel dat vonnis „hem degradeert en mitsdien terugbrengt tot den stand van marechausee 3e klasse,”

En in zooverre opnieuw recht doende:

Veroordeeld gedaagde tot de straf van degradatie, stelt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Houdt overigens het vonnis in stand.

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep gevallen zullen blijven ten laste van den Staat.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat Vertooncr, met uitzondering der terugstelling van den beklagde tot den stand van marechausee 3e klasse, zich overigens met het dictum van dat vonnis wel vereenigen kan;

dat al staat, door het in hooger beroep nader bijgebrachte bewijs, nu wel vast, dat de beklagde marechausee 2de klasse is, en, gevolglijk, den rang van korporaal (onderofficier) heeft, hij toch niet, krachtens artikel 13 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad No 191), kan worden teruggesteld tot marechausee 3de klasse;

dat, met toepassing van genoemd artikel immers, waarvoor alleszins termen bestaan, daar beklagde ter zake der door hem gepleegde feiten inderdaad ongeschikt is om den graad van onderofficier te behouden, beklagde had moeten zijn teruggebracht tot den stand van soldaat.

terwijl door den

Verdediger bij zijne conclusie voor antwoord werd betoogd:

dat beklagde, ter gelegenheid van het verhoor van den Commandant der Eerste Divisie, Majoor F. H. L. S. verzuimd hebbende, aan dezen te vragen, hoe hij, beklagde, bij zijne superieuren staat aangeschreven, dit verzuim bij deze alsnog herstelt door overlegging van een schrijven, door genoemden Majoor S. aan zijnen raadsman gericht;

dat uit dit schrijven blijkt, dat beklagde gedurende zijnen dienstdienst bij het Wapen der Marechausee tot groote tevredenheid zijner chefs is werkzaam geweest;

dat beklagde hierin aanleiding vindt, om den Hove te verzoeken hem in de gelegenheid te laten, bij het wapen der Marechausee te blijven dienen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 Maart 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS EN S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. A. VAN SOEST.

Krijgsraad in het 1e Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage.

Vonnis van 28 Januari 1911.

President: Majoor G. J. A. BARON VAN HARDENBROEK VAN AMMERSTOL.

Leden: Kapitein Jhr. E. A. L. GEVERS DEIJNOOT, Ritmeester G. W. VREEDÉ
en de Luitenants J. C. J. KEMPEES, J. IRISH STEPHENSON, P. F. W. VAN
ROMONDt en H. VAN WELY.

Auditeur-Militair: Mr. G. M. PALTHE WESENHAGEN.

Beslissende eed in een civiel geding. Meineed.

De telastlegging in eersten aanleg dat de beklaagde voor den Kantonrechter „opzettelijk valsch heeft verklaard onder eede” . . . . . wordt in hooger beroep gewijzigd in: „mondeling, persoonlijk, opzettelijk valschelijk onder eede heeft verklaard” . . . . .

In de telastlegging en in beklaagdes verhoor, waarbij hem die telastlegging is voorgehouden, was een datum van levering foutief gesteld.

Nu hij echter, blijkens zijn verhoor voor den Rechter-Commissaris bij de Rechtbank te 's Gravenhage en later voor den Officier-Commissaris het hem tenlastegelegde heeft opgevat, zooals het had behooren te zijn aangegeven, moet de telastelegging worden verstaan als ware daarin de juiste datum van levering vermeld.

Krijgsraad veroordeelt tot 6 maanden gevangenisstraf. Het Hof, het wettig en overtuigend bewijs niet geleverd achtende, spreekt vrij.

DE KRIJGSRAAD IN HET 1STE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS 's GRAVENHAGE:

Gezien en geëxamineerd de stukken van den processe in de zaak van den Auditeur-Militair in hetzelfde militaire arrondissement R. O. Eischer tegen: X., oud 48 jaar, geboren te Leiden, korporaalkleermaker bij het Regiment Grenadiers en Jagers, gerequireerde in persoon;

Gehoord den beklaagde in zijne verdediging en in de antwoorden op de aan hem gedane vragen;

Gelet op de door den Auditeur-Militair genomen conclusie van eisch, strekkende tot veroordeeling;

Overwegende dat den beklaagde de krijgswetten zijn voorgelezen;

Overwegende dat de beklaagde naar den Krijgsraad is verwezen, ter zake: dat hij te 's Gravenhage op den 8sten Juli 1910 ter openbare terechtzitting van het Kantongerecht, terwijl hem als gedaagde in een tegen hem hangende civiele procedure van G. A. G., koopman aldaar — die bij dagvaarding van hem, beklaagde, had geëischt betaling van twee geleverde hoeveelheden laken, te weten:

1o.	op 17 December 1908,	1.05 Meter à f 8.—	. . . . .	f 8.40
2o.	op 22 December 1909,	1.25 Meter à „ 4.50	. . . . .	„ 5.62

Alzoo . . . . . f 14.02

door den kantonrechter aldaar bij vonnis van 24 Juni 1910 de beslissende eed was opgelegd, opzettelijk valsch heeft verklaard, onder eede:

„Ik zweer dat het niet waar is, dat ik de goederen aan het hoofd der „dagvaarding gespecificeerd en waarvan de betaling van mij wordt gevorderd „bij den eischer heb gekocht of aan dezen heb besteld of doen bestellen „of doen koopen, zoodat ik te dezer zake aan den eischer niets meer „schuldig ben.”

Overwegende dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft ontkend opgevende dat hij bij het exploit van dagvaarding van 30 April 1910 van den deurwaarder J. B. M. alhier door na te noemen getuige G. voor het Kantongerecht alhier is gedagvaard tot betaling van f 14.02, namelijk voor door hem van G. gekocht en ontvangen:

1908	December	17,	1,05 M. laken à f 8.—	. . . . .	f 8.40
1909	Maart	22,	1,25 M. laken à „ 4.50	. . . . .	„ 5.62

f 14.02

dat hij op 8 Juli 1910 ter openbare terechtzitting van genoemd Kantongerecht uitgezworen heeft den hierboven in de telastlegging omschreven eed, welke G. hem in dat geding had opgedragen en de kantonrechter hem bij vonnis heeft opgelegd te zweren; dat hij dien eed volkomen had begrepen, dat deze eed volkomen door hem overeenkomstig de waarheid is uitgezworen, dat hij ontkent dat hij bovenbedoelde goederen gekocht heeft en ontvangen; dat hij het laatst op 13 April 1908 bij G. goed heeft gekocht en dit heeft betaald blijkens overgelegde quitantie op 8 September 1908, dat de eerste post op die quitantie ad. f 4.50 het goed voor een blauwe pantalon betrof van het staal als ten processe aanwezig, dat G. dit goed niet had en dit toen bij na te noemen getuige B. is gaan halen, dat hij kleermaker bij de jagers is en dus uit den aard der zaak zeer weinig blauwe broeken maakt, dat hij in de laatste jaren slechts één blauwe broek heeft gemaakt, dat hij na 13 April 1908 nooit meer blauw laken van getuige G. heeft ontvangen, dat hij na te noemen getuige E. eens heeft gesproken toen deze met de hem ten processe vertoonde quitantie van f 14.02 bij hem kwam, dat hij dezen gezegd heeft dat hij de quitantie weigerde te betalen, omdat hij het geld niet schuldig was, dat hij hem niet heeft gezegd dat hij later zou betalen, omdat hij geen geld had, dat hij eens op de achterzijde dier quitantie een datum heeft gezet waarop deze dan om betaling moest terugkomen, dat hij echter daarbij zeide, dat hij het dan zou betalen, als hij het schuldig was, doch die schuldpllichtigheid niet toefaf, dat hij na te noemen getuige V., ten processe aanwezig, nimmer bij hem aan huis heeft gezien, dat hij dezen persoon heelemaal niet kent en dat deze hem ook nooit eene quitantie heeft gepresenteerd, dat hij dezen ook nimmer heeft gezegd om op den zevenden van een volgende maand

met de quitantie terug te komen en dat hij hem dan zou betalen; dat hij wel dikwijls op den 7den der maand betaalde, omdat hij op den 5den der maand zijn weekgeld ontvangt; dat hij zelf pantalons kan maken en daarvoor in zijn huis ook gelegenheid heeft, dat hij dit echter in geen tien jaar heeft gedaan.

Overwegende dat ten processe is overgelegd een extract uit het audientieblad, gehouden van de openbare terechtzitting voor burgerlijke zaken van het Kantongerecht te 's Gravenhage, behoorlijk geregistreerd den 23sten Augustus 1910 te 's Gravenhage, waaruit blijkt dat beklaagde zich voor den rechter gesisteerd hebbende, heeft opgegeven te zijn X. en op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den hierboven in de tenlastelegging omschreven eed, in de zaak in de tenlastelegging bedoeld, in handen van den rechter heeft afgelegd, nadat die eerst aan hem was voorgelezen, van welke eedsaflegging hem akte is verleend geworden.

Overwegende dat door de navolgende getuigen onder eede is verklaard:

1o. G. A. G., koopman te 's Gravenhage:

dat beklaagde vroeger vrij geregeld stoffen bij hem kocht en hij ook nimmer moeite met de betaling met dezen heeft gehad, dat hij op 17 December 1908 aan beklaagde persoonlijk heeft verkocht en geleverd een stuk fijn militair laken, groot 1.05 meter tegen f 8.— de meter, alzoo voor f 8.40, dat hij niet meer weet of het groen of blauw laken was, dat hij op 22 Maart 1909 hem 1.25 Meter blauw militair laken heeft verkocht voor f 4.50 de Meter, alzoo voor f 5.62, dat beklaagde zijn winkel binnenkwam en hem laatstbedoeld blauw laken, van hetzelfde soort als het ten processe aanwezige staal, vroeg en hij dit, daar hij het niet had, bij den kleermaker B. heeft gehaald, dat laatstbedoelde verkoop en levering geschiedde in bijzijn van zijn toenmaligen bediende, na te noemen getuige E., dat beklaagde hem nimmer eenige aanmerking op het verkochte heeft gemaakt, doch niettegenstaande herhaalde toezending van de hem ten processe vertoonde quitantie ad f 14.02, en niettegenstaande hij hem tot betaling had aangeschreven en voor het Kantongerecht had gedagvaard, het verschuldigde nimmer heeft betaald, dat hij, daar beklaagde bij het Kantongerecht alles ontkende, hem toen door zijn gemachtigde den beslissenden eed heeft opgedragen en dat, nadat deze eed bij vonnis van den Kantongerechter aan beklaagde was opgelegd, deze den hierboven in de tenlastelegging omschreven eed in zijn bijzijn ter terechtzitting van het Kantongerecht van 8 Juli j.l. heeft gezworen, dat deze eed valsch is, daar beklaagde wel degelijk bedoelde goederen van hem heeft gekocht, ontvangen en nog niet betaald; dat hij zeker weet, dat hij minstens de laatste drie jaren en zeer zeker op 22 Maart 1909 aan niemand, behalve aan beklaagde, dergelijk goed als het ten processe vertoonde staal van blauw laken heeft verkocht, dat zijn vroegere bedienden, na te noemen getuigen E. en V. hem, nadat hij deze met bedoelde quitantie naar beklaagde had gezonden, telkens hnn wedervaren hebben medegedeeld en hem o. a. bij die gelegenheden hebben gezegd dat beklaagde wel zou betalen, doch dat hij maar geduld moest hebben of iets dergelijks;

2o. J. A. M. B., kleermaker te 's Gravenhage:

dat hij na raadpleging van zijn grootboek over het jaar 1909 verklaart, dat getuige G. voornoemd in de maand Maart van dat jaar van hem heeft gekocht 1.25 meter militair laken van hetzelfde blauwe staal als ten processe aanwezig; dat hij zich herinnert dat G. op een morgen bij hem kwam en hem dat laken vroeg, zeggende dat hij dit noodig had voor een klant die militair kleermaker was; dat in zijn grootboek bij den post nog ver-

meld staat 2193, dat dit nummer is van den overeenkomenden post in zijn zoogenaamd reparatieboek, tevens journaal, en dat daarbij vermeld staat als datum 22 3, dat hem hieruit blijkt, dat hij bedoeld blauw laken aan G. verkocht op 22 Maart 1909;

3o. W. C. E., winkelbediende te 's Gravenhage:

dat hij bij getuige G. voornoemd 6 jaar in dienst is geweest en dien dienst heeft verlaten op 30 Januari 1910, dat hij zich herinnert dat ongeveer 1 jaar voor zijn vertrek beklaagde, hem bekend, in den winkel van zijn patroon kwam om militaire stof voor een broek te koopen, dat zijn patroon dat goed niet had en dat toen volgens zijn zeggen bij B. is gaan halen en daarmee ook een oogenblik later is teruggekomen, dat het van hetzelfde goed was als het ten processe aanwezige staal blauw laken; dat zijn patroon het goed in zijn bijzijn aan beklaagde heeft ter hand gesteld, dat het alzo lang geleden is dat hij niet weet of die verkoop aan beklaagde plaats had in April 1908 of in Maart 1909, maar dat hij wel zeker weet dat zijn patroon maar één keer naar kleermaker B. is gegaan om het goed te halen;

dat hij herhaaldelijk voor zijn patroon G. met de ten processe aanwezige quitantie groot f 14.02 bij beklaagde om betaling is geweest, dat hij zeker weet dat beklaagde eens tegen hem gezegd heeft dat hij, beklaagde, op een bepaalden tijd zou betalen en dat hij dan met die quitantie moest terugkomen, dat hij meent dat beklaagde daartoe bepaalde 7 November 1909 en dat hij getuige dit nog op de achterzijde der quitantie heeft aange-teekend; dat hij op de achterzijde der ten processe aanwezige quitantie ziet staan „ $\frac{7}{11}$ brengen” en daarin zijn schrift meent te herkennen, dat het echter ook kan zijn dat beklaagdes vrouw hem voorzegde mededeeling heeft gedaan; dat beklaagde echter zelf hem ook een of twee keeren gezegd heeft dat hij later zou betalen want dat hij geen geld had, dat beklaagde nimmer aanmerking op het geleverde goed heeft gemaakt en hem ook nimmer gezegd heeft dat hij het geld niet schuldig was en ook dat hij zoude betalen, als hij schuldig was;

4o. J. A. V. winkelbediende te 's Gravenhage:

dat hij ruim 2 jaar in dienst is geweest bij getuige G. voornoemd en wel tot 1 Augustus 1910; dat hij meermalen met de hem ten processe vertoonde quitantie ad f 14.02 bij beklaagde is geweest om dezen daarvan namens zijn toenmaligen patroon G. betaling te vragen; dat hij beklaagde persoonlijk 3 of 4 malen heeft gesproken en dat deze hem zelf opendeed aan zijn huis; dat beklaagde hem dan steeds zeide dat hij het wel zou betalen en dat mijnheer G. niet bang behoefde te zijn en hem dan zeide telkens op den zevenden der volgende maand terug te komen en dat beklaagde dan zou betalen; dat hij die data op de achterzijde der quitantie schreef en ook weet dat beklaagde dien datum er zelf ook eens opgeschreven heeft; dat hij op de hem vertoonde quitantie „ $\frac{7}{3}$ ” ziet staan en dat schrift als het zijne herkent; dat dit beteekent, dat beklaagde hem zeide 7 Maart 1910 met de quitantie om betaling terug te komen; dat de laatste keer toen hij bij beklaagde was, deze hem zeide, dat hij wel zou betalen als het hem schikte, dat beklaagde nimmer eenige aanmerking op het geleverde goed heeft gemaakt; dat hij zich o.a. herinnert, dat hij eens bij beklaagde is gekomen met bedoelde quitantie, toen deze zat te eten en deze hem toen met vollen mond heeft geantwoord;

5o. J. Th. L. kleermaker te 's Gravenhage:

dat hij sedert 9 jaar knecht van beklaagde is, dat hij zich herinnert, dat hij in het jaar 1908 in April een blauwe pantalon heeft gemaakt en

deze gebracht heeft in de Prins Hendrikstraat te 's Gravenhage bij een grenadier, dat dit de eenige blauw laken pantalon is die hij ooit voor beklaagde heeft gemaakt, dat het andere werk altijd groen jager-laken was of burgerwerk;

6o. P. v. d. L. kleermaker te 's Gravenhage:

dat hij in den kost is bij getuige L. voornoemd en daar al een jaar of zeven werkzaam is; dat hij zich herrinnert dat daar in huis, in April 1908 een blauw laken pantalon is gemaakt, dat hij zeker weet dat er na dien tijd nimmer bij L. blauw laken in huis is geweest; dat het altijd groen jager-laken is of burgerwerk;

Overwegende dat het beklaagde tenlastegelegde en zijne schuld daaraan wettig en overtuigend zijn bewezen, ondanks zijne ontkenenis, door de verklaring van getuige G. hierboven genoemd en de aanwijzingen, gelegen in de verklaringen van de hierboven genoemde getuigen B., E. en V., alles in onderling verband en samenhang beschouwd;

Overwegende dat de opgaven van de hierboven genoemde getuigen L. en v. d. L. — van wien één bovendien knecht van beklaagde — inhoudende dat slechts in April 1908 een pantalon van blauw laken door hen is gemaakt en dat sedert dien geen kleermakerswerk meer van blauw laken is verricht, geenszins buiten sluit het feit dat aan beklaagde op 22 Maart 1909 door getuige G. voornoemd, blauw laken zou zijn verkocht en geleverd, hetwelk immers hetzij door beklaagde zelf in zijn huis kan zijn verwerkt, hetzij op eene andere wijze door dezen van de hand gedaan.

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. No. 64) 207 van het Wetboek van Strafrecht, 185 van de Rechtspleging voor de Landmacht, alsmede den VIden Titel van het IVde Boek van het Burgerlijk Wetboek.

Rechtdoende, op de vordering van den Auditeur-Militair voornoemd, in naam der Koningin!

Verklaart den beklaagde X. hierboven aangeduid, schuldig aan:

„meineed door het opzettelijk mondeling persoonlijk afleggen eener valsche verklaring onder eede, in een geval waarin een wettelijk voorschrift daaraan rechtsgevolgen verbindt”;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf van zes maanden;

Verwijst hem wijders in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

X. oud 48 jaar, geboren te Leiden, korporaal-kleermaker bij het Regiment Grenadiers en Jagers gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage geweest den 28 Januari 1911, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 207 van het Wetboek van Strafrecht, 185 der Rechtspleging bij de Landmacht en van den VIden Titel van het IVde Boek van het Burgerlijk Wetboek, is schuldig verklaard aan: „meineed, door het opzettelijk mondeling persoonlijk afleggen eener valsche verklaring onder eede in een

geval, waarin een wettelijk voorschrift daaraan rechtsgevolgen verbindt" en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd op de gronden en middelen nader bij pleidooi aan te voeren, dat het den Hove moge behagen den impetrand vrij te spreken van het hem ten laste gelegde misdrijf, kosten rechtens,

en

den Advocaat Fiskaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's-Hofs Resolutie van den 7den Februari 1911 geautoriseerd om om dit appel voor den Auditenr Militair in het 1ste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij te 's-Gravenhage op den 8sten Juli 1910 ter openbare terechtzitting van het Kantongerecht, terwijl hem als gedaagde in een tegen hem hangende civiele procedure van G. A. G. koopman aldaar, — die bij dagvaarding van hem, beklaagde, had geeischt, betaling van twee geleverde hoeveelheden laken te weten.

1o op 17 December 1908, 1,05 Meter à *f* 8— . . . . *f* 8.40

2o op 22 December 1909, 1,25 Meter à „ 4.50 . . . . „ 5.62

alzo *f* 14.02

door den Kantonrechter aldaar, bij vonnis van 24 Juni 1910 de beslissende eed was opgelegd, opzettelijk valsch heeft verklaard onder eede:

„Ik zweer dat het niet waar is, dat ik de goederen aan het hoofd der „dagvaarding gespecificeerd en waarvan de betaling van mij wordt gevorderd, „bij den eischer heb gekocht of aan dezen heb besteld of doen bestellen „of doen koopen, zoodat ik te dier zake aan den eischer niets meer „schuldig ben”;

welke telastlegging in hooger beroep door den Advocaat Fiskaal voor de Zee- en Landmacht is gewijzigd door voor de daarin nu voorkomende „woorden: „opzettelijk valsch heeft verklaard onder eede,” in de plaats te „stellen: „mondeling persoonlijk, opzettelijk valschelijk onder eede heeft „verklaard;”

Overwegende dat appellant in hooger beroep heeft bekend den eed in handen van den Kantonrechter te 's-Gravenhage mondeling en niet door een gemachtigde te hebben afgelegd, maar overigens heeft volhard bij zijn in eersten aanleg gedane uitvoerige opgave, daarop neerkomende:

dat hij, bij exploit van dagvaarding van 30 April 1910 van den deurwaarder J. B. M. te 's-Gravenhage door den getuige G. A. G. voor het

Kantongerecht aldaar is gedagvaard tot betaling van f 14.02 voor door hem van G. gekocht en ontvangen

1908 December 17.	1.05 M. laken à f 8.—	f 8.40
1909 Maart 22.	1.25 M. laken à „ 4.50.	„ 5.62
		<u>f 14.02</u>

dat hij op 8 Juli 1910 ter openbare terechtzitting van genoemd Kanton-gerecht gezworen heeft den eed dien G. hem in dat geding had opgedragen en de Kantonrechter hem bij vonnis heeft opgelegd te zweren, luidende die eed als volgt: „ik zweer dat het niet waar is, dat ik de goederen aan „het hoofd der dagvaarding gespecificeerd en waarvan de betaling van „mij wordt gevorderd, bij den eischer heb gekocht of aan dezen heb besteld „of doen bestellen of doen koopen zoodat ik te dier zake aan den eischer „niets meer schuldig ben”;

dat hij dezen eed volkomen naar waarheid heeft gezworen en dat hij ontkent de bovenbedoelde goederen te hebben gekocht en ontvangen, daar-bij verder opgevende: dat hij bij G. het laatste goed heeft gekocht op 13 April 1908 en hem dat betaald heeft blijkens door hem overgelegde quitantie op den 8sten September 1908;

Overwegende dat bij de schriftelijke beschikking van den Plaatselijke Commandant te 's-Gravenhage, opgemaakt den 4den Januari 1911, beklaagde naar den Krijgsraad is verwezen ter zake als hierboven bij de belastlegging breeder is aangeduid en dat die belastlegging aan den beklaagde in de-zelfde bewoordingen is voorgehouden bij zijn verhoor voor Officieren Commissarissen te 's-Gravenhage den 7den Januari 1911, op welk verhoor hij in de zitting van den Krijgsraad van 28 Januari 1911 is gerecolleerd;

dat daarbij telkens is vermeld dat de twee hoeveelheden laken, tot be-taling waarvan beklaagde voor den Kantonrechter te 's-Gravenhage was gedagvaard, hem waren geleverd op den 17den December 1908 en op den 22sten December 1909, ofschoon zoowel bij het exploit van dagvaarding van den deurwaarder J. B. M. te 's-Gravenhage van den 30sten April 1910 als in het daarvan aan den beklaagde gelaten afschrift, beide ten processe voorhanden, was aangegeven, dat de stukken laken, waarvoor betaling werd gevraagd, hem door G. waren geleverd op 17 December 1908 en op 22 Maart 1909;

Overwegende dat derhalve het aan den beklaagde voor den krijgsraad te last gelegde naar de duidelijke bewoordingen, waarin het was vervat, niet betref de leveringen naar het beweren van G. geschied op de dagen door hem bij dagvaarding in de middelen van eisch aangegeven;

dat echter deze onnauwkeurigheid niet ten gevolge behoeft te hebben dat het feit, waarvoor beklaagde terecht staat, uitsluitend moet beoordeeld worden naar de woorden waarin het hem is voorgehouden bij het verhoor van 7 Januari 1911;

dat toch beklaagde bij zijn verhoor voor den Rechter Commissaris belast met de instructie van strafzaken bij de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage, gehouden den 19den November 1910, heeft opgegeven voor het Kantongerecht te 's-Gravenhage den 30sten April 1910 te zijn gedag-vaard ter zake als in de bovenvermelde dagvaarding aangeduid en den 8sten Juli 1910 den eed te hebben afgelegd als hiervoren woordelijk is aangegeven, hebbende beklaagde daarbij omstandig opgegeven wat hij ter rechtvaardiging van het door hem afleggen van den eed, had op te merken;

dat beklaagde, bij zijn verhoor voor Officieren Commissarissen den 7den Januari 1911, blijkens het daarvan opgemaakt proces-verbaal, gelijke

opgaven heeft gedaan als bij zijn verhoor voor den Rechter-Commissaris op 19 November 1910 en zich daaraan heeft gerefereerd;

dat derhalve beklaagde voor den Krijgsraad terechtstaande, het hem te last gelegde feit niet anders heeft opgevat dan zooals het had behooren te zijn aangegeven t.w.: als betreffende den eed door hem op 8 Juli 1910 voor het Kantongerecht te 's Gravenhage gezworen ten aanzien van het door hem al dan niet verschuldigd zijn van het door G. bij dagvaarding van 30 April 1910 ter zake als daarbij aangeduid, van hem gevorderde, weshalve het aan beklaagde te last gelegde feit moet worden verstaan als ware daarin geschreven: „2o. op 22 Maart 1909”, in stede van; „2o. op 22 December 1909”.

Overwegende dat beklaagde het hem te last gelegde zoo in eersten aanleg als in hooger beroep heeft ontkend, daarbij blijvende volhouden dat hij de bij dagvaarding aangeduide goederen niet van G. heeft gekocht noch ontvangen;

Overwegende dat door de verklaringen der gehoorde getuigen nòch door de overige bewijsmiddelen ten processe voorhanden, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd dat beklaagde de voormelde verklaring onder eede opzettelijk in strijd met de waarheid heeft afgelegd en dat hij derhalve van het hem te last gelegde behoort te worden vrijgesproken.

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht,

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 28sten Januari 1911 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage tegen beklaagde gewezen;

Spreekt den beklaagde vrij van het hem zoo in eersten aanleg als in hooger beroep te last gelegde.

Bepaalt dat de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen zullen blijven ten laste van den Staat.

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 Maart 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TREINITÉ.

Advocaat-Fisikaal Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. C. DE WILDE Jr.

Voor veroordeeling wegens het misdrijf van „heling” is het niet voldoende dat ten laste gelegd wordt dat beklaagde begrijpen moest en begreep, dat de door hem gekochte goederen „van misdrijf afkomstig waren”; eene zoodanige telastlegging houdt niet in een strafbaar feit. Die telastlegging behoort te vermelden, dat beklaagde begrijpen moest en begreep, dat bedoelde goederen „door misdrijf verkregen waren”.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

N., oud 25 jaar, huzaar bij het 2de regiment, thans gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 11den Februari 1911 met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgevolk te Lande, 10, 11, 27 en 416 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 219 van het Wetboek van Strafvordering en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan „heling” en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van een maand, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis van den 11den Januari 1911 tot den 11den Februari d.a.v. voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, met bevel dat de voorwerpen welke als stukken van overtuiging hebben gediend en door misdrijf zijn verkregen, zullen worden teruggegeven aan dengene, aan wien zij wederrechtelijk zijn onttrokken, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden en middelen nader bij pleidooi aan te voeren, dat het den Hove moge behagen het vonnis van den Krijgsraad te vernietigen en impetrant vrij te spreken van de hem te last gelegde beschuldiging van heling, kosten rechtens

en

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's resolutie van den 21sten Februari 1911 geautoriseerd om dit appèl van den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant — met inachtneming van de aangegeven wijziging van het vonnis betreffende de telastlegging en met tenietdoening van het bevel tot teruggave van de stukken van overtuiging — bij 's Krijgsraads vonnis niet bezwaard zal worden verklaard.

HET HOF,

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht.

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd: dat hij, op verschillende tijdstippen tusschen de eerste helft van 1908 en den aanvang van 1910 te Venlo opzettelijk heeft gekocht van F. B. v. d. H., destijds burger-geëmployeerde aan het garnizoens kleeding- en nachtleger magazijn aldaar, twee hemden, twee onderbroeken,

vier paar sokken en een rijbroek zonder zitting, van welke goederen hij begrijpen moest en begreep, dat zij van misdrijf afkomstig waren;

Overwegende dat deze telastlegging niet inhoudt een strafbaar feit, de Krijgsraad ten onrechte het heeft gequalificeerd als heling en beklaagde heeft veroordeeld, weshalve het vonnis moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht voor het Hof deze oorspronkelijke telastlegging heeft gewijzigd, door voor de daarin voorkomende woorden „van misdrijf afkomstig waren” in de plaats te stellen de woorden „door misdrijf verkregen waren”;

Overwegende dat appellant daarover voor het Hof is gehoord en toen heeft gezegd wel te hebben geweten dat v. d. H. geëmployeerd op het kleedingmagazijn was, te hebben gezien dat het rijksgoederen waren die hij kocht en te hebben geweten dat de prijs die hij betaalde veel te laag was, en overigens heeft volhard bij de vroeger door hem gedane opgaven;

Overwegende dat appellant als beklaagde in eersten aanleg heeft opgegeven:

dat hij ongeveer twee jaar vóór 22 December 1910 te Venlo van v. d. H. heeft gekocht twee hemden en twee onderbroeken en later eenige paren sokken en een rijbroek zonder zitting; dat het goed nieuw was en v. d. H. hem zeide, dat het overcompleet was; dat hij aan de politie heeft afgegeven een rijbroek en vier paar sokken en dat diezelfde voorwerpen hem in rechten worden getoond; dat de overige goederen verleten zijn;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard, als volgt:

1°. F. B. v. d. H. vroeger burger-geëmployeerde van het garnizoens kleeding- en nachtlegermagazijn te Venlo:

dat hij te beginnen met Mei 1908 tot begin 1910 op verschillende tijdstippen aan beklaagde heeft verkocht een rijbroek, twee hemden, drie onderbroeken en zes paar sokken; dat hij de hem vertoond wordende broek en sokken herkent als gelijksoortig aan die, welke hij aan beklaagde verkocht; dat die goederen door hem waren ontvreemd op het kleedingmagazijn te Venlo; dat alle goederen voorzien waren van het Rijksmark;

2°. H. J. L., tweede-luitenant kwartiermeester in garnizoen te Venlo:

dat hij in Mei 1910 bij onderzoek heeft bemerkt, dat op het garnizoens kleeding- en nachtlegermagazijn te Venlo allerlei ontbrak; dat hij de hem ten processe vertoonde rijbroek en vier paar sokken herkent als militair goed;

3°. F. W. M. H., inspecteur van politie en onbezoldigd rijksveldwachter te Venlo:

dat beklaagde, tijdens hij, getuige, een onderzoek instelde naar ontvreemdingen, die te Venlo in het garnizoens kleeding- en nachtlegermagazijn hadden plaats gehad, in Mei 1910 heeft bekend van F. B. v. d. H. te hebben gekocht de navolgende goederen, die hij, getuige, in beslag heeft genomen, te weten een rijbroek en vier paar sokken; dat de hem ten processe vertoonde goederen dezelfde zijn;

Overwegende dat door de verklaring van getuige v. d. H. en door de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen L. en H. wettig en overtuigend bewezen is, dat F. B. v. d. H. van het garnizoenskleeding- en nachtlegermagazijn te Venlo tusschen den aanvang van de jaren 1908 en 1910 heeft ontvreemd en alzoo door misdrijf verkregen de navolgende goederen, te weten twee hemden, twee onderbroeken, vier paar sokken en een rijbroek zonder zitting;

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de opgaven van appellant, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep en uit de verklaringen der getuigen L. en H. en door de verklaring van getuige v. d. H. wettig en overtuigend bewezen is, dat appellant van getuige v. d. H. heeft gekocht, na die ontvreemding, de in de telastlegging genoemde goederen;

Overwegende dat door diezelfde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen is dat appellant moest begrijpen en heeft begrepen, dat deze voorwerpen, die hij kocht, door misdrijf verkregen waren en hij dus opzettelijk handelde, zijnde toch niet aannemelijk, dat iemand, met een diensttijd van zes jaren bij de Huzaren, niet zou weten dat, evenmin als hij zelf hem toevertrouwde militaire goederen mag verkoopen, zulks aan een burgergeemployeerde is toegestaan, zelfs al waren die goederen overcompleet;

Overwegende dat aldus door de bovengenoemde bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan appellant — bij verbetering der telastlegging — nader door den Advocaat-Fiscaal te last is gelegd, met zijne schuld daaraan;

Overwegende dat hiermede vervalt het onderzoek omtrent het oorspronkelijk te last gelegde;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, 10, 11, 27 en 416 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 11den Februari 1911 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch ten laste van appellant gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen appellant door den Advocaat-Fiscaal, bij verbetering der oorspronkelijke telastlegging, nader is te last gelegd, met appellants schuld daaraan;

Qualificeert het als heling;

Veroordeelt appellant tot eene gevangenisstraf van eene maand;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak van 11 Januari 1911 tot elf Februari 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Veroordeelt hem in de kosten in eersten aanleg en in hoogerberoep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 April 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLICK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. A. VAN SOEST.

1°. *het door een militair bestelen van zijn kameraad in het slaapkwartier.*

2°. *het als soldaat in tijd van vrede ten tweeden male deserteeren, door.... enz., welke desertie gepaard ging met ontvreemding van goed van een zijner kameraden.*

Nu het opzet, om zich wederrechtelijk goederen van een kameraad toe te eigenen, een ander was dan het opzet om zich zonder verlof van zijn korps te verwijderen, ging de desertie wel met die ontvreemding gepaard en werd daardoor met zwaarder straf bedreigd, maar werd zij daarmee niet tot één strafbaar feit.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 14den Maart 1911 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Leeuwarden, den 21sten Februari 1911 gegeven in de zaak tegen een milicien soldaat, oud 21 jaar, gedetineerd te Leeuwarden, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 55, 91 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 17, 136, 152 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35) en der artikelen 4, 7, 15 en 19 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191). 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) 185 der Rechtspleging bij de Landmacht en 117 der Milltiewet 1901 is schuldig verklaard aan: het als soldaat in tijd van vrede ten tweeden male deserteeren, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn en zonder achterhaald te wezen zich vrijwillig aangeven doch niet binnen vier weken; misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met het als soldaat in tijd van vrede ten tweeden male deserteeren en gearresteerd worden, gepaard gaande met ontvreemding van goed van een kameraad en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert den 11den Februari 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fiscaal bij Resolutie van den 24sten Maart 1911 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis voor wat de aan de gepleegde feiten gegeven qualificatie en den duur der opgelegde vrijheidstraf betreft en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling tevens van de artikelen 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 57 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan 1o. het bestelen van zijnen kameraad in de chambree, 2o. tweede desertie in tijd van vrede gepleegd door een soldaat door na reeds wegens eerste desertie krijgstuchtelijk te zijn gestraft, zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door vrijwillige terugkomst en aangifte, zonder achterhaald te wezen, doch niet binnen vier weken en gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met het, als soldaat, in tijd van vrede ten tweeden male deserteeren en gearresteerd worden, gepaard gaande met ontvreemding van goed van een kameraad en deswege veroordeeld tot zes maanden militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beeroepen vonnis, ook wat betreft de inminderingbrenging van het voorarrest

sedert 11 Febrnari 1911, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof, in goede justitie, verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ten eenre

en

genoemden milicien soldaat, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hof's dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij op 29 December 1910 in de Wilhelminakazerne te Assen op de kamer alwaar hij als milicien soldaat bij zijne na te melden compagnie, onder wie de na te noemen milicien soldaat, heeft weggenomen een paar buitenmodel lederen rijgschoenen, toebehoorende aan den milicien-soldaat H. R., met het oogmerk om zich die schoenen wederrechtelijk toe te eigenen, vervolgens, met medeneming uit die kazerne van voormeld aan zijnen voornoemden kameraad H. R. toebehoorend paar schoenen, moedwillig heeft verlaten zijn korps, de tweede compagnie van het vierde bataillon van het eerste Regiment Infanterie te Assen, waarbij hij onder de wapenen was, daarbij in die kazerne aldaar zonder verlof heeft gemankeerd op het avondappèl van 29 December 1910 en daarna op alle appels en bij alle diensten en sedert dien 29sten December 1910 moedwillig zonder verlof is afwezig geweest en gebleven van zijn voormeld Korps, tot hij op 27 Januari 1911 des namiddags te ongeveer drie uur, zich geheel vrijwillig heeft aangegeven als deserteur aan de Rijksveldwacht te Oude Pekela, een en ander na reeds vroeger als milicien soldaat en alzoo in hetzelfde dienstverband, bij sedert door het Hoog Militair Gerechtshof goedgekeurd en vervolgens gepronunciëerd geworden vonnis van den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden d.d. 22 November 1910 te zijn veroordeeld tot eene militaire detentie van zes weken wegens: het als soldaat in tijd van vrede voor de eerste maal deserteeren door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn en gearresteerd worden;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht door beklagdes bekentenis bevestigd door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen en door den inhoud der stukken, alle in het vonnis in hoofdzaak weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklagde was telastgelegd, zoomede zijne schuld daaraan en dat de bij het vonnis opgelegde straf van vier maanden militaire gevangenis in goede verhouding staat tot de zwaarte van de gepleegde feiten;

Overwegende dat het opzet van beklagde om zich de schoenen van zijn kameraad wederrechtelijk toe te eigenen een ander was dan het opzet om zich zonder verlof van zijn korps te verwijderen, zoodat de door beklagde gepleegde desertie wel met ontvreemding dier schoenen gepaard ging en daardoor met zwaardere straf bedreigd is dan die welke op

zich zelve is gesteld, maar zij niet met die ontvreemding tot één strafbaar feit werd, en derhalve gene zoowel als deze oplevert een strafbaar feit, waaraan beklaagde behoort te worden schuldig verklaard, op welke beide feiten als straf is gesteld, militaire gevangenis;

Overwegende dat derhalve het vonnis moet worden verbeterd voor zoo-veel betreft de daarbij aangehaalde artikelen en de qualificatie aan de bewezen verklaarde feiten gegeven;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien Artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande.

Rechtdoende in hooger beroep in naam de Koningin!

Verbeterd het vonnis den 21 Februari 1911 door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Leeuwarden tegen be- klaagde gewezen, voor zooveel betreft de daarbij aan de bewezen ver- klaarde feiten gegeven qualificatie;

Verklaart beklagde schuldig aan:

1o. het door een militair bestelen van zijn kameraad in het slaap- kwartier;

2o. het als soldaat in tijd van vrede ten tweeden male deserteeren door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn en zonder achterhaald te wezen zich vrijwillig aangeven doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeen- komst hebbende met tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, gevolgd door arrestatie welke desertie gepaard ging met ont- vreemding van goed van een zijner kameraden;

Houdt overigens het vonnis in stand waarbij hij is veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf met bepaling dat de tijd, door hem sedert elf Februari 1911 voorloopig in verzekerde bewaring door- gebracht bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht en hij is verwezen in de kosten in ersten aanleg gevallen;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep gevallen verblijven ten laste van den Staat.

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie aan;

dat aan de bewezen strafbare feiten gegeven kwalificatie volgens de leer van het Hof verkeerd is;

dat ook de aan beklagde opgelegde straf te licht is;

dat beklagde immers, na uit het huis van bewaring te Leeuwarden, waarin hij wegens eerste desertie zes weken militaire detentie had onder- gaan, op 28 December bij zijn korps teruggekeerd en in de strekte gebracht te zijn, reeds den volgenden dag 29 December 1911, na eerst nog in de chambree de buitenmodel lederen rijgschoenen van een slaap- kamergenoot ontvreemd te hebben, zich wederom wederrechtelijk van zijn korps verwijderd en naar Duitschland begeven heeft, uit welk Rijk hij wel is waar op 27 Januari 1911 bij zijn korps is teruggekeerd, doch om reden, dat hij Duitschland was uitgewezen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 29 September 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TLIJSSENS en S. F. NOLST TRENITÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. J. WINKEL Jr.

Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis.

Vonnis dd. 2 Juni 1911.

President: L. HAMMING, Luit. ter Zee 1ste klasse.

Leden: G. A. DAEY OUWENS, Officier van Administratieder 1e klasse; W. DWARS, Luitenant ter Zee der 2e klasse; de Officieren van Administratie der 2de klasse B. H. VERMAAS, D. TOLLENAAR en H. G. GERDES en de Luitenant ter Zee der 2de klasse S. W. EIJSSSEN.

Fiscaal: C. V. VELDMAN, Off. van Adm. der 1ste kl.

Secretaris: A. VAN HOUTE, Off. van Adm. der 2de kl.

De uitdrukking „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening” in eene telastlegging is onjuist; hiervoor had moeten worden gesteld: „met het oogmerk om zich de voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen”.

De overweging in een vonnis: „blijkende uit gedetineerdes handelingen en gedragingen bij en na de wegname der voorwerpen afdoende het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening” is onjuist, omdat handelingen en gedragingen na het wegnemen van eenig voorwerp nimmer het bewijs kunnen leveren van het bestaan van het oogmerk op het oogenblik van het wegnemen.

CONCLUSIE VAN EISCH.

De eischer ambtshalve draagt voor:

dat zoo uit de bekentenis van den gedetineerde, als uit de verdere ten processe overgelegde stukken is bewezen:

dat de gedetineerde, oud naar zijne opgave 18 jaren, geboren te Rotterdam, laatstelijk gediend hebbende als marinier 3de klasse bij de afdeeling mariniers te Rotterdam, sedert den 8sten Mei 1911 gedetineerd aan boord van Hr. Ms. instructieschip „van Galen” te Hellevoetsluis, zich den 25sten October 1910 vrijwillig voor den tijd van acht jaren in den zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat de gedetineerde terechtstaat, beschuldigd van de feiten:

dat hij in de marinierskazerne te Rotterdam heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening: 1o. op een avond in de maand

Maart 1911, toen hij de eerste wacht had op de slaapzaal, uit het zich aldaar bevindende gesloten kastje van den marinier 3de klasse W. P. A., een horloge met ketting toebehoorende aan genoemden A., hebbende hij zich den toegang tot het genoemde kastje verschafft en zoodoende het weggenomen horloge met ketting onder zijn bereik gebracht door middel van een valschen sleutel;

2o. in den nacht van 25 op 26 April 1911 toen hij de hondenwacht had op de slaapzaal, uit het zich aldaar bevindende gesloten kastje van den marinier 3de klasse P. L., welk kastje hij met den daarvoor bestemden sleutel heeft geopend, een horloge met ketting, toebehoorende aan genoemden L.;

3o. op een nacht in de maand April 1911, toen hij de hondennacht had op de slaapzaal, uit de aldaar op eene tafel liggende jas van den marinier 1ste klasse G. J. B., een horloge met ketting toebehoorende aan genoemden B.;

hebbende hij bij het plegen van voorschreven strafbare feiten sub 1o, 2o en 3o genoemd, als ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) gebruik gemaakt van de gelegenheid, zijnde hij met de bewaking dier goederen in de nabijheid van zijn post belast, hem door zijn ambt geschonken;

4o. in de maand Maart 1911 van het kastje van den marinier 3de klasse W. S. L., een knipmes toebehoorende aan genoemden L.;

dat de gedetineerde bekend zich aan de hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt, en opgeeft:

ad 1o.

dat hij op 27 of 28 Maart 1911 de eerste wacht had op de slaapzaal in de mariniers-kazerne te Rotterdam en toen de marinier A., die naar kooi ging op die zaal, vooraf zijn horloge in zijn kastje zag opbergen, vervolgens den sleutel van zijn kastje in zijn broekzak zag steken en zijn plunjers boven zijn hoofd in zijn kooi zag leggen;

dat hij voorts, nadat A. sliep, den sleutel van dat kastje uit diens broekzak heeft gehaald, daarmede het kastje heeft geopend en diens horloge met ketting daaruit heeft gehaald;

dat hij in de veronderstelling was, den sleutel van A. gebruikt te hebben om A.'s kastje te openen, dat met een hangslot was gesloten;

dat het een klein sleuteltje was met aan één kant de baard; dat hij met dien sleutel echter het hangslot niet meer heeft kunnen sluiten en het daarom gewoon dicht gedrukt heeft;

dat hij dat horloge met ketting eerst in zijn eigen kastje heeft geborgen en het eenige dagen later bij een opkoper voor f 3.— heeft verpand;

dat hij het hem vertoonde en ten processe aanwezige horloge met ketting herkent als dat, welk hij van A. heeft gestolen;

dat hij het hem vertoonde hangslot eveneens herkent als dat, hetwelk hij heeft geopend, doch dat hij den hem vertoonden en bij dat hangslot behorenden sleutel met de baard aan weerszijden, niet heeft gebruikt tot opening van dat slot en dat hij dus gebruik gemaakt moet hebben van een sleutel, dien hij uit de broekzak van een anderen marinier moet gehaald hebben, welke sleutel toevallig op dat slot paste;

dat hij geen vergunning had om over genoemd horloge met ketting van A. te beschikken;

ad 2o.

dat hij in den nacht van 25 op 26 April 1911 de hondenwacht had op de slaapzaal in de mariniers-kazerne te Rotterdam;

dat hij na 12 uur den marinier L. op die zaal naar kooi zag gaan en

hem zijn horloge in zijn kastje zag opbergen en den sleutel van dat kastje in zijn broekzak zag steken;

dat hij eenigen tijd later naar het goed van L., dat boven op het kastje lag, is gegaan, den sleutel uit diens broekzak heeft gehaald, het kastje van L. daarmede heeft geopend en dat horloge met ketting er uit heeft gehaald, vervolgens in zijn eigen kastje in een doosje heeft opgeborgen, alwaar het des middags gevonden werd;

dat het zijne bedoeling was genoemd horloge met ketting te verpanden, teneinde aan geld te komen en dat hij geen vergunning had om over die voorwerpen te beschikken;

dat hij het hem vertoonde en ten processe aanwezige horloge met ketting herkent als dat hetwelk hij van L. heeft gestolen;

ad 3o.

dat hij in het begin van April 1911 de hondenwacht had op de slaapzaal in de mariniers-kazerne te Rotterdam, en toen een ketting zag hangen uit een tuniek, die op tafel lag, zonderdat hij wist, aan wien die tuniek toebehoorde doch wel heeft gezien, dat ze er een was van een marinier 1ste klasse;

dat hij vervolgens uit die tuniek bedoelde ketting met het daaraan bevestigde horloge heeft gehaald, horloge met ketting heeft opgeborgen en den volgenden dag eerst de ketting voor een dubbeltje aan een burger heeft verkocht en het horloge aan den opkoper in de Schinkelstraat voor f 3.— heeft verkocht;

dat hij het hem vertoonde en ten processe aanwezige horloge herkent als dat, hetwelk hij van dien marinier 1ste klasse heeft gestolen;

dat hij echter geen vergunning had om over dat horloge met ketting te beschikken;

dat hij bij de gepleegde diefstallen gemeld onder 1o, 2o en 3o de eerste en hondenwacht had op de slaapzaal en als consignes had, uit te kijken dat er geen onregelmatigheden op de slaapzaal gebeurden, er voor te waken dat er niets gestolen werd van hetgeen zich op de slaapzaal en in de aldaar aanwezige kastjes bevond, en dat hij gewapend was met bajonet;

ad 4o.

dat hij in Maart 1911, in de mariniers-kazerne te Rotterdam een model knipmes heeft weggenomen, dat boven op een kastje naast het zijne lag;

dat hij niet wist van wien dat kastje was, en dat hij bij de wegname van dat mes de bedoeling had, om het voor zich zelf te behouden, aangezien hij zijn eigen mes kwijt was;

dat hij dat mes in zijn kastje heeft opgeborgen, alwaar het tegelijk met het horloge van L. werd gevonden;

dat hij er eigenlijk geen reden voor kan opgeven, waarom hij al die diefstallen heeft gepleegd, dan alleen dat het hem hinderde dat men van hem zijn beurs met f 0.80, benevens een pandbriefje van zijn eigen horloge had weggenomen en hij een en ander nooit meer heeft teruggezien;

dat hij hoopt zoo iets nooit meer in zijn hoofd te halen en niet begrijpt hoe hij tot die diefstallen is gekomen;

dat de navolgende onder eede gehoorde getuigen hebben opgegeven:

1o. W. P. A., marinier 3de klasse bij de Afdeling Mariniers te Rotterdam:

dat hij op een Zaterdagavond in de maand Maart 1911 van passagieren terugkomende, op de slaapzaal naar kooi is gegaan, na vooraf eerst zijn horloge met ketting in zijn kastje te hebben opgeborgen, dat kastje met een hangslot te hebben afgesloten en zijn plunjes onder zijne kooi op een tafel te hebben gelegd;

dat hij vervolgens den sleutel van dat slot aan de band van zijn onderbroek, die hij aangehouden had toen hij in kooi ging, had vastgebonden; dat hij maar een sleutel van dat hangslot bezit en in zijn broekzak zich geen andere sleutels bevonden, en dat hij dien sleutel altijd aan de band van zijn onderbroek vastbindt als hij slapen gaat;

dat hij den volgenden morgen bij zijn kastje komende, dit wel dicht vond, doch het hangslot open, terwijl het den vorigen avond toch goed dicht was en hij er nog aan getrokken heeft;

dat hij echter, dien dag de wacht hebbende, niet naar zijn horloge heeft omgekeken en het dus ook niet heeft vermist, vóór den daaraanvolgenden Maandag, toen hij ging passagieren en zijn horloge met ketting, na eerst zijn kastje goed nagekeken en geheel uitgepakt te hebben, niet meer aanwezig vond;

dat hij het hem voortoonde en ten processe aanwezige horloge met ketting, herkent als zijn eigendom, dat hij een maand geleden voor f 4.75 heeft gekocht, tegelijk met de ketting, waarvoor hij toen f 0.75 heeft betaald;

dat hij zijn horloge met ketting nog niet terug heeft, en dat hij aan beklaagde ook geen vergunning heeft gegeven om daarover te beschikken; dat het niet mogelijk is, dat hij den sleutel van dat hangslot dien avond in zijn broekzak heeft gestoken, aangezien hij bedoelden sleutel altijd bij zich in zijne kooi neemt en dat het hangslot dus met een anderen sleutel moet zijn geopend;

2o. P. L. marinier 3de klasse bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam: dat hij aldaar in den nacht van 25 op 26 April 1911, de Eerste wacht had gehad, toen bekl. op de slaapzaal, waar hij sliep de Hondenwacht kreeg;

dat hij, vóórdat hij ging slapen, zich eerst nog overtuigd heeft, dat zijn horloge met ketting nog in zijn kastje lagen, dat kastje vervolgens met den eenigen sleutel dien hij er van heeft, goed heeft gesloten en den sleutel, aan zijn zakdoek geknoopt, in de zak van zijn werkbroek heeft gestoken, welke broek hij op zijn kastje heeft gelegd;

dat hij den volgenden morgen in zijn kastje komende, zijn horloge met ketting er uit verdwenen zag, terwijl het slot toch gesloten en de sleutel nog, aan zijn zakdoek vastgeknoopt, in zijn broekzak was;

dat hij van het vermissen heeft gerapporteerd; dat hij zijn horloge met ketting nog niet terug heeft en dat hij weet, dat die voorwerpen in het kastje van bekl. zijn teruggevonden;

dat hij het hem vertoonde en ten processe aanwezige horloge met ketting herkent als zijn eigendom, dat hij voor f 7.50 heeft gekocht en dat hij geen vergunning aan bekl. heeft gegeven om daarover te beschikken;

3o. G. J. B., marinier 1ste klasse bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam: dat hij den 5de April 1911 des avonds van verlof in de kazerne aldaar teruggekeerd zijnde, op de slaapzaal zich heeft uitgekleeft en o.m. zijn tuniek, waarin zijn horloge met ketting, op een tafel heeft neergelegd;

dat hij den volgenden morgen zijn horloge met ketting uit die tuniek verdwenen zag, van het vermissen dadelijk heeft gerapporteerd en die voorwerpen nog niet terug heeft;

dat hij het hem vertoonde en ten processe aanwezige horloge herkent als zijn eigendom, dat hij met de ketting pas voor f 10.— had gekocht, en dat hij geen vergunning heeft gegeven aan bekl. om daarover te beschikken;

4o. W. S. L., marinier 3de klasse bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam: dat hij in de maand Maart 1911 in de kazerne aldaar een model knipmes is kwijtgeraakt;

dat hij het boven op zijn kastje had neergelegd en het even later willende gebruiken, daarop niet weer aanwezig vond;

dat hij van het vermissen heeft gerapporteerd, doch zijn mes nog niet terug heeft;

dat hij het hem vertoonde en ten processe aanwezige knipmes herkent als het zijne en dat hij aan bekl. geen vergunning heeft gegeven om daarover te beschikken;

50. L. M. H. B., sergeant der mariniers bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam:

dat de schildwachten op de slaapzaal het consigne hebben er voor te waken, dat er niemand in de kastjes komt, behalve in de eigen kastjes en dat er ook niets wordt weggenomen van de slaapzaal;

dat aan de schildwachten bovendien de bewaking is toevertrouwd van de zich op de slaapzaal en in de kastjes bevindende goederen en zij met bajonet of kapmes zijn gewapend;

dat de gedetineerde op de Eerste wacht en Hondenwacht, gewapend op post staande op de slaapzaal in de kazerne en belast met de bewaking der goederen in de nabijheid van zijn post, als ambtenaar, d.w.z. tot de gewapende macht behoorend persoon, bij het wegnemen der onder 10, 20 en 30 genoemde voorwerpen, gebruik maakte van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

dat mitsdien door de bekentenis van den gedetineerde, bevestigd door de beëdigde verklaringen van de getuigen A., L., B., L. en B. in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den gedetineerde is ten laste gelegd;

blijkende uit gedetineerdes handelingen en gedragingen bij en na de wegname der voorwerpen genoemd onder 10, 20, 30 en 40, afdoende het oogmerk van wederrechtelijke toëigening;

dat, wat betreft het den gedetineerde sub 10 te laste gelegde strafbare feit, de opgave van dezen, dat hij in de veronderstelling is geweest, bij de wegname van het horloge met ketting, gebruik gemaakt te hebben van den tot opening van het hangslot bestemden en den marinier A. toebehoorenden sleutel, niet aannemelijk wordt geacht en wordt verworpen, blijkende het opzet om een valschen sleutel te gebruiken, afdoende uit de navolgende omstandigheden:

10. dat de gedetineerde, die, zooals hij zelve opgeeft, op den bewusten avond, A's doen en laten heeft gade geslagen, zonder twijfel moet gezien hebben, dat A. zijn uitgetrokken kleederen *niet* boven in zijn kooi, doch onder zijne kooi op eene tafel heeft gelegd, waaruit derhalve de gevolgtrekking voor de hand ligt, dat gedetineerde in A's broek geen sleutel vindende, uit de broek van een ander marinier een anderen sleutel heeft gehaald;

20. dat de gedetineerde in het bezit van den valschen sleutel, waaraan slechts een baard aan eene kant, bij het willen openen van het hangslot, moet gezien hebben, dat die sleutel niet voor opening van dat slot bestemd kon wezen, aangezien aan het hangslot zelve duidelijk zichtbaar was, dat tot opening er van een sleutel met baard aan weerszijden bij dat slot behoorde, al bleek ten slotte ook, dat bedoeld slot op andere wijze kon worden geopend;

dat met het bewijs van die als bewezen aangenomen daadzaken, welke daarstellen,

10. het misdrijf van diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht, door middel van een valschen sleutel, hebbende hij als ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon)

gebruik gemaakt van de gelegenheid, heen door zijn ambt geschonken;
 2o. het misdrijf van diefstal, twee malen gepleegd, waarbij de dader, een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) gebruikt heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

3o. het misdrijf van diefstal;

tevens het bewijs van gedetineerdes schuld daaraan is verkregen;

dat de gedetineerde ter zake van de gepleegde feiten ongeschikt moet worden geacht om in den militairen stand te blijven of de betrekking van militair geëmployeerde te behouden;

En vermits het alzoo uit al het bovenstaande blijkt, dat de beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan bovenomschreven misdrijven waartegen is voorzien bij de artikelen 1. 2. en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. no. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. no. 64), 9, 27, 44, 57, 84, 1o. 310 en 311 ter 5o, van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zoo concludeert de eischer ambtshalve dat de gedaagde en gedetineerde zal worden veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren en met bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van en met den 8sten Mei 1911 in mindering zal worden gebracht; mitsgaders in de kosten en misen van de justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad, of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf, als de krijgsraad in goede justitie zal verstaan te behooren.

In den zeekrijgsraad overgegeven
 den 2den Juni 1911
 De fungeerend fiscaal,
 (get) C. V. VELDMAN.

VONNIS.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE HELLEVOETSLUIS.

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve, mitsgaders de verdere processale stukken, door denzelfden onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken:

dat de gedetineerde laatstelijk gediend hebbende als marinier 3de klasse bij de afdeling mariniers te Rotterdam, zich den 25sten October 1910 vrijwillig voor den tijd van acht jaren in den zeedienst heeft verbonden en hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat de gedetineerde voor den zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van de feiten:

dat hij . . . . . enz. (zie conclusie van eisch)

Overwegende dat de gedetineerde bekend zich aan de hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt en opgeeft:

dat hij . . . . . enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

(Zie de verklaringen der getuigen sub 1o. tot en met 5o. in de conclusie van eisch);

Overwegende dat de gedetineerde op de hondenwacht, gewapend op post staande op de slaapzaal in de kazerne, en belast met de bewaking der goederen in de nabijheid van zijn post, als ambtenaar, d. w. z. tot de gewapende macht behoorend persoon, bij het wegnemen der onder sub 2o. genoemde voorwerpen, gebruik maakte van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

dat mitsdien door de bekentenis van den gedetineerde, bevestigd door de beëdigde verklaringen van de getuigen P. L., W. S. L. en L. M. H. B., in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen:

dat de gedetineerde in de marinierskazerne te Rotterdam heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening:

1o. in den nacht van den 25sten op den 26sten April 1911, toen hij de hondenwacht had op de slaapzaal, uit het zich aldaar bevindende gesloten kastje van den marinier P. L., welk kastje hij met den daarvoor bestemden sleutel heeft geopend, een horloge met ketting, toebehoorende aan genoemden L., hebbende hij bij het plegen van voorschreven strafbaar feit, als ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, gebruik gemaakt van de gelegenheid, zijnde hij met de bewaking der goederen in de nabijheid van zijn post belast, hem door zijn ambt geschonken;

2o. in de maand Maart 1911 van het kastje van den marinier 2de klasse W. S. L. een knipmes, toebehoorende aan genoemden L.;

blijkende uit gedetineerdes handelingen en gedragingen, bij en na de wegname der voorwerpen sub 1o. en 2o. genoemd, afdoende het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

Overwegende dat met het bewijs van die als bewezen aangenomen daadzaken, welke opleveren:

1o. het misdrijf van diefstal, waarbij de dader, een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

2o. het misdrijf van diefstal,

tevens het bewijs van gedetineerdes schuld daaraan is verkregen;

Overwegende dat echter uit het gehouden onderzoek het wettig en overtuigend bewijs niet is verkregen kunnen worden, dat de gedetineerde bij het plegen van de in de beschuldiging sub 1o. en 3o. genoemde feiten de eerste- en de hondenwacht op de slaapzaal had, weshalve hij van die feiten behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de gedetineerde ter zake van de gepleegde feiten, ongeschikt wordt geacht om in den militairen stand te blijven of de betrekking van militair geëmployeerde te behouden;

Gezien de artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, artt. 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. No. 64), 9, 27, 44, 57, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis,

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart den gedetineerde schuldig aan diefstal, waarbij de dader, een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon), gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken en diefstal;

Veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht van en met 8 Mei 1911;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer is ten laste gelegd dan als be-
wezen is aangenomen;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten . . . enz.

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch ten deze gedaan en genomen.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 8sten Juli 1911 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis den 2den Juni 1911 gewezen in de zaak tegen een marinier 3de klasse, oud 19 jaar, geboren te Rotterdam, thans gedetineerd te Utrecht, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Water, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 9, 27, 44, 57, 84 en 310 van het Wetboek van strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan: „diefstal, waarbij de dader, een ambtenaar (tot het gewapende macht behoorend persoon), gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken,” en „diefstal” en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht sedert 8 Mei 1911, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren met vrijspraak van hetgeen hem meer is te last gelegd dan als bewezen is aangenomen, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 19den September 1911 verkregen hebbende 's-Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water, 1, 2 en 12 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193) 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 10, 27, 44, 57, 84 3de lid, 310 en 311, 5de lid van het Wetboek van Strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden schuldig verklaard aan: 1o. diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel; 2o. diefstal, bij het begaan waarvan de dader, een ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend per-

soon — een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden, twee malen gepleegd en 3o. diefstal,

en deswege veroordeeld tot negen maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den beklagde voor de tenuitvoerlegging van 's-Hofs sententie, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf sedert 8 Mei 1911 in mindering zal worden gebracht, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëm-ployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met vrij spraak van het meerder hem te last gelegde, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behoreen — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden marinier 3de klasse gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF.

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken.

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij in de mariniers-kazerne te Rotterdam heeft weggenomen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening:

1o. op een avond in de maand Maart 1911, toen hij de eerste wacht had op de slaapzaal, uit het zich aldaar bevindende gesloten kastje van den marinier 3den klasse W. P. A., een horloge met ketting, toebehoorende aan genoemden A. hebbende hij zich den toegang tot het genoemde kastje verschaft, en zoodoende het genoemde weggenomen horloge met ketting onder zijn bereik gebracht door middel van een valschen sleutel;

2o. in den nacht van den 25sten op den 26sten April 1911, toen hij de hondenwacht had op de slaapzaal, uit het, zich aldaar bevindende gesloten kastje van den marinier 3de klasse P. L., welk kastje hij met den daarvoor bestemden sleutel heeft geopend, een horloge met ketting, toebehoorende aan genoemden L.

3o. op een nacht in de maand April 1911, toen hij de hondenwacht had op de slaapzaal, uit de aldaar op de tafel liggende jas van den marinier 1ste klasse G. J. B., een horloge met ketting toebehoorende aan genoemden B;

hebbende hij bij het plegen van voorschreven strafbare feiten sub 1o. 2o. en 3o. genoemd, als ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon), gebruik gemaakt van de gelegenheid, zijnde hij met de bewaking dier goederen in de nabijheid van zijn post belast. hem door zijn amt geschenken;

4o. in de maand Maart 1911 van het kastje van den marinier 3de klasse W. S. L. een knipmes toebehoorende aan genoemden L.,

Overwegende dat in de telastlegging ten onrechte wordt gesproken van het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening in plaats van het oogmerk

om zich de voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen en dat de laatste omtrent dat oogmerk in het vonnis opgenomen overweging luidende:

„blijkende uit gedetineerdes handelingen en gedragingen bij en na de „wegname der voorwerpen sub 1o. en 2o. genoemd, afdoende het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening”,

1o. geheel overbodig is, omdat reeds vroeger is gezegd waardoor het oogmerk bewezen is, en

2o. voor zooveel betreft de woorden „en na”, onjuist is, omdat handelingen en gedragingen van een beklagde *na* het wegnemen van eenig voorwerp, nimmer het bewijs kunnen leveren van het oogmerk *op* het oogenblik van het wegnemen;

Overwegende echter dat deze beide bedenkingen niet van genoegzaam gewicht zijn om daarom het vonnis te niet te doen;

Overwegende dat de Krijgsraad — de bovenstaande opmerking in aanmerking genomen — terecht, door de bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard hetgeen beklagde onder 2o. en 4o. was te laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat intusschen de Krijgsraad ten onrechte beklagde heeft vrijgesproken van hetgeen hem onder 1o. en 3o. was telast gelegd, op grond dat, uit het gehouden onderzoek, niet was verkregen het wettig en overtuigend bewijs dat beklagde bij het plegen van de in de beschuldiging sub 1o. en 3o. genoemde feiten de hondenwacht op de slaapzaal had;

Overwegende dat:

1o. beklagde heeft bekend zich aan de hem telastgelegde feiten te hebben schuldig gemaakt en daarbij heeft opgegeven:

a. ten aanzien van het eerst te last gelegde:

dat hij op 27 of 28 Maart 1911 de eerste wacht op de slaapzaal in de marinierskazerne te Rotterdam had en toen de marinier A. die naar kooi ging op de zaal, vooraf zijn horloge in zijn kastje zag opbergen, vervolgens den sleutel van zijn kastje in zijn broek zag steken en zijn plunjes boven zijn hoofd in zijn kooi zag leggen;

dat hij voorts, nadat A. sliep, den sleutel van dat kastje uit diens broekzak heeft gehaald, daarmede het kastje heeft geopend en diens horloge met ketting daaruit heeft gehaald; dat hij in de veronderstelling was den sleutel van A. gebruikt te hebben om A's kastje te openen, dat met een hangslot was gesloten; dat het een klein sleuteltje was met aan één kant de baard; dat hij met dien sleutel echter het hangslot niet meer heeft kunnen sluiten en het daarom gewoon dicht gedrukt heeft; dat hij het hem vertoonde horloge met ketting herkent als dat 't welk hij van A. heeft gestolen; dat hij het hem vertoonde hangslot eveneens herkent als dat hetwelk hij heeft geopend, doch dat hij den hem vertoonden en bij het hangslot behoorenden sleutel, met de baard aan weerszijden niet heeft gebruikt tot opening van dat slot;

dat hij geen vergunning had om over genoemd horloge met ketting van A. te beschikken;

b. ten aanzien van het in de derde plaats te last gelegde:

dat hij in het begin van April 1911 de hondenwacht had op de slaapzaal in de marinierskazerne te Rotterdam en toen een ketting zag hangen uit een tuniek, die op tafel lag, zonderdat hij wist, aan wien die tuniek behoorde, doch wel heeft gezien, dat ze er een was van een marinier 1e klasse; dat hij vervolgens uit die tuniek bedoelden ketting, met het daaraan bevestigde horloge heeft gehaald en het horloge met ketting heeft opgeborgen; dat hij het hem ten processe vertoonde horloge herkent

als dat, hetwelk hij van dien marinier 1e klasse heeft gestolen; dat hij geen vergunning had om over dat horloge met ketting te beschikken;

2o. door W. P. A., marinier 3e klasse bij de afdeeling mariniers te Rotterdam, als getuige onder eede is verklaard:

dat hij op een Zaterdagavond in de maand Maart 1911 van passagieren terugkomende, op de slaapzaal naar kooi is gegaan, na vooraf eerst zijn zijn horloge met ketting in zijn kastje te hebben opgeborgen, dat kastje met een hangslot te hebben afgesloten en zijn plunjes onder zijn kooi op een tafel te hebben gelegd; dat hij vervolgens den sleutel van dat slot aan den band van zijn onderbroek, die hij aangehouden had, toen hij in kooi ging, had vastgebonden; dat hij maar één sleutel van dat hangslot bezit; dat hij den volgenden morgen bij zijn kastje komende, dit wel dicht vond, doch het hangslot open, terwijl het den vorigen avond toch goed dicht was en hij er nog aan getrokken had; dat hij dien dag niet naar zijn horloge heeft omgekeken, doch den volgenden Maandag, toen hij ging passagieren, zijn horloge met ketting niet meer in zijn kastje aanwezig was; dat hij het hem vertoonde horloge met ketting herkent als zijn eigendom; dat hij aan beklagde geen vergunning gegeven heeft om over die voorwerpen te beschikken;

3o. door G. J. B. marinier 1e klasse bij de afdeeling mariniers te Rotterdam, als getuige onder eede is verklaard:

dat hij den 5 April 1911 des avonds van verlof in de kazerne aldaar teruggekeerd zijnde, op de slaapzaal zijn tuniek, waarin zijn horloge met ketting, op een tafel heeft neergelegd; dat hij den volgenden morgen zijn horloge met ketting uit die tuniek verdwenen zag; dat hij het hem vertoonde en ten processe aanwezige horloge herkent als zijn eigendom en dat hij geen vergunning heeft gegeven aan beklagde om daarover te beschikken;

en dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen is zoowel dat beklagde heeft gepleegd de onder 1o. en 3o. telastgelegde feiten als zijn schuld daaraan, behalve de daarbij tevens onderscheidenlijk telastgelegde omstandigheden, 1o. dat beklagde toen hij het eerste feit pleegde, de eerste wacht had op de slaapzaal en 2o. dat hij, toen hij het derde feit pleegde, de hondenwacht had op de slaapzaal, weshalve niet wettig en overtuigend is bewezen, gelijk beklagde is telastgelegd, dat beklagde, bij het plegen der feiten sub 1o en 3o genoemd, als ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid, zijnde hij met de bewaking dier goederen in de nabijheid van zijn post belast, hem door zijn ambt geschonken, en beklagde dus aan die telastgelegde feiten, zonder de verzwarende omstandigheid, had moeten schuldig verklaard zijn;

Overwegende dat derhalve het vonnis van den Krijgsraad, voor zoover deze vrijspraak betreft, moet te niet gedaan worden;

Overwegende dat ook het onderzoek in hooger beroep niet heeft geleverd het wettig en overtuigend bewijs van de meergemelde verzwarende omstandigheden geldende het immers daarbij zekere bepaalde uren waaromtrent niets is gebleken;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht beklagde ter zake van de door hem gepleegde feiten ongeschikt heeft geoordeeld om in den militairen stand te blijven, doch de termijn gedurende welken hem het recht werd ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, te lang is in verband met beklagdes leeftijd; dat wijders de gevangenisstraf, waartoe de Krijgsraad beklagde veroordeelde, te gering

is in verhouding tot de gepleegde feiten en het vonnis dus in deze opzichten moet worden te niet gedaan;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen met bijvoeging van de artikelen 10 en 311 initio et quinto van het Wetboek van Strafrecht.

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Hellevoetsluis den 2den Juni 1911 ten laste van beklaagde gewezen voor zoover hij daarbij is vrijgesproken van hetgeen hem onder 1o. en 3o. is telastgelegd en hij is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal worden gebracht van en met acht Mei 1911 en hem daarbij het recht is ontzegt om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde onder 1o. en 3o. is telastgelegd, met zijne schuld daaraan, met uitzondering van de omstandigheid dat beklaagde onderscheidenlijk de eerste wacht en de hondenvacht op de slaapzaal had en dat hij bij het plegen van deze strafbare feiten gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

Qualificeert deze feiten als volgt:

het eerste als het misdrijf van diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel,

het tweede als het misdrijf van diefstal;

Houdt overigens het vonnis in stand, in het bijzonder voor zoover daarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard en beklaagde daaraan schuldig is verklaard, hetgeen hem onder 2o, en 4o. is te last gelegd, en beklaagde is veroordeeld in de kosten;

Veroordeelt beklaagde ter zake van hetgeen bij het vonnis van den Krijgsraad en bij deze Sententie bewezen is verklaard, tot een gevangenisstraf voor den tijd van zeven maanden met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht sedert acht Mei 1911;

Ontzegt beklaagde het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep gevallen zullen blijven ten laste van den Staat;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is telastgelegd dan als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 October 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSELT.

Raadsman: Mr. A. VAN SOEST.

Het te koop aanbieden van een in huur bezeten rijwiel is toeëigening van dat voorwerp.

Aanvulling der telastlegging in hooger beroep door den A.-F. Veroordeeling wegens „verduistering”. Krijgsraad had veroordeeld wegens „poging tot verduistering, tevens opgelegd de bijkomende straf van „ontzegging”, welke echter door het Hof niet werd uitgesproken.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een milicien-soldaat, oud 20 jaar, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen den 4den Augustus 1911, met aanhaling der artikelen 27, 45, 91 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 117 der Militiewet 1901, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „poging tot verduistering”, en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden, onder bepaling dat de tijd, door beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht van 20 Juni tot 5 Juli 1911, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove . . . , en, ten aanzien van den hierna te melden eisch a minima, tevens verweerder a minima

en

den Advocaat-Fiscaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's-Hofs resolutie van den 25sten Augustus 1911 geautoriseerd om dit appel voor den auditeur-militair in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer a minima, door wien, voor antwoord in appel en eisch a minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot

tenietdoening van het vonnis en dat alsnog bij Sententie, de eischer en verweerder, met aanbaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 10 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan verduistering en deswege veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf; voorts hem het recht zal worden ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met vrijpraak van het meerder hem telastgelegde, alsmede verwezen in de kosten .... enz.

HET HOF,

Gelet op .... enz.;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd dat hij te Hummelo op 7 Juni 1911 opzettelijk een rijwiel, dat hij gehuurd had van den rijwielhandelaar G. J. L. en dat aan dezen toebehoorde en dat hij anders dan door misdrijf onder zich had, zich wederrechtelijk heeft poging toe te eigenen, door het voor acht gulden te koop aan te bieden aan den onbezoldigden rijksveldwachter J. S., terwijl de uitvoering alleen niet is voltooid tengevolge van de omstandigheid, van zijn wil onafhankelijk, dat S., argwaan opgevat hebbende, het rijwiel niet heeft gekocht;

Overwegende dat het te koop aanbieden van een in huur bezeten rijwiel is toeëigening van dat voorwerp; (1)

Overwegende dat daarom beklagde bij den krijgsraad ten onrechte (2) is telastgelegd, dat hij heeft gepoogd zich het rijwiel toe te eigenen en de Krijgsraad, dit wettig en overtuigend bewezen verklarende, ten onrechte beklagde heeft schuldig verklaard aan poging tot verduistering;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de Advocaat-Fiscaal den beklagde in hooger beroep nader heeft telastgelegd:

„althans dat hij op tijd en plaats vermeld opzettelijk een rijwiel, dat „aan den rijwielhandelaar G. J. L. te Terborg, althans niet aan hem, be- „klaagde, toebehoorde en dat hij, van genoemden rijwielhandelaar gehuurd „hebbende, anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich „heeft toegeëigend door het aan anderen te koop aan te bieden”;

Overwegende dat beklagde in hooger beroep heeft bekend zich aan het hem nader telastgelegde te hebben schuldig gemaakt en het rijwiel te koop te hebben aangeboden omdat hij nog twee gulden en twintig cents aan een milicien moest betalen;

Overwegende dat het aan beklagde voorgehouden ambtseedig proces-

(1) Het Hof huldigt hier dezelfde opvatting als laatstelijk de H. R. Zie Arr. 16 Dec. 1909 W. 8631. Evenzoo ook Rechtb. Groningen 30 Nov. 1893 W. 6554; Hof Amsterdam 25 Nov. 1902 P. v. J. 1903 No. 277 en 24 Febr. 1904 T. v. S. XVII. Overzicht blz. 46. De doctrine stelt zich meestal op ander standpunt. Zie SIMONS II blz. 84 1e druk. NOVON III, blz. 156. 2e druk.

(2) De vervolgende ambtenaar schijnt ons toe zijne beschuldiging te kunnen inrichten gelijk hij goedvindt. *Op zich zelve* kan hij daarbij niet „ten onrechte” handelen. Wel zal, wanneer de rechter de telastlegging niet bewezen acht, dan soms eene vrijpraak moeten volgen. Zie ook even verder de overweging betreffende de naderetelastlegging van dan A.-F. (Red. M. R. T.).

verbaal van H. D., rijksveldwachter te Drempt, gemeente Hummelo en Keppel, onder meer inhoudt, dat relatant verklaart, dat op 7 Juni 1911 in de smederij van G. J. B. te Hummelo, een persoon, die opgaf te zijn . . . ., geboren te Hilversum 25 October 1890, milicien bij de 4de compagnie 5de Regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, hem relatant voor zes gulden te koop aanbod een tweewielig rijwiel; dat hij dat rijwiel in beslag heeft genomen en het denzelfden dag aan G. J. L., wonende te Terborg, heeft vertoond; dat hij den volgenden dag L. met beklaagde heeft geconfronteerd;

Overwegende dat door de navolgende getuigen onder eede is verklaard:

1o. door J. S. onbezoldigd rijksveldwachter te Hummelo:

dat op een dag in de maand Juni 1911 — kunnende het wel de 7de geweest zijn — een militair, die opgaf, . . . te zijn, hem in de smederij van B. te Hummelo een rijwiel te koop heeft aangeboden; dat, terwijl hij met dezen militair aan het onderhandelen was, de rijksveldwachter D. binnenkwam en hij getuige hoorde dat de militair hetzelfde rijwiel den veldwachter te koop aanbod;

2o. door G. J. L. rijwielhandelaar te Terborg:

dat hij op 22 Mei 1911 aan een militair een rijwiel heeft verhuurd; dat hij op een dag in de maand Juni 1911 bij den veldwachter D. hetzelfde rijwiel heeft aanwezig gezien en dat den volgenden dag hem door den veldwachter de beklaagde is vertoond en hij in dezen heeft herkend den persoon aan wien hij het rijwiel had verhuurd;

Overwegende dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde nader door den Advocaat-Fiscaal is telastgelegd, met dien verstande dat het rijwiel aan den rijwielhandelaar G. J. L. te Terborg toebehoorde, en ook beklaagdes schuld daaraan;

Overwegende dat, nu dit het geval is, het niet ter zake doet dat de Advocaat-Fiscaal, bij de nadere telastlegging, ten onrechte alternatief heeft gesteld dat het althans niet aan den beklaagde toebehoorde in plaats van te stellen dat het althans aan een ander dan beklaagde toebehoorde, gelijk artikel 321 van Wetboek van Strafrecht vordert;

Overwegende dat het feit oplevert verduistering;

Gezien de artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 10, 27 en 321 van het Wetboek van Strafrecht en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement hoofdplaats Arnhem op 4 Augustus 1911 ten laste van beklaagde gewezen en den 15 Augustus 1911 geresumeerd;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde nader in hooger beroep door den Advocaat-Fiscaal is telastgelegd met dien verstande, dat het rijwiel toebehoorende aan den rijwielhandelaar G. J. L. te Terborg, alsmede beklaagdes schuld daaraan;

Qualificeert het als het misdrijf van verduistering”.

Veroordeelt den alzoo schuldig verklaarde tot eene gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd door beklaagde van twintig Juni tot vijf Juli voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Veroordeelt beklaagde in de proceskosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep.

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is telastgelegd dan als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 20 October 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. J. HAMBURGER A.DZN.

De Krijgsraad veroordeelt beklaagde, die eenige rozen uit een kweekerij heeft weggenomen, wegens strooperij, overwegende dat een roos gevormd wordt door rozenbladeren, waaruit dan, ofschoon het vonnis dat niet nader uitwerkt, moet zijn afgeleid dat beklaagde niet rozen, maar ongeplukte bladeren heeft weggenomen. Het Hof doet het vonnis te niet en veroordeelt beklaagde wegens diefstal, daar uit de wording van artikel 314 Sr. blijkt dat de wetgever in weerwil van herhaalden aandrang om onder dit artikel ook bloemen op te nemen, dit niet heeft gewild.

Het stappen over een doornenhaag door den Krijgsraad beschouwd als „inklimming”. Het Hof acht niet bewezen dat beklaagde over die haag is „geklommen”.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 12den September 1911 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Haarlem, den 29sten Augustus 1911 gewezen in de zaak tegen een korporaal bij het 7de Regiment Infanterie, oud 28 jaar, geboren te Leiden, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 23, 91, 314, 315 alinea 1 en 2 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „strooperij, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschaft door middel van inklimming” en deswege veroordeeld tot betaling eener geldboete van tien gulden, onder bepaling dat deze geldboete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop dit vonnis kan worden ten uitvoer gelegd

zal worden vervangen door hechtenis van vier dagen, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

welke Advocaat-Fiscaal, bij resolutie van den 22sten September 1911 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 10, 310 en 311 5° van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschaft door middel van inklimming” en deswege veroordeeld tot vier dagen gevangenisstraf en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden korporaal, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd:

dat hij te Naarden in den morgen van 30 Juli 1911, omstreeks vijf uur, uit de rozenkwekerij van Th. J. J., aan den Amersfoortschen straatweg heeft weggenomen eenige rozen, toebehoorende aan genoemden J. met het oogmerk zich die rozen wederrechtelijk toe te eigenen, zulks na zich den toegang tot die rozenkwekerij te hebben verschaft door over de doornenhaag te klimmen, door welke haag die kwekerij van den weg is gescheiden;

Overwegende dat beklagde in eersten aanleg heeft opgegeven op Zondag 30 Juli 1911 des voormiddags omstreeks kwart vóór vijf uur, in de rozenkwekerij van J. aan den Amersfoortschen straatweg te Naarden te zijn gekomen door over eenen doornenhaag heen te stappen en daar twee rozen te hebben geplukt; dat hij geen rozenstruiken uit den grond heeft getrokken;

Overwegende dat onder eede is verklaard door:

1o. Th. J. J., boomkweker te Naarden:

dat hij op Zondag 30 Juli 1911 te kwart vóór vijf uur des voormiddags vijf personen langs zijne woning op den Amersfoortschen straatweg te Naarden zag loopen, van wie twee militairen, die allen rozen droegen; dat een dier militairen, een koporaal, op het geluid van het openschuiven van zijn raam door getuige, de rozen die hij droeg weghield ter zijde tegen het been; dat hij onmiddellijk daarna in zijn kwekerij is gaan kijken en bevond dat een twintigtal rozen geplukt en een paar struiken vertrappt waren;

2o. R. G. d. G., timmerman wonende te Naarden:

dat hij op Zondag 30 Juli 1911 des voormiddags ongeveer kwart vóór vijf uur, heeft gezien dat beklaagde de kwekerij van den eerste getuige verliet met twee of drie rozen bij zich; dat beklaagde de kwekerij verliet door bij het hek over de heg heen te stappen;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis bevestigd door de verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde, op tijd en plaats in de telastlegging vermeld, eenige rozen heeft weggenomen uit de rozenkwekerij van Th. J. J., aan den Amerfoortschen straatweg te Naarden met het oogmerk om zich die rozen, aan genoemden J. toebehoorende, wederrechtelijk toe te eigenen;

dat niet is gebleken dat beklaagde over de haag welke die kwekerij van den openbaren weg scheidt, is geklommen;

Overwegende dat de Krijgsraad het wegnemen der rozen heeft gequalificeerd als strooperij, welke qualificatie schijnt te berusten op de in het vonnis voorkomende overweging „dat een roos gevormd wordt door rozenbladeren” waaruit dan — ofschoon het vonnis dit niet nader uitwerkt — moet zijn afgeleid dat beklaagde niet rozen maar ongeplukte bladeren heeft weggenomen;

dat deze gevolgtrekking is onjuist daar eene bloem, al wordt zij ook voor een deel gevormd door bladeren, iets anders is dan de in artikel 314 van het Wetboek van Strafrecht genoemde „ongeplukte of afgevallen bladeren”, terwijl uit het bij de wording van die wetsbepaling verhandelde blijkt dat de Wetgever, in weerwil van herhaalden aandrang om onder de voorwerpen in dat artikel genoemd ook bloemen op te nemen — heeft besloten dat zij op bloemen niet van toepassing moest zijn, weshalve het bewezen verklaarde feit, als bevattende de kenmerken van diefstal als zoodanig moet worden gequalificeerd en het vonnis moet worden te niet gedaan;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 23 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* N°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* N°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 29en Augustus 1911 door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem tegen beklaagde gewezen.

En opnieuw rechtdoende:

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen alsmede de schuld van den beklaagde daaraan;

Verklaart beklaagde schuldig aan diefstal;

Veroordeelt hem te dier zake tot geldboete van vijftien gulden;

Bepaalt dat de boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, wordt vervangen door hechtenis van vijf dagen.

Spreekt hem vrij van het meer te last gelegde;

Verwijst hem in de kosten in eersten aanleg gevallen;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen blijven ten laste van den Staat.

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat ook Vertoonster van oordeel is, dat de aan den beklaagde telast-

gelegde strafbare feiten, evenals zijne schuld daaraan, rechtens voldoende zijn bewezen;

dat Vertooncr echter de door den eersten rechter aan de strafbare feiten gegeven kwalificatie niet goed kan keuren;

dat immers eens anders bloemen plukken met het oogmerk om zich deze wederrechtelijk toe te eigenen, als diefstal moest worden beschouwd (zie vonnis Rechtbank Arnhem van 11 September 1894 (W. N°. 6615)); en

dat in verband hiermede de door den Krijgsraad opgelegde straf niet kan worden gehandhaafd.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 November 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. J. HAMBURGER A.DZN.

De krijgsraad veroordeelt beklagde wegens: „het als minder militair een schildwacht op zijn post met woorden dreigen”.

Beklagde ontkende, doch op grond van artikel 211 C, W. L. werd aan de verklaring van den schildwacht, aan wien beklagde volgens den krijgsraad was gesubordineerd, de kracht van volledig bewijs toegekend.

Het Hof doet het vonnis te niet en spreekt beklagde vrij, overwegende dat artikel 211 C, W. L. niet mag worden uitgebreid tot eenig niet uitdrukkelijk in die bepaling genoemd geval en dat aan een schildwacht niet alle andere militairen zijn gesubordineerd.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 10den October 1911 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem den 22ste September 1911 gewezen in de zaak tegen een milicien-soldaat bij het 9de Regiment Infanterie, oud 24 jaren, geboren te Sneek, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 102 en 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), 117 der Militiewet 1901, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het als mindere militair een schildwacht op zijnen post met woorden dreigen”, en deswege veroordeeld tot één maand militaire detentie onder bepaling dat de tijd, door beklagde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering

zal worden gebracht, sedert 21 Augustus 1911, alsmede verwezen in de proceskosten ;

Welke Advocaat-Fisikaal bij resolutie van den 20sten October 1911 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteevend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog bij sententie van dezen Hove, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken van de hem telastgelegde beschuldiging, de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch á minima tevens verweerder á minima

en

genoemden milicien soldaat, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer á minima voor wien, voor antwoord in appèl en eisch á minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de gedaagde zich vereenigt met de conclusie van den Advocaat-Fisikaal om beklaagde van het hem telastgelegde vrij te spreken.

HET HOF

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi ;

Gezien de processtukken ;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd :

dat hij op 18 Augustus 1911, des namiddags omstreeks acht uur, in de legerplaats bij Harderwijk, toen de schildwacht van post 5 van die legerplaats, de milicien-soldaat A. J. O., hem geroepen had en zijn naam vroeg omdat hij zich, zonder dat dit geoorloofd was, in het bosch had begeven, dien schildwacht op zijn post dreigend heeft toegevoegd de woorden: „ik zal eens zien wat ik met je te doen heb, de drie weken zijn nog niet om, ik zal je wel krijgen,” en later gesteld in het schilderhuisje weder: „, ik zal je deze drie weken wel krijgen” ;

Overwegende dat de Krijgsraad het aan den gedaagde telastgelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de verklaring van den onder eede gehoorde getuige A. J. O. aan wiens verklaring, ofschoon zij door geen ander wettig bewijsmiddel is gesteund of bevestigd en, ofschoon beklaagde heeft ontkend het hem telastgelegde te hebben gepleegd de Krijgsraad, op grond van artikel 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de kracht heeft toegekend van volledig bewijs, aangezien beklaagde aan dien getuige die tijdens het telastgelegde als schildwacht op post stond, was gesubordineerd en deze derhalve op zijn eed moet worden geloofd nu hij in dienstzaken door een aan hem gesubordineerde is gedreigd ;

Overwegende dat een als schildwacht op post gesteld militair wel, overeenkomstig de hem gegeven consignes heeft te waken voor de handhaving der hem verstrekte orders en voor de uitvoering der aan zijn zorg toevertrouwde maatregelen en dat hij in die betrekking door bijzondere wetsbepalingen bijzondere bescherming geniet, maar dat daaruit niet volgt dat, wanneer hij zich bevindt in de uitoefening dier bediening, ten gevolge van die orders en ter wille van die maatregelen, alle andere militairen aan hem zijn gesubordineerd ;

dat derhalve de bepaling van artikel 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, als vaststellende eene uitzondering op den regel bij artikel 397 van het Wetboek van Strafvordering in verband met artikel 210 van het Crimineel Wetboek gesteld voor het bewijs der strafbare feiten, niet mag worden uitgebreid tot eenig niet uitdrukkelijk in die bepaling genoemd geval, zoodat het feit aan den beklaagde telastgelegd, als alleen blijkende uit de verklaring van den getuige O. niet door wettige bewijsmiddelen overtuigend is bewezen, en beklaagde van het hem telastgelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 117 der Militiewet 1901 en artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht:

Rechtdoende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 22ste September 1911 door den Krijgsraad in het derde Militaire Arrondissement ter hoofdplaats Arnhem tegen beklaagde gewezen;

Spreekt beklaagde vrij van het hem telastgelegde;

Heft op het verband waaronder hij zich bevindt ten gevolge van zijn ontslag bij handtasting;

Bepaalt dat de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen zullen blijven ten laste van den Staat.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat Vertoonster zich met de schuldverklaring en veroordeeling niet kan vereenigen;

dat hier de alleen staande getuigenis van den schildwacht niet als volledig bewijs mocht worden aangemerkt;

dat toch de bepaling van artikel 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van exceptioneelen aard zijnde, niet tot schildwachten kan worden uitgebreid;

dat alzoo naar eisch van rechten niet genoegzaam is bewezen wat aan den beklaagde is telastgelegd, en

dat, gevolgelyk, de beklaagde van den tegen hem ingebrachte aanklacht had moeten zijn vrijgesproken;

terwijl door den

Verdediger bij zijne memorie van antwoord werd betoogd:

dat naar het gedaagde wil voorkomen de heer Advocaat-Fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht tusschen de meeningen van de professoren VAN DER HOEVEN en POLS, omtrent de interpretatie van artikel 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, partij heeft gekozen voor die van professor POLS, die op artikel 213 voornoemd aanteekeut: Is de bepaling van artikel 211 reeds niet zonder bedenking, de uitbreiding tot schildwachten is nog gevaarlijker; de opmerking dat er geene goede reden is aan te geven, waarom de geloofwaardigheid van den schildwacht minder groot in dit geval is, dan in dat van artikel 213 berust op eene verwarring;

dat voor het geval het geacht College de meening van prof. VAN DER HOEVEN mocht zijn toegedaan, hij opmerkt dat de handelingen van den beklaagde meer op eene overtreding tegen de krijgstucht wijzen; het niet terstond opgeven van zijn naam, het niet terstond gaan in 't schilderhuis wijzen meer op losheid en onachtzaamheid dan op boos opzet;

het zeggen: „U is zeker van de opleiding, ik zie je wel weer”, heeft meer 't karakter van mopperen, van overtreding van den krijgstuchtelyken plicht zonder te redeneeren, te gehoorzamen dan van boos opzet.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 Februari 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. A. VAN SOEST.

Beklaagde heeft 1o. zijn meerdere, die een over hem ingediend rapport had toegelicht, toegevoegd: „ik zal jou wel krijgen” en was even later 2o. onder het uiten der woorden: „jou moet ik hebben, jou zal ik wel krijgen”, op dien meerdere in vaart toegelopen, maar door dezen bij de schouders gegrepen, in zijne vaart gestuit en op den grond gedrukt.

De krijgsraad had hem ter zake van het sub 1o. vermelde verwezen naar den comm. officier. Het Hof oordeelt dat, al ligt in de uitdrukking „ik zal je wel krijgen” niet de bedreiging met een bepaald kwaad, in de gegeven omstandigheden die woorden de strekking hadden van: „ik zal het je wel betaald zetten”, derhalve bevatten een dreigen van den meerdere.

Het sub 2o. vermelde levert op eene bedreiging met woorden en gebaarden, nog niet eene daad van geweld.

1o. en 2o. beschouwd als eene voortgezette handeling.

De krijgsraad had bewezen geoordeeld dat beklaagde, op den meerdere toeloopende, dezen te lijf wilde gaan en dit gequalificeerd als eene „daad van geweld”. Het bewijs hiervan rustte echter, naar het Hof oordeelde, slechts op indrukken, gissingen, vermoedens van de getuigen, mitsdien op ondeugdelijk bewijs. Daarom moest het vonnis van den krijgsraad ook voor dit deel worden vernietigd.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 19de Januari 1912 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord den 27sten December 1911 gewezen in de zaak tegen een marinier 3de klasse, oud 18 jaar geboren te 's Gravenhage, eerst gedetineerd aan boord van gemelden bodem, doch, ingevolge 's Hofs resolutie van den 9de Februari 1912 op dezen dag, bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 99, eerste- en tweede lid van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193), 9 der wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad No. 162), 27, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan: 1o. het als mindere schepeling met woorden dreigen van zijn meerdere in rang, 2o. het als mindere schepeling plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang, één voortgezette handeling daarstellende, en deswege

veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van twee maanden, onder bepaling dat de tijd, door beklaagde sedert 9 December 1911 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van deze straf zal worden in mindering gebracht, met vrijspraak van hetgeen hem meer is telastgelegd dan als bewezen is aangenomen en verwijzing te dier zake naar den Commandeerenden Officier ter beoordeeling of hij disciplinair strafbaar is, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij resolutie van den 30sten Januari 1912 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ter dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, wat de vrijspraak van beklaagde van het onder 1o, de qualificatie van het onder 2o, tweede lid, hem telastgelegde en den duur der opgelegde vrijheidsstraf betreft, en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met weglating van het aangehaalde tweede lid van artikel 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, der aangehaalde artikelen 2 en 7 der wet van 17 September 1870 (Staatsblad No. 162) en 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden schuldig verklaard aan: „het als mindere schepeling zijnen meerdere in rang in diens tegenwoordigheid, 1o. met woorden dreigen, twee malen gepleegd, 2o. met gebaarden dreigen, welke feiten, ofschoon elk op zich zelf misdrijf opleverende, in zóódanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling”, en deswege veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove — of tot zoodanig andere straf als het Hof in goede justitie, verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden marinier, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF.

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi.

Gelet op de verklaring, door den imperant en eischer ambtshalve, mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi.

Gezien de processtukken.

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd: dat hij in den morgen van 30 November 1911 in de kazerne der afdeling Mariniers te Willemsoord: 1o. den korporaal der mariniers A. J. v. V., die op het bureau van den waarnemenden Commandant dier afdeling bij dien Commandant en in zijne tegenwoordigheid, zijn over hem ingediend rapport had toegelicht, opzettelijk heeft bedreigd door dien meerdere toe te voegen: „ik zal jou wel krijgen”, althans woorden van eenzelfde strekking;

2o. na van de gymnastiekzaal naar den corridor te zijn overgebracht, ten einde in arrest te worden gesteld, onder het uiten der woorden: „jou moet ik hebben, jou zal ik krijgen”, althans woorden van eenzelfde strekking,

van uit dien corridor door de gymnastiekzaal op dien meerdere is toegelopen, ten einde dezen te lijf te gaan, waarin hij verhinderd werd, doordien die korporaal hem bij de schouders pakte en op den grond wierp;

Overwegende dat gedaagde heeft bekend zich aan het hem onder 1o. telastgelegde te hebben schuldig gemaakt en hij het onder 2o. telastgelegde in zóóver erkent, dat hij op den korporaal is aangelopen, doch niet weet welke woorden hij daarbij heeft geuit, daarbij verder opgevende:

dat hij, in den morgen van 30 November 1911 bij den luitenant ter zee M. op parade komende, van dezen vernam dat de korporaal v. V. rapport van hem had gemaakt wegens het niet goed verrichten van zijn dienst als zeuntje en wegens het niet opvolgen van de orders van dien korporaal; dat hij kort daarna, op het bureau van den commandant geroepen, gezegd rapport daar door dien korporaal hoorde toelichten en zich daartegen verdedigde daarbij onder meer zeggende: „wij minderen worden niet geloofd, maar de meerderen wel”; dat hij toen, van den commandant vernemende dat deze hem met provoost zou straffen, zich zóó opwond dat hij in zijn drift, doch zonder eenige bedoeling, den korporaal van V. heeft toegevoegd: „ik zal jou wel krijgen”; dat hij, op last van den commandant van het bureau is verwijderd en op last van den luitenant ter zee M. in arrest moest; dat op weg naar het provoosthuis in den corridor even halt werd gehouden, omdat zijn pet in de gymnastiekzaal was blijven liggen; dat gedurende dit oponthoud de deur van het bureau openging en korporaal v. V. daaruit wilde gaan; dat op dit gezicht hij, beklaagde, door de gymnastiekzaal op dien korporaal is aangevlogen; dat hij dusdanig overstuur was, dat hij niet weet wat er verder is gebeurd; dat hij, na weer wat bijgekomen te zijn, zich in den corridor bij de wacht bevond, omringd door een aantal mariniers; dat hij een hem door den adjudant-onderofficier aangeboden glas water geweigerd heeft; dat hij zich niet kan herinneren of hij, bij het aanvliegen op den korporaal v. V., nog iets tegen deze geroepen heeft; dat hij op dien korporaal is aangevlogen, teneinde dezen te lijf te gaan;

dat het door den korporaal v. V. over hem opgemaakt rapport betrof eene als zeuntje door hem te verrichten werkzaamheid, die hij vergeten had, en eene opmerking van den korporaal tegen hem, over het afgeven van zijn rantsoen boter, die hij als beleedigend beschouwde;

Overwegende dat is verklaard door de navolgende getuigen, die hunne verklaring met eede hebben bevestigd;

1o. A. J. v. V., korporaal der mariniers, afdeeling te Willemsoord:

dat hij op 29 November j.l. rapport van beklaagde heeft gemaakt wegens slecht dienst doen als zeuntje en daarna wegens nalatigheid in dienst; dat hij, in tegenwoordigheid van beklaagde, zijn rapport in den morgen van 30 November j.l. bij den commandant op diens bureau, heeft toegelicht; dat, op de vraag van den commandant aan beklaagde of hij nog iets hiertegen had in te brengen, deze ten antwoord gaf: „die korporaal is altijd beleedigend voor het baksvolk”; dat de commandant hierop antwoordde, dat hij beklaagde, hierover op de voorgeschreven wijze zijn beklag kon indienen, doch dat het nu alleen over zijn rapport ging; dat beklaagde daarop den commandant toevoegde: „ja, dat weet ik wel, de minderen hebben altijd ongelijk en de meerderen hebben altijd gelijk”; dat de commandant den beklaagde daarop aanzeide hem met provoost te zullen straffen en den luitenant ter zee M. opdroeg beklaagde naar het provoosthuis te doen overbrengen; dat beklaagde hem getuige, toen toevoegde: „ik zal jou wel krijgen”!; dat beklaagde toen van het bureau gegaan is; dat de

commandant daarna aan hem getuige, nog eenige inlichtingen gevraagd heeft, gedurende welken tijd de deur van het bureau geopend is gebleven; dat, vóór het gesprek was geëindigd, beklaagde met opgeheven vuist door de gymnastiekzaal in zijn, getuige's, richting kwam aanloopen; dat, vermits hij begreep dat beklaagde het op hem begrepen had, hij nog heeft getracht de deur van het bureau te sluiten; dat dit evenwel niet gelukte omdat beklaagde te dicht bij was; dat hij toen beklaagdes vaart heeft gestuit door hem bij de schouders te grijpen en hem op den grond te drukken; dat voor zoover hij zich herinnert, beklaagde hem niet heeft aangeraakt; dat van het geschreeuw van beklaagde, terwijl deze op hem toeliep hem de woorden: „jou moet ik hebben, jou zal ik krijgen!” zijn bijgebleven; dat beklaagde bij komst op het bureau kalm, doch bij het verlaten daarvan eenigszins was opgewonden;

20. C. V., korporaal der mariniers, afdeeling te Willemsoord:

dat hij in den morgen van 30 November j.l. de opdracht gekregen heeft beklaagde in arrest te stellen; dat hij den beklaagde in de gymnastiekzaal huilende en in zeer opgewonden toestand aantrof; dat hij daarop beklaagde naar den corridor heeft meegenomen en aldaar halt gehouden heeft om beklaagde's pet te doen halen; dat op eens beklaagde in razende vaart en, onder den uitroep: „ik zal hem wel krijgen” de gymnastiekzaal weer inliep naar den ingang van het bureau van den commandant, waaruit juist korporaal v. V. kwam; dat hij toen heeft gezien dat v. V. naar de deur greep om deze te sluiten; dat beklaagde echter reeds te dicht genaderd was; dat v. V. toen beklaagde aangreep en hem tegen den grond wierp; dat dit voorval plaats greep op de scheiding van bureau en gymnastiekzaal; dat beklaagde daarna naar den corridor is teruggebracht; dat in de vestibule beklaagde dusdanig overstuur was, dat hij hem daar eerst wat heeft doen bijkomen; dat hij er geen aandacht aan geschonken heeft of beklaagde bij het toelopen op v. V. dezen met de vuist heeft bedreigd;

30. W. J. M., luitenant ter zee 2de klasse bij de gymnastiekschool te Amsterdam:

dat hij in den morgen van 30 November j.l. in de marinierskazerne te Willemsoord met beklaagde en korporaal v. V. op het afdeelingsbureau tegenwoordig was, toen aldaar door dien korporaal het door dezen over beklaagde ingediend rapport werd toegelicht; dat bij die gelegenheid beklaagde in het midden bracht dat korporaal v. V. steeds onhebbelijk tegen zijn baksvolk oprad; dat beklaagde ook nog zei: „ja wij hebben het altijd gedaan, de meerderen hebben altijd gelijk”; dat nadat de commandant den beklaagde had aangezegd, dat hem provoost zou worden opgelegd, deze den koporaal v. V. toevoegde: „ik zal je nog wel vinden”; dat hij daarna, ingevolge opdracht van den commandant, de order heeft gegeven beklaagde, die opgewonden en half huilende in de gymnastiekzaal stond, in arrest te stellen; dat, nadat beklaagde uit de gymnastiekzaal was gegaan, deze die weder binnen rende, op den korporaal v. V. aan, die op hetzelfde oogenblik uit het bureau kwam; dat op eens beiden op den grond vielen; dat beklaagde tijdens de behandeling van het rapport, zich meer en meer had opgewonden en bij het verlaten van het bureau half stond te huilen; dat hij gezien heeft dat beklaagde tegen den korporaal opsprong, doch niet precies weet, hoe alles in zijn werk is gegaan; dat beklaagde daarbij wel een en ander gebruld heeft, doch dat hij de woorden niet verstaan heeft;

40. H. S. adjudant-onderofficier bij de afdeeling mariniers te Willemsoord: dat hij in den morgen van 30 November j.l. in de gymnastiekzaal van

de marinierskazerne te Willemsoord gezien heeft dat beklaagde van uit den corridor door de gymnastiezaal op de deur van het afdelingsbureau toevloog, alwaar een korporaal stond; dat hij, begrijpende dat beklaagde dien korporaal te lijf wilde, eerstgenoemde nageloopt is ten einde dit te voorkomen; dat, toen hij de deur bereikte, beklaagde reeds op den grond lag, terwijl die korporaal diep gebukt over dezen heen stond; dat, nadat beklaagde in de vestibule was gebracht, hij hem een glas water heeft aangeboden om hem wat te kalmeeren; dat beklaagde in dusdanig overspannen toestand verkeerde en zoo woest was, dat vervoer over den publieken weg hem, getuige, ongewenscht voorkwam; dat hij niet met zekerheid kan opgeven, welke woorden de beklaagde heeft gezeegd, toen hij op den korporaal toevloog; dat hij den korporaal v. V., als zoodanig, reeds jaren kent, doch dat hij er nooit iets van bemerkt heeft, dat deze korporaal zijnen ondergeschikten op grievende wijze behandelt; dat beklaagde pas een paar maanden bij de afdeling geplaatst is en hij nooit moeilijkheden met hem heeft gehad; dat beklaagde zich nooit bij hem getuige, over den korporaal v. V. beklaagd heeft;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis bevestigd door de verklaring van den getuige v. V. en door de aanwijzing voortvloeiende uit de verklaring van getuige M., wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde in den morgen van 30 November 1911 in de kazerne der afdeling mariniers te Willemsoord, den korporaal der mariniers A. J. VAN V. die op het bureau van den waarnemend commandant der afdeling bij dien commandant en in zijne tegenwoordigheid zijn over hem ingediend rapport had toegelicht, heeft toegevoegd de woorden: „ik zal jou wel krijgen”;

Overwegende dat beklaagde wel heeft opgegeven die woorden te hebben geuit zonder eenige bedoeling, maar dat zij, blijkens zijn eigen opgave en de verklaringen der getuigen, geuit werden nadat beklaagde zich over het rapport door den korporaal over hem uitgebracht onvergenoegd had betoond en zich bij het onderzoek door den waarnemend commandant zeer ongepast had uitgelaten, waarbij hij zich heeft opgewonden en in drift die woorden geuit;

dat, al ligt in die uitdrukking „ik zal je wel krijgen” in eigenlijken zin niet de bedreiging met een bepaald kwaad, uit de omstandigheden, waaronder die woorden geuit werden, volgt dat die uitdrukking hier noch uit scherts noch in dien eigenlijken zin is gezeegd, maar geen andere strekking had dan die waarmede de uitdrukking „je krijgen” in figuurlijken zin gezeegd wordt, t. w. „ik zal het je wel betaald zetten”;

dat die uitdrukking derhalve bevatte een dreigen van den korporaal v. V., den meerdere in rang van beklaagde, en dat het opzet om te dreigen uit de gezeegde woorden zelve blijkt, zoodat de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen, dat het onder 1o. telastgelegde niet wettig en overtuigend is bewezen, en den beklaagde ten onrechte daarvan heeft vrijgesproken en het vonnis ten aanzien van dit gedeelte moet worden vernietigd;

Overwegende dat de Krijgsraad het aan den beklaagde onder 2o. telastgelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door beklaagdes opgaaf, door de verklaringen der getuigen V., M., S. en v V., en door de aanwijzingen uit de verklaringen der getuigen V. en M.;

dat in de verklaringen van al die getuigen, gelijk die in het vonnis zijn opgenomen, worden vermeld nu eens de indruk dien zij van beklaagdes handelingen hebben gekregen, dan weer gissingen van hetgeen zij vermoeden omtrent beklaagdes bedoeling toen hij op korporaal v. V. toeliep, hoe-

danige bijzondere meeningen of gissingen, als zijnde geene getuigenissen, niet tot bewijs mogen worden gebezigd, zoodat het vonnis als gewezen op ondeugdelijk bewijs, ook ten aanzien van dit gedeelte moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat door beklaagdes gedeeltelijke bekentenis, bevestigd door de verklaringen der getuigen v. V., M. en S., hiervoren weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde, op tijd en plaats vermeld, onder het uiten der woorden: „jou moet ik hebben, jou zal ik wel krijgen” uit den corridor door de gymnastiekzaal op den korporaal v. V., zijn meerdere in rang, in vaart is toegelopen, maar door dezen bij de schouders is gegrepen, in zijne vaart gestuit en op den grond gedrukt;

Overwegende dat beklaagde, op den korporaal v. V. met vaart toeloopende, nog geene daad van geweld tegen dezen had gepleegd toen hij door hem in zijn loop gestuit werd en zijne handeling op dat oogenblik in verband met de daarbij geuite woorden „jou moet ik hebben, jou zal ik wel krijgen” opleverde eene bedreiging met woorden en gebaarden;

Overwegende dat de beide feiten, waaraan beklaagde is schuldig bevonden, in zóódanig verband staan dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Gezien de artikelen 1, 2 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 27, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 27sten December 1911 door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord tegen beklaagde gewezen.

En opnieuw recht doende.

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat beklaagde in den morgen van 30 November 1911 in de kazerne der afdeeling mariniers te Willemsoord:

- 1o. den korporaal der mariniers A. J. v. V. in diens tegenwoordigheid dreigend heeft toegevoegd de woorden: „ik zal jou wel krijgen”;
- 2o. onder het uiten der woorden: „jou moet ik hebben, jou zal ik wel krijgen” op dien meerdere met vaart is toegelopen, benevens zijne schuld daaraan;

Verklaart beklaagde schuldig aan het met woorden dreigen en met woorden en gebaarden dreigen van zijn meerdere in rang, ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, sedert 9 December 1911 door beklaagde in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Verwijst den beklaagde in de kosten in eersten aanleg gevallen, blijvende de kosten in hooger beroep ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat Vertooncr zich met de gedeeltelijke vrijspraak niet vereenigen kan; dat toch als een mindere, naar aanleiding van een rapport door een korporaal tegen hem opgemaakt en bij den afdeulings-commandant toegelicht, dien korporaal toevoegt: „ik zal jou wel krijgen”, hij daarmede

te kennen geeft dat hij, als hij er kans toe krijgt, den korporaal leed wil en zal aandoen; hij dien meerdere in rang derhalve met kwaad, en zeker met een denkbaar kwaad dreigt;

dat Vertooncr voorts de qualificatie van het onder 2o. 2de lid telast gelegd en bewezen strafbaar feit niet goedkeuren kan;

dat immers het toelooopen van den beklagde op den korporaal v. V. niet door feitelijkheid of feitelijkheden gevolgd is, de korporaal zelfs niet aangeraakt en daarom slechts eene bedreiging is.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 12 April 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN
C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Klacht van een schepeling over een hem opgelegde straf wegens: „niet gekomen op gezondheidsinspectie”, op grond dat hij gedurende den voormiddag de seinerswacht heeft gehad, zich niet zonder voorkennis van den officier van de wacht mocht verwijderen en het daartoe ook te druk had.

Het H. M. G. beslist, dat klager, indien hij dit ernstig gewild had, zich had kunnen laten aflossen, van hem meer medewerking kon worden verwacht en nalatigheid in deze een vergrijp daarstelt.

Klacht ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen eene klacht d.d. 3 Februari 1910 van een matroos 1ste klasse dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Hertog Hendrik”, over eene straf van twee dagen scheepsarrest, hem den 2den Februari t.v. opgelegd door den commandant van dien bodem, den kapitein ter zee H. wegens: „niet gekomen op gezondheidsinspectie”;

Gelezen de betrekkelijk deze klacht aan het Hof overgelegde stukken.

Gezien de consideratiën en het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht te dezer zake door het Hof ingewonnen;

Overwegende dat klager opgeeft dat hij den 1sten Februarie 1910 belast was met de seinerswacht;

dat hij zich dan op het tentdek in de onmiddellijke nabijheid van de brug moet ophouden;

dat hij gedurende den tijd, dat hij zich daar moet bevinden (dien morgen van 7 u. 30 — 12 u. 30), zonder voorkennis van den officier van de wacht zich niet van daar mag verwijderen;

dat hij ongeveer 10 u. 30 baksgewijs hoorde opslaan en vernam dat het was voor de te houden gezondheidsinspectie;

dat hij daarop zijn hulpseiners last heeft gegeven om naar de inspectie te gaan, maar hij zelf het daarvoor te druk had;

dat hij nog moeite heeft gedaan om zich door matroos 2de klasse C. te laten aflossen, maar dat hem dat niet gelukt is;

dat hij van eene voortzetting van de inspectie in den namiddag niets geweten heeft;

Overwegende dat de eerste-officier, kapitein-luitenant ter zee L. F. H. T. opgeeft;

dat, kort na de indienststelling van het schip, door den officier van gezondheid geklaagd werd dat een groot gedeelte dergenen, die op gezondheidsinspectie moesten komen, zich, onder allerlei voorwendfels, daaraan onttrokken;

dat hij toen maatregelen genomen heeft om dit zooveel mogelijk tegen te gaan;

dat hij bij de voorlaatste inspectie, na afloop, van den officier van gezondheid een lijstje had gekregen met de namen dergenen, die gemankeerd hadden;

dat hij toen die mankeerenden bij zich heeft laten komen om te informeren naar de reden van hun verzuim, maar dat hij het nog niet noodig oordeelde om die personen op parade te laten komen, omdat het de eerste maal wat dat de nieuwe maatregel werkte:

dat bij de inspectie van 1 Februari weer een tiental personen had gemankeerd en hij dezen toen in de rapportenboeken heeft laten inschrijven;

dat de reden van afwezigheid van een enkele gerechtvaardigd was, maar de overigen op het rapport werden gebracht;

dat ook klager daartoe behoorde, daar hij als verontschuldiging op gaf dat hij, als belast met de seinerswacht, zich niet zonder voorkennis van het dek mocht verwijderen en het hem niet gelukt was een aflosser te vinden, terwijl hij na den middag nog voldoende gelegenheid had gehad om zich te laten visiteeren.

Overwegende dat schipper J. P. A. Q. onder eede verklaart dat hij des middags na baksgewijs niet gefloten heeft, dat er nog inspectie zou zijn dien middag voor hen die er 'smorgens niet geweest waren en ook niet, dat er nog inspectie zou zijn voor de mariniers,

dat hij dit laatste had medegedeeld aan den sergeant;

dat klager, volgens zijne meening, een en ander dan ook niet heeft kunnen weten;

Overwegende dat dit echter geen voldoende excuus zou zijn daar hij in den voormiddag ruimschoots gelegenheid om zich te laten aflossen, als hij dat ernstig gewild had;

dat, na al hetgeen aan boord over die inspectie was voorgevallen, meer medewerking kon worden verwacht en nalatigheid in deze een vergrijp daarstelt, zij het ook van niet ernstigen aard;

dat klager dus terecht is gestraft en de lichte straf geëvenredigd is aan de lichte overtreding;

Gezien de artikelen 9-12 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 'sHofs Provisioneele-Instructie.

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Gelast het ontslag van klager uit het arrest waarin hij zich ter zake van de ingebrachte klacht bevindt.

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 26 April 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Het H. M. G. verklaart ongegrond de klacht van een schepeling, die opgeeft onschuldig te zijn aan het feit waarvoor hij, op het rapport van een adelborst 1e kl., werd gestraft, daarbij de herhaaldelijk en laatstelijk onder eede door dien meerdere afgelegde verklaring nopens het tusschen hem en klager voorgevallene, waarbij niemand tegenwoordig was, als waar aannemende. Het Hof overweegt, dat er aanleiding zou bestaan eene straf op te leggen wegens verregaande oneerbiedigheid, maar dat klagers goed gedrag en de aan hem toegekende eervolle vermelding grond opleveren, zulks niet te doen.

De toevoeging van de woorden: „'t is best mijnheer” aan een meerdere die een mindere eene aanmerking had gemaakt en, na tegenspraak had medegedeeld rapport te zullen maken, is een onmilitaire gedraging.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene klacht d.d. 10 Maart 1910 van een matroos 1ste klasse dienende aan boord van het pantserdekschip „Utrecht,” over eene hem den 8ste Maart t.v. door den commandant van dien bodem den kapitein ter zee VAN H. C., opgelegde straf van 24 uur provoost met vermindering van kost, wegens: „Toen de adelborst, dien een ronde maakte, hem, als „uitkijk in den kuil, zag zitten en hem hierover eene opmerking maakte, „zulks halsstarrig ontkend en zich tegen dien meerdere daarna onmilitair „gedragen”;

Gelezen het proces-verbaal van het onderzoek gehouden door de commissie, daartoe benoemd door den commandant der scheepsmacht in de Caraïbische zee;

Gelezen de memorie van den straffer;

Gelet op de consideratiën en het advies van den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, dd. 21 April 1910 L^a. P. No. 13, strekkende tot ongegrondverklaring der klacht met eene kleine toevoeging aan de strafreden;

Overwegende dat klager opgeeft:

dat hij in den nacht van 7 op 8 Maart te 1 u. 15 m. den uitkijk in den kuil moest aflossen;

dat hij, ongeveer 5 minuten na die aflossing, op post staande, den adelborst M. door B.B.'s. walengang zag aankomen, en daarop zijn mokje koffie, dat op de achterste bakstafel aan B.B. stond, op den bovenkant van de plunje-kasten, tusschen twee blokken loopzakkastjes in, neerzette;

dat, toen hij dat gedaan had, genoemde adelborst juist in het volkslogies kwam en hem vroeg of hij uitkijk was, waarop die officier, na bevestigend antwoord, tot hem zeide: „dan moet je er niet bij gaan zitten”;

dat hij antwoordde: „ik heb er niet bij gezeten, mijnheer”, waarop de adelborst zeide: „zoo, dan zal ik je op parade brengen, omdat je staat te liegen”;

dat hij daarop antwoordde: „dat is best mijnheer”, en de officier, weggaande, nog zeide: „wat dacht je, dat ik mijn oogen in mijn zak had”;

dat er achteruit, tegen het waterdichte schot, wel een krukje stond, dat daar vermoedelijk was blijven staan, maar dat hij daar niet op had gezeten,

evenmin als op de banken die aan weerszijden van de bakstafels stonden; dat hij dus beweert onschuldig te zijn gestraft;

Overwegende dat de adelborst 1ste klasse C. M., rapportmaker, onder eede verklaart:

dat hij, op zijne ronde in den nacht van 7 op 8 Maart ongeveer 1 u. 15 m., van achteruit ging naar voren door B.B.'s walengang,

dat hij, ter hoogte van de deur van de stokers-mandiekamer gekomen, iemand aan B.B. in den kuil zag zitten, die bij zijn nadering opstond en zich terugtrok naar B.B.'s zijde achter het waterdichte schot;

dat hij, bij dat opstaan, het krukje hoorde kraken;

dat hij hem vroeg of hij uitkijk was en, na het ontvangen van een bevestigend antwoord, zeide: „dan moet je er niet bij gaan zitten”, waarop hij verklaarde niet te hebben gezeten;

dat hij hem daarop heeft medegedeeld hem op het rapport te zullen brengen omdat hij stond te liegen, waarop hij zeide: „'t Is best, mijnheer”;

dat er van zijn kant geen quaestie van vergissen kan geweest zijn, want dat hij klager in eenigszins gebogen houding, met zijn gezicht naar S.B. gekeerd, heeft zien zitten;

Overwegende dat straffer in zijne memorie opgeeft:

dat de adelborst M. nog slechts korten tijd officier is, maar geheel den indruk maakt een ernstig, eerlijk persoon te zijn, voor wien elk bijvoegmerk, om een onjuist rapport in te dienen, buitengesloten is;

dat hij hem herhaaldelijk op den ernst van het rapport gewezen heeft, maar dat hij bleef volhouden klager te hebben zien zitten;

dat hij klager daarvoor dan ook gestraft heeft;

dat het latere onmilitair gedrag door klager niet werd ontkend;

Overwegende dat bij het voorgevallene tusschen klager en rapportmaker niemand tegenwoordig is geweest;

dat straffer den rapportmaker beschrijft als een ernstig, eerlijk persoon, die geene onjuiste rapporten zal indienen;

dat hij hem daarenboven nog gewezen heeft op den ernst van de zaak maar dat hij is blijven volhouden klager te hebben zien zitten;

dat er dus alleszins grond bestaat om de verklaring van dien meerdere als waar aan te nemen, te meer nu hij bij het onderzoek door de commissie eveneens, onder eede, bij het rapport is blijven volharden;

dat straffer dus gerechtigd was klager voor het eerste gedeelte der strafreden te straffen en ook voor het tweede deel, daar klager erkent de uitdrukking: „'t is best mijnheer”, na het ontvangen van de aanmerking gebezigt te hebben;

Overwegende dat klager dus terecht gestraft is, terwijl de straf niet te zwaar is;

Overwegende dat het indienen der klacht door niets is gerechtvaardigd en er dus grond zou bestaan om den klager, wegens verregaande oneerbiedigheid, te straffen, maar dat klagers goed gedrag in den dienst en de aan hem toegekende eervolle vermelding grond opleveren zulks niet te doen in de verwachting dat hij zelf het verkeerde van zijn gedrag zal inzien;

Krachtens de artikelen 9--12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart die ongegrond;

Gelast dat afschrift dezer beschikking zal worden gezonden aan den klager, aan den straffer en aan den advocaat-fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 1 November 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Een compagnies-commandant komt in hooger beroep van een beschikking van den Krijgsraad, waarbij de klacht van een onderofficier over een door genoemden commandant opgelegde straf wettig wordt verklaard.

Het H. M. G. overweegt, dat appellant in zijne bezwaren niet opkomt tegen 's Krijgsraads oordeel, dat klager niet heeft gehandeld tegen eenige bepaling, voorkomende in het bestaande schietvoorschrift, en dit oordeel dan ook gegrond is. Bevestigt de beschikking van den Krijgsraad.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring van 24 September 1910 waarbij een kapitein der Infanterie, bij dit Hof in hooger beroep komt van eene beschikking van den Krijgsraad te Arnhem van den 24ste September 1910 waarbij de klacht van een sergeant der Infanterie over eene straf van vier dagen kamerarrest, hem op den 16den September te voren opgelegd door zijnen compagniescommandant, den bovengenoemden kapitein, met de strafreden: „Als baancommandant bij het schoolschieten onvoldoende toezicht gehouden”, wettig wordt verklaard met last tot doorhaling van die straf en strafreden in klagers straffijst;

Gelezen de beschikking van den Krijgsraad voormeld, en de verschillende bescheiden ter zake dienende, alsmede de memorie van bezwaren van den straffer tegen 's krijgsraad beschikking;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits zee- en landmacht strekkende tot bevestiging der bedoelde beschikking;

Overwegende dat de appelland in zijne bezwaren niet opkomt tegen 's Krijgsraads oordeel, dat klager niet heeft gehandeld tegen eenige bepaling voorkomende in het bestaande schietvoorschrift en dit oordeel dan ook gegrond is; dat toch de last van den klager, gegeven aan den milicien-soldaat den B. in de zaak betrokken, om zich van de patronen te voorzien noodig voor het houden van een tweede oefening, was gemotiveerd; dat ter plaatse waar die voorziening door den korporaal van H. plaats vond eene onregelmatigheid, bestaande in het ontijdig doorvetten van het geweer, geschiedde, die, hoewel zij niet onopgemerkt bleef, niet noodwendig het onderbreken der oefening noodzakelijk maakte omdat de klager, onderwijzer, toen hij daarop aanmerking maakte, op zijne plaats naast den schutter, kon blijven; dat de genoemde korporaal, die, ter plaatse der voorziening, met het uitgeven van de patronen aan den schutter den B. was belast, op diens vraag, of hij gevolg moest geven aan den oproep van den compagniescommandant „om bij hem te verzamelen,” inderdaad dezen verkeerdelijk heeft genoopt aan dezen oproep gevolg te geven zonder daarin den onderwijzer te kennen en deze, die zijne aandacht wijdde en moest wijden aan den bij hem gebleven schutter, dit gevolg alleen had kunnen voorkomen door de oefening met dezen schutter te staken waartoe hij door het voor-

schritt niet werd verplicht en waartoe dan ook geen gegronde reden bestond omdat hij niet kon veronderstellen dat de korporaal, die moest weten dat de miliciensoldaat den B., aan wien hij even te voren een tweeden houder met patronen had versterkt, die dus bleef behooren tot het viertal schutters voor de schijf, die de tweede serie moesten schieten en die zich daarom niet, voorzien van die patronen, van den schietstand mochten verwijderen er toe zou overgaan om aan dezen eene aanwijzing te geven in strijd met de voorschriften.

Overwegende dat er in de andere aangeroeerde bezwaren niet een is dat deze grondgedachte der beschikking te niet doet;

Overwegende dat derhalve de Krijgsraad op goede gronden, die in de beschikking zijn ontwikkeld, de klacht wettig heeft verklaard met last om de straf en de strafreden in klagers straflijst door te halen.

Gezien artikel 55 van 's-Hof's Provisioneele Instructie,

Beschikkende in hooger beroep,

Bevestigt de aangevallen beschikking van den Krijgsraad.

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan den appellant en aan den advocaat-fiscaal en een uittreksel aan den klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 4 November 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENITÉ.

Een onderofficier beklaagt zich over eene hem opgelegde straf wegens: „Te Loosduinen gedetacheerd zijnde, vergunning verkregen hebbende om tot 's avonds laatsten trein naar Rotterdam te gaan, eerst den volgenden morgen per eersten trein teruggekeerd en zich buiten het tenue van den dag in de residentie vertoond”.

Het H. M. G. overweegt: dat het aannemelijk is dat tusschen klager en den onderofficier die hem de vergunning gaf een misverstand heeft bestaan omtrent het tijdstip van terugkeer van klager; dat niet blijkt dat dit misverstand aan klager alleen is te wijten; dat klager wist dat ook in den Haag evenals te Rotterdam des Zondags groot tenue werd gedragen en dat hij door in klein tenue te loopen eene overtreding beging, en dat hij indien hij meende zijne werkzaamheden niet in groot tenue te behoeven te doen, hij een klein-tenuetas naar het schietterrein mede had kunnen nemen.

Verklaart de klacht wettig wat betreft het 1ste gedeelte der strafreden, ongegrond wat betreft het 2de gedeelte. Wijzigt straf en strafreden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring dd. 15 Augustus 1910 van een korporaal der mariniers, dienende bij de Afdeling Mariniers te Rotterdam, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de straf van vier dagen scheepsarrest, hem 12 Augustus 1910 opgelegd door den luitenant-kolonel, commandant van genoemde Afdeling Mariniers, wegens:

„te Loosduinen gedetacheerd zijnde, vergunning verkregen hebbende om tot 's avonds laatsten trein naar Rotterdam te gaan, eerst den volgenden morgen per eersten trein teruggekeerd en zich buiten het tenue van den dag in de Residentie vertoond”;

Gelezen de bij deze klachtzaak behorende bescheiden :

Gelet op het verhoor van klager en van den getuige, den sergeant-majoor W. H. DE F. voor het Hoog Militair Gerechtshof op 7 October 1910;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht; strekkende tot wettigverklaring der klacht en tenietdoening van straf en strafreden;

Overwegende dat, omtrent het eerste gedeelte der strafreden, door straffer, in zijne memorie aan het Hof, is medegedeeld dat klager, nadat op 6 Augustus 1910 zijn deelnemen aan het schiet-concours te Loosduinen was afgelopen, van den detachements-commandant, sergeant-majoor W. H. DE F., vernam dat hij aldaar nog zoude blijven voor diensten door het detachement onderofficieren en minderen uit de mariniers-kazerne te Rotterdam, tijdens de wedstrijden te verrichten; dat, daar klager hierop niet had gerekend, hij aan de sergeant-majoor DE F., vroeg om naar Rotterdam te mogen gaan om schoon goed en een groot-uniformjas te halen; dat de sergeant-majoor hierop antwoordde: „dat is goed, je kunt tot den laatsten trein naar Rotterdam gaan, dan ben je morgen in je dienst present”; dat klager echter eerst den volgenden morgen met den eersten trein te 's-Gravenhage is teruggekeerd;

Overwegende dat klager in de toelichting op zijne klacht en bij zijne verhooren voor officieren-commissarissen en voor het Hof heeft verklaard dat, toen hij aan den sergeant-majoor DE F. vergunning vroeg om naar Rotterdam te gaan, om zijn geweer te brengen en schoon goed te halen, en dan te zorgen den volgende morgen tijdig present te zijn voor zijn dienst, de sergeant-majoor dit verzoek inwilligde er aan toevoegende dat klager vooral op tijd in de kazerne moest zijn; dat hij (klager) hierop antwoordde dat hij daarvoor zoude zorgen en desnoods met den laatsten trein zoude terugkeeren; dat hij niet gevraagd heeft om ook zijn groot-uniform-jas te halen daar hij deze reeds in den Haag had;

Overwegende dat de korporaals der mariniers W. P., L. K. en F. VAN DER J., bij hun verhoor voor officieren-commissarissen, omtrent klagers gesprek met den sergeant-majoor DE F. op 6 Augustus, te ongeveer half een n.m., verklaringen hebben afgelegd in hoofdzaak geheel overeenkomende met klagers beweren dat de sergeant-majoor hem opdroeg te zorgen den volgenden morgen present te zijn bij den dienst, doch geen van allen verklaren te hebben gehoord dat de sergeant-majoor hem order gaf met den laatsten trein terug te keeren; dat laatstgenoemde getuige verklaarde dat een bepaalde order daartoe door den sergeant-majoor toen niet is gegeven;

Overwegende dat door den sergeant-majoor W. H. DE F., bij zijn verhoor voor officieren-commissarissen is verklaard dat hij 6 Augustus 1910 tusschen half een en half twee n.m. aan klager mededeelde dat hij voor corvee-diensten te Loosduinen moest blijven en dat dien dag na afloop van de werkzaamheden, te ongeveer kwart over vijf uur, klager hem vroeg om naar Rotterdam te gaan om zijn schoon goed en zijn groot-uniformjas te halen; dat hij toen aan klager daartoe vergunning gaf, doch niet later dan tot den laatsten trein, er bij voegende: „dan ben je morgenochtend present op je dienst”;

Overwegende dat door denzelfden getuige, bij zijn verhoor voor het

Hof is verklaard dat hij zeker weet dat hij aan klager heeft gezegd dat hij 6 Augustus met den laatsten trein moest terugkeeren; dat hij zich niet kan herinneren dat hij aan klager zoude gezegd hebben: „het kan mij niet schelen wanneer je Zondagmorgen terugkomt, mits je maar op tijd in de kazerne zijt”; dat klager heeft gezegd dat hij desnoods met den laatsten trein zoude terugkeeren; dat zijns inziens klager niet kon meenen dat hij Zondagmorgen kon terugkeeren;

Overwegende dat de sergeant der mariniers P. J. K., bij zijn verhoor voor officieren-commissarissen heeft verklaard dat hij 6 Augustus 1910 te ongeveer half een n.m. den sergeant-majoor DE F. tegen klager heeft hooren zeggen dat deze dien avond terug moest wezen; dat hij daarop geen antwoord van klager heeft gehoord; dat dienzelfden avond, te ongeveer vijf uur, sergeant-majoor DE F. hem mededeelde dat hij aan klager vergund had om zich naar Rotterdam te begeven en dat deze 's avonds met den laatsten trein terug moest keeren;

Overwegende dat er omtrent den tijd, waarop het bewuste gesprek tusschen klager en den sergeant-majoor DE F. plaats vond, blijkbaar bij laatstgenoemde verwarring bestaat, daar uit de verklaringen van klager, van de drie bovengenoemde korporaals en van sergeant K. blijkt dat dit gesprek te ongeveer half een uur n.m. gevoerd werd, terwijl uit de verklaring van den voor officieren-commissarissen gehoorde getuige, sergeant-majoor der mariniers C. VAN B. volgt dat klager niet te ongeveer kwart over vijf uur aan den sergeant-majoor DE F. kan hebben gevraagd om naar Rotterdam te gaan, daar hij zich tusschen vijf en zes uur in de kazerne te Rotterdam bij dien getuige kwam melden;

Overwegende dat bij het onderzoek der zaak is gebleken dat klager Zondagmorgen op zijn tijd in de kazerne te 's-Gravenhage is present geweest; dat klager niet in de kazerne behoefde te slapen en zulks ook, gedurende zijn verblijf in den Haag, niet deed en hij dus, al ware hij Zaterdagavond met den laatsten trein teruggekeerd, toch Zondagmorgen niet eerder in de kazerne in den Haag zoude zijn gekomen of behoefde te komen, dan hij nu gedaan heeft; dat de sergeant-majoor DE F. niet wist op welk uur de reveille in de kazerne in den Haag op Zondagmorgen gehouden werd;

Overwegende dat de verklaringen van klager en van de drie hierboven genoemde korporaals, in verband met de in de beide laatste overwegingen genoemde omstandigheden en met de verklaring van sergeant-majoor DE F. voor het Hof, het aannemelijk maken dat er tusschen klager en den sergeant-majoor DE F. een misverstand heeft bestaan omtrent het tijdstip van terugkeer van klager uit Rotterdam; dat niet blijkt dat dit misverstand aan klager alleen is te wijten en er dus geen voldoende grond is om hem te straffen voor het in het eerste gedeelte der strafreden genoemde feit, en dus dit gedeelte der strafreden moet vervallen;

Overwegende dat, wat aangaat het tweede gedeelte der strafreden, door straffer in zijn memorie aan het Hof is medegedeeld dat, toen klager Zondagmorgen 7 Augustus in den Haag kwam, hij niet in zijn groot-uniformjas was gekleed en aan sergeant-majoor DE F. desgevraagd antwoordde dat hij die jas tehuis had; dat hij dien Zondag in klein tenue in den Haag is gebleven;

Overwegende dat hieromtrent door klager, in zijn memorie en bij zijn verhoor voor officieren-commissarissen en voor het Hof is verklaard, dat hij wist dat, vóór het vertrek uit Rotterdam, de order was gegeven om de groot-uniformjas mede te nemen, doch dat hij niet heeft geweten dat

er Zaterdagavond 6 Augustus door den detachement-commandant order was gegeven om ook de groot-uniformjas op Zondag, tijdens de werkzaamheden te dragen;

Overwegende dat deze laatste bewering van klager bij het onderzoek is gebleken waar te kunnen zijn;

Overwegende echter dat klager, volgens zijne verklaring wist dat ook in den Haag evenals te Rotterdam, des Zondags groot tenue werd gedragen en dat hij dus door, van den trein naar de kazerne en later van de kazerne naar het schietterrein, in klein tenue te loopen, reeds een overtreding beging; dat, indien hij vermeende, zooals door hem wordt beweerd, zijn werkzaamheden op het schietterrein niet in groot-tenue te behoeven te doen, hij een klein-tenuejas naar het schietterrein had kunnen medenemen en die dan, tijdens de werkzaamheden, had kunnen dragen;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan het in het tweede gedeelte der strafreden genoemde feit, en dat hem daarvoor terecht straf is opgelegd;

Overwegende dat, nu het eerste gedeelte der strafreden moet vervallen, er termen bestaan om de opgelegde straf te verminderen;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie,

Beschikkende op voormelde klacht,

Verklaart die wettig voor wat aangaat het eerste gedeelte en ongegrond voor wat aangaat het tweede gedeelte der strafreden;

Bepaalt dat de strafreden zal luiden:

„Te Loosduinen gedetacheerd zijnde zich buiten het tenue van den dag „in de residentie vertoond”, en dat de straf zal zijn één dag scheepsarrest.

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan den straffer en aan den advocaat-fiscaal en een uittreksel aan den klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 25 November 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TILSSENS en S. F. NOLST TRENITÉ.

Een officier behoort het buiten noodzaak bespreken van vraagstukken op het gebied van den godsdienst met zijne ondergeschikten te vermijden.

Onthouding van het bespreken van zulke vragen is plicht voor den officier, wanneer hij met den mindere omringd is van andere ondergeschikten, met wie het gesprek niet gevoerd wordt, maar die door den dienst gedwongen zich in zijne nabijheid bevinden en het door hem gesprokene kunnen hooren en verstaan en die zich door het gesprokene in hunne godsdienstige gevoelens gekwetst kunnen gevoelen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de verklaring van een tweede-luitenant der infanterie van den 7den September 1910, houdende dat hij zich bezwaard gevoelt over de

straf van vier dagen kamerarrest met accès, hem den 6den September 1910 opgelegd door zijn regiments-commandant, om reden:

„Zonder eenige noodzaak aan ondergeschikten vragen gesteld en met hen „gesprekken gevoerd op godsdienstig terrein, en daarbij enkele malen op „merkingen gemaakt en uitdrukkingen gebezigd, die aan andersdenkenden „aanstoot hebben gegeven, zonderdat bij een en ander aan opzet tot kwetsen „van andersdenkenden mag worden gedacht”;

en verzoekt dat zijne zaak nader door het Hof worde onderzocht;

Gezien de processtukken, waaronder toelichting zijner klacht door den klager, bericht van den straffer en een afschrift van het verslag eener commissie belast met het onderzoek in zake het request van den milicien-verlofganger DE G. aan Zijne Excellentie den Minister van Oorlog;

Gehoord de mededeelingen van klager en van straffer en de verklaringen van den onder eede gehoorde getuige, den sergeant-majoor-instructeur S.;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, strekkende om, met wijziging der strafreden, de klacht zóó ongegrond en lichtvaardig te verklaren, dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven en den klager deswege ingevolge de wet te straffen;

Overwegende dat de milicien-soldaat met groot-verlof DE G., te Eindhoven, die van 3 tot en met 13 Augustus 1910 voor herhalingsoefening te Breda onder de wapenen is geweest bij de compagnie waarbij klager geplaatst is, zich onder dagteekening van 20 Augustus 1910 tot den Minister van Oorlog heeft gewend met een klacht over den luitenant-klager, door wien, volgens zijn beweren, gedurende de elf dagen dat hij zijn dienstplicht vervulde, bijna dagelijks „al wat ons Roomsch-Katholieken in zake onzen „godsdienst en geloofsovertuiging heilig en dierbaar is, op de meest erger- „lijke wijze werd gehoond en gesmaad” en „de Roomsch-Katholieke kerk „en hare bedienaren op de schandelijkste wijze werden belasterd en verguisd”;

dat, naar aanleiding van die klacht, welke door den Minister van Oorlog in handen van den straffer is gesteld, deze eene commissie heeft benoemd welke naar de klachten van de G. onderzoek heeft ingesteld, verschillende personen gehoord en van die verhooren een uitvoerig verslag heeft uitgebracht, na welk verslag straffer den klager heeft gestraft als hierboven is vermeld;

Overwegende dat uit dat onderzoek in verband met de verklaringen van den als getuige onder eede voor het Hof gehoorde sergeant-majoor, instructeur F. en uit de opgaven van klager, in zijne verschillende schriften en voor het Hof is gebleken:

A. dat op een morgen in het begin van Augustus 1910, klager als aanvoerder van een gedeelte der compagnie op marsch was van de kazerne naar het schietterrein, en hij toen, gaande door de Baronielaan over een zandweg, en loopende naast den sergeant-majoor S., met dezen een gesprek heeft gevoerd over eenige punten van de R. K. godsdienstleer;

dat klager daarbij, onder meer, heeft behandeld de al of niet wenschelijkheid van den kinderdoop, de heiligheid van den naam van Jezus Christus, de waarde van de verschillende bronnen van de geloofsleer der Christelijke kerk, terwijl ten slotte het bezigen van uitdrukkingen als „Godverdomme” of „Goddome” werd besproken en beoordeeld;

dat deze bespreking niet uitsluitend door S. werd verstaan, maar ook door andere zich in de troep bevindende militairen kon gehoord worden en door dezen en genen gehoord is;

Overwegende dat niet is gebleken dat klager daarbij woorden heeft

geuit of uitdrukkingen heeft gebezigd welke als smalend of schimpend voor het geloof van Roomsche-Katholieken of van andersdenkenden op godsdienstig gebied zijn te beschouwen, en dat evenmin iets is gebleken omtrent opzet bij klager om aan andersdenkenden aanstoot te geven;

dat dan ook de getuige S. aan het door klager gesprokene geen aanstoot heeft genomen en de door klager geuite denkbeelden heeft toegeschreven aan diens gebrek aan kennis van de leer der gezegde kerk, maar heeft verklaard dat hij zich niet verwonderd zou hebben als een der soldaten zich door het door klager gezegde gegriefd zou hebben gevoeld, en dat dit ook met hem zelven het geval zou zijn geweest als een ander officier, wiens karakter hij niet zoo kende als dat van klager, een dergelijk gesprek over den R. K. godsdienst met hem gevoerd had;

B. dat in de maand Augustus 1910 klager, ten aanhoore van meerdere soldaten, aan den milicien DE B. die van een zware ziekte pas hersteld was, heeft gevraagd: „aan wien hij zijne genezing te danken had?” en op diens antwoord „aan onzen Lieven Heer” zich lachende heeft omgewend, zeggende: „dat dacht ik wel”;

C. dat klager, bij eene inspectie een broek van den milicien DE L. nazieende en uit den zak van die broek een rozenkrans te voorschijn ziende komen, de opmerking heeft gemaakt, dat dat wel krenten leken;

D. dat klager bij eene pionier-oefening, aan eenige manschappen heeft gevraagd: wat voor feestdag of het Maandag (15 Augustus) was, waarop de meesten het antwoord schuldig bleven en ten slotte een hunner zeide „Onze Lieve Vrouwe Hemelvaart”, waarop klager eerst zijne verwondering heeft te kennen gegeven dat die menschen niet eens wisten welke feestdag het was en daarna tot den vaandrig van H., meer dan tot de anderen zeide: „is die ook al ten hemel gevaren?”

Overwegende dat klager zich door de opgelegde straf bezwaard acht omdat de door hem geuite denkbeelden naar zijne overtuiging niet van dien aard waren dat andersdenkenden daaraan aanstoot konden nemen;

terwijl straffer daartegen aanvoert: dat de vraag, in hoeverre iemand zich door tot hem of in zijne tegenwoordigheid gebezigde uitdrukkingen in zijn innerlijk gemoedsleven gekwetst gevoelt of daaraan aanstoot neemt, door niemand beter dan door hem zelven kan worden beoordeeld; dat het gezag en de macht, den officier over zijn ondergeschikten verleend, uitsluitend is gegrond op dienstbelangen en dat, al moge de officier zich te recht interesseeren voor de stoffelijke en de geestelijke belangen zijner ondergeschikten, die belangstelling er niet toe mag leiden dat ondergeschikten genoodzaakt worden op het stuk van godsdienst hunne overtuiging door een meerdere in rang te hooren critiseeren en verwerpen; dat de verhouding tusschen meerdere en mindere zich allermint leent tot gesprekken en debatten op godsdienstig gebied; dat ieder officier dat moet weten en dat men die wetenschap van hem moet eischen;

Overwegende dat, hoever ook de belangstelling van den officier in het stoffelijk en het geestelijk welzijn zijner ondergeschikten zich moge uitstrekken hij daarbij steeds in het oog behoort te houden, dat zijne betrekking tot hen is gegrond op de belangen van den dienst, waartoe zij door de wet of door aangegane verbintenissen zijn geroepen en dat die dienst hem niet roept tot het behandelen van vraagstukken op het gebied van den godsdienst;

dat hij daarom buiten noodzaak het bespreken van zoodanige vraagstukken met zijn ondergeschikten moet vermijden, te meer daar die behandeling zoo licht de gemoederen in beweging brengt en uitlokt tot minder gepast optreden van den mindere, of wel dezen noodzaakt tot het aanhooren van

beschouwingen en vertoogen, die met zijne godsdienstige overtuiging in strijd komen;

dat echter onthouding van het bespreken van zulke vragen plicht is voor den officier wanneer hij met den mindere omringd is van andere ondergeschikten, met wie het gesprek niet gevoerd wordt, maar die door den dienst gedwongen in zijne nabijheid zich bevinden en het door hem gesprokene kunnen hooren en verstaan en die zich door het gesprokene in hunne godsdienstige gevoelens gekwetst kunnen gevoelen;

Overwegende, ten aanzien van het hierboven onder A. vermelde:

dat klager door het betwisten van de wenschelijkheid van den kinderdoop, door zijn eigenaardig betoog over den naam Jezus Christus, door te wijzen op de belangrijke gevolgen van fantasie, verdichting en onkunde bij de wording der geschiedenis van Jezus Christus, stellingen heeft verkondigd, die geheel in strijd zijn met hetgeen de leer der kerken, waartoe de in zijne nabijheid zijnde minderen behoorden, hun als eenige waarheid geleerd had en aan welke zij derhalve met grond aanstoot namen;

Overwegende ten aanzien van het gesprek met den milicien den B,

dat klager door op het antwoord van dien milicien onder het zeggen „dat dacht ik wel” een lachend gezicht te vertoonen, afgezien van alle kerk- of geloofsleer, zeer verkeerd heeft gehandeld;

dat toch bespreking door een officier met een ondergeschikte van een voorval dat voor dezen van groot belang is geweest, niet mag leiden tot een min of meer spotachtig lachje, wanneer het door hem gezegde niet overeenkomst met de opvatting van dien meerdere en dat antwoord een uiting is van het godsdienstig geloof van den mindere;

Overwegende ten aanzien van klagers gezegde bij het zien van den rozenkrans:

dat klager wist, althans niet heeft beweerd niet te weten, dat dat voorwerp door de Roomsche-Katholieken gebezigd wordt bij het doen van gebeden en hij derhalve het uiterlijk daarvan niet mocht maken tot het onderwerp van een twijfelachtige grap;

Overwegende dat klager door het bezigen der uitdrukking tot den vaandrig VAN H., naar aanleiding van den feestdag „Maria Hemelvaart”, zijne niet-bekendheid met de leer der Roomsche kerk op dit punt heeft geuit op eene wijze die niet paste te midden van verschillende tot die kerk behorende ondergeschikten;

Overwegende dat klager door de aangehaalde handelingen en besprekingen niet alleen — zooals hij zelf toegeeft — onvoorzichtig heeft gehandeld, maar dat dergelijke onvoorzichtigheid van den officier tegenover zijne ondergeschikten niet bestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstuicht vermits de officier vóór alles bij zijn ondergeschikten behoort te eerbiedigen de godsdienstige begrippen van andersdenkenden en zich te onthouden van alles wat met dien eerbied, zelfs maar in geringe mate strijdig is;

Overwegende dat klager derhalve terecht is gestraft en dat de strafreden den grond der straf juist aangeeft, terwijl bij de zwaarte der straf voldoende rekening is gehouden met de omstandigheid, dat over klagers vervulling van zijn dienst niet dan gunstig kan worden geoordeeld;

Overwegende dat klager, door zich over de welverdiende straf te beklagen, heeft uit het oog verloren den eerbied aan zijnen meerdere verschuldigd, hij voldoende gelegenheid heeft gehad om over de gegrondheid zijner klacht na te denken en zijn klacht derhalve niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Krachtens de artikelen 15—18 der Rechtspleging bij de Landmacht, in

verband met artikel 51 van 's Hof's Provisioneele Instructie, beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart die zóódanig ongegrond en lichtvaardig dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Straft den klager te dier zake met kamerarrest met accès gedurende twee dagen;

Bepaalt dat afschriften dezer beschikking zullen worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den advocaat-fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 28 April 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TREINITÉ.

Klacht van een kanonnier 2de kl. (te voren sergeant) over de straf van degradatie, hem opgelegd wegens: „als commandant van de kazernewacht bij het visiteeren van de keuken zich aldaar in tegenwoordigheid van den korporaal-planton-keuken door den kok een bord soep laten opscheppen uit de menage der manschappen, waarvan hij geen deelgenoot was, en die soep (te) nuttigen”.

Het H. M. G. acht i. c. de straf van degradatie om de gevolgen die zij met zich voert, te zwaar, ook in verband met klagers strafregister, en brengt ze terug tot eene provooststraf.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht gedagteekend 30 Maart 1911 van een kanonnier 2de klasse bij de vesting-artillerie, over de straf van degradatie hem den 28sten te voren, toen hij nog sergeant was, opgelegd door zijnen regiments-commandant, met de strafreden: „Als commandant der kazernewacht, bij het visiteeren van de keuken, zich aldaar in tegenwoordigheid van den korporaal-planton-keuken, door den kok een bord soep laten opscheppen, uit de menage der manschappen, waarvan hij geen deelgenoot was en die soep (te) nuttigen”;

Gelezen . . . . enz.;

Gehoord den klager en den straffer;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal, strekkende tot tenietdoening der degradatie doch tot oplegging der straf van veertien dagen provoost;

Overwegende dat zowel schriftelijk als mondeling is verklaard:

door den straffer:

dat, ondanks de scherpe contróle, het in zijn onderhebbend regiment herhaaldelijk voorkomt dat er in de keuken der manschappen ongerechtigheden plaats vinden, zoodat hij in de maand November j.l., na een bevolen onderzoek naar aanleiding van het vinden van eenige porties eten, waarvan de herkomst niet behoorlijk kon worden aangewezen, genoodzaakt is geweest een sergeant-majoor-schrijver te straffen met een maand kwartierarrest met eene strafreden welke aanduidde dat hij zich had schuldig gemaakt aan misbruik van gezag, door uit de keuken der manschappen, bij herhaling

en soms ondanks de waarschuwing van den korporaal-planton-keuken, koffie en vet ten eigen behoeve in ontvangst te nemen, terwijl, bij de toen aangelegde strafmaat, gelet was op de bijzondere huiselijke omstandigheden van dien sergeant-majoor; dat hij, straffer, in het geval van den klager heeft gemeend rekening te moeten houden met de omstandigheid dat deze, toen hij het feit pleegde, commandant van de kazernewacht was, dus moest controleeren en zich, in plaats daarvan, schuldig heeft gemaakt aan eene overtreding welke hij moest voorkomen en dit in tegenwoordigheid van minderen; dat klager verder den korporaal-planton, die mede moest controleeren, heeft geplaatst voor de moeilijkheid van of iets van hem aan te brengen of van hem te beletten iets te doen; dat hij, op grond van deze meeningen, heeft geoordeeld dat klager niet als onderofficier kon worden gehandhaafd, doch dat deze opinie evenwel eene geheel subjectieve is, voor welke hij vermeent zich verder te mogen refereren aan het oordeel van het Hof; dat het zijn plicht is tegen misbruiken, als het gepleegde, te waken en hij daarom, na het advies te hebben ingewonnen van den afdeelingsofficier van den compagnies-commandant, de straf van degradatie heeft toegepast; dat de sergeanten van de wacht weten dat zij op de keuken moeten toezien en er voor moeten zorgen dat daar niet geknoeid wordt;

door den klager:

dat hij vermeent te zwaar te zijn gestraft; dat hij, bij het plegen van het feit, overtuigd was eene onbehoorlijke handeling te plegen doch eerst den ernst daarvan heeft beseft nadat hem dit onder de aandacht was gebracht; dat hij zijne verkeerde handeling ten zeerste betreurt; dat hij op den Zondagmorgen, toen hij het feit pleegde, sedert den vorigen middag 2 uur niet had gegeten en toen in de keuken aan den kok een bordje soep heeft gevraagd; dat hem zulks voor dien, in de keuken althans, nooit was overkomen doch hij wel eens in de wacht een bordje soep uit de keuken heeft gebruikt; dat in de consignes voor de wacht staat dat de sergeant van de wacht de keuken moet visiteeren, terwijl die visitatie niet op bepaalde uren behoeft te geschieden; dat het gewoonte is dat de onderofficier van de wacht soep in de keuken gebruikt en dat eenige onderofficieren hem dan ook hebben medegedeeld dat, als er voor die overtreding werd gedegradeerd, zij evengoed konden gedegradeerd worden, daar zij hetzelfde wel eens gedaan hebben; dat hij erkent, als commandant der wacht, er voor te moeten waken dat er in de keuken geen soep onrechtmatig wordt gebruikt en dat hij rapport had moeten maken indien hij in de keuken iemand had aangetroffen die daar soep zat te eten;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager zich, onder de verzwarende omstandigheden in de strafreden vermeld, heeft schuldig gemaakt aan de ernstige overtreding waarvoor hij werd gestraft, welke niet is overeen te brengen met de instandhouding eener goede krijgstucht; dat echter de straf van degradatie, om de gevolgen die zij met zich voert, te zwaar is ook in verband met klagers strafregister en tot eene provooststraf moet worden teruggebracht;

Overwegende dat derhalve terecht is gestraft met eene juiste strafreden doch met eene te zware straf;

Gezien de artikelen 15, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie,

Beschikkende op bovengenoemde klacht.

Verklaart haar gegrond voor wat betreft de zwaarte der opgelegde straf.

Bepaalt dat de straf van degradatie zal worden vervangen door die van

provoost gedurende veertien dagen te water en te brood om den anderen dag.

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den advocaat-fiscaal en een uittreksel aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 28 April 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENITÉ.

Gegrond-verklaring van eene klacht, vermits, hoewel bij het onderzoek van het rapport voldoende aanwijzingen bestonden tot het opleggen van eene krijgstuchtelijke straf, bij het later onderzoek door officieren-commissarissen geen voldoende aanwijzingen konden worden verkregen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de verklaring d.d. 7 Maart 1911 van een matroos 3de klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „de Ruyter”, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de straf hem 6 Maart 1911 opgelegd door zijn commandant met de reden: „Spelen om geld met Inlandsche schepelingen en het onderzoek van dit „rapport bemoeijkt door onware voorstelling van zaken te geven”.

Gelezen de bij deze klacht behoorende bescheiden;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, strekkende tot wettigverklaring der klacht en tenietdoening van straf en strafreden;

Overwegende dat deze straf aan klager is opgelegd, wat het eerste gedeelte der strafreden aangaat, tengevolge van een rapport over hem uitgebracht door den korporaal der mariniers K., houdende dat klager den 4den Maart 1911, 's avonds vóór zeven ure, met inlanders om geld had gespeeld, en wat het tweede gedeelte der strafreden aangaat, ten gevolge van een rapport over hem uitgebracht door den luitenant ter zee 1ste kl. M., houdende dat klager, door niet direct de volle waarheid te bekennen, het onderzoek van het bovengemeld rapport van den korporaal K. had bemoeijkt;

Overwegende dat, bij het door officieren-commissarissen gehouden onderzoek, is gebleken dat klager den 4den Maart 1911 des avonds, zoowel als na „kooien af”, is tegenwoordig geweest bij het dobbelspel van eenige inlandsche schepelingen op den bak van Hr. Ms. pantserschip „de Ruyter”, en dat hij daarbij stond in gebukte houding en bewegingen maakte naar het kleedje toe waarop gespeeld werd en daarvan af, die den indruk gaven dat hij iets daarop zette en daarvan afnam;

Overwegende dat de korporaal K. bij het onderzoek op voorparade, rapporteerde, dat klager, bij de bedoelde gelegenheid, om geld gespeeld had en dat hij gezien had dat klager geld gezet had op het kleedje, welke verklaring hij, bij nadere ondervraging door den luitenant ter zee 1ste kl. M. volkomen bevestigde, doch bij het onderzoek door officieren-commissarissen

niet volhield en toen onder eede verklaarde dat hij niet zeker wist of klager werkelijk geld in zijn handen had, omdat hij op een afstand van 10 M. stond en het gezicht, door omstanders en een bos bamboe belemmerd werd, doch dat hij overtuigd was dat klager gespeeld heeft, daar deze eenige malen de beweging maakte alsof hij iets opnam en van de eene hand iets bracht in de andere, om neer te zetten bij de spelers, hetgeen, volgens zijne meening, alleen geld kan geweest zijn, en dat hij er daarom bij blijft, dat, al heeft hij het zelf niet gezien, klager om geld heeft gespeeld met de inlandsche schepelingen;

Overwegende dat door den kwartiermeester S. onder eede voor officieren-commissarissen is verklaard dat hij niet gezien heeft dat klager bij de bedoelde gelegenheid werkelijk geld opzette of wegnam, doch wel dat klager toen in gebukte houding met zijn lichaam bewegingen maakte naar en van het kleedje en dat hij, wanneer het tolletje ophield, bukte alsof hij iets opraapte;

Overwegende dat door den matroos 3de klasse V. onder eede voor officieren-commissarissen is verklaard dat hij bij het bedoelde spel van het begin tot het einde tegenwoordig was, behalve dat hij een paar maal even is weggeweest, en dat klager toen niet gespeeld heeft en, naar hij denkt, evenmin tijdens zijne afwezigheid, daar klager geen geld had;

Overwegende dat door den matroos 3de klasse H. onder eede voor officieren-commissarissen is verklaard dat hij van zeven ure af bij het bedoelde spel tegenwoordig was; dat toen klager niet medegespeeld heeft; dat hij niet weet of klager vóór zeven ure gespeeld heeft;

Overwegende dat door den matroos 2de klasse C. onder eede voor officieren-commissarissen is verklaard dat hij van half zeven ure tot het einde bij het bedoelde spel tegenwoordig was; dat klager vóór baksgewijs inspectie niet heeft medegespeeld, doch dat hij niet weet of klager, na baksgewijs, gespeeld heeft, omdat deze toen achter hem stond; dat klager hem, vóór het begin, om geld heeft gevraagd, wat hij hem niet kon geven; dat hij papier en sigaretten-tabak voor zich had liggen waarvan klager evenals de anderen, nu en dan nam om een sigaret te maken;

Overwegende dat door den matroos 2de klasse v. G. onder eede voor officieren-commissarissen is verklaard dat, toen de korporaal K. het kleedje wegnam, klager er naar greep, hetgeen hem den indruk gaf dat klager bij den inzet betrokken was; dat echter, toen hij bij den laatsten inzet aan klager vroeg of deze niet medespeelde, klager antwoordde dat hij alles kwijt was, zoodat daaruit dus zoude volgen dat hij het laatste spelletje niet had medegedaan; dat hij weet dat klager een hartstochtelijk speler is;

Overwegende dat klager, bij het onderzoek voor officieren, commissarissen heeft ontkend te hebben medegespeeld, doch heeft verklaard, tijdens het bedoelde spel, weleens te hebben gebukt om tabak en sigarettenpapier te krijgen, hetwelk vóór C. lag, en dat hij zich niet herinnert tegen v. G. gezegd te hebben „ik ben alles kwijt;”

Overwegende dat door straffer, in zijne memorie is verklaard dat, na lezing der stukken, zijne overtuiging niet is geschokt dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan het feit waarvoor hij is gestraft, daar hij niet kan aannemen dat klager, die reeds drie maal gestraft is wegens spelen om geld (N. B. in het extract conduite-boekje komt dergelijke straf vier maal voor) en die aan boord als een speler bekend is, alleen bij het spel zoude gezeten hebben om te kijken; dat, toen hij een nader onderzoek had laten instellen, hem medegedeeld was dat de korporaal K. absoluut zeker was van wat hij gerapporteerd had;

Overwegende dat, hoewel uit het bovenstaande blijkt dat bij het onderzoek van het rapport voldoende aanwijzingen bestonden tot het opleggen van een straf aan klager, toch bij het later onderzoek door officieren-commissarissen niet voldoende is gebleken dat klager zich op den 4den Maart 1911 heeft schuldig gemaakt aan spelen om geld met inlandsche schepeelingen, daar toch de maker van het rapport, korporaal K., zijn eerstgemaakt rapport bij het latere onderzoek belangrijk heeft verzwakt, en de verklaringen der overige in deze zaak gehoorde getuigen evenmin de overtuiging van klagers schuld geven;

Overwegende dat klager dus voor het eerste gedeelte der strafreden niet mag worden gestraft en dat het tweede gedeelte daardoor moet vervallen;

Gezien de artikelen 9-11 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht.

Verklaart die wettig.

Bepaalt dat straf en strafreden zullen worden te niet gedaan.

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den advocaat-fiscaal en een uittreksel aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 9 Mei 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TUSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Het indienen van een niet te bewijzen en dus als ongegrond te kenmerken klacht over een meerdere door het H. M. G. strijdig met een goede krijgstucht en dus strafbaar geacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de tijdig ingediende schriftelijke klacht van een matroos 1ste kl. dienende aan boord van Hr. Ms. pantschip „De Zeven Provinciën” over de reden van de hem op 9 Maart 1911 door zijn commandant opgelegde straf van 24 uren provoost-arrest op water en brood, luidende: „Zonder daarvoor eenig bewijs of getuigenis te kunnen aanvoeren, bij den „commandant op voorparade een kwartiermeester die rapport van hem gemaakt had beschuldigd hem beleedigende uitdrukkingen te hebben toegevoegd, hetgeen door dezen pertinent ontkend werd;”

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, strekkende tot ongegrond verklaring der klacht;

Overwegende dat uit het gehouden onderzoek is gebleken:

dat klager, toen hij zich op den voormiddag van den 8sten Maart 1911 met den kwartiermeester V. in de motorsloep Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” bevond en er van het schip naar die sloep met de armen geseind werd, van dezen den last kreeg om het sein op te nemen, welke order klager niet tot tevredenheid van zijn lastgever uitvoerde;

dat de kwartiermeester klager toen zeide hierover te zullen rapporteeren zoodra hij aan boord kwam;

dat klager, door toevallige omstandigheden eerder aan boord komende, bij den Chef der equipage een klacht inbracht over de volgende beleedigende woorden, welke kwartiermeester V. hem bij de genoemde gelegenheid in de sloep zou hebben toegevoegd: „misselijke sodemieter, jullie loopen alle, maal met zulke ankers op je mouw, zoo loopen er nog een heel stelletje op die schuit;”

dat daarna de kwartiermeester bij dien chef zijn rapport over klagers gebrek aan bekwaamheid in armseinen en onverschilligheid dienaangaande inbracht; dat, toen den volgenden morgen op parade klager door den commandant, in tegenwoordigheid van den kwartiermeester, over dit rapport werd gehoord, hij ook tegen hem, commandant, zijn bovenbedoelde beschuldiging over den kwartiermeester begon te uiten, waarbij de commandant, klager in de reden vallende, dezen wees op de omstandigheid dat bij het zoo juist behandelde rapport reeds gebleken was dat er totaal geen getuigen bij het voorgevallene aanwezig waren, dat hij dus zijn beschuldiging, bij ontkenenis door den kwartiermeester, niet zou kunnen bewijzen en dat in dat geval zijn gedraging wellicht minder goede gevolgen voor hem zou hebben;

dat klager toen toch voortging met zijn beschuldiging;

dat de kwartiermeester, des gevraagd, pertinent ontkende de aangehaalde woorden of zelfs ook woorden, die in denzelfden geest zouden kunnen worden opgevat, geuit te hebben;

dat, toen den commandant daarop bleek dat geen der opvarenden van de sloep iets van de beweerde beleediging had gehoord, hij te 12 uur klager straffe als aan het hoofd dezer vermeld, daarbij verklarende dat hij, wat betreft het rapport van den kwartiermeester, over klagers onbekwaamheid en onverschilligheid, het bij eene vermaning zou laten; terwijl voorts de aan klager, wegens het indienen der onbewezen klacht over zijn meerdere, opgelegde straf door den commandant nog uitvoerig werd toegelicht;

Overwegende dat klager, het hem te last gelegde toegevende — bepaaldelijk ook wat betreft het niet kunnen bewijzen van de waarheid zijner beschuldiging — vermeent niet strafbaar te zijn en dan ook over het feit, dat hij toch gestraft werd, zijn klacht bij het Hof heeft ingediend, zij het ook dat hij in zijn schriftelijke verklaring zegt zich „over de strafreden” te willen beklagen;

Overwegende dat, bij het daarop gevolgde onderzoek voor officieren-commissarissen, de kwartiermeester zijne ontkenenis met eede heeft bevestigd en door klager niets naders is aangevoerd en ook van elders niets is gebleken wat zou kunnen strekken om die ontkenenis te verzwakken of tegen te spreken;

Overwegende dat het indienen van een niet te bewijzen en dus als ongegrond te kenmerken klacht over een meerdere strijdig is met eene goede krijgstuicht in den dienst ter zee en klager dus terecht deswege door zijn commandant is gestraft;

Overwegende dat de straf — in aanmerking genomen klagers over het algemeen gunstig gedrag — staat in goede verhouding tot zijn laakbare handeling en dat deze in de strafreden goed is omschreven;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Handhaaft de straf en de strafreden waarover beklag;
 Gelast de opheffing van het arrest waarin klager zich ter zake zijner klacht bevindt;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan den straffer, aan den klager en aan den advocaat-fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 16 Juni 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS,

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
 H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Strafbaarheid van een onderofficier, die geen melding maakt van een door hem gehoord indisciplinair gezegde van een anderen onderofficier van lageren rang.

Wijziging der strafreden en vermindering der straf op grond van het aanwezig zijn van verzachtende omstandigheden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht, gedagteekend 15 Mei 1911, van een sergeant-majoor-instructeur, van de infanterie, in garnizoen te Ede, over de straf van 14 dagen kamerarrest, hem den 13den te voren opgelegd door zijnen regiments-commandant, met de strafreden: „Gedurende eene bevolen dienstverrichting — militaire marsch — toegelaten dat een sergeant zijner compagnie hem „eene mededeeling deed, waarin die sergeant te kennen gaf eene krijgs-„tuchtelijke overtreding begaan te hebben, en van deze mededeeling geen „rapport gedaan aan een zijner meerderen, zijnde bedoelde mededeeling „een gevolg van een onmiddellijk voorafgegaan gesprek tusschen onder-„officieren onderling”;

Gelezen . . . . enz.

Gehoord den klager, en, onder eede, den eerste-luitenant S., den tweede-luitenant H. en, buiten eede, den sergeant R., allen bij de zaak betrokken;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal strekkende tot wijziging der strafreden en vermindering der straf;

Overwegende dat de straf werd opgelegd nadat aan den regiments-commandant te Nijmegen op den 12den Mei 1911, was ter kennis gebracht dat klager op den 27sten April t. v. tijdens een militairen marsch in de omstreken van Ede door het kader van het 1ste bataillon uitgevoerd, had gehoord dat door den sergeant R., die tot dat kader behoorde, luide en ten aanhoore van verschillende onderofficieren, die den marsch medemaakten, was gezegd dat hij, R., bij een vorigen dergelijken marsch op den 20sten te voren, uit onwil was achtergebleven zonder dat hij, sergeant-majoor, van deze uiting had rapport gemaakt en hij voor dit verzuim niet was gestraft maar wel berispt; dat de regiments-commandant, zich met deze afdoening niet kunnende vereenigen, den volgenden dag ter plaatse de zaak heeft onderzocht en de betrokken personen gehoord en daarna de straf heeft opgelegd waarover thans wordt geklaagd;

Overwegende dat is verklaard,

door den klager zoowel schriftelijk als mondeling:

dat op den 20sten April 1911 door het kader van drie compagnieën onder het bevel van den eerste-luitenant S. een militaire marsch, in veld-tenuë met rol, uit Ede is gemaakt waarbij op zeker oogenblik de sergeant R. achterbleef, opgevende niet te kunnen volgen omdat er te vlug gemarcheerd werd; dat die sergeant later weer bij den troep aansloot toen hem dit mogelijk werd gemaakt door het langzamer marcheeren; dat op den 27sten April er weder een soortgelijke marsch plaats had onder bevel van den tweede-luitenant H. van gemeld bataillon waarbij, „in het gelid vrij” marcheerende, door de onderofficieren onderling een gesprek werd gevoerd waaraan ook hij, klager, af en toen deelnam en waarin den sergeant R. door een der sergeants, werd verweten dat hij, R., bij den vorigen marsch op 20 April was achtergebleven, waarop door laatstgenoemde werd geantwoord dat dit achterblijven van hem onwil was geweest; dat hij, klager, de gebezigde woorden, die niet tot hem persoonlijk doch tegen de onderofficieren in het algemeen gezegd werden, niet precies kan weergeven maar wel weet dat er over „onwil” werd gesproken; dat hij dit later, desgevraagd, op 1 Mei ook aldus aan den eerste-luitenant S. heeft medegedeeld, er bijvoegende dat bedoeld gesprek over sport liep, waarop deze officier zeide, dat, waar er toch door R. over „onwil” was gesproken, hij van hem, klager, had verwacht dat hij van het bezigen van dit woord, door een zijner ondergeschikten, rapport zou hebben gemaakt waarop hij, klager, had geantwoord dat hij dit niet noodig had geoordeeld; dat hij op 3 Mei voor den bataillonscommandant is moeten verschijnen, die hem zeide van het voorgevallene geen „strafzaak” te willen maken omdat dit al zoo lang geleden was en het betrof een gesprek tusschen onderofficieren, hoewel hij den indruk had gekregen dat dit gesprek gevoerd was tusschen den sergeant R. en hem, klager; dat, op 13 Mei, bij den straffer ontboden, deze hem enkele vragen omtrent het voorgevallene stelde, o. a. waarom door hem, klager, daarvan geen rapport was gemaakt, waarop door hem werd geantwoord, dit niet met zekerheid te kunnen zeggen omdat het al zoo lang geleden was; dat het niet rapporteeren echter tot oorzaak had: 1o. de omstandigheid, dat de tweede-luitenant H., de bevelvoerende, het gezegde van den sergeant R. evengoed en misschien nog beter had kunnen hooren dan hij, die het gesprek niet met aandacht had gevolgd; 2o. het niet juist weten der gebezigde woorden; 3o. de bij hem, klager, bestaande overtuiging dat de sergeant R. bij den marsch op den 20sten April werkelijk niet meer kon volgen en 4o. de omstandigheid dat hij, R., alleen maar had gezegd onwillig te zijn geweest om niet door zijne kameraden te worden uitgelachen wegens achterblijven;

dat hij bij den marsch op 27 April ongeveer drie gelederen vóór R. liep, terwijl de luitenant H. even vóór den troep liep;

door den sergeant R. mondeling:

dat hij op 20 April den marsch van 27 à 28 K.M., onder bevel van den luitenant S., heeft medegemaakt en gedurende dien marsch is achtergebleven door langzamer te loopen dan de troep die te vlug liep; dat dit later is verminderd waardoor hij, na tien minuten, weder bij was; dat hij dan ook aan dien luitenant op de betreffende vraag heeft geantwoord dat het geen onwil was; dat er op den 27sten April wederom een marsch plaats vond onder bevel van den tweede-luitenant H., waarbij hij, getuige, terwijl er „vrij in het gelid” werd gemarcheerd, nog al bespot werd wegens zijn achterblijven op den 20sten April; dat hij toen aan een ander sergeant,

uit aardigheid heeft gezegd dat dit achterblijven uit „onwil” was voortgekomen en dit gezegde niet was gebezigd met de bedoeling om het aan klager te laten hooren;

door den luitenant S. mondeling en schriftelijk:

dat hij op den 20sten April een marsch gemaakt heeft met het kader van het 1e bataillon, waarbij o.a. de sergeant R. achterbleef, die zeide dat de troep, volgens zijne meening, te vlug marcheerde, wat niet juist was; dat toen, na ongeveer tien minuten marcheeren, genoemde sergeant den troep weder had ingehaald, hij als reden voor dat inhalen, aan hem, getuige, opgaf dat de troep nu langzamer marcheerde, wat eveneens onjuist was daar er geen verandering in het marsch-tempo was gebracht; dat een week later de luitenant H. hem heeft gezegd dat de sergeant R. gedurende den marsch op den 27sten April, zich had uitgelaten dat hij bij den voorgaanden marsch onder zijn, getuige's, commando, uit onwil was achtergebleven; dat hij, op zijne vraag aan klager waarom hij, die erkende deze uiting gehoord te hebben, daarvan geen rapport gemaakt had, ten antwoord kreeg dat dit gezegde betrof een gesprek van onder-officieren onder elkander, dat niet in verband stond met den dienst;

door den luitenant H. mondeling:

dat hij op 27sten April een militairen marsch heeft gemaakt met het kader van het 1e bataillon waarbij de sergeant R. en klager tegenwoordig waren; dat hij bij dien marsch het bevel voerde en toen, terwijl de troep „vrij in het gelid” marcheerde, heeft gehoord dat klager tot den sergeant R. heeft gezegd niet veel om sportmensen te geven daar hij, R., zelf gedurende den vorigen marsch was uitgevallen; dat de laatstgenoemde daarop zeide dat hij toen uit onwil was achtergebleven; dat hij van het gehoorde geen rapport heeft gemaakt maar het alleen aan den luitenant S. heeft medegedeeld en van oordeel is dat niet hij maar klager — die den bedoelden marsch had medegemaakt, toen hij hoorde dat de sergeant R. daarbij uit onwil was achtergebleven, daarvan rapport had moeten maken;

door den straffer schriftelijk:

dat hem op den 12den Mei 1911 een rapport gedagteekend 2 Mei 1911 gewerd van den eerste-luitenant S. waarin deze, aan zijnen bataillons-commandant, als zijne overtuiging mededeelde dat de sergeant R. bij een militairen marsch onder zijn bevel, op den 20 April 1911 met het kader gedaan, uit onwil was achtergebleven, daar hij dit bij den volgende marsch op den 27 April 1911, die geschiedde onder bevel van den tweede-luitenant H., aan klager, die aan dien marsch deelnam, had medegedeeld in een gesprek dat gehouden werd ten aanhoore van laatstgenoemden luitenant toen de troep „in het gelid vrij” marcheerde; dat in dit rapport tevens stond dat de sergeant R. niet ontkende het gezegde te hebben geuit maar dit alleen had gedaan omdat hij werd vastgepraat zoodat het geen waarheid bevatte; dat dit rapport een onderschrift van den bataillons-commandant had waarin hem, regimentscommandant, werd kennis gegeven dat aan den tweede-luitenant H. in tegenwoordigheid van diens tijdelijken compagniescommandant, was medegedeeld, dat door genoemden luitenant niet goed was gehandeld terwijl aan den eerste-luitenant S. was gezegd dat hij in deze niet den juisten weg had ingeslagen door van het voorvallene niet dadelijk aan den betrokken compagniescommandant of aan den bataillons-commandant kennis te geven en daarmede bijna veertien dagen te wachten; dat dit bijschrift tevens vermeldde dat de sergeant R. zich had trachten te verantwoorden door te zeggen dat hij het woord „onwil” alleen had gebezigd om zijn figuur te redden; dat klager erkende

te hebben gehoord dat, in een dispuut tusschen onderofficieren, de genoemde sergeant, die tot zijne compagnie behoort, zich had uitgelaten zooals in het rapport staat vermeld doch dat hij, klager, het toen niet noodig achtte dien sergeant het zijgen op te leggen, hem te onderhouden of van het voorgevallene te rapporteeren; dat, waar het hier geldt een toevallig afgeluisterd gesprek, de zaak veertien dagen geleden was en het niet *perse* was uit te maken wat eigenlijk de bedoeling was geweest van den sergeant R., hij dezen niet heeft gestraft doch hem heeft gezegd met het voorgevallene rekening te zullen houden in het rapport dat hij op 12 Mei 1911 over hem moest indienen terwijl hij den klager had medegedeeld dat diens opvattingen omtrent de krijgstuicht verkeerd waren en dat, als een sergeant, in tegenwoordigheid van zijnen sergeant-majoor-instructeur, zóó durft spreken als R. deed, dit voor hem, bataillons-commandant, eene aanwijzing was dat de sergeant-majoor niet is wat hij wezen moet, dat hij, in verband met nog twee zonderlinge zaken, den sergeant-majoor betreffende, ernstig zou te rade gaan of hij dezen wel voor reëngagement kon aanbevelen en niet verplicht zou zijn, als er nog iets van dien aard voorviel zijne terugstelling aan te vragen;

dat hij, regimentscommandant, zich met deze afdoening der zaak niet heeft kunnen vereenigen en den 13en Mei 1911 te Ede de zaak nader persoonlijk heeft onderzocht; dat daarbij de klager eene voorstelling van het gebeurde gaf zooals die thans in de toelichting zijner klacht voorkomt, met welke voorstelling de beide luitenants zich niet konden vereenigen, aangezien de luitenant H. pertinent verklaarde dat het gesprek had plaats gehad tusschen klager en den sergeant R. terwijl de uitdrukking: „het was toen onwil van mij” door laatstgenoemde tot klager was gericht; dat de luitenant S. even stellig verklaarde dat, bij het onderhoud dat hij later met den klager heeft gehad, deze hem had gezegd dat de bedoelde uitdrukking door den sergeant tot hem, klager, was gebezigd; dat hij, regimentscommandant, die, het karakter van klager kennende, verwachtte dat de verklaringen der beide officieren later onder eede zouden worden gevraagd, dezen daarop heeft gewezen doch dat beiden bij die verklaringen bleven, waarna de straf werd opgelegd waarover thans wordt geklaagd;

Overwegende dat uit het bovenstaande is gebleken dat klager op den 17den April 1911 tijdens een militairen marsch met het kader van het bataillon, onder bevel van een officier terwijl dit „in het gelid vrij” marcheerde, gehoord heeft dat een sergeant zijner compagnie die aan den marsch deelnam, luide te kennen gaf dat, bij een vorigen soortgelijken marsch, hij uit onwil niet uit onmacht of door vermoedheid was achtergebleven, en dat klager daarvan geen rapport heeft gemaakt aan den bevelvoerende officier; dat dit verzuim niet is overeen te brengen met de instandhouding eener goede krijgstuicht, daarom strafbaar is en terecht is gestraft;

Overwegende dat echter de omstandigheden waaronder de overtreding plaats vond en het zeer goede strafregister van den klager, die in geen tien jaren straf heeft gehad, de zwaarte der opgelegde straf niet wettigen en deze daarom moet worden verminderd, terwijl de strafreden juist had moeten weergeven wat heeft plaats gehad, had moeten gewagen van deze verzachtende omstandigheden en derhalve moet worden veranderd;

Gezien de artikelen 15, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstuicht voor het Krijgsvolk te lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie.

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart haar gedeeltelijk gegrond;

Vermindert de straf tot één dag kamerarrest;

Bepaalt dat de strafreden zal luiden: Geen melding gemaakt van een door hem gehoord indisciplinair gezegde van een onderofficier, onder verzachtende omstandigheden;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den advocaat-fiscaal en een uittreksel aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 24 October 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTITÉ.

Beklag over het verbod om buiten dienst de sabel te dragen, zijnde geen straf bij het R. v. K. vermeld, is niet ontvankelijk.

Appèl van den strafoplegger.

In den regel behoort de meerdere onder wiens bevelen een militair tijdens het plegen van een krijgstuchtelijk vergrijp dient over dit vergrijp te oordeelen. Dit zal echter niet altijd mogelijk zijn, met name niet bij overplaatsing van den schuldige (ook al wordt het feit ontdekt vóór die overplaatsing) in welk geval de bestraffing kan geschieden door den meerdere onder wiens bevelen de schuldige na zijn overplaatsing is komen te staan, mits door den vorigen chef niet is genomen de beslissing dat geen grond tot strafoplegging aanwezig is. Strafbevoegdheid is niet vatbaar voor overdracht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de beschikking van den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Leeuwarden den $\frac{11 \text{ Juli}}{8 \text{ Augustus}}$ 1911 gegeven op

de klacht van een 21 jarigen soldaat bij de 3de compagnie hospitaal-soldaten, gedetacheerd toen bij het militaire hospitaal te Kampen, vroeger bij de militaire ziekeninrichting te Zwolle, tegen de straf van vier dagen provoost, en het verbod om de sabel gedurende drie maanden buiten dienst te dragen hem den 18den Mei 1911 opgelegd door den waarnemend chef van het militair hospitaal te Kampen, ter zake van:

„Bij de ziekenkamer te Zwolle gedetacheerd zijnde als hospitaal-soldaat, „door den waarnemend chef van den militairen geneeskundigen dienst aldaar „om 9 uur 's-morgens in beschonken toestand aangetroffen (1ste dronkenschap);”

bij welke beschikking de opgelegde krijgstuchtelijke straf met de daarvoor aangegeven reden en de daarbij vermelde ontzegging van het recht om gedurende drie maanden buiten dienst de sabel te mogen dragen, is te niet gedaan en gelast dat die met de daarvoor aangegeven reden in klagers strafregister zal worden doorgehaald;

van welke beschikking de straffer heeft verklaard zich in hooger beroep te voorzien bij het Hof;

Gezien de memorie van den straffer den 2den September 1911 ingediend;
Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, strekkende tot tenietdoening der beschikking, handhaving der straf met de strafreden en niet-ontvankelijkverklaring der klacht voor zoover die gericht is tegen het verbod om gedurende drie maanden buiten dienst de sabel te dragen;

Overwegende dat, bij het onderzoek door den Krijgsraad door den klager is opgegeven:

dat hij op 11 Mei 1911 als oppasser van den getuige, Dr. C. te Zwolle, alwaar hij, klager, als hospitaal-soldaat bij de militaire ziekenkamer gedetacheerd was, om 7½ uur in den voormiddag ten huize van dien dokter moest komen poetsen; dat hij echter dien ochtend eerst te ongeveer 8¼ uur en in beschonken toestand bij dien dokter kwam omdat hij, baloorig zijnde over eene den vorigen dag uitgeraakte verkeering tusschen hem, klager, en een der dienstmeisjes van dien dokter en, zijn verdriet daarover willende verzetten, tusschen 7 en 8 uur in dien voormiddag in de stad zes borrels brandewijn had gedronken; dat hij vervolgens om 9 uur dien ochtend het huis van dien dokter, die zijn beschonken toestand wel had opgemerkt, heeft verlaten en naar de militaire ziekenkamer is gegaan, alwaar hij, nog beschonken zijnde, dienst heeft gedaan, door, onder meer, flesschen met perkament-papier te overkappen, hetgeen hem reeds vóór dien ochtend opgedragen was; dat hij van meening is, dat de hem op 18 Mei 1911 door den officier van gezondheid 2de klasse K. als waarnemend chef van het Militair Hospitaal te Kampen, waarbij hij, klager, met ingang van laatstgemelden datum was gedetacheerd, ter zake van zijne bovenbedoelde dronkenschap, opgelegde straf van vier dagen provoost met ontzegging van het recht om gedurende drie maanden buiten dienst de sabel te mogen dragen, te zwaar is, daar hij, sedert 18 Mei 1910 in militairen dienst, vóór den 18den Mei 1911 nog nooit disciplinair werd gestraft en — niet-tegenstaande zijne beschonkenheid — zijn dienst op dien 11den Mei 1911 heeft kunnen verrichten, terwijl ook de bovenvermelde aanleiding tot zijn bedrinken, naar zijne meening, die straf te zwaar doet zijn; dat hij, komende van het Militair Hospitaal te Utrecht, van 1 Maart 1911 tot 18 Mei 1911 was gedetacheerd bij de militaire ziekeninrichting te Zwolle, alwaar hij op 11 Mei 1911 de eenige hospitaal-soldaat was; dat hij eerst sedert 18 Mei 1911 is gedetacheerd bij het Militair Hospitaal te Kampen, doch geen bedenking heeft tegen de bevoegdheid van den chef van dat hospitaal om hem, klager, te straffen voor zijne dronkenschap op den 11den die maand;

en dat is verklaard door den straffer K., officier van gezondheid 2de klasse te Kampen, wonende aldaar:

dat hij als waarnemend chef van het Militair Hospitaal te Kampen op 18 Mei 1911, naar aanleiding van het hem in rechten getoonde schrijven dd. 17 Mei 1911 van Dr. C. officier van gezondheid 1ste klasse op non-activiteit, waarnemend chef van den Militairen Geneeskundigen Dienst te Zwolle en ter voldoening aan het in dat schrijven vervatte verzoek, den klager, die op eerstgemelden datum bij het Militair-Hospitaal te Kampen aankwam en daarbij gedetacheerd werd, heeft gestraft met de straf van vier dagen provoost met ontzegging van het recht om gedurende drie maanden de sabel buiten dienst te mogen dragen om de daarbij op de hem, straffer, in rechten getoonde straflijst voorkomende strafreden; dat hij in die strafreden heeft vermeld het tijdstip „om 9 uur 's morgens”, omdat klager, naar aanleiding van voormeld schrijven ondervraagd, hem, straffer,

had opgegeven dat hij op dat uur, waarop zijn dienst begon en hij in de militaire ziekenkamer te Zwolle wezen moest, dronken was geweest en dat hij, straffer, mitsdien klager heeft willen straffen voor dronkenschap in dienst, daarbij -- wat betreft de zwaarte der op te leggen straf -- lettende op de omstandigheid, dat klager, wetende dat hij de eenige hospitaalsoldaat te Zwolle was, zoodat zijn hulp bij ziekte of ongeval noodig wezen kon, door zich moedwillig te bedrinken, zich ook aan grof plichtverzuim had schuldig gemaakt; dat -- voor zoover hem bekend -- de klager vóór 18 Mei 1911 behoorde tot de militaire ziekenkamer te Zwolle en in geenerlei betrekking -- noch administratief noch anderszins -- stond tot het Militair Hospitaal te Kampen en dat hij op dien datum den klager, wegens diens dronkenschap op 11 Mei 1911, heeft gestraft, zijne bevoegdheid daartoe als iets van zelf sprekend aannemende, zonder zich omtrent die bevoegdheid verder rekenschap te geven;

dat bij dat onderzoek is verklaard door den getuige Dr. C., officier van gezondheid 1ste klasse op non-activiteit, waarnemend-chef van den militairen geneeskundigen dienst te Zwolle, wonende aldaar, overeenkomstig de wijze zijner godsdienstige gezindheid als doopsgezinde;

dat hij op 11 Mei 1911 des voormiddags te ongeveer 8 uur heeft gezien, dat klager, die bij de militaire ziekenkamer te Zwolle sedert 1 Maart 1911 gedetacheerd en zijn, getuige's, oppasser was, in zijn, getuige's, woning aldaar, waar klager om 7¹/₄ uur in dien ochtend had moeten komen, dronken was, naar alcohol rook, met moeite op zijn beenen kon blijven staan en tegen hem, getuige, een vrijpostigen toon aannam; dat klager dien ochtend om 8¹/₂ uur zijn, getuige's, woning heeft verlaten en naar die militaire ziekenkamer, in dienst, moest gaan; dat hij sedert dat tijdstip den klager eerst weder heeft gezien in dien ochtend te ongeveer 11 uur in die ziekenkamer en toen constateerde dat klager, hoewel wat „vreemd” doende, niet meer dronken was; dat hij, getuige, als sedert 1 Mei 1911 op non-activiteit zijnd officier van gezondheid, zelf den klager te dier zake niet kunnende straffen, op 17 Mei 1911 bij den hem in rechten getoonden brief heeft verzocht aan den chef van het Militair Hospitaal te Kampen, waarbij klager -- volgens een door hem, getuige, ontvangen schrijven van den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht -- met ingang van den 18den Mei 1911 zou worden gedetacheerd, om klager wegens diens voormelde dronkenschap te straffen; dat hij daarbij het oog had op klagers dronkenschap in zijn, getuiges, woonhuis alwaar klager geheel vrijwillig oppassersdiensten kwam verrichten en nog niet in dienst was, al ontving klager, die de eenige hospitaal-soldaat in Zwolle was, dan van hem, getuige, wel eens de opdracht om naar een patient te gaan;

Overwegende dat klager -- blijkens het hem betreffend uittreksel uit de straffijst -- op 18 Mei 1911 is gedetacheerd bij het Militair-Hospitaal te Kampen en op dien datum door den waarnemend-chef van dat Hospitaal, den officier van gezondheid 2de klasse J. K. is gestraft geworden met vier dagen provoost, omdat hij, bij de ziekenkamer te Zwolle gedetacheerd zijnde als hospitaal-soldaat, door den waarnemend-chef van den militairen geneeskundigen dienst aldaar, om 9 uur 's morgens in beschonken toestand was aangetroffen (eerste dronkenschap), terwijl hem op dien datum mede is ontzegd het recht om gedurende drie maanden de sabel buiten dienst te mogen dragen;

Overwegende dat de Krijgsraad de opgelegde straf heeft te niet gedaan op grond dat de straffer niet bevoegd was den klager, ter zake van het aangeduide feit, te straffen, vermits dat feit was voorgevallen en ontdekt

op 11 Mei 1911, ten tijde dat klager was gedetacheerd bij de militaire ziekenkamer te Zwolle en hij eerst op 18 Mei 1911 is gekomen onder de bevelen van den (waarnemenden) chef van het Militair Hospitaal te Kampen, straffer ten deze,

Overwegende dat de appellant, tot staving van het door hem ingesteld beroep, heeft aangevoerd:

dat de officier van gezondheid op non-activiteit Dr. C. niet had de bevoegdheid bij artikel 254 van het hospitaal-reglement toegekend aan den officier van gezondheid die aan het hoofd staat van een militair hospitaal, en dat geene bepaling bestaat krachtens welke de chef, onder wiens bevelen de klager op 18 Mei geplaatst was, niet bevoegd zou zijn hem te straffen wegens een krijgstuchtelijk vergrijp gepleegd door hem en ontdekt terwijl hij onder een anderen chef was geplaatst;

Overwegende dat bij geene wettelijke bepaling is geregeld hoe lang duurt de bevoegdheid van den tot straffen geroepen meerdere om de onder zijn bevel staande militairen wegens krijgstuchtelijke vergrijpen te straffen en dat ook niet is bepaald de tijd binnen welke na de ontdekking van een krijgstuchtelijk vergrijp deswege straf kan worden opgelegd;

dat in den regel, zoowel in het belang van den dienst als in het belang van den overtreder, van die bevoegdheid zal worden — en ook behoort te worden gebruik gemaakt zoodra het feit is ter kennis gebracht van den meerdere onder wien de overtreder is geplaatst, en deze de zaak naar eisch heeft onderzocht, en die meerdere dus in de eerste plaats geroepen is tot die handhaving de vereischte tuchtmiddelen aan te wenden als hem zulks noodig voorkomt, of te beslissen dat de verdachte niet schuldig is, of dat de handhaving der krijgstucht eene bestraffing van den schuldige niet vordert;

dat echter datgene wat in den regel geschieden kan en moet, niet altijd mogelijk zal zijn of geschiedt en dat met name in het geval van overplaatsing van hem die zich aan een vergrijp tegen de krijgstucht schuldig maakte, ook al wordt dat vergrijp ontdekt vóórdat hij onder de bevelen van een andere meerdere is gekomen, de bestraffing daarvan zal kunnen geschieden door dengene onder wiens bevelen hij na de overplaatsing zich bevindt, mits door den vorigen chef niet is genomen eene beslissing dat tot het opleggen van straf geen grond aanwezig is;

dat toch in zoodanig geval het niet passend zou zijn, dat aan een militair, die onder de bevelen van den eenen meerdere is gesteld eene straf wordt opgelegd door een ander onder wiens bevelen hij niet meer geplaatst is, terwijl de handhaving der krijgstucht niet gedooft dat het vergrijp niet gestraft wordt doordat vóór de overplaatsing de in de eerste plaats geroepen meerdere nog niet heeft beslist;

Overwegende dat de waarnemend chef van den militairen geneeskundigen dienst te Zwolle, de officier van gezondheid op non-activiteit Dr. C., het vergrijp, waaraan hij den klager heeft schuldig bevonden, nog niet had gestraft toen de klager van onder zijne bevelen werd overgeplaatst onder het bevel van den straffer;

dat hij bij die overplaatsing op den 17den Mei 1911 aan den chef van het militair hospitaal te Kampen schriftelijk berichtende dat hij den klager op den morgen van 11 Mei in besonken toestand had aangetroffen, daarbij schrijft: „U gelieve hem daarvoor zijn verdiende straf te doen ondergaan”;

dat dit verzoek niet kan gelden als overdracht van des schrijvers bevoegdheid aan den chef te Kampen om den klager te straffen, welke bevoegdheid voor overdracht niet vatbaar is, maar dat daaruit voldoende blijkt dat de schrijver niet had genomen de beslissing (bij artikel 10 der

Rechtspleging bij de Landmacht bedoeld) dat de klager onschuldig was;

Overwegende dat derhalve de straffer, toen klager onder zijne bevelen werd geplaatst, kennis nemende van een door dezen vóór dien gepleegd krijgstuuchtelijk vergrijp, bevoegd was te doen wat tot dusverre niet had plaats gehad: beoordeelen of klager zich aan dat vergrijp had schuldig gemaakt en of de handhaving der krijgstuuch bestrafing daarvan eischte;

Overwegende dat uit de opgaven van den klager, in verband met de verklaring van den getuige Dr. C. is gebleken:

dat klager op den 11den Mei 1911 des morgens om half negen de woning van dien getuige te Zwolle in beschonken toestand heeft verlaten en zich te negen uur in de ziekenkamer aldaar aan zijn werk heeft begeven; dat hij toen nog in beschonken toestand verkeerde en bij de komst van den getuige Dr. C. om ongeveer elf uur nog wel wat „vreemd” deed, maar niet meer beschonken was;

dat derhalve klager zijn dienst als hospitaal-soldaat in de ziekenkamer in den morgen van 11 Mei 1911 heeft aangevangen terwijl hij in beschonken toestand verkeerde, zijnde het in de strafreden vermelde, dat hij aldaar om 9 uur in beschonken toestand is aangetroffen door den waarnemend chef van den geneeskundigen dienst- niet geheel juist;

dat echter deze niet geheel juiste omschrijving van het feit niets afdoet van het geblekene: dat hij, als eenig hospitaal-soldaat aan de ziekenkamer te Zwolle geplaatst zijn dienst is komen vervullen terwijl hij door misbruik van sterken drank niet bekwaam was om naar behooren te verrichten wat van hem als hospitaal-soldaat gevorderd werd;

dat dit feit te recht is gestraft met de straf van vier dagen provoost en dat de omstandigheden door klager als verzachtende aangegeven, niet kunnen leiden tot verlichting dier straf;

Overwegende dat derhalve de klacht over de opgelegde straf is ongegrond;

Overwegende dat het verbod om de sabel buiten dienst te mogen dragen in de strafreden aangeduid als de ontzegging van het recht daartoe niet is opgenomen onder de straffen in het Reglement van Krijgstuuch vermeld;

dat derhalve klager in zijn beklag over dat verbod moet worden verklaard niet- ontvankelijk;

Krachtens artikel 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie beschikkende in hooger beroep op de ingediende klacht;

Doet te niet de beschikking van den Krijgsraad in het Vijfde Militaire

Arrondissement, ter hoofdplaats Leeuwarden den $\frac{11 \text{ Juli}}{8 \text{ Augustus}}$ 1911 genomen.

Verklaart des klagers klacht ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt dat de strafreden zal luiden: „Bij de ziekenkamer te Zwolle als „hospitaal-soldaat gedetacheerd zijnde zijn dienst aldaar aangevangen terwijl „hij in beschonken toestand verkeerde;

en dat deze reden, ter vervanging van de bestaande in klagers strafregister zal worden ingeschreven;

Verklaart de klacht niet- ontvankelijk voor zoover die is gericht tegen het verbod om gedurende drie maanden buiten dienst de sabel te dragen;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan den straffer, een aan den klager en een aan den advocaat-fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 27 Juni 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Bij artikel 28 sub 1 en 2 van Hoofdstuk VI deel II der V. K. M. wordt bepaald dat zieke schepelingen verplicht zijn zich door den officier van gezondheid geneeskundig te laten behandelen — voor zoover geen operatief ingrijpen plaats heeft — en dat zij krijgstuclielijk strafbaar zijn, indien zij weigeren zich aan de behandeling te onderwerpen.

Onder „operatief ingrijpen” moet volgens algemeen maatschappelijke begrippen worden verstaan: het wegnemen van deelen van het lichaam, het inbrengen van zelfstandigheden in het lichaam, en het verplaatsen of het veranderen van weefseldeelen of van organen, indien deze kunstbewerkingen gepaard gaan met het langs mechanischen weg opheffen (snijden of knippen) van den normalen samenhang der deelen.

Het Hof vereenigt zich met dit oordeel en verklaart een klacht betreffende een straf opgelegd wegens weigering een voorgeschreven en reeds begonnen geneeskundige behandeling verder te ondergaan, ongegrond. (1)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de ongedagteekende verklaring van een matroos 3de klasse, dienende aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Soerabaia, inhoudende dat hij zich wenschte te beklagen over de straf van zes dagen strafdienst met inhouding der halve soldij, hem 10 April 1913 opgelegd door zijn commandant wegens: „Niettegenstaande hij reeds maandenlang geen „vollen dienst heeft kunnen doen, geweigerd een voorgeschreven en reeds „begonnen behandeling verder te ondergaan”;

Overwegende dat uit de door straffer ingediende nota blijkt dat deze klacht 11 April 1913, dus tijdig, is ingediend;

Gelezen de bij de klacht behoorende bescheiden;

Gelet op het advies van den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, strekkende tot ongegrondverklaring der klacht en bijvoeging van het woord „geneeskundige” vóór het woord „behandeling” in de strafreden;

Overwegende dat uit het gehouden onderzoek is gebleken:

dat de straf, waarover hij zich beklagt, aan klager is opgelegd omdat hij op den 10den April 1913 den hem behandelenden officier van gezondheid weigerde zich te onderwerpen aan een inspuiting van kwik-preparaat, welke die geneesheer hem wilde geven, als vervolg van een reeds begonnen behandeling van uitslag aan voetzolen en onderbenen, welke uitslag door hem (officier van gezondheid) als van syphilitischen aard werd beschouwd, en dit nadat klager van 16 October 1912 tot 10 April 1913 slechts van 24 December 1912 tot 30 Januari 1913 en van 20 Maart tot 3 April 1913 zijn vollen dienst had kunnen doen;

Overwegende dat klager, bij het onderzoek door officieren-commissarissen heeft verklaard dat hij zich 16 October 1912 had ziek gemeld wegens

(1) Zie hiervóór bladz. 246.

(Red. M. R. T.).

vochtblaasjes en vlekjes op zijn lichaam; dat hij toen naar het militair hospitaal te Simpang was gezonden als verdacht wordende aan pokken te lijden, hetgeen hij door den officier van gezondheid hoorde zeggen en op zijn hospitaalbiljet las; dat hij in het hospitaal in de afdeeling voor besmettelijke ziekten werd opgenomen en daar op dezelfde wijze werd behandeld als andere poklijders n.l. met wit poeder; dat hij na 14 dagen naar de afdeeling voor venerische ziekten werd overgebracht en daar door een anderen dokter met onderhuidsche sublimaatsinspuitingen werd behandeld en, na er daarvan 15 te hebben gehad, op 24 December 1912 als genezen werd ontslagen; dat hij toen echter nog steeds uitslag had, hoewel in mindere mate; dat hij van 24 December 1912 tot 30 Januari 1913 zijn volledige dienst deed; dat in dien tijd de uitslag dezelfde bleef en hij geen verschijnselen van syphilis had, genoemd in het door hem geraadpleegde boekje van den officier van gezondheid Dr. VAN DEVENTER; dat hij 30 Januari 1913 koorts kreeg, twee dagen in den ziekenboeg bleef en daarna weder naar het hospitaal te Simpang werd gezonden wegens vlekken op het lichaam, die hij echter zelf niet gezien heeft; dat hij in het hospitaal weder op de zaal voor venerische ziekten werd geplaatst en dat dezelfde dokter, welke hem de vorige keer had behandeld, hem onderzocht en hem zeide ditmaal een smeerkuur te zullen toepassen, omdat de inspuitingen niet hadden geholpen; dat hij die smeerkuur zes weken onderging, in dien tijd ook door den Chef van het hospitaal werd onderzocht, door wien hij hoorde zeggen dat deze geen vlekken bij hem zag; dat hij 20 Maart 1913 uit het hospitaal werd ontslagen en terugkomende aan boord door den officier van gezondheid werd onderzocht dat hij toen nog vlekken aan beenen en voeten had en puistjes in 't gezicht, doch zijn vollen dienst deed tot hij last kreeg van zweertjes aan zijn voeten en een sjanker kreeg; dat hij toen „lichten dienst" deed en voeten en sjanker werden behandeld; dat hij 6 of 7 April 1913 onverwachts bij den dokter werd geroepen en een kwik-inspuiting in de bil kreeg; dat die inspuiting hem pijn deed, zoodat hij 's nachts niet kon slapen en hij er daarom over ging denken of de behandeling wel goed was, daar hij vast overtuigd was geen syphilis te hebben; dat, toen de dokter hem 9 April weder dergelijke inspuiting wilde geven, hij den dokter vroeg om buiten die inspuiting te mogen blijven en, toen de dokter zeide dat dit niet kon, hem gezegd heeft wel behandeling doch geen inspuiting te willen hebben;

dat hij aan straffer heeft medegedeeld dat hij die inspuitingen had geweigerd omdat hij niet syphilitisch was en een schepeling in het hospitaal te Weltevreden met kwik-inspuitingen was behandeld en later bleek dat de man nooit syphilis had gehad; dat hij meent niet strafbaar te zijn voor zijne weigering en tegen de strafreden heeft aan te voeren 1o. dat hij van 24 December 1912 tot 30 Januari 1913 en ook in het einde van Maart nog vollen dienst heeft gedaan en 2o. dat hij niet geweigerd heeft de gewone behandeling voor zijn uitslag te ondergaan, maar alléén de kwikinspuitingen.

Overwegende dat de officier van gezondheid 1e klasse L. J. J., bij het onderzoek door officieren-commissarissen onder eede heeft verklaard, dat, toen hij klager 16 October 1912 naar het hospitaal zond, de diagnose syphilis niet door hem was gesteld, doch dat hem later bleek dat die diagnose in het hospitaal wel was gesteld; dat hij klager de tweede maal naar het hospitaal zond daar hij vermoedde dat klager aan het begin stond van een wederopleving van syphilis; dat hij toen

in het hospitaal weder voor syphilis is behandeld; dat, nadat klager 20 Maart 1913 uit het hospitaal was ontslagen, hij zich eenige dagen later weder ziek meldde met verschijnselen, welke hem noopten om klager, in aansluiting met de diagnose en behandeling in het hospitaal, antisypilitisch te behandelen; dat de diagnose door hem alleen klinisch, niet bacteriologisch of serologisch is vastgesteld;

Overwegende dat door den officier van gezondheid 1e klasse van het Oost-Indische leger W. P. S. S, bij het onderzoek voor officieren commissarissen onder eede is verklaard, dat de diagnose van klagers ziekte in het militair hospitaal alleen klinisch, doch niet bacteriologisch of serologisch is vastgesteld;

Overwegende dat in deel II hoofdstuk VI artikel 28 sub 1 en sub 2 der Verordeningen voor de Koninklijke Marine is bepaald dat zieke scheepelingen verplicht zijn zich door den officier van gezondheid geneeskundig te laten behandelen, voor zoover geen operatief ingrijpen plaats heeft en dat zij krijgstuuchtelijk strafbaar zijn indien zij weigeren zich aan die behandeling te onderwerpen.

Overwegende dat Dr. H. J. LAMÉRIS, hoogleeraar in de faculteit der geneeskunde aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, door het Hof als deskundige gehoord omtrent de vraag: wat te verstaan is onder „operatief ingrijpen,” als zijn gevoelen heeft te kennen gegeven, dat zuiver theoretisch men onder operatief ingrijpen moet verstaan: iedere behandeling, waarbij de normale samenhang der deelen van het lichaam over grootere of kleinere uitgestrektheid wordt opgeheven; dat uit deze definitie zoude volgen dat het inspuiten van vloeistoffen in het lichaam als operatieve behandeling zoude zijn op te vatten; dat men daarmede echter in strijd komt met algemeen gangbare, begrippen; dat toch, volgens de algemeen maatschappelijke opvatting tot operatief ingrijpen gerekend wordt: het wegnemen van deelen van het lichaam, het inbrengen van zelfstandigheden in het lichaam en het verplaatsen of het veranderen van weefseldeelen of van organen, indien deze kunstbewerkingen gepaard gaan met het langs mechanischen weg opheffen (snijden of knippen) van den normalen samenhang der deelen;

Overwegende dat uit dit oordeel, waarmede het Hof zich vereenigt, volgt dat het behandelen met kwikinspuitingen niet is „operatief ingrijpen” zooals bedoeld is in de bovengenoemde bepaling, daar toch die bepaling niet moet worden beschouwd uit een zuiver theoretisch oogpunt, doch wel volgens de algemeen maatschappelijke opvatting;

Overwegende dat klager dus niet gerechtigd was om te weigeren zich aan de behandeling zooals de officier van gezondheid hem die wilde doen ondergaan en derhalve strafbaar was ingevolge artikel 28 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te water, in verband met het bepaalde in artikel 28 deel II Hoofdstuk VI. van de Verordeningen voor de Koninklijke Marine;

Overwegende dat klagers bezwaren tegen de strafreden ongegrond zijn daar hierin te recht gesteld is dat hij reeds maanden lang geen vollen dienst heeft gedaan, al heeft hij in het tijdperk van 16 October 1912 tot 10 April 1913 tweemaal eenigen tijd (n.l. ongeveer zeven weken te zamen) wel vollen dienst gedaan en hij, door te weigeren de kwikinspuiting te ondergaan daarmede weigerde een voorgeschreven en reeds begonnen behandeling verder te ondergaan;

Overwegende dat klager dus op 10 April 1913 te recht is gestraft, dat de opgelegde straf niet te zwaar is voor de gepleegde overtreding en de strafreden die juist weergeeft;

Gezien de artikelen 9-12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 28 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te water en 50 van 's Hof Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die te zijn ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt dat van deze beschikking afschriften zullen worden uitgereikt één aan klager, één aan straffer en één aan den advocaat-fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 27 Juni 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Het Hoog Militair Gerechtshof verklaart een klacht niet-ontvankelijk, overwegende dat het beklag niet is over een feit vallende in de termen der strafwet noch over een opgelegde straf, het Hof niet geroepen zijnde om te oordeelen over de beschikking door het Hoofd van het Departement van Marine gegeven op een verzoek door een onderofficier der zeemacht tot hem gericht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien een schrijven van A. dienende aan boord van Harer Majesteits „Gelderland,” gedagteekend Konstantinopel 18 Mei 1913, houdende dat hij zich wenschte te beklagen bij dit Hof over de door adressant dus genoemde:

„behandeling: dat hij, zich beklagende bij een hoogere militaire autoriteit, in dit geval den Minister van Oorlog a.i. Minister van Marine, over een hem den 24sten April j.l. door den commandeerenden officier van genoemden bodem opgelegde straf met strafreden,

„tot uitslag kreeg, op dit, zijn den 28sten April gedaan verzoek, welk antwoord hem den 15den Mei j.l. door den commandeerenden officier mondeling is medegedeeld:

„Afgezien van de onregelmatige indiening van verzoek kan het niet in „behandeling worden genomen” althans iets van gelijken zin of strekking;”

Overwegende dat bij geene wetsbepaling aan het Hof is opgedragen te oordeelen over behandeling door een militair behoorende tot de zeemacht ondervonden van zijn meerdere buiten de gevallen, waarin zoodanige behandeling van dien aard is dat zij den meerdere strafrechtelijk aansprakelijk zou stellen, in welke gevallen het Hof eerst dan geroepen wordt daarover te oordeelen indien de zaak langs bij de wet aangegeven weg aan 's Hof's oordeel wordt onderworpen;

dat hier van beklag over een feit vallende in de termen der strafwet geen sprake is, adressant zich bij het in den hoofde dezer genoemde schrijven ook niet heeft beklaagd over eene hem opgelegde straf, en het Hof niet geroepen is om te oordeelen over de beschikking door het Hoofd van het Departement van Marine gegeven op een verzoek door een onderofficier der zeemacht tot hem gericht;

Besluit

het beklag van adressant te verklaren niet-ontvanke[lijk]:

En zal van deze beschikking worden mededeeling gedaan aan adressant aan den advocaat-fiscaal en aan Zijne Excellentie den Minister van Oorlog a.i. Minister van Marine. (1)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Vacantie-Commissie.

Resolutie van 11 Juli 1913.

Presideerend lid: Mr. W. C. A. SCHOLTEN.

Leden: H. M. ENGELHARD en C. J. G. DE BOOY.

Het Hoog Militair Gerechtshof geeft te kennen dat het niet bevoegd is een gevraagde strafvervolging in te stellen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een aan den President van het Hoog Militair Gerechtshof gericht request dd. 30 Juni 1913 van A. W. M., boekhandelaar, wonende te den Helder, die daarbij te kennen geeft:

dat hij op 17 Mei j.l. door tusschenkomst van den commissaris van politie, hulp-officier van justitie te den Helder, eene aanklacht heeft ingediend tegen een aldaar wonenden militair der zeemacht en wel ter zake van wederrechtelijk opsluiten van adressants zevenjarig zoontje in een hok, behoorende bij de woning van dien militair, zoolang tot de moeder het kind bijna met geweld kwam en moest opeischen;

dat bedoelde klacht door den officier van justitie te Alkmaar is gesteld in handen van den directeur en commandant der Marine te Willemsoord;

dat adressant, daarna niets van zijn klacht vernemende, zich op 24 Juni j.l. tot laatstgenoemden autoriteit heeft gewend om inlichtingen, waarop hij bij missive van dienzelfden dag No. 2/1631 van de directie der marine te Willemsoord ten antwoord kreeg dat er geen termen waren gevonden om tegen bovengenoemden militair eene strafvervolging in te stellen;

dat deze beslissing het rechtsgevoel van adressant niet bevredigt en hij daarom verzoekt het daarheen te willen leiden dat in deze zaak het recht zijn loop hebbe;

Gelet op het door het Hof ingewonnen advies van den Advocaat-Fiscaal, die van oordeel is dat er geen termen bestaan om meergenoemden militair voor zijn optreden tegen adressant's zoontje op 17 Mei j.l. strafrechtelijk te vervolgen.

Is besloten aan adressant te kennen te geven dat het Hof niet bevoegd is om de door hem gevraagde strafvervolging in te stellen.

(1) In deze resolutie ligt nog opgesloten dat het Hof den Minister van Marine, i. c. niet militair, beschouwt als „meerdere” van een militair der zeemacht, terwijl er verder ook weder uit blijkt dat een militair, gestraft door een commandant van een oorlogschip, direct staande onder de bevelen van den Min. v. Marine, zich over die straf niet kan beklagen bij de *hoogere militaire autoriteit*. Hierin ligt zeker iets tegenstrijdigs.

(Red. M. R. T.)

Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Leeuwarden.

Vonnis dd. 6 Januari 1911.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 24sten Januari 1911.

President: F. STELLENBOOM, Majoor.

Leden: kapiteins M. B. VAN KOETSVELD en B. MULDER; luitenants J. A. KAMP, P. H. RUGERS, N. FEENSTRA en J. W. OOSTERVEEN.

Auditeur-Militair: Mr. O. J. CLUIJSENAER.

Het als militair bij de opgaaf der betalingen en leverantiën aan zijne onderhoorigen, willens en wetens het getal der manschappen hooger opgeven dan het wezenlijk bedraagt.

Het als ambtenaar eene gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt naar aanleiding van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, in zijne bediening is gedaan.

DE KRIJGSRAAD IN HET VIJFDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS LEEUWARDEN,

in de zaak van den auditeur-militair R. O., eischer tegen een sergeant-majoor-administrateur bij een der regimenten infanterie, oud 45 jaren, thans gedetineerd te Leeuwarden.

Gezien de stukken door den eischer met zijne conclusie overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft bekend, dat hij het Rijk in bovengenoemden rang dient en dat hem de krijgsartikelen voor het krijgsvolk te lande zijn voorgelezen;

Overwegende dat aan den beklagde is ten laste gelegd dat hij A. als sergeant-majoor-administrateur bij de derde compagnie van het derde bataljon van het negende regiment infanterie en als zoodanig, ingevolge artikel 167 van het bij Koninklijk Besluit van 7 Februari 1886, No. 14 vastgestelde Reglement van Administratie bij de landmacht van het Koninkrijk der Nederlanden, belast met de werkzaamheden der administratie van die compagnie, willens en wetens op 25 Augustus 1908 te Groningen op den staat, bedoeld bij artikel 262 van voormeld Reglement (staat model No. 25) dier compagnie, dd. 24 Augustus 1908 boven het getal der manschappen, dat die compagnie op laatgemelden datum wezenlijk bedroeg, den miliciensergeant O. (contrôlenummer 752) heeft opgegeven als op dien dag terug van groot verlof onder de wapenen gekomen bij die compagnie en berekend voor soldij, vergoeding van levensmiddelen en brood en verder gedurende de maanden Augustus en September 1908 te Groningen — voor zoover betreft het tijdvak van 15 tot en met 24 September 1908 echter in de legerplaats bij Zeist onder de gemeente Zeist — van dien 25sten Augustus 1908 tot en met 27 September 1908 dagelijks heeft nagelaten deze valsche opgave op de dagelijksche staten (model No. 25) zijner voormelde compagnie buiten werking te stellen, totdat hij op 27 September 1908 te Groningen op staat model No. 25 dier compagnie van 26 September 1908

den milicien-sergeant O. voornoemd, die gedurende dat gansche tijdvak — van 24 Augustus 1908 tot en met 26 September daaropvolgend — niet onder de wapenen was geweest bij die compagnie, als met groot verlof vertrokken heeft vermeld, zijnde elke der voormelde staten (model No. 25) door hem, beklaagde, als sergeant-majoor geteekend voor: „naar waarheid opgemaakt”, en in verband daarmede willens en wetens:

1o. Op 25 Augustus 1908 te Groningen in het administratieboek, voorgeschreven bij artikel 261 pr^o. en sub *a* van voormeld Reglement van Administratie bij de Landmacht, van die compagnie over het jaar 1908, bestemd tot het houden van dagelijksche aantekeningen van personeel, van de veranderingen en bewegingen, welke daarbij plaats hebben en van hetgeen aankomt, ontvangen en genoten is, boven het getal der manschappen, dat die compagnie wezenlijk op den 24sten Augustus 1908 bedroeg, den drager van het controlenummer 752 — zijnde de milicien-sergeant H. O. — heeft opgegeven als op dien dag terug van groot verlof onder de wapenen gekomen bij die compagnie en berekend voor soldij (met inbegrip van vergoeding voor levensmiddelen) en brood en verder gedurende de maanden Augustus en September 1908 te Groningen — voor zooverre betreft de tijdvak van 15 tot en met 24 September 1908 echter in de legerplaats bij Zeist, onder de gemeente Zeist — in dat administratieboek dien milicien-sergeant over het tijdvak van 24 Augustus 1908 tot en met 26 September 1908, op welken dag hij hem als met groot verlof vertrokken heeft gemeld, dagelijks heeft berekend voor soldij, brood en vergoeding voor levensmiddelen, een en ander zooals en in zooverre die milicien-sergeant daarop recht zou hebben gehad, wanneer hij werkelijk bij die compagnie onder de wapenen ware gekomen op dien 24sten Augustus 1908 en sedert dien gebleven tot en met 26 September daaropvolgend;

2o. gedurende de maanden Augustus en September 1908 te Groningen — voor zooverre betreft het tijdvak van 15 September 1908 tot en met 24 September daaropvolgend echter in de legerplaats bij Zeist, gemeente Zeist — op zeven staten, voorgeschreven bij artikel 263 van voormeld Reglement van Administratie bij de Landmacht (staten model 26) dier compagnie over het tijdvak van 24 Augustus 1908 tot en met 25 September daaropvolgend, telkens het getal der manschappen dier compagnie hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg door daarop te vermelden een (milicien)-sergeant, die niet onder de wapenen was;

3o. omstreeks het begin der maand October 1908 te Groningen op de monsterrol van onderofficieren en soldaten, voorgeschreven bij artikel 266 van meergemeld Reglement van Administratie bij de Landmacht, zijner bovenbedoelde compagnie over het derde kwartaal van het jaar 1908 over het tijdvak van 24 Augustus 1908 tot en met 26 September 1908 het getal der manschappen dier compagnie hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg, door daarop te vermelden als van 24 Augustus 1908 tot en met 26 September 1908 bij die compagnie onder de wapenen den milicien-sergeant H. O. voornoemd, die gedurende dien tijd niet bij die compagnie onder de wapenen was geweest en dien sergeant daarop te berekenen over dat tijdvak voor 34 dagen rechtgevende op gewone soldij (waarvan 10 dagen met veldration en 24 dagen met vergoeding voor levensmiddelen), 33 dagen rechtgevende op brood en 11 dagen rechtgevende op kamptoeelage,

B. in de maand September 1908 te Groningen, alwaar hij toen in dienst was als sergeant-majoor-administrateur bij zijne voormelde compagnie van P. O. vader van den milicien-sergeant H. O. meergenoemd, eene gift van vijf en twintig gulden heeft aangenomen, wetende, dat die som hem, be-

klaagde, geschonken werd naar aanleiding van het door hem, beklaagde, in strijd met zijn plicht, als sergeant-majoor-administrateur bewerkstelligen, dat die milicien-sergeant zonder nadeelige gevolgen voor deze kon verzuimen de herhalings-oefeningen, waartoe die sergeant in 1908 onder de wapenen moest komen, zijnde zulks door hem, beklaagde, bewerkstelligd door als sergeant-majoor-administrateur in de administratie zijner compagnie opzettelijk te vermelden, dat daarbij op 24 Augustus 1908 terug van groot verlof onder de wapenen was gekomen en gebleven meergenoemde milicien-sergeant, die inderdaad daarbij niet op dien dag onder de wapenen was gekomen en gebleven;

Gehoord den eischer in zijn eisch en den beklaagde in zijne verdediging;

Overwegende, dat blijkt uit:

1o. enz.

2o. enz.

Overwegende, dat de beklaagde heeft bekend:

dat hij op een dag in de tweede helft van het jaar 1908 te Groningen alwaar hij als sergeant-majoor-administrateur in dienst was bij de toenmalige derde compagnie van het derde bataljon van het negende regiment infanterie, welke na 1 October 1909 is geworden de derde compagnie van het 1ste bataljon van het eerste regiment infanterie, van den commandant der kazernewacht vernomen heeft, dat er aan de infanterie kazerne aldaar een heer en juffrouw waren geweest om hem, beklaagde, te spreken; dat hij in den avond van dien dag tegen 6 ure — na daartoe per telephoon te zijn uitgenoodigd — is gegaan naar het aan den Singel te Groningen gelegen huis van P. O., alwaar hij toen trof diens zoon, den toen in burgerkleeding zijnden milicien-sergeant van zijn, beklaagde's, compagnie H. O. en diens jonge vrouw, die aan hem, beklaagde, vroegen of er voor H. O. geen mogelijkheid was om vrij te komen van de herhalingsoefeningen, waartoe deze op 24 Augustus 1908 onder de wapenen zou moeten komen, hetgeen aan dien milicien-sergeant en diens vrouw zeer ongelegen kwam wijl zij op 1 September 1908 te Almelo zouden openen eene nieuwe zaak in sigaren enz.; dat hij, beklaagde, daarop zeide daaromtrent niet aanstonds eene beslissing te kunnen nemen; dat er bij dat onderhoud over geld of eene gift niet is gesproken; dat hij, beklaagde, vervolgens van dien H. O. verschillende brieven heeft gekregen met de vraag of hij, beklaagde, al eene beslissing had genomen omtrent voormelde opkomst onder de wapenen, welke brieven door hem, beklaagde, onbeantwoord werden gelaten; dat hem vervolgens door voornoemden P. O. per telephoon werd gevraagd of hij, beklaagde, reeds eene beslissing had genomen omtrent het al- of niet onder de wapenen komen van diens zoon, waarop hij, beklaagde, wijl toen de wachtcommandant in de nabijheid van hem bij de telefoon stond, heeft geantwoord, dat hij daaromtrent wel schriftelijk zou berichten; dat hij dan ook aan dien P. O. heeft geschreven een briefje, met de mededeeling, dat diens bovenbedoelde zoon niet onder de wapenen behoefde te komen; dat hij, beklaagde, dat briefje van dien P. O. terugontving met de daarop geschreven mededeeling, dat hij, beklaagde, daarvoor als belooning f 25.— zou ontvangen; dat hij, beklaagde, verder niet heeft gedacht aan die belooning, doch, zooals hij reeds besloten had voordat hij van die belooning wist en uit goedheid om dien milicien-sergeant en diens moeilijke omstandigheden ter wille te zijn, in de administratie zijner compagnie dien milicien-sergeant heeft vermeld als op 24 Augustus 1908 onder de wapenen gekomen en sedert dien tot en met 26 September 1908 gebleven bij die compagnie; dat hij daarom op 25 Augustus 1908 te Groningen op den hem in rechte getoonden staat (model No. 25)

zijner compagnie van 24 Augustus 1908 dien milicien-sergeant O., controle nummer 752, stamboeknummer 5119, heeft vermeld als „terug van groot verlof” onder de wapenen gekomen bij die compagnie en berekend voor soldij (met inbegrip van vergoeding van levensmiddelen) ad f 0.82 en voor één ration brood van 0.6 K.G. waarna hij als „bedrag van het aankomende op heden” op dien staat in de kolom „heden” van de soldij heeft ingevuld f 35.48 en van de rations brood van 0.6 K.G. 119, welke eindcijfers hij verkreeg door voormelde voor O. genoteerde soldij en ration in rekening te brengen bij het aankomende volgens den staat van den vorigen dag; dat hij op al de hem in rechte getoonde staten (model No. 25) zijner compagnie, volgende op dien van 24 Augustus 1908 en tot en met dien van 26 September 1908, het cijfer van den vorigen dag heeft overgenomen en in de afrekening opgenomen, totdat hij op 27 September 1908 te Groningen op bovenbedoelden staat van 26 September 1908 dien milicien-sergeant heeft vermeld als „met groot verlof” en samen met een anderen milicien-sergeant, K., heeft berekend voor soldij in de kolom „morgen minder” ad f 1.64 en voor brood van 0.6 K.G. in de kolom „heden minder” ad 2 rations, zijnde voor elk dier beide sergeanten voor soldij f 0.82 en voor brood 1 ration; dat hij alle de voormelde staten, door hem als sergeant-majoor voor „naar waarheid opgemaakt” geteekend, willens en wetens valschelijk heeft opgemaakt, door daarop te berekenen als onder de wapenen zijnde dien milicien-sergeant O., die inderdaad op de dagen in die staten vermeld niet onder de wapenen was; dat hij elken dier staten heeft opgemaakt op den dag volgenden op dien daarop vermeld en te Groningen, behalve van 15 tot en met 24 September 1908 toen hij dit deed in de Legerplaats bij Zeist onder die gemeente; dat hij om diezelfde reden in het hem in rechte getoonde en door hem als sergeant-majoor-administrateur gehouden administratieboek zijner voormelde compagnie over het jaar 1908 onder dagteekening van 24 Augustus 1908 heeft vermeld als op dien dag terug van groot verlof onder de wapenen gekomen bij die compagnie den drager van het contrôle nummer 752, zijnde die milicien-sergeant O., waarna hij in de kolom „Bedrag van het aankomende wegens soldij enz.” heeft ingevuld f 35.48 en in de kolom rations brood van 0.6 K.G. 119, in welke bedragen begrepen waren de soldij en het brood voor dien O. berekend; dat hij bij alle aanteekeningen, in dat administratieboek volgende op die van 24 Augustus 1908 en tot en met die van 26 September 1908, willens en wetens het bij die aanteekening van 24 Augustus 1908 te veel — namelijk voor dien O. berekende — heeft overgenomen, totdat hij op 27 September 1908 onder dagteekening van 26 September 1908 in dat boek heeft vermeld, dat controlenummer 752 (zijnde den milicien-sergeant O.) weder met groot verlof vertrokken was; dat hij alle die aanteekeningen stelde op den dag volgende op dien daarbij vermeld en wel te Groningen, behalve van 15 tot en met 24 September 1908 toen hij dat deed in de Legerplaats bij Zeist onder die gemeente; dat hij wederom om diezelfde reden op de voorzijde van den staat (model No. 25) zijner compagnie van 25 Augustus 1908 achter „sergeanten” met 57 cents soldij per dag heeft ingevuld: in de kolom „onderofficieren en soldaten in het genot van soldij met vergoeding van levensmiddelen” 4, in de kolom „Aankomende soldij enz.” f 3.28 en in de kolom rations brood van 0.6 K.G. 3, in welke totalen hij had vermeld en uitgetrokken voor brood en soldij dien milicien-sergeant O., waarna door hem, beklagde, op de achterzijde van dien staat als aankomende bedragen zijn vermeld de cijfers daaromtrent op de staten (model No. 25) en in het administratieboek opgenomen; dat hij op

diezelfde wijze is doorgegaan, met alle daaropvolgende staten (model N°. 26) zijner compagnie totdat hij op den staat (model N°. 26) van 30 September 1908 het aantal sergeanten rechthebbende op een soldij van 57 cents heeft opgegeven als 3, daarbij rekening houdende er mee, dat hij dien milicien-sergeant O. in het administratieboek en op staat (model N°. 25) zijner compagnie had vermeld als op 26 September 1908 met groot verlof vertrokken; dat hij op tijd en plaats als zijn telastgelegd die hem in rechte getoonde zeven staten (model N°. 26) zijner compagnie de datis 25 en 31 Augustus, 5, 10, 15, 19 en 25 September 1908 heeft opgemaakt en als door hem „naar waarheid opgemaakt” heeft geteekend; dat hij de boven zijne „voldaan”-teekening uitgedrukte bedragen heeft ontvangen en telkens het door hem te veel, als voor dien milicien-sergeant O. uitgetrokkene, ontvangene ten eigen bate heeft aangewend; dat hij omstreeks het begin van October 1908 te Groningen op de hem in rechte getoonde monsterrol van onderofficieren en soldaten zijner compagnie over het derde kwartaal van 1908 dien milicien-sergeant O. heeft vermeld als bij die compagnie van 24 Augustus 1908 tot en met 26 September 1908 onder de wapenen zijnde en berekend voor 34 dagen rechtgevende op gewone soldij (waarvan 10 dagen met veldration en 24 dagen met vergoeding van levensmiddelen) voor 33 dagen rechtgevende op brood en 11 dagen op zoogenaamde „kamptoelage”, alles, wetende dat die milicien-sergeant gedurende dien tijd niet onder de wapenen was geweest; dat hij vervolgens in September 1908, nadat de lichting, waarmede die milicien-sergeant onder de wapenen had moeten komen, reeds met groot verlof vertrokken was, op een avond het ten name van dien milicien-sergeant gestelde zakboekje heeft gebracht naar diens vader te diens huize te Groningen, alwaar hij toen trof den hem in rechte getoonden getuige P. O. en diens vrouw; dat hij aldaar en alstoen van dien P. O. heeft aangenomen f 25 in één bankbiljet, wetende dat dit was eene gift aan hem, beklaagde, door dien O. geschonken naar aanleiding van het door hem, beklaagde, in strijd met zijn plicht als sergeant-majoor-administrateur bewerkstellingen, dat die milicien-sergeant O. zonder nadeelige gevolgen voor deze had kunnen verzuimen de herhalings-oefeningen, waartoe die sergeant in 1908 onder de wapenen had moeten komen; dat zulks door hem, beklaagde, was bewerkstelligd gelijk door hem boven verklaard;

Overwegende, dat door na te noemen getuigen onder eede is verklaard:
1o. H. O., sigarenhandelaar, wonende te Almelo:

dat hij indertijd eene oproeping ontving om van 24 Augustus 1908 tot 26 September daaropvolgend als milicien-sergeant voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen bij zijn korps, de derde compagnie van het derde bataljon van het negende regiment infanterie te Groningen; dat hij destijds pas een sigarenzaak te Almelo had ingericht, welke op 1 September 1908 geopend zou worden, waarbij hij gaarne wilde tegenwoordig zijn; dat hij daarom in den zomer van 1908 zich met zijne jonge vrouw heeft begeven naar Groningen en naar de infanterie-kazerne aldaar ten einde met den hem in rechte getoonden beklaagde, dien hij herkent als den sergeant-majoor-administrateur H. zijner compagnie, te beraadslagen hoe hij, getuige, vrij kon komen van die herhalingsoefeningen; dat hij den beklaagde toen niet in die kazerne te spreken kon krijgen, dat hij zich niet herinneren kan, dat de beklaagde in den loop van dien dag door hem of een der zijnen telephonisch uitgenoodigd is geworden om te komen aan het te Groningen gelegen huis zijns, getuige's, vader P. O.; dat echter de beklaagde dien avond aan dat huis is gekomen en aldaar

heeft gesproken met hem, getuige, en zijne vrouw, die den beklaagde zeiden, hoe lastig het voor hem, getuige, die op 1 September 1908 een nieuwe zaak in Almelo openen wilde, was om voor die herhalings-oefeningen op te komen en vroegen of er geen mogelijkheid bestond voor hem, getuige, om niet op te komen, waarop beklaagde te kennen gaf, dat zulks bezwaarlijk gaan zou; dat hij, getuige, en zijne vrouw den beklaagde nog eens zeiden hoe ongelegen aan hen die opkomst wezen zoude, waarop de beklaagde eindigde met te zeggen, dat hij daaromtrent zich wilde beraden doch nog geen beslissing nemen kon; dat hij nimmer en dus ook niet bij voormeld onderhoud, waarbij hij, getuige, in burgerkleeding was, aan den beklaagde eenig geld heeft beloofd of gegeven; dat hij kort na dat onderhoud naar Almelo is teruggegaan, na tot zijnen vader, P. O. te hebben gezegd, dat deze het nu verder met den beklaagde in orde brengen moest; dat hij zich niet herinneren kan daarna aan den beklaagde geschreven te hebben; dat hij kort voor het tijdstip, waarop hij onder de wapenen had moeten komen, van den beklaagde bericht ontvangen heeft, dat hij, getuige, niet behoefde op te komen; dat hij dan ook niet op 24 Augustus 1908 en volgende dagen onder de wapenen is gekomen en gebleven en geenerlei soldij of brood over dien tijd van 24 Augustus tot 26 September 1908 heeft genoten; dat hij na 1906 toch geen dag als militair heeft gediend; dat hij niet weet of den beklaagde voor diens bemoeiingen, dat hij, getuige, niet had behoeven op te komen, voor die herhalingsoefeningen, iets is betaald geworden;

20. P. O., koffiehandelaar, wonende te Groningen:

dat zijn hem in rechte getoonde zoon H. O., die als milicien-sergeant in 1908 voor herhalingsoefeningen onder de wapenen moest komen te Groningen, juist gedurende den daarvoor bepaalden tijd, op 1 September 1908, te Almelo eene zaak in sigaren zou openen, waarbij die H. gaarne tegenwoordig wilde wezen; dat H. daarom trachtend om vrij te komen van die herhalingsoefeningen, zich daartoe in verbinding heeft gesteld met den sergeant-majoor H. zijner compagnie; dat eenigen tijd voor het tijdstip, waarop H. onder de wapenen zou moeten komen, deze met diens jonge vrouw te Groningen is gekomen en hem, getuige, heeft medegedeeld, dat hij, getuige, aan den sergeant-majoor H. f 25.— moest geven en dat hij, H., dan niet behoefde op te komen; dat hij zich niet herinnert telephonisch met dien sergeant-majoor gesproken te hebben, maar wel dat hij een briefje kreeg, waarop die sergeant-majoor hem mededeelde, dat zijn, getuige's, zoon H. in 1908 niet onder de wapenen behoefde te komen; dat hij toen op dat briefje heeft geschreven, dat hij dien sergeant-majoor voor diens bemoeiingen in deze f 25.— geven zoude, waarop hij onmiddellijk dat briefje aan den bringer daarvan liet teruggeven; dat eenigen tijd daarna op een avond ten zijnen huize te Groningen, bij hem en zijne vrouw de sergeant-majoor H. is gekomen; dat hij zich niet herinnert, dat die sergeant-majoor toen bij zich had een boekje, zooals het hem, getuige, in rechte getoonde zakboekje; dat hij toen aan dien sergeant-majoor als belooning voor diens bemoeiingen, dat zijn, getuige's, zoon H. niet in 1908 voor herhalingsoefeningen behoefde op te komen, namens dien zoon heeft ter hand gesteld f 25.— welk bedrag door dien sergeant-majoor werd aangenomen; dat hij zich niet herinneren kan of hij die gift deed voor of na dien tijd, dat die zoon onder de wapenen had moeten komen;

Overwegende, dat uit na te melden ten processe voorhanden en aan den beklaagde voorgehouden stukken blijkt:

a. uit den staat (model No. 25) van 24 Augustus 1908 van de 3e com-

pagnie 3e bataljon 9e regiment infanterie, door den beklagde als sergeant-majoor onderteevend als naar waarheid opgemaakt, dat daarin, onder het contrôle-nummer 752, voorkomt de milicien-sergeant O. (stamboeknummer 5119) als „terug van groot verlof” en dat achter dien sergeant is ingevuld in de kolom soldij met inbegrip van vergoeding wegens gemis van levensmiddelen als „heden meer” 0.82 en in de kolom brood van 0.6 Kg. als „heden meer” 1 ration, na welke invulling als bedrag van het aankomende op heden is vermeld in de kolom „heden” van de soldij enz. 35.48 en in de kolom „heden” van het brood van 0.6 Kg. 119 rations, welke eindcijfers zijn verkregen door voormelde soldij en ration als „heden meer” vermeld, in rekening te brengen bij het aankomende volgens den staat van den vorigen dag;

uit de 33 staten (model No. 25) dier compagnie volgende op den voormelden van 24 Augustus 1908 en alle door den beklagde als sergeant-majoor onderteevend als naar waarheid opgemaakt, dat daarin telkens het cijfer van den vorigen dag is overgenomen en in de afrekening opgenomen, terwijl op dien staat van 26 September 1908 de voornoemde milicien-sergeant met een anderen milicien-sergeant, K. is vermeld als „met groot verlof” en het hem en dien K. komende: wegens soldij, ten bedrage van 0.82 voor ieder, is gebracht in de kolom „morgen minder” der soldij met een bedrag van 1.64 en wegens brood is gebracht in de kolom „heden minder” van het brood van 0.6 Kg. met 2 rations;

b. uit het administratieboek der 3e compagnie 3e bataljon 9e regiment infanterie over het jaar 1908, dat daarin in de afdeeling „Personeel, Dagelijksche aantekening van de sterkte, van de veranderingen en bewegingen, en van hetgeen aankomt en ontvangen en genoten is” onder den dag van 24 Augustus 1908 is vermeld als „terug van groot verlof” onder meer No. 752 — zijnde het contrôle-nummer van den milicien-sergeant O. voornoemd blijkens de ten processe voorhanden aan den beklagde voorgehouden contrôlelijst betreffende dien sergeant; voorts dat achter die vermelding voorkomt als „bedrag van het aankomende wegens soldij enz.” 35.48 en als getal rations brood van 0.6 Kg. 119, en dat die beide cijfers bij de bedragen voor soldij en brood over de volgende dagen zijn doorberekend totdat onder den dag van 26 September 1908 is vermeld dat o. m. No. 752 (zijnde die milicien-sergeant) „met groot verlof” is gegaan;

c. uit den staat, houdende berekening van het aankomende op 25 Augustus 1908 (model 26) van de 3e compagnie, 3e bataljon 9e regiment infanterie, onderteevend door den commandant dier compagnie, met machtiging op den beklagde om het van 21 tot 25 Augustus aankomende geld ad f 174.68 te ontvangen en daarvoor te quiteeren en voor „voldaan” geteekend door den beklagde, dat daarin op de voorzijde vermeld zijn 4 sergeanten met 57 cents soldij per dag, en het genot van soldij met vergoeding van levensmiddelen, waarachter is ingevuld in de kolom „Aankomende soldij enz.” 3.28 en in de kolom rations brood van 0.6 Kg. 3, na welke invulling als „totaal-generaal” is vermeld in de kolom „Aankomende soldij enz.” 43.91½ en in de kolom rations brood van 0.6 Kg. 120, welke totalen zijn verkregen door het voor voornoemde sergeanten wegens soldij en brood uitgetrokkene in rekening te brengen bij de overige in die kolommen voorkomende posten; voorts dat de op de achterzijde van dien staat onder den dag van 25 Augustus als aankomende bedragen wegens soldij enz. en brood voorkomen diezelfde totalen van achtereenvolgens 43.91½ en 120, terwijl onder den dag van 24 Augustus als aankomende bedragen wegens soldij enz. en brood zijn ingevuld respectievelijk de cijfers 35, 48

en 119, welke daaromtrent voorkomen zoo op den bovengemelden staat (model No. 25) van 24 Augustus 1908 als in het bovengemelde administratieboek onder dien datum; ten slotte, dat het voormelde bedrag van het aankomende in geld ad f 174.68 is verkregen door in rekening te brengen na aftrek van inhoudingen en stortingen, het als aankomende wegens soldij enz. onder 24 en 25 Augustus uitgetrokken;

uit de zes staten (model No. 26) dier compagnie, volgende op den voormelden van 25 Augustus 1908 en alle ondertekend door den commandant dier compagnie en den beklaagde als die van 25 Augustus 1908, dat daarin op de achterzijde telkens als aankomende bedragen wegens soldij enz. en brood zijn ingevuld de cijfers daaromtrent bij die data voorkomende zoo op bovengemelde staten (model No. 25) als in voormeld administratieboek en dat telkens het boven beklaagdes „voldaan” teekening uitgedrukte bedrag van het aankomende in geld is verkregen door in rekening te brengen, na aftrek van inhoudingen en stortingen, het als aankomende wegens soldij enz. uitgetrokkene op die data;

d. uit de monsterrol van onderofficieren en soldaten van de 3de compagnie 3de bataillon 9de regiment infanterie over het 3de kwartaal van 1908, den 1ste October 1908 geteekend door den commandant dier compagnie H. C. van der L. dat daarin is vermeld achter „het nummer op de controle” 752 in de kolom „namen en stamboeknummers”, „O. 5119”, waarachter is ingevuld „24 Augustus terug” en „26 September met groot verlof,” en voorts als getal dagen rechtgevende: op gewone soldij totaal 34 (waarvan 10 met veldration en 24 met vergoeding) op brood van 0.6 K.G. 23 en van 0.75 K.G. 10 en op toelage bij kampeeren enz. 11, terwijl in de kolom van dien sergeant komende „soldij per dag (in centen)” is ingevuld: 57;

Overwegende dat door na te noemen getuigen onder eede is verklaard:

1o. J. G. L. kapitein bij het 5de regiment infanterie, wonende te Amersfoort:

dat hij in 1908 tot November van dat jaar commandant was der toenmalige 3de compagnie van het 3de bataljon van het 9de regiment infanterie te Groningen, waarbij de beklaagde als sergeant-majoor-administrateur diende; dat er bij die compagnie meerendeels onbetrouwbaar kader diende, hetwelk hij, getuige, steeds moest nagaan, waardoor hij den beklaagde in diens administratieve werkzaamheden, vooral in tijd van manoeuvre of wanneer er lichtingen voor herhalingsoefeningen onder de wapenen waren, zeer weinig controleerde; dat hij dan ook niet iederen dag controleerde de staten (model No. 25), alvorens deze te teekenen;

dat hij de hem in rechte getoonde staten (model No. 25) zijner toenmalige voormelde compagnie van 24 Augustus 1908 tot en met 26 September daaropvolgende heeft geteekend voor „nagezien, in orde bevonden en dus bekrachtigd;” dat hij die staten van 24 Augustus 1908 en van 26 September 1908 in de binnenzijde waarvan de milicien-sergeant O. met name is gemeld respectievelijk als „terug van groot verlof” en „met groot verlof”, vermoedelijk niet heeft opengeslagen, zoodat het hem niet opgevallen is, dat daarin die milicien-sergeant vermeld stond; dat hij ook de hem in rechte getoonde staten (model No. 26) zijner toenmalige voormelde compagnie van 25 en 31 Augustus, 5, 10, 15, 19, 25 en 30 September 1908 heeft geteekend te goeder trouw en in de veronderstelling, dat deze alle naar waarheid waren opgemaakt, zonder deze staten voldoende goed te controleren; dat hij gedurende ruim drie jaren als compagniescommandant met den beklaagde als sergeant-majoor-administrateur samen heeft gewerkt en wist, dat de beklaagde, die overigens goed bij hem, getuige, aangeschreven stond, sterk „dronk”;

20. H. C. v. d. L., eerste luitenant bij het eerste regiment infanterie, wonende te Groningen:

dat hij als oudste luitenant bij de toenmalige derde compagnie van het derde bataljon van het negende regiment infanterie te Groningen — bij afwezigheid met verlof van kapitein L. zijn compagnies-commandant — als zoodanig heeft geteekend de hem, getuige, in rechte getoonde monsterrol van onderofficieren en soldaten dier compagnie over het derde kwartaal van 1908, zonder die monsterrol te controleeren, open te slaan en door te bladeren;

Overwegende, dat wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld aan een en ander:

het sub *A.* telastgelegde door beklagde's bekentenis bevestigd en aangevuld door den inhoud der verklaring van getuige H. O. en der overgelegde sub *a.*, *b.*, *c.* en *d.* vermelde stukken; en het sub *B.* telastgelegde door beklagdes bekentenis bevestigd en aangevuld door den inhoud der verklaringen van getuigen P. O. en H. O.;

Overwegende, dat de opgaven in de voormelde door den beklagde opgemaakte staten (model No. 25) inhoudende opgaaf der betalingen en leverantiën aan zijne onderhoorigen, den grondslag vormen van de om de vijf (vier, zes) dagen opgemaakte staten (model No. 26), hiervoren vermeld onder *c.* en van de aantekeningen in het administratieboek en op de monsterrol (hiervoren vermeld respectievelijk onder *b.* en *d.*), zoodat beklagde, door de eenmaal verkeerd door hem opgegeven cijfers in laatstgemelde stukken over te nemen, slechts volhardde bij de te hooge opgaven door hem gedaan;

Overwegende, dat beklagde, krachtens artikel 167 van voormeld Reglement van Administratie bij de Landmacht, als sergeant-majoor belast was met de werkzaamheden van de administratie der compagnie, welke wel, krachtens diezelfde bepaling, gevoerd wordt door den compagnies-commandant, maar waarbij de sergeant-majoor, overeenkomstig het model van den staat (model No. 25), dien staat moet opmaken en door zijne ondertekening verklaart, dat hij het daarop (aan beide zijden) ingevulde naar waarheid heeft opgemaakt;

Overwegende, dat derhalve beklagdes aansprakelijkheid voor de juistheid van het door hem opgegevene, uit den inhoud van die door hem geteekende staten (model No. 25) ontwijfelbaar voortvloeit;

Overwegende, dat blijkt uit de verklaring van den getuige L., dat deze bij het ondertekenen der door beklagde gedane opgaven niet steeds voldoende goed heeft gedaan, wat hij, blijkens de door hem ondertekende woorden had behooren te doen en uit de verklaring van den getuige v. d. L., dat deze bij het ondertekenen der op voormelde door beklagde opgemaakte monsterrol voorkomende verklaring, dat de in die monsterrol vermelde veranderingen en bewegingen werkelijk zoo zijn voorgevallen, zich niet heeft overtuigd en evenmin getracht heeft zich te overtuigen van de juistheid der in die monsterrol vermelde veranderingen en bewegingen;

Overwegende dat dit ontbreken van voldoende toezicht op beklagdes administratieve werkzaamheden aanleiding geeft om hem eene niet zware straf op te leggen ter zake van het sub *A.* telastgelegde en bewezen verklaarde;

Gezien de artikelen 9, 10, 55, 57, 58, 84, 91, 363 pr^o. en sub 20 en 27 van het Wetboek van Strafrecht; 1, 2, 13 en 195 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1, 4, 7, 13, 15 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. No. 191), gewijzigd bij artikel 9 der Wet van

15 April 1886 (Stbl. No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;
Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart den beklaagde schuldig aan:

A. het als militair bij de opgaaf der betalingen en leverantiën aan zijne onderhoorigen, willens en wetens het getal der manschappen hooger opgeven dan het wezenlijk bedraagt, vier en dertig malen gepleegd door een onderofficier;

B. het als ambtenaar eene gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt naar aanleiding van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, in zijne bediening is gedaan;

Veroordeelt den schuldig verklaarde tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden en tot eene gevangenisstraf van twee maanden;

Degradeert hem en brengt hem terug tot den stand van soldaat;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde sedert den tienden December 1910 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht in mindering zal strekken eerst van de militaire gevangenisstraf en daarna zoo noodig van de gevangenisstraf die bij het vonnis is opgelegd.

Veroordeelt hem in de kosten en misen der justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis d.d. 23 Januari 1914.

(Geapprobeerd door het H. M. G. bij resolutie van 13 Februari 1914).

President: majoor W. F. RUEMPOL.

Leden: de kapiteins A. KAPTEIN en Jhr. H. VAN PANHUIJS en de luitenants
J. J. VAN SANTEN, Mr. Dr. J. S. BARBAS, G. LAND en R. K. LANKENAU.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Art. 367 W. v. S. Door schuld der beklaagden, deel uitmakende van het gewapende geleide, belast met de overbrenging en bewaking van een uit Oost-Indië naar Nederland per stoomschip „Rembrandt” der Maatschappij „Nederland” overgevoerd wordend, veroordeeld fuselier, was die veroordeelde te Genua van dat schip ontsnapt.

De ontkenenis van den eersten beklaagde als zoude hij op het oogenblik der ontsnapping zelf met de bewaking van den veroordeelde zijn belast, kan als verdediging niet baten, nu hem te Batavia opdracht was gegeven den gevangene te bewaken en eene uitdrukkelijke lastgeving, telkens wanneer hij daarna moest bewaken, onnoodig was. Maximum straf.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT,
HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den auditeur-militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat J. D. oud 26 jaar, en J. H. oud 24 jaar beiden soldaat bij de koloniale reserve in garnizoen te Nijmegen, gerequireerde in persoon voor den Krijgsraad zijn gesteld ter zake:

dat het aan hun schuld te wijten is dat op 25 October 1913 te Genua aan boord van het Nederlandsche stoomschip „Rembrandt” de krachtens rechterlijke uitspraak van de vrijheid beroofde fuselier W. C. T. met wiens bewaking zij als ambtenaren (tot de gewapende macht behoorende) belast waren, is ontsnapt, dat immers, toen de sergeant C. RUMKORF, die als transport-commandant was aangewezen om den gevangene naar Nederland over te brengen, hen ter reede van Genua belast had met de bewaking van genoemden T. die voor eenige oogenblikken uit de verzekerde bewaring was ontsloten, zij hem niet hebben bewaakt, ten gevolge waarvan hij de gelegenheid heeft gekregen om van boord te ontvluchten, hetgeen hij gedaan heeft;

Overwegende dat beklagden hebben opgegeven:

J. D.:

Te Batavia was mij de opdracht gegeven dat ik den soldaat T. moest helpen bewaken. Den 24 October 1913 's-avonds kwam het stoomschip Rembrandt te Genua aan. Tegen 9 uur à 9.30 v.m. van den 25sten October 1913 ging ik met beklagde H. de fuseliers ARTS en OUDSHOORN aflossen die den arrestant T. bewaakten, welke laatste toen niet meer in de cel opgesloten zat. Tegen 10.30 v.m. van dien morgen ging ik zonder toestemming van den sergeant RUMKORF en zonder iets ook tegen beklagde H. te zeggen van boord weg. Ik liet T. achter onder bewaking van beklagde H. Toen ik na ongeveer een half uur aan boord terugkwam, hoorde ik aan de valreep dat T. van boord verdwenen was en dat de sergeant R. met een patrouille de stad was ingegaan. 's Avonds ongeveer 9 uur ontmoette ik in een herberg in de nabijheid van de haven den ontvluchten T.

en J. H.:

Ik beken mij aan het te last gelegde te hebben schuldig gemaakt. De sergeant RUMKORF had aan mijn medebeklaagde, mij en de fuseliers OUDSHOORN en ARTS gezegd, dat wij den gevangene T. moesten bewaken en wel twee aan twee. Omstreeks 9 uur in den morgen van 25 October 1913 heb ik met mijn medebeklaagde de fuseliers OUDSHOORN en ARTS afgelost. De sergeant had ons gezegd, dat wij bij den gevangene moesten blijven en hem goed moesten bewaken. Toen ik mijn behoefte ging doen, zag ik beklagde D. niet. Ik kon het niet langer uithouden en daarom ging ik naar het privaat. Ik heb hem niet gewaarschuwd, dat ik naar het privaat ging.

Overwegende dat ten processe is overgelegd de marschorder waarbij aan den sergeant der infanterie CORNELIS RUMKORF op 1 October 1913 te Batavia door den commandant van het subsistentenkader te Batavia krachtens machtiging van het Departement van Oorlog van 15 Augustus 1913 wordt opgedragen om met het stoomschip „Rembrandt” van de Stoomvaartmaatschappij Nederland dat den 2den October 1913 van Tandjong Priok vertrekt naar Nederland terug te keeren; dat aan ommezijde van die marschorder de navolgende aantekening is gesteld: De sergeant der infanterie RUMKORF alg. Stbk. No. 63450/7070 wordt aangewezen als transportcommandant en is tevens belast met het overbrengen en de bewaking van den Europ. fuselier (veroordeelde) T. alg. Stb. No. . . . . Hem worden toegevoegd als gewapend geleide: de Europ. fuselier OUDSHOORN No. 68589, de Europ. fuselier ARTS No. 68590, de Europ. fuselier H., de Europ. fuselier D. Batavia, den 1sten October 1913, de plaatselijke commandant, de oudste troepenofficier ter plaatse; w.g. (onleesbaar).

Overwegende dat als getuigen onder eede hebben verklaard:

1o, G. M. O. soldaat bij de Koloniale Reserve:

Te Batavia werd ons medegedeeld dat wij, H., A., D. en ik belast werden met de bewaking van den gevangene T. Den 24sten October 1913 kwamen wij des avonds te Genua aan. Den volgenden morgen omstreeks 7 uur v.m. werd T. uit zijn cel vrijgelaten. T. werd toen gesteld onder bewaking van mij en den soldaat ARTS. Wij zouden de bewaking op ons hebben tot ongeveer half acht, acht uur, op welk uur we zouden worden afgelost door D. en H. Deze aflossing vond echter eerst ongeveer 10 uur v.m. plaats. Na mijn aflossing kregen ARTS en ik van den sergeant RUMKORF permissie om de stad in te gaan. Toen de boot 's avonds weer vertrok mankeerde de gevangene T. aan boord.

en 2o. C. RUMKORF, zonder beroep te Amsterdam:

Te Batavia was mij door de militaire overheid opgedragen het transport naar Nederland en de bewaking gedurende de reis van den door den Krijgsraad veroordeelden fuselier T. De fuseliers D., H., OUDSHOORN en ARTS waren mij aangewezen als transport ter bewaking van T. Twee October 1913 aanvaardde dit transport de reis van Tandjong Priok naar Amsterdam, per stoomschip „Rembrandt” van de Maatschappij „Nederland”. In den avond van 24 October 1913 ± 10 uur naderden wij de haven van Genua. Op 25 October 1913 te 7 uur in den morgen namen ARTS en OUDSHOORN van D. en H. de bewaking der cel van T. ingevolge mijn last over. Om half acht rapporteerde de fuselier O. mij, dat er in de cel van T. ondragelijk veel stof was als gevolg van het lossen, weshalve hij mij verzocht T. in de gelegenheid te mogen stellen buiten de cel te gaan eten en zich te reinigen. Ik vond dit goed, maar gelastte de bewaking goed toe te kijken en zorg te dragen, dat T. niet aan dek kwam, maar beneden bleef. Ingevolge de regeling, die ik met de 4 voornoemde fuseliers getroffen had, werden O. en A. om 10 uur 15 v.m. afgelost door de fuseliers D. en H., die dienst moesten doen tot 2 uur 15 minuten n.m. Ik heb tegenover hen het bevel herhaald zorg te dragen, dat T. niet aan dek kwam, maar beneden bleef. Bij de overneming van die wacht heb ik mij overtuigd, dat T. nog beneden was. Zelf ben ik aan den valreep gaan staan, om aldaar de wacht te houden. Even voor half elf zag ik boven aan dek den fuselier H. over de reeling kijken. Toen ik mij naar beneden had begeven, kwam ik tot de ontdekking, dat T. verdwenen was. H. die mij vergezelde, ontstelde hevige bij die ontdekking. Direct ben ik op de zoek naar D. gegaan, doch deze was aan boord nergens te vinden. Al mijn pogingen, om den fuselier T. weer in handen te krijgen, hebben gefaald. Dienzelfden dag te 5 uur in den namiddag verlieten wij Genua, zonder dat D. en T. zich aan boord van de „Rembrandt” bevonden.

Overwegende dat door de bekentenis van beklagden, ieders bekentenis slechts gebezigd als bewijsmiddel tegen hem die ze aflegde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagden is te last gelegd, zomede hun schuld daaraan; dat wel is waar beklagde D. heeft ontkend, dat hij op 25 October 1913 toen de gevangene ontsnapte belast was met zijne bewaking en heeft opgegeven dat hij de bewaking vrijwillig van de vorige bewakers had overgenomen, maar dat deze verdediging hem niet kan baten, daar hem te Batavia, zooals hij zelf erkent, opdracht was gegeven den gevangene te bewaken en een uitdrukkelijke lastgeving, telkens wanneer hij daarna moest bewaken, onnoodig was;

Overwegende dat J. D. meer schuld heeft dan J. H. en hiermede bij het bepalen der straf rekening zal behooren te worden gehouden.

Gezien de art. 27, 84, 91 en 367 Wetboek van Strafrecht; 13 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvoik te Lande; 1 Wet 14 November 1879 (St.bl. No. 191); 9 Wet 15 April 1886 (St.bl. No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zooals dit luidde vóór het inwerkingtreden der Wet van 31 October 1912 (St.bl. No. 337) en art. 27 dier Wet;

Verklaart het aan beklagden te last gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het voor elk van beide beklagden als:

het aan zijne schuld te wijten zijn dat iemand, die krachtens rechterlijke uitspraak van de vrijheid is beroofd en met wiens bewaking hij als ambtenaar is belast, ontsnapt;

Verklaart elk van beiden schuldig aan het aldus gekwalificeerde feit;

Veroordeelt beklagde D. tot een hechtenis van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door beklagde van 4 December 1913 tot 13 Januari 1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in vermindering zal worden gebracht;

Veroordeelt beklagde H. tot een hechtenis van twee weken;

Verwijst hen in de proceskosten.

Zee krijgsraad te Hellevoetsluis.

Vonnis van 15 Juli 1913.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 31sten Juli 1913.

President: J. F. NIJLAND, kap.-luit. ter zee.

Leden: W. OBBES, officier van administratie 1ste klasse; D. KLAZINGA, officier-machinist 1ste klasse; W. C. A. VINK, luitenant ter zee 1ste klasse; G. N. A. KETTING, officier van gezondheid 1ste klasse; J. ROTGANS, officier van administratie 2de klasse en J. A. KRULS, luitenant ter zee 2e klasse.

Fiscaal: W. F. VAN GRASSTEK, officier van administratie 1ste klasse.

Secretaris: A. VAN HOUTE, officier van administratie 2de klasse.

Wederrechtelijk treedt binnen, hij die zonder eenige bevoegdheid of toelating handelende, het recht des eigenaars of bewoners schendt; wie alzoo tot binnentreden overgaat niettegenstaande hem dit verboden is, maakt zich schuldig aan binnendringen.

Onttrekker aan het wettig gezag, waaronder een minderjarige is gesteld, is hij die een actief aandeel neemt in de verwijdering van den minderjarige (i. c. het openhouden van een deur waardoor de minderjarige gelegenheid kreeg te ontvluchten).

Bij schuldigverklaring aan de misdrijven van art. 138, 1e lid en van art. 279, 1e lid, is art. 58 W. v. S. toegepast.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE HELLEVOETSLUIS.

Gezien den eisch en de conclusie, benevens de verdere processtukken;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is bewezen: dat de gerequireerde, geboren te 's-Gravenhage, oud 34 jaar, dienende aan boord van Hr. Ms. „van Galen” te Hellevoetsluis, zich den 11den Januari 1895 vrijwillig voor den tijd van 12 jaren, ingaande 20 April 1895, in den zeedienst heeft verbonden en thans voor onbepaalden tijd dient, en hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat hij den 4den Juli 1913 door den Zeekrijgsraad is ontslagen uit het arrest, waarin hij zich sedert 26 Juni 1913 bevond en hij mitsdien is gerequireerde in persoon;

dat gerequireerde terecht staat, beschuldigd van de feiten:

dat hij te Hellevoetsluis in den namiddag van 17 Juni 1913 te ongeveer één uur:

1o. de woning, in gebruik bij A. v. d. B. aan de Westzanddijk 94a wederrechtelijk is binnengedrongen;

2o. toen hij zich daarna in vorengenoemde woning bevond, opzettelijk G. v. H., minderjarige dochter van de hiervoren genoemde A. v. d. B., onder wier wettig gezag deze minderjarige is gesteld, daaraan heeft onttrokken door genoemde G. v. H., die eveneens in die woning aanwezig was, te roepen, terwijl hij belette, dat de deur door hare moeder gesloten werd, tengevolge waarvan G. v. H. door de deur dier woning tegen den wil harer moeder is ontvlucht en met hem is medegegaan;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1o. A. v. d. B.

In den namiddag van 17 Juni 1913 bij half één kwam S. bij mij voor het huis; hij riep naar mijn dochter en ik herkende hem aan zijn stem. De deur was dicht, op het nachtslot en op de knip. Mijn dochter stond toen achter de deur en voerde door de brievenbus met S. een gesprek. Ik stond toen met mijn zoon J. v. H. in de gang. Deze wilde er uit, maar ik kon hem er niet uitlaten, want dan zou mijne dochter G. ook wegge-loopen zijn, wat ik wilde voorkomen. S. riep toen: „G., kom eens even „hier voor de bus.” Hij wierp toen een briefje door de bus; G. heeft dit briefje gelezen en heeft op de trap het antwoord er op geschreven. Onder-tusschen ging ik voor de bus staan. S. riep toen: „G., heb je het al ge-„lezen”, waarop zij antwoordde: „Ja, ik heb het al geprobeerd, maar het „is me niet gelukt.” Zij riep toen ook terug aan S.: „Ik kan je geen „antwoord geven, want ze staat voor de bus”; hij riep toen: „Ga dan „maar naar boven en gooi het door het raam.” G. is toen naar boven gegaan, waarop J. zei: „Laat mij er nu tegelijk uit, want hij gaat nu toch „de steeg in.” Ik deed toen de knip van de deur en het nachtslot open en toen mijn zoon J. nog maar even half er uit was, drong S. door de half geopende deur mijne woning binnen. Hij pakte mijn zoon beet en duwde deze op zij. Mijn zoon zei nog: „Neen S. je komt er niet in,” waarop hij antwoordde: „Ik moet er in en ik wil haar bevrijden.” Hij heeft mij vastgehouden; hij stond toen in het portaal, Ondertusschen riep hij mijn dochter: „G. kom, kom gauw.” Zij is toen van boven komen loopen, terwijl S. mij vasthield. Er kwam juist een agent uit het politiebureau, dat tegenover mijne woning staat; dezen heb ik toen geroepen. Mijn dochter is toen het huis uitgelopen en de politieagent heeft S. toen uit mijn huis gezet en deze is toen mijn dochter achterna gegaan. Ik had S. de toegang tot mijn huis verboden. Hij was bij mij op kamers, doch ik heb hem de huur opgezegd. Hij is toen eerst zelf om zijn goederen gekomen, maar ik wou hem niet meer in huis zien en ik heb hem toen gezegd: „Ik doe je niet meer open, je komt er niet meer in.”

Ik oefende het wettig gezag over mijne kinderen, o.a. mijne dochter G., die 17 jaar oud is, en die bij vonnis van de rechtbank aan mij zijn toegewezen; ik ben van tafel en bed gescheiden van mijn man. Mijn dochter is twee keer uit mijn huis weggelopen en ook thans heeft mijn dochter tegen mijn zin het huis verlaten; ik wilde haar bij me houden, maar door toedoen van S. is zij dien middag ontvlucht. Ik wist dat mijn dochter verloofd was met S., ik had wel geen toestemming gegeven, maar wist er van en dacht altijd: „het is nog geen trouwen en dan heb ik nog mee te spreken”. Hij heeft er wel eens over gesproken om dit jaar nog te trouwen, waarop ik steeds antwoordde, dat hij haar toch niet kreeg. Ik heb mijn dochter er ook op gewezen, dat ik geen toestemming tot een huwelijk zou geven. Ik was tegen den omgang van S. met mijne dochter;

20. G. v. H., zonder beroep:

Op Dinsdag 17 Juni 1913 werd ik door mijne moeder in huis gehouden. De deur van de woning was op slot. Door de rechtbank ben ik onder het wettig gezag van mijne moeder gesteld. Ik had me den geheelen dag al zoo dicht mogelijk bij de deur opgehouden, want ik wilde er uit. Des namiddags omstreeks half een werd er gebeld en zag ik S. die voor de deur stond. Deze gaf mij toen een briefje door de bus. Op dat belien kwam ook mijne moeder naar beneden. Ik wist niet, dat S. zou komen; ook mijn broer, die den vorigen avond bij ons in huis gekomen is, had over niets gesproken. Op dat briefje stond, dat ik maar moed moest houden, want dat mijn vader naar den voogdijraad te Rotterdam was. Ik wou toen op dat briefje schrijven, hoe ik het in huis bij mijne moeder had en het dan weer door den bus aan S. geven. Moeder ging onder-tusschen voor de bus staan, zoodat ik dat niet meer kon. Ik ben toen naar boven gegaan om dat briefje door het dakraam te gooien. Toen ik boven was, hoorde ik in eens roepen „G”. Ik ben toen naar beneden gegaan en zag toen, dat de deur openstond en ben het huis uitgelopen. Toen ik beneden kwam, zag ik mijn moeder en mijn broer in het portaal staan en S. stond vlak voor de deur. Ik ben doorgelopen en toen ik tusschen de brug en den winkel van ten H. was, is S. bij me gekomen.

Ik ben vrijwillig het huis bij mijne moeder uitgegaan. Te voren had ik daartoe geen afspraak gemaakt met S. Ik was den vorigen dag naar mijne moeder gegaan om mijn kleren te halen en omdat ik al drie keer weggelopen was, had mijn moeder me opgesloten op het zolderkamertje. Ik wilde uit het huis mijner moeder weg, naar aanleiding van hare levenswijze;

30. J. v. H. korporaalgeweermaker:

Ik was den avond vóór den 17den Juni 1913 bij mijn stiefmoeder in huis gekomen en heb den nacht daar doorgebracht. Mijn zuster vertelde mij, dat ze mishandeld en geslagen was. Daarom was ik er ook heengegaan. Ik heb toen aan haar moeder gevraagd om haar mee te mogen nemen, wat deze niet wilde hebben. Ik heb toen gezegd, dat ik dan net zoo lang in huis zou blijven tot zij er uit mocht. Ook den volgenden morgen heb ik nog geprobeerd haar mee te krijgen, wat me niet gelukte. Omstreeks half één dien Dinsdagmiddag zei ik tegen mijn stiefmoeder, dat ik er uit wou. We stonden toen met zijn drieën in de gang. De deur was dicht. S. had aangebeld en een briefje door de bus gegooid. Mijn zuster ging toen naar boven en haar moeder haalde toen de sleutel uit haar zak en deed de deur voor mij open. S. stond toen ook voor de deur en probeerde die open te houden. De deur kon niet meer dicht en mijn stiefmoeder riep nog: „ga weg, ga weg,” maar ik kon niet weg. Ondertusschen liep mijn

zuster het huis uit. Mijn stiefmoeder riep om hulp, waarop er een politie-agent bij kwam; ik heb toen nog gehoord, dat S. tegen dien agent zeide: „Zie je, dat ik er niet in sta;” toen was mijn zuster al weg;

Overwegende dat verder ten processe aanwezig is een op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van den 18den Juni 1913 door H. v. d. V. agent van politie te Hellevoetsluis, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, waarin deze relateert:

Op den 17den Juni 1913 's middags omstreeks één uur bevond ik mij in het politiebureau alhier en zag door het raam, dat S. voor de woning van juffrouw v. H. op de Westzanddijk tegenover het politiebureau, heen en weer liep en door de opening der brievenbus dier woning blijkbaar een gesprek hield met iemand, die zich in die woning bevond. Een oogenblik daarna hoorde ik een vreeselijk geschreeuw en geroep en zag ik toen dat de deur van die woning van juffrouw v. H. open stond en in het portaal van die woning stonden S., zijn verloofde, juffrouw v. H. en haar zoon J. v. H., die elkander onderling vast hadden. Ik liep er onmiddellijk naar toe, waarop juffrouw v. H., toen zij mij zag, riep: „hij moet er uit, hij moet er uit”. Daar ik wel begreep dat zij daarmede S. bedoelde, heb ik dezen bij zijn arm gegrepen en hem gelast het portaal dier woning te verlaten, aan welke last S. heeft voldaan;

Overwegende dat de hiervoren genoemde politieagent, ter toelichting van zijn proces-verbaal nader als getuige onder eede heeft verklaard:

Op dien dag des namiddags te 1 uur ongeveer, zag ik S. in gebukte houding voor de brievenbus staan van de woning van juffrouw v. d. B. Toen juffrouw v. H. (1) riep: „hij moet er uit, hij moet er uit”, heb ik één stap over de drempel gedaan en S. bij den arm gegrepen en hem gezegd, dat hij er uit moest. Hij is er toen uitgegaan. Tegelijkertijd liep de dochter van juffrouw v. d. B. uit het huis in de richting van de brug. Vóór de brug voegde S. zich bij het meisje. Ik heb S. niets hooren zeggen tegen juffrouw v. H. Toen het meisje het huis uit was, liep S. haar op een drafje achterna, en toen hij haar ingehaald had, zijn ze gearmd de brug overgegaan. Zij had een hoed op en een mantel om. Juffrouw v. d. B. staat bekend als een vrouw, die zich aan prostitutie overgeeft; meermalen heb ik opgemerkt, dat er des avonds en 's nachts mannen het huis binnengaan;

Ik heb gezien dat S. binnen den drempel, in het portaal van de woning van A. v. d. B. stond, zijn lichaam was binnen, maar of zijn beide beenen over de drempel waren, weet ik niet zeker. Hij stond met zijn rug tegen de deur, die naar binnen opengaat, zoodat hij daar tegen drukte;

Overwegende dat beklagde ontkent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en opgeeft:

Ik had gehoord van den zoon v. H. uit de Kerkstraat, dat mijn meisje die bij haar moeder thuis was, daar mishandeld werd en o. a. al haar goed haar van het lichaam getrokken was.

Op den 17den Juni 1913 ben ik 's-morgens om ongeveer één uur naar het huis van hare moeder, juffrouw v. d. B. aan de Westzanddijk gegaan. Van haar zoon had ik ook al gehoord, dat mijn meisje den heelen morgen onder aan de trap zat met een regenmantel om. Ik heb toen een briefje in de bus gestopt, waarop stond: „G. houdt moed, want pa is naar Rotterdam „naar de voogdijraad.” Zij antwoordde, dat ze geen antwoord kon geven, want dat haar moeder voor de bus stond. Ik heb toen geroepen: „Ga maar

(1) De juffrouw schijnt hier promiscuë nu eens „v. d. B.” dan weer „v. H.” te worden genoemd. (Red.)

„naar boven en gooi het door het dakraam”. Toen ik op dat briefje stond te wachten, ging de deur open om den zoon uit te laten. Toen de deur open ging, zei ik tegen juffrouw v. d. B. dat ik haar wel even wou spreken over de paperassen en bullen, die ze nog van me had. Zij wilde ze niet geven, waarop ik zeide, dat ik ze dan wel aan haar dochter zou vragen, waarop ik toen 2 keer „G” heb geroepen. Ondertusschen was de agent v. d. V. er bij gekomen, die tegen me zei, dat ik tegen den wil van juffrouw v. d. B. niet in huis mocht. Ik antwoordde, dat hij zelf kon zien, dat ik met mijn eene been binnen en het andere buiten stond. Onderwijl liep mijn meisje het huis uit. Ik zei toen tegen juffrouw v. d. B.: „dus ik krijg het niet”, waarop zij antwoordde: „Neeu”. De politieagent en de zoon stonden daar nog bij. Ik ben toen weggegaan en heb me bij ten H. bij mijn meisje gevoegd, waarna we samen naar haar vader in de Kerkstraat gegaan zijn. Ik ben met de dochter van juffrouw v. d. B., n.l. G. van H., verloofd en heb daarvoor de toestemming harer moeder. Ik ben sedert 24 April 1913 bij juffrouw v. d. B. in pension geweest tot ± 10 Juni 1913. Ik weet dat G. v. H. 17 jaar is, doch ik weet niet, dat zij onder het wettig gezag van hare moeder juffrouw v. d. B. staat en niet bij haren vader mocht zijn, want ik ben er zelf bij geweest, toen de heer v. H. bij den voogdijraad te Rotterdam is geweest en hem daar gezegd werd, dat de dochter bij hem in huis mocht zijn en hij f 12.50 mocht afhouden van de verplichte uitkeering van f 50— die hij maandelijks aan zijn vrouw, van wie hij van tafel en bed gescheiden is, moest geven. Ik wilde G. v. H. uit het huis harer moeder weghebben, omdat laatstgenoemde als publieke vrouw leeft terwijl ik 4 Juli a. s. overgeplaatst zou worden op de „Gelderland” en ik liever niet had, dat mijn meisje dan in dat huis zou blijven. Ik wist, dat ik niet meer in het huis van juffrouw v. d. B. mocht komen. Ik ben na 10 Juni 1913 nog wel eens aan huis geweest, doch op mijn bellen werd dan nooit opgedaan. Ik heb den zoon van juffrouw v. d. B. niet op zij gedrukt, en heb niet geroepen: „G. kom, kom gauw,” maar alleen „G” en ik heb niet gezegd: „ik wil erin en ik wil haar bevrijden.” Dan heb ik ook de getuige v. d. B. heelemaal niet vastgehouden. Ik stond met mijn eene been in het portaal en het andere er buiten en mijn bovenlijf was in de gang. Het is niet waar, dat G. v. H. dien middag door mijn toedoen is ontvlucht, doch deze heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt, toen de deur open was. Mijn meisje had me gezegd, dat zij het huis harer moeder wilde verlaten.

Overwegende dat alsnog ten processe aanwezig is:

a. een gewaarmerkt uittreksel uit het geboortenregister der gemeente Hellevoetsluis, waarin is vermeld dat aldaar op den 17den Maart 1896 is geboren G. dochter van T. v. H. en A. v. d. B.;

b. een gewaarmerkt extract uit de beschikking van de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam, van 1 Februari 1912, waarbij is bepaald, dat A. v. d. B., zonder beroep, wonende te Hellevoetsluis, moeder van G. v. H. geboren 17 Maart 1896, over deze de ouderlijke macht zal uitoefenen.

Overwegende dat door de opgave van beklagde in onderling verband en samenhang beschouwd met de verklaring van de getuige A. v. d. B. en met de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen G. v. H. en J. v. H. zoomede uit het op ambtseed opgemaakt proces-verbaal van H. v. d. V. agent van politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter en diens verklaring als getuige onder eede, wettig en overtuigend is be-
wezen hetgeen den beklagde sub 10 is ten laste gelegd;

immers beklagde was de toegang tot de woning van A. v. d. B. door

de bewoonster verboden, hetgeen den beklaagde bekend was, en niettegenstaande dit verbod, heeft hij zijn voet over den drempel gezet en met zijn bovenlichaam tegen de deur gedrukt, zoodat de bewoonster de deur niet kon sluiten, welke meer dan half geopend moest blijven en beklaagde door den hiervoren genoemden agent van politie uit het portaal verwijderd is moeten worden. Door de handelingen van beklaagde werd het recht van de bewoonster haar bij artikel 158 der Grondwet toegekend geschonden. Immers wederrechtelijk treedt binnen hij, die zonder eenige bevoegdheid of toelating kandelende, het recht des eigenaars of bewoners schendt; wie alzoo tot binnentreden overgaat, niettegenstaande hem dit verboden is, maakt zich schuldig aan binnendringen;

Overwegende dat door de hiervoren genoemde bewijsmiddelen eveneens wettig en overtuigend is bewezen de schuld van beklaagde aan het sub 1o ten laste gelegde feit.

Overwegende dat dit feit behoort te worden gequalificeerd:

„Het wederechtelijk binnendringen in de woning bij een ander in gebruik”;

Overwegende wat het sub 2o ten laste gelegde feit betreft:

dat uit de opgave van beklaagde, benevens door de verklaringen der getuigen A. v. d. B., G. v. H., J. v. H. en het proces-verbaal van den agent van politie H. v. d. V. tevens onbezoldigd rijksveldwachter, aangevuld en toegelicht door diens verklaring als getuige onder eede, zoomede door de ten processe aanwezigen bescheiden, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, dat de minderjarige dochter G. v. H., die onder het wettig gezag van hare moeder A. v. d. B. is gesteld, ten tijde en ter plaatsse als in de telastlegging vermeld, tegen den wil van hare moeder uit hare woning is ontvlucht, welke ontvluchting mogelijk werd gemaakt en bevorderd werd door beklaagde, die, na de woning van meergenoemde A. v. d. B. te zijn binnengedrongen, belette dat de deur dier woning gesloten kon worden, door tegen deze deur te drukken, in-middels G. v. H., die zich mede in die woning bevond, twee maal bij haar naam te roepen, tengevolge waarvan deze door de door beklaagde opgehouden deur is ontvlucht en met beklaagde is meegegaan;

Overwegende dat het beklaagde bekend was dat G. v. H. minderjarig was; dat hem ook bekend was, dat v. H. en zijne vrouw van tafel en bed gescheiden waren en de kinderen aan de vrouw waren toegewezen; verder schreef beklaagde, even voor het gebeurde, aan G. v. H. dat deze maar moed moest houden, want dat Pa naar den voogdijraad te Rotterdam was, waaruit blijkt dat beklaagde wist, dat de genoemde G. v. H. stond onder het gezag harer moeder en zij in het huis harer moeder moest blijven, aangezien de voogdijraad hierin te beslissen had; dat het den beklaagde eveneens bekend was, dat G. v. H. het huis harer moeder wilde verlaten; dat hem evenzoo bekend was, dat deze den morgen voor het gebeurde onder aan de trap zat, alzoo gereed om te ontvluchten; dat beklaagde alzoo op opzettelijk handelde, toen hij de deur der woning open hield, ten einde de minderjarige G. v. H. uit deze woning te laten ontvluchten.

Overwegende dat uit de hiervoren genoemde bewijsmiddelen, zoomede uit het hiervoren overwogene, blijkt dat beklaagde feitelijk heeft medegewerkt aan de ontvluchting van G. v. H., door deze te roepen, terwijl hij de deur der woning openhield, waardoor de onttrekking van genoemde minderjarige aan het wettig gezag harer moeder, zelve plaats had; immers onttrekker aan het wettig gezag, waaronder een minderjarige is gesteld, is hij, die een actief aandeel neemt in de verwijdering der minderjarige; dit nu is door beklaagde gedaan, door te beletten, dat de deur der woning

gesloten werd, waardoor het G. v. H. mogelijk werd gemaakt te ontvluchten en met den beklaagde mede te gaan.

Overwegende dat mitsdien door de hiervoren genoemde bewijsmiddelen, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den beklaagde sub 2o. is ten laste gelegd, zoomede zijn schuld daaraan;

Overwegende dat dit feit behoort te worden gequalificeerd als:

„Het opzettelijk een minderjarige onttrekken aan het wettig over hem gesteld gezag”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat al ware het hoogst wenschelijk, dat de minderjarige G. v. H. aan het ouderlijk gezag harer moeder werd onttrokken, beklaagde niet de bevoegde persoon was om zulks te bewerken; dat evenwel in aanmerking genomen moet worden de verstandhouding tusschen den beklaagde en de minderjarige G. v. H., benevens het gedrag harer moeder, welke omstandigheden het optreden van beklaagde minder laakbaar maken en aanleiding geven de strafwet mild toe te passen;

Gelet op het door beklaagde ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 27, 58, 138 1e lid en 279 1e lid van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart den gerequireerde S. schuldig aan het ten laste gelegde, gequalificeerd als hierboven vermeld;

Veroordeelt hem ter zake van het sub 1o. ten laste gelegde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één dag, en ter zake van het sub 2o. ten laste gelegde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één dag;

met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering der hem opgelegde straffen in mindering zal worden gebracht van en met 26 Juni 1913 tot en met 3 Juli 1913;

Veroordeelt hem in de kosten en misen der justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Ontzegt allen anderen eisch.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Relatieve competentieregeling bij de Landmacht.

Bij beschikking van den Minister van Oorlog van 24 April 1914, 1e afd. No. 169, is het navolgende bepaald:

Voor wat betreft de militaire rechtspleging worden geacht te behooren:

A. Alkmaar tot het garnizoen Hoorn; Schoonhoven tot het garnizoen Gouda; Hellevoetsluis tot het garnizoen Brielle; Rotterdam tot het garnizoen Delft; Muiden tot het garnizoen Naarden; Nieuwersluis en de Legerplaats bij Zeist tot het garnizoen Utrecht; Soesterberg en Milligen tot het garnizoen Amersfoort; de Legerplaats bij Harskamp tot het garnizoen Ede; en Neuzen tot het garnizoen Vlissingen.

B. Tot een afzonderlijk garnizoen:

- 1o. de militairen behorende tot een Landweerdistrict;
- 2o. de militairen behorende tot eene divisie van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée.

Indien de onder 1o. en 2o. bedoelde militairen worden verdacht zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, worden de functiën, welke de artikelen 11 en 12 van de Regtspleging bij de Landmagt aan den garnizoenscommandant opdragen, te hunnen opzichte vervuld door den commandant van het garnizoen der plaats, waar de districts- of divisie-commandant zijn standplaats heeft, of, indien dit geen garnizoensplaats is, door den districts- of door den divisie-commandant zelf.

Voorts wordt, onverminderd art. 94 der Militiewet en art. 32 der Landweerwet, een aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen persoon, indien hij niet tot een legerplaats of kantonement behoort en buiten een garnizoensplaats eenig strafbaar feit pleegt, met betrekking tot het aan die zaak te geven gevolg geacht te behooren tot het garnizoen van de militaire autoriteit, die het gezag van korpscommandant over hem uitoefent.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Een eigenaardig gevolg van de kindervetten en eene leemte in de militaire rechtspleging.

Op bladz. 506 is opgenomen eene Sententie van 5 Juni 1914 van het Hoog Militair Gerechtshof, die o. i. bijzondere aandacht verdient.

Een 17-jarig soldaat werd door den krijgsraad schuldig verklaard aan: 1o. dienstweigering en 2o. het met woorden en gebaren dreigen en het met woorden beledigen van zijn meerdere in rang, en deswege veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van 6 maanden.

Het H. M. G. in hooger beroep recht doende, was van oordeel dat het beter was ten opzichte van den beklaagde de voor personen boven den leeftijd van 18 jaren geldende bepalingen toe te passen, op grond van diens geestelijke en lichamelijke ontwikkeling. Alzoo heeft het Hof, overeenkomstig de bedoeling van de kindervetten, zich afgevraagd of de jeugdige pleger van de bovengenoemde misdrijven eigenlijk nog wel als „kind” beschouwd kon worden. Van de ontkennde beantwoording dier vraag moest het gevolg zijn, dat op den beklaagde niet kon worden toegepast een maatregel of straf tegen het kind bedreigd, doch het opleggen van eene der gewone, voor volwassenen geldende straffen.

Met instandhouding overigens van het vonnis in eersten aanleg geweest, verbeterde het Hof dan ook de daarbij opgelegde straf. De beklaagde werd nu ter zake van het onder 1o. vermelde misdrijf veroordeeld tot 10 weken militaire gevangenisstraf. In verband met de slotbepaling van art. 39^{septies} W. v. S., verstond het Hof echter dat ter zake van de onder 2o. vermelde misdrijven *geen straf* zou worden opgelegd.

Wij zouden de juistheid van de laatstgenoemde beslissing van het hoogste militaire rechtscollege niet kunnen en ook niet durven betwisten, maar zij zal waarschijnlijk toch meerderen met ons eenigszins vreemd aandoen.

Art. 99 C. W. L. stelt als straf op de onder 2o. vermelde misdrijven tegen de subordination enkel *militaire detentie*. Op deze straf zijn, ingevolge het 13de lid van art. 9 der Invoeringswet, toepasselijk de regelen, in het 1ste Boek W. v. Sr. geschreven voor de *hechtenis*. Ingevolge art. 39^{septies}, laatste lid, W. v. S. kan de rechter ten opzichte van minderjarigen, die den leeftijd van 16 doch nog niet dien van 18 jaren hebben bereikt, de vooraf in dat artikel genoemde kinderstraffen buiten toepassing laten en recht doen naar de voor personen boven den leeftijd van 18 jaren (dus de z.g. volwassenen) geldende bepalingen, met dien verstande echter, dat *hechtenis* (incl. de vervangende hechtenis) *niet* mag worden opgelegd. I. c. maakte de rechter van die bevoegdheid gebruik; zulks doende mag hij de op de feiten gestelde militaire detentie *niet* opleggen, ergo..... de beklaagde moet te dier zake *ongestraft* naar huis gezonden worden.

Omdat het C. W. L. op een misdrijf toevallig eene straf stelt waarop de voor de hechtenis gegeven regelen toepasselijk zijn, kan de jeugdige militair dat misdrijf straffeloos begaan, wanneer hij maar door den rechter als volwassene wordt beschouwd, dus gelijkelijk aansprakelijk als deze geoordeeld wordt.

De jeugdige militaire delinquent, die minder geestelijk en lichamelijke ontwikkeld, verstandelijk nog wat bekrompen of achterlijk is en over wien dus de poenale kinderwet als 't ware de beschermende hand uitstrekt, komt er, indien hij dat misdrijf begaat, minder gemakkelijk af; op hem past de rechter toe hetzij een maatregel, hetzij een straf, in elk geval ondervindt hij de nadeelige gevolgen van zijn daad.

Zoodoende kan het voor een strafrechterlijk minderjarige nog eens voordeelig zijn als de rechter hem behandelt „naar de bepalingen voor personen boven de 18 jaren geldende”!

Zou echter de wetgever zulks bedoeld hebben? Wij betwijfelen het.

De geschiedenis (1) der kindervetten leert o. i. eerder dat het laatste lid van art. 39septies alleen ten doel had het *mogelijk* te maken jeugdige personen die den leeftijd van 16 jaren wel, doch dien van 18 jaren nog niet hebben bereikt, als volwassenen te straffen, en de rechter dan niet *verplicht* zou zijn een kinderstraf toe te passen, indien hij van oordeel is, dat de delinquent in verband met zijn ontwikkeling, karakter en lichaamsgesteldheid als volwassen beschouwd moet worden. Is op het begane feit gevangenisstraf gesteld, dan maakt de wet oplegging van die straf *mogelijk*, doch zij *verplicht* den rechter daartoe *niet*; is hechtenis bedreigd, dan verbiedt zij de toepassing van die straf, om verklaarbare redenen, maar verbiedt zij *niet* de toepassing van een kinderstraf.

Er is slechts sprake van eene *bevoegdheid* van den rechter om, met uitzondering van de hechtenis, de voor volwassenen geldende straffen toe te passen in plaats van een kinderstraf. Eene *bevoegdheid* waarvan de rechter, naar de bedoeling van de wet, een spaarzaam gebruik zal maken en waarvan hij, ook al staat de delinquent met een volwassene gelijk, geen gebruik behoeft te maken, o. a. indien dit is in het belang van den delinquent, maar toch ook zeker dan, wanneer het is in het algemeen belang.

Van niet toepassing van eenige straf kan toch alleen sprake zijn in de gevallen van de artt. 37, 38 en 39 Sr.

Ook bij de berechting van enkele commune delicten waarop alleen hechtenis is gesteld, begaan door jeugdige personen tusschen de 16 en 18 jaren, kan de rechter voor een soortgelijk dilemma gesteld worden. Als een der zeldzame gevallen waarin dit kan voorkomen, neme men b. v. het geval dat twee jeugdige delinquenten in deelneming hebben begaan het misdrijf van art. 283 (2de of 3de lid) Sr. Indien dan de rechter mocht oordeelen, dat een hunner zoodanig geestelijk en lichamelijke ontwikkeld is dat deze wel naar de voor volwassenen geldende bepalingen behandeld zou kunnen worden, zal men toch bij dien rechter wel zooveel practischen zin mogen onderstellen, dat hij, het „kind” straffende met plaatsing in eene tucht school, den met een „volwassene” gelijkgestelde niet zonder toepassing van eenige straf naar huis zal laten gaan.

Hoe het zij, naar onze meening is *insubordinatie* een te ernstig feit om *ongestraft* te blijven... ook al meent de rechter den daaraan schuldigen strafrechtelijk minderjarigen militair met een „volwassene” te moeten gelijkstellen!

(1) Zie ad art. 39septies 4le lid Sr. o. a. Mr. B. Hes, „Berechting van jeugdige delinquenten” (1905) blad. 79—81.

De rechterlijke beslissing sluit ook krijgstuchtelijke bestraffing uit.

Met de beslissing is o.i. het militair belang, de handhaving van de militaire tucht, allerminst gediend.

In het onderhavige geval trekt het *ongestraft* blijven van den schuldige niet zoo dadelijk de aandacht, omdat de beklagde zich tevens had schuldig gemaakt aan *dienstweigering*, waarop bij het C. W. L. militaire gevangenisstraf is gesteld, en hem te dier zake deze straf voor den tijd van tien weken werd opgelegd, al was dan ook de straftijd, door het in mindering brengen van den tijd in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht (van 28 Februari 1914), ten dage waarop de sententie werd gewezen (5 Juni 1914) reeds lang verstreken.

Naar aanleiding van deze sententie peinsden wij over nog twee andere punten.

De jeugdige beklagde had blijk gegeven van geheel onvoldoende besef van zijn gehoorzaamheidsplicht en van eerbied voor boven hem gestelden; beiden in het algemeen gewenscht doch in den militairen dienst noodzakelijk geëischt. Met de tucht stond hij op een niet goeden voet. Op den leeftijd van 17 jaren valt op dit punt dan ook allicht nog veel te leeren.

Zou nu deze als „volwassene” beschouwde „jongen” door de hem bij sententie opgelegde straf hebben aangeleerd wat hem op dit punt ontbrak; zou die straf dus doeltreffend zijn geweest?

Wij zijn zoo vrij dit ernstig te betwijfelen, omdat, naar onze ervaring in den militairen dienst, de omstandigheden waaronder militairen zich in het z.g. „voorarrest” bevinden, weinig geschikt zijn — allerminst voor jeugdige militairen — om te komen tot het inzicht dat zij verkeerd handelden, en de tijd van „voorarrest” eer verbittert dan verbetert.

Wie niet heeft goede begrippen van tucht, heeft in de eerste plaats noodig leiding, individueele leiding, en deze ontbreekt ten eenenmale gedurende het ondergaan van „voorarrest”, eene periode van aan zich zelf overgelaten zijn, waarin eerder sprake kan zijn van het aanleeren van ontucht. Die leiding wordt wèl gevonden in de tuchtschool en een 17 jarig militair — die o.i. een „jongen” blijft, al is hij geestelijk en lichamelijk meer ontwikkeld dan anderen van zijn leeftijd — kan daár (1) leeren wat hem ontbreekt; er bestaat dus kans dat hij met betere tuchtbegrippen in den troep of aan boord terugkeert.

I.c. werd den rechter de gelegenheid gelaten, was hij bevoegd dit middel tot verbetering toe te passen, maar hij maakte er geen gebruik van.

Het blijft voor ons dan ook de vraag, of door ten aanzien van dezen beklagde recht te doen naar de voor volwassenen geldende bepalingen, diens belang is gediend.

Het tweede punt betreft eene o.i. bestaande leemte in de militaire rechtspleging, waarmede ook onze opmerking in M. R. T., Deel VII, bladz. 227/28. verband hield.

Het komt ons voor, dat juist in het onderhavige geval, die leemte zich doet gevoelen.

De jeugdige beklagde, door den krijgsraad *niet* als „volwassene” beschouwd en veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool voor 6 maanden, beroept zich van het vonnis op het H. M. G.

De militaire rechtspleging kent alléén den beklagde, niet tevens den A. M., het recht van appèl toe. Nu de beklagde van dat recht gebruik

1) Natuurlijk ook heel wat beter dan in de „gevangenis”!

maakte, was appèl van de zijde van den Advocaat-Fiscaal op autorisatie van het H. M. G. (art. 62 P.I.) mede uitgesloten.

In appèl werd voor den beklaagde voorgedragen, dat het Hof hem „wegens zijn los gedrag” niet veroordeele. Appellant achtte zich dus door de hem door den rechter in eersten aanleg opgelegde straf bezwaard.

De Advocaat-Fiscaal concludeerde tot *verdubbeling* der bij het vonnis bepaalde tuchtschoolstraf.

En het Hof veroordeelde (wij laten nu de *ongestraft* gebleven onder 2o. vermelde feiten maar buiten beschouwing) tot tien weken militaire gevangenisstraf.

De „verbetering” van het vonnis door het Hof had voor den appellant practisch het voordeel, dat hij *niet* naar de *tuchtschool* ging en de hem opgelegde straf reeds had ondergaan.

Maar de door den appèlrechter opgelegde straf was *zwaarder* dan die, waartoe de beklaagde in eersten aanleg veroordeeld was. Niet alleen specifiek zwaarder, doch ook in dien zin, dat het wat de gevolgen voor hem betreft, althans o. i., een groot verschil maakt of hij staat vermeld als te zijn veroordeeld geweest tot *tuchtschool*, dan wel tot *militaire gevangenisstraf*.

Herhaaldelijk en laatstelijk bij de behandeling der wet van 31 October 1912, Stbl. 337 (1), is aan het H. M. G. (althans aan zijne burgerrechtsgeleerde leden) de lof toegezwaard, dat aan zijn goede gezindheid en aan zijn „invloed” op de krijgsraden (de militaire leden) was toe te schrijven het zooveel mogelijk tegemoetkomen aan de slechte bepalingen der militaire rechtspleging, zoodat het daaraan was toe te schrijven indien uit die slechte rechtspleging nog iets goeds voortkwam. In hoever tot dit goede ook bij de krijgsraden door militairen werd medegewerkt, laten wij hier in het midden; wij schrijven al het goede gaarne op het „credit” van het Hof alléén. Wij herinneren in dit verband aan de in 1905 zoo vroegtijdig (?) (2) door het H. M. G. betoonde goede gezindheid ten aanzien der appellabiliteit van vonnissen. Het Hof heeft toen, vooruitlopende op de voornemens van den wetgever (3), de beperking van het recht van appèl tot het geval waarin de beklaagde niet volledig had bekend, losgelaten.

Zou het Hof mogelijk bereid zijn te vinden in 1914 goedgezind te staan tegenover ons militair, niet rechtsgeleerd denkbeeld, om maar vast, vóórdát de wetgever wellicht aanleiding vindt dit bij de wet voor te schrijven, stilzwijgend art. 248 Sv. in toepassing te brengen?

Naar onze bescheidene meening is het ontbreken der bepaling, dat indien alleen de beklaagde in hooger beroep komt, hij niet tot eene zwaardere straf kan worden veroordeeld, dan hem bij het vonnis is opgelegd, eene leemte in de militaire rechtspleging, ook al kent deze het O. M. bij den krijgsraad het recht van appèl niet toe.

Wij houden ons overtuigd, dat het H. M. G. dan wederom een blijk van vooruitstrevendheid in goeden zin in zijn credit zou kunnen boeken, zonder te schenden „de stijl van praktijk, bij den Hove van Holland, tot in den jare 1810 in gebruik geweest zijnde”!

1) Verg. Handelingen Staten-Generaal - 1911/1912 - II o. a. bladz. 2649. 1ste kolom v. o.

(2) Verg. „Themis”, 1907, No. 3, bladz. 67-68.

(3) Verg. Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het wetsontwerp tot wijziging van de R. L., de R. Z. en de P. I v. h. H. M. G.; bladz. 15 ad art. 6 (Bijlagen Handelingen Staten-Generaal II - 1904/05 - 25 No. 1), naar aanleiding van Res. H. M. G. 21 Maart 1905 (M. R. T., Deel I bladz. 46).

**Art. 44 van het Wetboek van Strafrecht in verband met de
Crimineele Wetboeken voor het Krijgsvolk.**

De in deze aflevering op blz. 483 opgenomen Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 3 April 1914 geeft ons aanleiding om de vraag welke de verhouding is tusschen art. 44 van het Wetb. v. Strafrecht en de Crimineele Wetboeken voor het krijgsvolk aan eene korte bespreking te onderwerpen. Gelijk bekend zal zijn, bevat art. 44 den eenigen in het Wetb. v. Strafr. voorkomenden *algemeenen* grond van verhooging der strafbaarheid, aan alle strafbare feiten gemeen. Deze grond van strafverhooging is ontleend aan de ambtelijke hoedanigheid. Ambtsmisdrijf wordt alléén aangenomen wanneer óf het misdrijf alleen door den ambtenaar gepleegd kan worden, óf het misdrijf, door den ambtenaar gepleegd, een eigenaardig karakter aanneemt.

Wanneer echter de ambtenaar, zich schuldig makende aan een *gewoon* misdrijf (1), ook zijnen ambtsplicht heeft geschonden, hetzij omdat hij door zijne betrekking geroepen was om tegen dat misdrijf te waken, hetzij omdat hij bij de deelneming daaraan misbruik heeft gemaakt van zijn ambt, dan moet die schending van den ambtsplicht als verzwarende omstandigheid in rekening *kunnen* worden gebracht boven het gewone maximum der straf.

Uit deze aan de Memorie van Toelichting (2) ontleende motiveering van de strekking van het artikel blijkt zeer duidelijk de bedoeling, dat de facultatieve verhooging van het strafmaximum met een derde niet van toepassing zou zijn op de straffen, op ambtsmisdrijven en ambtsovertredingen gesteld. Dit is ook rationeel, want bij *die* delicten is bij de strafposities juist met de ambtelijke hoedanigheid reeds rekening gehouden.

De leerboeken en commentaren op het Wetb. v. Strafrecht hebben zich aan de zoo even gegeven toelichting gehouden. „Het geldt voor alle strafbare feiten, ook voor overtredingen. Uit den aard der zaak echter niet voor ambtsdelicten, zuivere of gemengde, waarvoor juist als ambtsdelikt een bijzondere strafbepaling bestaat” (art. 55 al. 2) (3).

In gelijken zin Simons (4) en Noyon (5). Ook de rechtsspraak huldigt dezelfde opvatting. Een uitzondering maakt alleen een vonnis van de rechtbank te 's Gravenhage van 18 Maart 1897 (6), waarbij art. 44 werd toegepast op het ambtsmisdrijf van art. 359 Wetb. v. Strafr., begaan door een beambte van de bank van leening der gemeente Leiden, alsmede eene sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 October 1898, waarbij het artikel werd toegepast op het misdrijf, genoemd in art. 249, 3o. W. v. S., dat, hoewel dan formeel niet gerangschikt in een der Titels over ambtsdelicten, in het wezen der zaak toch niets anders is dan een gemengd ambtsmisdrijf.

Hoe staat het nu met de misdrijven, strafbaar gesteld in de Crimineele wetboeken?

Pols (7) noemt in zijne nog steeds groote waarde hebbende Toelichting op het C. W. L. militaire misdrijven de zoodanige die in de bijzondere verplichtingen en de bijzondere positie van den militair den grond hunner strafbaarheid

(1) Aanvankelijk was art. 44 minder ruim geredigeerd en ook beperkt tot misdrijven. Naar aanleiding van eene opmerking in het Verslag van de Tweede Kamer is het later uitgebreid tot overtredingen.

(2) Zie Smidt, 2de druk blz. 411.

(3) Van Hamel, 2e druk, blz. 570.

(4) Blz. 290.

(5) 2e druk blz. 223.

(6) Weekbl. v. h. Recht No. 7003.

(7) 2e druk, blz. 4.

of hunner verhoogde strafbaarheid hebben. „Het zijn als het ware misdrijven tegen de militaire maatschappij of tegen het doel, waartoe die maatschappij bestaat door een harer leden gepleegd, misdrijven, die hunne qualificatie ontleenen aan de grondregels, waarop die maatschappij rust. Enkele hebben in die grondregels hun eenigen grond van strafbaarheid, zooals feiten van insubordinatie, van desertie, en deze zijn alzoo *zuiver militaire* delicten. Andere, reeds strafbaar volgens de regelen van het gemeene recht ontleenen aan het militaire recht eene zwaardere qualificatie, zooals de verschillende soorten van militairen diefstal en roof. Deze zou men *gemengde* delicten kunnen noemen.

Alle deze delicten, zoowel de zuiver militaire als de gemengde kunnen alleen door militairen worden gepleegd.”

Deze omschrijving, op welke juistheid weinig valt af te dingen, komt geheel overeen met de hierboven weergegeven kenschets van ambtsmisdrijven in de Mem. v. Toelichting op art. 44. En wel beschouwd zijn de in de militaire strafwetboeken voorkomende misdrijven niets anders dan ambtsdelicten voor eene *bizondere* categorie van ambtenaren in het leven ge-roepen. Die overeenkomst zou, ook uiterlijk, nog meer in het oog vallen wanneer de militaire misdrijven, bijv. in een afzonderlijken titel van het wetboek van strafrecht waren ondergebracht, iets waartegen van *principieel* standpunt niet het minste bezwaar zou bestaan, maar waartegen alleen een goede wetgevingstechniek zich verzet. (1)

Uit het bovenstaande vloeit dadelijk voort dat bij de strafbaarstelling van militaire misdrijven rekening is gehouden met de ambtelijke (militaire) positie van den dader, dat sommige in de militaire wetboeken omschreven delicten — de gemengde — daarin zelfs alleen zijn opgenomen om er een hooger strafmaximum op te stellen. Maar dan zou het in hooge mate irrationeel en onbillijk zijn als men toch bovendien nog eens art. 44 W. v. S. daarop van toepassing ging verklaren. Dit kon eene *dubbele* strafverzwaring ten gevolge hebben; tweemaal zou de ambtelijke (militaire) hoedanigheid in aanmerking worden genomen.

Het hier betoogde schijnt niet wel voor betwisting vatbaar. Toch huldigt (althans huldigde) het Hoog Militair Gerechtshof een tegenovergestelde leer. Bij herhaling paste het Hof art. 44 toe op in de Crimineele Wetboeken strafbare gestelde misdrijven.

Zóó, bij Sent. van 16 Januari 1890, op diefstal in de chambrée door een kamerwacht, die „alzoó belast was, onder andere, tegen ontvreemding van de zich aldaar bevindende voorwerpen te waken en derhalve door zich zelve daaraan schuldig te maken, ingevolge art. 84, alinea 3 W. v. S., een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden, weshalve art. 44 van dit wetboek op hem van toepassing is”, gelijk de overweging luidt (2).

De krijgswaad te 's Hertogenbosch paste, bij vonnis van 23 Maart 1904, art. 44 toe op het in art. 194 C. W. L. strafbaar gestelde misdrijf. (ontvreemding van equipmentsgoederen door een onderofficier). Deze veroordeelde was als korporaal van de week belast met het uitgeven der gewassen lijfgoederen en had zich daarvan een stalbroek toegeëigend. Het Hof sanc-

(1) Bij de behandeling van het Wetb. v. Mil. Strafr. van 1903 is werkelijk door sommige leden der Tweede Kamer aangedrongen om met een afzonderlijke militaire strafwetgeving te breken en in plaats daarvan het gewone strafwetboek aan te vullen. De Regeering, de mogelijkheid hiervan erkennende, achtte dit nochtans niet raadzaam; dat wetboek zou er noodeloos ingewikkeld door worden. Van der Hoeven I, blz. 15 en 19. Zie ook blz. 51.

(2) In gelijken zin Sent. 25 Nov. 1892, Koolemans Beijnen, 1898, blz. 149.

tionneerde die beslissing van den krijgsraad in hooger beroep bij Sententie van 29 April 1904 (1).

Thans echter schijnt zich een andere opvatting bij het hoogste militair rechtscollege te hebben baan gebroken. Immers bij de op blz. 483 opgenomen Sententie van 3 April 1914 besliste het Hof — in afwijking van de conclusie van den advocaat-fiscaal, die weder art. 44 in het Crimineel Wetboek wilde overplanten — „dat toch het voorschrift van dit artikel beoogt: den ambtenaar, die, door het begaan van het strafbaar feit, zijn ambt misbruikte, strenger te kunnen straffen dan den niet-ambtenaar; dat daaruit dus moet voortvloeien dat het voorschrift slechts van toepassing kan zijn op zoodanige strafbare feiten als ook door anderen dan ambtenaren kunnen worden begaan; dat echter aan het bestelen van zijnen kameraad in het slaapkwartier, in de chambrée of in de stallingen enkel een militair — ingevolge de bepaling van artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht als ambtenaar te beschouwen — en geen ander zich schuldig kan maken”.

Uit ons hierboven gevoerd betoog zal duidelijk zijn dat wij, even onjuist als wij de vroegere jurisprudentie van het Hof achtten, even juist oordeelen deze laatste uitspraak. Moge het Hof, na de renovatie aan het einde van het vorige jaar, deze rechtsspraak nu eens constant doen blijven.

Ten slotte nog ééne opmerking: evenals vroeger beroept het Hof zich ook nu weder op art. 84 W. v. S. ten betooge dat militairen onder ambtenaren zijn begrepen. Art. 84 geldt echter *alléén* — zie art. 91 — voor het Wetboek van Strafrecht en volstrekt niet voor de Crimineele Wetboeken of andere wetten. Buiten het W. v. S. zal, los van art. 84, moeten worden uitgemaakt of militairen ambtenaren zijn. Ook *deze* omstandigheid was al een reden die zich verzette om art. 44, althans met gebruikmaking van art. 84, op de militaire misdrijven van toepassing te verklaren.

d. W.

---

(1) Militaire Jurisprudentie No. 58, II, blz. 160.

BOEKBEORDEELING.

Het beheer, de belangen en de dienst der Koninklijke Maréchaussée. Eene studie door kolonel G. A. van Haeften, Inspecteur van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée (238 blz.). 's Gravenhage, Belinfante 1913.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek der Redactie om met een enkel woord bovengenoemd geschrift aan te kondigen. Achtereenvolgens worden behandeld Organisatie (blz. 1), Beheer door de departementen van Oorlog en Justitie (blz. 22), Bevelvoering en gezag (blz. 40), Administratie (blz. 74), Militair korps, Burgerlijke functiën (blz. 80), Belangen van de onderofficieren en maréchaussée (blz. 114), Aanvulling en opleiding (blz. 164) en Dienstverrichtingen (blz. 182), terwijl in de Bijlagen (blz. 225) zijn opgenomen de Indeeling van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée in 1913, Voorschrift omtrent de dienstverbintenissen en Regeling der jaarwedden.

Wat betreft de burgerlijke functiën van de Maréchaussée, heb ik er reeds vroeger op gewezen (1), dat het moeilijk verdedigbaar is, dat de militair feitelijke insubordinatie pleegt, indien hij verzet pleegt tegen de maréchaussée, politiedienst verrichtende. Aan den militair wordt in zoodanig geval de bescherming onthouden, die art. 180 Wetboek van Strafrecht schenkt, waarbij wederspanning alleen dan met straf wordt bedreigd, indien die plaats had tegen een ambtenaar *werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening*. De vraag is of niet de Marechaussee in zoodanig geval gelijkgesteld moet worden met den ambtenaar, ook wat de straf, op het feit gesteld, betreft. Op wederspanning staat ten hoogste 1 jaar gevangenisstraf of geldboete; op feitelijke insubordinatie uitsluitend vrijheidstraf, militaire gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren met vervallenverklaring van den militairen stand of ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militaire geëmployeerde te dienen, als bijkomende straffen. Maar nog in een ander opzicht is het standpunt van de Marechaussee, politiedienst verrichtende, vreemd. Art. 5 van het Reglement van krijgstuicht of discipline voor het krijgsvolk te Lande zegt, dat alle officieren en onderofficieren (2) verplicht zijn om met de zoodanigen, welke zich in den drank mochten hebben te buiten gegaan, voorzichtig te handelen, zich met hen in gene woordenwisselingen in te laten, veel min dezelve te slaan of te mishandelen, tot voorkoming van grootere misdrijven. Het behoeft geen betoog, dat de maréchaussée — politiebeyambte — onmogelijk zijn dienst als zoodanig behoorlijk kan verrichten, zonder het

(1) In het voorbericht op het Wetboek van Militair Strafrecht. Arnhem, S. Gouda Quint, 1903, blz. 10.

(2) Volgens art. 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande zijn onder onderofficieren, voorzoo veel dit Wetboek betreft, de korporaals mede begrepen.

gevaar te loopen met dit artikel in strijd te komen. En hoe indien hij een meerdere tegenover zich vindt? Maakt hij zich aan feitelijke insubordinatie schuldig indien hij „denzelve aangrijpt”. (art. 100 Crim. Wetboek)?

De schrijver laat zich hieromtrent als volgt uit (blz. 110 en 111):

„Krachtens artikel 41 Wetboek van Strafvordering is de militair van „het Wapen verplicht om hem, die in staat van dronkenschap op den „openbaren weg is (artikel 453 Wetboek van Strafrecht), en hem, die in „staat van dronkenschap handelingen verricht die strafbaar gesteld zijn „bij artikel 426 van laatstgenoemd Wetboek, aan te houden en te brengen „voor den brigade commandant (den officier of hulp-officier van Justitie).

„In overeenstemming met, en met aanvulling van het bepaalde in „artikel 5 van het Reglement van krijgstucht, moet voor alle militairen „geldend worden geacht het voorschrift (opgenomen in reglementen op „den inwendigen dienst voor verschillende wapens), dat, ter voorkoming „van misdrijven tegen de ondergeschiktheid, de meerdere militair niet in „woordenwisseling mag treden met een beschonken mindere, noch zich „met dezen handtastelijk mag inlaten, doch, indien hij in geval van weder- „spannigheid zijne toevlucht moet nemen tot dwangmiddelen, daartoe, „zoo mogelijk, den bijstand moet inroepen van militairen die de gelijken „of mindere zijn van den weerspannige.

„Allen, die tot het militaire politiekorps — de Koninklijke Marechaussee — „behooren, hebben den rang van korporaal of een hooger rang, en „zullen, tegenover een beschonken soldaat komende, overeenkomstig dat „voorschrift moeten trachten te handelen. Zij staan alsdan echter voor de „onoverkomelijke moeilijkheid, dat zij niet met den beschonken soldaat „in woordenwisseling mogen treden, hem niet mogen aanvatten, en moeten „afwachten, hetzij wederspannigheid, of gevaar voor de algemeene veiligheid „van personen of goederen, alvorens bijstand van andere militairen of „burgers te mogen vorderen.

„Voor de militairen der Marechaussee zal dus, om aan den hun bij „artikel 41 Wetboek van Strafvordering opgelegden plicht te voldoen, „gewoonlijk niet anders overschieten dan handelend op te treden met „overtreding van evenbedoeld militair voorschrift. Het is te verwachten „dat zij, op grond van artikel 42 j°. artikel 91 wetboek van strafrecht, „niet daarvoor zullen worden gestraft. en dat de verzetplegende beschonken „militair zal worden gestraft met toepassing van artikel 99 of 100 van „het crimineel wetboek, of van artikel 180 wetboek van strafrecht”.

M. i. kunnen de boven geschetste moeilijkheden alleen dan bevredigend worden opgelost, indien de Marechaussee wordt een burgerlijk korps, met militaire functiën, of indien uitdrukkelijk in de Wet wordt bepaald, eenerzijds dat verzet, ook door een militair tegen een marechaussee gepleegd, wordt gestraft op de wijze en onder de beperking in art. 180 vgg. W. v. Strafr. gesteld, anderzijds dat meerderheid in rang, tenzij tegenover meerderen van het Wapen zelf, niet in aanmerking komt, wanneer de Marechaussee, politiedienst verrichtende, tegenover een meerdere komt te staan.

Schrijver maakt op blz. 102 gewag van den meermalen door sommigen geuiten wensch, dat ook de Marechaussees, althans een deel hunner zouden worden beëdigd ten einde hen in staat te stellen proces-verbaal op te maken, dat kracht van bewijs kan bezitten. Schrijver wijst op het groote nadeel, dat de mogelijkheid die aan de Marechaussee wordt geschonken om ambtseidig proces-verbaal op te maken, aanleiding geeft om den indruk te vestigen, dat het voorschrift, volgens hetwelk de dienst door twee hoofden moet worden verricht en dat een der grondslagen van het

Wapen vormt, niet meer ernstig behoeft te worden gehandhaafd en dat afwijking daarvan stilziggend zal worden gedoogd.

In het militaire strafproces, zooals het thans geldt, wordt vaak het ongerief gevoeld, dat een strafbaar feit (gedacht worde aan de vaak voorkomende rijwielovertredingen) (1) door een of meer marechaussee's is vastgesteld bij een niet ambtseedig proces-verbaal. In dit geval is het noodig informatie te nemen, waarbij de verbalisanten of een hunner als getuigen gehoord worden en kan niet de bijzondere berechting plaats vinden als omschreven in den Tweeden Titel, Zesde Hoofdstuk R. L. De beklagde is verplicht ter terechtzitting van den Krijgsraad te verschijnen, soms op eigen kosten. M. i. is dit bezwaartegen het niet-verleenen van een aanstelling als onbezoldigd rijksveldwachter aan alle maréchaussées niet gering te achten. Tegen het nadeel dat de Schrijver vreest, zou door een aanschrijving kunnen worden gemaakt. In geen deele zou zoodoende het optreden van twee hoofden, als regel, m. i. behoeven te vervallen.

De studie zal ongetwijfeld een ruimen lezerskring vinden.

Arnhem, 30 Juni 1914.

W. F. VAN MEURS.

---

(1) Voor zoover die rijwielovertredingen voorkomen in de „Motor- en Rijwielwet” en het „Motor- en Rijwielreglement” zijn de maréchaussée, krachtens art. 21 der wet, ook nu reeds bevoegd daarvan bij ambtseedig proces-verbaal te doen blijken.

WETGEVING.

Bij Koninklijke Boodschap van 25 Mei 1914 is aan de Tweede Kamer (1) der Staten-Generaal het navolgende wetsontwerp ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is eene nadere regeling te treffen aangaande de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

Aan artikel 213 van de Regtspleging bij de Landmagt worden toegevoegd een tweede en een derde lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden gerekend de overeenkomstig de artikelen 133 en 300 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen of een volledig afschrift daarvan. De artikelen 135 en 300 zijn in zoover niet van toepassing.

De toezending geschiedt door den Secretaris op last van den President.”

ARTIKEL 2.

Aan artikel 212 van de Regtspleging bij de Zeemagt worden toegevoegd een tweede en een derde lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden gerekend de overeenkomstig de artikelen 120 en 259 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen of een volledig afschrift daarvan. De artikelen 143 en 264 zijn in zoover niet van toepassing.

De toezending geschiedt door den Secretaris op last van den President.”

ARTIKEL 3.

Van zooveel betreft beslissingen, welke reeds vóór de inwerkingtreding

dezer wet aan de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof waren onderworpen, zonder dat het Hof daaromtrent reeds heeft beschikt, vindt de overlegging van een afschrift van het verhandelde in raadkamer overeenkomstig de bij deze wet aangevulde bepalingen van de Regtspleging bij de Landmagt of van die bij de Zeemagt, indien die overlegging nog niet is geschied, alsnog onverwijld plaats.

ARTIKEL 4.

Deze wet treedt in werking op den dag, volgende op dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De indiening van dit wetsontwerp vindt hare aanleiding in een conflict, (1) gerezen tusschen het Hoog Militair Gerechtshof enerzijds en een drietal krijgswraden — te weten die te Willemsoord, 's Gravenhage en Arnhem — anderzijds. Die krijgswraden weigeren nl. te voldoen aan 's Hof's eisch, dat bij elk ter approbatie gezonden vonnis ook de notulen van het ter zake in raadkamer verhandelde zullen worden overgelegd, gelijk onder vigueur der Regtsplegingen tot dusver steeds gebruikelijk is geweest. En waar het Hoog Militair Gerechtshof de inzage van bedoelde notulen verklaart te behoeven om te kunnen beoordeelen of de approbatie van het vonnis al dan niet behoort te worden verleend, wordt, ter beëindiging van het gerezen conflict, de tusschenkomst van den wetgever vereischt.

Die tusschenkomst moet strekken om de door voormelde weigering veroorzaakte stremming in de militaire rechtspraak *ten spoedigste* op te heffen. De vonnissen, welke ten gevolge van het uitblijven van approbatie niet kunnen worden ten uitvoer gelegd, hoopen zich op en de schadelijke gevolgen, welke daaruit en voor den militairen dienst en voor de gevonnisten voortvloeien, behoeven geen uiteenzetting. De wettelijke regeling, bij dit wetsontwerp voorgesteld, is derhalve van zeer spoedeischenden aard, draagt geheel het karakter van eene „noodwet” en beoogt enkel aan het gerezen conflict voor het oogenblik eene eenvoudige oplossing te geven.

Daarnaast heeft dat conflict den ondergeteekenden aanleiding gegeven reeds thans in uitvoering te gaan brengen het reeds eenigen tijd bij hen aanhangige plan om het instituut der approbatie na de verbeteringen, door de herzieningswet van 31 October 1912 (Staatsblad No. 337) in het militaire strafproces en, meer in het bijzonder, in de samenstelling der krijgswraden aangebracht, te doen vervallen. Dientengevolge zal de indiening van een wetsontwerp tot afschaffing der approbatie van vonnissen, door krijgswraden

(1) Verg. hierna op blz. 527 de Resolutie van het H. M. G. van 17 Maart 1914.

gewezen, en, in verband daarmee, tot toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan fiscaals, door hen worden bevorderd. Zij hebben gemeend van hun besluit daartoe reeds thans melding te moeten maken om des te helderder in het licht te stellen, dat nevensgaande wetsvoordracht enkel behelst eene „noodregeling”, geboren uit de onafwijsbare noodzakelijkheid om de militaire justitie ten spoedigste weder op gang te brengen, terwijl daarna de behandeling van het in te dienen wetsontwerp tot afschaffing der approbatie alle gelegenheid zal bieden om het gerezen conflict in zijn samenhang met de geheele organisatie van het militaire strafproces te bezien en om in dat proces op het punt der approbatie de noodige hervormingen aan te brengen.

Tot toelichting van deze wetsvoordracht moge nu het volgende dienen. Uiteraard ligt het niet op den weg van den wetgever om zich in het tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en de drie voormelde krijgsraden gerezen geschil partij te stellen. Er staat vast, dat volgens de Regtsplegingen bij elk ter approbatie ingezonden vonnis de „stukken daartoe behoorende” (artt. 212 R.Z. en 213 R.L.) moeten worden overgelegd en dat onder die stukken tot dusver in de practijk ook steeds de notulen van den krijgsraad, zoo die van het onderzoek ter terechtzitting als die van het verhandelde in raadkamer, zijn begrepen. Daartegenover doen de drie hier bedoelde krijgsraden, ter motiveering van hun standpunt, een beroep op de artikelen der Regtsplegingen (artt. 143 en 264 R.Z. en 135 en 306 R.L.), welke geheimhouding, althans niet-openbaarmaking, van het verhandelde in raadkamer voorschrijven, artikelen, welke overigens van ouds in de Regtsplegingen hebben gestaan. De ondergeteekenden achten dat beroep allerminst overtuigend. Doch, wat hiervan zij, ook van vragen van positief recht geheel afgezien, is er naar hun oordeel voldoende reden om, zolang de approbatie gehandhaafd blijft en derhalve door het Hoog Militair Gerechtshof moet worden onderzocht (art. 57 der Provisioneele Instructie), of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd geworden, het gerezen conflict op te lossen in de door de thans nog bestaande organisatie van het militaire strafproces het meest aangewezen richting. Van oudsher is voormeld onderzoek ook bedoeld en toegepast als contrôle op de behandeling der zaak in raadkamer en herhaaldelijk heeft het Hoog Militair Gerechtshof de krijgsraden aangeschreven om abuizen, verzuimen of informaliteiten, ter gelegenheid van die behandeling begaan — men zie de artt. 186 en 187 der R.Z. en 194 en 195 der R.L. —, te herstellen. Voorgesteld wordt derhalve om de krijgsraden aanvankelijk — d. w. z. tot de eventueele aanneming van het wetsontwerp tot afschaffing der approbatie — te verplichten tot overlegging van hunne raadkamernotulen aan het Hoog Militair Gerechtshof ten behoeve van het onderzoek in approbatie. Men bedenke hierbij, dat voor het Hoog Militair Gerechtshof de inhoud der raadkamernotulen van de krijgsraden als geheim geldt — men zie art. 22 der Provisioneele Instructie — en dat de namen van degenen, die de onderscheidene daarin vermelde gevoelens hebben uitgebracht, in die notulen niet behoeven te worden vermeld — het Hof heeft zoodanigen eisch nimmer gesteld —, zoodat er geen grond bestaat om van de hier bedoelde overlegging belemmering in de vrije uiting dier gevoelens te vreezen. Tegen de voorloopige handhaving eener aldus geregelde verplichting tot overlegging der raadkamer-notulen, waardoor de ontstane belemmering in de militaire strafrechtspleging op eenvoudige en snelle wijze zou worden opgeheven, kan naar het oordeel der ondergeteekenden geen overwegend bezwaar bestaan. Gedurende eene eeuw hebben

de krijgsraden hunne raadkamer-notulen bij de ter approbatie aan het Hoog Militair Gerechtshof gezonden vonnissen gevoegd en het wezen der approbatie brengt, naar het oordeel der ondergeteekenden, wel eenigermate mede, dat zoo belangrijke handelingen als de stemming en het opmaken der conclusie in raadkamer, niet aan de in dat instituut gelegen contrôle worden onttrokken. Tot handelingen van veel geringere beteekenis strekt die contrôle zich immers eveneens uit. Niet overlegging der raadkamer-notulen beteekent practisch eene gedeeltelijke afschaffing der approbatie. De vraag, of en in hoever de approbatie zou kunnen vervallen, is voor incidenteele behandeling minder vatbaar. De wetgever zou daarom aanvankelijk — d. w. z. totdat hij naar aanleiding van het in te dienen wetsontwerp tot afschaffing der approbatie meer definitieve voorzieningen zal hebben getroffen — de overlegging der raadkamer-notulen in approbatie kunnen doen voortbestaan. Het karakter van eene noodwet, welke interpretatief heeft op te treden in een geschil van wetsuitlegging, brengt trouwens uiteraard mede, dat daarbij niet naar rechtshervorming of principiele wijziging van reeds lang bestaande rechtspractijk worde gestreefd.

De artikelen 1 en 2 van het wetsontwerp zullen na het bovenstaande bij enkele lezing duidelijk zijn. De drie voormelde krijgsraden gronden hunne weigering op de artikelen der Regtsplegingen, welke den president, den leden en den secretaris voorschrijven het geheim der raadkamer te bewaren, terwijl daarnaast de Regtsplegingen, naar hunne meening, niet ondubbelzinnig tot overlegging der raadkamer-notulen verplichten. Welnu, het wetsontwerp wil laatstbedoelde verplichting verduidelijken door de voorgestelde bepaling, dat die notulen, althans een volledig afschrift daarvan, tot de stukken van het proces worden gerekend (in hooger beroep blijven uiteraard gelden de afwijkende voorschriften der artt. 260 R. Z. en 301 R. L.); de in die bepaling opgenomen verwijzing naar de artikelen der Regtsplegingen, welke omtrent den inhoud der notulen aanwijzing geven, strekt om in het licht te stellen, dat slechts door de overlegging van notulen, welke een nauwkeurig overzicht van het verhandelde in raadkamer inhouden, aan de ontworpen wetsbepalingen zal worden voldaan. En het bezwaar, ontleend aan den wettelijken plicht tot bewaring van het geheim der raadkamer, zal c. q. geheel vervallen door de uitdrukkelijke bepaling, dat de artikelen, welke dien plicht opleggen, „in zoover” — d. w. z. voor zooveel betreft de overlegging der raadkamer-notulen ten behoeve van het onderzoek in approbatie of anderszins — niet van toepassing zijn. Aldus zullen beide gronden van de weigering der krijgsraden ook voor hen zijn weggevallen.

Artikel 3 van het wetsontwerp is opgenomen, ten eindé buiten allen twijfel te stellen, dat ook ten aanzien van reeds vóór de inwerkingtreding der noodwet ter approbatie opgezonden vonnissen — en dispositiën: immers hetgeen met betrekking tot de approbatie van vonnissen is bepaald, geldt naar analogie mede voor aan approbatie onderworpen dispositiën — c. q. de raadkamer-notulen alsnog zullen zijn over te leggen.

Artikel 4 van het wetsontwerp past geheel bij het karakter eener „noodregeling”.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

De Minister van Marine,
J. J. RAMBONNET.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het wetsontwerp strekt er toe om een conflict, gerezen tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en een drietal krijgsraden, die weigeren bij elk aan het Hof ter approbatie gezonden vonnis ook de notulen van het in raadkamer verhandelde over te leggen, te beëindigen en wel door bij de wet uit te maken, dat de krijgsraden tot zoodanige overlegging verplicht zijn.

Verschillende leden verklaarden in de Memorie van Toelichting een overtuigend betoog, dat hier de tusschenkomst van den wetgever onvermijdelijk is, noode te hebben gemist. In dit opzicht oordeelden zij dat stuk onvolledig. Het geldt hier, naar de Regeering opmerkt, een noodmaatregel. Men was echter van oordeel, dat in de Memorie van Toelichting niet voldoende duidelijk in het licht is gesteld, dat hier een noodtoestand — waardoor een noodmaatregel alleen gewettigd wordt — aanwezig is. Wat zal, zoo vroegen deze leden, het gevolg zijn, indien een wettelijke voorziening niet tot stand komt? De Regeering spreekt van de schadelijke gevolgen, die uit het bestaande conflict en voor den militairen dienst en voor de gevonnisten voortvloeien. Men zou omtrent bedoelde gevolgen gaarne nader worden ingelicht. Daarbij zouden eenige leden ook gaarne het oordeel der Regeering leeren kennen over de opvatting, dat art. 62 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, in verband met art. 58 dier instructie, het Hof een anderen weg wees dan het, door het laten liggen van de ter approbatie opgezonden vonnissen, heeft ingeslagen. Eerstgenoemd artikel bepaalt, dat, indien de aanschrijving (in art. 58 bedoeld) niet wordt opgevolgd, het Hof, zoo het daartoe termen vindt, den advocaat-fiscaal kan autoriseeren te provoceeren aan den Hove, d.w.z. kan gelasten in appèl te gaan. Naar de meening van verschillende leden volgt hieruit, dat het Hof de approbatie niet eenvoudig zonder meer achterwege mag laten en zoodoende de rechtspraak stop zetten; het moet of probeeren of doen overgaan tot een nieuwe behandeling.

De keuze, die de Regeering heeft gedaan tusschen de twee middelen, waartusschen zij voor de oplossing van het conflict had te kiezen, ontmoette bij verscheidene leden ernstige bedenking. Een oplossing in den geest van de drie weigerachtige krijgsraden heeft zij verworpen; in stede daarvan meent zij de verplichting tot overlegging der raadkamer-notulen expressis verbis in de wet te moeten nederleggen. Vooral in verband met de in de Memorie van Toelichting aangekondigde aanstaande afschaffing van het geheele instituut der approbatie van de door de krijgsraden gewezen vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof, hadden verscheidene leden met bevreemding van dit voorstel kennis genomen. Zij vonden het weinig logisch, dat, terwijl de Regeering blijkbaar zelve van oordeel is, dat de eisch van approbatie der vonnissen behoort te vervallen, zij bij deze gelegenheid aan de approbatie zooveel gewicht toekent, dat zij — in weerwil van de voor de hand liggende bezwaren daartegen — het Hof, ten behoeve van die approbatie, zelfs de beschikking wenscht te verzekeren over de notulen van het verhandelde van den krijgsraad in raadkamer. De Regeering wenscht aan den militairen rechter in eersten aanleg eerlang geheele zelfstandigheid toe te kennen — een zelfstandigheid, welke de hier aan het woord zijnde leden niet aarzelden eisch voor een deugdelijke rechtspraak te noemen — maar voor het tijdvak, dat ons nog van die herziening scheidt, wil zij, nu zich daarvoor de gelegenheid aanbiedt, die zelfstandigheid zelfs niet voor een klein onderdeel in de hand werken. Men achtte dit niet juist gezien en meende, dat deze gelegenheid juist was

aangewezen om in de richting, welke de Regeering binnen korten tijd wenschte in te slaan, alvast een eersten stap te zetten, door te bepalen, dat, in afwachting van de geheele afschaffing der approbatie, de krijgsraden de notulen van het verhandelde in raadkamer niet aan het Hof hebben over te leggen. Dat ware een stap in voorwaartsche richting geweest; wat thans wordt voorgesteld, is een stap achteruit.

De aarzelende toon, die de Memorie van Toelichting naar de meening van sommige leden kenmerkt, doet, naar deze leden opmerkten, vermoeden, dat ook de Regeering heeft gevoeld, dat haar wetsontwerp niet in overeenstemming is met hare plannen ter zake van de approbatie. Zij meenden daarom alsnog te mogen aandringen op wijziging van het wetsontwerp in den even aangegeven zin.

De krijgsraden gronden, naar in de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, hunne weigering op de artt. 135 en 306 Regtspleging Landmagt en 143 en 264 Regtspleging Zeemagt, welke geheimhouding, althans niet-openbaarmaking van het verhandelde in raadkamer voorschrijven. De Regeering verklaart dat beroep allerminst overtuigend te achten, maar blijft in gebreke mede te deelen, waarom het niet opgaat. Naar de meening van verscheidene leden moet aan dit beroep wel degelijk groot gewicht worden toegekend. Dat tot dusverre, vóór de herziening van het militaire procesrecht, de genoemde artikelen niet een beletsel geoordeeld zijn tegen de opzending van de raadkamer-notulen, bewijst ten deze niets. Immers vóór de herziening was de geheele behandeling der zaak een geheime, een behandeling in raadkamer, en het sprak vanzelf, dat de verplichting tot overlegging der stukken toen ook betrof de stukken, die betrekking hadden op de beraadslaging en de beslissing. Thans echter, nu de behandeling van de zaak ter terechtzitting openbaar is en alleen de beraadslaging en de beslissing — evenals bij de gewone burgerlijke strafprocedure — plaats vinden in raadkamer, nu er dus een splitsing is in openbaar en geheim en er diensvolgens ook tweeërlei notulen worden gehouden, spreekt het vanzelf, dat het oude voorschrift tot overlegging van stukken niet langer de verrichtingen van den krijgsvaad in haar vollen omgang bestrijkt en niet meer slaat op de notulen, die betrekking hebben op de beraadslaging en de beslissing in raadkamer. Een en ander klemt te meer als men bedenkt, dat de herziening van het militair strafproces juist strekte om daarin nieuwe begrippen in te voeren, en allerminst ten doel had de geldende hiërarchisch-militaire opvattingen te handhaven.

Wat overigens betreft de in de Memorie van Toelichting voorkomende opmerking, dat ingevolge art. 22 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof de inhoud der raadkamer-notulen van den krijgsvaad ook voor het Hof als geheim geldt, maakte meer dan één lid de opmerking, dat zijns inziens genoemd artikel dit punt niet met stelligheid uitmaakt.

Een tweede argument voor hunne opvatting zien de krijgsraden in art. 301 R. L. en art. 260 R. Z., welke artikelen zeggen dat bij de stukken niet mag worden gevoegd een extract, waardoor van de uitgebrachte stemmen zoude blijken, wanneer een zaak in appèl aan het Hoog Militair Gerechtshof wordt overgebracht.

Nu heeft het Hoog Militair Gerechtshof (art. 62 Provisioneele Instructie) de bevoegdheid om zelf appèl uit te lokken, indien de ter approbatie gezonden vonnissen daartoe aanleiding geven. Daaruit volgt, dat bedoeld extract ook niet moet voorkomen bij de stukken, welke het ter approbatie toegezonden vonnis vergezellen. Anders zou het voorschrift van genoemde artt. 301 R. L. en 260 R. Z. eenigermate een anomalie worden. Bovendien

eischt dit de rechtvaardigheid, welke verbiedt, aan den hoogerem rechter stukken voor te leggen, welke uiteraard voor de verdediging verborgen moeten blijven.

Dit argument is door de Regeering niet weerlegd, zelfs niet besproken.

De leden, die de voorafgaande beschouwingen voordroegen, merkten nog op, dat, afgezien voor een oogenblik van den tekst der wet, zoowel de moraliteit, als de onafhankelijkheid van den rechter in het algemeen, eischen, dat geen mededeeling, aan wien ook, worde gedaan van de beraadslagingen in raadkamer en van de wijze, waarop aldaar de beslissingen tot stand komen. Voor den militairen rechter geldt deze eisch in nog hoogere mate dan voor den burgerlijken rechter. Om die reden reeds had huns inziens de Regeering die oplossing van het conflict moeten kiezen, welke ook voor de krijgsraden het geheim der raadkamer handhaaft. Het betreft hier een belang van de allereerste orde, waartegen niet opweegt het belang, dat het voor het Hof heeft, bij de approbatie over de notulen der raadkamer te beschikken. Het Hof zal toch bij de vervulling van zijn taak aan die notulen in den regel weinig hebben; gewoonlijk zal het zijn uitspraak wel doen steunen op andere stukken en op het proces-verbaal van het verhandelde ter terechtzitting. En nu verklaart de Regeering wel, dat de namen van degenen, die de onderscheidene gevoelens hebben uitgebracht, in de notulen niet behoeven te worden vermeld en dat het Hof zoodanigen eisch ook nooit heeft gesteld, maar vooreerst zal het Hof voortaan, met de wet in de hand, dien eisch kunnen stellen, en bovendien is niet duidelijk, hoe notulen, waarin niet de namen van hen, die de adviezen en stemmen uitbrachten, zijn vermeld, kunnen voldoen aan art. 300 R. L. of art. 259 R. Z., den secretaris de verplichting opleggende „onder het raadplegen de adviezen en stemmen met de meeste nauwkeurigheid op te teekenen”.

Dat het Hof tot dusverre evenbedoelden eisch niet stelde, behoeft overigens weinig te beteekenen, wijl, naar men althans van een der krijgsraden met zekerheid meende te weten, zoowel vroeger als thans, de namen van hen, die de gevoelens uitbrengen, altijd in de notulen worden vermeld; er bestond dus vroeger voor het Hof in zoodanig geval geen aanleiding om den eisch te stellen tot het mededeelen der namen; die waren bekend.

De hier aan het woord zijnde leden zagen in hetgeen van de krijgsraden verlangd wordt, een eisch, die voor die raden een zeer vernederend karakter heeft. Het Hof meent blijkbaar bekleed te zijn met een algemeen toezicht over de krijgsraden en hunne handelingen, ofschoon daaromtrent in de wet niets voorkomt, behoudens het in de wet omschreven recht van approbatie, Het Hof van dit recht van approbatie zoo op, dat de krijgsraden aan alle aanschrijvingen tot het redresseeren van abuizen, verzuimen en informaliteiten gevolg moeten geven. Het is begrijpelijk, dat de krijgsraden met deze opvatting, die hen min of meer tot marionetten van het Hof zoude maken, niet medegaan.

Het Hof beroept zich, ter rechtvaardiging van zijn eisch, op art. 57 der Provisioneele Instructie, bepalende, dat het Hof allereerst onderzoekt „of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd geworden”. De handelingen van den rechter in raadkamer, zoo merkte men op, vallen echter buiten het proces; het „procedeeren” houdt op zoodra het onderzoek ter terechtzitting is gesloten. Voor wat betreft den burgerlijken strafrechter vindt men dan ook in het Wetboek van Strafvordering, aangevende hoe geprocedeerd wordt, *niet* bepaald, hoe de rechter in raadkamer handelt; dat wordt voorgeschreven in de wet op de Rechterlijke Organisatie.

Enkele leden zouden gaarne nog nader worden ingelicht omtrent de redenen, welke het Hof er toe hebben geleid de notulen van het verhandelde in raadkamer op te vragen. Het was hun niet volkomen duidelijk, welk belang de overlegging daarvan voor het Hof heeft. Hangt dit samen met het zelfstandig recht van het Hof om appèl uit te lokken? Of wenscht het Hof die notulen te leeren kennen, speciaal met het oog op verstekvonnissen, waaromtrent het verslag van het verhandelde ter openbare zitting weinig of geen toelichting geeft? Of ziet het op zoodanige gevallen, waarin de *cardo quaestionis* in de openbare terechtzitting om redenen van bijzonderen aard niet genoegzaam naar voren is getreden?

Verscheidene leden wenschten, dat, komt deze wet tot stand, de daarin bevatte regeling in elk geval slechts voor een korten termijn dure. Zij drongen er krachtig op aan, dat het in de Memorie van Toelichting aangekondigde wetsontwerp, beoogende o. a. de approbatie af te schaffen, zoo spoedig mogelijk worde aanhangig gemaakt, en vroegen, of de Regeering omtrent het tijdstip van de vermoedelijke indiening nadere mededeelingen kan doen.

Andere leden verklaarden, dat zij, aan dit wetsontwerp hun stem gevende, zich daarbij hun algeheele vrijheid wenschten voor te behouden ten aanzien van het in uitzicht gestelde voorstel tot afschaffing der approbatie.

Tegenover vorenstaande bedenkingen werd het wetsontwerp door verscheidene andere leden krachtig verdedigd. Zij meenden, dat de Regeering den juisten weg heeft gevolgd door bij wijze van noodmaatregel niets nieuws in de wet in te voegen, maar de practijk van jaren her te bevestigen. De bedenkingen kwamen hun voor eigenlijk minder te zijn gericht tegen hetgeen de Regeering voorstelt dan wel tegen een der beginselen van de onlangs herziene Regtspleging bij de land- en zeemagt zelve, met name tegen het stelsel van approbatie der vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof. Zoolang echter dit stelsel bestaat, moet de verplichting tot opzending van de stukken in haar vollen omvang worden gehandhaafd, ook voor wat betreft de notulen van het verhandelde in raadkamer. Het Hof heeft immers na te gaan, of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd en kan zulks niet doen zonder kennis te nemen van bedoelde notulen, wijl alleen daaruit kan blijken of bijv. de conclusie, waarvan sprake is in art. 195 R. L. en art. 187 R. Z., juist is opgemaakt. Het beroep van het Hof op art. 57 der Provisioneele Instructie is volkomen gerechtvaardigd.

Deze leden meenden, dat tegen het voorstel der Regeering te minder bezwaar kan bestaan, nu het tijdelijk karakter van deze voorziening in de Memorie van Toelichting zoo uitdrukkelijk is uitgesproken en een wetswijziging, strekkende tot afschaffing der approbatie, in uitzicht is gesteld. Waarschijnlijk zal dan te gelijker tijd de rechtspleging in hooger beroep behoorlijk worden geregeld. Zoolang dat niet is geschied, kan de approbatie bezwaarlijk worden gemist. Op spoedige indiening van het aangekondigde wetsontwerp drongen ook deze leden aan.

Van deze zijde werd er voorts de nadruk op gelegd, dat het van groot belang is, dat een spoedige voorziening in den bestaanden noodtoestand tot stand kome. Dit is niet alleen in het belang van het prestige der justitie, maar ook in dat van de tucht, die er niet mede gediend kan zijn, dat gevonniste militairen ongestraft rondloopen. Bovendien is dat in het belang van de preventief in hechtenis gestelde militairen, trouwens ook in dat van andere militaire beklagden. Een spoedige voorziening, zoo moest de Regeering wel verwachten, kon het gemakkelijkst worden tot stand gebracht, indien eenvoudig aan het oude gebruik om de raadkamer

notulen op te zenden, werd vastgehouden. Zij heeft zich op het standpunt gesteld, dat een noodmaatregel, als hoedanig het aan de orde zijnde wetsontwerp zeker door ieder zal worden aangemerkt, voornamelijk aan de eischen van de practijk moet worden getoetst, aan de vraag, of hij de meest practische oplossing brengt. Legt men het wetsontwerp dien maatstaf aan, dan moet het oordeel daarover gunstig luiden.

Dat de voorgestelde wetsaanvulling het geheim van de raadkamer in gevaar zou kunnen brengen, vreesden deze leden geenszins. In de eerste plaats moet het Hof te hoog worden geacht om te kunnen veronderstellen, dat het dat geheim zou schenden. Bovendien behoeven, gelijk in de Memorie van Toelichting reeds is opgemerkt, de namen niet te worden vermeld bij de notuleering van de gehouden stemmingen. Dat art. 300 R. L. en art. 259 R. Z. daartoe zouden verplichten, achtte men onjuist, en aan het Hof komt stellig niet de bevoegdheid toe de vermelding van de namen te verlangen.

Het beroep op art. 301 R. L. en art. 260 R. Z. gaat voorts volgens deze leden niet op, wijl dit artikel alléén geschreven is voor het geval van hooger beroep en slechts ten doel heeft te voorkomen, dat de notulen komen onder de oogen van anderen dan de leden van het Hof.

Eindelijk betoogden de hier aan het woord zijnde leden, dat de schuld van de stagnatie in de rechtsbedeeling niet bij het Hof, maar bij de weigerachtige krijgsraden gelegen is. Zij hadden, zonder eenig belang ernstig te schaden, zich overeenkomstig de wetsuitlegging van het Hof kunnen gedragen. Wat betreft de bewering, dat het Hof de oplossing van het conflict had moeten zoeken op den weg, gewezen door art. 62 der Provisioneele Instructie, werd de opmerking gemaakt, dat een autorisatie op den advocaatfiscaal, om in alle zaken, waarin de notulen van den krijgswaad niet zijn overgelegd, in appél te gaan, zeker een hoogst omslachtig, tijdroovend en kostbaar middel zoude zijn en daarom zeker niet de voorkeur verdiende boven de oplossing die de Regeering gemeend heeft te moeten kiezen.

Verscheidene leden spraken ten slotte het vertrouwen uit, dat, wanneer de wetgevende macht met betrekking tot deze aangelegenheid eenmaal een beslissing zal hebben genomen, in welken zin dan ook, het Hof en de krijgsraden de nieuwe bepalingen der wet ten volle zullen naleven.

Wat de terugwerkende kracht betreft, bij **art. 3** van het wetsontwerp voorgesteld, maakten eenige leden de opmerking, dat zij, om hun stem daarover te kunnen bepalen, behoefte hadden aan nauwkeuriger gegevens omtrent de gevolgen, die het zal hebben indien voor beslissingen, vóór de inwerkingtreding dezer wet gevallen, eventueel geen voorziening tot stand komt. In het algemeen hadden zij er groot bezwaar tegen de krijgsraden te verplichten alsnog notulen over te leggen, die geredigeerd zijn op een tijdstip, waarop volgens die colleges de verplichting tot overlegging nog niet bestond en de krijgsraden er dus op meenden te kunnen rekenen, dat het geheim der raadkamer onder de hoede der wet veilig was.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 10den Juni 1914.

RINK.
BONGAERTS.
VAN SASSE VAN YSSELT.
VAN DE VELDE.
BEUMER.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 13 Juni 1914).

De beschouwingen en opmerkingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag betreffende het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdelingen, geven den ondergeteekenden aanleiding tot de volgende beantwoording.

Gaarne zijn zij bereid den leden, die zich door den inhoud der Memorie van Toelichting niet hebben laten overtuigen, dat hier een noodtoestand aanwezig is, op dit stuk eenige nadere opheldering te verschaffen. De vonnissen, door de drie in het conflict betrokken krijgsraden gewezen, kunnen, zoolang het conflict voortduurt, niet in kracht van gewijsde gaan. De daarbij uitgesproken veroordeelingen kunnen derhalve niet worden ten uitvoer gelegd. Practisch levert dit het meeste bezwaar op ten aanzien van vonnissen, houdende terbeschikkingstelling, veroordeeling tot plaatsing in eene tuchtschool of tot de bijkomende militaire straffen (vervallenverklaring van den militairen stand, ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen, degradatie en plaatsing in eene klasse van militairen, aan eene gestrengere krijgstucht onderworpen). Immers, terwijl vonnissen, waarbij gevangenisstraf of hechtenis is uitgesproken, voor zoover daarbij tevens aftrek van ondergane verzekerde bewaring is bepaald, sedert het conflict practisch in voorloopige hechtenis worden ondergaan, moeten eerstbedoelde vonnissen uiteraard elk gevolg missen. Ter beschikking van de Regeering gestelde minderjarige militairen, veroordeelden tot plaatsing in eene tuchtschool, gedegradeerde onderofficieren, van den militairen stand vervallen verklaarde militairen, moeten derhalve thans, ten spijt van het tegen hen gewezen vonnis, c. q. dienst blijven doen, althans in de kazerne of op het schip blijven vertoeven — de gedegradeerden nog wel in hun rang, met de daaraan verbonden soldij —, zoodat de door het conflict in het leven geroepen toestand bij de krijgsmacht hier te lande inderdaad is een noodtoestand, welke met alle begrippen van tucht en recht spot en nog met den dag onhoudbaarder wordt. Voorziening bij wege van een „noodwet” mag dan ook, naar het oordeel der ondergeteekenden, niet uitblijven. Dat ook de belangen der gevonnisten zelf door het uitblijven der approbatie ernstig kunnen worden geschaad, behoeft na het voorafgaande wel geen betoog. De ondergeteekenden erkennen echter gaarne, dat de drie voormelde krijgsraden het hunne doen om te voorkomen, dat de voorloopige hechtenis van door hen gevonniste militairen als een gevolg van het conflict langer zou duren, dan zonder dat conflict het geval zou zijn geweest.

Verschillende leden zijn blijkbaar van meening, dat het op den weg van het Hoog Militair Gerechtshof had gelegen om door toepassing van art. 62 der Provisioneele Instructie in verband met art. 58 dier instructie het intreden, althans het voortduren, van den geschetsten noodtoestand te voorkomen. Natuurlijk blijft, ook indien de opvatting dier leden juist ware, de noodzakelijkheid van een ingrijpen ten deze van den wetgever onverkort. Immers het Hoog Militair Gerechtshof vindt nu eenmaal voor toepassing van genoemd art. 62 in alle zaken, waarin de raadkamer-notulen niet zijn overgelegd, wettelijk geen termen. Het Hof heeft dit uitdrukkelijk aan den eerstondergeteekende verklaard, toen deze er bij het Hof op aandrong om, in afwachting van de totstandkoming der „noodwet”, door bedoelde toepassing de ontstane stremming in de militaire justitie op te heffen. De

ondergeteekenden zijn trouwens van meening, dat die toepassing practisch niet aan de oplossing van het gerezen conflict zou kunnen worden dienstbaar gemaakt. Immers het uitlokken van hooger beroep in alle genoemde zaken zou van het Hof en den advocaat-fiscaal eene hoeveelheid arbeid eischen, voor welke hunne arbeidskracht te eenenmale ontoereikend zou zijn. Het zij den ondergeteekenden vergund, hieraan toe te voegen, dat voormeld art. 62 eenigszins anders luidt dan de kennisneming van het Voorloopig Verslag zou doen vermoeden. Art. 62 toch bepaalt niet, dat „indien de aanschrijving (in art. 58 bedoeld) niet wordt opgevolgd”, het Hof e.q. het hooger beroep zal bevelen, doch luidt in zijn aanhef als volgt: „Indien het Hof oordeelt, dat het bedenkelijk is, of wel van het aanwezen der misdaad consteert, en of de bij dat vonnis bepaalde straf wel is overeenkomstig met de wet, zal het Hof”, enz. Alleen in die gevallen zal het Hof derhalve e.q. den advocaat-fiscaal autoriseeren om van het vonnis van den krijgsraad in hooger beroep te gaan. En juist om te beoordeelen, of een dier gevallen aanwezig is, verklaart het Hof ook de raadkamer-notulen van den krijgsraad te behoeven. In dien gedachtengang van het Hof — hij moge dan juist zijn of niet — biedt art. 62 niet het — trouwens, gelijk hierboven is betoogd, practisch ondeugdelijk — middel om het gerezen conflict te voorkomen of te beëindigen.

Verscheidene wettelijke voorzieningen ter oplossing van dat conflict hadden door de ondergeteekenden kunnen worden voorgesteld. Ter motivering van de daaruit door hen gedane keuze wenschen zij alsnog het volgende op te merken. Zij achten het niet onverklaarbaar, dat de band, door hen gelegd tusschen deze wetsvoordracht en het eerlang in te dienen wetsvoorstel tot afschaffing der approbatie, op het eerste gezicht bij verscheidene leden eenige bevreemding heeft opgewekt. Doch, wat is het geval? De ondergeteekenden zijn in beginsel voor de afschaffing der approbatie — een daartoe strekkend wetsontwerp heeft het Departement van Justitie reeds verlaten — en hunne eerste gedachte is dan ook geweest, de oplossing van het gerezen conflict in den zin van zoodanige afschaffing te zoeken. Aan die oplossing moesten echter allereerst worden gesteld de eischen van eenvoudigheid en spoed, terwijl eene regeling tot afschaffing der approbatie en in de voorbereiding en in de behandeling te veel moeilijkheden scheen op te leveren en te langen tijd scheen te behoeven om aan die eischen te kunnen beantwoorden. Toen is door hen overwogen, of de oplossing niet in eene *gedeeltelijke* afschaffing der approbatie, in eene afschaffing namelijk alleen voor zoover de handelingen der krijgsraden in raadkamer betreft, in eene wettelijke regeling, waarbij de krijgsraden zouden worden *ontheven* van de verplichting om hunne raadkamer-notulen over te leggen, ware te zoeken. De vraag echter, of en in hoever de approbatie zou kunnen vervallen, bleek in hare verschillende onderdeelen te veel innerlijken samenhang te vertoonen om slechts één dier onderdeelen bij wege van eene voorgestelde „noodwet” aan het oordeel der wetgevende macht te onderwerpen. In verband daarmee zijn de ondergeteekenden te rade geworden, de indiening van dit wetsontwerp, hetwelk aanvankelijk de verplichting tot overlegging der raadkamer-notulen wil bestendigen en waardoor m. a. w. niets wordt gepraejudicieerd, te bevorderen, doch bij die indiening tevens te doen blijken van hun voornemen om nu ook de zoeven genoemde beginselvraag van afschaffing of behoud der approbatie ten spoedigste ter beslissing aan de wetgevende macht over te leggen. Hunne gedragslijn ten deze wordt derhalve door één na rijp beraad aanvaard vast plan beheerscht, hetwelk in het kort aldus kan worden uitgedrukt: eerst door de voor-

gestelde „noodwet” de militaire justitie op de eenvoudigste en snelste wijze, zonder principiële wijziging, weder op gang brengen en daarna door het in te dienen wetsontwerp tot afschaffing der approbatie aan de wetgevende macht de gelegenheid bieden tot eene gezette en principiële overweging van de zoo belangrijke vraag van behoud of afschaffing van dat instituut. Inderdaad vertoont dus de gedachtengang, waardoor de ondergeteekenden zich ten deze laten leiden, innerlijke tegenstrijdigheid niet. Dat door de voorgestelde „noodwet” een stap achteruit zou worden gedaan, kan niet worden toegegeven. Immers bevestigt het wetsontwerp slechts hetgeen eene eeuw lang als recht heeft gegolden.

Met voldoening hebben de ondergeteekenden ontwaard, dat zelfs naar het oordeel der leden, die zich ten deze op het standpunt der drie in het conflict betrokken krijgsraden stellen, vóór de herzieningswet van 1912 de verplichting tot overlegging der stukken „ook betrof de stukken, die betrekking hadden op de beraadslaging en de beslissing”. Ook die leden achten derhalve de practijk van vóór de herziening als in de wet gegrond. Maar is dit, gelijk ook de ondergeteekenden gelooven, juist, dan volgt daaruit noodwendig, dat de verplichting tot overlegging der raadkamenotulen ook thans nog bestaat. Immers vóór de herziening geschieden alle handelingen der krijgsraden om zoo te zeggen in raadkamer, of, beter uitgedrukt, hetzij in raadkamer hetzij op de toen-niet-openbare terechtzitting. Toegegeven wordt door bedoelde leden, dat toen de notulen van *al* het verhandelde door de krijgsraden in approbatie moesten worden overgelegd. De ook destijds reeds in de Regtsplegingen opgenomen voorschriften voor de krijgsraden tot geheimhouding, althans niet-openbaarmaking, van hetgeen in raadkamer was voorgevallen, verzetten zich daartegen niet. Sedert 1912 is nu ten deze enkel dit veranderd, dat thans dat deel van de handelingen der krijgsraden, hetwelk vroeger op de *niet-openbare* terechtzitting geschiedde, naar de *openbare* terechtzitting is overgebracht. Maar de verplichting tot overlegging der notulen betreffende het overig deel kan door die verandering toch niet zijn vervallen? Daarvoor zou een uitdrukkelijk wetsvoorschrift noodzakelijk zijn geweest. De ondergeteekenden achten het vanzelf sprekend, dat een wettelijke verplichting, die vroeger bestond en nimmer is opgeheven, is blijven voortbestaan.

Kan derhalve het beroep op de van ouds in de Regtsplegingen voorkomende bepalingen betreffende het geheim der raadkamer, naar het oordeel der ondergeteekenden, allermint het standpunt der drie krijgsraden rechtvaardigen, zoo moge voorts wat betreft art. 22 der Provisioneele Instructie worden opgemerkt, dat dit artikel ook door het Hoog Militair Gerechtshof aldus wordt opgevat, dat het den president en den leden van dat Hof gebiedt den inhoud der raadkamer-notulen van de krijgsraden geheim te houden. Het is den ondergeteekenden niet duidelijk mogen worden, waarop de door meer dan één lid te dien aanzien uitgesproken twijfel berust.

Het tweede argument der krijgsraden, ontleend aan de artikelen 301 R. L. en 260 R. Z., is, naar het oordeel der ondergeteekenden, voor het standpunt dier colleges niet zonder bedenking. Die artikelen — welke eveneens reeds van ouds in de Regtsplegingen voorkomen — bepalen, dat *in appèl* de raadkamer-notulen niet medegaan naar het Hoog Militair Gerechtshof. Voor zoover nu aan de genoemde artikelen in deze een argument mag worden ontleend, keert het zich juist tegen degenen, die het standpunt der drie krijgsraden willen verdedigen. Immers er blijkt ten duidelijkste uit, dat er van ouds tweeërlei notulen zijn geweest, dat de splitsing tusschen raadkamer-notulen en zitting-notulen niet, gelijk de leden ten deze aan het

woord willen doen voorkomen, nieuw is en eerst sedert 1912 bestaat, doch dat ook de oorspronkelijke Regtsplegingen die splitsing reeds kenden en daaraan zelfs een rechtsgevolg verbonden, te weten dit, dat *in appèl* enkel de zitting-notulen mochten worden overgelegd. Zulks moest wel worden bepaald, omdat in appèl de processtukken ook kunnen worden ingezien door personen, voor wie eene verplichting tot geheimhouding, als voor het Hoog Militair Gerechtshof is gevestigd, niet bestaat. Toen de wetgever van 1814 in de meergenoemde artikelen nederschreef, dat *in appèl*. de raadkamer-notulen niet mede zouden gaan, heeft hij een verschil in het leven geroepen en willen roepen met den gang van zaken bij de approbatie, waarbij omnium consensu en gelijk ook door de leden ten deze aan het woord is toegegeven, de raadkamer-notulen tot de over te leggen stukken werden gerekend. Welnu, dat verschil is nooit opgeheven en nog altijd leveren juist die in 1912 gehandhaafde artikelen het bewijs, dat *in approbatie* die notulen wèl behooren te worden overgelegd. Alleen hebben sedert 1912 de zitting-notulen niet langer betrekking op eene niet-openbare, doch op eene openbare terechtzitting.

De leden ten deze aan het woord, merken nog op, dat de rechtvaardigheid huns inziens verbiedt om aan den hoogerem rechter stukken voor te leggen, welke uiteraard voor de verdediging verborgen moeten blijven. Dit argument kan natuurlijk tot de uitlegging der geldende wet niet afdoen. En wat het toekomstige recht betreft, wijzen de ondergeteekenden er op, dat de voorgenomen afschaffing der approbatie c. q. het door die leden gevoeld bezwaar zal wegnemen. Overigens worde dat bezwaar — door de ondergeteekenden reeds vóór de indiening van dit wetsontwerp onder de oogen gezien — niet te hoog aangeslagen. Het Hof kan bij het onderzoek van het vonnis in approbatie op grond van stukken, derhalve ook van de raadkamer-notulen, oordeelen, dat het bedenklijk is, „of wel van het aanwezig der misdaad consteert, en of de bij dat vonnis bepaalde straf wel is overeenkomstig met de Wet”. Alsdan zal het Hof appèl bevelen „hetzij ter handhaving van het regt van den Souvereinen Vorst, hetzij ten behoeve van den gecondemneerden” (art. 62 der Provisioneele Instructie). Ook de beklagde, die reeds in het vonnis had berust, immers geen hooger beroep had ingesteld, profiteert derhalve c. q. van de kennisneming der raadkamer-notulen door het Hoog Militair Gerechtshof. Heeft het Hof eens appèl bevolen, dan ziet het de raadkamer-notulen niet meer (art. 62 P. I. junctis artt. 301 R. L. en 260 R. Z.) en stelt in hooger beroep een geheel zelfstandig nieuw onderzoek in. Van eenigen minder wenschelijken invloed der raadkamer-notulen op de berechting en beslissing in hooger beroep kan dus redelijkerwijs geen sprake zijn. Overigens kan het Hoog Militair Gerechtshof als appèlrechter alleen dan van de raadkamer-notulen te voren hebben kennis genomen, indien het betreft een door het Hof bevolen appèl, niet wanneer het appèl door den veroordeelde zelve is ingesteld.

Thans worde aan de argumenten, door de leden ten deze aan het woord, los van den tekst der wet, ter bestrijding van de voorgestelde oplossing van het conflict gebezigd, de noodige aandacht gewijd. Druischt inderdaad die oplossing tegen moraliteit en tegen den eisch der rechterlijke onafhankelijkheid in? De ondergeteekenden kunnen dat niet toegeven. Men bedenke toch, dat, gelijk reeds in de Memorie van Toelichting is opgemerkt, niet alleen de inhoud der raadkamer-notulen voor het Hoog Militair Gerechtshof als geheim geldt, doch dat bovendien in die notulen de namen dergenen, die de onderscheidene daarin vermelde gevoelens hebben uitgebracht, niet behoeven te worden vermeld. Genoemde leden betwijfelen

of dit laatste wel voldoende vaststaat. Welnu, ten einde allen twijfel dien-aangaande weg te nemen, hebben de ondergeteekenden, naar hunne meening ten overvloede, het wetsontwerp aangevuld met eene bepaling, volgens welke in die notulen bedoelde namen niet zullen worden vermeld.

De leden, die zich ten deze op het standpunt der drie krijgsraden stellen, zien in hetgeen van die colleges verlangd wordt — en sedert 1814 verlangd werd —, „een eisch, die voor die raden een zeer vernederend karakter draagt”. Ook dit moet ten stelligste worden ontkend. De positie van het Hoog Militair Gerechtshof is op dit oogenblik eene andere, dan die leden schijnen te meenen. Inderdaad is onder de geldende wet het Hoog Militair Gerechtshof de „cour régulatrice” op militair-rechterlijk gebied, belast met een algemeen toezicht op de krijgsraden en hunne handelingen. Dientengevolge is de positie der krijgsraden thans eene minder zelfstandige en verantwoordelijke dan die van de burgerlijke gerechten. De ondergeteekenden achten dien stand van zaken — waaraan overigens het wetsontwerp tot afschaffing der approbatie c. q. een einde zal maken — ongewenscht. Maar op het oogenblik is de onderlinge verhouding der militaire gerechten nog zóó, als hierboven is aangegeven. Wie in die verhouding iets vernederends ziet — vroegere krijgsraden hebben dat te recht nooit gedaan — en derhalve voor zich bezwaar zou gevoelen het ambt van voorzitter of lid van een krijgsraad te bekleeden, ziet, naar het oordeel der ondergeteekenden, te veel voorbij, dat in toezicht ook op de uitoefening van rechtsmacht voor den daaraan onderworpen rechter op zich zelve niets vernederends ligt.

Meergenoemde leden leveren nog eene bestrijding van het beroep, door het Hoog Militair Gerechtshof, ter rechtvaardiging van zijn eisch, gedaan op art. 57 der Provisioneele Instructie, volgens hetwelk het Hof in approbatie moet onderzoeken, „of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd geworden.” Die leden stellen, dat de beraadslagingen in raadkamer niet zouden vallen onder het begrip „procedeeren” en trachten hunne stelling aannemelijk te maken door de bewering, dat, voor wat betreft den burgerlijken strafrechter, de wijze, waarop die rechter in raadkamer handelt, niet zou zijn voorgescreven in het Wetboek van Strafvordering, doch in de wet op de rechterlijke organisatie. De laatste bewering is zeker in hare algemeenheid onjuist. Ook in het Wetboek van Strafvordering komen belangrijke bepalingen betreffende de beraadslagingen in raadkamer voor; men zie b. v. artikel 211 van dat wetboek. En al omvat de term „procedeeren” in de burgerlijke strafvordering niet de beraadslagingen in raadkamer, wat bewijst dit dan nog voor het geheel afwijkend georganiseerde militaire strafproces? Vaststaat, dat de wetgever heeft bepaald, dat de raadkamer notulen in approbatie — in tegenstelling met appèl — moeten worden overgelegd; het doel daarvan kan geen ander zijn dan dat ook aan de beraadslagingen der krijgsraden in raadkamer de toets der approbatie zou worden aangelegd. Talrijk zijn dan ook de gevallen, waarin het Hoog Militair Gerechtshof de krijgsraden heeft aangeschreven om fouten, bij gelegenheid van die beraadslagingen begaan, te herstellen. Uit een en ander blijkt, naar het oordeel der ondergeteekenden, voldoende, dat het begrip „procedeeren” in art. 57 der Provisioneele Instructie meer moet omvatten dan de procedure ter terechtzitting. En zelfs al ware zulks anders, dan zou nog enkel de practisch steeds uitgeoefende bevoegdheid van het Hoog Militair Gerechtshof om zijn toezicht ook tot de beraadslagingen der krijgsraden in raadkamer uit te strekken, betwijfeld kunnen worden, maar niet het bestaan van de verplichting dier colleges om hunne raadkamer-notulen in approbatie over te leggen. Die verplichting heeft vóór 1912 bestaan en bestaat, waar zij

niet, noch uitdrukkelijk, noch stilzwijgend, is afgeschaft, nog. M. a. w., er kan twijfel zijn aangaande het nuttig effect dier verplichting, niet aangaande het bestaan zelf van die verplichting.

De ondergeteekenden geven gaarne gevolg aan den door enkele leden uitgesproken wensch om nader te worden ingelicht omtrent de redenen, welke het Hof er toe hebben geleid de notulen van het verhandelde in raadkamer op te vragen. Die redenen zijn zeer eenvoudig. Vroeger werden bij alle ter approbatie opgezonden vonnissen ook de raadkamer-notulen aangetroffen. Na de inwerkingtreding der herzieningswet van 1912 zonden de krijgsraden te Willemsoord en Arnhem die notulen niet meer in, de krijgsraad te 's Gravenhage eerst wel, doch daarna eveneens niet. Het Hoog Militair Gerechtshof, denkend aan een onwillekeurig verzuim, vroeg ze op. Daarop weigerden de krijgsraden aan 's Hof's verlangen te voldoen. Het belang, dat het Hof bij de overlegging der raadkamer-notulen heeft, is vooral dit, dat ook in raadkamer abuizen kunnen worden begaan. De conclusie kan schijnbaar of werkelijk niet het resultaat van de stemming weergeven. Ook kan het Hof b. v., uit de raadkamer-notulen ontwarende, dat de schuld van den beklaagde slechts met de kleinste meerderheid is aangenomen, daardoor worden bevestigd in zijn voornemen om hooger beroep uit te lokken. Zoowel in zaken op tegenspraak als in verstek-zaken kunnen in raadkamer over de zaak zelf uiteraard geen nieuwe gegevens worden bijgebracht. De „cardo quaestionis” wordt ter terechtzitting onderzocht, in raadkamer wordt, naar *aanleiding van dat onderzoek, enkel be-raadslaagd*. De *overlegging der raadkamer-notulen is dus alleen ingesteld als* (1) contrôle op de regelmatigheid van die beraadslaging en niet om het Hoog Militair Gerechtshof meer of andere gegevens over de aan het proces te gronde liggende feiten te verschaffen dan in de andere stukken zijn nedergelegd.

Gelijk de ondergeteekenden reeds hierboven hebben medegedeeld, heeft het wetsontwerp tot afschaffing der approbatie reeds het Departement van Justitie verlaten. De thans voorgestelde regeling zal dus c. q. slechts gedurende zeer korten tijd behoeven te werken.

Uiteraard brengt instemming met die regeling nog niet mede instemming ook met het, immers aan de Kamer nog niet bekende voorstel tot afschaffing der approbatie. Door nevensgaande wetsvoordracht, het moge nogmaals worden verklaard, wordt niets gepraejudicieerd, met name niet ten aanzien van de zoo belangrijke vraag van afschaffing of behoud der approbatie. Dat is juist de reden geweest, waarom de ondergeteekenden de in het wetsontwerp belichaamde oplossing van het conflict hebben voorgesteld en geen andere. Bij eene „noodwet” moet, naar hun oordeel, zoo mogelijk niet worden gepraejudicieerd ten aanzien van belangrijke, gezette overweging eischende vraagstukken.

Thans zij het den ondergeteekenden vergund een woord van dank te brengen aan die leden, die blijkens het Voorloopig Verslag het wetsontwerp zoo krachtig hebben verdedigd. Van hunne beschouwingen ter zake is door de ondergeteekenden met onverdeelde instemming kennis genomen. Zij mogen zich derhalve bepalen tot het, om zoo te zeggen, onderstrepen van enkele belangrijke opmerkingen, welke door die leden zijn gemaakt. Inderdaad behoort bij voorkeur het ontwerp tot eene „noodwet” naar inhoud en strekking te zijn van dien aard, dat daarover los van groote principieele

(1) De geursiveerde woorden zijn ingelâscht bij „Nota van drukfouten” (stuk No. 8).
(Red.)

vragen kan worden beslist. Het nevensgaande wetsontwerp beantwoordt aan dien eisch. Eene „noodwet” mag nochtans niet leiden hiertoe, dat de groote, principiële vragen worden omgaan. Welnu, de behandeling van het, naar de ondergeteekenden vertrouwen, weldra in te dienen wetsontwerp tot opheffing der approbatie zal alle gelegenheid bieden om in zake de onderlinge verhouding der militaire gerechten principieel stelling te nemen. In dat wetsontwerp is uiteraard tevens eene nadere regeling betreffende het hooger beroep in militaire strafzaken opgenomen.

De argumenten, aan den tekst der wet ontleend, welke de hier bedoelde leden tot de opvatting hebben gebracht, dat de schuld van de stagnatie in de rechtsbedeeling niet bij het Hoog Militair Gerechtshof maar bij de krijgsraden gelegen is, worden door de ondergeteekenden, gelijk uit het bovenstaande reeds is gebleken, juist geacht. Intusschen, de wetgever heeft zich in het conflict geen partij te stellen, doch enkel daarvan eene practische oplossing te geven. En het was den ondergeteekenden aangenaam te vernemen, dat de voorgestelde oplossing door voormelde leden als de meest practische wordt aangemerkt. Dat zij ook het rechtsgevoel het meest bevredigt, vloeit, naar het oordeel der ondergeteekenden, uit het bovenstaande voort.

De ondergeteekenden deelen geheel het door verscheidene leden uitgesproken vertrouwen, dat de bepalingen der „noodwet” door de militaire gerechten loyaal en ten volle zullen worden nageleefd. Van den rechter, geroepen om de wet toe te passen, mag immers niet anders worden verwacht, dan dat hij zelf in de eerste plaats zich stiptelijk naar hare voorschriften zal gedragen.

Wat ten slotte betreft de terugwerkende kracht, bij art. 3 van het wetsontwerp voorgesteld, deze kan niet worden gemist, omdat anders de honderden beslissingen, vóór de inwerkingtreding der „noodwet” gevallen, niet in kracht van gewijsde zouden gaan en derhalve onuitgevoerd zouden moeten blijven. Het bezwaar, door eenige leden in het algemeen tegen de toekenning van zoodanige terugwerkende kracht gevoeld, zal door de in dat artikel aangebrachte wijzigingen zijn vervallen. De ondergeteekenden veroorloven zich naar het nieuw ontworpen tweede lid van dat artikel te verwijzen.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Marine,

J. J. RAMRONNET.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is eene nadere regeling te treffen aangaande de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

Aan artikel 213 van de Regtspleging bij de Landmagt worden toegevoegd een tweede en een derde lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden gerekend de overeenkomstig de artikelen 133 en 300 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen of een afschrift daarvan. De artikelen 135 en 306 zijn in zoover niet van toepassing. In die notulen worden niet opgenomen de namen van degenen, die de onderscheidene, daarin vermelde gevoelens hebben uitgebragt.

De toezending geschiedt door den Secretaris op last van den President.”

ARTIKEL 2.

Aan artikel 212 van de Regtspleging bij de Zeemagt worden toegevoegd een tweede en een derde lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden gerekend de overeenkomstig de artikelen 120 en 259 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen of een afschrift daarvan. De artikelen 143 en 264 zijn in zoover niet van toepassing. In die notulen worden niet opgenomen de namen van degenen, die de onderscheidene, daarin vermelde gevoelens hebben uitgebragt.

De toezending geschiedt door den Secretaris op last van den President.”

ARTIKEL 3.

Voor zooveel betreft beslissingen, welke reeds vóór de inwerkingtreding dezer wet aan de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof waren onderworpen, zonder dat het Hof daaromtrent reeds heeft beschikt, vindt de overlegging van notulen van het verhandelde in raadkamer of van een afschrift dier notulen overeenkomstig de bij deze wet aangevulde bepalingen van de Regtspleging bij de Landmagt of van die bij de Zeemagt, indien die overlegging nog niet is geschiedt, alsnog onverwijld plaats.

Indien in de notulen de namen van degenen, die de onderscheidene, daarin vermelde gevoelens hebben uitgebragt, zijn opgenomen, wordt overgelegd een afschrift, waarin die namen zijn weggelaten.

ARTIKEL 4.

Deze wet treedt in werking op den dag, volgende op dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp houdende nadere regeling aangaande de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 16den Juni 1914.

RINK.
BONGAERTS.
VAN SASSE VAN YSSELT.
VAN DE VELDE.
BEUMER.

AMENDEMENT VAN DEN HEER LIMBURG e.s.

(Ingezonden 23 Juni 1914).

Artikel 1 van het wetsontwerp wordt gelezen als volgt:

Aan artikel 213 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt toegevoegd een tweede lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden niet gerekend de overeenkomstig de artikelen 133 en 300 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen.”

Bij aanneming van dit amendement dient **Artikel 2** van het wetsontwerp te worden gelezen als volgt:

Aan Artikel 212 van de Regtspleging bij de Zeemagt wordt toegevoegd een tweede lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden niet gerekend de overeenkomstig de artikelen 120 en 259 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen.”

Terwijl in dat geval wordt voorgesteld **Artikel 3** van het wetsontwerp te lezen als volgt:

Voor zooveel betreft beslissingen, welke reeds vóór de inwerkingtreding dezer wet aan de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof waren onderworpen, zonder dat het Hof daaromtrent reeds heeft beschikt, is het tweede lid van artikel 213 van de Regtspleging bij de Landmagt, respectievelijk het tweede lid van artikel 212 van de Regtspleging bij de Zeemagt, van toepassing."

LIMBURG.
 FOCK.
 SCHIM VAN DER LOEFF.
 ROODENBURG.
 KNOBEL.
 BICHON VAN IJSSELMONDE.
 J. W. VAN NISPEN TOT SEVENAER.
 JANNINK.
 VAN RAALTE.
 TEENSTRA.

Openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer (op 24 Juni 1914. Handelingen blz. 2537—2551).

Nadere regeling aangaande de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer (314).

Over dit wetsontwerp wordt geen algemeene beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 1, luidende:

„Aan artikel 213 van de Regtspleging bij de Landmagt worden toegevoegd een tweede en een derde lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden gerekend de overeenkomstig de artikelen 133 en 300 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen of een afschrift daarvan. De artikelen 135 en 306 zijn in zoover niet van toepassing. In die notulen worden niet opgenomen de namen van degenen, die de onderscheidene, daarin vermelde gevoelens hebben uigebragt.

De toezending geschiedt door den Secretaris op last van den President.””,

waarop door de heeren LIMBURG, FOCK, SCHIM VAN DER LOEFF, ROODENBURG, KNOBEL, BICHON VAN IJSSELMONDE, VAN NISPEN TOT SEVENAER (Rheden), JANNINK, VAN RAALTE en TEENSTRA is voorgesteld een amendement, strekkende om het artikel te lezen als volgt:

„Aan artikel 213 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt toegevoegd een tweede lid, luidende als volgt:

„Tot die stukken worden niet gerekend de overeenkomstig de artikelen 133 en 300 gehouden notulen van hetgeen in raadkamer is voorgevallen.””,

De Voorzitter: Van verschillende zijden is mij gevraagd of het amendement, voorgesteld door den heer LIMBURG c. s., wel toelaatbaar is als amendement. Mijn antwoord daarop is, dat, ofschoon het zeer zeker een unicum is, dat men voorstelt om in de wet juist iets tegenovergestelds te lezen dan hetgeen de Regeering er in wil schrijven, het mij voorkomt, dat dit amendement toch toelaatbaar is, o. a. om deze reden, dat de con-

siderans zegt dat het betreft een regeling van de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgswraden in raadkamer, en natuurlijk zulk een regeling kan strekken tot bevel van overlegging en ook daartoe kan strekken die overlegging niet verplichtend te maken.

Ik meen dus dat het amendement wel degelijk toelaatbaar is.

Ik geef thans het woord aan den heer LIMBURG tot toelichting van zijn amendement.

De heer LIMBURG verkrijgt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt: Mijnheer de President! Hetgeen u bij de aan de orde stelling van dit amendement gezegd heeft, geeft mij aanleiding om in de eerste plaats op te merken, dat de weg, die hier bewandeld moest worden, indien men het stelsel van de Regeering niet wenscht, maar een ander stelsel, geen andere kon zijn dan bestaat in het indienen van het thans aanhangige amendement. Indien men zegt, gelijk ik door u heb hooren zeggen, dat het misschien een unicum is dat voorgesteld wordt het tegenovergestelde van wat door de Regeering is voorgelegd, krijgt misschien het een of ander lid dezer Kamer den indruk alsof de voorstellers van het amendement iets geheel anders willen dan de Regeering. Dat is echter geenszins het geval, en het toevallige feit dat men door de wijze waarop de figuur van de zaak hier voor de Kamer ligt, genoodzaakt is een amendement voor te stellen dat formeel het tegengestelde is van wat de Regeering voorstelt, is eenvoudig een gevolg van de omstandigheden. Want wat is de zaak?

Er bestaat tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en de krijgswraden op één na — de Memorie van Toelichting zegt: een drietal krijgswraden, het zijn alle krijgswraden behalve één, die zich voor het Hoog Militair Gerechtshof heeft gebogen — een conflict.

Over dat conflict zal ik verder niet spreken; ik zal niet de vraag behandelen, of dat conflict misschien op een andere wijze had kunnen worden opgelost dan door het indienen van een wetsontwerp. Ik doe dat niet, omdat het ligt buiten de materie en in de tweede plaats om de Kamer niet langer op te houden dan noodig is.

Dit conflict bestaat dus en de Regeering is te rade geworden dat conflict op te lossen door een wet. De voorstellers van het amendement zijn met de Regeering bereid om door een wet dat conflict op te lossen. Dat conflict bestaat daarin, dat het Hoog Militair Gerechtshof eischt, dat de krijgswraden overleggen de notulen, niet alleen van het verhandelde ter terechtzitting, maar zelfs de geheime notulen van het verhandelde in raadkamer, ondanks dat in art. 135 van de Wet op de Regtspleging bij de landmacht uitdrukkelijk den krijgswraden geboden is het geheim van de raadkamer te bewaren. De krijgswraden zeggen: die notulen leg ik u niet over, en het Hoog Militair Gerechtshof eischt dat men ze wel overlegt.

Ik vind wat de zaak betreft — ik laat nu de formeele quaestie er een oogenblik geheel en al buiten — den eisch van het Hoog Militair Gerechtshof ongehoord, maar daarop zal ik aanstonds nader terugkomen.

Dat conflict bestaat en de Regeering zegt: ik weet er geen ander einde aan te maken dan door een wetsontwerp in te dienen en daarin voor te schrijven dat de krijgswraden moeten bukken (1) en de notulen moeten overleggen. Nu zeggen de voorstellers van het amendement: laat ons dat conflict wel oplossen bij een wet, laten wij ons niet verdiepen in de vraag of voor de oplossing van dit conflict wel een wet noodig was, of dat niet

(1) Dit woord schijnt ons hier al zeer slecht gekozen.

op een andere wijze had gekund, laat ons meegaan met de Regeering wat het beginsel betreft, maar laat ons liever een ander stelsel nemen, het stelsel waarbij de krijgswraden de notulen niet behoeven over te leggen.

Dit andere stelsel kan dezen bewindsman nooit bijzonder onaangenaam zijn, want hij verklaart uitdrukkelijk, dat hij een tegenstander is van het geheele stelsel van approbatie der vonnissen van de krijgswraden door het Hoog Militair Gerechtshof en hij brengt ons zelfs de heugelijke tijding, want ik vind het een heugelijke tijding —, dat zijn Departement reeds verlaten heeft een wetsontwerp om de approbatie van de vonnissen van de krijgswraden door het Hoog Militair Gerechtshof geheel af te schaffen. Welnu, wanneer wij daar hebben zitten een bewindsman die zóózeer door-drongen is van het absoluut onnoodige van de approbatie van de vonnissen der krijgswraden door het Hoog Militair Gerechtshof, dat hij reeds voorstelt die approbatie geheel af te schaffen, dan kan hij er nooit groote bezwaren tegen hebben — misschien wettelijke, maar dan moet ik ze nog hooren —, wanneer de meerderheid der Kamer zou zeggen: laat ons met u het conflict oplossen door een wet, maar laten wij het doen op deze andere wijze, dat de krijgswraden *niet* behoeven te bukken voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Dit ter motiveering van het amendement en van het eigenaardige feit, dat dit amendement het tegenovergestelde bevat van wat de Regeering voorstelt. Want ik moet er dit bijvoegen: men kan niet zeggen: ik vind het stelsel van het wetsontwerp onjuist en ik stem het wetsontwerp dus af. Men kan dat natuurlijk wel doen, maar dan brengt men de Regeering in moeilijkheden, want dan blijft het conflict bestaan en de Regeering heeft nu eenmaal te kennen gegeven, dat zij de oplossing van het conflict niet anders meent te kunnen verkrijgen dan door een wet. Daarom waren de voorstellers van dit amendement gedwongen dezen weg te bewandelen.

Nu wil ik bij de toelichting van dit amendement dit vooropstellen, dat ik beweer, dat wij het geheele leerstuk van de approbatie met ons amendement niet raken, dat de quaestie van de overlegging van de notulen der raadkamer de approbatie der vonnissen van de krijgswraden door het Hoog Militair Gerechtshof ongerept laat (1). Ik wraak dus uitdrukkelijk reeds bij voorbaat de pogingen die in de Memorie van Antwoord worden gedaan om het te doen voorkomen, alsof de krijgswraden, die de geheime notulen van de raadkamer niet wilden overleggen, kregen zij gelijk, feitelijk incidenteel een verandering zouden gedaan krijgen in het instituut van de approbatie.

Nu even de geschiedenis van het conflict. Er zijn notulen, processen-verbaal voor de terechtzittingen. De heer SCHAPER vindt dit een schoon uitgangspunt. Maar ik heb dat uitgangspunt nodig, omdat in burgerlijke strafzaken, dus in de strafzaken die niet voor den militairen rechter komen, er bij de meeste rechtscolleges in het geheel geen notulen van de raadkamer bestaan. Men moet dit wel in het oog houden ook ter beoordeeling van de argumentatie hier en daar in de Memorie van Antwoord, waarop ik straks terugkom. In burgerlijke strafzaken bestaan misschien bij sommige rechtbanken wel notulen, maar zij worden nooit overgelegd aan het hogere college. Bij de burgerlijke strafrechtspleging zijn de notulen van de raadkamer, voor zoover zij al bestaan, van 1838 tot nu toe nooit ofte nimmer overgelegd aan den hoogereren rechter, en dit feit is te sprekender, als men bedenkt, dat art. 211 van het Wetboek van Strafvordering den burgerlijken strafrechter opdraagt om te oordeelen naar aanleiding van de dagvaarding en van het onderzoek op de terechtzitting over het bewezene of niet be-

(1) Eenige motiveering van deze even stoute als onjuiste bewering ware wel wenschelijk geweest. (Red.).

wezene der feiten, over derzelve qualificatie, over het bewezene der schuld van den beklagde en over de toepassing van de straf bij de wet bepaald.

Terwijl dus art. 211 Sv. aan den rechter in raadkamer, nadat het proces is afgelopen, een leidraad heeft gegeven voor de deliberatie, is het nooit ofte nimmer aan den Hoogen Raad ingevallen, om op grond dat van de behandeling in raadkamer niets is overgelegd, eenig vonnis te casseeren.

Men houde dit goed voor oogen, maar men houde ook nog iets anders goed voor oogen, n.l. het volgende. Voordat wij kregen de hervorming in 1912 van ons verouderd militair strafproces, was de behandeling van de geheele strafzaak voor den krijgsraad geheim. Niet alleen dus dat in de raadkamer in het geheim werd beraadslaagd over de op te leggen straf en over het schuldig of niet schuldig, neen, het geheele proces ging in het geheim, in de raadkamer.

Dit had tot gevolg, dat dus vóór 1912, van 1814 af, de notulen zoowel van de terechtzitting als van de raadkamer werden gehouden op één stuk papier.

Vroeg men daar dus naar, dan kreeg men dat stuk notulen, dat van de terechtzitting zelf slechts eenige regels placht te bevatten. Wanneer men dus komt vertellen, wat juist is, dat zoovele jaren altijd die notulen aan het Hoog Militair Gerechtshof zijn overgelegd, dan heeft dit om de redenen, die ik reeds heb uiteengezet, volstrekt geen waarde, want het spreekt vanzelf, dat waar de geheele procedure plaats vond in de raadkamer, de terechtzitting zoowel als beraadslaging, bij de andere stukken de notulen daarvan ook maar overlegde. Ik laat nu nog voor het oogmerk daar, dat tot 1912 de voorzitters van den krijgsraad niet waren juristen en het dus zeer waarschijnlijk is, dat zij zich niet het hoofd hebben gebroken met de vraag, of zij wel waren genoodzaakt om het geheim van de raadkamer aan het Hoog Militair Gerechtshof mede te deelen. Had men zich inderdaad die vraag gesteld, dan had men misschien van het stuk de helft afgesneden en er twee afzonderlijke stukken van gemaakt.

Nu kwam er in 1912 een andere wind waaien in onze militaire rechtspleging. Ik stem het den heer VAN RAALTE volkomen toe, dat het slechts een zephyr is, maar wij hebben in elk geval gekregen de openbare behandeling en de hulp van juristen. Men zou het zoo kunnen uitdrukken: bij de beperkte herziening van 1912 hebben wij, voor zoover dit onder de bestaande omstandigheden mogelijk was, de beginselen van het burgerlijk strafproces ingang doen vinden bij de militaire rechtspleging. Wij hebben verkregen, dat aan het hoofd van den krijgsraad voortaan zal staan een jurist, die de behandeling van het proces zal leiden. De illusie is nu verzeuenlijkt dat wij krijgsraden zullen hebben, die zich veel meer rechters zullen voelen dan voorheen het geval was. Wat is altijd het bezwaar geweest bij de vroegere krijgsraden? Dat tal van jonge officieren het begrip niet hadden dat zij rechters waren en in die functie niet ondergeschikt waren aan hun meerderen in rang. Bij de nieuwe orde van zaken zal dit anders worden; men zal zich volkomen gevoelen als rechter.

Daarom had ik gedacht, dat, toen het Hoog Militair Gerechtshof van de krijgsraden ging eischen, dat zij tegen hun overtuiging in zouden overleggen de notulen van de beraadslaging in raadkamer, de Minister zou gezegd hebben: dat vind ik flink van de krijgsraden, dat is een bewijs dat wij in 1912 op het gebied van de militaire rechtspleging een stap vooruit zijn gegaan; voortaan zitten daar nu rechters die zich de kaas niet van het brood laten eten, zelfs niet door het Hoog Militair Gerechtshof. Ik had dus eigenlijk van den Minister verwacht, dat hij de krijgsraden

zou hebben gesteund in plaats dat hij het Hoog Militair Gerechtshof ging steunen.

Wij krijgen nu van de Regeering deze redeneering:

„Ik ben het met u eens, dat de krijgsraden moeten zijn absoluut onafhankelijke rechtscolleges, ik ben het geheel met u eens dat de approbatie van vonnissen, door het Hoog Militair Gerechtshof, het opsturen van vonnissen aan het Hoog Militair Gerechtshof, ten einde de heeren in Utrecht te laten nagaan of er soms abuizen of foutjes hebben plaats gehad, geheel moet worden afgeschaft.

Ik heb reeds een wetsontwerp in gereedheid gebracht om dit alles af te schaffen. Maar in afwachting daarvan stel ik voor, dat de krijgsraden zich zullen bukken voor het Hoog Militair Gerechtshof. De krijgsraden zullen voelen, eerst nog eens goed voelen, dat bij de militaire rechtspraak het Hoog Militair Gerechtshof hierarchisch hooger staat en zelfs de overlegging van de geheime notulen in raadkamer gehouden kan eischen,”

Mijnheer de Voorzitter, nu ontken ik, dat de wet dit eischt. Dit is het eerste verschil dat ik met den Minister heb. Ik ontken pertinent dat de wet eischt, dat de notulen moeten worden overgelegd aan het Hoog Militair Gerechtshof. In den aanvang van mijn rede heb ik al gezegd, dat het feit dat het voor 1914 is gebeurd, voor mij absoluut van nul en geener waarde is; het is dan ook meer handig dan juist wanneer in de Memorie van Antwoord, waaraan ik een zekere handigheid niet zal ontzeggen, wordt gezegd:

„Met voldoening hebben de ondergeteekenden ontwaard, dat zelfs naar het oordeel der leden, die zich ten deze op het standpunt der drie in het conflict betrokken krijgsraden stellen, vóór de herzieningswet van 1912 de verplichting tot overlegging der stukken, „ook betrof de stukken, die betrekking hadden op de beraadslaging en de beslissing.”

Met andere woorden: de Memorie van Antwoord haalt hier uit het Voorloopig Verslag deze stelling, dat degenen die in het conflict staan aan de zijde van de krijgsraden, toch ook van meening zijn, dat de wet voor 1912 overlegging van de notulen eischte. Ik kan dit in het Voorloopig Verslag niet lezen. Op pag. 2 van het Voorloopig Verslag wordt gezegd:

„Dat tot dusverre, vóór de herziening van het militaire procesrecht, de genoemde artikelen niet een beletsel geoordeeld zijn tegen de opzending van de raadkamer-notulen, bewijst ten deze niets. Immers vóór de herziening was de geheele behandeling der zaak een geheime, een behandeling in raadkamer, en het sprak vanzelf, dat de verplichting tot overlegging der stukken toen ook betrof de stukken die betrekking hadden op de beraadslaging en de beslissing. Thans echter, nu de behandeling van de zaak ter terechtzitting openbaar is en alleen de beraadslaging en de beslissing — evenals bij de gewone burgerlijke strafprocedure — plaats vinden in raadkamer, nu er dus een splitsing is in openbaar en geheim en er diensvolgens ook tweeërlei notulen worden gehouden, spreekt het vanzelf, dat het oude voorschrift tot overlegging van stukken niet langer de verichtingen van den krijgsraad in haar vollen omvang bestrijkt en niet meer slaat op de notulen, die betrekking hebben op de beraadslaging en de beslissing in raadkamer.”

Zoo is het inderdaad. De wijziging van de wet in 1913 heeft vanzelf ten gevolge, dat, nu de splitsing van de notulen mogelijk is, de gehouden notulen van de raadkamer natuurlijk niet behoeven te worden overgelegd aan het Hoog Militair Gerechtshof. De Memorie van Antwoord eenmaal in de door mij aangehaalde fout vervallende door te zeggen, dat degenen die staan aan de zijde van de krijgsraden eigenlijk zelf gevoelen, dat de

wet van 1912 overlegging van de notulen eischt, gaat dan op pag. 3 van diezelfde memorie in diezelfde redeneering zoo ver, dat aan het einde van de alinea deze stoute stelling voorkomt:

„De ondergeteekenden achten het vanzelf sprekend, dat de wettelijke verplichting, die vroeger bestond en nimmer is opgeheven, is blijven voortbestaan.”

Ik ontken dat die wettelijke verplichting uit de wet is te lezen. De Regeering had te betoogen, dat inderdaad de wet overlegging van de notulen aan het Hoog Militair Gerechtshof gebiedt, en de Regeering geeft daarvoor in de geheele Memorie van Antwoord geen ander motief, ik heb ten minste geen ander argument van eenige beteekenis kunnen vinden, dan art. 301 van de rechtspleging bij de landmacht. Dat art. 301 zegt:

„Zoo wanneer een zaak in appèl aan het Hoog Militair Gerechtshof wordt overgebracht, zullen geen extracten van het verhandelde in den Krijgsraad, waardoor van de uitgebragte adviezen en stemmen van den president en van de leden van den Krijgsraad zoude blijken, bij de stukken van het proces worden gevoegd, althans niet op den inventaris worden gebracht.”

Mijnheer de Voorzitter! Hoe komt de Regeering aan het argument ontleend aan art. 301? De Regeering komt daartoe in de Memorie van Antwoord, doordien de krijgsraden en de voorstanders van de krijgsraden zich juist op dit artikel voor het tegenovergestelde artikel hadden beroepen. Om te bewijzen, dat men niet gedwongen kan worden de notulen over te leggen had men zich beroepen op art. 301 van de rechtspleging voor de landmacht in verband met art. 62 van de Provisioneele Instructie. De redeneering van de voorstanders der krijgsraden in het Voorloopig Verslag was deze: Art. 301 verbiedt u om bij appèl die notulen over te leggen; art. 62 van de Provisioneele Instructie geeft aan het Hof de bevoegdheid om appèl te gelasten en dit artikel doet alle zaken ter approbatie komen bij het Hoog Militair Gerechtshof. Ergo, aangezien dit overleggen van alle zaken aan het Hoog Militair Gerechtshof ten gevolge kan hebben, dat er misschien appèl komt, volgt daaruit, dat dus ook bij de overlegging ter approbatie die stukken niet moeten worden overgelegd. Dit was de redeneering in het Voorloopig Verslag. Nu laat ik daar of die redeneering volkomen bewijst, dat men dus de notulen niet behoeft over te leggen aan het Hoog Militair Gerechtshof, maar de redeneering die de Regeering daartegenover stelt in de Memorie van Antwoord, is onjuist. De Regeering zegt: weet gij wel, dat het door u gebezigde argument gevaarlijk is, want ik kan dat argument van de artt. 301 en 62 ook tegen u keeren. Die redeneering is te vinden op bladz. 3 van de Memorie van Antwoord: Ziet gij wel, zegt de Memorie van Antwoord, uit art. 301 blijkt, dat men dus ook reeds in 1814, toen men die militaire rechtspleging invoerde, de mogelijkheid onderstelde van een splitsing van de notulen in dat gedeelte, dat geheim is en tot de raadkamer behoort en dat gedeelte, dat ook geheim is, maar behoort tot de rechtszitting. De splitsing is dus niet nieuw, maar bestond al in 1814.

Zoo redeneert de Memorie van Antwoord in de stukken. Er wordt met de verschillende artikelen der militaire wetgeving van beide zijden, ik wil dit volkomen erkennen, geopereerd. Ik zeg niet gesold, maar geopereerd. De Regeering opereert daarmede op haar wijze, maar in ieder geval is hetgeen de Regeering daar zegt op bladz. 3 van de Memorie van Antwoord, omtrent het artikel 301, absoluut in strijd met de practijk sinds 1814 door ons gevolgd, want die practijk is altijd deze geweest, dat men niet heeft gesplitst en dat, wanneer een krijgsraad een vonnis heeft gewezen, alles naar Utrecht gaat; wanneer dan van uit Utrecht het appèl wordt gelast,

blijven die stukken in Utrecht, ook de notulen, en wordt den krijgsraad gelast het vonnis uit te spreken. Wat hebben wij dus aan die dialectische wijze van opereeren met art. 301? Nog sterker: zelfs als de beklaagde appelleert, is de practijk volkomen in strijd met de wet, dat de notulen medegaan naar het Hoog Militair Gerechtshof. Als zoo de practijk is à la barbe van de wet, gaat het dan aan tegen het stelsel dat ik verdedig, de wet op te roepen? De practijk is lijnrecht in strijd met hetgeen ik vind op bladz. 4 van de Memorie van Antwoord. Daar lees ik dit:

„Heeft het Hof eens appèl bevolen, dan ziet het de raadkamer-notulen niet meer (art. 62 P. I. junctis artt. 301 R. L. en 260 R. Z.). — Alsof dit wat beteekent! Het Hof heeft de notulen al gehad! — en stelt in hooger beroep een geheel zelfstandig nieuw onderzoek in.”

In de practijk is dit, als ik juist ben ingelicht, niet zoo. Het Hof behoudt de notulen. Wat hebben wij nu aan de redeneering: het Hof ziet de notulen niet meer? Het heeft ze immers gezien.

Op dezelfde bladzijde zegt de Regeering:

„Overigens kan het Hoog Militair Gerechtshof als appèlrechter alleen dan van de raadkamer-notulen te voren hebben kennis genomen, indien het betreft een door het Hof bevolen appèl, niet wanneer het appèl door den veroordeelde zelve is ingesteld.”

Maar, Mijnheer de Voorzitter! Onder de oude rechtsbedeeling, dus vóór 1912, was het alweer de gewoonte, dat ook als de beklaagde appeleerde, de notulen werden overgelegd, dan had volkomen, volgens de Regeering, in strijd met de wet, een overlegging van de notulen plaats.

De Regeering heeft een tweede argument. Zij wijst op art. 58 van de Provisioneele Instructie. Daarin staat wat het Hof moet doen wanneer aan het Hof blijkt dat in een zaak niet behoorlijk is geprocedeerd, m. a. w., het Hof, zoo zegt de Regeering, heeft de notulen noodig, omdat het Hof moet kunnen beoordeelen of behoorlijk is geprocedeerd.

In het burgerlijk strafproces heeft nooit van zijn leven een sterveling onder de vraag, of behoorlijk is geprocedeerd, begrepen die andere vraag, hoe de heeren rechters, nadat de president zijn hamer had laten vallen en de zitting gesloten was verklaard, in raadkamer gedelibereerd hebben over de vraag, wat zij met den beklaagde zullen doen. Daarop weet de Memorie van Antwoord alweer heel spoedig raad.

Wij vinden op bladz. 5 dezen zin:

„En al omvat de term „procedeeren” in de burgerlijke strafvordering niet de beraadslagingen in raadkamer, wat bewijst dit dan nog voor het geheel afwijkend georganiseerde militaire strafproces?”

Ik noem dit, met allen eerbied voor den Minister, een phrase.

Men kan het militair strafproces op een heel andere wijze organiseeren dan het burgerlijke. Volkomen waar, maar die geheele organisatie van het militair strafproces kan nooit anders betreffen dan den loop van de zaak totdat de president de zitting heeft gesloten en het procedeeeren is afgelopen.

Die zin uit de Memorie van Antwoord kan dus nooit eenige waarde hebben voor de vraag, hoe de rechters moeten handelen als zij in raadkamer zitten te beraadslagen over de vraag of zij iemand zullen veroordeelen of vrijspreken.

Indien men daaromtrent in twijfel verkeerde in 1814, waarheen moest men dan het oog richten?

Naar de militaire strafrechtspleging van vóór '14, of naar de burgerlijke?

Indien er op dit punt ook maar even twijfel bestaat, moet het antwoord dan worden gegeven door de militaire organisatie, of moet, naar analogie,

het antwoord gegeven worden door de wijze, welke bij het burgerlijk proces wordt gevolgd?

De Voorzitter: Indien de geachte spreker nog eenigen tijd noodig heeft, geef ik hem in overweging na de pauze zijn rede voort te zetten.

De heer LIMBURG: Ik ben daartoe bereid, Mijnheer de Voorzitter.

De beraadslagingen wordt voortgezet.

De heer LIMBURG zet zijn rede voort en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb vóór de pauze behandeld het argument van de Regeering, dat uit art. 57 van de provisioneele instructie inderdaad zou blijken, dat het hof de notulen noodig heeft, aangezien het moet kunnen beoordeelen of er goed is geprocedeerd.

Ik meen te hebben aangetoond, dat de vraag of er goed is geprocedeerd, behandeld kan en moet worden zonder dat daarbij overgelegd worden de notulen van de raadkamer waar beraadslaagd wordt nadat de techtzitting, waar de strafzaak in behandeling was, is afgelopen.

Nu is nog een argument gebruikt. Er is van deze zijde op gewezen, dat art. 62 van de provisioneele instructie toch altijd aan het hof de bevoegdheid geeft om, wanneer het hof om een of andere reden meent dat het wenschelijk is, dat de zaak aan zijn oordeel worde onderworpen, het appel te gelasten.

Op dit punt is merkwaardig hetgeen wij vinden in de Memorie van Antwoord. Want wanneer men van de Memorie van Antwoord bladz. 4 opslaat, krijgt men daaruit den indruk, dat het Hoog Militair Gerechtshof gewoon is art. 62 letterlijk op te vatten, en als men het letterlijk opvat, is men gebonden aan de woorden:

„Indien het hof oordeelt, dat het bedenkelijk is, of wel van het aanwezigen der misdaad onsteert, en of de bij dat vonnis bepaalde straf wel is overeenkomstig met de wet, zal het hof,” enz.

Neemt met dat letterlijk, dan kan dus alleen in de twee gevallen in art. 62 opgegeven, het hof gelasten het appel van art. 62 van de provisioneele instructie, en men krijgt uit bladz. 4 van de Memorie van Antwoord den indruk, alsof het hof dit ook gewoon is te doen, maar in de practijk is het alweer anders. Bij vrijspraak bijv. zou, indien ik het artikel woordelijk opvat, het hof geen appel kunnen gelasten. En nu is alweer de gewoonte — het is mij uitdrukkelijk medegedeeld —, dat ook bij vrijspraak het hof appel gelast.

Wanneer dus de Regeering op bladz. 2 van de Memorie van Antwoord zegt: dien weg wilde het Hof niet op, dan blijkt uit die bladz. 2 tweeërlei: in de eerste plaats dat de Minister het volkomen met mij eens is wat art. 62 betreft, want hij zegt in de Memorie van Antwoord:

„het Hoog Militair Gerechtshof vindt nu eenmaal voor toepassing van genoemd art. 62 in alle zaken, waarin de raadkamer-notulen niet zijn overgelegd, wettelijk geen termen. Het Hof heeft dit uitdrukkelijk aan den eerstondergeteekende verklaard, toen deze er bij het Hof op aandrong om, in afwachting van de totstandkoming der „noodwet”, door bedoelde toepassing de ontstane stremming in de militaire justitie op te heffen”.

Daaruit blijkt dus vooreerst, dat deze bewindsman zelf ook van oordeel is, dat art. 62 ruimer moet worden opgevat dan eenvoudig met de letter van het artikel is overeen te brengen, en verder dat het het Hof was dat

aan dat art. 62 weigerde toepassing te geven, terwijl' het conflict hangende was. Maar ik herhaal, mij is uitdrukkelijk megedeeld, dat art. 62 in de praktijk is toegepast alsof er stond: in alle gevallen waarin het Hof het wenschelijk oordeelt (in ieder geval bij vrijspraken) kan appèl worden gelast.

Ik kom dus tot deze conclusie: dat de Minister niet heeft een wettelijken grond waarop de krijgsraden op dit oogenblik verplicht zouden moeten zijn de notulen aan het Hoog Militair Gerechtshof over te leggen. Daar staat dit tegenover: dat art. 135 van de rechtspleging bij de landmacht uitdrukkelijk verklaart dat de president en de leden van de krijgsraden gedwongen zijn de geheimhouding te bewaren, en dat men in 1912 bij de herziening van de militaire rechtspleging die verplichting, welke in art. 135 staat ten aanzien van den president, nog eens uitdrukkelijk heeft verscherpt door in art. 121 voor den president voor te schrijven dat hij o.a. kan ontzet worden uit zijn ambt indien hij de geheimhouding schendt.

Terwijl ik dus beweer, dat de Regeering de verplichting niet uit de wet kan halen, staat daar in de eerste plaats tegenover, dat de krijgsraden de verplichting hebben tot geheimhouding en in de tweede plaats, dat de geheele herziening van 1912, waarbij men zooveel mogelijk den militairen vorm van rechtspleging heeft gelijk gemaakt met dien van den burgerlijke strafvordering, er op wijst, dat de notulen van het in raadkamer behandelde niet meer het karakter hebben van een stuk dat men aan het Hoog Militair Gerechtshof moet overleggen.

Maar laat ik mij op het meest objectieve standpunt stellen en zeggen, dat de wetsvraag twijfelachtig is, laat ik erkennen, dat de Regeering uit de wet argumenten kan halen voor haar standpunt gelijk ik voor het mijne. Laat ik zeggen, dat de wet niet duidelijk is, dat pleit voor het stelsel van de voorstellers van het amendement — en dat te meer tegenover een bewindsman die de geheele approbatie wil afschaffen — in de eerste plaats dat het, gelijk ook in het Voorloopig Verslag is gezegd, aanleiding geeft en kan geven tot onrechtvaardigheden, omdat op deze wijze aan het Hoog Militair Gerechtshof stukken worden overgelegd — n.l. die notulen — die de verdediging niet ziet. In de tweede plaats pleit er voor dat men de krijgsraden moet maken tot onafhankelijke rechtscolleges, zij moeten worden opgevoed. De positie van die raden wordt versterkt; men doet hen meer gevoelen, dat zij onafhankelijke rechtscolleges zijn, als men hun niet op een oogenblik waarop men in uitzicht heeft de afschaffing van de approbatie, de verplichting tot overlegging der notulen oplegt,

In de derde plaats pleit er voor, dat men op die manier de namen van hen die het vonnis hebben gewezen in zooverre onttrokken houdt aan het Hoog Militair Gerechtshof, dat men hun opinie niet weet. De Minister zal mij misschien daarop antwoorden: ik heb juist in het gewijzigd ontwerp van wet gezet, dat de namen in de notulen niet mogen voorkomen. Dat helpt echter niet. Ik laat er art. 300 van de rechtspleging voor de landmacht buiten, waarin staat de secretaris met de meeste nauwkenrigheid het verhanbelde moet weergegeven. Hoe hij zich van dien plicht moet kwijten als hij er niet bij mag zeggen: A. heeft dit in het midden gebracht, B. heeft dat betoogd en C. heeft dat gezegd, begrijp ik niet. Maar al zet de Minister in het gewijzigd ontwerp van wet honderd maal, dat de namen niet mogen worden genoemd, de heeren van het Hoog Militair Gerechtshof weten zeer goed in welke volgorde de leden spreken; het jongste lid begint en de president spreekt het laatst. Het weglaten van die namen helpt niets en zeker niet in het geval waarin een veroordeeling of vrij-

spraak met algemeene stemmen heeft plaats gevonden. Dan blijkt uit de notulen, dat al de heeren, zoowel A als B en C, vóór de vrijspraak waren. Dat de Minister dat bezwaar van die namen zelf gevoelt wordt bewezen door het feit, dat hij bij zijn gewijzigd ontwerp van wet de bepaling heeft opgenomen, dat de namen niet zullen worden vermeld.

Als men nu bepaalt, dat die namen er nit zullen blijven helpt dat niets want men weet zeer goed wie zijn oordeel zus en wie zijn oordeel zoo heeft uitgebracht!

Verder wijs ik er op, dat het overleggen van de notulen, waarvan in de Memorie van Antwoord gezegd wordt, dat de beklagde er wel eens van kan profiteeren, doordat uit die notulen iets zou blijken, waardoor het Hoog Militair Gerechtshof in zijn belang appèl kan gelasten. Daar stel ik tegenover, dat door de verplichting om de notulen aan het Hoog Militair Gerechtshof over te leggen, de belangen van den beklagde kunnen worden geschaad.

Indien het Hoog Militair Gerechtshof ziet uit de notulen, dat een vrij-spraak met drie tegen twee stemmen is aangenomen, dan kan dat allicht aan het Hoog Militair Gerechtshof aanleiding geven om appèl te gelasten. Men moet dus niet zeggen, dat de beklagde er wel eens van kan profiteeren. Ik stel er tegenover, dat het zeer zeker kan zijn in het nadeel van den beklagde.

En nu nog twee opmerkingen. Ten eerste: wat bereikt de Minister eigenlijk met de verplichting tot overlegging van de notulen, ik bedoel: wat zal dit voor gevolgen hebben? Dat de krijgsraden kunnen laten drukken imprimés van de notulen, waarin gezegd wordt: er heeft een rondvraag plaats; iedereen heeft zijn oordeel uitgebracht, er worden die en die gevoelens genit en daarmee zijn de notulen gereed.

Daarmede is volkomen aan de wet voldaan (1), en wat heeft men daaraan? Is dat de moeite waard om daarvoor die krijgsraden te verplichten hun notulen over te leggen? Mijn tweede opmerking is deze: men vraagt allicht — en degenen die zich minder in de wetsbepalingen gaan verdiepen moeten dat in de eerste plaats vragen — waarvoor dienen die notulen, waarvoor moet het Hoog Militair Gerechtshof die notulen hebben. Het Hof heeft het vonnis: daar staan de argumenten in en het heeft alle stukken, evenals een Hof in een burgerlijk strafproces. Wat heeft men dus aan die notulen. En daarvoor is het eenige argument, en daarop verzoek ik de Kamer wel te letten, dat is dus de cash-value van de heele quaestie, wat te vinden is op blz. 6 van de Memorie van Antwoord.

„Het belang, dat het Hof bij de overlegging der raadkamer-notulen heeft, is vooral dit, dat ook in raadkamer abuizen kunnen worden begaan. De conclusie kan schijnbaar of werkelijk niet het resultaat van de stemming weergeven.”

Stel u nu eens voor: de president van de krijgsraad heeft naar ik meen volgens art. 195 den plicht om, nadat er beraadslaagd is, de conclusie op te maken bij eenparigheid, volstreckte meerderheid of naar hetgene de aard der zaak en de voorschriften van het recht zullen vereischen.

Dus nadat de heeren hebben beraadslaagd, neemt de president zijn conclusie en zegt bij voorbeeld: „van de vijf leden waren er drie voor vrij-spraak, twee voor twee maanden gevangenisstraf en ik ben voor deze straf of voor geen straf”, en dan moet hij daaruit concludeeren wat het vonnis zal zijn.

Dat is het eenige argument, waarom men de notulen moet overleggen, anders had de Regeering er wel een tweede argument bij gevoegd. Het

(1) Wij zouden dit eerder eene weinig loyale wetsontduiking noemen.

Hoog Militair Gerechtshof moet dus napluizen of de president die conclusie wel goed heeft getrokken en nu vraag ik of men het nemen van die conclusie niet aan de presidenten van de krijgsraden kan toevertrouwen? En al zou de Regeering antwoorden door te komen met fouten die gemaakt zijn in een vroegere periode ten opzichte van de conclusie, ten bewijze dat een president van een krijgsraad dus nog niet eens in staat was het debat in de raadkamer te resumeeren, dan zou dat nog niets beduiden, want eerst sedert 1913 hebben wij gekregen den rechtsgeleerden president van den krijgsraad. Ik herhaal, ik geloof, dat men deze bescheiden taak toch werkelijk wel aan den president van den krijgsraad zou kunnen overlaten.

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, de motieven waarom de voorstellers van het amendement de Regeering ernstig in overweging geven om goed te vinden, dat in plaats van op te nemen den plicht tot overlegging van de notulen, wordt bepaald dat de notulen van den krijgsraad niet worden overgelegd.

De voorstellers van het amendement willen evenzeer als de Regeering de oplossing van een conflict. Zij willen de Regeering helpen aan een wetsontwerp, maar zij zijn van meening dat het veel beter is te bepalen dat de notulen niet behoeven te worden overgelegd dan den krijgsraad te verplichten ze wel over te leggen.

De Voorzitter: Aangezien het amendement door tien leden is ondertekend, maakt het van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

Het woord is thans aan den heer VAN SASSE VAN YSSELT.

De heer BEUMER: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik u er aan herinneren, dat ik u zooeven verzocht heb mij na den heer Limburg het woord te verleen, om een voorstel van orde te doen betreffende de behandeling van dit wetsontwerp? Het is mij gebleken, ...

De Voorzitter: Ik had u het woord nog niet gegeven. De geachte afgevaardigde heeft mij straks gevraagd het woord te mogen hebben over de quaestie van de toelaatbaarheid van het amendement. Ik heb daarop geantwoord, dat die quaestie reeds beslist was, dat ik expresselijk die zaak vóór de toelichting aan de orde heb gesteld om ieder lid van de Kamer die er tegen op wilde komen in de gelegenheid te stellen dat te doen; dat de geachte afgevaardigde toen echter in gebreke was gebleven dit te doen, en dat ik hem dus wel het woord kon geven over het artikel en het amendement, maar niet over de quaestie van de toelaatbaarheid.

De heer BEUMER: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik bescheidenlijk daartegenover opmerken, dat u wel meent gelegenheid te hebben gegeven over de toelaatbaarheid te spreken, maar dat de gang van zaken deze is geweest, dat u aan de Kamer als uw meening heeft medegedeeld, dat de amendementen toelaatbaar waren, en onmiddellijk daarop heeft laten volgen, dat u het woord verleende aan den heer Limburg, waardoor natuurlijk de quaestie, of de Commissie van Rapporteurs ook een enigszins ander oordeel over de zaak had, toen niet ter sprake kon worden gebracht, wat wel mogelijk zou zijn geweest, indien even door u het oordeel van de Commissie van Rapporteurs was ingeroepen, van de Commissie van Rapporteurs, die eenstemmig de amendementen ontoelaatbaar oordeelt.

De Voorzitter: Mag ik den geachten afgevaardigde doen opmerken, dat,

althans zoolang ik president ben, de quaestie van de toelaatbaarheid steeds is behandeld geworden voordat de toelichting werd gegeven. Wij hebben nu reeds een toelichting van een uur gehad en het amendement is van rechtswege reeds in behandeling gekomen. Mijns inziens kunnen wij nu niet meer gaan discussieeren over de toelaatbaarheid van het amendement. Ik kan dat inderdaad niet toestaan. Indien de geachte afgevaardigde een motie van orde daaromtrent mocht willen voorstellen, om daarbij uit te maken dat alsnog de quaestie van toelaatbaarheid in discussie zal komen, dan kan ik dat natuurlijk niet verhinderen, maar dan zal ik voorstellen die motie van orde niet in behandeling te nemen.

De heer BEUMER: Mijnheer de Voorzitter! Tegenover het argument door u gebezigd, dat zoolang u president zijt door u steeds eerst de quaestie van de toelaatbaarheid is gerveerd en daarna gelegenheid tot toelichting van een amendement is gegeven, wil ik stellen, dat, voor zoover mijn herinnering strekt, slechts éénmaal in dit zittingjaar die quaestie zich heeft voorgedaan, nl. ten aanzien van de amendementen van de heeren Fleskens en van Sasse van Ysselt, bij het ontwerp-inkomstenbelasting, en dat bij die gelegenheid door u aan de Kamer is voorgesteld die amendementen niet als zoodanig toe te laten, waarop toen is gevolgd een verdediging der toelaatbaarheid door den heer Fleskens.

Als Kamerlid heeft u zich in ieder geval wel anders gedragen dan als Kamerpresident, want ik heb hier bij voorbeeld een geval uit het zittingjaar 1892/93, waarbij door de heeren Goeman Borgesius en Roëll een amendement.....

De Voorzitter: Het is mij onmogelijk u aldus te laten doorgaan. De geachte spreker zou op die wijze nu reeds gaan behandelen de quaestie van de toelaatbaarheid, die ik meen dat niet meer behandeld kan worden. Ik moet u opmerken, dat, al zal het vroeger wel eens voorgevallen zijn dat de quaestie van de toelating is behandeld nadat een amendement toch was toegelicht, ik voor mij overtuigd ben dat het nooit is voorgevallen dat eerst de President de quaestie van de toelating aan de orde heeft gesteld, daarna de toelichting is gegeven, en dat dan nog een lid van de Kamer — want de Commissie van Rapporteurs heeft met die toelaatbaarheid als zoodanig niets te maken — opstaat, om te zeggen: nu zal ik nog eens over de quaestie van de al of niet toelaatbaarheid laten beslissen.

Wanneer de geachte afgevaardigde een motie van orde wenscht voor te stellen, verzoek ik hem den inhoud daarvan mede te deelen.

De heer BEUMER: Ik wensch dan de volgende motie van orde voor te stellen:

„De Kamer,

van oordeel, dat, vóór de beraadslaging over het wijzigingsvoorstel van de heeren LIMBURG c. s. op art. 1 van het in behandeling zijnde wetsontwerp aanvangt, gelegenheid moet worden gegeven over het al of niet toelaten van dat voorstel als amendement, van gedachten te wisselen,

gaat over tot de orde van den dag.”

Deze motie is ondertekend door de heeren: VAN SASSE VAN YSSELT, BONGAERTS, VAN WIJNBERGEN, DE MONTÉ VER LOREN en mij zelf.

De Voorzitter: Door vijf leden ondertekend, maakt deze motie een onderwerp van behandeling uit.

Ik zal derhalve de motie van den heer BEUMER c. s. in stemming brengen.

De heer BEUMER: Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Ik ben nog niet uitgesproken, ik verzoek den geachten afgevaardigde mij niet in de rede te vallen.

Wie stemt vóór deze motie, maakt derhalve uit dat de Kamer opnieuw zal gaan behandelen de quaestie van de toelaatbaarheid, en wie stemt tegen de motie, meent dat daarover nu niet meer beraadslaagd kan worden.

Ik zal de motie van den heer BEUMER c. s. in stemming brengen.

De heer BEUMER vraagt het woord. Het woord is aan den heer BEUMER.

De heer BEUMER: Mijnheer de Voorzitter! Laat mij beginnen u mijn verontschuldiging aan te bieden, dat ik u in de rede ben gevallen. Dit laatste is geschied, omdat ik niet wist, dat u nog niet uitgesproken waart en ik natuurlijk wilde voorkomen, dat u zoudt zeggen: de gelegenheid tot toelichting is thans voorbij, zooals u met betrekking tot hetgeen vanmorgen geschied is, hebt gezegd: de gelegenheid om de toelaatbaarheid te bespreken is voorbij.

Ik zou gaarne vergunning hebben om met een enkel woord de wenschelijkheid van het aannemen dezer motie aan de Kamer duidelijk te maken.

De Voorzitter: De geachte spreker vraagt mij of hij zijn motie niet met een enkel woord mag toelichten.

Ik meen hem te mogen opmerken, dat hem nu reeds voldoende zal gebleken zijn, dat hij niet mag spreken over de wenschelijkheid of onwenschelijkheid van de toelating van het amendement. De geachte spreker begrijpt dus, dat ik dus in dien zin op dit oogenblik geen discussie kan toelaten.

De motie is, dunkt mij, duidelijk genoeg, en daarom meen ik, dat het het beste is nu terstond tot stemming over die motie van orde over te gaan.

De motie van orde van den heer BEUMER c. s. wordt in stemming gebracht.

Tegen hebben gestemd de heeren SANNES, EERDMANS, HEERES, ROODHUYZEN, SCHAPER, ROODENBURG, FOCK, OTTO, RINK, VAN RAALTE, VAN NISPEN TOT SEVENAER (Rheden), DOLK, DE VISSER, VAN VOLLENHOVEN, BOGAARDT, VISSER VAN IJZENDOORN, DE JONG, ALBARDA, JANSSEN (den Haag), ANKERMAN, LOEFF, BICHON VAN IJSSELMONDE, DRION, KNOBEL, LIMBURG, DE MURALT, KOOLEN, SCHIM VAN DER LOEFF, TEENSTRA, HELSDINGEN, BOS, VAN DOORN, JANNINK, HUGENHOLTZ, VAN FOREEST, DE SAVORNIN LOHMAN, SMEENGE en de Voorzitter.

Vóór hebben gestemd de heeren VAN WICHEN, AALBERSE, VAN DER MOLEN, DE MONTÉ VER LOREN, VAN VEEN, SPIEKMAN, VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ, GERHARD, DUYMAER VAN TWIST, JANSSEN, BONGAERTS, BEUMER, ARTS, VAN SASSE VAN YSSELT, VAN NISPEN TOT SEVENAER (Nijmegen), JUTEN, KLEERKOPER, VAN WIJNBERGEN en RUYTS DE BEERENBROUCK.

De Voorzitter: Bij het bureau bestaat onzekerheid omtrent het stemmen van den heer RUTGERS. Mag ik vragen, hoe de heer RUTGERS gestemd heeft?

De heer RUTGERS: Ik heb niet gestemd, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Als men in de zaal aanwezig is, is men volgens art. 65 van het Reglement van Orde verplicht te stemmen.

De heer RUTGERS: Ik meende, dat de beraadslaging niet gesloten was.

De Voorzitter: De uitslag der stemming is derhalve, dat zich 38 leden verklaard hebben tegen en 19 vóór de motie, zoodat de motie niet is aangenomen.

De beraadslaging over art. 1 en het daarop voorgesteld amendement wordt voortgezet.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Ik had gedacht, dat na de uitvoerige Memorie van Antwoord, waarin onder aanvoering van tal van argumenten door de Regeering is betoogd, dat hetgeen zij voorstelt het eenig goede is in deze, en na de wijziging, die de Regeering in haar voorstel heeft aangebracht, waardoor het eenige bezwaar, dat m. i. met grond tegen het wetsontwerp kon worden aangevoerd, is weggenomen, thans niemand meer het woord zou hebben gevoerd tot bestrijding van hetzelfde. Maar tot mijn leedwezen heb ik mij daarin teleurgesteld gezien door het uitvoerig betoog, dat zooveen door den geachten afgevaardigde uit Groningen is gehouden en door het amendement, dat hij met eenige anderen heeft ingediend.

Het wil mij voorkomen, dat dat amendement zoo destructief mogelijk is, omdat het geen andere strekking kan hebben dan uit te spreken, dat het voorstel van de Regeering niet behoort te worden aangenomen, en geen ander gevolg dan dat een geheel ander wetsontwerp daarvoor in de plaats komt. Ik zal echter hierover niet verder spreken, na het votum van de Kamer over de toelaatbaarheid van het amendement, want daardoor is toch de discussie daarover afgesneden; ik zal mij daarom bepalen met te zeggen, dat het mij wil voorkomen, dat het amendement, hetwelk het Regeeringsontwerp geheel zal omvergooien, wanneer het werd aangenomen, daarom voor de Regeering ten eenenmale onaannemelijk moet zijn en dat dientengevolge, als het mocht aangenomen worden, wat ik intusschen niet hoop, de geachte voorsteller daarmede niets zal hebben bereikt; want ik kan mij toch niets anders voorstellen van de Regeering, die met volle overtuiging dit wetsontwerp heeft ingediend, dan dat zij, wanneer het amendement mocht worden aangenomen, haar wetsontwerp zal intrekken, zoodat dan de notulenqaestie zal blijven zooals zij is, tot groot nadeel van de justitie en het leger, daar dan de rechtspraak binnen het gebied van de drie recalitrante krijgswaarden zal blijven stop gezet en de veroordeelde militairen, die zich op vrije voeten bevinden, vrij zullen kunnen blijven rondloopen, hetzij in de kazerne, hetzij elders, en in dienst blijven.

Het wil mij voorts ook voorkomen, dat het amendement in het geheel niet past in het stelsel van de tegenwoordige militaire rechtspleging, zoolang het huldigt het beginsel van de approbatie. De geachte voorsteller van het amendement heeft nu wel beweerd, dat zijn voorstel het approbatie-stelsel niet zou raken, maar daarin, hij duidde het mij niet ten kwade, vergist hij zich. Ik geloof zelfs, Mijnheer de Voorzitter, dat wanneer die geachte afgevaardigde van de militaire rechtspleging even goed op de hoogte was als hij het is van de burgerlijke strafvordering, hij zeker niet zou hebben betoogd, dat hetgeen de Regeering thans voorstelt, niet meer

zou passen in de tegenwoordige militaire rechtspleging. Het wil mij dan ook met alle bescheidenheid voorkomen, dat de geachte afgevaardigde inderdaad niet voldoende op de hoogte is van de beteekenis van het approbatiestelsel in die rechtspleging.

Als hij toch daarvan volkomen op de hoogte was zou hij zeker hebben ingezien, dat het in dat stelsel noodig is, dat worden overgelegd de notulen van het verhandelde in de raadkamer van den krijgswaad.

Ik zal hier geen betoog gaan houden tot verdediging van het approbatiestelsel, dat ook ik niet meer van onzen tijd acht, maar wel wil ik dit er van zeggen, dat dat stelsel, waaraan de geachte afgevaardigde heden getracht heeft een der stutten te ontnemen, zonder daarvoor iets anders in de plaats te stellen, tot dusverre goed gewerkt heeft in de militaire rechtspraak, want daaraan hebben wij toch te danken, dat er in onze militaire rechtspraak niet dergelijke misstappen zich hebben voorgedaan, als men in het buitenland somwijlen heeft te betreuren.

Het approbatiestelsel bestaat hierin, dat de hooge rechter, het Hoog Militair Gerechtshof in casu, onderzoekt of de krijgswaden al dan niet behoorlijk hebben gevonnisd; het systeem daarvan is dus geen ander, dan dat de krijgswaden recht spreken onder het oppertoezicht van het Hoog Militair Gerechtshof. Nu dit eenmaal in de wet staat en daaraan op het oogenblik niets kan veranderd worden, hetzij door dit wetsontwerp, hetzij door het voorgestelde amendement, en dus vooreerst het approbatiestelsel moet behouden blijven in al zijn omvang, zal men er voor moeten waken, dat het zoo goed mogelijk werkt en dit kan niet meer, als het amendement van den geachten afgevaardigde uit Groningen zou worden aangenomen. Dit is daarom verkeerd, want werkelijk zou door de aanneming van hetzelfde aan het approbatiestelsel een van de goede en groote voordeelen ontnomen worden, die het heeft, het voordeel namelijk, dat er geen verkeerd gewezen vonnissen van de krijgswaden worden bekrachtigd, wat het Hoog Militair Gerechtshof niet zou kunnen doen, als het bij het houden van toezicht op de gevelde vonnissen niet met volledige kennis van zaken kan beoordeelen of die al dan niet goed gewezen zijn. Ik kan mij daartoe beroepen op een zeer recente sententie (1), die gestaan heeft in het voorlaatste nummer van het *Weekblad van het Recht*. Het gold daarbij het geval, dat de krijgswaad te 's Gravenhage een feit als diefstal had aangenomen zonder dat voor bewijs van het oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening een ander bewijs was dan een zoogenaamde bekentenis. Toen het Hoog Militair Gerechtshof moest beoordeelen of de gecondemneerde den diefstal had bekend, zag het uit de stukken, dat deze dien niet had bekend en heeft het daarom den advocaat-fiscaal opgedragen in hooger beroep te gaan van het vonnis, waarin de gecondemneerde onbegrijpelijkerwijze had berust. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft daarop uitgemaakt, dat er in bedoeld geval geen sprake van diefstal was en heeft alstoen den beklagde vrijgesproken. Men ziet hieruit, hoe goed het is, dat het Hoog Militair Gerechtshof, als het vonnissen moet approbeeren, geheel en al op de hoogte is der zaak die het daarbij geldt.

Het overleggen van de notulen der raadkamer van den krijgswaad aan het Hoog Militair Gerechtshof moet in elk geval daarom geschieden, opdat het kunne nagaan of de conclusiën van den voorzitter van den krijgswaad, omtrent de middelmaat der door de leden van den krijgswaad uitgesproken straffen, al dan niet juist was. Daarvoor moet door het Hoog Militair

(1) Zie hierna blz. 511.

Gerechtshof kunnen kennis genomen worden van de stemmen die over de opgelegde straf zijn uitgebracht.

Er zijn nog andere gevallen waaruit blijkt, dat het noodzakelijk is, dat de notulen van de raadkamer van den krijgsraad moeten worden overgelegd. Het Hoog Militair Gerechtshof moet, om bij approbatie te kunnen beoordeelen, of er al dan niet behoorlijk is gevonnisd, of er al dan niet een te hooge straf is opgelegd en of er al dan niet vrijspraak had behooren te volgen, althans of er al dan niet dubia bestaan omtrent de schuld of de onschuld van de beklaagden, kunnen nagaan, wat daarover in de raadkamer van den krijgsraad is omgegaan.

En wanneer het Hoog Militair Gerechtshof dit ziet, wat het alleen kan zien uit de notulen der raadkamer, want bij de approbatie wordt alleen recht gedaan op de stukken, dan zal het den advocaat-fiscaal autoriseeren om in hooger beroep te gaan, opdat het met volledige kennis van zaken kunne nagaan of het vonnis al dan niet goed is geveld. Zoo is dus de overlegging der notulen van de raadkamers der krijgsraden in het belang eener goede justitie en ook van de beklaagden. De goede rechtspraak in militaire strafzaken zou alzoo, zoolang het approbatiestelsel bestaat, teloor kunnen gaan wanneer de notulen niet meer behoeften te worden overgelegd. Ik geloof dat dit alleen reeds voldoende motiveert het voorstel van de Regeering en dat de Regeering derhalve heeft gehandeld in het belang van een goede rechtspraak om daarbij te gelasten de overlegging van de notulen van de raadkamers der krijgsraden aan het Hoog Militair Gerechtshof, zoo dikwerf hun vonnissen ter approbatie worden opgezonden.

De geachte voorsteller heeft nog gezegd, dat het argument dat de Regeering heeft gebezigd, dat nl. de notulen tot nog toe steeds werden overgelegd, geen argument was, omdat vroeger de militaire rechtspleging anders was dan thans, daar vroeger in eersten aanleg de zaak kon worden berecht buiten tegenwoordigheid van den beklaagde; omdat toen daar niets was openbaar, alles was geheim, terwijl thans de behandeling in het openbaar plaats heeft. Maar ik wensch den geachten afgevaardigde er op te wijzen, dat al wordt de beklaagde nu in het openbaar verhoord en de eisch door den auditeur-militair in het openbaar genomen, toch voor het overige, althans in de meeste gevallen, de rechtspleging in eersten aanleg is gebleven zooals zij vroeger was, zoodat thans slechts voor een deel de openbare behandeling van de zaak is gekomen, waar men vroeger de geheele geheime behandeling had. En dan vraag ik: wat bewijst dit ten aanzien van de verplichting om de notulen over te leggen? De overlegging van de notulen van dat deel der behandeling der zaak, dat betrekking heeft op de behandeling in het openbaar, kan toch niets te kort doen aan de verplichting om de notulen voor wat de verdere behandeling der zaak betreft, over te leggen. De geachte voorsteller heeft verder gezegd, dat geen enkel argument door de Regeering is aangevoerd, waaruit blijkt de verplichting om over te leggen. Ik wil hierop antwoorden, dat in de artikelen, door de Regeering uit de rechtspleging voor de landmacht en de zeemacht aangehaald, staat, dat moeten worden overgelegd al de stukken, welke betreffen het proces in eersten aanleg. Daarin wordt nu wel gesproken van stukken, maar niet van notulen, doch al honderd jaren lang heeft gegolden de leer, dat onder die stukken ook zijn te verstaan de notulen en een eeuw geleden zal men toch wel hebben geweten dat onder stukken ook de notulen zijn te verstaan. Maar bovendien wie heeft te beslissen wat onder, stukken is te verstaan? Dat is natuurlijk het Hoog Militair Gerechtshof het hoogste militaire rechtscollege. Wanneer het dubieus is wat men onder

eenige bepaling der militaire rechtspleging heeft te verstaan, dan heeft het Hoog Militair Gerechtshof dit uit te maken. En wanneer dit daaromtrent een uitspraak heeft gedaan, dan heeft de lagere rechter, de krijgsraad, zich daarnaar te gedragen.

De heer VAN RAALTE: Dan was deze wet ook niet noodig.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: In elk geval schaadt het niet, dat bij de wet een interpretatie van de wet wordt gegeven. Waar het Hoog Militair Gerechtshof heeft beslist wat onder stukken behoort te worden verstaan, hadden alzoo de krijgsraden zich daaraan te houden. Het geeft toch geen pas, dat drie van de krijgsraden, nu eenmaal hun hoogere rechter uitspraak heeft gedaan, zeggen: ik stoor mij er niet aan, ik ga mijn eigen weg. Het spijt mij, zeg er drie presidenten van krijgsraden zijn, die zich naar de uitspraken van het Hoog Militair Gerechtshof niet willen gedragen en daardoor de militaire rechtspraak eenvoudig stop zetten, mij, die steeds zoo heb geijverd voor het plaatsen van burger-rechtsgeleerden aan het hoofd der krijgsraden!

De geachte afgevaardigde heeft nog gezegd, dat de notulen geheim moeten blijven. Dat is zoo, maar het Hoog Militair Gerechtshof is krachtens art. 22 der Provisioneele Instructie verplicht tot geheimhouding van al datgene wat aan hetzelfde in zijn qualiteit is gebleken, en het is daarom niet te veronderstellen, dat het eenigermate de geheimhouding van de notulen zou schenden; daarvoor staat het bovendien te hoog.

Er is door den geachten afgevaardigde nog een beroep gedaan op de onafhankelijkheid van de krijgsraden, maar die zal toch niet kunnen worden geschaad door de overlegging van de notulen! Na de wijziging die de Regeering in haar ontwerp heeft aangebracht, zal toch uit die notulen niets anders blijken, dan dat er bijv. twee stemmen zijn uitgebracht vóór een zekere straf en vier stemmen vóór een andere, maar de namen der stemmers zullen daaruit niet kunnen blijken.

Zoolang wij niet hebben een behoorlijke procedure in hooger beroep bij de militaire rechtspraak, blijf ik daarom volhouden, dat de notulen der raadkamer moeten worden overgelegd, als kunnende dienen ter bevordering eener goede rechtspraak in militaire strafzaken.

Hetgeen de geachte afgevaardigde uit Groningen heeft voorgesteld is ook in strijd met andere bepalingen der bestaande militaire rechtspleging. Ik wijs daarvoor op de artt. 302 en 303 van de rechtspleging bij de landmacht en de artt. 261 en 262 van de rechtspleging bij de zeemacht, waar gezegd wordt, dat de notulen moeten worden overgelegd. Waarom zouden wij nu bepalen, dat in ander geval niet de notulen zullen worden overgelegd?

Ik zou het eindelijk een verkeerd antecedent vinden, dat als er strijd bestaat tusschen een lagere en een hooger rechter, deze Kamer als het ware metterdaad den lagere rechter in het gelijk ging stellen tegenover den hooger rechter; ik zou ook daarom de aanneming van het amendement zeer betreuren. Er moet toch orde en regelmaat zijn ook in de rechtspleging en die orde en regelmaat zouden worden verbroken, als lagere colleges zich door ons votum niet meer zouden behoeven te storen aan de hooger colleges. Wanneer de Hooge Raad een arrest van een gerechtshof terugwijst om, met inachtneming van 's Hoogen Raads arrest, de zaak verder te behandelen en af te doen, dan zou het toch geen houding zijn van dat hof, als het zeide: ik stoor mij niet aan den Hoogen Raad, want

hij heeft ongelijk; ik ga mijn eigen gang! Dit zou toch geen manier van doen zijn. Daarom behoort het amendement ook niet te worden aangenomen. In elk geval hoop ik, dat de geachte afgevaardigde uit Groningen, die toch ook een voorstander is van orde en regelmaat in de rechtspraak, alsnog tot de conclusie zal komen dat wat hij voorstelt niet juist is en dat wat de Regeering wil het beste is dat in deze kan geschieden. Ik vertrouw daarom, dat de geachte afgevaardigde uit Groningen tot de overtuiging zal komen, dat hij niet juist heeft gehandeld en dat hij zijn amendement behoort in te trekken. In elk geval hoop ik dat de Kamer zich er niet mede zal vereenigen.

Ten slotte nog dit. Ik hoor hier zeggen dat ik tegen de afschaffing van de approbatie zou zijn, maar dit is niet juist. Het eenige wat ik heb willen betoogen is dit, dat de approbatie tot nu toe steeds goed heeft gewerkt en dat, zoolang zij blijft bestaan, het daarvoor noodig is, dat de notulen van de raadkamers der krijgswraden worden overgelegd.

De heer VAN DOORN: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou met een enkel woord slechts mijn stem willen motiveeren, die ik zal uitbrengen tegen het amendement van den geachten afgevaardigde uit Groningen. De geachte afgevaardigde is de toelichting van zijn amendement begonnen met er op te wijzen, dat hij dit amendement wel moest voorstellen in zijn stelsel, omdat hij zijn doel niet kon bereiken door eenvoudig zijn stem uit te brengen tegen de geheele wet, en dit is een opmerking die volkomen juist is, maar die aantoot, dat ook de geachte voorsteller van het amendement erkent, dat er iets gedaan moet worden. Er moeten maatregelen genomen worden, wij kunnen niet enkel de wet afstemmen, daarmede, de geachte voorsteller gaf het toe, zou de zaak niet gered zijn.

Nu zijn er twee stelsels: men kan zeggen, dat de notulen moeten worden overgelegd of dat dit niet moet gebeuren. Eerlijk gezegd vind ik deze quaestie niet het talent waard, dat de geachte afgevaardigde er aan bevestigd heeft. Ik vind het een belangrijke en interessante quaestie, maar niet van dat gewicht, dat de geachte voorsteller er blijkbaar aan hecht. Wanneer de Regeering het omgekeerde had voorgesteld en had gezegd, dat de notulen niet moeten worden overgelegd, had ik mij er ook mede kunnen vereenigen en, als er een amendement was gekomen om ze wel over te leggen, had de Kamer waarschijnlijk gezegd: laten wij hier nu maar niet over spreken, het is noodig dat er een solutie komt. Maar nu de Regeering deze keuze deed wil ik er bijvoegen dat ik meen, dat dit de beste keuze is. Wanneer men eenmaal het approbatiestelsel heeft, of men dit nu goed vindt of niet, moet de hoogere rechter in staat gesteld worden bij zijn approbatie zoo veel mogelijk te kennen alle mogelijke stukken en omstandigheden die aanleiding gaven tot de uitspraak van den krijgswaad. Men kan het approbatiestelsel goed of slecht vinden, maar zoolang het bestaat en de wet niet is aangenomen die het afschaft, zoo lang moet de hoogere rechter kennis kunnen nemen van al wat in het geding is gebeurd. Ik wil hier nog iets bijvoegen, dat ook in de stukken voorkomt en dat indruk moet maken op den geachten voorsteller zelf. Er is in de Memorie van Antwoord op gewezen dat het Hooggerechtshof door de kennisneming van de notulen der raadkamer kan komen tot de wetenschap, dat de veroordeeling is uitgesproken met de kleinst mogelijke meerderheid en dat het daarin aanleiding kan vinden om te zeggen: appelleer, wij vinden de argumenten ook niet sterk en in den krijgswaad heeft de grootst mogelijke minderheid deze niet gedeeld. Laat er dus in het belang van den beklagde geappelleerd worden.

Waar de geachte voorsteller zelf een wetsontwerp heeft ingediend, waarbij hij het appèl tegen den veroordeelde heeft willen afsnijden, zou het in zijn lijn liggen om te gevoelen, dat hij hier een maatregel afsnijdt in het voordeel van den veroordeelde.

Ik vereenig mij, hoe dit zij, geheel met den geachten afgevaardigde uit 's Hertogenbosch. Wanneer men de approbatie heeft doet men wijs den approbeerenden rechter te laten oordeelen met de meest mogelijke kennis van zaken. De Regeering heeft haar keus gedaan. Ik herhaal: had zij een andere keuze gedaan, ook dan zou ik er niet veel woorden aan besteden.

De heer ORT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Bij de verdediging van zijn amendement heeft de geachte afgevaardigde uit Groningen na de verschillende gronden te hebben opgegeven waarom hij meent dat het amendement een verbetering in het wetsontwerp zou aanbrengen, gezegd, dat de Regeering zelfs niet heeft een wettelijken grond waarop zij zich zou kunnen beroepen om het approbatiestelsel op het oogenblik nog door een extra wetsbepaling in het leven te houden. Daardoor ontstaat voor mij de plicht om zoo kort mogelijk aan de Kamer aan te toonen niet alleen dat het approbatiestelsel in den zin als het thans in het wetsontwerp wordt voorgesteld, medebrengende namelijk de noodzakelijkheid, om, met het oog daarop, over te leggen de raadkamernotulen, bestond vóór de wijziging van 1912, maar dat diezelfde bepalingen zijn blijven gelden ná die wijziging.

De Kamer sta mij toe, dit met aanhaling der artikelen aan haar bloot te leggen.

Vooreerst wijs ik op art. 56 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, waarin wordt gezegd, dat het Hof heeft de approbatie van alle vonnissen van den krijgsraad, welke bij de wet niet speciaal zijn uitgezonderd, terwijl in het daarop volgend artikel wordt opgenoemd, wat ten einde de approbatie te kunnen bewerkstelligen het Hof daarvoor heeft te onderzoeken.

In dat artikel wordt gezegd, dat het Hof ten opzichte van de vonnissen, welke ter approbatie worden gezonden, vooreerst onderzoekt, of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd geworden.

Om in te zien welke de inhoud is van dien eersten eisch, zal het noodig zijn om te weten, wat in het militair proces wordt verstaan onder „procedeeren”.

Nu staat in het Voorloopig Verslag en de geachte afgevaardigde heeft in zijn rede hetzelfde beweerd, dat procedeeeren niet zou omvatten hetgeen de krijgsraad in raadkamer, nadat de zaak ter openbare terechtzitting heeft gediend, verricht. Men heeft daarvoor een beroep gedaan op het burgerlijk proces. De geachte afgevaardigde heeft zoo duidelijk mogelijk trachten aan te toonen, dat in het burgerlijk strafproces hetgeen in raadkamer geschiedt nooit zou kunnen worden gerangschikt onder procedeeeren.

In dien algemeenen zin zou ik dit geenszins durven onderschrijven. Het woord „procedeeren” komt in het Wetboek van Strafvordering, voor zoover ik mij kan herinneren, niet voor, maar wel het door den geachten afgevaardigde aangehaalde art. 211, waarin staat, dat, nadat het onderzoek op de openbare terechtzitting is gesloten — wij zijn dus in de raadkamerperiode — de rechtbank naar aanleiding van de dagvaarding onderzoekt het bewezene of niet bewezene van de feiten, van de schuld van den beklagde, de qualificatie der feiten en de toepassing van de straf, door de wet bepaald. Ik geloof dus wel te mogen zeggen, dat in het burgerlijk strafproces het

onderzoek in raadkamer een deel uitmaakt van het procederen in de strafzaak.

Ik wil daarover echter niet uitweiden; de zaak is hier niet van belang. Wij hebben toch hier alleen te doen met het militair strafproces en daarvoor bestaan, naar het mij voorkomt, volkomen duidelijke bepalingen.

Laat ik op den voorgrond stellen, dat de Regtsplegingen zijn wetboeken, waarin geregeld wordt — de naam duidt het aan — de wijze, waarop een strafzaak zal worden onderzocht en beslist en dat derhalve de bepalingen, die daarin voorkomen, dienen om dat onderzoek en die beslissing mogelijk te maken.

Welnu, wanneer men nagaat achtereenvolgens de artt. 193—196 van de rechtspleging bij de landmacht — ik zal mij bepalen tot deze artikelen, omdat in de rechtspleging bij de zeemacht gelijke bepalingen staan — dan ziet men, dat daarin regelen worden gegeven omtrent datgene wat de krijgswaard heeft te doen om over de zaak te beraadslagen, om het onderzoek in te stellen en om tot een beslissing te komen.

Dat zijn dus regelen, nedergelegd in een wetboek van militaire strafvordering, regelende het onderzoek en de beraadslaging en de beslissing in strafzaken.

Nadat in art. 193, 2de lid, een bepaling is te lezen, geheel gelijklopend, althans in substantie hetzelfde bevattend als art. 211 van het Wetboek van Strafvordering, n.l. dat de krijgswaard heeft te beraadslagen over de feiten, over de schuld, over de qualificatie en over de straf, volgen als in één adem de bepaling van art. 194, dat de president van den krijgswaard tot het wijzen van het vonnis hoofdelijke omvraag doet, de bepaling van art. 195, dat de president na zulks de conclusie zal opmaken bij eenparigheid, volstreekte meerderheid, of naar hetgeen de aard der zaak en de voorschriften van het recht zullen vereischen, en de bepaling van art. 196, dat het vonnis vervolgens, overeenkomstig de conclusie, bij den president genomen, zal worden opgesteld, en alsdan door den krijgswaard zal worden geresumeerd en gearresteerd.

Daaruit blijkt mijns inziens luce clarius, dat in het militair strafproces het onderzoek in raadkamer, opgenomen in het Wetboek van Rechtspleging, is een deel van de rechtspleging, met andere woorden, deel uitmaakt van het procederen in militaire strafzaken.

Wanneer dit juist is, dan volgt daaruit, dat, waar art. 57 van de Provisioneele Instructie aan het Hoog Militair Gerechtshof den plicht oplegt om te onderzoeken of er behoorlijk geprocedeerd is, het Hof ook moet kennen hetgeen tot dat proces behoort.

De Regtspleging heeft dan ook gevoeld, dat het noodig was aan het Hoog Militair Gerechtshof gegevens te verschaffen, ten einde aan zijn plicht tot onderzoek of er behoorlijk geprocedeerd is, te kunnen voldoen. Dat heeft de wet gedaan door in art. 133 te bepalen, dat in de notulen de besognes van den krijgswaard worden vermeld en alles nauwkeurig wordt opgegeven wat door den raad van dag tot dag is verricht geworden.

Men vergelijk hiermede art. 300 van de Regtspleging bij de Landmagt, hetwelk aan den secretaris den plicht oplegt om de notulen nauwkeurig te houden en de adviezen en stemmingen in raadkamer met bijvoeging der redenen met de meeste nauwkeurigheid op te teekenen, ten einde des te beter de conclusie zal kunnen worden opgemaakt.

Uit een en ander blijkt m. i., dat, waar hetgeen in de raadkamer wordt behandeld, moet worden aangemerkt als te zijn een deel van de procedure, als behoorende tot het procederen in militaire strafzaken, en waar in die-

zelfde wet de plicht wordt opgelegd om alles, wat in raadkamer behandeld is, in de notulen op te nemen, die notulen behooren tot de processtukken. En wanneer nu art. 213 zegt, dat na het wijzen van het vonnis door den krijgsraad het vonnis met de stukken — dat zijn dus de processtukken — moet worden gezonden aan het Hoog Militair Gerechtshof, dan is m. i. daarmede beslist, dat ook de notulen van de raadkamer, die een gedeelte van de wijze van procederen betreffen, met het vonnis aan het Hoog Militair Gerechtshof moeten worden gezonden.

Alleen in één geval — er is reeds door de beide sprekers op gewezen — is het niet voorgeschreven, dat de notulen in raadkamer moeten worden overgelegd; dat is het geval, dat appèl is aangeteekend. Men zie daaromtrent art. 301, waarin wordt gezegd, dat niet zullen worden overgelegd bij de stukken die extracten, waaruit de uitgebrachte adviezen en de stemmen van den president en van de leden van den krijgsraad zoude blijken. Kan men nu overtuigender bewijs hebben, eenmaal aangenomen dat de notulen zijn processtukken, waar bij gelegenheid van de approbatie wordt voorgeschreven dat de stukken — dus de processtukken — moeten worden overgelegd, terwijl bij appèl wordt bepaald, dat een zeker gedeelte, de raadkamernotulen, niet moet worden overgelegd, kan men nu sterker bewijs hebben dat onder de stukken, die overgelegd moeten worden, in ieder geval behooren de raadkamernotulen? Mij komt het voor, dat dit onomstootelijk als vaststaand moet worden aangenomen.

Dit alles stond reeds in de oorspronkelijke Regtspleging, in welke tevens reeds voorkwam art. 135, waarin wordt gezegd, dat niets van hetgeen in de raadkamer voorvalt, door de leden of door den president mag worden geopenbaard, een bewijs, dat de wet in de mededeeling van de raadkamernotulen niet kon zien een openbaring van iets, dat geheim moest worden gehouden. Want te gelijker tijd voorschrijven: gij zult aan het Hoog Militair Gerechtshof o. a. de raadkamernotulen overleggen, en aan den anderen kant bevelen, dat die zelfde stukken aan het Hoog Militair Gerechtshof niet mogen worden geopenbaard, is een tegenspraak tusschen twee artikelen, die absoluut onaanneembaar is te achten.

En wat is nu gewijzigd in 1912? Wat deze materie betreft alleen, dat in plaats van de niet openbare terechtzitting is gekomen de openbare terechtzitting, en als gevolg daarvan dat de notulen, voor zoover zij betroffen de niet openbare terechtzitting, nu zijn geworden notulen van de wél openbare terechtzitting, maar overigens is ook omtrent de notulen alles onveranderd gebleven; m. a. w., alles wat werd opgeteekend in de notulen ten aanzien van de raadkamer van toen, wordt op dezelfde wijze thans opgeteekend ten aanzien van de raadkamer van nu.

Nu is het waar, dat in de wet van 1912 in verband met het optreden van den rechtsgeleerden en onafzetbaren president van den krijgsraad in art. 121 van de rechtspleging voor de landmacht is bepaald, dat de president door toepassing van art. 11 van de wet op de rechtelijke organisatie voor het Hof kan worden ter verantwoording geroepen, o. a. als hij geheimen van de raadkamer openbaart, maar men gevoelt dat door die bepaling de zaak zelf niet is veranderd. Hoofdzak is — en daarop komt het aan — of nu, evenmin als vroeger, de overlegging van de raadkamernotulen moet worden gerangschikt onder het openbaren van het geheim van de raadkamer. Ik heb getracht aan te toonen, dat dit thans evenmin als vroeger het geval is. Er is dus geen sprake van, dat het tuchtmiddel, dat tegen de presidenten kan worden toegepast krachtens art. 121, in eenig opzicht betrekking zou kunnen hebben op de overlegging van de notulen. Te dien

aanzien is het geval van openbaarmaking van het geheim der raadkamer niet aanwezig.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gemeend deze punten op den voorgrond te moeten stellen omdat de verdere gedragslijn van de Regeering in deze aangelegenheid zich geheel naar deze inzichten heeft bepaald. De Regeering kreeg namelijk kennis van het conflict, dat ontstaan was tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en de drie krijgsraden waaruit bleek eenerzijds, dat die raden weigerden de notulen van de raadkamer, die in approbatie aan het hof moesten worden toegezonden, over te leggen en dat anderzijds het hof besliste, dat het zonder van die notulen kennis te hebben genomen, niet tot de approbatie daarvan kon overgaan.

De gevolgen daarvan zijn bekend. De militaire rechtspraak is daardoor nagenoeg stop gezet. Ik zal niet alle gevolgen die in de Memorie van Antwoord zijn opgenoemd, herhalen, maar op dit oogenblik kan in militaire zaken niet met eenigen uitslag recht worden gesproken en de vonnissen blijven ongeëxecuteerd, omdat daaraan ontbreekt de laatste hand die er rechtens aan gelegd moet worden om ze te kunnen doen zijn gewijsden in den zin van de militaire rechtspleging. Het is dan ook geen wonder, dat de Regeering toen zij met dat conflict in kennis kwam, aanstonds overwoog welke maatregelen moesten worden genomen om aan dezen onhoudbaren toestand zoo spoedig mogelijk een einde te maken.

Ik moet op den voorgrond stellen — het is reeds uit de stukken gebleken en de beide geachte sprekers hebben er reeds aan herinnerd — dat tijdens, ja zelfs vóór het ontstaan van het conflict bij de Regeering in ernstige overweging was de vraag of de approbatie wel behoorde bij de tegenwoordige regeling van de militaire rechtspleging, of dat instituut inderdaad wel samenging met hetgeen thans in verband met de samenstelling van de krijgsraden en met het begrip openbare terechtzitting als opvatting van dezen tijd moet worden beschouwd. Het is dan ook geen wonder, dat de Regeering allereerst heeft gedacht: is het soms mogelijk om, nu het conflict toch is uitgebroken en er dus toch een maatregel moet worden genomen, thans reeds aan de Staten-Generaal een voorstel te doen tot afschaffing der approbatie. Maar de Regeering kwam aanstonds daarvan terug, omdat de afschaffing van de approbatie zou betreffen de afschaffing van een instituut, dat zoozeer is ingeworteld in de militaire rechtspleging, dat zijn vertakkingen vindt is zoo talrijke bepalingen van de rechtspleging voor land- en zeemacht, dat het om die reden een onmogelijkheid was een zoo belangrijke zaak overhaast af te doen.

Het zou tegenover de Kamer een gebrek aan deferentie geweest zijn om haar zonder behoorlijken tijd voor onderzoek dienaangaande een beslissing te doen nemen.

Daarbij kwam, dat het niet alleen gold de afschaffing van de approbatie, maar dat daaraan tevens moest worden gehecht een geheel nieuwe regeling van het hooger beroep. Er moest een regeling worden gevonden omtrent de wijze, waarop en door den auditeur-militair en door den fiscaal bij den zeekrijgsraad het beroep zou kunnen worden ingesteld, en tevens moest men de hiërarchische positie van die verschillende ambtenaren van het openbaar ministerie bij de militaire gerechten regelen.

Het was dus een onmogelijkheid bij deze gelegenheid afschaffing van de approbatie voor te stellen, en toen kwam bij de Regeering het denkbeeld op, dat thans is nedergelegd in het amendement van den heer LIMBURG. Toen heeft de Regeering zich de vraag gesteld: kunnen wij niet bij deze gelegenheid de grieven wegnemen, die door de drie krijgsraden zoo zwaar

worden opgenomen en afschaffen de overlegging van de notulen van de raadkamer? Maar wij zagen dadelijk, dat ook dit niet zou aangaan, want hoe ter wereld zou het mogelijk zijn dat het Hof zou voldoen aan zijn plicht om na te gaan of er behoorlijk is geprocedeerd en of in raadkamer behoorlijk is beraadslaagd en onderzocht, terwijl tevens aan datzelfde Hof zouden worden onthouden de middelen om dat te kunnen onderzoeken. Dat was eveneens een onmogelijkheid. En als men dan zou willen zeggen: welnu, dan kunnen ook de artikelen 57 en 58 van de Provisioneele Instructie worden gewijzigd, dan staat het Hoog Militair Gerechtshof niet meer voor de moeilijkheid iets te moeten onderzoeken waartoe de middelen ontbreken, dan zou daartegenover staan, dat alsdan zou overblijven een verminkt instituut. Immers de geheele organisatie van de rechtspleging is gebaseerd op het instituut der approbatie in zijn ouden en vollen omvang.

En toen dit door de Regeering aldus was bevonden, bleef niets anders over dan het voorstel, dat thans is gedaan. Men heeft toen gedacht: er is een noodtoestand; zoo spoedig mogelijk moet daaraan een einde worden gemaakt, op dit oogenblik eischt de wet naar de intieme convictie van de Regeering, dat de raadkamernotulen worden overgelegd, welnu, wat is bij dezen noodtoestand, bij gelegenheid dat een noodwet moet worden voorgelegd, natuurlijker, dan dat men begint dien maatregel te bestendigen in afwachting van de afschaffing der approbatie.

Ziehier de hoogst eenvoudige reden, waarom de Regeering gekomen is met dit voorstel in afwachting van de atscaffing van de approbatie. Dit derde middel is zeer gemakkelijk voor de Kamer, omdat er dadelijk bij worde gezegd aan degenen, die tegen de continuïteit van de approbatie zijn, dat het wetsontwerp tot opheffing der approbatie thans ook reeds de Departementen van Oorlog en Marine heeft verlaten en dat het, naar ik hoop, eerstdaags reeds zal worden aangeboden met machtiging van Hare Majesteit aan den Raad van State om advies.

Ziehier de verdediging van het wetsontwerp en te gelijker tijd de gronden waarop de Regeering meent, dat er zeer ernstig bezwaar bestaat tegen aanvaarding van het amendement; maar al bestonden die gronden niet, al bestonden er geen gronden ontleend aan hetgeen ik zooeven zeide, dan nog zou de Regeering het amendement zooals het wordt voorgesteld onmogelijk kunnen aanvaarden uit een technisch oogpunt. Ik heb eerst gisteravond laat het amendement gekregen, en ik heb mij gehaast om zoo spoedig mogelijk na te gaan welke bepalingen aan dit amendement moesten worden getoetst. Het is mij natuurlijk niet mogelijk geweest alle bepalingen daaraan te toetsen, maar de mij het eerst in den geest komende heb ik daaraan getoetst. Ik heb, wat de landmacht betreft, in de eerste plaats mijn aandacht gevestigd op art. 301. Dat zegt, dat in geval van appel — ik haalde het artikel zooeven reeds aan — „geene extracten van het verhandelde in den Krijgsraad, waardoor van de uitgebragte adviezen en stemmen van den President en van de leden van den Krijgsraad zoude blijken, bij de stukken van het proces worden gevoegd, althans niet op de inventaris worden gebragt, zoodat ze als een gedeelte der processale stukken zouden kunnen worden aangemerkt.”

Hoe vreemd het ook is, volgens art. 301 kunnen altijd de stukken van de procedure worden overgelegd, dus ook de stukken van de raadkamer, indien ze maar niet op den inventaris zijn gebracht. Ik verdedig die bepaling niet, maar wat nu? Volgens het amendement, in verband met die bepaling, zullen de raadkamernotulen niet bij de approbatie kunnen worden overgelegd, maar wel bij appel. Ziedaar een inconsequentie, waarvan de

geachte voorsteller zelf, denk ik, de verantwoordelijkheid niet zou kunnen aanvaarden.

In de tweede plaats trok mijn aandacht art. 271, dat zegt:

„Nogtans zullen de origineele vonnissen met alle de stukken daartoe behoorende, bij de eerste bekwame gelegenheid aan het Militair Gerechtshof moeten gezonden en ter griffie van hetzelfde bewaard worden.”

Wat zegt men daarvan? De stukken zullen dan toch aan het hof moeten worden overgelegd, d. w. z. de stukken, waaronder zich de raadkamer-notulen bevinden, en het zou toch heel onjuist zijn om op deze wijze aan het Hoog Militair Gerechtshof de geheime notulen, die men hem wil onthouden bij de approbatie, in handen te stellen, hetgeen toch volgens de wet verplicht is. Ik verdedig wederom die bepaling niet. Ik zeg alleen: wanneer het amendement wordt aangenomen blijft ook deze strijd bestaan.

Het is goed, dat ik nog eenige artikelen noem om daardoor wellicht den geachten afgevaardigde de overtuiging te geven, dat reeds op technische gronden intrekking van het amendement wenschelijk zou zijn.

Ik beroep mij dan op art. 273. Daarin wordt behandeld hetgeen gebeurt wanneer het betreft krijgswaarden in een belegerde of berende stad of plaats. Ik wil niet zeggen, dat het een geval is dat zich dagelijks voordoet of zich eerstdaags zal voordoen, maar ik heb het over de wettelijke bepalingen. In een dergelijke plaats is een krijgswaad van niet-juristen en is een niet-juridische auditeur-militair, die tevens kan zijn secretaris. Nu zouden volgens het amendement ook dan de notulen in approbatie niet worden opgezonden, en er is geen zelfs geen appel. Ook dat gaat niet samen.

Ik beroep mij voorts op art. 258, dat zegt, dat de origineele vonnissen met alle de stukken zullen worden overgelegd. Hier is wederom strijd tusschen de verplichting om de stukken, waaronder de geheime raadkamer-notulen, over te leggen, en het onthouden van kennisneming daarvan bij gelegenheid van de approbatie.

Dan, Mijnheer de Voorzitter, beroep ik mij op art. 225. Volgens het amendement zullen de stukken niet worden overgelegd bij gelegenheid van approbatie van vonnissen van de krijgswaarden. Welnu, in art. 225, waarin behandeld wordt het cas van onbevoegdheid, die de krijgswaarden op het sustenu van officier-commissaris of auditeur-militair uitspreken, geschiedt dat niet bij een vonnis, maar geschiedt dat bij een dispositie. Men zegge niet: dat is hetzelfde. Neen, de militaire wet onderscheidt tusschen dispositie en vonnis. Er is een vonnis wanneer de onbevoegdheid door den beklagde zelf is opgeworpen en een dispositie wanneer de krijgswaad op voormeld sustenu onbevoegdheid uitspreekt.

Welnu, er wordt een dispositie van onbevoegdheid gegeven, dus niet een vonnis. Die moet worden geaprobeerd en dan zullen daar volgens het amendement de notulen van de raadkamer wel bij mogen worden overgelegd, want zij mogen alleen niet worden overgelegd bij approbatie van een vonnis.

Ik verdedig deze bepalingen niet, maar ik zeg alleen: hoe kunt gij het amendement met deze artikelen in verband brengen?

Mijnheer de Voorzitter! Laat ik nog een enkel voorbeeld nemen uit de Regtspleging bij de Zeemagt. Men zie bij voorbeeld art. 199, luidende:

„Na dat het onderzoek, bij het naast voorgaand artikel gemeld, zal zijn afgelopen, zullen de commanderende en verdere Officiëren (wij hebben het hier over de krijgswaarden bij de zeemacht buiten Europa en buiten Oost-Indië) bij meerderheid van Stemmen bepalen, of het *fiat executie al* of *niet* behoort verleend te worden, en wanneer hetzelfde alzoo door hun wordt verleend, zal het vonnis kragt van arrest hebben en zoodra doenlijk worden

geëxecuteerd, doch zoo zij integendeel zwaarigheid mogten maken in het verleen van *fiat executie* zal de gecondemneerde in verzekerde bewaring moeten gehouden worden tot dat er gelegenheid zij, om denzelfven naar het vaderland op te zenden, en de zaak ter cognitie van het Hoog Militair Gerechtshof te brengen."

Wat is het gevolg van dit artikel? Daardoor zou, indien het amendement werd aangenomen, het Hoog Militair Gerechtshof niet kunnen krijgen de raadkamernotulen, terwijl de commandant, juist op grond van den inhoud van de raadkamernotulen, het *fiat executie* kan hebben geweigerd. Er zou dus de omstandigheid in het leven treden dat de commandant wel kreeg de raadkamernotulen, de commandant, die nota bene bevel heeft over de leden van den krijgsraad, terwijl daarentegen het Hoog Militair Gerechtshof zich zou zien onthouden de inzage dezer raadkamernotulen. En ditzelfde is het geval in art. 202 van de Regtspleging bij de Zeemacht, waar staat dat in het daar bedoelde geval de gecondemneerde in verzekerde bewaring zal worden gehouden totdat er gelegenheid is hem naar het vaderland op te zenden en de zaak ter beslissing aan het Hoog Militair Gerechtshof te brengen. Dat is dus vermoedelijk niet een geval van approbatie en volgens het amendement zou dus daar niet zijn verboden de raadkamernotulen over te leggen.

Ziedaar uit een technisch oogpunt beschouwd m. i. gronden te over om aan den geachten afgevaardigde in overweging te geven het amendement niet door te zetten en om liever vrede te nemen met de regeling, die, zooals ik trachte aan te toonen, niet anders kon worden voorgesteld en die, voor zoover van de Regeering afhangt — de Regeering kan gerust de verzekering geven dat zij daarin allen mogelijken spoed zal betrachten — spoedig zal worden vervangen door een regeling tot afschaffing der approbatie.

De heer LIMBURG: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp, dat de Kamer verlangt naar het einde van het debat, en waar ik een zeer uitvoerige toelichting heb gegeven tot mijn amendement, ben ik na de rede van den Minister verplicht zeer kort te zijn.

Ik zal dus, wanneer ik de argumenten van den Minister even onder het mes neem, daarbij de meest mogelijke korthed betrachten. En dan ontmoet ik in de allereerste plaats het argument, dat ik nu wederom van den Minister gehoord heb en dat deze ook al in zijn Memorie van Antwoord heeft gebruikt, dat onder het „procedeeen” begrepen is de beraadslaging in de raadkamer.

Dit is nu door den Minister aangedrongen met een beroep op de artikelen 194 tot 196 van de Regtspleging bij de Landmacht. Maar dit argument bewijst niets. Dergelijke bepalingen — de Minister weet dat even goed of nog beter dan ik — vindt men ook in de artikelen 25 en volgende van de wet op de rechterlijke organisatie voor den burgerlijken rechter, en nog nooit is het in de bijna 80 jaar dat onze gecodificeerde wetgeving vigeert den Hoogen Raad in het hoofd gekomen, de notulen (1) van de raadkamer in een burgerlijk of in een strafgeding te rekenen tot de stukken. In de appelprocedure en in de cassatieprocedure, zoowel in burgerlijke als in strafzaken, moeten worden overgelegd *de* stukken, alle stukken, en nog nooit heeft iemand daaronder verstaan de deliberatiën in de raadkamer. En zegt nu de Minister, dat art. 211 Wetboek van Strafvordering wel degelijk bewijst, dat het delibereeren in raadkamer gerekend moet worden te behooren tot de procedure, dan antwoord ik: ja, doch alleen voor zoover die deliberatie een reflex vindt in het uitgesproken vonnis. Maar de interne

(1) Die niet bestaan!

deliberatie, de vraag hoe men gekomen is tot zijn votum, die vraag kan komen in de notulen der raadkamer, maar zij heeft met het procederen niets te maken.

Wat heeft nu de Minister verder gedaan? Hij heeft ons medegedeeld, dat hij aanvankelijk er aan gedacht heeft, het stelsel dat door de voorstellers van het amendement is voorgesteld, aan de Kamer voor te stellen. Dit doet mij veel genoegen, omdat daaruit blijkt, dat ik vanmorgen goed heb gezien, toen ik bij de verdediging van het amendement als mijn meening te kennen gaf, dat er voor de Regeering niets onaangenaams in gelegen kan zijn, wanneer dit amendement eventueel den steun van de meerderheid der Kamer mocht verwerven. De Regeering heeft zelf dit stelsel willen voorstellen, maar zij is, gelijk ons door den heer Minister is medegedeeld, gezwicht, omdat zij meende, dat de wet de overlegging van de notulen eischte. Ik meen in mijn eersten termijn te hebben aangetoond, dat een dergelijke wettelijke verplichting niet bestaat. De Minister heeft vervolgens tegen mijn amendement aangevoerd technische bezwaren. Maar toen de Minister eenige minuten te voren aan de Kamer mededeelde, dat hij aanvankelijk hetzelfde stelsel heeft willen voorstellen als thans in ons amendement is neergelegd, heeft de Minister daar niet bijgevoegd, dat hij van dat voornemen is moeten terugkomen, omdat hij dan te veel artikelen zou hebben moeten veranderen in de Regtspleging bij de Landmacht en in de Regtspleging bij de Zeemacht, maar alleen omdat hij meende, dat de wet het overleggen van de notulen gelast. Daaruit volgt al wel, dat de technische bezwaren die de Minister aanvoerde wel niet van zoo groote beteekenis zullen zijn.

Ik kan niet, gegeven de stemming van de Kamer, aan de hand van de rede van den Minister, artikel voor artikel aantonen, dat inderdaad die technische bezwaren niet bestaan. Zij zijn voornamelijk hieraan toe te schrijven—het is mij ook door uitnemende juristen aan deze zijde van de Kamer gezeten opgemerkt—dat de Minister hardnekkig in elk artikel, waarin van „de stukken” sprake is, daaronder ook wil verstaan zien de notulen van de raadkamer.

Ik wil den Minister toch waarschuwen om die technische argumenten niet te zwaar te laten klinken. Ik weet wel, dat men met technische argumenten bij een dergelijk amendement bij de Kamer wel eens wat kan uitrichten, het is een manier om een amendement van de baan te krijgen. Dan zegt men: het kan niet om die of die technische reden. Ik meen echter, dat de Minister bij dit wetsontwerp buitengewoon voorzichtig moet zijn om dezen weg in te slaan, gelet op het stelsel van de Regeering. Waar toch de Regeering in het ontwerp zegt: „tot deze stukken behooren de notulen”, zeg ik: weest voorzichtig. Als ik uw wijze van redeneeren volg, zou ik kunnen zeggen: dus in alle andere artikelen van het Wetboek van Militaire Regtspleging behooren de notulen *niet* tot de stukken.

De Regeering zij dus zeer voorzichtig met het hanteeren van het technische argument tegen dit amendement.

De heer ORT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zoo straks een verzuim gepleegd. Toen de geachte afgevaardigde argumenteerde ten voordeele van de afschaffing nu reeds van de approbatie, heeft hij er op gewezen, dat wij thans rechtsgeleerde presidenten hebben, die volkomen in staat worden geacht om op behoorlijke wijze conclusiën te maken uit de stemming die in raadkamer heeft plaats gehad. Ik wil dit geen oogenblik tegenspreken, ik heb allen eerbied voor de bekwaamheden van de

presidenten van de tegenwoordige krijgsraden, maar ik wil alleen dit zeggen, dat wij niet alleen krijgsraden hier te lande hebben, maar ook zeekrijgsraden in Indië, ten aanzien waarvan de Kamer zeer kort geleden een beslissing heeft genomen, zoodat voor die krijgsraden ook approbatie en hooper beroep zullen worden ingevoerd. Die krijgsraden hebben geen rechtsgeleerde presidenten, het zijn uitsluitend militairen. Het argument kan dus ten aanzien van Indië niet gelden. Reeds daaruit blijkt dus, dat het argument niet geheel kan opgaan.

De voorzitter: Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar oordeel over het amendement mede te deelen?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs vindt dit amendement geen amendement; in elk geval kan haar grootst mogelijke meerderheid op de gronden door den Minister en mij aangevoerd, de aanneming van het amendement niet aanbevelen.

De kleinste mogelijke minderheid is echter voor de aanneming van het amendement.

De heer ORR, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op te verklaren, dat ik niet in de mogelijkheid zal zijn om na de aanneming van het amendement de beraadslaging over dit wetsontwerp met de Kamer voort te zetten. De Regeering zal alsdan verplicht zijn schorsing van de beraadslaging te vragen.

De heer LIMBURG: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet nalaten er mijn bevreemding over uit te spreken dat de Minister, nadat hij zelf heeft medegedeeld in zijn rede ter bestrijding van het amendement, dat hij er zelf over gedacht heeft om het stelsel dat in het amendement is belichaamd aan de Kamer voor te stellen, daarna de zaak zoo hoog opvat, dat hij mededeeld dat hij na aanneming van het amendement niet in staat zal zijn het wetsontwerp te handhaven.

Ik meende, dat de discussie wel geleerd had dat men hier had twee technische stelsels, terwijl èn voor het eene èn voor het andere stelsel argumenten waren aan te voeren, doch dat dit niet van zooveel beteekenis was, de rede van den geachten afgevaardigde uit Gouda is daarvan een bewijs, dat nu door den bewindsman zou moeten worden verklaard, dat hij het wetsontwerp niet meer zou uitvoeren, wanneer het amendement werd aangenomen. Intusschen heb ik mij onder deze omstandigheden de vraag te stellen, wat mijn verantwoordelijkheid is. Ik heb mij voor oogen te stellen, dat er op het oogenblik is een conflict, dat nu niet meer kan worden voorkomen, (ik laat daar of het vroeger niet op andere wijze ware te voorkomen geweest) dan door een wet. Door aanneming van ons amendement zou na de mededeeling van den Minister het conflict blijven bestaan. Voor die verantwoordelijkheid deins ik terug en wij trekken dus ons amendement in.

Het zij mij echter vergund hierbij nog een vraag aan den Minister te doen, dan behoeft ik bij art. 4 daarop niet meer terug te komen. De Minister heeft ons medegedeeld, dat het wetsontwerp tot afschaffing van de approbatie, behalve zijn Departement, ook het Departement van Oorlog en dat van Marine al heeft verlaten, en dat wij dus dat ontwerp spoedig kunnen te gemoet zien. En nu zou ik den Minister willen vragen, of

hij in art. 4 deze wijziging wilde brengen, dat hij daaraan toevoegde: deze wet vervalt den 1sten Mei 1915.

Dan is dit voor de Kamer een pressie, om, wanneer het wetsontwerp tot afschaffing van de approbatie is ingekomen, met de behandeling van dat ontwerp zulk een spoed te maken, dat die wet voor den 1sten Mei 1915 in het *Staatsblad* komt. Deze vraag zou ik met den meesten aandrang tot den Minister willen richten.

De Voorzitter: Aangezien het amendement van den heer Limburg c. s. is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Naar aanleiding van de vraag door den heer Limburg tot den Minister gericht, om in dit wetsontwerp de bepaling op te nemen, dat de wet op 1 Mei 1915 zal vervallen, wensch ik te zeggen, dat ik tegen de opneming van die bepaling ben. Immers niemand onzer kan voorspellen wat er gebeuren zal met het wetsontwerp tot afschaffing van de approbatie, dat door de Regeering zal worden ingediend, en waarmede ook nog samenhangt de regeling van het hooger beroep in militaire strafzaken. Het gevolg van de opneming van een bepaling, zooals door den geachten afgevaardigde wordt gewensch, zou dus kunnen zijn, dat de Regeering vóór 1 Mei 1915 aan de Kamer zal moeten verzoeken verlenging van den gevraagden termijn, zooals dit zoo dikwerf gebeurt met wetten, waarbij een zekere termijn voor haar duur is gesteld. Ik meen, dat het daarom beter is in deze vertrouwen te stellen in de Regeering. De Regeering heeft toch gezegd, dat harerzijds bedoelde aangelegenheid met den meesten spoed zal worden behandeld, en waar dit zoo is en derhalve het wetsontwerp ons spoedig zal bereiken, meen ik, dat het niet noodig en in elk geval gevaarlijk is om een bepaling als door den geachten afgevaardigde is voorgesteld, in de wet op te nemen. Wij kunnen bovendien onzerzijds ook alles doen wat noodig is om het in te dienen wetsontwerp spoedig in het openbaar te behandelen.

De heer LOEFF: Ik kan mij met de beschouwingen van den vorigen geachten spreker in deze niet vereenigen. Ik vind in de eerste plaats, dat er in het geheel geen bezwaar is om een dergelijke bepaling in de wet op te nemen. In de tweede plaats is er hier juist een zeer bijzondere reden waarom het zeer gewensch is, dat een dergelijke bepaling wel in de wet staat. De Minister heeft steeds en in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord en ook nu weer in het mondeling debat, op den voorgrond gesteld, dat deze maatregel is een noodmaatregel en wel een tijdelijke noodmaatregel. De Minister heeft hier, ten einde een meerderheid te verkrijgen voor zijn voorstel, een zeer eigenaardige methode toegepast. De Minister heeft in dit wetsvoorstel, terwijl hij in het vooruitzicht stelde de afschaffing van de approbatie, die approbatie nog eens flink aangeschroefd en daardoor invloed uitgeoefend op degenen, tot wie — als ik mij niet bedrieg — de geachte voorzitter van de Commissie van Rapporteurs behoort, die de approbatie wel zouden willen behouden. Het is mogelijk, dat ik mij vergis, maar ik heb het zoo begrepen uit hetgeen de geachte afgevaardigde zeide. Aan den anderen kant wensch de Minister echter voor zijn voorstel te winnen die andere leden der Kamer, die afkeerig zijn van het instituut der approbatie, door in uitzicht te stellen de spoedige afschaffing daarvan. Nu is het echter — en ik zeg dat mede naar aanleiding van sommige gedeelten der rede van den Minister — die

door zijn houding wel verplicht was nogal veel goeds te zeggen van de approbatie — volstrekt nog niet zoo zeker, dat deze Kamer die afschaffing zal aannemen. Vandaar, dat het karakter van tijdelijken noodmaatregel, dat de Minister aan het ontwerp heeft toegekend en dat alleen gelegen is in het verband, dat de Minister zelf legt tusschen dit wetsvoorstel en zijn toezegging van afschaffing der approbatie, alleen dan werkelijk kan toekomen aan dit wetsontwerp, als de Minister in art. 4 opneemt een bepaling, zooals wordt aangeraden door den geachten afgevaardigde uit Groningen, den voorsteller van het thans ingetrokken amendement.

De heer ORT, Minister van justitie: Mijnheer de Voorzitter! Na de intrekking van het amendement en na hetgeen door enkele leden is medegedeeld, kan de Regeering het volgende verklaren. Zij heeft niet noodig een aansporing, neergelegd in het stellen van een zekeren termijn, om zoo spoedig mogelijk het wetsontwerp tot afschaffing der approbatie in te dienen. De aanvulling, waarvan de geachte afgevaardigde uit Groningen gewag maakt, is dus voor de Regeering een onnoodig iets en daarom kan de Regeering zelf moeilijk een dergelijke bepaling in haar voordracht opnemen. Mocht echter de Kamer meenen, dat zoodanige aanvulling voor den wetgever wenschelijk is, dan zou de Regeering een dergelijk amendement niet anders dan met sympathie begroeten. Ik wensch daaraan nog een enkel woord toe te voegen naar aanleiding van de rede van den geachten afgevaardigde uit Waalwijk. Wanneer ik dien geachten afgevaardigde goed heb begrepen, zeide hij, dat ik aan den eenen kant de approbatie nog al aannemelijk had gemaakt en tevens aan die leden die tegen de approbatie zijn, het uitzicht had geopend om zoo spoedig mogelijk die approbatie af te schaffen. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb inderdaad de approbatie niet aannemelijk trachten te maken, maar ik heb alleen aannemelijk trachten te maken in de eerste plaats, dat op dit oogenblik de militaire strafvordering de approbatie in haar vollen omvang huldigt, en in de tweede plaats, dat het moeilijk, ja onmogelijk is door een wijziging van enkele artikelen het approbatie-stelsel in een toestand te brengen, waardoor het niet meer voor werking vatbaar zou zijn.

De beraadslaging wordt gesloten en art. 1 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artt. 2 en 3 en de beweegreden worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 4, luidende:

„Deze wet treedt in werking op den dag, volgende op dien harer afkondiging.”

De heer LIMBURG: Mijnheer de Voorzitter! Nu de Minister verklaard heeft, dat de Regeering zelf de door mij begeerde toevoeging niet kan aanbrengen, maar een amendement van die strekking sympathiek zal begroeten, heb ik de eer met negen andere leden voor te stellen om aan art. 4 toe te voegen een tweede lid, luidende: „Zij vervalt op den eersten Mei 1915”.

De Voorzitter: Door de heeren Limburg, Roodenburg, Knobel, Patijn, de Muralt, van Raalte, Bos, Sannes, Jannink en de Jong wordt op dit

artikel een amendement voorgesteld strekkende om aan het artikel een tweede lid toe te voegen, luidende:

„Zij vervalt op den eersten Mei 1915.”

Voorgesteld door tien leden, maakt het amendement van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer VAN DOORN: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij tot mijn spijt niet verklaren vóór dit amendement. Ik meen dat de Kamer zich moeilijk binden kan om een wet aan te nemen vóór 1 Mei 1915. Wij weten allen hoe het in de practijk gaat. Dan komt er een verlengingswet en de zaak blijft zooals zij is. Nu vind ik dat de Kamer — de Regeering heeft schoon gelijk, zij laat de zaak aan de Kamer over — zich niet een dergelijken band, mag opleggen, waarbij zij niet zeker is, dat zij de belofte, die zij aflegt, ook kan inlossen. Zooeven is mij de opmerking gemaakt, die ik, hoop ik, hier wel mag herhalen; wat moet er gebeuren als de Kamer eens ontbonden wordt? Dan zal vóór 1 Mei 1915 die wet niet kunnen tot stand komen. Aan een dergelijke eventualiteit mag de Kamer, al is die eventualiteit nu misschien niet zoo aanstonds te verwachten, zich niet blootstellen. Daarom zou ik zeggen: laten wij deze wet aannemen zonder deze wijziging. Wanneer de Kamer wenscht, dat deze wet ophoudt te werken, heeft zij het in haar hand, door zoo spoedig mogelijk de wet tot afschaffing der approbatie ter hand te nemen, aan de zaak een eind te maken. Ik vindt deze toevoeging onnoodig en eenigszins gevaarlijk en daarom kan ik er mijn stem niet voor uitbrengen.

De Voorzitter: Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar oordeel mede te deelen over het voorgestelde amendement?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De meerderheid van de Commissie is tegen de aanneming van het amendement, omdat zij met den geachten afgevaardigde uit Gouda het amendement gevaarlijk vindt, en ook niet passend, zooals zulks door dien geachten afgevaarde op goede gronden is betoogd geworden

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement van den heer Limburg c. s. wordt in stemming gebracht en met 30 tegen 26 stemmen verworpen.

Tegen hebben gestemd de heeren Bongaerts, van de Velde, Drion, Beumer, Fruytier, van Sasse van Ysselt, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), van Vliet, Juten, van Doorn, van Wijnbergen, van Forest, Ruys de Beerenbrouck, de Savornin Lohman, Heeres, Aalberse, Roodhuyzen, de Monté ver Loren, van Veen, van Nispen tot Sevenaer (Rheden), Dolk, de Visser, van den Berch van Heemstede, Hubrecht, Duymaer van Twist, Rutgers, Ankerman, Smeenge, Janssen en de Voorzitter.

Vóór hebben gestemd de heeren Knobel, Limburg, de Muralt, Koolen, Teenstra, Helsdingen, Bos, Kleerekoper, Jannink, Hugenholtz, Sannes, Schaper, Roodenburg, Fock, Otto, Rink, van Raalte, Spielman, Gerhard, Visser van IJzendoorn, de Jong, Albarda, Loeff, ter Laan (den Haag), Duys en Bichon van IJsselmonde.

Art. 4 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De beweegreden wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot nadere regeling aangaande de overlegging van het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer.

Het afdelingsonderzoek van deze wetsvoordracht heeft de navolgende uitkomsten gehad.

Enkele leden betreuren het, dat eenige krijgsraden zich verzet hebben tegen de overlegging der notulen van het verhandelde in raadkamer aan het Hoog Militair Gerechtshof.

Met instemming was door vele leden kennis genomen van het voornemen der Regeering tot afschaffing van de approbatie van de vonnissen der krijgsraden door het Hoog Militair Gerechtshof. Spoedige opheffing van dit verouderde instituut, dat geacht moet worden strijdig te zijn met de onafhankelijkheid van den rechter in eerste instantie, is dringend noodig.

Vastgesteld den 8sten Juli 1914.

HALFFMANS.
VAN HOUTEN.
VAN DER FELTZ.
VAN DER LANDE.
D'AUMALE VAN HARDENBROEK.

(Handelingen Eerste Kamer 1913/14 blz. 548).

Openbare beraadslagingen in de Eerste Kamer op 9 Juli 1914
(Handelingen Eerste Kamer 1913—1914 blz. 544 en 545).

De heer VAN LANSCHOT: Mijnheer de Voorzitter! Een zeer korte opmerking slechts van mijn kant.

De aanleiding tot het indienen van dit ontwerp mag als bekend worden verondersteld; het bedoelt te zijn een noodmaatregel, in afwachting van een nader voorstel tot afschaffing van de approbatie, dat de Regeering toegezegd heeft.

Ik geloof niet, dat het op mijn weg ligt om te treden in een beschouwing over de vraag welk standpunt het juiste is, dat van den krijgsraad, waarvan ik de eer heb voorzitter te zijn, dan wel dat van de drie andere colleges. Dat is een vraag van het *jus constitutum*, die op het oogenblik naar mijn bescheiden meening buiten behandeling blijft. Wel wensch ik ook mijnerzijds bij de Regeering met eenigen nadruk aan te dringen op het spoedig indienen van het ontwerp van wet tot afschaffing van de approbatie. Niet, en ik stel er eenigen prijs op dat te verklaren, omdat

de verhouding van den krijgsraad in het derde militaire arrondissement tegenover het Hoog Militair Gerechtshof ook maar in het minst te wenschen zou overlaten, doch ik ben van oordeel dat — uit principieel oogpunt beschouwd — het instituut van de approbatie op den langen duur niet anders dan afbreuk kan doen aan het gezag, aan de zelfstandigheid, aan de onafhankelijkheid van den rechter in eerste instantie.

Bij de reorganisatie van de krijgsraden, Mijnheer de Voorzitter, heeft het herhaaldelijk uitgesproken denkbeeld voorgezeten om als het ware een nieuwen, frisschen wind te doen waaien op militair op militair-rechtelijk gebied en om het aanzien van de betrokken colleges zooveel mogelijk te verhoogen; maar het stelsel dat wij op het oogenblik hebben, het systeem van de approbatie, drukt juist een stempel van onmondigheid op die colleges, die aan de verwezenlijking van het denkbeeld in den weg staat.

Ook is de vrees volstrekt niet denkbeeldig, dat op den langen duur het in stand houden van de approbatie het besef van eigen verantwoordelijkheid zou kunnen verminderen, dat bij den rechter absoluut noodzakelijk is. De approbatie vindt trouwens weinig of geen verdedigers meer; ook is aan den overkant van het Binnenhof niet een enkele stem opgegaan om het langer voortbestaan daarvan in bescherming te nemen. Integendeel zou ik mij kunnen beroepen op het oordeel van verschillende gezaghebbende personen, die mede hebben aangedrongen om het spoedig te doen verdwijnen.

Ik zal het bij deze korte opmerking laten, tevens het vertrouwen uitsprekende, dat de plannen van de Regeering op dit gebied zeer spoedig tot verwezenlijking mogen komen.

De heer Ort, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het is zeer begrijpelijk, dat hetgeen door den geachten afgevaardigde uit Noordbrabant is gezegd, de betrokken Ministers zeer aangenaam in de ooren heeft geklonken. Zij zien daarin, vermits dit woord gesproken werd door een bij uitstek deskundige, een grooten steun in hun plannen tot bevordering van de afschaffing der approbatie. De Regeering is voornemens haar plannen zoo spoedig mogelijk ten uitvoer te leggen en het is mij aangenaam in dit verband te kunnen mededeelen, dat het desbetreffend wetsontwerp ingevolge machtiging van Hare Majesteit den Raad van State reeds heeft bereikt.

De beraadslaging wordt gesloten en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

Het ontwerp is als Wet van 13 Juli 1914 opgenomen in Staatsblad No. 316 (Uitgegeven 16 Juli 1914).

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 31 October 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. R. VAN WOELDEREN.

K. P. H. was in dienst getreden op naam van zijn broeder B. C. H. 29 Juli 1909 was hij disciplinair gestraft wegens eerste desertie en bij vonnis van 10 Sept. 1909, onder den naam van B. C. H., veroordeeld wegens tweede desertie. In 1910 desertereert hij andermaal en keert in 1913 terug; nu blijkt bij het rechterlijk onderzoek zijn ware naam K. P. H.

De krijgsraad veroordeelt wegens tweede desertie, het Hof echter wegens derde desertie.

Het vonnis n.l. van 10 Sept. 1909 bewijst niet anders dan dat een soldaat, die bij zijn korps bekend stond en diende als B. C. H., door den krijgsraad was schuldig bevonden en veroordeeld, maar had geenszins de strekking om te bewijzen dat die veroordeelde werkelijk was B. C. H.

Het Hof gaat niet in op het verzoek van den raadsman om te bevelen dat de straffen, in het strafregister ten onrechte gesteld op naam van B. C. H., daaruit zullen worden geschrapt en overgebracht op naam van K. P. H.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits zee- en landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 16den September 1913, geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 2den September 1913 gewezen in de zaak tegen K. P. H., oud 30 jaar, geboren te Nijmegen (onder den naam van B. C. H.) dienende als soldaat bij de koloniale reserve, eerst gedetineerd, doch ingevolge 's Hofs resolutie van den 23sten September 1913 den 27sten September d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aan-

haling der artikelen 17, 132*a* en 136 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35) en der artikelen 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: tweede desertie in tijd van vrede door een soldaat, door ongeoorloofde verwijdering met het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten met vrijwillige terugkomst doch niet binnen vier weken na vroegere bestraffing wegens eerste desertie, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met tweede desertie in tijd van vrede door een soldaat, gevolgd door arrestatie; en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, onder bepaling dat de tijd, door beklagde sedert 29 Juni 1913 voorloopig in verzeerde bewaridg doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor vijf jaren, met vrijpraak van het wijders te last gelegde, alsmede verwezen in de proceskosten;

Welke advocaat-fiscaal, bij resolutie van den 23sten September 1913 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 132*a* en 138 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35) en der artikelen 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 10, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan:

derde desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door ongeoorloofde verwijdering met het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten, na reeds wegens tweede desertie te zijn gestraft; en deswege veroordeeld tot zes maanden militaire gevangenisstraf met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf, van den 24sten Juli 1913 af, in mindering zal worden gebracht; voorts hem het recht te ontzeggen om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren; eindelijk hem vrij te spreken van hetgeen hem meer of anders is te last gelegd dan als bewezen is aangenomen, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof, in goede justitie, verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambts-halve, ter eenre,

en

genoemden K. P. H., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen, met handhaving van de door den krijgsraad opgelegde straf, het door dezen gewezen vonnis alleen te vernietigen, wat betreft de qualificatie van het door den beklagde gepleegde feit; voorts te verstaan, dat de, blijkens het ten processe overgelegde extract uit het strafregister ten name van B. C. H. gestelde straffen, in werkelijkheid zijn

opgelegd aan- en ondergaan door beklaagde en mitsdien te bevelen, dat door de daartoe bevoegde autoriteiten deze straffen op het strafregister van B. C. H. zullen worden geroyeerd en zullen worden overgebracht op het strafregister van den beklaagde K. P. H.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken:

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd:

dat hij te Nijmegen op 1 April 1910 zonder verlof zijn korps, de Koloniale Reserve, heeft verlaten met het oogmerk om 's Lands dienst voor goed te verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 29 Juni 1913 vrijwillig en zonder achterhaald te zijn heeft aangemeld aan de Prins Hendrik-kazerne te Nijmegen, zulks na bij vonnis van den krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement van 10 September 1909 gestraft te zijn wegens tweede desertie in tijd van vrede;

Subsidiar: dat hij te Nijmegen op 1 April 1910 zonder verlof zijn korps, de Koloniale Reserve, heeft verlaten met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 29 Juni 1913 vrijwillig en zonder achterhaald te zijn heeft aangemeld aan de Prins Hendrik-kazerne te Nijmegen, na op 29 Juli 1909 met provooststraf te zijn gestraft wegens eerste desertie;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

Ik bekken mij aan het te last gelegde te hebben schuldig gemaakt. Ik had het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten. Ik ben gedeserteerd omdat ik kregelig was geworden dat het zoolang duurde voor ik afgekeurd werd. Ik heb mij 30 November 1906 vrijwillig verbonden als soldaat voor zes jaren bij de koloniale troepen. De krijgswetten zijn mij voorgelezen. Toen ik in 1906 dienst nam deed ik dat op naam van B. C. H. Ik was op 18-jarigen leeftijd als heler van gestolen goed gestraft met vier maanden gevangenisstraf. De mij voorgehouden uittreksels uit het stamboek, uit het strafregister en het duplicaat krijgswettenblad zijn juist en betreffen mij. De daarin vermelde voorletters *B. C.* behooren dus te zijn *K. P.* Ik ben op 29 Juli 1909 met provooststraf gestraft wegens eerste desertie.

Overwegende dat de volgende getuigen onder eede hebben verklaard

1o. H. A. DE J., sergeant-majoor-administrateur bij de Koloniale Reserve te Nijmegen:

Ik herken beklaagde als den man die bij de compagnie diende onder den naam van B. C. H. Omstreeks het middagappel op 1 April 1910 kwam beklaagde bij mij op het compagniesbureau en eischte op onhebbelijken toon vier dagen verlof. Daar hij dronken was liet ik hem naar beneden brengen. Eenigen tijd na het middagappel werd mij gerapporteerd dat beklaagde de kazerne verlaten had. Door den sergeant van de week werd mij vervolgens gerapporteerd dat beklaagde op het avondappel van 1 April 1910 en op het morgen- en middagappel van 2 April 1910 bij zijn korps, de Koloniale-Reserve te Nijmegen, gemankeerd had. Sinds dien tot 30 Juni 1913 heb ik beklaagde niet in de kazerne gezien en heeft hij op alle appels en bij alle diensten bij zijn korps gemankeerd;

2o. H. J. C., sergeant als de vorige getuige:

Op 29 Juni 1913 was ik commandant van de wacht aan de Prins

Hendrikkazerne te Nijmegen. Beklaagde heeft zich dien dag bij mij als deserteur gemeld;

30. E. R. fourier als de vorige getuige:

Ik ken beklaagde sedert hij in den aanvang van 1909 bij de Koloniale Reserve te Zutphen, afdeling Reconvalentescenten, tijdelijk is ingedeeld. Beklaagde is in 1909 gedeserteerd en te dier zake door den Krijgsraad te Arnhem wegens desertie veroordeeld. Beklaagde staat bij mij te boek als B. C. H.;

40. C. W. K., provoost-geweldige bij den Krijgsraad te Arnhem:

Ik was in 1907 als sergeant voor zes maanden gedetacheerd bij het Koloniaal-Werfdepôt te Harderwijk. Aldaar diende beklaagde als soldaat. Dat was in de maand Maart. In de maand Mei van dat jaar ben ik belast met het transport suppletie-troepen naar Curaçao, waarheen ik met het stoomschip „Prins Willem I” gegaan ben. Beklaagde was bij dat transport. Ik heb hem te Curaçao met het detachement overgegeven. Ik weet niet onder welke voornamen hij te boek stond;

50. G. J. H., lampenist bij de Maatschappij tot Exploitatie van Staatspoorwegen te Nijmegen:

Ik herken beklaagde als K. H.; ik ben zijn oom. Ik herken in getuige B. C. H.: B. H., evenals K. een zoon van mijn broeder K. J. H.;

60. B. C. H. bioscoopouder te Leiden:

Ik herken beklaagde als mijn broeder K. P. Ik heb nimmer gediend. Ik weet dat beklaagde bij de Koloniale Reserve gediend heeft, maar ik weet niet het jaar waarin hij daarbij in dienst is getreden; het is een paar jaar geleden. Hij kwam eens thuis in de uniform der Koloniale Reserve; en

70. A. H. van den K., huisvrouw K. J. H., zonder beroep te Leiden:

Ik herken beklaagde als K. P. H. Ik herken getuige als B. C., evenals beklaagde mijn zoon, gesproten uit mijn huwelijk met K. J. H. Ik heb beklaagde voor het eerst in het einde van 1906 gezien gekleed zijnde in de uniform der Koloniale-Reserve. Hij kwam toen afscheid van mij nemen. Ik heb hem voor het eerst weer gezien toen hij een paar jaar later in 1908 of 1909 in het land is teruggekeerd. Hij was toen nog in uniform van de Koloniale-Reserve gekleed. Hij heeft toen te Nijmegen bij het korps gediend. Mijn zoon B. C. heeft nimmer gediend;

Overwegende dat de ten processe voorhanden aan beklaagde voorgehouden akte van engagement van 30 November 1906, inhoudt dat B. C. H., op de aantekening achter die akte vermeld als zoon van K. J. H. en van A. H. v. d. K., geboren te Nijmegen, den 29sten November 1885, zich heeft verbonden als militair bij de Koloniale troepen, zoo in als buiten Europa, voor den tijd van zes jaren, en dat beklaagde heeft bekend die akte te hebben onderteekend met den naam van zijn broeder B. C. H., daarbij gebruik makende van diens papieren, daar zijn strafregister niet blanco was en hij anders vijf jaar had moeten wachten;

en dat het ten processe voorhanden en aan beklaagde voorgehouden uittreksel uit het stamboek van onderofficieren en minderen bij de troepen van het garnizoen op Curaçao en voormalige Koloniale Reserve afgegeven door den Kapitein Commandant der troepen te Curaçao den 12den April 1909, inhoudt dat B. C. H., geboren den 29sten November 1885, zoon van K. J. en van A. H. v. d. K. op den 30sten November 1906 te 's Gravenhage vrijwillig is verbonden als soldaat voor zes jaren, den 12den Mei 1909, na verblijf in West-Indië, te Amsterdam is aangekomen en tijdelijk ingedeeld bij de Koloniale Reserve;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde bevestigd door de beëdigde verklaring der getuigen DE J., C. en R., wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde op 1 April 1910 zijn korps, de Koloniale-Reserve, heeft verlaten zooals bij de primaire telastlegging is aangegeven;

dat door de beëdigde verklaringen der getuigen R. en K. en der met zijne toestemming en met goedvinden van den Auditeur-Militair gehoorde getuigen G. J. H., B. C. H., A. H. v. d. K., huisvrouw van K. J. H., door beklaagdes bekentenis en door het uittreksel uit het stamboek, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde is dezelfde persoon die op 30 November 1906 als genaamd zijnde B. C. H. zich heeft verbonden als militair bij de Koloniale-troepen en die, na zijn terugkeer in Nederland, sedert 12 Mei 1909 is ingedeeld bij de Koloniale Reserve;

Overwegende dat op het aangehaalde uittreksel uit het stamboek is aange teekend dat de daarin vermelde B. C. H. bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement van 10 September 1909 is veroordeeld tot twee maanden militaire detentie ter zake van eerste desertie in tijd van vrede, dat die straf is ingegaan den 18den Augustus 1909 en hij den 17den October 1909 bij het korps is teruggekomen; terwijl op het extract-strafregister, den beklaagde betreffende, vermeld is dat hij den 29sten Juli 1909 wegens eerste desertie disciplinair is gestraft en bij vonnis voormeld is schuldig verklaard aan tweede desertie en veroordeeld tot twee maanden militaire detentie welke straf is geëindigd den 17den October 1909;

Overwegende dat, blijkens uittreksel den 24sten Juli 1913 geteekend door den plaatsvervangend Auditeur-Militair te Arnhem G. L. VAN O. Slingeland, bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, van 10 September 1909, uitgesproken den 22sten September 1909, B. C. M., oud 23 jaren, geboren te Nijmegen, soldaat bij de Koloniale-Reserve, is schuldig verklaard aan tweede desertie in tijd van vrede en veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de verklaringen der laatstgenoemde getuigen, door het uittreksel uit het extract-strafregister en door het uittreksel uit het vonnis, wettig en overtuigend is bewezen dat de soldaat bij de Koloniale Reserve die als genaamd B. C. H. bij dat vonnis den 10den September 1909, als schuldig aan tweede desertie in tijd van vrede, is veroordeeld tot militaire detentie van twee maanden, is dezelfde persoon die zich thans weder heeft schuldig gemaakt aan desertie en tegen wien, als genaamd B. C. H. de klacht is opgemaakt, waarna hij zich in den loop der procedure heeft doen kennen als K. P. H. geboren den 25sten Septemter 1883, en als zoodanig is schuldig bevonden aan het feit hierboven als bewezen aangenomen, waaruit volgt dat hij bij het vonnis van 1909 wegens tweede desertie in tijd van vrede is veroordeeld als voormeld;

Overwegende dat door dit als bewezen aan te nemen in geen opzicht wordt te kort gedaan aan bewijskracht van het aangehaalde uittreksel uit het vonnis van 10 September 1909, vermits dat uittreksel evenals het vonnis waaruit het was getrokken, niet anders bewijst dan dat een soldaat, die bij de koloniale reserve bekend stond en diende als B. C. H., door den Krijgsraad was schuldig bevonden en veroordeeld, maar geenszins de strekking had om te bawijzen dat die veroordeelde werkelijk was B. C. H.;

Overwegende dat derhalve wettig en overtuigend is bewezen wat den beklaagde primair is te last gelegd en de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen dat zulks niet het geval is en alleen het subsidiair te last

gelegde is bewezen, zoodat een nader onderzoek daarnaar niet meer noodig is;

Gezien de artikelen 132a en 138 van Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35) en de artikelen 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 10, 27 en 91 van het Wetboek van strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem den 2den September 1913 tegen beklaagde gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen wat den beklaagde primair is te last gelegd en zijne schuld daaraan;

Verklaart K. P. H. schuldig aan derde desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door ongeoorloofde verwijdering met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten na reeds wegens tweede desertie te zijn gestraft;

Veroordeelt hem tot militaire gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd, door hem van negen en twintig Juni tot zeven en twintig September 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Verwijst hem in de kosten in eersten aanleg gevallen;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep blijven ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat vertooner zich met de vrijspraak van dien man van het hem primair te last gelegde en zijne veroordeeling ter zake van het hem subsidiair telastgelegde niet vereenigen kan;

dat immers ten opzichte van het vonnis, waarbij B. C. H. aan tweede desertie werd schuldig verklaard, het voorbehoud van tegenbewijs mocht worden gemaakt;

dat, door tegenbewijs aangetoond is, dat bij dat vonnis, in naam wel is waar B. C. H. doch in waarheid en in werkelijkheid K. P. H. de nu beklaagde, aan tweede desertie is schuldig verklaard en deswege veroordeeld;

dat als gevolg hiervan de Krijgsraad den beklaagde thans aan derde desertie, en niet aan tweede desertie had moeten schuldig verklaren en deswege veroordeelen.

terwijl door den

verdediger bij zijne conclusie voor antwoord werd betoogd:

dat beklaagde van den aanvang af open en eerlijk heeft bekend, zich te hebben schuldig gemaakt aan het hem primair ten laste gelegde;

dat ten deze dus alleszins termen aanwezig zouden zijn voor een eenvoudige referte aan 's Hof's beslissing, ware het niet, dat:

Primo: tegen beklaagde thans, zonder aanvoering van eenige reden en dus geheel ongemotiveerd, het dubbele wordt geëischt van de straf, door den krijgsraad aan beklaagde opgelegd;

Secundo: ten gevolge van beklaagdes dienst doen onder een valschen naam ten onrechte in het strafregister van zijn broeder B. C. straffen zijn

opgenomen, die niet aan dezen, doch aan beklaagde werden opgelegd, en die niet door genoemden B. C., doch door beklaagde zijn ondergaan;

Ad. primum: dat op het proces-verbaal, op den vierden Juli 1913 door officieren-commissarissen opgemaakt, door deze is aangeteekend, dat hun gedurende het onderzoek is gebleken, dat beklaagde een eerlijke en rondborstige verklaring heeft afgelegd, en niet geschroomd heeft de waarheid, voor zoover deze hem in de herinnering is gekomen, zonder omwegen te bekennen;

dat beklaagde gedurende het geheele proces deze zelfde houding is blijven innemen;

dat hieruit blijkt, dat beklaagde, ondanks de vele straffen die hij gedurende zijn militairen dienst heeft moeten ondergaan, niet behoort tot het gilde der onverbeterlijke misdadigers, doch in hem een goede, eerlijke kern is overgebleven;

dat de krijgsraad hem dus te recht een vrij lichte straf heeft opgelegd en beklaagde vertrouwt, dat het Hoog Militair Gerechtshof, wat de strafmate betreft, met de beslissing des eersten rechters zal medegaan;

Ad. secundum: dat ten processe onomstootelijk is komen vast te staan, dat alle straffen vermeld in het overgelegde extract uit het strafregister zijn opgelegd aan- en ondergaan door beklaagde K. P. H., doch niettemin zijn gesteld ten name van zijn broeder B. C. H.;

dat hieruit voor genoemden B. C. H. ernstig nadeel voortvloeit, speciaal wat betreft de te zijnen name gestelde straf van militaire detentie van twee maanden, opgelegd bij vonnis van den krijgsraad in het Derde Militaire Arroadissement, hoofdplaats Arnhem, van 10 September 1913;

dat het toch door deze onjuiste tenaamstelling voor voornoemden B. C. H. onmogelijk is, om bij eventueele sollicitatiën over te leggen het vereischte bewijs van goed gedrag, waarop hij recht heeft, daar hem nimmer wegens eenig misdrijf straf werd opgelegd;

dat Uw Hof in staat is, bij hare beslissing aan deze onbillijkheid voor genoemden B. C. H. een einde te maken door te bevelen, dat de straffen (1), die ten onrechte op zijnen naam gesteld werden, van zijn strafregister zullen worden geschrapt en zullen worden overgebracht op het strafregister van beklaagde, alwaar zij rechtens thuis behooren;

dat Uw Hof, door aldus te handelen, aan beklaagde een dienst zal bewijzen, daar het hem grieft, dat zijn broeder mede zou lijden door beklagdes tekortkomingen, hoewel hij daaraan part noch deel heeft.

---

(1) Hier kan toch alléén sprake zijn van de straf opgelegd bij het vonnis van 10 September 1909. (Red.)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 November 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTITÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. J. HAMBURGER A.Dzn.

De in art. 95 C. W. L. genoemde orders zijn alleen de zoodanige die een bepaalde dienstverrichting ten doel hebben; dit is niet het geval met de order om zich naar zijn garnizoen te begeven, van waar beklagde zich zonder verlof verwijderd had; het niet voldoen aan deze order is veeleer te beschouwen als eene voortzetting der ongeoorloofde afwezigheid.

*Vrijspraak met verwijzing naar den commandeerenden officier.
Anders krijgsraad te 's Gravenhage.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 28sten October 1913 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het eerste militaire arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, den 11den October 1913 gewezen in de zaak tegen M., oud 20 jaar, geboren te Spijkenisse, milicien-torpedist bij het korps torpedisten, eerst gedetineerd doch ingevolge 's Hofs resolutie van den 28sten October 1913 den 31sten October d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 95 en 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 74 der Militiewet, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het opzettelijk nalaten de orders van dengeen, die boven hem gesteld „is, na te komen, gepleegd door een minderen militair in andere gelegenheid „dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk be- „legerd of berend is” en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand, onder bepaling dat de tijd, na beklagdes arrestatie in de residentie van den krijgsraad op 4 October 1913, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

Welke advocaat-fiscaal, bij resolutie van den 4den November 1913 verkregeu hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten betteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Land-

macht, zal worden vrijgesproken van de hem te last gelegde beschuldiging, met onverkortlating van het recht van den commandeerenden officier van het korps, waartoe de beklagde behoort, om hem, wegens zijne ongeoorloofde afwezigheid van zijn korps, krijgstuuchtelijk te straffen, de kosten, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen, te dragen door den Staat; zoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden M., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconclundeerd dat het den Hove behage den beklagde vrij te spreken van het hem te last gelegde, de kosten te dragen door den Staat;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd: dat hij te Spijkenisse, op den 25sten September 1913 omstreeks 3 uur namiddag, op welk tijdstip hij daar ter plaatse, na zonder verlof zijn garnizoen Brielle te hebben verlaten, vertoefde, opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de tot driemaal toe herhaalde lastgeving van zijn meerdere in rang, den sergeant N. E., die hem aldaar aantrof, om zich onverwijld naar zijn garnizoen te begeven;

Overwegende dat de krijgsraad terecht door de bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, dit te last gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, doch ten onrechte met toepassing van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, het heeft gequalificeerd als en gedaagde schuldig heeft verklaard aan het opzettelijk nalaten de orders van dengeen die boven hem gesteld is na te komen, gepleegd door een minderen militair in een andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, en hem deswege heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand en in de proceskosten;

Overwegende dat immers de in artikel 95 genoemde orders alleen zijn de zoodanige die een bepaalde dienst-verrichting ten doel hebben; dat dit met de order om zich naar zijn garnizoen te begeven, van waar gedaagde zich zonder verlof verwijderd had, niet het geval is, en het niet voldoen aan deze order veeleer als een voortzetting der ongeoorloofde afwezigheid te beschouwen is; (1)

Overwegende dat het feit ook niet valt onder eenige andere bepaling van het Crimineel Wetboek;

Overwegende dat aan den Commandeerenden Officier moet worden overgelaten te beoordeelen of en in hoeverre gedaagdes handelingen bestaanbaar zijn met de instandhouding eener goede discipline en krijgstuuch in den militairen dienst en hem, desgeraden oordeelende, daarvoor te straffen, waarbij dan zal kunnen in aanmerking worden genomen dat gedaagde van 4—31 October 1913 voorloopig in verzekerde bewaring heeft doorgebracht;

(1) Verg. M. R. T. v 181.

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, den 11den October 1913 ten laste van M. gewezen;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem is te last gelegd;

Laat aan den Commandeerenden Officier over te beoordeelen of en in hoeverre gedaagdes handelingen bestaanbaar zijn met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst en hem, desgeraden oordeelende, daarvoor te straffen;

Bepaalt dat de kosten zullen zijn ten laste van den Staat.

De Advocaat-Fisikaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat Vertoonster zich met die schuldigverklaring en veroordeeling niet vereenigen kan;

dat immers het bevel van den sergeant N. E. aan den beklaaigde, om zich onverwijld van Spijkenisse naar zijn garnizoen te Brielle te begeven, niet als een bevel tot eene bepaalde dienstverrichting kan worden aangemerkt;

dat, gevolgelyk, de niet-voldoening daaraan niet in de termen van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande valt, maar als de voortzetting der ongeoorloofde afwezigheid te beschouwen is, terwijl door den

Verdediger bij zijne conclusie voor antwoord werd betoogd:

dat beklaaigde zich vereenigt met de meening, door den Heer Advocaat-Fisikaal ontwikkeld;

dat bovendien het bevel zelf niet naar eisch van rechten bewezen is;

dat, al ware 't anders, het bevel, in stede van een zelfstandig bevel te zijn tot eene bepaalde dienstverrichting, slechts constateert het volharden van beklaaigde bij zijne verwijdering en afwezigheid, of wel het nalaten van eene dienstverrichting, waaraan beklaaigde als een noodzakelyk gevolg van zijn verwijdering en afwezigheid zich schuldig maakt;

dat evenwel uitdrukkellyk van artikel 95 van het Crimineel Wetboek die feiten moeten worden uitgezonderd, die het noodzakelyk gevolg zijn van een misdrijf, bij andere wetsbepalingen als speciaal misdrijf, — bijv. als: desertie — zijn strafbaar gesteld (zie Pols pag. 299 ad art. 95)

dat het volharden van beklaaigde bij zijn afwezigheid ondanks de waarschuwing van den sergeant wel bewijst hoe hoog zijn vreugde was gestegen bij de herdenking van Neerlands onafhankelykheid, doch evenzeer dat hier niet kan gedacht worden aan strafbaar opzet, maar aan losheid of onachtzaamheid, waarvoor militairen krijgstuhteljk gestraft worden.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 December 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS EN S. F. NOLST TRENTITÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. VAN ENGEN.

Het aan een meerdere toevoegen der woorden: „Je moet mij eens aan mijn jasje komen als je het hart in je donder hebt” bevat niet een „dreigen met woorden”, gelijk de Krijgsraad had beslist, vermits die woorden wel kunnen worden verstaan als uitdagend en derhalve niet geoorloofd tegenover een meerdere maar zij niet bevatten eene bedreiging met enig kwaad.

Conform conclusie Adv.-Fisk., vrijspraak met verwijzing naar den commandeerenden officier.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hof's Resolutie van den 25sten November 1913 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren (1) van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 11den November 1913 gewezen in de zaak tegen J. oud 21 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-stukrijder bij het 2de, gedetacheerd bij het 3de Regiment Veld-Artillerie, eerst gedetineerd doch, ingevolge 's Hof's Resolutie van den 25sten November 1913, den 28sten November d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrech en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het door een soldaat met woorden dreigen van zijn meerdere in rang” en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire detentie van den 21sten October af in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 5den December 1913 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie

(1) Deze beklagde had blijkbaar in zijne veroordeeling berust.

van den Hove, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken, van de hem te last gelegde beschuldiging; de kosten, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat; voorts het recht van den Commandeerenden Officier van het Korps, waartoe gedaagde behoort, onverkort te laten om den beklaagde wegens het zich veroorloven eener onbetamelijke uitdrukking tegen zijn meerdere in rang, krijgstuhtelijk te straffen, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre

en

genoemden J., gedaagde in voorschreven cas. ter andere zijde,

HET HOF.

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij op 14 October 1913, des namiddags te ongeveer tien uur, te Bergen op Zoom op den openbaren weg, toen de miliciens-sergeant J. W. hem, omdat hij met nog meerdere militairen rumoer maakte op straat, aanmaande rustig naar de kazerne te gaan, dien meerdere in rang met woorden heeft gedreigd door hem toe te voegen ongeveer de woorden: „je moet mij eens aan mijn jasje komen als je het hart in je donder hebt”;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was te last gelegd en zijn schuld daaraan, maar ten onrechte heeft beslist dat beklaagde zich daardoor heeft schuldig gemaakt aan het met woorden dreigen van zijn meerderen in rang, vermits de door beklaagde tot den miliciens-sergeant W. gerichte woorden wel kunnen worden verstaan als uitdagend en derhalve niet geoorloofd tegenover dien meerdere, maar zij niet bevatten eene bedreiging met eenig kwaad;

Overwegende dat derhalve op het bewezen verklaarde feit ten onrechte is toegepast de strafbepaling van artikel 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en, vermits dat feit bij geen andere wetsbepaling is strafbaar gesteld, beklaagde van de tegen hem ingebrachte beschuldiging moet worden vrijgesproken, blijvende ter beoordeeling van de bevoegde militaire autoriteit of beklaagde door zijn optreden tegenover den genoemden sergeant heeft gehandeld in strijd met de eischen der krijgstuht;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 11den November 1913 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch tegen beklaagde gewezen.

Spreekt den beklaagde vrij van het hem te last gelegde;

Verblijvende aan den Commandeerenden Officier de beoordeeling in hoever beklaagde door het bezigen der gebleken uitdrukking zich heeft schuldig gemaakt aan krijgstuhtelijke overtreding;

Heft op het verband waaronder beklaagde zich bevindt ter zake van zijn ontslag bij handtasting;

Bepaalt dat de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep blijven ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Januari 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENITÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. J. WINKEL Jr.

De krijgsraad veroordeelt ter zake van het „met woorden beledigen”, een beklaagde die zijn meerdere had toegevoegd de woorden: „leelijke aap”. Het H. M. G., niet het wettig en overtuigend bewijs geleverd achtende, spreekt vrij.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

K., oud 20 jaar, geboren te Haarlem, milicien-soldaat bij het 10de regiment infanterie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Haarlem, gewezen den 28sten November 1913, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het door een soldaat met woorden beledigen van zijn meerdere in rang” en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen hem vrij te spreken van het met woorden beledigen van een meerdere in rang, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

den advocaat-fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs resolutie van den 9den December 1913 geautoriseerd om dit appel voor den auditeur-militair in het Vierde Militaire Arrondissement,

hoofdplaats Haarlem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis wat de strafsoort betreft en dat alsnog bij Sententie van den Hove, de eischer en verweerder à minima zal worden veroordeeld tot eene maand militaire detentie, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat;

HET HOF.

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Gehoord de verklaringen door den appelland en de beëdigde getuigen W. V. en C. P. ter terechtzitting van het Hof van 6 Januari 1914 afgelegd;

Overwegende dat de appelland voor den voornoemden krijgsraad heeft terechtgestaan, ter zake:

dat hij te Haarlem op 10 November 1913, des namiddags omstreeks 7 uur, op de binnenplaats van de infanterie-kazerne, den korporaal V., zijn meerdere in rang, heeft beleedigd met de woorden: „leelijke aap”;

Overwegende dat bij vonnis van 28 November 1913 de krijgsraad dit den appelland te laste gelegd feit met zijne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, dat feit heeft gequalificeerd als in het vonnis aangegeven, en den appelland te dier zake heeft veroordeeld, met toepassing van de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, tot eene militaire gevangenisstraf van éene maand met zijne veroordeeling in de kosten en misen van de justitie, alsmede in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

Overwegende dat bij zijn verhoor voor het Hof de appelland, erkennende datgene wat hij, blijkens het vonnis, ook voor den krijgsraad had erkend, is blijven ontkennen, dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan het hem te laste gelegde;

Overwegende dat de getuige V. bij zijn verhoor voor het Hof, o. a. heeft verklaard: „Het kan zijn dat beklagde de woorden „leelijke aap” tot P. „heeft gesproken”, terwijl de getuige P. heeft verklaard: „Ik heb iets „gehoord over het teekenen door korporaal V en het woord „aap”, niet „het woord „leelijke aap”. Toen beklagde het woord „aap” sprak, keek hij mij aan en niet naar den korporaal V.”;

Overwegende dat onder deze omstandigheden het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat appelland heeft gepleegd hetgeen hem is te laste gelegd en hij mitsdien daarvan zal behooren te worden vrijgesproken met tenietdoening van het veroordeelend vonnis door den krijgsraad te zijnen laste gewezen;

Gezien de artikelen 181, 222 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 27 van de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad No. 337);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, op 28 November 1913 ten laste van den appelland gewezen;

En opnieuw recht doende;

Spreekt den appelland vrij van het hem te laste gelegde;

Laat aan den commandeerenden officier ter beoordeeling over of de

appellant krijgstuclitelijk behoort te worden gestraft voor hetgeen hij, blijkens zijne erkenltenissen, zooals die in het vonnis van den krijgsraad zijn opgenomen, den korporaal W. V. op tijd en plaats in de telastlegging genoemd, heeft toegevoegd;

Bepaalt dat de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen, zullen blijven voor rekening van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 Februari 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. R. VAN WOELDEREN.

De krijgsraad had veroordeeld wegens:

1o. diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak;

2o. als militair zijn kameraad in het slaapkwartier bestellen, respectievelijk tot 2 maanden gevangenisstraf en 2 maanden mil. gevangenisstraf.

Het H. M. G. oordeelt dat de te laste gelegde feiten uitingen zijn van één en dezelfde wilsbepaling en dus staan in zoodanig verband, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling.

Art. 311 W. v. S. stelt als maximum 6 jaar gevangenisstraf, art. 191 C. W. L. 10 jaren mil. gevangenisstraf, mitsdien moet i. c. deze laatste strafbepaling worden toegepast.

Waar appellant ter zake van de gepleegde feiten niet ongeschikt is om bij de gewapende macht te dienen wordt de door den krijgsraad uitgesproken „ontzegging” door het Hof te niet gedaan, daarentegen de hoofdstraf verwaard tot 6 maanden militaire gevangenisstraf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

N. oud 20 jaar, geboren te Haarlem, soldaat bij het regiment Genietroepen, gedetacheerd bij de Luchtvaart-afdeeling, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den Krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen den 6den Januari 1914, met aanhaling der artikelen 27, 58, 91, 310 en 311 aanhef en 5° van het Wetboek van Strafrecht, 13 en 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zooals dit luidde vóór het in werking treden

der Wet van 31 October 1912 (Staatsblad No. 337) en artikel 27 dier wet, is schuldig verklaard aan:

1o. diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak,

2o. als militair zijn kameraad in slaapkwartier bestelen,

en deswege veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee maanden en een militaire gevangenisstraf van twee maanden. onder bepaling dat de tijd door beklaagde sedert 8 December 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, allereerst op de militaire gevangenisstraf, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor vijf jaren, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de te last gelegde feiten en de qualificatie daaraan te geven, als den aard en dunr der op te leggen straffen

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's resolutie van den 16den Januari 1914 geautoriseerd om dit appnl voor den auditeur-militair in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien voor antwoord in appel, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant, bij Sententie van den Hove met inachtneming van de aangegeven weglating en toevoeging, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op de verklaringen door appellant bij zijn verhoor voor het Hof op 3 Februari 1914 afgelegd;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan ter zake:

dat hij op 29 November 1913 des namiddags omstreeks 8 uur in het logiesgebouw van het militair vliegekamp te Soesterberg heeft weggenomen zeventien guldenstukken uit het gesloten kastje van den medebewoner van het vliegekamp, korporaal W. J. van der D. en aan dezen toevoerende, na het weg te nemen goed onder zijn bereik te hebben gebracht door middel van braak, door de schroeven uit de scharnieren van het kastje te draaien en het kastje daarna te openen, en een gouden horloge met doublé ketting uit een niet gesloten tasch die op dat kastje lag, welk horloge met ketting eveneens aan genoemden van der D. toebehoorde, met het oogmerk om die voorwerpen zich wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij vonnis van 6 Januari 1914 deze feiten wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard met appellants schuld daaraan op de gronden in het vonnis genoemd, die feiten heeft gequalificeerd als in het vonnis is aangegeven en den appellant te dier zake heeft ver-

oordeeld 1e. tot een gevangenisstraf van twee maanden 2e. tot een militaire gevangenisstraf van twee maanden, met bepaling dat de tijd door beklaagde sedert 8 December 1913 voorloopig in verzeekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, allereerst op de militaire gevangenisstraf, met ontzegging aan appellant van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor vijf jaren, en met zijne verwijzing in de proceskosten;

Overwegende dat de feiten, te laste van den appellant bij het vonnis te recht bewezen verklaard, ofschoon elk op zich zelf misdrijf opleverende, uitingen zijn van één en dezelfde wilsbepaling (1) en dus staan in zoodanig verband, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Overwegende dat bij deze beschouwing de qualificatie in het vonnis behoort te worden aangevuld en slechts ééne strafbepaling kan worden toegepast; dat, waar in het vonnis ter zake van deze feiten twee straffen zijn opgelegd, deze strafoplegging moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat op diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak, bij artikel 311 van het Wetboek van Strafrecht eene hoofdstraf is gesteld van ten hoogste zes jaren gevangenisstraf en op het als militair zéén kameraad in het slaapkwartier bestelen bij artikel 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, in verband met de artikelen 19 en 7 van de Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), zooals die artikelen zijn gewijzigd bij de Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), eene hoofdstraf is gesteld van ten hoogste tien achtereenvolgende jaren militaire gevangenisstraf; dat dus, met het oog op het voorschrift van artikel 17 der genoemde Wet van 1879, zooals dit is gewijzigd bij artikel 9 der genoemde Wet van 1886, deze militaire gevangenisstraf, wat de betrekkelijke zwaarte betreft, den voorrang heeft boven de gevangenisstraf, zoodat hier de strafbepaling van artikel 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande moet worden toegepast;

Overwegende dat, gehoord en gezien den appellant, deze ter zake van de gepleegde feiten (2) niet ongeschikt is om bij de gewapende macht te dienen; dat dus de door den Krijgsraad opgelegde bijkomende straf van ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor vijf jaren niet in stand kan blijven;

Overwegende echter dat de gezamenlijke duur der door den Krijgsraad opgelegde hoofdstraffen is te kort in verhouding tot de zwaarte van de gepleegde misdrijven;

Gezien, behalve de artikelen in het vonnis van den Krijgsraad en hierboven genoemd, artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vult de qualificatie in het vonnis — door den Krijgsraad in het Derde

(1) Men vergelijkte de Sententie van 24 October 1890 aangehaald bij Kooleman Beijnen blz. 172, waarbij het H. M. G. o. a. besliste dat verzet tegen een politieagent en een korporaal, opleverende wederspanningheid en feitelijke insubordinatie niet als een voortgezette handeling mogen worden beschouwd omdat de gepleegde insubordinatie is geweest „de uiting van een ander opzet, bij de militaire strafwet strafbaar gesteld”. Waar bij de beoordeeling der vraag of meerdere feiten moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling, o. i. de *feitelijke* toedracht der zaak beslissend zal zijn, is ons de juistheid van deze overweging steeds twijfelachtig voorgekomen. Thans heeft het Hof blijkbaar eene andere leer gehuldigd.

(2) Art. 7 der Wet van 14 Nov. 1879 (Stbl. No. 191), eischt niet dat de veroordeelde juist „ter zake van het gepleegde feit” ongeschikt is om bij de gewapende macht te dienen, gelijk art. 2 dier wet wel doet.

Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, ten laste van den appellant gewezen op 6 Januari 1914 — aan aldus, dat daaraan wordt toegevoegd: staande deze feiten, ofschoon elk op zich zelf misdrijf opleverende, in zoodanig verband, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling.

Doet het vonnis te niet voor zooverre daarin aan den appellant straffen zijn opgelegd, en

Veroordeelt den appellant tot eene militaire gevangenisstraf van zes maanden;

Bepaalt dat de tijd, door appellant sedert acht Desember 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Bepaalt dat de kosten, in hooger beroep gevallen, blijven voor rekening van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

In de Handleiding ten dienste van het onderwijs in het Militair Strafrecht voor aanstaande officieren van de Landmacht hier te lande, door G. J. W. Koolemans Beijnen (Breda 1898) wordt op art. 191 aangeteekend (blz. 333): „Als maximum van straf is sinds 1826 door het Hoog Militair „Gerechtshof in verband met de artt. 152 en 194 C. W. L. drie jaren kruiwagen (thans anderhalf jaar militaire gevangenisstraf) aangenomen.” En op bladzijde 316:

„Voor al naar aanleiding van art. 191 C. L. hebben zich in de praktijk „moeilijkheden voorgedaan met betrekking tot de vragen, of bij diefstal „met verzwarende omstandigheden de bepalingen van het C. L. of die van „het gemeene recht moesten worden toegepast en of poging tot militaire „diefstal (waaronder men dan in het C. L. behandelden diefstal verstaat) „al dan niet strafbaar is.

„Het Hoog Militair Gerechtshof onderscheidt in zijne jurisprudentie „tusschen verschillende soorten van verzwarende omstandigheden. Op diefstal „met braak of door middel van valsche sleutels zijn vroeger steeds de „bepalingen van den C. P. toegepast, terwijl de toepasselijkheid daarvan „op diefstal bij nacht in de kazerne steeds werd uitgesloten. Uitgaande „van de stelling, dat de bijzondere strafbepaling van art. 191 C. L. haren „grond heeft in het noodzakelijk vertrouwen, dat in de gemeenschappelijk „bewoonde of gebruikte lokalen der kazerne tusschen kameraden onderling „ten opzichte hunner goederen moet verleend worden, besliste het Hof, „dat zoodanig vertrouwen niet heeft bestaan en alzoo art. 191 niet toepasselijk „is, wanneer het gestolene is weggesloten geweest, zoodat men alleen door „middel van braak of met gebruikmaking van valsche sleutels zich in het „bezit van het gestolene heeft kunnen stellen. Bij nachtelijken diefstal „daarentegen blijft dat noodzakelijk vertrouwen bestaan, en daar dit aan „het misdrijf van art. 191 het bijzonder militaire karakter geeft, gaat dit „karakter niet verloren en zou het in strijd zijn met art. 13 C. L. wanneer „in plaats van de door het C. L. bedreigde straf, de bepalingen van het „gemeene recht werden toegepast.”

In een conclusie van den Advocaat-Fiscaal, voorafgaande aan een Sententie van 8—11—'89, wordt als volgt betoogd, waarom de krijgsraad terecht diefstal in de chambree, door twee militairen in vereeniging ge-

pleegd, als een feit heeft beschouwd strafbaar gesteld bij het Wetboek van Strafrecht:

„dat voorschreven vonnis berust op navolgende daarbij aangenomen feiten
 „en omstandigheden: dat de beklaagden in de tweede helft der maand Juli 1889
 „op eene kamer in de artillerie-kazerne te Amsterdam, in welke kamer de
 „milicien v. D. en zij gehuisvest waren, te zamen en in vereeniging wegge-
 „nomen en zich ten nadeele van genoemde milicien toegeëigend hebben
 „diens buitenmodel halssnoer, en dat de tweede beklaagde tevens tenzelfden
 „dage en plaatse ten nadeele van den aldaar met hem gehuisvesten milicien
 „v. D. heeft weggenomen en zich toegeëigend diens buitenmodel koppel
 „met drager en scheidde, alsmede dat de beklaagden in den zeer vroegen
 „morgen van 17 Augustus 1889 op de chambree in genoemde kazerne, alwaar
 „ook de milicien V. was gehuisvest, te zamen en in vereeniging weggenomen
 „en zich ten nadeele van dien milicien toegeëigend hebben diens buitenmodel
 „pantalon, waarin een zijden halsdoek, eene portemonnaie inhoudende een be-
 „drag van f 0.65 een sigarenpijp, een doosje lucifers en een paar sleuteltjes;
 „dat naar vertooners meening bij het vonnis terecht de door de beklaagden
 „in vereeniging gepleegde diefstallen niet als diefstal in de chambree,
 „maar als diefstallen, omschreven en strafbaar gesteld bij art. 311 No. 4
 „Str. zijn gequalificeerd; dat weliswaar de omstandigheid, dat een militair
 „zijn kameraad in de chambree besteelt, aan zoodanigen diefstal ingevolge
 „art 191 C. L. een specifiek militair karakter geeft, waardoor ingevolge
 „art. 55 al. 2 Str. de toepassing van art. 310 van dat wetboek is uitge-
 „sloten; doch dat, wanneer zoodanige diefstal vergezeld gaat van een der
 „verzwarende omstandigheden in in art. 311 van dat wetboek opgenoemd,
 „ten gevolge waarvan op dit misdrijf een zwaarder strafmaximum is ge-
 „steld dan op diefstal in de chambree, het militair karakter van den diefstal
 „op den achtergrond treedt en ingevolge art. 55 al 1 Str. de strafbepaling
 „van art. 311 moet worden toegepast; dat dit niet alleen geldt van diefstal,
 „waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijfs heeft
 „verschafft of het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door
 „middel van braak, verbreking of inklimming, van valsche sleutels, enz.
 „(art. 311,5^o) maar ook van diefstal bij gelegenheid van brand, ontploffing,
 „oproer, muitenrij, enz. (art. 311,2^o) en van diefstal door twee of meer
 „vereenigde personen gepleegd (art. 311,4^o); dat wanneer men het tegendeel
 „aanneemt, daarvan het gevolg zoude zijn, dat een militair, die bij gelegenheid
 „van een brand in de kazerne goederen, aan zijne kameraden toebehoorende,
 „ontvreemdt, of zich in vereeniging met andere militairen aan diefstal ten
 „nadeele zijner kameraden schuldig maakt, slechts met hoogstens een jaar
 „en zes maanden zoude kunnen worden gestraft, terwijl aan een burger
 „wegens diefstal, onder gelijke verzwarende omstandigheden gepleegd, eene
 „gevangenisstraf van zes jaren zoude kunnen worden opgelegd.”

In deze zaak besliste het Hoog Militair Gerechtshof.

„dat de misdrijven door beide beklaagden te zamen en in vereeniging
 „ten nadeele van hunne kameraden v. D. en V. begaan, waarop ten onrechte
 „bij het vonnis a quo de bepalingen van het Wetb. van Str. zijn toegepast,
 „niet behoorlijk zijn gequalificeerd;

„dat immers bij art. 191 C. L. op den diefstal van kameraadsgoed in het
 „slaapkwartier als een militair misdrijf zware straffen zijn gesteld, ten einde
 „de militairen, die genoodzaakt zijn hunne goederen op de chambree voor
 „de hand te laten en op de eerlijkheid hunner kameraden te vertrouwen,
 „tegen de schennis van dat gedwongen vertrouwen te waarborgen;

„dat bij gezegd artikel 191 geen onderscheid wordt gemaakt of de be-

„doelde diefstal door een of meerdere kameraden te zamen wordt gepleegd
 „en dat al mogen twee militairen samenspannen om hun kameraad op die
 „wijze te berooven, het misdrijf niet van karakter verandert en als een
 „zuiver militair misdrijf behoort gestraft te worden;

„dat alzoo ten dezen de bepaling van het tweede lid van art. 55 Str.
 „toepasselijk is en de beide beklaagden, ter zake van de door hen gepleegde
 „diefstallen, aan diefstal in het slaapkwartier ten nadeele van kameraden
 „behooren te worden schuldig verklaard en met militaire gevangenisstraf
 „gestraft.”

Uit de laatste Sententie van 13 Februari 1914 blijkt niet, hoe de moeilijkheid wordt opgelost, voortvloeiende uit een vergelijking met de strafbepalingen der artt. 152 en 194 C. L.

Indien het Hoog Militair Gerechtshof bij zijn jurisprudentie blijft, dat poging tot militairen diefstal niet strafbaar is (KOOLEMANS BEIJNEN t. a. p. blz. 320 vgg.), zullen voortaan straffeloos zijn alle zoodanige feiten die tot nu toe als poging tot diefstal met verzwarende omstandigheid volgens het Wetboek van Strafrecht (art. 311) werden gestraft.

Bij 's Hof's laatste opvatting omtrent art 191 blijft in ieder geval duister 1e. dat diefstal van kameraadsgoed (art. 191) kan gestraft worden met militaire gevangenisstraf van 10 jaar en de, uiteraard ten minste even ernstige diefstal van kazernerings-, equipements- of kampementsgoed (art. 194) met 1½ jaar militaire gevangenisstraf en 2e. dat indien de diefstal van kameraadsgoed gepaard gaat met desertie (art. 152) het maximum der straf is 1½ jaar militaire gevangenisstraf.

(Noot van den inzender).

Men vergelijke aangaande de verhouding van art. 191 C. W. L. tot art. 152 C. W. L. en tot het gemeene recht nog Mr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE: „Het strafmaximum voor diefstal in de chambrée” in Tijdschrift voor Strafrecht XV blz. 260.

Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 Februari 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENITÉ,
 Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Appellant, hooger beroep onbeperkt hebbende ingesteld, is daarin niet ontvankelijk voor zooverre de in het vonnis gegeven vrijspraak betreft, omdat

art. 222 (oud) R. L. slechts den gecondemneerde het recht toekent van hooger beroep aan het H. M. G.

En uit de bewoordingen en uit de strafbedreiging van art. 152 C. W. L. is op te maken dat er wordt gestraft niet enkel ter zake van desertie maar ook van ontvreemding van eens anders goed uit de kazerne of van het goed van een kameraad, gaande het eene gepaard met het andere en dus het andere met het eene. (1)

Anders krijgsraad Arnhem en conclusie advocaat-fiskaal.

Art. 152 C. W. L. verhoudt zich tegenover art. 310 W. v. S. als een bijzondere tot eene algemeene strafbepaling en komt dus, ingevolge art. 55, 2e lid W. v. S., zoo wat de qualificatie, als wat de strafoplegging betreft, alléén in aanmerking.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

M., oud 20 jaar, geboren te Zalt-Bommel, milicien-soldaat bij het 2de regiment infanterie, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, ge-
wezen den 15den December 1913, met aanhaling der artikelen 99, 100, 152 en 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35) en der artikelen 74 der Militiewet, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad No. 162), 27, 55, 56, 57, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1o. desertie in tijd van vrede gepleegd door een militair, gepaard met ontvreemding van het goed van een zijner kameraden.

2o. diefstal uit een rijwielhek op de binnenplaats der door beklaagde bewoonde kazerne ten nadeele van een soldaat, medebewoner der kazerne, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met het als militair zijnen kameraad in de stallingen bestelen, welke misdrijven in zóódanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling.

3o. als soldaat plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang, misdrijf gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand.

4o. als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen.

en deswege veroordeeld voor sub 1o., 2o. en 3o. tot eene militaire gevangenisstraf van zes maanden en voor sub 4o. tot een militaire detentie van een maand, onder bepaling dat de tijd, door beklaagde sedert 24 October 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, allereerst op de militaire detentie, met vrijspraak van het wijders te last gelegde, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven, dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de te laste gelegde feiten en de qualificatie daaraan te geven als den aard en duur der op te leggen straffen, — en

(1) Verg. hiervóór blz. 307.

ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 30sten December 1913 geautoriseerd om dit appel voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischen à minima door wien, voor antwoord in appel en eisch à minima bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat de qualificatie betreft, en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de eischer en verweerder, met aanhaling tevens der artikelen 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en weglating van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan:

1o. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een militair, soldaat, door, zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des Rechters te bewijzen, opgevolgd door vrijwillige terugkomst en aangifte, echter niet binnen vier weken doch gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gevolgd door aanhouding, doch gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden;

2o. diefstal uit een rijwielhek op de binnenplaats der door beklaagde bewoonde kazerne ten nadeele van een soldaat medebewoner der kazerne, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met als militair zijnen kameraad in de stallingen bestelen,

3o. als soldaat plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang,

4o. als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen;

met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat;

HET HOF,

Gelet op de verklaringen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof op 23 Januari 1914 afgelegd;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, ter zake dat hij:

1o. te Ede op 15 Juli 1913 zonder verlof zijn korps, het 22ste regiment Infanterie, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en op 23 October 1913 vrijwillig en zonder achterhaald te zijn is teruggekomen, terwijl deze desertie is gepaard gegaan met ontvreemding van een rijwiel, toebehoorende aan den medebewoner der kazerne, den milicien soldaat F. v. d. L. en staande in het rijwielhek op de overdekte binnenplaats van de kazerne No. II;

2o. te Kleef (Duitschland) op 15 Juli 1913 of kort daarna zijn medegenomen kleederen hem van gouvernementswege ten gebruike gegeven, zijnde tuniek, blauwe broek, kepi, hemd en paar sokken, heeft zoek gemaakt, door die met burgerkleederen te verwisselen;

3o. dat hij te Ede op 30 November 1913 des avonds omstreeks 9 uur, voorloopig arrestant zijnde in cel 3, van de kazerne der Veld-Artillerie,

opzettelijk den commandant der politiewacht wachtmeester A. L., met een hoofdkussen heeft gegooid en geraakt, en

4o. denzelfden heeft gedreigd met de woorden: „als je nu niet opdondert, „gooi ik je met de kielbelton er uit”;

Overwegende dat de Krijgsraad de feiten onder 1, 3 en 4 te laste gelegd en appellants schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op de gronden in het vonnis aangegeven; die feiten heeft gequalificeerd als:

1o. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een militair, gepaard met ontvreemding van het goed van een zijner kameraden;

2o. diefstal uit een rijwielhek op de binnenplaats der door beklaagde bewoonde kazerne ten nadeele van een soldaat medebewoner der kazerne, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met als militair zijnen kameraad in de stallingen bestelen, welke misdrijven in zóódanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling;

3o. als soldaat plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang, misdrijf gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand;

4o. als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen,

en te dier zake appellant heeft veroordeeld voor sub. 1o., 2o. en 3o. tot een militaire gevangenisstraf van zes maanden en voor sub. 4o. tot een militaire detentie van ééne maand, met bepaling, dat de tijd, door beklaagde sedert 24 October 1913, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, allereerst op de militaire detentie, en met verwijzing van appellant in de proceskosten;

Overwegende dat de Krijgsraad de feiten onder 2o, te last gelegd niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en appellant van dat deel der telastlegging heeft vrijgesproken;

Overwegende dat het hooger beroep tegen het vonnis door appellant onbeperkt is ingesteld, maar appellant daarin is niet ontvankelijk voor zooverre de in het vonnis gegeven vrijspraak betreft, omdat artikel 222 van de Rechtspleging bij de Landmacht slechts den gecondemneerde het recht toekent van hooger beroep aan het Hoog Militair Gerechtshof;

Overwegende dat — nu appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft opgegeven, dat hij bij zijn wegloupen op 15 Juli 1913 uit de kazerne te Ede een rijwiel, dat op de overdekte binnenplaats stond, heeft medegenomen om zoo gauw mogelijk weg tekomen — door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de eigen erkenningen van den appellant (in het vonnis vermeld en ter terechtzitting afgelegd) en uit de in het vonnis opgenomen verklaringen van de getuigen, wettig en overtuigend is bewezen met appellants schuld daaraan, hetgeen den appellant in de eerste plaats is te laste gelegd;

Overwegende dat het Hof geen genoegen neemt met de reden van afwezigheid, die de appellant ten processe heeft opgegeven;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan deze in de eerste plaats te laste gelegde feiten gegeven onjuist is;

Overwegende dat toch èn uit de bewoordingen èn uit de strafbedreiging van artikel 152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande is op te maken, dat er wordt gestraft niet enkel ter zake van desertie maar ook van ontvreemding van eens anders goed uit de kazerne of van het goed van een kameraad, gaande het eene gepaard met het andere en dus het andere met het eene; dat, waar nu bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht diefstal in het algemeen is strafbaar gesteld, het duidelijk

is, dat genoemd artikel 310 tot genoemd artikel 152 zich verhoudt als eene algemeene strafbepaling tot een bijzondere, namelijk als de strafbepaling tegen diefstal in het algemeen tot die tegen diefstal van eens anders goed uit de kazerne of van het goed van een kameraad bij gelegenheid en in verband met desertie;

Overwegende dat dus, zoo wat de qualificatie als wat de strafoplegging betreft, ingevolge het tweede lid van artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht slechts de bijzondere strafbepaling, zijnde hier artikel 152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, in aanmerking komt;

Overwegende dat de qualificatie moet luiden:

desertie in tijd van vrede door een militair, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gaande de desertie gepaard met ontvreemding van het goed van een zijner kameraden;

Overwegende dat de feiten, den appellant onder 3o en 4o te last gelegd in het vonnis te recht wettig en overtuigend bewezen zijn verklaard met appellants schuld daaraan en in het vonnis met juistheid zijn gequalificeerd;

Overwegende dat appellant met de hem opgelegde straffen niet is bezwaard al moet dan de militaire gevangenisstraf hem enkel worden opgelegd voor de feiten zooals zij beneden onder 1o. en 2o. zullen worden gequalificeerd;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 27 van de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad No. 337);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den appellant niet ontvankelijk in zijn hooger beroep voor zooverre dit is gericht tegen dat gedeelte van het vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, van 15 December 1913, dat eene vrijspraak bevat;

Doet te niet de qualificatie in het vonnis aan de in de eerste plaats te laste gelegde en bewezen verklaarde feiten gegeven;

Qualificeert die feiten als:

1o. desertie in tijd van vrede door een militair, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn zonder de reden van afwezigheid ten genoegen den rechters te kunnen bewijzen, gaande de desertie gepaard met ontvreemding van het goed van een zijner kameraden;

Wijziget de nummering in het overig deel der qualificatie aldus dat 3o. wordt 2o. en 4o. wordt 3o.;

Handhaaft de opgelegde straf met dien verstande, dat de appellant wordt veroordeeld voor sub. 1o. en 2o. tot een militaire gevangenisstraf van zes maanden en voor sub. 3o. tot eene militaire detentie van ééne maand en dat blijft bepaald, dat de tijd, door beklaagde sedert vier en twintig October 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht allereerst op de militaire detentie;

Verklaart den appellant overigens met dit vonnis niet bezwaard en houdt het voor zooverre het op veroordeeling van den appellant betrekking heeft, voor het overige in stand;

Bepaalt dat de kosten, in hooger beroep gevallen, blijven voor rekening van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch;

De leer van het Hoog Militair Gerechtshof is vroeger anders geweest Vgl. de sententies 23 September 1910 M. R. T. dl. VII blz. 575 en 15 September 1911 t.z.p. blz. 578. De afwijkende conclusie van den waarnemenden Advocaat-Fisikaal is te vinden op blz. 587.

Noot van den inzender.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 Maart 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadman: Mr. J. HAMBURGER A.DZN.

Veroorzaken van lichamelijk letsel door schuld of mishandeling. Krijgsraad en H. M. G. nemen het eerste aan; de advocaat-fisikaal had geconcludeerd tot schuldigverklaring aan mishandeling overeenkomstig het door hem aan den beklagde in hooger beroep nader ten laste gelegde.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den advocaat-fisikaal voor de zee- en landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 30sten December 1913 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 14den November 1913 gewezen in de zaak tegen S., oud 29 jaar, geboren te Nijmegen, sergeant bij het 2de regiment infanterie, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 18, 44, 84 en 308 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

het door schuld veroorzaken dat een ander zoodanig lichamelijk letsel bekomt dat daaruit tijdelijke ziekte ontstaat, gepleegd door een ambtenaar met gebruikmaking van de gelegenheid hem door zijn ambt, als tot de gewapende macht behoorend persoon, geschonken en deswege veroordeeld tot eene hechtenis van twee dagen, met vrijspraak van hetgeen hem anders of meerder is te laste gelegd dan bewezen is verklaard, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad;

Welke advocaat-fisikaal, bij resolutie van den 23sten Januari 1914 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten be- teekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot

tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 10, 44, 84 3e lid en 300 1e lid van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „mishandeling, waarbij de dader, een ambtenaar, tot de gewapende macht „behoorend persoon, gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid, hem door „zijn ambt geschonken” en deswege veroordeeld tot zes weken gevangenisstraf; voorts gedegradeerd, mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te last gelegd dan als bewezen wordt aangenomen en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, -- alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden S., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den beklagde vrij te spreken daar 't hem te laste gelegde niet naar eisch van rechten bewezen is, subsidiair: hem eene geldboete op te leggen.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht en op de verklaringen door de getuigen P. M. v. d. Z., C. J. L. L. en Dr. A. C. M. van Moorsel, de laatste tevens als deskundige gehoord, voor het Hof afgelegd;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan ter zake dat hij op 8 September 1913, des namiddags te circa 6¼ uur, te 's-Hertogenbosch in een vertrek der Citadel-kazerne, met het oogmerk om een jongen, die zich bevond op een gedeelte van den die kazerne omringenden muur hetwelk uit dat vertrek zichtbaar was en van den buitenkant daarvan circa 16 meter is verwijderd, door te schieten schrik aan te jagen, een model geweer heeft geladen met eenige marga-patronen en dat aldus geladen geweer roekeloos door een geopend venster van dat vertrek heen heeft gericht op bovengenoemd muurgedeelte en het aldus geladen en gericht geweer meer dan eenmaal heeft afgeschoten zonder vooraf eenigen maatregel te hebben genomen om het gevaar te beperken dat uit het afschieten van een aldus geladen en gericht geweer voor genoemden jongen kon voortspruiten, en tengevolge van welke roekelooze handeling van beklagde een der door hem afgeschoten marga-kogeltjes dien jongen, den tienjarigen P. J. d. W., in den vierden teen van den linker-voet is gedrongen en die jongen, ter genezing van de daardoor ontstane verwonding, gedurende meerdere dagen in eene ziekeninrichting is verpleegd;

Overwegende dat de Krijgsraad bij vonnis van 14 November 1913 de den gedaagde te laste gelegde feiten, op de gronden in het vonnis aangevoerd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, echter met uitzondering van het gedeelte in het vonnis aangewezen, hetwelk de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen heeft geoordeeld en waarvan hij den gedaagde heeft vrijgesproken; de bewezen feiten heeft gequalificeerd als in het vonnis is aangegeven en te dier zake den gedaagde heeft veroordeeld tot eene hechtenis van twee dagen en in de kosten en misen van de Justitie, alsmede in de kosten van den processe. desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht den gedaagde nader te laste heeft gelegd:

„althans dat hij, op tijd en plaats voormeld, met gebruikmaking van „gelegenheid hem door zijn ambt, tot de gewapende macht behoorend „persoon, geschonken, met een, als voorschreven, geladen Rijksgeweer, „model-infanterie, opzettelijk heeft geschoten op- en naar genoemden jongen, „met het gevolg, dat die jongen, aan den linkervoet, een schotwond „bekwam en een marga-kogeltje in dat lichaamsdeel drong”;

Overwegende dat de gedaagde, ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard:

Op den 8sten September 1913 bevond ik mij 's avonds ongeveer te 6¼ uur in een uitgebouwde veranda van de cantine der onderofficieren in de kazerne te 's-Hertogenbosch. Die veranda is ongeveer 15 à 16 meter van den ringmuur, die om de kazerne loopt, verwijderd. Dien avond zag ik een jongen de W. op dien muur loopen, die wel meer op dien muur liep en dan telkens lastig was, door o. a. met steenen te gooien. Toen ik dien jongen op den ringmuur zag loopen, heb ik hem toegeroepen, dat hij weggaan moest, waarop hij begon te lachen. Toen die jongen niet wegging, heb ik aan de andere onderofficieren, die in de veranda aanwezig waren, gezegd dat ik dien jongen eens bang zou maken. Ik ben daarop naar de gang gegaan, heb uit het wapenrek een geweer, model 1895, genomen en ben met dat geweer naar de veranda gegaan. Vervolgens heb ik in den loop van het geweer een marga-patroon geplaatst en met dat geweer geschoten op den muur, waarop de jongen stond. Dit heb ik daarna nog tweemaal gedaan, terwijl ik telkens, nadat het schot gevallen was, het geweer opnieuw met een marga-patroon geladen heb. Mij was bekend, dat er voor het gebruik van marga-patronen voorschriften bestaan en de marga-patronen ongeveer 250 à 300 meter dragen. Telkens heb ik zoodra het geweer geladen was, naar beneden geschoten, zonder het geweer op dien jongen gericht te houden en van het vizier gebruik te maken. Links van den jongen heb ik het geweer op den muur gericht. Drie keer heb ik op dien muur, waarop de jongen stond, geschoten. Toen ik de derde keer geschoten had, begon de jongen te schreeuwen, terwijl hij zijn linker-voet in de hand nam. Later heb ik gezien, dat die jongen in de wacht verbonden werd, terwijl hij een klein wondje aan een zijner teenen van den linkervoet had. Mij is bekend dat die jongen in het ziekenhuis verpleegd is. Toen ik schoot, stonden de jongen en ik met de gezichten naar elkaar gericht. Ik ben overtuigd dat ik bij het schieten het geweer niet op den jongen gericht hield. Mij was bekend dat men iemand op een dergelijken afstand als waarop de jongen op den 8sten September 1913 van mij verwijderd was, kan doodschietsen met een marga-patroon. Ik zat op een stoel en het geweer rustte op het kozijn, toen ik schoot;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door de getuigen:

1o. P. M. v. d. Z.:

In den avond van den 8e September 1913, ongeveer te 6¼ uur, heb ik gehoord, terwijl ik in de veranda van de cantine der onderofficieren in de kazerne te 's-Hertogenbosch zat te lezen, dat er een geweer geladen en geschoten werd. Toen ik hoorde dat het geweer den tweeden keer geladen werd, keek ik op en zag dat beklaagde S. met dat geweer schoot. Beklaagde schoot, met een geweer model 1895, in de richting van den ringmuur, waarop een jongen stond. Toen dat schot gevallen was, zag ik, dat de jongen, die op den ringmuur stond, naar zijn linker-voet greep en hoorde ik, dat hij begon te schreeuwen. Ik heb twee keer hooren schieten. Later heb ik dien jongen in de wacht verbonden aan zijn linkervoet en zag ik, dat hij een kleine verwonding aan een zijner teenen van den linkervoet had. Nadat ik dien wond had afgewasschen, heb ik er een verband omgedaan. Die jongen droeg dergelijke klompen als mij thans vertoond worden; wel weet ik nog, dat er zich in een dier klompen een groot gat bevond aan de onderzijde;

2o. C. J. L. L.:

Op den 8en September 1913 zat ik 's avonds ongeveer te 6¼ uur in de veranda van de cantine der onderofficieren in de kazerne te 's-Hertogenbosch te lezen, toen er een jongen op den ringmuur klom. Beklaagde maakte toen allerlei geluiden maar de jongen ging niet weg. Beklaagde heeft de veranda verlaten en is kort daarna in de veranda teruggekomen met een geweer, model 1895; vervolgens heeft beklaagde dat geweer met een marga-patroon geladen. Beklaagde heeft toen het geweer gericht en afgeschoten. Vervolgens heb ik gezien, dat beklaagde dat geweer nog twee keer heeft geladen met een marga-patroon en met dat geweer heeft geschoten. Eerst toen beklaagde den derden keer geschoten had, zag ik, dat de jongen, die nog op den muur stond, naar zijn linkervoet greep en hoorde ik, dat hij begon te schreeuwen. Later ben ik naar de wacht gegaan en er bij geweest, toen die jongen verbonden werd. Ik zag, dat die jongen aan een zijner teenen van den linkervoet een klein wondje had waaruit een weinig bloed liep. Toen beklaagde schoot, keek de jongen in de richting van beklaagde;

3o. Dr. A. C. M. van Moorsel, tevens als deskundige:

Op den 8en September 1913 heb ik een jongen de W. onder mijne behandeling gekregen in het ziekenhuis te 's Hertogenbosch. Bij dien jongen heb ik toen eene kleine verwonding geconstateerd in den vierden teen van den linkervoet. Toen er een Röntgen-photo van dien voet gemaakt was, zag ik dat er een klein voorwerp in een kootje van dien teen aanwezig was. Die jongen d. W. is eenige dagen voor zijne verwonding in het ziekenhuis verpleegd. Er is door die verwonding geen stoornis in de functie van dien vierden teen van den linkervoet ontstaan en de jongen zal van die verwonding geen nadeelig gevolg ondervinden. Boven op den teen bestond een kanaaltje met geschroeiende randen, ter hoogte van het tweede kootje van dien vierden teen, maar het verloop van dat kanaaltje heb ik niet kunnen vaststellen, daar ik de wonde niet gesondeerd heb;

Overwegende dat de getuige van Moorsel aan de officieren-commissarissen, blijkens het daarvan opgemaakt proces-verbaal, heeft verklaard, dat de op een dag in het begin van September 1913 in het Groot Ziekenhuis opgenomen P. J. d. W. was een tienjarige jongen;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang

beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit den boven weergegeven inhoud van: de eigen erkentnissen door den gedaagde ter terechtzitting gedaan en de verklaringen der getuigen, terwijl het Hof overneemt, op de daarvoor aangevoerde gronden, het boven weergegeven gevoelen van den deskundige van Moorsel, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen den gedaagde oorspronkelijk is te laste gelegd;

Overwegende dat alsnu een onderzoek naar hetgeen den gedaagde in subsidiairen vorm nader is te laste gelegd, overbodig is geworden;

Overwegende dat dus in het vonnis terecht wettig en overtuigend bewezen is verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen den gedaagde oorspronkelijk is te laste gelegd maar het vonnis zal moeten worden teniet gedaan voor zooverre van deze bewezen- en schuldigverklaring is uitgezonderd een onderdeel van die telastlegging en gedaagde daarvan is vrijgesproken;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan de bewezen verklaarde feiten gegeven juist is en de omstandigheid, dat thans ook bewezen zal moeten worden verklaard het onderdeel van de oorspronkelijke telastlegging, waarvan gedaagde bij het vonnis was vrijgesproken, in die qualificatie geene verandering noodzakelijk maakt;

Overwegende dat de straf in het vonnis den gedaagde opgelegd te gering is; dat immers het feit, zooals het is bewezen, en gepleegd als het is door een sergeant, die daarbij heeft gebruik gemaakt van een rijksgeweer, is een ernstig feit, dat gestreng afkeuring en bestraffing verdient;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, artikel 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie en artikel 27 van de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad No. 337);

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch op 14 November 1913 ten laste van den gedaagde gewezen, doch enkel voor zooverre gedaagde daarbij is vrijgesproken van een onderdeel van het hem oorspronkelijk te laste gelegde en voor zooverre gedaagde daarbij is veroordeeld tot eene hechtenis van twee dagen;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart almede wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, dat een der door gedaagde afgeschoten marga-kogeltjes den tienjarigen DE W. in den vierden teen van den linkervoet is gedrongen;

Veroordeelt den gedaagde ter zake van de te zijnen laste wettig en overtuigend bewezen verklaarde feiten tot eene hechtenis van veertien dagen;

Bepaalt dat de kosten, in hooger beroep gevallen, blijven ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat door de bewijsmiddelen zoo in eersten aanleg als in hooger beroep bijgebracht, naar eisch van rechten, is bewezen hetgeen den beklaagde nader, in hooger beroep is te laste gelegd, met zijne schuld daaraan;

dat zulks uit de wijze waarop en de omstandigheden waaronder hij aangelegd, geschoten en, ten slotte, den jongen geraakt heeft, volgt;

dat het wel geen nader betoog zal behoeven, dat de beklaagde aldus doende, zeer ernstig misdreven, en getoond heeft ten eenenmale ongeschikt te zijn om den graad van onderofficier te behouden;

terwijl door den

Verdediger bij zijne conclusie van antwoord werd betoogd:

dat het misschien zonderling klinkt, maar beklagde geloofd, dat het Hof zijn bekentenis niet zal aannemen.

dat die bekentenis niet rust op eigen waarneming maar op gissing of een vermoeden van beklagde; dat immers toen hij zag, dat de getuige DE W. na het derde schot zich aanstelde alsof hij pijn had, beklagde dacht dat dit wel door zijn schot kon zijn veroorzaakt;

dat beklagde niet kan zeggen en ook niet gezien heeft dat inderdaad zijn schot DE W. getroffen heeft, zoodat de door hem afgelegde bekentenis niet tot het bewijs zal mogen medewerken;

dat het volstrekt niet vaststaat bij bekl. dat DE W. door zijn schot is getroffen:

1o. omdat, waar DE W. en beklagde steeds denzelfden stand hebben ingenomen en de beide eerste schoten DE W. niet getroffen hebben het derde schot hem ook niet getroffen kan hebben;

2o. omdat de klomp van den linkervoet geen enkel spoor van een schot vertoont;

3o. omdat het gat van den klomp aan de onderkant van den klomp is en 't onmogelijk is waar DE W. stond op den muur om den vierden teen te raken, zonder tevens den klomp te raken;

4o. omdat 't veeleer waarschijnlijk is dat door een beweging van schrik van den jongen DE W. tengevolge van 't schot, zijn teen door de scherpe en hoekige kanten van den rand van het gat in zijn klomp gekwetst is;

5o. dat 't evident onjuist is dat, Dr. VAN MOORSEL een margapatroon in den teen ontdekt heeft, daar immers een patroon een metalen huls is, waarin buskruitlading en projectiel;

dat aangezien niet is aangetoond, dat in den teen van DE W. een kogel uit een margapatroon is gedrongen en evenmin is waarschijnlijk gemaakt veelmin is aangetoond dat de afwijking in dien teen reeds bestond voor den 8sten September;

dat beklagde nog wil opmerken, dat deze jongen door 't werpen van steentjes zeer hinderlijk was en alle middelen om den jongen van den muur af te krijgen, uitgeput waren;

dat er een wacht is op verre afstand doch diegenen, die binnen den muur zijn, tegen de baldadigheden van die jongens niet kan beschermen en zij dus zelve verplicht zijn voor de veiligheid te zorgen;

dat het schieten met margapatronen vrij onschuldig is daar de grootste indringing van den kogel zeer gering is, zelfs wordt plaatijzer van 1,6 millimeter dikte op een afstand van 10 Meter niet doorboord, en worden veelal margapatronen gebruikt om zich te oefenen voor wedstrijden;

dat het schieten den beklagde door zijn superieur niet is kwalijk genomen en deze den beklagde sedert met hetzelfde vertrouwen en dezelfde gezindheid heeft bejegend als vóór dien 8sten September; dat dezelfde dienst zoo vóór als na 8 September door beklagde wordt waargenomen;

dat bovendien de houding van den beklagde die knielde terwijl hij schoot en 't feit, dat 't geweer toen op 't venster lag, aanwijst dat 't beklagde te doen was door 't geraas van het schieten DE W. angst aan te jagen en hier in elk geval opzet was uitgesloten om den jongen DE W. te raken.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 Maart 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS,

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, H. M. ENGELHARD,
Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TREINITÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. VAN ENGEN.

Art. 137 j^o. art. 159 C. W. L.

Beklaagde had 15 December 1912, v.m. ruim 7 uur, zonder verlof zijn korps verlaten en was 17 December d.a.v. n.m. omstreeks 9 uur teruggekeerd.

De Krijgsraad acht dit feit niet strafbaar bij het C. W. L.

Het H. M. G. overweegt dat beklagde twee volle dagen afwezig is geweest, door zich den 15den December 1912 na het morgenappèl te verwijderen, niet te verschijnen op het tweede appèl, dien dag gehouden ten 12 u. 20 n.m. en tot den avond van 17 December 1912 te ongeveer 9 uur aan alle diensten te ontbreken.

Veroordeeling wegens tweede desertie.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 31sten Januari 1913 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 21sten Januari 1913 gewezen in de zaak tegen B., oud 25 jaar, geboren te Arnhem, milicien-soldaat bij het 9de Regiment Infanterie, eerst gedetineerd doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 14den Februari 1913, dienzelfden dag bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van de artikelen 74 der Militiewet en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de wettig en overtuigend bewezen maar niet strafbaar verklaarde beschuldiging, als zoude hij op 15 December 1912 des voormiddags te ruim zeven uur zonder verlof zijn korps, het 9de Regiment Infanterie te Harderwijk, hebben verlaten, voortdurend afwezig zijn geweest en op 17 December 1912 omstreeks negen uur namiddag daarbij zijn teruggekeerd, na op 22 April 1908 te zijn gestraft met vier dagen cachot wegens eerste desertie, met overlating aan den commandeerenden officier van de beslissing, in hoeverre beklagdes handelingen en gedragingen bestaanbaar zijn met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst, met last tot zijn ontslag uit het arrest onder bepaling dat de proceskosten zullen verblijven ten laste van den Staat;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 18den Februari 1913, verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie

van den Hove, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 137 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 159 van dit Wetboek, zooals het is gewijzigd bij de wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35), 19, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan „tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, zonder verlof, langer dan twee dagen van zijn korps en garnizoen afwezig te zijn, gevolgd door vrijwillige aangifte, zonder achterhaald te zijn, binnen vier weken zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen”, en deswege veroordeeld tot zes weken militaire detentie, met bepaling dat de tijd, door den beklagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der op te leggen straf, van 17 Januari tot en met 14 Februari 1913 in mindering zal worden gebracht en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof, in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden B. gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, voor antwoord in appel, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis te bevestigen;

HET HOF,

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij op 15 December 1912 des voormiddags te ruim zeven uur, zonder verlof, zijn korps, het 9de Regiment Infanterie te Harderwijk, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en op 17 December 1912, omstreeks negen uur namiddag, daarbij is teruggekeerd, na op 22 April 1908 te zijn gestraft met vier dagen cachot wegens eerste desertie;

Overwegende dat gedaagde in eersten aanleg heeft bekend hetgeen hem was te last gelegd en bij zijn verhoor voor het Hof nog daarbij heeft opgegeven: dat hij den 17den December 1912 des namiddags te 6 u. 40 m. uit Arnhem is vertrokken en des avonds omstreeks negen uur in de kazerne te Harderwijk is teruggekeerd, welke opgave is bevestigd door de nadere verklaring voor het Hof afgelegd door den korporaal W. v. G.: dat beklagde in den avond van 17 December 1912 te ongeveer negen uur op de soldatenkamer te Harderwijk zich bij hem heeft aangemeld als teruggekomen;

Overwegende dat derhalve bij het vonnis terecht door beklagdes bekenenis en de verklaringen der getuigen daarin weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen verklaard wat aan den beklagde was te last gelegd,

maar dat de krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen dat dit bewezene niet strafbaar is als desertie;

dat toch beklaagde, door zich den 15den December 1912 na het morgenappèl zonder verlof van zijn korps en garnizoen te verwijderen, niet te verschijnen op het tweede appèl dien dag gehouden te 12 u. 20 m. namiddag en tot den avond van 17 December 1912 te ongeveer negen uur in alle diensten te ontbreken, twee volle dagen van zijn korps afwezig is geweest en hij derhalve als deserteur beschouwd moet worden;

Gezien de artikelen 74 der Militiewet, 137 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en artikel 159 van dit Wetboek zooals het is gewijzigd bij de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35) en de artikelen 19, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 21sten Januari 1913 gewezen door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, voor zoover daarbij het bewezen verklaarde feit is verklaard niet strafbaar, beklaagde daarvan is vrijgesproken en aan den commandeerenden officier is overgelaten de beslissing in hoeverre beklaagdes handelingen en gedragingen bestaanbaar zijn met de instandhouding eener goede discipline en krijgstuicht in den militairen dienst, en bepaald is dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat;

Houdt dat vonnis in stand voor zooveel daarbij het aan beklaagde te last gelegde wettig en overtuigend bewezen is verklaard;

Verklaart B. schuldig aan: „tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd „door een soldaat, door zonder verlof twee dagen van zijn korps en garni- „zoen afwezig te zijn, gevolgd door vrijwillige aangifte zonder achterhaald „te zijn binnen vier weken, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen „des rechters te kunnen bewijzen”;

Veroordeelt hem tot militaire detentie van drie weken;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde sedert zeventien Januari 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Verwijst den veroordeelde in de kosten in eersten aanleg gevallen;

Blijvende de kosten in hooger beroep ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat vertooner zich met die vrijspraak niet vereenigen kan;

dat door de bewijsmiddelen zoo in eersten aanleg als in hooger beroep aangevoerd, naar eisch van rechten wel is bewezen hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, met zijne schuld daaraan;

dat immers de termijn van twee dagen, bedoeld in artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande aanvangt met het 1ste appèl, waarop de militair ontbreekt;

dat, als men dit in aanmerking neemt, de beklaagde langer dan twee dagen van zijn korps afwezig is geweest, vermits hij op het middagappèl van 15 December 1912, bij zijn korps om 12.20 's middags gehouden, heeft gemankeerd en eerst op 17 December d.a.v. omstreeks 9 uren namiddag, daarbij is teruggekeerd;

terwijl door den

Verdediger bij zijne conclusie van antwoord werd betoogd:

dat hij van tegenovergesteld gevoelen dan den tegenwoordigen Heer Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht van oordeel is, dat de termijn van twee dagen bedoeld in artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, *niet* aanvangt met het 1ste appel, waarop de militair ontbreekt;

dat hij zich daarentegen geheel aansluit bij- en tot steun van zijne opvatting een beroep doet op de in den breede gemotiveerde conclusie van den Advocaat-Fiscaal voorafgaande aan 's Hofs Sententie van 22 April 1887 (1), waarin die rechtsgeleerde den alouden rechtsregel „*a quo non computatur in termino*” als in casu toepasselijk stelt en voorts op de conclusie van dienzelfden Advocaat-Fiscaal voorafgaande aan 's Hofs Sententie van 19 Juni 1887;

dat weliswaar Uw Hof bij Sententie van 28 September 1906 (2) heeft overwogen, dat terecht door den Krijgsraad was aangenomen, dat een beklagde langer dan twee dagen van zijn korps afwezig is geweest, daar deze toen langer dan twee maal vier en twintig uur van zijn korps afwezig was geweest doch het gedaagde met alle bescheidenheid wil voorkomen dat in die overweging niet is te vinden eene gemotiveerde weerlegging van den straks aangehaalden alouden rechtsregel en van de argumenten in de aangehaalde conclusie van den toenmaligen Advocaat-Fiscaal tot steun ervan aangevoerd;

dat de Gedaagde dan ook oordeelt, dat de Krijgsraad terecht heeft beslist, dat hij zich niet langer dan twee dagen van zijn Korps heeft verwijderd en hem dus terecht heeft vrijgesproken van het hem ten laste gelegde.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 April 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL,

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadman: Mr. C. DE WILDE.

Het vonnis bevat, in strijd met art. 197 R. L., geene beslissing over het bewezene of niet bewezene der feiten en over derzelve qualificatie en moet dus vernietigd worden.

De krijgsraad had veroordeeld wegens „diefstal” j^o. art. 44 W. v. S. Het Hof veroordeelt wegens „het als militair zijnen kameraad in de chambree bestelen”, omdat de beklagde als kamerwacht op de chambree dienst deed, waar de bestolene zijn gewoon verblijf had en waar dan ook diens kastje aanwezig was, zoodat beklagde in den zin der wet was aan te merken als de kameraad van den bestolene.

(1) Zie Koolemans Beijnen 1898, blz. 289.

(2) Te vinden in M. R. T. III, 382.

Red.

Red.

Van toepassing van art. 44 W. v. S. kan echter nu geen sprake zijn, omdat dit artikel slechts van toepassing is op zoodanige strafbare feiten als ook door anderen dan ambtenaren kunnen worden begaan, wat in het onderhavige geval niet mogelijk is. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 17den Februari 1914 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 30sten Januari 1914 gewezen in de zaak tegen T. oud 20 jaar, geboren te Susteren, miliciensoldaat bij het 11de Regiment Infanterie, thans gedetineerd te Utrecht, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 10, 11, 27, 44, 55, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht en 171 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht is schuldig verklaard aan:

„diefstal gepleegd door een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, bij het begaan van welk strafbaar feit de dader een „bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden” en deswege veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 8sten Januari 1914 af in mindering zal worden gebracht, met bevel, dat het in beslag genomen horloge met aanhangende ketting die als stukken van overtuiging gediend hebben aan den getuige Vl., aan wien zij wederrechtelijk zijn onttrokken, zullen worden teruggegeven na verloop van acht dagen nadat het vonnis na approbatie zal zijn ugesproken;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 27sten Februari 1914 verkregen hebbende 's Hof mandament van appel, ten dage in rechten beekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat de qualificatie, de strafsoort en den duur der vrijheidsstraf betreft en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove met weglating der aangehaalde artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 310 van het Wetboek van Strafrecht en 171 der Rechtspleging bij de Landmacht en aanhaling der artikelen 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 91 van genoemd strafwetboek, zal worden schuldig verklaard aan:

„als militair zijnen kameraad in de chambree bestelen, bij het begaan van welk strafbaar feit hij als ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, een bijzonderen ambtsplicht — van kamerwacht — heeft „geschonden” en deswege veroordeeld tot vijf maanden militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden T. gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

(1) Verg. hiervóór blz. 394.

HET HOF.

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hof's dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op hetgeen de gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof, en op hetgeen de getuigen V. en P. ter terechtzitting van het Hof hebben verklaard; Gezien de processtukken;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, heeft terechtstaan ter zake dat hij op 13 December 1913 te Nijmegen op kamer No. 70 van de Infanteriekazerne aan de Geldersche laan, tijdens hij op die kamer de functie uitoefende van kamerwacht, den milicien-soldaat P. H. VI. heeft bestolen door uit diens aldaar aanwezig kastje weg te nemen een aan dien kameraad toebehoorend zilveren horloge met ketting, met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij zijn op 30 Januari 1914 gewezen vonnis, den gedaagde heeft schuldig verklaard aan het feit boven omschreven en gequalificeerd en hem heeft veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 8ste Januari 1914 af in mindering zal worden gebracht en met bevel, dat het in beslag genomen horloge met aanhangende ketting, die als stukken van overtuiging gediend hebben, aan den getuige VI., aan wien zij wederrechtelijk zijn onttrokken, zullen worden teruggegeven na verloop van acht dagen nadat dit vonnis, na approbatie, zal zijn geprononceerd;

Overwegende dat in dit vonnis, in strijd met de bepaling van artikel 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht, geene beslissing voorkomt over het bewezene of niet bewezene der feiten en over derzelfver qualificatie, zoodat het vonnis niet in stand zal kunnen blijven;

Overwegende dat de gedaagde, ter terechtzitting van het Hof, heeft verklaard: Op 13 December 1913 was ik kamerwacht op kamer No. 70 in de kazerne No. 2 aan de Geldersche laan te Nijmegen. Ik was daar kamerwacht, omdat ik behoorde tot de depotcompagnie en daarom belast met het toezicht op die kamer. Dien dag is de soldaat VI. op die kamer gekomen en heeft hij het kastje van den soldaat VI., dat met een hangslot gesloten was, geopend door middel van een sleutel. Ik wist dat het 't kastje van den soldaat VI. was, daar zijn naamkaartje daarop hing. Toen het kastje door den soldaat V. geopend was; zag ik er een horloge met ketting in hangen. Ik heb het mij thans vertoonde horloge met ketting uit dat kastje weggenomen, omdat het niet gesloten was. Daarop heb ik dat horloge met ketting meegenomen naar de kazerne aan den Groesbeekscheweg, waar ik gelegerd ben en heb ik het geborgen in mijn kist, die ik gesloten heb;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door de getuigen:

1o. A. W. J. E. V.: op 13 December 1913 was ik als hospitaal-soldaat werkzaam in de kazerne No. 2 aan de Geldersche laan te Nijmegen. Op verzoek van den soldaat VI., die in de ziekenkamer verpleegd werd, ben ik naar zijn kastje op kamer No. 70, n.l. een gewone soldatenkamer, waar de soldaten slapen, gegaan om daaruit een spoorboekje te halen. Ik heb

het kastje geopend door den sleutel in het hangslot, waarmede dat kastje gesloten was, te steken. Toen ik het kastje geopend had, zag ik er ook een horloge met ketting inhangen, een dergelijk horloge met ketting als mij thans vertoond wordt. Beklaagde stond naast mij, toen ik het kastje geopend heb. Ik weet zeker, dat ik het kastje weer goed gesloten heb met het hangslot en het sleuteltje teruggegeven heb aan Vl.;

2o. K. P.: Omstreeks in het midden van December 1913 heb ik aan bekl. gevraagd of hij in het bezit van een horloge was, waarop hij antwoordde: „ja, majoor” en mij het horloge liet zien. Dit was niet het mij thans vertoonde horloge met ketting. Verder heb ik hem gevraagd of hij gezien had dat de soldaat V. het kastje van Vl. geopend had en er in dat kastje een horloge hing. Daarop heeft hij mij gezegd, dat hij gezien had, dat het kastje geopend was, maar daarin geen horloge heeft zien hangen. Daarop heb ik met den sergeant-majoor v. d. L. de kist van beklagde door hem zelf laten uitpakken en kwam uit een sigarenkistje het mij thans vertoonde horloge, waarin aan de binnenzijde van de kast de naam Vl. gegraveerd is, met den mij thans vertoonden ketting te voorschijn. Ik heb hem toen gevraagd, hoe hij aan dat horloge kwam, waarop hij zeide, dat hij het van een ander milicien gekocht had. Beklaagde heeft eerst het sigarenkistje uit zijn kist, die gesloten was, gehaald en gooide onmiddellijk een ander voorwerp op dat sigarenkistje. Daarna is door den sergeant-majoor v. d. L. het sigarenkistje geopend en kwam daaruit het mij thans vertoonde horloge met ketting te voorschijn;

Overwegende dat de getuige P. H. Vl., blijkens het daarvan opgemaakt proces-verbaal, onder eede aan den Officier-Commissaris in het garnizoen Breda, optredende in de zaak van den gedaagde, heeft verklaard:

„Ik ben in de ziekenzaal gekomen 11 December 1913 en daaruit ontslagen „14 December 1913; den 13den December 1913 verzocht ik den hospitaal-„soldaat V. om met mijne sleutels een spoorboekje uit mijne kast te halen; „daarbij vertelde ik hem, dat hij voorzichtig moest zijn, aangezien mijn „horloge zich in het kastje bevond. Toen ik Zondag 14 December 1913 „zelf in mijn kastje kwam, was het horloge verdwenen;”

Overwegende dat laatstgenoemde getuige, blijkens het daarvan opgemaakt proces-verbaal, ter terechtzitting van den Krijgsraad heeft verklaard, dat hij het hem ter terechtzitting vertoonde horloge — de plaat omringd met een gekartelde rand en versierd met een krans van bloemetjes met aan den binnenkant van het deksel gegraveerd „Vl. . .” — met aanhangenden ketting herkende als zijn eigendom, hetwelk hij in zijn kastje op kamer No. 70 van de Infanterie kazerne No. 2 aan de Geldersche laan te Nijmegen had opgeborgen.

Overwegende dat aan het Hof door persoonlijke bezichtiging is gebleken dat het ter terechtzitting aanwezige horloge is van zilver; dat de plaat is omringd met een gekartelden rand en versierd met een krans van bloempjes; dat aan den binnenkant van het deksel is gegraveerd: „Vl. . .” en dat bij het horloge een ketting aanwezig is;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de persoonlijke bezichtiging bij den rechter gedaan en uit den boven weergegeven inhoud van: de eigen erkenntnissen door den beklagde ter terechtzitting gedaan en de verklaringen van de getuigen V., P. en Vl, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen den gedaagde aan den voet van het hem op 19 Januari 1914 beteekend schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd;

Overwegende dat wel de gedaagde heeft ontkend, dat hij het horloge met ketting heeft weggenomen met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, ter terechtzitting van het Hof daaromtrent verklarend, dat het kastje van VI. niet gesloten was en hij als kamerwacht vreesde dat hij van diefstal beschuldigd zoude worden, wanneer het horloge verdwenen was, maar deze verklaringen onaannemelijk zijn met het oog op de houding die gedaagde tegenover den getuige P. heeft aangenomen en op de antwoorden, die hij op de vragen van dien getuige heeft gegeven, een en ander blijkend uit den boven weergegeven inhoud van de verklaring van dien getuige;

Overwegende dat de ten laste van den gedaagde bewezen verklaarde feiten moeten worden gequalificeerd als: „het als militair zijnen kameraad in de chambree bestelen;”

Overwegende dat toch gedaagde, die op den bewusten dag dienst deed als kamerwacht op de chambree, waar de bestolene zijn gewoon verblijf had en waar dan ook diens kastje aanwezig was in den zin der Wet is aan te merken als de kameraad van den bestolene;

Overwegende dat, schoon bewezen is, dat de wegneming van het horloge met ketting heeft plaats gevonden tijdens gedaagde op de kamer, waar de wegneming plaats vond, de functie uitoefende van kamerwacht, toch van toepassing op dit geval van de verzwarende omstandigheid, bedoeld in artikel 44 van het Wetboek van Strafrecht, geen sprake zal kunnen zijn;

Overwegende dat toch het voorschrift van dit artikel beoogt: den ambtenaar, die, door het begaan van het strafbaar feit, zijn ambt misbruikte, strenger te kunnen straffen dan den niet-ambtenaar; dat daaruit dus moet voortvloeien, dat het voorschrift slechts van toepassing kan zijn op zoodanige strafbare feiten als ook door anderen dan ambtenaren kunnen worden begaan; dat echter aan het bestelen van zijnen kameraad in het slaapkwartier, in de chambree of in de stallingen enkel een militair — ingevolge de bepaling van artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht als ambtenaar te beschouwen — en geen ander zich schuldig kan maken;

Overwegende dat de omstandigheid, dat gedaagde destijds de functie van kamerwacht uitoefende, terwijl, blijkens artikel 52 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie, de kamerwacht o. a. behoort toe te zien, dat er in de soldatenkamer, waarvoor hij is aangewezen, niets beschadigd of ontvreemd wordt, aanleiding geeft om gedaagde een zwaardere straf op te leggen dan hem zou behooren te treffen in het geval, dat die functie hem destijds niet opgedragen ware geweest.

Gezien de artikelen 74 der Militiewet, 4 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, in deze zaak op 30 Januari 1914 gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den gedaagde, aan den voet van het hem op 19 Januari 1914 betekend schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert de feiten, ten laste van den gedaagde bewezen verklaard, als: het als militair zijnen kameraad in de chambree bestelen;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze Sententie voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf van acht Januari 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Beveelt, dat het in beslag genomen horloge met ketting, die als stukken van overtuiging gediend hebben, aan den getuige VL., aan wien zij wederrechtelijk zijn onttrokken, zullen worden teruggegeven dadelijk nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken;

Ontzegt allen anderen eisch.

De advocaat-fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat vertooners inziens die qualificatie onjuist — de opgelegde straf verkeerd — en daarenboven ook te licht is;

dat op de bewezen strafbare feiten artikel 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande toepasselijk is;

dat immers beklagde, al woonde hij in eene andere kazerne, met het lokaal, in hetwelk hij den diefstal pleegde, ter zake van dienst, te maken, en daarin met den bestolene gemeenschappelijk te verblijven had;

dat schending van een bijzondere ambtsplicht als hier heeft plaats gehad eene zeer ernstige bestraffing verdient;

dat, in stede van tegen ontvreemding te waken, beklagde zelf de ontvreemding heeft begaan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 April 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ.,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. B. R. WESSELING te 's Hertogenbosch.

Dienstweigering. Beklaagde had geweigerd om te voldoen aan de order van den sergeant van de week om eten te halen.

Het H. M. G. acht i. c. verzachtende omstandigheden aanwezig en legt, met toepassing van artt. 53 en 54 C. W. L. in plaats van militaire gevangenisstraf, militaire detentie op.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

B., oud 20 jaar, geboren te Gorinchem, milicien-soldaat bij het 17de

Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 6en Maart 1914, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk na „laten een order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen „en na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats „welke dadelijk belegerd of berend is”, en deswege veroordeeld tot een maand militaire gevangenisstraf, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 6en Maart 1914 af in mindering zal worden gebracht;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden en middelen nader bij pleidooi te ontwikkelen, dat het den Hove moge behagen den impetrant vrij te spreken, subsidiair oplegging van een mindere straf conform artikel 54 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, nog meer subsidiair: tot vermindering van straf

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 20sten Maart 1914 geautoriseerd om dit appèl voor den auditeur-militair in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de beklaagde, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de appellant voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, heeft terechtgestaan, ter zake: dat hij op 5 Februari 1914 des voormiddags te ongeveer half acht uur in de kazerne St. Jacob te 's Hertogenbosch, toen de sergeant van de week Th. hem gelastte eten te gaan halen, uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten die order, hem door dien meerdere in rang gegeven, te gehoorzamen en na te komen, zeggende ongeveer: „ik doe het niet”;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 6 Maart 1914 gewezen vonnis de den appellant te laste gelegde feiten, zoomede diens schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; die feiten heeft gequalificeerd als: „het door een

minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is" en den appellant te dier zake heeft veroordeeld tot een maand militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 6den Maart 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat de appellant bij zijn verhoor voor het Hof is blijven volharden bij zijne vroeger afgelegde verklaringen, zooals deze in het vonnis van den Krijgsraad zijn opgenomen;

Overwegende dat de Krijgsraad de te laste gelegde feiten en des appellants schuld daaraan terecht, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en die feiten heeft gequalificeerd als in het vonnis is aangegeven; dat de appellant mitsdien door een en ander niet is bezwaard;

Overwegende dat echter het Hof zich niet kan vereenigen met de straf bij het vonnis den appellant opgelegd;

„Overwegende dat in de artikelen 53 en 54 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande den militairen rechter de bevoegdheid toegekend wordt om de soorten van straf, op elke misdaad gesteld, voor zooverre wettige redenen van versooning of verontschuldiging zulks in goede justitie klaarblijkelijk vereischen, te verlichten met dien verstande, dat in plaats van de gestelde straf zoodanige mindere wordt gekozen als met den aard der gepleegde misdaad meest overeenkomt en tevens van de soort bij de Wet bepaald, het minste afwijkt;

Overwegende dat het Hof grond vindt, van deze bevoegdheid in dit geval gebruik te maken nu ter terechtzitting door den appellant en diens rechtsgeleerden raadsman aannemelijk is gemaakt, dat op kamer 27 van de Jacobskazerne te 's-Hertogenbosch destijds de manschappen niet van te voren door eenigen meerdere waren aangewezen om het eten te halen, en daaromtrent ook geene regeling van hoogerhand bestond, maar de manschappen bij onderlinge afspraak om beurten zich kweten van deze taak, terwijl de appellant den 4den Februari, toen het zijn beurt was, het eten had gehaald;

Overwegende dat deze omstandigheid, dat het op 5 Februari zijne beurt om eten te halen niet was, den appellant zeker geen recht gaf om tegenover den sergeant van de week te handelen, zooals hij gedaan heeft, maar wel begrijpelijk maakt, dat hij tot die handelwijze is gekomen vooral nadat hij geprikkeld was door de inmenging van de andere manschappen op de kamer in het geval;

Overwegende dat hier militaire detentie is zoodanige mindere strafsoort als in artikel 54 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande bedoeld;

Gezien, behalve de wetsartikelen, in het vonnis van den Krijgsraad genoemd, de artikelen 53 en 54 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 209 (1) van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, op 6 Maart 1914 ten laste

(1) Wat de bedoeling is van de aanhaling van dit artikel is ons niet duidelijk. De wet eischt het zeker niet. Red.

van den appellant gewezen voor zooverre de den appellant daarbij opgelegde straf betreft;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Veroordeelt den appellant ter zake als in het vonnis vermeld tot militaire detentie van tien dagen;

Bepaalt dat de tijd, door den appellant vóór de tenuitvoerlegging van deze Sententie voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire detentie van zes Maart 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Mei 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENITÉ,
J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSSSELT.

Aan beklagde was ten laste gelegd: „dat hij te 's Gravenhage op den 5den Februari 1914 des namiddags te 5½ uur als bestuurder van een rijwiel daarop gezeten, daarmede heeft bereiden het openbare voetpad langs den Ouden Scheveningschen weg”;

Blijkens de Algemeene Politieverordening van 's Gravenhage, art. 77g, letters c en d, loopen langs den Ouden Scheveningschen straatweg twee paden, het ééne in die Verordening genoemd „het hooge pad” en het andere „het lage voetpad”, welke beide paden zijn openbare voetpaden, terwijl voor elk van beide bestaat een verbod van berijden met rijwielen.

Order deze omstandigheden is in de telastlegging niet aangegeven waar ter plaatse het feit zoude zijn begaan, hetgeen bij art. 114 R. L. op straffe van nietigheid is voorgeschreven. Waar dus de telastlegging nietig is, is ter zake van het ten laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig. Vrijspraak. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 21sten April 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, den 17den Maart 1914 gewezen in de zaak tegen G., oud 37 jaren, geboren te Egcles in Engeland, eerste luitenant-adjutant bij den Staf van het Regiment Jagers, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 77g

(1) Verg. naar aanleiding van deze Sententie de ingezonden bijdrage in W. v. h. R. No. 96317.

sub *d* en 771 der Algemeene Politieverordening van 's-Gravenhage, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het na zonsondergang met een rijwiel „berijden van het lage voetpad langs den Ouden Scheveningschen weg „binnen de gemeente 's-Gravenhage”, en deswege veroordeeld tot eene geldboete van een gulden, onder bepaling dat, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door een hechtenis van één dag;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 1sten Mei 1914 verkregen hebbende 's-Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteevend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, zal worden vrijgesproken, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden G., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgestaan ter zake dat hij te 's-Gravenhage op den 5den Februari 1914 des namiddags te 5½ uur, als bestuurder van een rijwiel daarop gezeten, daarmede heeft bereiden het openbaar voetpad langs den Ouden Scheveningschen weg;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 17 Maart 1914 gewezen vonnis het feit, den gedaagde te laste gelegd en zijne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; dat feit heeft gequalificeerd als: „het na zonsondergang met een rijwiel berijden van het lage voetpad langs den Ouden „Scheveningschen straatweg binnen de gemeente 's-Gravenhage”, en te dier zake den gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van één gulden onder bepaling dat, bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zij zal worden vervangen door een hechtenis van één dag;

Overwegende dat blijkens de Algemeene Politieverordening voor 's-Gravenhage — artikel 77*g* letters *c* en *d* — langs den Ouden Scheveningschen Straatweg — zijnde deze straatweg in de telastelegging, waarin van den Ouden Scheveningschen weg wordt gesproken, blijkbaar bedoeld — loopen twee paden, het eene in die verordening genoemd „het hooge pad” en het andere „het lage voetpad”, terwijl het van algemeene bekendheid en dan ook aan het Hof uit eigen wetenschap bekend is, dat beide paden zijn openbare voetpaden;

Overwegende dat, blijkens de bepalingen van genoemd artikel 77*g* aanhef en letters *c* en *d*, voor elk van beide paden bestaat een verbod van berijden met rijwielen;

Overwegende dat onder deze omstandigheden in de telastelegging, waarin enkel van „het openbare voetpad langs den Ouden Scheveningschen weg”

wordt gesproken, niet is aangegeven waar ter plaatse het feit zoude zijn begaan, hetgeen echter in artikel 114 — 2de lid — van de Rechtspleging bij de Landmacht op straffe van nietigheid is voorgeschreven;

Overwegende dat dit wel hieruit blijkt, dat het feit, zooals het is te laste gelegd, niet met juistheid is te qualificeeren, omdat het kan vallen onder elke van de beide bovenbedoelde verbodsbepalingen en het willekeur is om, zooals in het vonnis van den Krijgsraad is geschied, het te rangschikken onder de eene verbodsbepaling en niet onder de andere;

Overwegende dat, waar dus de telastlegging nietig is, ter zake van het te last gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is en de gedaagde zal moeten worden vrijgesproken (1) terwijl het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad niet in stand zal kunnen blijven;

Gezien de artikelen 114 en 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, op 17 Maart 1914 in deze zaak gewezen;

Verklaart dat ter zake van het te last gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is en spreekt den gedaagde vrij; (2)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Mei 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSENS S. F. NOLST TRENITÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadman: Mr. M. H. DE BOER.

Beklaagde heeft door op korten afstand met een pistool te schieten aan een ander eene lichte verwonding aan den rechterpols toegebracht. De krijgsraad veroordeelt wegens mishandeling, het H. M. G. wegens straatschenderij.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij

(1) In de gewone strafrechtspleging zou in een dergelijk geval de dagvaarding zijn nietig verklaard en zou eene nieuwe vervolging mogelijk zijn. In de militaire rechtspleging schijnt dit, waar eene *vrijspraak* moet volgen, niet geoorloofd. Ofschoon men, materieel gesproken, moeilijk kan zeggen dat over het tenlaste gelegde *feit* onherroepelijk is beslist. Dit is ongetwijfeld eene leemte: heden geldt het eene weinig beteekenerde rijwielovertreding, maar morgen een hoogst ernstig misdrijf.

(2) Bij Sententie van dezelfde dagteekening als de hierboven opgenomen werd nog in eene andere zaak eene volkomen gelijke beslissing gegeven. Red.

Resolutie van den 7den April 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 6den Maart 1914 gewezen in de zaak tegen O., oud 20 jaar, geboren te Apeldoorn, milicien kanonnier bij het Korps Pantserfort-Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 10 en 300 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad Nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad Nr. 64) en 74 der Militiewet is schuldig verklaard aan mishandeling en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van veertien dagen;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 28sten April 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden O., gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den gedaagde, met tenietdoening van het beroepen vonnis, vrij te spreken;

HET HOF,

Gelet op hetgeen door gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof is in het midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtstaan ter zake: dat hij op 24 Januari 1914 des avonds omstreeks 8 uur in de Spoorstraat te Dieren, gemeente Rheden, opzettelijk V. H. van L. heeft mishandeld, door op korten afstand met een pistool geladen met een hagelpatroon op haar te schieten en haar een lichte verwonding aan den rechterpols toe te brengen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 6 Maart 1914 gewezen vonnis deze, gedaagde te laste gelegde feiten, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, die feiten heeft gequalificeerd als „mishandeling” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van veertien dagen;

Overwegende dat het aan gedaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van onderofficieren en minderen van het Korps Pantserfort-Artillerie inhoudt, dat beklagde den 4den Maart 1913 is ingelijfd als loteling der lichting van 1913;

Overwegende dat het aan gedaagde vertoonde en voorgehouden extract-krijgswettenblad inhoudt, dat op 4 Maart 1913 aan den recruit O., de krijgsartikelen zijn voorgelezen, waaruit volgt, dat aan gedaagde bij zijne inlijving is bekend gemaakt, dat hij onder militaire tucht staat;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door gedaagde: op den 24sten Januari 1914 was ik te Dieren in het huis van

G., liggende aan de Spoorstraat aan het bruiloft vieren. De Spoorstraat is een weg, die door iedereen gebruikt wordt. Een oogenblik ben ik weg-geweest uit dat huis en met twee vrouwen daar weer teruggekomen. Dien avond had ik een flobertpistooltje in mijn zak, dat ik van mijn neef ont-vangen had. Tevens had mijn neef mij er nog tien kogeltjes bij gegeven. Een dergelijk kogeltje, als mij thans vertoond wordt, zat in een koperen hulsje, welke ik, met het kogeltje er in, in het flobertpistooltje heb gedaan, toen ik van het huis teruggekomen was, waar ik eenige kinderen naar bed gebracht heb. Ik heb dat pistooltje geladen, omdat de menschen bij het huis van G. lastig waren en ik hen schrik wilde aanjagen door met het pistooltje te schieten. Toen ik het poortje naast het huis van G. binnen gegaan was, zag ik dat er nog eenige menschen op den weg stonden vóór dat huis. Ik stond ongeveer op een afstand van die menschen af als de afstand bedraagt van de plaats af waar ik nu sta (Rechtzaal van het Hof) tot aan den muur aan mijn linkerzijde (ongeveer 5 M.), toen ik het pistooltje afschoot. Ik heb vanuit het poortje geschoten in de richting van die men-schen om hen schrik aan te jagen. Nooit heb ik de bedoeling gehad om op het meisje van L. te schieten; dat meisje ken ik niet. Duidelijk kon ik zien, dat er menschen voor het huis van G. stonden, daar er een lantaarn brandde. Ik was dien avond eenigszins onder den invloed van den gebruikten sterken drank. Te voren had een der vrouwen getracht mij het pistooltje af te nemen, omdat ze dachten, dat ik er gevaar mee kon doen. Evenwel hebben zij mij dat pistooltje niet kunnen afnemen;

Overwegende dat de navolgende getuigen, onder eede gehoord, hebben verklaard als volgt:

10. V. H. van L. oud 17 jaar, zonder beroep, wonende te Dieren: op Zaterdag 24 Januari 1914 des namiddags ongeveer half negen uur stond ik voor de woning van G., Spoorstraat, te Dieren, waar een bruiloftspartijtje gevierd werd. Er waren verscheidene menschen voor die woning. Ik zag van de zijde van het spoor door de Spoorstraat in de richting van G. een soldaat met een paar vrouwen aankomen. De soldaat hoorde ik zeggen terwijl hij mij passeerde: „ik zal ze wel krijgen”. De vrouwen gingen voor en de soldaat ging het laatst het poortje binnen. Ik zag dat hij zich om-draaide, om den hoek van het poortje keek, te gelijk zag ik een vuurstraal gevolgd door een schot en merkte ik dat ik aan den pols van mijn rechterhand gewond was. Ik had de rechterhand in den zak van mijn mantel. Toen ik na het schot den mantel ter hoogte van de pijnlijke plek los maakte viel er iets op mijn voet. Met lucifers hebben wij toen gekeken welk voorwerp dat was, en bleek het te zijn een kogeltje, dat mij in rechte getoond wordt. Toen de gedaagde schoot stond ik niet recht voor het poortje maar schuin en een brandende lantaarn stond achter het publiek. Ik herken den mij thans vertoonden gedaagde als dengene, die schoot; hij stond toen een pas of vijf zes van mij af;

20. C. J. H., oud 23 jaar, schoenmaker, wonende te Dieren: Op Zaterdag den 24n Januari 1914 ongeveer half negen uur namiddag stond ik te luisteren naar een bruiloftspartijtje, dat plaats had in de woning van G., Spoorstraat te Dieren. Ik zag toen een soldaat in gezelschap van een paar vrouwen komen van de zijde van het spoor door de Spoorstraat in de richting van de woning van G. Toen de soldaat ter hoogte van mij was gekomen, zag ik dat hij het zijpoortje inging van de woning van G. met de beide vrouwen. Ik zag toen hem alleen staan in de ingang van het poortje, daarna zag ik het poortje dichtgaan; wie dat deed weet ik niet en zag ik alleen een hand waaruit een vuurstraal kwam gevolgd

door een schot. Daarop ging de deur dicht. Ik heb daarna bij mejuffrouw V. H. van L., die ook voor de woning in de Spoorstraat stond te kijken, een bloeding waargenomen aan den pols van haar rechterhand. Het vel was er af. De bloeding was niet erg.

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit den boven weergegeven inhoud van de eigen erkentnissen door gedaagde ter terechtzitting gedaan en de verklaringen der getuigen wettig en overtuigend is bewezen met gedaagdes schuld daaraan, dat gedaagde op 24 Januari 1914 des avonds omstreeks 8 uur in de Spoorstraat te Dieren, gemeente Rheden, door op korten afstand met een pistool te schieten, aan V. H. v. L. eene lichte verwonding aan den rechterpols heeft toegebracht;

Overwegende dat dit bewezen feit oplevert het aan den openbaren weg tegen personen plegen van eenige baldadigheid, waardoor gevaar kan worden teweeggebracht en behoort te worden gequalificeerd als straat-schenderij, strafbaar gesteld bij artikel 424 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen gedaagde meer of anders is te laste gelegd dan boven is bewezen verklaard en hij mitsdien daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat het vonnis van den Krijgsraad, waarbij de feiten, gedaagde te laste gelegd, in hun geheel wettig en overtuigend bewezen zijn verklaard, niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 74 van de Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 23 en 424 van het Wetboek van Strafrecht en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, op 6 Maart 1914 ten laste van gedaagde gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met des gedaagden schuld daaraan, dat gedaagde op 24 Januari 1914 des avonds omstreeks 8 uur in de Spoorstraat te Dieren, gemeente Rheden, door op korten afstand met een pistool te schieten, aan V. H. v. L. een lichte verwonding aan den rechterpols heeft toegebracht;

Qualificeert dit ten laste van gedaagde bewezen verklaarde als: Straat-schenderij;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van vijftien gulden;

Bepaalt dat die geldboete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze Sententie kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde meer of anders is te laste gelegd dan boven is bewezen verklaard en spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Mei 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TREINITÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Art. 22 Motor- en Rijwielreglement stelt aansprakelijk voor het rijden zonder licht den bestuurder van een rijwiel en den eigenaar of houder die in strijd met de bepaling van art. 20 doet of laat rijden. Dit moet uit de telastlegging blijken en dat is niet het geval wanneer, zooals in casu, deze slechts inhoudt, dat beklaagde op zekeren tijd en plaats, gezeten op een rijwiel daarmede reed" enz.

Vrijspraak. Anders krijgsaand te 's Gravenhage. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshot
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambsthalve en als bij Resolutie van den 21sten April 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, den 10den Maart 1914 gewezen in de zaak tegen K. oud 19 jaar, geboren te Velsen, milicien-soldaat bij het 10de Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 13 van Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 74 der Militiewet, 1, 20, 22, 29d van het Motor- en Rijwielreglement, 1, 2 en 17 der Motor- en Rijwielwet, van het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (Staatsblad No. 295) en der artikelen 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „als bestuurder van „een rijwiel daarmede rijden over een weg tusschen een half uur na zons- „ondergang en een half uur voor zonsopgang, zonder dat het rijwiel voor- „zien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht „uitstraalde”,

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van één gulden onder bepaling, dat bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door een hechtenis van één dag;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 1sten Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den krijgsraad wat de qualificatie betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, zal worden schuldig verklaard „aan: met een rijwiel, tusschen een half uur na zonsondergang en een „half uur vóór zonsopgang rijden over een weg, zonder dat het rijwiel

(1) Verg. de ingezonden bijdrage in W. v. h. R. No. 96317.

„voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit „licht uitstraalde”; met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — zoozoo impetrant van mandament van appell en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemde K, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hof's dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Santpoort (gemeente Velsen) op den 24sten Januari 1914 des namiddags omstreeks 9 uur over den openbaren weg, den Rijkstraatweg, gezeten op een rijwiel daarmede reed, zonder dat het rijwiel was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat de krijgsraad bij op 10 Maart 1914 gewezen vonnis het aan gedaagde te last gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezene heeft gequalificeerd als: „als „bestuurder van een rijwiel, daarmede rijden over een weg tusschen een „half uur na zonsondergang en een half uur voor zonsopgang, zonderdat „het rijwiel voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van één gulden onder bepaling, dat bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door een hechtenis van één dag;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring bij het vonnis terecht is geschied; dat echter het aldus bewezen verklaarde feit is niet strafbaar en dus het vonnis van den krijgsraad voor zooverre de aan het bewezen feit gegeven qualificatie betreft en aan gedaagde straf is opgelegd, niet in stand kan blijven;

Overwegende toch dat bij artikel 20 van het Motor- en Rijwielreglement is bepaald, dat een rijwiel, waarmede tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang over een weg wordt gereden, voorzien moet zijn van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt, terwijl volgens artikel 22 van dit reglement voor overtreding van artikel 20 aansprakelijk zijn de bestuurder van een rijwiel en de eigenaar of houder, die in strijd met de bepaling van artikel 20 doet of laat rijden;

Overwegende dat dus uit eene telastlegging betreffende het in strijd handelen met artikel 20 voornoemd behoort te blijken, dat de beklagde was of de bestuurder of de eigenaar of houder van het rijwiel maar zulks niet blijkt uit de telastlegging in deze zaak, inhoudende enkel, dat beklagde op tijd en plaats als daar aangegeven over den daar genoemden openbaren weg, gezeten op een rijwiel daarmede reed, zonderdat het rijwiel was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat daarom het te laste gelegde en bewezen verklaarde niet valt onder de bepalingen van de artikelen 20, 22 en 29, in verband met artikel 1, van het Motor- en Rijwielreglement en aan het Hof ook geene andere strafbepaling van wet of wettelijke verordening bekend is, waaronder het wèl zoude vallen;

Gezien artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den krijgswaad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, in deze zaak op 10 Maart 1914 gewezen voor zooverre betreft de aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie en voor zooverre daarbij aan gedaagde straf is opgelegd;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart niet strafbaar het ten laste van gedaagde wettig en overtuigend bewezen verklaarde feit;

Spreekt gedaagde vrij;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 29 Mei 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENITÉ.

Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

De toegevoegde raadsman heeft als zoodanig aan het Hoog Militair Gerechtshof eene rekening voor salaris ingediend met verzoek die declaratie te begrooten, het bedrag onder de gerechtskosten te begrijpen en den Staat in die gerechtskosten te veroordeelen.

Het Hof verklaart den practizijn in deze vordering niet ontvankelijk.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee-en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 20sten Maart 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Zeekrijgswaad te Willemsoord den 25sten Februari 1914 gewezen in de zaak tegen K., oud 22 jaar, geboren te Rotterdam, matroos 3de klasse, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 190, 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is vrijgesproken van de beschuldiging:

1o. dat hij op een tijdstip in de maand Juli 1913, doch vóór den 14den dier maand, aan boord van Harer Majesteits kanonneerboot „Hefring'', vertoevende te of in de nabijheid van Willemsoord, uit een zich in het tusschendeke

van genoemden bodem bevindend, ongesloten kastje bij den matroos 1ste klasse L. en nog eenige andere matrozen in gebruik, heeft weggenomen een ten name van gemelden L. gesteld rijkspostspaarbankboekje No. 19864, kantoor den Helder, aangevende een te goed van negen gulden en vijftig cents, welk boekje dien L. of althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorde, en zulks met het oogmerk om zich gemeld spaarbankboekje wederrechtelijk toe te eigenen;

2o. dat hij op 13 Juli 1913, na op het hoofdpostkantoor te den Helder onder aanbidding van het onder 1o beschreven rijkspostspaarbankboekje de uitbetaling van een bedrag van negen gulden op dat boekje aan den in gemeld postkantoor dienstdoenden assistent der posterijen K. te hebben verzocht, aldaar:

a. opzettelijk valschelijk een hem naar aanleiding van dat verzoek door genoemden assistent overhandigde quitantie van het bij de rijkspostspaarbank gebruikelijke imprimé wegens rechtstreeksche terugbetaling, waarvan op zijn-beklaagdes-verzoek de invulling van het niet gedrukte gedeelte door meergemelden assistent had plaats gehad, luidende het stuk ingevuld aldus:

„De ondergeteekende L. erkent ontvangen te hebben uit de kas van het ^{post} kantoor te den Helder eene som van negen gulden . . . . cent „(f 9.—) als terugbetaling op het spaarbankboekje No. 19864 kantoor den Helder.

„den Helder, den 13—7—1913”, heeft ondertekend met den naam „L.”, met het oogmerk om dit tot bewijs van eenig feit bestemd geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken — immers met het doel om die opzettelijk valschelijk door hem ondertekende quitantie af te geven aan meergenoemden assistent, ten einde zich daarop door dezen een bedrag van negen gulden te doen uitbetalen — uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

b. opzettelijk heeft gebruik gemaakt van de onder a. beschreven, door hem, beklaagde, valschelijk met den naam van L. ondertekende quitantie, als ware dit geschrift echt en onvervalscht, door hetzelfde met het onder a beschreven oogmerk te overhandigen aan meergemelden assistent der posterijen K., uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

3o. dat hij ten tijde en ter plaatse als onder 2o aangegeven, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, door zich valschelijk bij den in gemeld postkantoor dienstdoenden assistent der posterijen K. voor te doen als inlegger op het rijkspostspaarbankboekje onder 1o beschreven — immers onder overlegging van dat boekje terugbetaling van negen gulden verzoekende — en door op de wijze als onder 2o beschreven de hem, beklaagde, door meergemelden assistent overhandigde quitantie van terugbetaling te onderteekenen met den naam van L. — alzoo door het aannemen van eene valsche hoedanigheid en van een valschen naam — meergemelden postambtenaar heeft bewogen tot de afgifte van een bedrag van negen gulden;

met last tot teruggave van de overtuigingsstukken, na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn geprononceerd en wel:

1o. de ten processe aanwezige quitantie wegens rechtstreeksche terugbetaling der Rijkspostspaarbank, gedateerd den Helder, den 13/7 1913 en geteekend L., aan den Directeur der Rijkspostspaarbank te Amsterdam;

2o. het ten processe aanwezige contributie-boek van den correspondent van den Bond voor minder Marine-personeel aan boord van Hare Majesteits „Hefring” aan den matroos 1e klasse L.;

3o. vijf brieven, één briefkaart en drie couverten, op den inventaris gemeld onder bijlagen Z. en gemerkt met blauw potlood 22a, b, c, d, e en f aan K., wonende te Rotterdam;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 31sten Maart 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad Nr. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad Nr. 64), 27, 56, tweede lid, 57, 225, 310 en 326 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan:

- 1o. diefstal,
  - 2o. valscheid in geschrift,
  - 3o. opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;
  - 4o. oplichting;
- en deswege veroordeeld tot negen maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak, van den 5den December 1913 tot den 18den Februari 1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre,

en

genoemden J. K., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove behage het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen, de door den praktizijn Mr. F. A. C. SCHRÖDER nader in te dienen declaratie te begrooten en den Staat te veroordeelen in de gerechtskosten daaronder te begrijpen de declaratie van genoemden praktizijn;

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gelet op hetgeen door gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof is in het midden gebracht en op de verklaring der gehoorde getuigen;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Zeekrijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake:

1o. dat hij op een tijdstip in de maand Juli 1913, doch vóór den 14den dier maand, aan boord van Harer Majesteits kanonneerboot „Hefring”, vertoevende te of in de nabijheid van Willemsoord, uit een zich in het tusschendeks van genoemden bodem bevindend, ongesloten kastje bij den matroos 1ste klasse L. en nog eenige andere matrozen in gebruik, heeft weggenomen een ten name van gemelden L. gesteld Rijkspostspaarbankboekje No. 19864, kantoor den Helder, aangevende een te goed van negen gulden en vijftig cents, welk boekje dien L. of althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorde, en zulks met het oogmerk om zich gemeld spaarbankboekje wederrechtelijk toe te eigenen;

2o. dat hij op 13 Juli 1913, na op het hoofdpstkantoor te den Helder, onder aanbieding van het onder 1o beschreven rijkspostspaarbankboekje, de uitbetaling van een bedrag van negen gulden op dat boekje aan den in gemeld postkantoor dienstdoenden assistent der posterijen K. te hebben verzocht, aldaar:

a. opzettelijk valschelijk een hem naar aanleiding van dat verzoek door genoemden assistent overhandigde, ongeteekende quitantie van het bij de Rijkspostspaarbank gebruikelijke imprimé wegens rechtstreeksche terugbetaling, waarvan op zijn — beklaagdes — verzoek de invulling van het niet gedrukte gedeelte door meergemelden assistent had plaats gehad, luidende het stuk ingevuld aldus:

„De ondergeteekende L. erkent ontvangen te hebben uit de kas van „het ^{post} ~~post~~ kantoor te den Helder eene som van negen gulden . . . cent ^{hulp} ~~post~~ „(f 9.—) als terugbetaling op het spaarbankboekje No. 19864 kantoor den „Helder”.

„den Helder, den 13/7 1913”.

heeft onderteekend met den naam van „L.”, met het oogmerk om dit tot bewijs van eenig feit bestemd geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken — immers met het doel om die opzettelijk valschelijk door hem onderteekende quitantie af te geven aan meergenoemden assistent, ten einde zich daarop door dezen een bedrag van negen gulden te doen uitbetalen — uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

b. opzettelijk heeft gebruik gemaakt van de onder a beschreven, door hem, beklaagde, valschelijk met den naam van L. onderteekende quitantie als ware dit geschrift echt en onvervalscht, door hetzelfde met het onder a beschreven oogmerk te overhandigen aan den meergemelden assistent der posterijen K., uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

3o. dat hij ten tijde en ter plaatse als onder 2o. aangegeven met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, door zich valschelijk bij den in gemeld postkantoor dienstdoenden assistent der posterijen K. voor te doen als inlegger op het Rijkspostspaarbankboekje onder 1o. beschreven — immers onder overlegging van dat boekje terugbetaling van negen gulden verzoekende — en door op de wijze als onder 2o. beschreven de hem, beklaagde, door meergemelden assistent overhandigde quitantie van terugbetaling te onderteekenen met den naam van L. — alzoo door het aannemen van eene valsche hoedanigheid en van een valschen naam — meergemelden postambtenaar heeft bewogen tot de afgifte van een bedrag van negen gulden;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 25 Februari 1914 gewezen vonnis de feiten aan gedaagde te laste gelegd niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en gedaagde daarvan heeft vrijgesproken met last tot teruggave van de overtuigingsstukken na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn geprononceerd en wel:

1o. de ten processe aanwezige quitantie wegens rechtstreeksche terugbetaling der rijkspostspaarbank, gedateerd den Helder, den 13/7 1913 en geteekend L., aan den Directeur der rijkspostspaarbank te Amsterdam;

2o. het ten processe aanwezige contributie-boek van den correspondent van den Bond voor minder Marine-personeel aan boord van Hare Majesteit's „Hefring” aan den matroos 1e klasse L.

3o. vijf brieven, een briefkaart en drie couverts, op den inventaris

gemeld onder bijlagen Z. en gemerkt met blauw potlood 22a, b, c, d, e en f aan K., wonende te Rotterdam;

Overwegende dat het Hof, ook na de hernieuwde behandeling van deze zaak in hooger beroep, niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat de te laste gelegde feiten door gedaagde zijn gepleegd; de vrijspraak van die feiten door den Krijgsraad dus te recht heeft plaats gevonden en het vonnis van den Krijgsraad, die vrijspraak inhoudende, behoort te worden bevestigd;

Overwegende dat de advocaat Mr. F. A. C. Schröder, bij beschikking van het Hof dd. 20 Maart 1914 als practizijn aan gedaagde toegevoegd en die de verdediging van gedaagde voor het Hof heeft gevoerd, bij het Hof heeft ingediend eene rekening van salaris in deze zaak en te dien aanzien heeft geconcludeerd, dat het Hof die declaratie zal begrooten en den Staat zal veroordeelen in de gerechtskosten, daaronder te begrijpen zijne bedoelde declaratie;

Overwegende dat deze practizijn is niet-ontvankelijk in deze vordering; dat immers noch in 's Hofs Provisioneele Instructie noch ergens elders is bepaald, dat in een rechtsgeding voor het Hof gevoerd, de Staat moet worden veroordeeld in de kosten, nadat die kosten door het Hof zijn begroot;

Overwegende dat wel artikel 126 van 's Hofs Provisioneele Instructie thans inhoudt, dat de kosten van alle rechtsgedingen voor het Hof komen ten laste van den Staat, maar deze bepaling voor het Hof geene enkele bemoeienis met de bepaling dier kosten met zich mede kan brengen;

Overwegende dat, indien de genoemde practizijn van oordeel is, dat deze bepaling aldus moet worden verstaan, dat in een geval als het hier geldt, de Staat zijn salaris — als deel uitmakende van de kosten van het rechtsgeding — heeft te betalen, hij zich daartoe tot den Staat, en mocht deze tot betaling weigerachtig blijken, tot den burgerlijken rechter zal hebben te wenden, zijnde het immers ingevolge artikel 2 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie deze rechter, die de kennisneming en beslissing heeft van alle geschillen over schuldvorderingen;

Overwegende dat het Hof met deze verwijzing naar den Staat en eventueel naar den burgerlijken rechter zoude kunnen volstaan maar het tegenover het uitgewerkt betoog van den genoemden practizijn nog het volgende wenschte te stellen:

dat in dat betoog aan de bepaling van genoemd artikel 126 de beteekenis wordt gehecht, dat daarin de kosten van het rechtsgeding ten laste van den Staat zijn gebracht, maar deze beteekenis is onjuist; dat immers deze bepaling, zooals de geschiedenis van hare totstandkoming leert, niet anders bedoelt dan wat in eenigszins andere bewoordingen wordt gezegd in de artikelen 220 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en 214 van het Wetboek van Strafvordering n.l.: dat de kosten van het rechtsgeding *blijven* voor rekening van den Staat, m.a.w.: dat alle kosten *door den Staat* bij de behandeling en ter zake van het rechtsgeding gemaakt, blijven te zijnen laste en niet meer, zooals vroeger, op den veroordeelde kunnen worden verhaald;

dat *deze* beteekenis van de bepaling ook hieruit blijkt, dat de Wet, voor zooverre zij kosten door den beklagde bij het rechtsgeding gemaakt, door den Staat wil hebben vergoed, dit uitdrukkelijk bepaalt, zooals in genoemde wets-artikelen in geval van vrijspraak met betrekking tot kosten van dagvaarding en schadeloosstelling van getuigen of deskundigen of tot het bijbrengen van stukken is geschied;

Overwegende dat zoodanige uitzonderingsbepaling voor de kosten zelfs door den vrijgesprokenen beklaagde aan salaris voor zijnen practizijn gemaakt, niet bestaat, terwijl uit de artikelen 122 en volgende van 's Hofs Provisioneele Instructie met duidelijkheid als 's Wetgevers bedoeling voortvloeit, dat het de cliënt is en niet de Staat, die aan den practizijn, wiens rechtsbijstand hij ingevolge de Wet heeft in te roepen, salaris zal hebben te betalen, tenzij dan dat die cliënt van zijn onvermogen doet blijken;

Overwegende dat hierin geene verandering wordt gebracht door de omstandigheid, dat hier de gedaagde niet zelf zijnen practizijn heeft gekozen maar het Hof hem eenen practizijn heeft toegevoegd; dat immers de bepaling van artikel 122 van 's Hofs Provisioneele Instructie, dat geen der practizijns zich aan de daar bedoelde toevoeging zal mogen onttrekken, geldt slechts voor de daar bedoelde gevallen en dus een practizijn, die zich niet onttrekt, van oordeel moet zijn geweest, hetzij dat een van die gevallen aanwezig was, hetzij dat dit niet het geval was maar hij desniettemin de opdracht behoorde te aanvaarden; dat hij en in het eene en in het andere geval voor salaris zich zal hebben te vervoegen tot zijnen cliënt;

Overwegende dat artikel 99 van 's Hofs Provisioneele Instructie, bepalend, dat de procureur, welke den Advocaat-Fisikaal in alle zaken bedient, een bepaald tractement van 600 gulden 's jaars zal genieten doch daarentegen niets aan den lande zal mogen declareeren, niet pleit tegen deze opvatting en vóór die, door den practizijn Mr. Schröder voorgestaan; dat immers de procureur, zooals uit dat artikel blijkt, den lande diensten zou hebben te bewijzen en daarvoor aan den Staat, zoo hij geen vast salaris geniet, zoude hebben kunnen declareeren, terwijl de praktizijn enkel den eischer of gedaagde in hooger beroep met zijne diensten ter zijde staat; dat dit nog duidelijker wordt wanneer men bedenkt, dat bij Besluit van den Souvereinen Vorst van 9 November 1814 N°. 5 aan den Advocaat-Fisikaal is toegestaan om, in plaats van den procureur, die hem bij genoemd artikel 99 ter adsistentie was toegestaan op een tractement van 600 gulden, zich te bedienen van de adsistentie van een commies of klerk op gelijke wedde, indien hij verkiezen mocht zelf zijne notulen en dingtalen ter rolle te houden;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis van den Krijgsraad en hierboven aangehaald, artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis door den Zeekrijgsraad te Willemsoord op 25 Februari 1914 gewezen echter met dien verstande, dat de teruggave van de overtuigingsstukken zal plaats vinden op de wijze, in het vonnis aangewezen, binnen acht dagen nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken;

Ontzegt allen anderen eisch;

Verklaart den practizijn Mr. F. A. C. Schröder niet ontvankelijk in zijne vordering tot begrooting van de door hem ingediende declaratie en veroordeeling van den Staat in de gerechtskosten, daaronder te begrijpen die declaratie.

Door den Verdediger werd als grond voor zijn conclusie aangevoerd: dat het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van den 25sten Februari 1914 zal behooren te worden bevestigd en wel:

- 1°. Omdat niet bewezen is Gedaagdes schuld aan de telastgelegde feiten en
- 2°. Omdat vaststaat, dat Gerequireerde ten tijde, dat de feiten sub 2,

3 en 4 genoemd hebben plaats gevonden niet ter plaatse alwaar die misdrijven zouden zijn gepleegd, aanwezig was;

dat bij Resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 20 Maart 1914 als praktizijn aan Gedaagde is toegevoegd de advocaat Mr. F. A. C. Schröder, die deze opdracht heeft aanvaard;

dat nu het Hof aan den praktizijn de opdracht heeft gegeven om beklaaigde in zijn zaak te dienen, de Staat aan dien praktizijn het hem competeerend honorarium zal behooren te vergoeden, tenzij uit eenig voorschrift mocht blijken, dat deze praktizijn verplicht is zijn rechtsbijstand kosteloos te verstrekken dan wel dat de kosten van dien rechtsbijstand komen ten laste van den beklaaigde zelf, wat niet het geval is;

dat als regel de praktizijn zijn bijstand verleent tegen vergoeding van salaris overeenkomstig het Koninklijk Besluit van den 29sten Januari 1822 N°. 28, blijkende dit uit de artikelen 122 en 123 der Provisioneele Instructie van het Hoog Militair Gerechtshof en de bepalingen van het Koninklijk Besluit van 29 Januari 1811 (1) S. n°. 2.

dat ingevolge de voorschriften van artikel 122 van gemelde instructie en artikel 2 van laatstgenoemd Koninklijk Besluit het Hof alleen dan een praktizijn kan toewijzen die gratis zijn bijstand zal verlenen indien het Hem bekleken is, dat een beklaaigde geen praktizijn *vrijwillig* heeft kunnen bekomen en die beklaaigde onvermogen is;

dat dit geval zich in casu niet voordoet, daar deze beklaaigde geen enkele poging gedaan heeft om een praktizijn vrijwillig te verkrijgen en hij evenmin een request tot het verkrijgen van gratis admisie heeft ingediend op de wijze zooals in 't oud Hollandsch Recht was voorgeschreven voor hen die zich op hun onvermogen wenschten te beroepen.

dat het Hof derhalve niet bevoegd is in dit geval een praktizijn toe te voegen, die verplicht is kosteloos zijn bijstand te verlenen en de Staat nu het Hof toch tot dien rechtsbijstand opdracht heeft gegeven, verplicht is het verschuldigd honorarium te voldoen, zooals hierboven reeds gezegd;

dat — ook al zou het Hof bevoegd zijn een praktizijn toe te voegen en al zou aan beklaaigde pro deo admisie verleend zijn — het verdiend salaris van den advocaat en procureur in ieder geval ten laste van den Staat komt, daar immers onder vigeur van het Oud Hollandsch Recht de succombeerende partij het verdiend salaris van den advocaat en procureur moest betalen ook al werd de winnende partij gratis bediend, en vermits nu door de jongste wijziging de kosten van het rechtsgeding ten laste van den Staat zijn gebracht, zoo rust thans op den Staat de plicht om het salaris van den advocaat en procureur te betalen;

dat daarenboven als regel de zaken der beschuldigten zullen worden waargenomen door praktizijns (art. 118 der Provisioneele Instructie) en deze regel is toegepast nu bij voormelde Resolutie aan gedaagde praktizijns zijn toegevoegd;

dat deze rechtsbijstand door artikel 118 der Provisioneele Instructie imperatief voorgeschreven een integreerend bestanddeel is der procedure en zonder praktizijns niet geprocedeerd kan worden;

dat de kosten verbonden aan dien verplichten rechtsbijstand, zonder welke de procedure is uitgesloten, derhalve kosten zijn die het rechtsgeding meebrengt en die ingevolge het gewijzigd artikel 126 der Provisioneele Instructie komen ten laste van den Staat;

dat het dan ook vaststaat, dat naar oud-Hollandsch recht onder kosten van het rechtsgeding begrepen zijn de salarissen der praktijzjns zoo voor als na de litis contestatie, zoodat ook op dien grond ingevolge art. 126 der Provisioneele Instructie de kosten komen ten laste van den Staat ;

dat een en ander bevestigd wordt door artikel 99 der Provisioneele Instructie, waarin wordt voorgeschreven, dat van de praktijzjns de procureur niets zal mogen declareeren aan den Lande (in de gevallen, waarin de Staat de kosten zou moeten dragen) vermits hij een bepaald tractement 's jaars geniet, zoodat daaruit volgt, dat de andere praktijzjn, die geen bepaald tractement geniet, wel aan den Lande mag declareeren ;

dat de Staat alzoo zal behooren te worden veroordeeld tot betaling van de door den praktijzjn conform de wettelijke voorschriften opgemaakte en door het Hof getaxeerde declaratie.

Concludeert dat het den Hove behage het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen, de door den praktijzjn Mr. F. A. C. SCHRÖDER nader in te dienen declaratie te begrooten en den Staat te veroordeelen in de gerechtskosten daaronder te begrijpen de declaratie van genoemden praktijzjn.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENITÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. J. HAMBURGER A.DZN.

Een soldaat, oud 17 jaren, wordt door den krijgsraad veroordeeld tot 6 maanden tuchtschool ter zake van: 1o. dienstweigering, en 2o. het met woorden en gebaren dreigen en het met woorden beleedigen van zijn meerdere in rang. Beklaagde komt van het vonnis in hooger beroep bij het H. M. G.

Het H. M. G. acht het beter op grond van beklagdes geestelijke en lichamelijke ontwikkeling recht te doen volgens de bepalingen geldende voor personen boven den leeftijd van 18 jaren; doet het vonnis te niet voor zooveel de daarbij opgelegde straf betreft; veroordeelt den beklagde ter zake van het sub 1o. genoemde feit tot 10 weken militaire gevangenisstraf, en verstaat dat ter zake van het sub 2o. genoemde feiten geen straf zal worden opgelegd. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

de V., oud 17 jaar, geboren te Princenhage, soldaat bij de koloniale reserve, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 27sten Maart 1914, met aanhaling der artikelen 95 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 der Wet van 14 November

(1) Verg. hiervóór blz. 390.

1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 9, 27bis en ter, 39septies, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht is schuldig verklaard aan :

1o. het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren een order van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is ;

2o. het als soldaat zijn meerderen in rang met woorden en gebaren dreigen en met woorden beledigen,

en deswege veroordeeld tot zes maanden tucht-school ;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eis cher, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen dat de appellant, wegens zijn los gedrag, niet zal worden veroordeeld, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's resolutie van den 10den April 1914 geautoriseerd om dit appèl voor den auditeur-militair in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eis cher à minima, door wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den krijgsraad, wat de samenstelling van het bewijs en den duur der plaatsing in eene tucht-school betreft, en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de eis cher en verweerder à minima, met aanhaling alsnog der artikelen 7 en 10 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191) zal worden veroordeeld tot plaatsing in eene tucht-school voor den tijd van één jaar, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis ;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afzien van pleidooi ;

Gelet op hetgeen door den appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht ;

Gezien de processtukken ;

Overwegende dat de appellant voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 27 Februari 1914 des namiddags te ongeveer half vier uur te Nijmegen in de Prins Hendrik-kazerne :

1o. toen de korporaal d. B., zijn groepscommandant, hem gelastte om 5 uur van dien dag met gepoetste schoenen voor zijn bed te staan, uitdrukkelijk heeft geweigerd die order hem door dien meerdere in rang gegeven te gehoorzamen, zeggende ongeveer „ik pak voorgeen mensch uit, dat verdom ik !”

2o. toen de sergeant K. hem gelastte naar boven te gaan, zich tot zijnen meerderen in rang den korporaal d. B. wendende, de rechtervuist dreigende heeft opgestoken en dezen heeft toegevoegd : „als je boven komt, sla ik je rot, „vuile aap !”

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 27 Maart 1914 gewezen vonnis de feiten den appellant te laste gelegd te recht op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd met diens schuld daaraan wettig en over-

tuigend bewezen heeft verklaard en die feiten met juistheid heeft gequalificeerd als „1o het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren een order van „dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, niet „in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd „of berend is; 2o het als soldaat zijn meerderen in rang met woorden en „gebaren dreigen en met woorden beleedigen”;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, ook na het daar gehouden verhoor van appellant, het Hof tot geene andere beschouwingen te dien opzichte dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende dat het Hof zich echter niet kan vereenigen met de aan beklagde opgelegde straf van plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van 6 maanden, vermits het beter is dat ten opzichte van appellant worde recht gedaan naar de bepalingen ten aanzien van personen boven den leeftijd van achttien jaren geldende op grond van diens geestelijke en lichamelijke ontwikkeling;

Overwegende dat dit deel van het vonnis derhalve verbetering behoeft;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, artikel 209 van de Rechtspleging bij de Landmacht juncto artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie, artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht, de artikelen 7 en 10 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191) gewijzigd bij de wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het derde militaire arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, op 27 Maart 1914 in deze zaak gewezen voor zoover beklagde te dier zake is veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van zes maanden;

Veroordeelt appellant ter zake van het sub 1o. te laste gelegde tot eene militaire gevangenisstraf van tien weken;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf sedert acht en twintig Februari 1914 geheel zal worden in mindering gebracht;

Verstaat, dat, op grond van de slotbepaling van artikel 39^{septies} van het Wetboek van Strafrecht, juncto artikel 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, en de artikelen 7 en 10 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), gewijzigd bij de wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), ter zake van het sub 2o te laste gelegde, aan appellant geen straf zal worden opgelegd;

Houdt het vonnis voor het overige in stand;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 9 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. C. DE WILDE Jr.

Beklaagde had een beurs met f 2.50, toebehoorende aan een korporaal, medebewoner der kazerne en door dezen verloren op de kamer in de kazerne waar de wegneming plaats vond, weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening.

De krijgsraad veroordeelde wegens „diefstal”; de Adv.-Fisk. eischt veroordeeling wegens „verduistering”; het Hof veroordeelt wegens: „het als militair zijnen kameraad in de chambree bestelen”.

Een korporaal die volgens de reglementen met de manschappen op de chambree woont, is in den zin van artikel 191 C. W. L. als een kameraad van een soldaat aan te merken. Het artikel eischt niet dat dader en bestolene dezelfde chambree bewonen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee-en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 1sten Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 30sten Januari 1914 gewezen in de zaak tegen L. oud 18 jaar, geboren te Zwolle, huzaar bij het 4de Regiment, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 23, 310 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191) en 9 der wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), is schuldig verklaard aan: „diefstal”.

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van twintig gulden onder bepaling dat de boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den tijd waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van twaalf dagen;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 1sten Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den krijgsraad wat de qualificatie en de opgelegde straf betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating der aangehaalde artikelen 23, 91 en 310 van het Wetboek van Strafrecht en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), doch aanhaling van artikel 321 van genoemd Wetboek, zal worden schuldig verklaard aan „verduistering”, en deswege veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, —

alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

genoemden L., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den krijgsraad.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtstaan ter zake dat hij te Deventer op 7 Januari 1914 op kamer n°. 69 in de Cavalerie-kazerne een beurs inhoudende f 2.50 toebehoorende aan den medebewoner der kazerne, den milicien-korporaal M., en door dezen op die kamer verloren, heeft weggenomen met het oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 30 Januari 1914 gewezen vonnis dit aan gedaagde te laste gelegde zoomede zijn schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als diefstal en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van twintig gulden met bepaling dat de boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den tijd, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van twaalf dagen;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring terecht is geschied; dat echter de qualificatie door den Krijgsraad aan het bewezen verklaarde gegeven is onjuist en in verband daarmede, de bij het vonnis aan gedaagde opgelegde straf is niet overeenkomstig de Wet:

Overwegende dat toch, waar is te laste gelegd en bewezen, dat de beurs, inhoudende twee gulden vijftig cent, die door gedaagde, met het oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen, is weggenomen, toebehoorde aan den medebewoner der kazerne, den milicien-korporaal M., en door dezen was verloren op de kamer in de kazerne, waar de wegneming plaats vond, daarmede is komen vast te staan, dat gedaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het als militair zijnen kameraad in de chambrée bestelen; dat immers een korporaal, die volgens de reglementen met de manschappen op de chambrée woont, in den zin van artikel 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande als een kameraad van een soldaat is aan te merken en het niet als een eisch van genoemd wetsartikel kan worden beschouwd, dat dader en de bestolene dezelfde chambrée bewonen;

Overwegende dat dus aan gedaagde zal moeten worden opgelegd de straf, bij artikel 191, zooals dit bij latere wetten is gewijzigd, bepaald, nl. militaire gevangenisstraf;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis van den Krijgsraad genoemd, de artikelen 1, 2 en 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 27 van het Wetboek van Strafrecht en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het tweede militaire

arrondissement, hoofdplaats Arnhem, op 30 Januari 1914 ten laste van gedaagde geweest, voor zooveel betreft de daarbij aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie en de daarbij aan gedaagde opgelegde straf;

Houdt dat vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert het bewezen verklaarde als:

het als militair zijnen kameraad in de chambrée bestelen;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van veertien dagen;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde sedert acht Januari 1914 voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ,
Mr. H. W. VAN SANDIJK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. M. H. DE BOER.

De krijgsraad te 's Gravenhage had veroordeeld wegens diefstal in de chambree. Het Hof acht het oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening niet bewezen. De krijgsraad heeft ten onrechte aangenomen dat de beklagde het hem ten laste gelegde heeft bekend, immers die in het vonnis vermelde „bekentenis” heeft zich niet uitgestrekt over het oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening.

Vrijspraak met verwijzing naar den commandeerenden officier. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 5den Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, den 7den April 1914 gewezen in de zaak tegen T., oud 22 jaar, geboren te Velsen, huzaar bij het 1ste depôt, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 27. en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„Het als militair zijnen kameraad in de chambrée bestelen” en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van veertien dagen, onder bepaling dat de tijd, sedert 25 Maart 1914 in voorloopige verzeerde be-

(1) Verg. de ingezonden bijdrage van Mr. Schepel in W. v. h. R. No. 9633³.

waring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, met last dat de beide lage schoenen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn geprononceerd, zullen worden teruggegeven aan den milicien-huzaar P. W. te Haarlem;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 15den Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat den duur der opgelegde militaire gevangenisstraf betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, zal worden veroordeeld tot twee maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs Sententie voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 25 Maart 1914 tot 8 April 1914 in mindering zal worden gebracht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, - alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

genoemden T., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove behage, met tenietdoening van het beroepen vonnis, gedaagde van den hem te last gelegden diefstal vrij te spreken;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde bij diens verhoor voor het Hof is in het midden gebracht en op de de verklaring door den getuige W. ter terechtzitting van het Hof afgelegd;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Haarlem in den aanvang van het jaar 1914 omstreeks de maanden Januari of Februari op chambrée Nr. 59 der Cavalerie-kazerne heeft weggenomen, met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, een paar lage schoenen, toebehoorende aan het Rijk en in bruikleen verstrekt aan zijn kameraad den milicien-huzaar W.;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 7 April 1914 gewezen vonnis het aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van beklaagdes bekentenis, bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaring der gehoorde getuigen; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: het als militair zijnen kameraad in de chanbrée bestelen, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van veertien dagen met bepaling, dat de tijd, na gedaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 25 Maart 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, en met last, dat de beide lage schoenen, die als stukken van overtuiging

hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn geprononceerd, zullen worden teruggegeven aan den milicien-huzaar P. W. te Haarlem;

Overwegende dat gedaagde ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard: „Toen ik mijne uitrusting moest laten overnemen, daar ik van milicien „vrijwilliger was geworden, bleek het paar lage schoenen, dat het Rijk mij „in bruikleen had verstrekt, niet aanwezig te zijn. Daarom heb ik een paar „lage schoenen weggenomen van het kastje van W. in de chambre Nr. 59 „in de kazerne te Haarlem en laten overnemen door den wachtmeester „W. om ze bij de inspectie voor den wachtmeester te kunnen toonen. Die „lage schoenen heb ik op mijn kastje gezet en vergeten om ze weer aan „W. terug te geven. Nooit heb ik de bedoeling gehad om mij die schoenen „toe te eigenen. Die lage schoenen stonden dan eens op het kastje van „W. en dan weer op het kastje van mij, daar ze dikwijls door verschillende „personen bij het voetballen gebruikt worden”;

Overwegende dat de getuige W., wachtmeester 1e klasse bij het 1e Depôt Huzaren, ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard: „Ik herinner mij nog, dat in het begin van dit jaar gedaagde bij mij is gekomen met het verzoek om een paar lage schoenen over te nemen. Verder weet ik nog, dat gedaagde eene verbintenis heeft aangegaan als huzaar en van milicien vrijwilliger is geworden. Daarom moest zijne uitrusting overgenomen worden. Wanneer een milicien vrijwilliger wordt, dan behoudt hij de lage schoenen, welke hij als milicien van het Rijk in bruikleen ontvangen heeft, ook verder in bruikleen. Dergelijke lage schoenen, als waarover het hier gaat, worden veel gebruikt bij het voetballen”;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat het te laste gelegde feit door gedaagde is gepleegd; dat bijzonderlijk niet bewezen is, dat gedaagde het paar lage schoenen, in de telastlegging omschreven, heeft weggenomen met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen; dat immers enkel is gebleken, dat gedaagde de schoenen, die de milicien-huzaar W. van het Rijk in bruikleen had tegenover den wachtmeester W. heeft willen doen doorgaan voor de schoenen, die hij, gedaagde, van het Rijk in bruikleen had; dat gedaagde geene enkele daad heeft verricht, waaruit zoude kunnen worden afgeleid, dat hij het oogmerk heeft gehad om het Rijk de heerschappij over de schoenen, bij W. in gebruik, te ontnemen, en het doen overnemen van de schoenen zelfs niet voldoende is om aan te nemen, dat hij zich blijvend heeft willen gedragen als ware hij de gebruiker dier aan W. door het Rijk in bruikleen verstrekte schoenen;

Overwegende dat nu wel in het vonnis van den Krijgsraad staat vermeld, dat gedaagde het hem te laste gelegde heeft bekend maar zulks ten onrechte; dat toch uit het omtrent den inhoud van deze „bekentenis” in het vonnis vermelde reeds dadelijk blijkt, dat deze „bekentenis” over het oogmerk tot wederrechtelijke toeigening zich niet heeft uitgestrekt; dat trouwens gedaagde bij het recolement voor den Krijgsraad zich heeft gedragen aan het door hem aan den Officier-commissaris verklaarde met eenige bijvoegingen, die niet ter zake doen, terwijl hij, blijkens het daarvan opgemaakt proces-verbaal, aan den Officier-commissaris heeft verklaard: „Ik heb de schoenen weggenomen alleen met de bedoeling om tijdelijk aan „den wachtmeester W. te doen gelooven, dat mijne schoenen present „waren, want ik dacht de mijne weer wel terug te vinden, en dan had ik „ze natuurlijk weder bij W. op zijn kast gezet. Doordat er niet over het

„zoek raken van lage schoenen werd gesproken, heb ik om deze heelemaal „niet meer gedacht”, en verder nog: „Ik heb ze daar (op mijn kribbe- „kastje) altijd laten staan, heb ze niet gebruikt, omdat zij mij een heel stuk „te groot waren; ik heb er verder niet meer naar omgekeken”;

Overwegende dat dus gedaagde van het hem te laste gelegde moet worden vrijgesproken en het vonnis des krijgsraads, waarbij hij te dier zake is veroordeeld, niet in stand kan blijven;

Gezien artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den krijgsraad in het eerste militaire arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, op 7 April 1914 ten laste van gedaagde geweest;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan gedaagde aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den krijgsraad is te laste gelegd en spreekt hem daarvan vrij;

Gelast, dat de beide lage schoenen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken, zullen worden teruggegeven aan den milicien-huzaar W. te Haarlem;

Laat aan den commandeerenden officier ter beoordeeling, of de feiten, zooals zij door gedaagde, die te dier zake reeds veertien dagen in voorloopig arrest heeft doorgebracht, zijn erkend, aanleiding kunnen geven tot het hem opleggen van eene disciplinaire straf.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie 16 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS S. F. NOLST TRENITÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. C. W. H. DUYZINGS.

Beklaagde heeft uitdrukkelijk geweigerd en bovendien opzettelijk nagelaten te voldoen aan de — in verband met een te houden plunjeinspectie — hem gegeven order om zijne plunjes op te halen.

Qualificatie: 1o. uitdrukkelijk weigeren; 2o. opzettelijk nalaten de door zijn superieur gegeven order na te komen.

De door den krijgsraad opgelegde straf van plaatsing in eene tuchtschool kan niet worden gehandhaafd vermits beklaagde, geboren 13 April 1896, bij de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg, den 11den Mei 1914, den leeftijd van 18 jaren reeds had bereikt.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 5den Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord, den 11den Maart 1914 geweest in de zaak tegen P. B. oud 18 jaar, geboren te 's-Gravenhage, matroos 3de klasse, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 97 juncto 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193), 9 der wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 9, 27 bis, 39 septies, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

„het als mindere schepeling in andere gelegenheden als in eene affaire „tegen den vijand, in de nabijheid van denzelfde of in oorlogstijd, op de „brandwacht, 1e uitdrukkelijk weigeren en 2e opzettelijk nalaten de door „zijn superieur gegeven order na te komen”, en deswege veroordeeld tot plaatsing in een tucht school voor den tijd van twee maanden;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 19den Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten betteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat de opgelegde straf betreft en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating der aangehaalde artikelen 27 bis en 29 septies van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden veroordeeld tot twee maanden militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

genoemde P. B., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen aan den gedaagde een kortere straf op te leggen dan tegen hem wordt geëischt;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd dat hij in den namiddag van den 10en Februari 1914 aan boord van Hare Majesteits „Koningin Emma” te Willemsoord uitdrukkelijk heeft geweigerd en bovendien opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de hem door den oppertorpedist K. gegeven order om zijn — gedaagdes — plunjes op te halen; een order, hem, beklagde, in verband met het door dien superieur opgevatte voornemen tot inspectie van zijn — gedaagdes — plunjes gegeven;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen dit te laste gelegde met gedaagdes schuld

daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en het onderzoek in hooger beroep het Hof tot geen andere beslissing heeft geleid;

Overwegende dat de Krijgsraad heeft gestraft met plaatsing in een tuchtschool, doch dat deze straf niet kan worden gehandhaafd (1) vermits gedaagde geboren zijnde op 13 April 1896 bij de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg, den 11en Mei 1914, den leeftijd van achttien jaren reeds had bereikt;

Overwegende dat derhalve het vonnis in dit opzicht moet worden verbeterd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van de artikelen 27bis, 39septies van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht, en bovendien de artikelen 55, 62 en 64 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 11en Maart 1914 door den Krijgsraad te Willemsoord ten laste van B. gewezen, voor wat betreft de straf waartoe hij werd veroordeeld;

Bepaalt de straf op veertien dagen militaire gevangenisstraf;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPTEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS S. F. NOLST TRENTÉ.
H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. E. W. H. DUYZINGS.

Veroorzaken, door schuld, van zoodanig lichamelijk letsel, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van beroepsbezigheden ontstaat.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 3den April 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 13den Maart 1914 gewezen in de zaak tegen H., oud 18 jaar, geboren te Zuid- en Noordschermer, kanonnier bij de instructie-batterij van het korps rijdende artillerie, die bij gemeld

(1) Een gevolg van den eigenaardigen procesgang in het militair strafproces ingeval van appel van de zijde van den advocaat-fiscaal en den langen duur (van 11 Maart tot 11 Mei) tusschen het wijzen van het vonnis en de uitspraak ervan. Red.

vonnis, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van hetgeen hem bij dit vonnis is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 28sten April 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten betekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 308 van het Wetboek van Strafrecht en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), zal worden schuldig verklaard aan: „het aan een ander, door schuld, veroorzaken van zóódanig lichamelijk „letsel, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van diens beroeps-„bezigheden is ontstaan” en deswege veroordeeld tot veertien dagen hechtenis, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden H., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen en gedaagde vrij te spreken eventueel hem een zeer lichte straf op te leggen.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof is in het midden gebracht en op de verklaring door den getuige, tevens deskundige T. J. Jaski, ter terechtzitting van het Hof afgelegd;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtgestaan ter zake dat het aan zijn schuld te wijten is, dat de korporaal-titulair M. op 30 Januari 1914 te Arnhem zoodanig lichamelijk letsel heeft bekomen waaruit tot 6 Februari 1914 verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden is ontstaan; dat gedaagde immers, met een pistooltje spelende op kamer 72 der Willemskazerne, tegen den korporaal zeide (in de meening, dat het ongeladen was): „zal ik je eens doodschieten?” en het pistooltje dat wel geladen was, op korten afstand in de richting van den korporaal afschoot, ten gevolge van welke zeer onvoorzichtige handeling, deze onder het rechteroog getroffen werd en tot 6 Februari 1914 zijn dienst niet heeft kunnen verrichten;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 13 Maart 1914 gewezen vonnis uit overweging, dat niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging was geput, dat het te laste gelegde feit door gedaagde is gepleegd, gedaagde heeft vrijgesproken;

Overwegende dat gedaagde ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard: op 30 Januari 1914 bevond ik mij 's avonds op kamer 72 van de Willemskazerne te Arnhem, terwijl ik bezig was met een flobertpistooltje, dat ik telkens laadde en dan weer ontladde. Ik had dat pistooltje al in mijn bezit, voor dat ik onder dienst kwam. Bij dat pistooltje behooren looden kogeltjes, welke in een koperen hulsje zitten. Als ik bezig was om dat pistooltje te laden en te ontladen, was het steeds met een

dergelijk looden kogeltje. Toen ik naar de cantine ging, heb ik dat pistooltje in mijn kastje gelegd. Bij de terugkomst op de kamer heb ik het pistoolje uit het kastje genomen en was toen van meening, dat het ontladen was. Terwijl de korporaal M. op die kamer bezig was zich te kleeden, heb ik tot hem gezegd: „zal ik je eens doodschieten?” waarop ik het pistooltje op hem gericht heb en daarmee schoot in de richting van den korporaal. Ik stond ongeveer op een afstand van drie meter van den korporaal M. af, toen ik het pistooltje afschoot. Toen ik afgeschoten had, bemerkte ik, dat het pistooltje geladen was en zag ik, dat de korporaal M. verwond was aan zijn rechterwang onder het oog. De korporaal is zes dagen in het Militair-Hospitaal verpleegd; toen hij teruggekomen was, zag ik, dat hij een zeer klein litteeken onder het rechteroog had;

Overwegende dat de getuige M. heeft verklaard: op 30 Januari 1914 ongeveer 7 uur n.m. was ik bezig mij op kamer 72 van de Willemskazerne te Arnhem aan te kleeden. Gedaagde kwam in eens op mij toe en zei: „zal ik je eens doodschieten?”; ik keek even naar hem op en toen was het net precies of ik een hevigen vuistslag op mijn gezicht kreeg. Ik zag een vlam, hoorde een slag en merkte dat ik bloedde. Ik keek gedaagde aan en merkte dat hij begon te janken. Toen zag ik dat hij een pistooltje in de hand had; hij zeide tegen mij dat hij niet wist dat het pistooltje geladen was geweest en dat hij het niet expres had gedaan. Ik ben toen naar het hospitaal gebracht waar ik verbonden en verpleegd ben. Ik ben acht dagen in het hospitaal geweest;

Overwegende dat de getuige J., tevens als deskundige gehoord, heeft verklaard: op 30 Januari 1914 heb ik korporaal M. onder mijne behandeling gehad en zag ik, dat hij een kogelverwonding onder zijn rechteroog had. Ik zag een wondkanaaltje en voelde tevens een hard voorwerp onder zijn rechteroog, waaruit ik opgemaakt heb, dat het een kogelverwonding was. De korporaal was inderdaad ten gevolge van die verwonding verhinderd om zijn dienst uit te oefenen. Daar hij als militair gedwongen was zijn werk te verrichten, heb ik bepaald, dat hij ter zake van die verwonding rust moest hebben en zijn dienst niet zou mogen verrichten. Ik vond het noodig dat korporaal M. onder mijne voortdurende observatie stond. Hij is op den 30sten Januari 1914 in het hospitaal gekomen en is daar, naar mij later gebleken is, tot den 6den Februari d.a.v. gebleven. De verwonding, die aan korporaal M. was toegebracht, heeft hem verhinderd om gedurende eenige dagen zijn dienst te verrichten;

Overwegende dat het aan gedaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het Korps Rijdende Artillerie inhoudt, dat gedaagde op 10 December 1913 zich vrijwillig heeft verbonden als kanonnier voor zes jaren;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit: de eigen erkenningen door gedaagde ter terechtzitting gedaan en de verklaringen der getuigen M. en J., terwijl het Hof overneemt en op de daarvoor aangevoerde gronden tot het zijne maakt het gevoelen door den deskundige J. geuit, wettig en overtuigend bewezen is met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde aan den voet van het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad is te laste gelegd;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad van de boven aangegeven strekking niet in stand zal kunnen blijven;

Gezien de artikelen: 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der

Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 308 van het Wetboek van Strafrecht, 55 en 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, op 13 Maart 1914 in deze zaak gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan gedaagde aan den voet van het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad is te laste gelegd;

Verklaart gedaagde daaraan schuldig;

Qualificeert het feit ten laste van gedaagde bewezen verklaard als: het aan een ander, door schuld, veroorzaken van zóódanig lichamelijk letsel, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van diens beroepsbezigheden (1) ontstaat;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene hechtenis van vier dagen;

Ontzegt allen anderen eisch.

---

(1) De telastlegging spreekt van *ambtsbezigheden*, wat in verband met ar. 84 W. v. S. ook juister schijnt. Bovendien, het tenlastegelegde is in zijn geheel bewezen verklaard, maar dan klopt daarop niet de qualificatie. Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TREINITÉ,
H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Raadsman: Mr. H. TH. GERLINGS.

De krijgsraad heeft eene veroordeeling uitgesproken maar daarbij iets anders bewezen verklaard dan aan den beklagde was ten laste gelegd, terwijl het Hof het wél ten laste gelegde niet bewezen oordeelt.

Vernietiging van het vonnis van den krijgsraad en vrijspraak van den daarbij veroordeelde.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 15den Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, den 1sten Mei 1914 gewezen in de zaak tegen F., oud 26 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 13de Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 136 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35)

en der artikelen 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „tweede desertie in tijd van vrede „gepleegd door een soldaat, door, na reeds wegens eerste desertie te zijn „gestraft, langer dan twee dagen zonder verlof van zijn korps afwezig te „zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen „bewijzen, opgevolgd van arrestatie” en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van zes weken, onder bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 30sten Maart 1914 af in mindering zal worden gebracht, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan als bewezen is aangenomen, als zijnde dit niet rechtsgeldig bewezen;

Welke advocaat-fiscaal, bij resolutie van den 29sten Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden F., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terecht gestaan ter zake dat hij op 5 Augustus 1913 zijn korps, destijds in garnizoen te Venlo, zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd zonder verlof moedwillig en onafgebroken van zijn korps en garnizoen is afwezig gebleven totdat hij zich op 30 Maart 1914 te Venlo vrijwillig als deserteur heeft aangemeld bij den commandant der wacht der St. Michielskazerne den sergeant v. d. K., zulks na reeds op 27 Februari 1909 krijgstuchtelijk te zijn gestraft wegens eerste desertie in tijd van vrede;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 1 Mei 1914 gewezen vonnis op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met beklagdes schuld daaraan, dat hij in den aanvang der maand Augustus 1913 vóór den zesden dag dier maand zijn korps, destijds in garnizoen te Venlo, zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd zonder verlof moedwillig en onafgebroken van zijn korps en garnizoen is afwezig gebleven, totdat hij op 5 September 1913 is aangehouden door K. brigadier-titulair der Koninglijke Marechaussee te Venlo, zulks na reeds op 27 Februari 1909 krijgstuchtelijk te zijn gestraft wegens eerste desertie in tijd van vrede;

dat deze feiten echter niet aan beklagde zijn te laste gelegd en hetgeen

wel te laste is gelegd niet uit wettige bewijsmiddelen bewezen is, zoodat beklaagde daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 1sten Mei 1914 in deze zaak tegen beklaagde gewezen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde is te laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij, (1).

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 3 October 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TLISSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Het verscheuren van een door den commandant geteekenden bon, in tegenwoordigheid van den onderofficier welke dien, namens den commandant, uitreikte ter viering van den verjaardag van H. M. de Koningin-Moeder, is niet anders op te vatten dan als eene uiting van gemis aan eerbied voor zijn meerderen, welke uiting altijd ongepast, in de gegeven omstandigheden een bijzonder ernstig karakter had. Klagers handeling is niet bestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstucht en dus strafbaar ingevolge art. 28 R. v. K. voor het Krijgsvolk te Water. Niets rechtvaardigt het indienen der klacht, deze is dus toe te schrijven aan verregaande oneerbiedigheid; deswege wordt klager gestraft met veertien dagen scheepsarrest.

(De hogere militaire autoriteit had de klacht alleen ongegrond verklaard).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van den matroos 2de klasse V. dienende aan boord van Hr. Ms. torpedootjager „Bulhond”, van 28 Augustus 1913, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de straf van vijf dagen provoost-arrest op water en brood hem 4 Augustus 1913 opgelegd door zijn Commandant, den Luitenant ter Zee 1ste klasse W., wegens „zeer ongepast optreden door de bon voor „extra-verstrekking op 2 Augustus, die hem op eigen verzoek werd ter „hand gesteld, in tegenwoordigheid van den met de uitreiking der bons „belasten onderofficier te verscheuren” en over de strafreden;

(1) In deze zaak is weder eene vrijspraak gegeven, hoewel de veroordeelde zich blijkbaar bij de uitspraak in eerste instantie had neergelegd en hoewel ook de advocaat-fiscaal tot bevestiging van het krijgsraadvonnis had geconcludeerd. Misschien valt hieruit iets te leeren in verband met de ingezonden bijdrage in W. v. h. R. No. 9631' van Mr. Zaaijer, president van den krijgsraad te 's Gravenhage.

Opmerkelijk is dat zelfs de verdediging zich tot eene referte heeft bepaald.

Overigens schijnt eene min juist gestelde beschuldiging ook hier weder oorzaak te zijn geweest van eene materieel niet gerechtvaardigde vrijspraak. Red.

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrond en lichtvaardig verklaring der klacht en bestraffing van klager wegens het indienen daarvan;

Overwegende dat klager zich eerst bij den Commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië over de bedoelde straf heeft beklaagd en dat deze bij beschikking van 13 Augustus 1913, de klacht ongegrond heeft verklaard, waarna klager zijn wensch heeft te kennen gegeven zich bij het Hoog Militair Gerechtshof te beklagen, zoodat (1) deze klacht tijdig is ingediend;

Overwegende dat uit het gehouden onderzoek is gebleken dat op den 30sten Juli 1913, namens den Commandant van Hr. Ms. „Bulhond”, aan de op zijn onderhebbenden bodem dienende schepelingen werd gevraagd, waaruit zij wenschten dat de extra-verstrekking, die ingevolge de voorschriften op den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin-Moeder wordt gegeven, zoude bestaan; dat toen door het grootste deel der bemanning werd gevraagd om een extra maal, terwijl een drietal schepelingen, waaronder klager, opgaven een bon op den sloopstoko te wenschen; dat toen de door hem gevraagde en door den Commandant geteekende bon aan klager werd uitgereikt, hij dien onmiddellijk, in tegenwoordigheid van den met de uitreiking belasten onderofficier, heeft verscheurd;

Overwegende dat, bij het door Officieren-Commissarissen gehouden onderzoek, door klager is erkend dat de bon hem op den 2den Augustus 1913, ingevolge zijn verzoek is uitgereikt en dat hij dien in tegenwoordigheid van der met de uitreiking belasten onderofficier heeft verscheurd en dat hij bij het onderzoek heeft verklaard dat hij deze handeling niet ongepast vindt, daar hij meent dat hij door het aannemen van den bon aan zijn verplichtingen heeft voldaan en over dien bon toen de vrije beschikking had, zoodat hij dezen évengoed mocht verscheuren als inlossen; dat de tegenwoordigheid van een onderofficier aan dit recht zijns inziens niet verandert en hij niet gewacht heeft tot deze zich verwijderde, omdat hij niet wist dat diens bijzijn zijn daad tot een ongepaste handeling maakte, terwijl hij trouwens aan diens aanwezigheid niet heeft gedacht; dat hij niet inziet dat hij voor zijne handelwijze straf heeft verdiend;

Overwegende dat klagers verweer in alle opzichten ongegrond is, daar het verscheuren van den door hem gevraagden door den Commandant geteekenden bon, in tegenwoordigheid van den onderofficier, welke hem dien namens den Commandant uitreikte, ter viering van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin-Moeder, niet anders is op te vatten dan als een uiting van gemis aan eerbied voor zijn meerderen, welke uiting, altijd ongepast, in de gegeven omstandigheden een bijzonder ernstig karakter had;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan hetgeen hem in de strafreden is te laste gelegd;

Overwegende dat klagers handeling niet bestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstucht en dus strafbaar is ingevolge artikel 28 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende dat klager derhalve op 4 Augustus 1913 terecht is gestraft met een niet te zware straf, en dat de strafreden het gepleegde feit juist weergeeft;

---

(1) Dit „zoodat” is hier niet zeer duidelijk. Tusschen den datum der indiening van de klacht en dien van de beslissing van den eskader-commandant zijn 15 dagen verlopen.

Overwegende dat niets het indienen der klacht rechtvaardigt en deze dus aan verregaande oneerbiedigheid moet worden toegeschreven;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie en 2 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 194);

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die zóódanig ongegrond en lichtvaardig, dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Straft klager wegens het indienen dier klacht met veertien dagen scheepsarrest;

Bepaalt dat dit arrest zal geacht worden te zijn ondergaan door het arrest hetwelk klager ingevolge het indienen zijner klacht heeft gehouden;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan straffer, aan klager en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 27 Januari 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Klager, waarnemend administrateur van de militaire verplegingsinrichtingen te X., was op het uur van inkoop niet tegenwoordig in het magazijn van levensmiddelen, wat tot zijne functie behoorde.

Naar aanleiding hiervan ter verantwoording ontboden bij den officier der week, heeft klager dezen officier o. a. geantwoord, dat hij voor het telaatkomen geen verantwoording schuldig was aan den luitenant.

Dit is terecht aangemerkt als het aannemen van eene zeer onkrijgstuchtelijke houding.

Klacht ongegrond.

(A.-F. had geadviseerd tot ongegrondverklaring en het opleggen eener straf wegens verregaande oneerbiedigheid).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de klacht op 25 December 1913 ingediend door een sergeant-majoor-administrateur bij een der Regimenten Infanterie, over de straf van vier dagen provoost, hem den 24sten December 1913 opgelegd door zijn bataillonscommandant, met de strafreden: „Als waarnemend administrateur van de militaire verplegings-inrichtingen op het uur van inkoop niet tegenwoordig geweest in het magazijn van levensmiddelen; daarover door den officier belast met het inkoop ontboden, en tegenover dezen officier eene zeer onkrijgstuchtelijke houding aangenomen (Auditeur-Militair „gehoord)”;

Gezien de schriftelijke toelichting der klacht door den klager;

Gelet op het verhoor van klager voor het Hof gehouden en op de verklaringen der toen gehoorde getuigen;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot wijziging van de strafreden op een ondergeschikt punt, tot verklaring overigens, dat de gedane klacht is zoodanig ongegrond en lichtvaardig, dht zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven en tot het straffen van klager deswege ingevolge de Wet;

Overwegede dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager van 5 tot en met 15 December 1913 was aangewezen door den bataillons-commandant om de functiën waar te nemen van administrateur van de militaire verplegingsinrichtingen te X.; dat tot die functiën behoorde het inkoop van levensmiddelen in het magazijn van levensmiddelen en klager daartoe op 15 December 1913 des namiddags te 2 uur in bedoeld magazijn aanwezig behoorde te zijn; dat klager dien dag op dat uur daar niet aanwezig is geweest maar in het magazijn eerst is gekomen te ongeveer twintig minuten na twee uur; dat klager, als reden voor dit niet op tijd aanwezig zijn, niet anders opgeeft dan dat hij vermoedde, dat de administrateur zijn dienst had hervat, dat hij dacht, dat geen officier van de week aanwezig zoude zijn en dat hij veronderstelde, dat er wel niemand zou komen;

dat de eerste-luitenant bij het Regiment, die als officier van de week bij het inkoop in het magazijn van levensmiddelen aanwezig had te zijn, op 15 December 1913 om 2 uur des namiddags bij dit magazijn, dat hij toen gesloten vond, is aanwezig geweest en daar heeft gewacht tot kwart na twee uur, waarna hij, toen klager nog steeds niet was verschenen, is weggegaan om theorie te geven;

dat deze officier, van het magazijn weggaande, aan den korporaal-kok last heeft verstrekt om klager bij hem, officier, te doen komen en klager, aldus opontboden, te ongeveer kwart na drie uur dien middag zich bij den genoemden Luitenant heeft vervoegd;

dat de Luitenant toen aan klager de vragen heeft gesteld waarom hij niet op tijd in het magazijn aanwezig was geweest en of hij daar had behooren te zijn, en klager daarop heeft geantwoord, dat hij wel wilde zeggen, waarom hij te laat was gekomen, maar dat hij voor dit te laat komen geene verantwoording schuldig was aan den luitenant;

Overwegende dat het geven van een zoodanig antwoord aan een officier van de week, die in ongelegenheid was gebracht doordien klager uit losheid of onachtzaamheid had verzuimd uit te voeren datgene, waartoe hij gecommandeerd was, en die dus alle aanleiding en volkomen recht had klager over diens verzuim ter verantwoording te roepen, te recht kan worden aangemerkt als het tegenover dezen officier eene zeer onkrijgstuchtelijke houding aannemen;

Overwegende dat de opgelegde straf is in goede evenredigheid met het vergrijp, daarbij in aanmerking genomen, dat dit vergrijp is begaan door een sergeant-majoor-administrateur met een geenszins blank strafregister en dat de strafreden het vergrijp juist omschrijft echter met dien verstande dat het woordje „en” niet behoort te staan tusschen „ontboden” en „tegenover” maar tusschen „levensmiddelen” en „daarover”;

Gezien de artikelen 17—20 van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 51 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart deze ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de strafreden met dien verstande dat het woordje „en” wordt verplaatst als boven is aangegeven;

Gelast, dat de strafreden aldus in klagers strafregister zal worden vermeld;
Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgerekend een afschrift aan straffer, aan klager en aan den Advocaat-Fiscaal.

Bij de tenuitvoerlegging van bovenbedoelde beschikking is een verschil van meening ontstaan tusschen den Bataljons- en Regiments-Commandant eenerzijds en den Brigade-Commandant anderzijds. Eerstbedoelden hebben in de consideratiën — in het bijzonder in het door den Advocaat-Fiscaal uitgebracht advies — alsmede in de verwijzing naar de artikelen 17—20 van de Rechtspleging bij de Landmacht, aanleiding gevonden om de klacht oneerbiedig en lichtvaardig te beschouwen en ter zake eene straf op te leggen resp. goed te keuren; de Brigade-Commandant daarentegen hield zich uitsluitend aan de terminologie der beschikking waarin slechts wordt verklaard dat de klacht is „ongegrond” (zonder meer) en heeft de evenbedoelde straf ingetrokken.

De Advocaat-Fiscaal, in deze aangelegenheid om advies gevraagd, was van meening dat de Brigade-Commandant de zaak juist heeft ingezien; dat de bedoelde beschikking van het Hof eene eindbeslissing inhield; dat de klacht daarbij ongegrond werd verklaard, zonder meer en het gevolg hiervan is, dat het recht om klager wegens verregaand oneerbiedig klagen, nóg te straffen, verwerkt is en blijft.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 9 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTÉ
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Een sergeant had een verzoek om beklag over een adjudant-onderofficier bij zijn brigade commandant ingediend en eenige dagen later verzocht dat verzoek in te trekken, desgevraagd als reden hiervoor opgevende dat het hem te lang duurde.

Dit antwoord is onbetamelijk, mitsdien eene gedraging onvereenigbaar met eene goede krijgstucht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht van 9 April 1914 van den sergeant S., van het 3de Regiment Infanterie, over de hem op evengenoemden datum door zijn Bataljonscommandant, opgelegde straf van acht dagen kamerarrest, met de strafreden:

„Zich met een verzoek om beklag gewend hebbende tot eene hoogere „militaire autoriteit, tijdens het in behandeling zijn der zaak bij die auto-„riteit verzoekt intrekking van dat verzoek, daarbij aan den bataljons-„commandant als reden opgevende: „dat het hem te lang duurde”.

„Op het zeer indisciplinaire van dit gezegde gewezen zijnde en den last „ontvangen hebbende dit op het nieuwe verzoek te zetten, hieraan niet

„dadelijk voldaan, maar eerst tegen den uitdrukkelijken last een andere „reden voor de intrekking van het verzoek er op gesteld”;

Gelezen de bij de klacht behoorende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager voor het Hof, zoowel schriftelijk als mondeling, heeft verklaard:

dat hij op 23 Maart 1914 schriftelijk een verzoek indiende, inhoudende zich bij zijn Brigadecommandant te mogen beklagen naar aanleiding van eene voor hem hoogst krenkende „insinuatie”, voorkomende in een rapport van den adjudant-onderofficier G. van 17 Maart 1914; (1)

dat hij op 1 April 1914 andermaal schriftelijk verzocht den Brigadecommandant naar aanleiding van het Rapport G. te mogen spreken;

dat hij echter op 6 April 1914 een schriftelijk verzoek indiende, inhoudende dat van 3 April 1914 (2) niet door te willen zenden;

dat hij op 7 April 1914 bij zijn Bataljonscommandant ontboden werd, die hem vroeg, waarom hij het verzoek den Brigadecommandant te mogen spreken, wenschte in te trekken, en dat hij daarop geantwoord heeft: „dat het hem te lang duurde”, waarop de Bataljonscommandant hem zeide, zulks op het verzoek te vermelden;

dat hij aan die lastgeving heeft voldaan, door op het verzoek, als beweegreden te stellen „omdat het naar zijne meening te lang duurt”, en dat hij vervolgens het verzoek wederom indiende;

dat hij echter vermeent niet strafschuldig te zijn, waar de ook door den Regimentscommandant zeer indisciplinair geachte beweegreden: „omdat het naar zijne meening te lang duurt”, ingevolge bepaalde lastgeving van den Bataljonscommandant op het verzoek van 6 April 1914 geplaatst werd;

Overwegende dat strafoplegger voor het Hof, zoowel schriftelijk als mondeling, verklaard heeft:

dat hij op 7 April 1914 klager gevraagd heeft, waarom hij het verzoek, den Brigadecommandant te mogen spreken, wenschte in te trekken, en dat klager op die vraag geantwoord heeft: „het duurt mij te lang, Majoor!”;

dat hij klager op het onbetamelijke, het indisciplinaire van dat antwoord gewezen, en hem daarover berispt heeft;

dat hij klager gelast heeft het verzoek van 6 April 1914, het intrekingsverzoek, aan te vullen in overeenstemming met het gewraakte antwoord:

dat hij klager — toen bij de opnieuw-indiening van het verzoek bleek, dat aan de lastgeving niet was voldaan — andermaal en uitdrukkelijk gelast heeft het verzoek op de verlangde wijze aan te vullen, hetgeen dan ook geschied is;

Overwegende dat klagers antwoord „het duurt mij te lang, Majoor!” gegeven tijdens de behandeling zijner zaak, en zulks op zijn verzoek, bij eene hoogere autoriteit, den Brigadecommandant, aanhangig was, inderdaad onbetamelijk is; te meer onbetamelijk, waar van klager verwacht wordt in te zien, dat de behandeling zijner zaak vertraging *moest* ondervinden ten gevolge van klagers verblijf in de Legerplaats bij Harskamp (van en met 23 Maart tot en met 30 Maart), zoomede tengevolge van de ziekte van den Brigadecommandant;

(1) Moet zijn: 16 Maart 1914.

(2) Moet zijn: 1 April 1914.

dat klager zich mitsdien heeft schuldig gemaakt aan eene gedraging, onvereenigbaar met eene goede krijgstucht;

Overwegende dat desniettemin het eerste lid der strafreden eenigszins gewijzigd dient te worden, opdat daaruit niet konde worde afgeleid, dat in het onderwerpelijke geval blootelijk het *indienen*, in behoorlijken vorm, van een verzoek als dat van 6 April 1914, vóór het aangevuld werd, als eene strafwaardige gedraging in aanmerking gebracht zoude zijn;

Overwegende dat wat aangaat het tweede lid van de strafreden, waar strafoplegger, en dat te recht, oordeelde dat het antwoord „het duurt mij te lang, Majoor!” onbetamelijk, onkrijgstuchtelijk was, het beter ware geweest den klager niet te gelasten alsnog in overeenstemming met dat antwoord, als beweegreden, het verzoek van 6 April 1913 aan te vullen, terwijl voorts niet gebleken is, dat klager eerst *na* de opnieuw indiening van het verzoek ingevolge herhaalden, uitdrukkelijken last de verlangde aanvulling aangebracht zou hebben;

Overwegende, op grond van een en ander, dat strafreden en straf wijziging behoeven;

Gezien de artikelen 17—20 der Wet op de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Bepaalt dat de strafreden moet luiden:

„Zich met een verzoek om beklag gewend hebbende tot eene hoogere „militaire autoriteit, en tijdens het in behandeling zijn der zaak bij die „autoriteit verzocht hebbende intrekking van dat verzoek, aan den Bataljonscommandant als reden voor dat verzoek tot intrekking opgegeven, „dat het hem te lang duurt”;

Bepaalt den duur der straf op zes dagen kamerarrest;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal en een uittreksel aan klager;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 17 Maart 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. SCHEPEL.

Leden: C. J. G. DE BOOY, Mr. H. J. M. TIJSSENS, S. F. NOLST TRENTITÉ,
Mr. H. W. VAN SANDICK, J. C. H. A. QUACK en P. P. C. COLLETTE.

Notulenconflict. (1)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een schrijven van den Krijgsraad in het 1ste Militaire Arrondissement, dd. 4 Maart 1914, No. 25, houdende mededeeling, dat de Krijgsraad niet kan voldoen aan de uitnoodiging van het Hoog Militair Gerechtshof tot overlegging der notulen van het verhandelde in raadkamer over de strafzaken tegen...

Gelezen een schrijven van den genoemden Krijgsraad, dd. 12 Maart 1914,

(1) Vergelijk hiervóór blz. 258 en blz. 400.

No. 37, houdende ontvrouwing van de redenen, waarom aan de bovenbedoelde uitnoodiging niet kan worden voldaan;

Overwegende dat het Hof, zijn niet ook de notulen van het in raadkamer over eene strafzaak verhandelde overgelegd, niet in staat is om te doen wat het volgens zijne Provisioneele Instructie heeft te verrichten;

Overwegende dat toch in artikel 57 van die Provisioneele Instructie aan het Hof wordt voorgeschreven, ten opzichte van de vonnissen, welke ter approbatie worden gezonden, te onderzoeken of in de zaak behoorlijk geprocedeerd is geworden;

Overwegende dat nu tot de procedure in eene zaak bij den Krijgsraad behoort niet enkel wat vóór en bij het houden der informatiën en ter openbare terechtzitting is voorgevallen, maar ook wat in raadkamer daarentrent is verhandeld en besloten ten einde tot het wijzen en opstellen van het vonnis en het verkrijgen van approbatie daarvan te geraken;

Overwegende dat de Wetgever omtrent de behandeling in raadkamer voorschriften heeft gegeven — artt. 193 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Overwegende dat van de nakoming ook van die voorschriften, ingevolge de wet, moet blijken uit de notulen, in welke, volgens artikel 133 van de Rechtspleging bij de Landmacht, de gehouden besognes van den Krijgsraad en alles nauwkeurig zal worden vermeld wat door den Krijgsraad van dag tot dag is verricht; welke notulen „van het verhandelde in de „vergaderingen en besognes van den Krijgsraad” door den Secretaris worden gehouden en waarin deze onder het raadplegen de adviezen en stemmen met de meeste nauwkeurigheid heeft op te teekenen, zooveel mogelijk met bijvoeging der redenen, waarmede die bekleed worden, ten einde, des te beter, de conclusie kan worden opgemaakt — artt. 299 en 300 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Overwegende dat dus de notulen zijn een Stuk, waaruit van den gang der procedure moet blijken;

Overwegende dat de Wet niet kent de onderscheiding in notulen van het ter terechtzitting (thans openbare, vroeger niet-openbare) verhandelde en notulen van het in raadkamer voorgevallene, maar deze onderscheiding na het in werking treden van de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad No. 337) zonder wettelijke basis is ingevoerd door de praktijk;

Overwegende dat ingevolge artikel 213 van de Rechtspleging bij de Landmacht het origineele vonnis met de stukken daartoe behoorende aan het Hoog Militair Gerechtshof moet worden toegezonden teneinde ingevolge artikel 203 van de Rechtspleging bij de Landmacht te worden geaprobeerd of geconfirmeerd in maniere als bij de Wet is bepaald — zijnde deze Wet de Provisioneele Instructie voor het Hof;

Overwegende dat nu in dit stelsel — approbatie als waarborg voor behoorlijke procedure — dat het duidelijke stelsel der Wet is, in het geheel niet zou passen eenig voorschrift, dat den Krijgsraad gebod, aan het Hoog Militair Gerechtshof de kennisneming te onthouden van een geenszins onbelangrijk deel der procedure, als mag worden genoemd hetgeen over eene zaak in raadkamer voorvalt en waarin als in elk ander deel der procedure, „abuizen, verzuimen of informaliteiten” kunnen worden begaan en, blijkens 's Hof's ervaring ook meermalen zijn begaan;

Overwegende dat immers de Wetgever daarmede aan het Hoog Militair Gerechtshof onmogelijk zoude maken om in allen deele na te komen hetgeen hij, Wetgever, aan dit Hof uitdrukkelijk heeft voorgeschreven, n.l. om met

betrekking tot de ter approbatie gezonden vonnissen na te gaan of in de zaak behoorlijk geprocedeerd is geworden;

Overwegende dat dus zoodanig gebod wel zeer duidelijk in de wet zal moeten zijn belichaamd, wil men aannemen, dat de Wetgever het heeft gegeven;

Overwegende dat de Krijgsraad — uit zijn boven in de tweede plaats genoemd schrijven blijkt dit — zoodanig gebod leest in artikel 135 van de Rechtspleging bij de Landmacht, den President en den Leden van den Krijgsraad voorschrijvend, nimmer te openbaren hetgeen geheim behoort te blijven, bijzonder ook niet de gevoelens van hunne medeleden, zelfs niet die van hen zelve;

Overwegende dat dit voorschrift ongetwijfeld heeft eene zeer nuttige strekking, waar het den President en den Leden ieder afzonderlijk en persoonlijk voorhoudt om zorg te dragen, dat niet tot *openbaarheid* gerake wat daarvoor niet bestemd is, maar die strekking niet kan medebrengen, dat de Krijgsraad, handelend als college, het gedeelte der notulen, dat op het in raadkamer verhandelde betrekking heeft, niet zoude mogen overleggen aan het Hoog Militair Gerechtshof, dat, ingevolge de Wet, heeft na te gaan of in de strafzaken behoorlijk is geprocedeerd geworden, voor welk College het in raadkamer behandelde dus, ingevolge de wet, *niet* geheim behoort te blijven en voor hetwelk bovendien een geheel gelijk-luidend voorschrift omtrent geheimhouding, dus niet-openbaarmaking, bestaat — artikel 22 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Overwegende dat het dadelijk duidelijk wordt, dat de Wetgever in het overleggen van bovenbedoeld gedeelte der notulen aan het Hoog Militair Gerechtshof geene schending van het raadkamer-geheim kan hebben gezien en dat dus de opvatting van den Krijgsraad van het voorschrift van artikel 135 van de Rechtspleging bij de Landmacht onjuist is, wanneer men dit artikel stelt naast de bepaling van artikel 301 van die Rechtspleging;

Overwegende toch, dat in laatstgenoemd artikel uitdrukkelijk is voorzien en geregeld het geval, dat in eene appelzaak extracten van het verhandelde in den krijgsraad, waardoor van de uitgebrachte adviezen en stemmen van den President en van de Leden van den Krijgsraad zoude blijken, bij de aan het Hoog Militair Gerechtshof te zenden processtukken werden gevoegd, hetwelk alsdan aldus zal moeten geschieden, dat die extracten niet worden gebracht op den Inventaris en daarmede ter kennis van wie, buiten het Hof, de stukken zouden mogen inzien, bijzonderlijk van den appellant en diens raadsman;

Overwegende dat de Krijgsraad, zooals blijkt uit den derden, in zijn schrijven aangevoerden grond, zeer goed inziet, dat dit artikel deze strekking heeft, maar het vreemd is, dat de Krijgsraad dan ook niet heeft ingezien, dat de eerste, in zijn schrijven aangevoerde, aan artikel 135 van de Rechtspleging bij de Landmacht ontleende grond niet houdbaar is;

Overwegende dat uit een en ander volgt, dat de opvatting die de Krijgsraad heeft van het voorschrift van meergenoemd artikel 135, geen steun vindt in de bewoordingen of de strekking van dat artikel en niet te rijmen valt met de bepaling van art. 301 van die Rechtspleging, terwijl die opvatting geheel in strijd is met het stelsel van approbatie der vonnissen van de Krijgsraden, zooals dat zoowel in 's Hofs Provisioneele Instructie als in de Rechtspleging bij de Landmacht is neergelegd;

Overwegende daarenboven, dat, ingevolge artikel 121, 3de lid van de Rechtspleging bij de Landmacht, het Hoog Militair Gerechtshof is aangewezen om te zorgen, dat niet de President van den Krijgsraad ongestraft

zijne verplichting om het geheim der raadkamer te bewaren, zal overtreden;

Overwegende dat de Krijgsraad, blijkens zijn schrijven, uit dit stellen van sanctie op het voorschrift van art. 135 bij *latere wet* — invoeging van de bepaling van artikel 121, 3e lid, bij de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad No. 337) in de Rechtspleging bij de Landmacht — afleidt, dat de Wetgever daardoor voor den vervolge heeft verboden wat tot aan die invoeging als geoorloofd kon worden beschouwd, n.l. het overleggen van de notulen in haar geheel;

Overwegende dat deze gevolgtrekking onjuist is, omdat een voorschrift als dat van artikel 135 niet van aard of inhoud kan veranderen wanneer en doordien daarop sanctie wordt gesteld en de ernstige rechter zoodanig voorschrift dan ook niet minder zal eerbiedigen wanneer op overtreding daarvan geen, dan wanneer op die overtreding wél straf is bepaald;

Overwegende dat echter uit het invoegen in 1912 van artikel 121, 3e lid, wél voortvloeit, dat het allerminst op den weg van het Hoog Militair Gerechtshof kan liggen om van den Krijgsraad iets te vorderen, waardoor de President en de Leden te kort zouden kunnen doen aan de verplichting, hun bij artikel 135 van de Rechtspleging bij de Landmacht opgelegd;

Overwegende dat immers, zooals uit genoemd artikel 121, 3e lid, blijkt, de wet het Hoog Militair Gerechtshof heeft aangewezen om uit te maken of overtreding plaats vindt van het voorschrift van genoemd artikel 135, m. a. w. welke zin aan dit voorschrift moet worden gehecht;

Overwegende dat nu, zooals blijkt uit het boven overwogene, het Hof te dezen aanzien volkomen gerust is, immers aanneemt en deze uitspraak ook behoorlijk met redenen weet te omkleeden, dat het overleggen aan het Hof van het gedeelte van de notulen, dat op de behandeling van eene zaak in raadkamer betrekking heeft, niet valt onder het verbod van dat voorschrift:

Overwegende dat de desbetreffende artikelen altijd in den thans door het Hof voorgestanen zin zijn opgevat en het gedeelte der notulen, dat op het in raadkamer verhandelde betrekking heeft, door alle Krijgsraden steeds is overgelegd, totdat eerst de onlangs nieuw samengestelde Krijgsraad te Willemsoord en thans ook deze Krijgsraad, die na zijne nieuwe samenstelling begonnen was met bedoeld gedeelte der notulen wél in te zenden met een eigen opvatting zijn gekomen;

Overwegende dat in het schrijven van den Krijgsraad hiertegen wel van te voren reeds wordt opgemerkt, dat onder de vroegere rechtspleging, toen zowel de behandeling als de beraadslaging in raadkamer geschieden, aan de tegenwoordige splitsing in notulen van de openbare terechtzitting en die van de raadkamer niet gedacht kon worden, maar de kracht van deze tegenwerping aan het Hof ontgaat;

Overwegende dat toch vooreerst, zooals boven is overwogen, de bedoelde tegenwoordige splitsing, die na de in werking treding van de Wet van 1912 (Staatsblad No. 337) in de practijk is ingevoerd, geheel buiten de wet omgaat, maar verder, ware voor het in werking treden van de genoemde Wet van 1912 het gevoelen, gehuldigd, door den Krijgsraad thans voorgestaan, daarvan het gevolg had moeten zijn, dat de Krijgsraden de notulen in haar geheel zouden hebben teruggehouden, in plaats van, zooals zij steeds en zonder uitzondering hebben gedaan, die in haar geheel aan het Hoog Militair Gerechtshof over te leggen;

Overwegende dat als tweede grond, waarom aan de bovenbedoelde uitnodiging van het Hof niet kan worden voldaan, door den Krijgsraad wordt genoemd, dat, ook al ontbraken de bepalingen van artikel 121 van

de Rechtspleging bij de Landmacht, dan nog voor den ernstigen Rechter de zedelijke verplichting zoude gelden om het geheim der raadkamer te bewaren;

Overwegende dat voor den ernstigen rechter op den voorgrond behooren te staan de verplichtingen hem door de wet opgelegd; dat, strijdt de nakoming van die verplichting met de plichten, hem door zijn zedelijk gevoel voorgeschreven, hij dit conflict zal hebben op te lossen niet door alsnu de wettelijke verplichtingen niet na te komen, maar door eene betrekking te laten varen, die hem zoodanige verplichtingen oplegt, als hij gevoelt niet te mogen vervullen; dat nu, zooals boven is betoogd, de wet den rechter hier de verplichting heeft opgelegd om de notulen in haar geheel ter kennis van het Hoog Militair Gerechtshof te brengen;

Overwegende dat als derde grond voor het niet overleggen van de zoogenaamde raadkamer-notulen door den Krijgsraad wordt aangevoerd, dat de rechtvaardigheid dit verbiedt met het oog op de bepaling van artikel 301 van de Rechtspleging bij de Landmacht, waarbij de eerste rechter bevoegd wordt verklaard om geheime stukken aan den hoogerem rechter te verstrekken, waarvan de inhoud uitteraard voor de verdediging verborgen moet blijven, welk betoog dan aldus wordt uitgewerkt, dat het van historisch belang moge zijn, dat zoodanige beschouwing in 1814 in een Souverein Besluit werd opgenomen, maar in 1914 de algemeen erkende eischen van rechtvaardigheid vorderen, dat van die bevoegdheid (gesteld, dat zij na de Wet van 31 October 1912 nog bestaat) geen gebruik mag worden gemaakt;

Overwegende daaromtrent, dat in 's Krijgsraads schrijven geen enkel steekhoudend argument wordt aangevoerd, waarom de bedoelde bevoegdheid wel vóór, maar niet ná de genoemde Wet van 1912 zoude bestaan; dat verder eene beschouwing als die des Krijgsraads wellicht in 1912 den wetgever er toe had kunnen leiden, toen hij verschillende algemeen erkende eischen van rechtvaardigheid in het militair procesrecht belichaamde, ook in de bepaling van artikel 301 der Rechtspleging bij de Landmacht wijziging te brengen, maar hij daartoe niet is overgegaan; dat, gesteld in dit artikel is van eene bevoegdheid sprake, dan de Krijgsraad vrijheid heeft van die bevoegdheid geen gebruik te maken, wanneer hij dit gebruik maken acht in strijd met de rechtvaardigheid; dat het echter hier niet gaat om „zaken, die in appèl aan het Hoog Militair Gerechtshof worden overgebracht”, maar om „vonnissen, die met de stukken daartoe behoorende aan het Hoog Militair Gerechtshof ter approbatie worden toegezonden”; dat het nu niet enkel van historisch maar van nog steeds actueel belang is dat, reeds sinds 1814, de Wetgever toezicht op den goeden gang der procedure bij de Krijgsraden heeft ingevoerd en daartoe in de wet de verplichting heeft neergelegd, dat alle stukken, waaruit van den gang dier procedure zoude kunnen blijken, aan het College voor toezicht moeten worden overgelegd; dat, zoo in dit verband van verdediging sprake kan zijn, het hier geldt de verdediging door het Hoog Militair Gerechtshof van rechtsorde en veroordeelden tegen eventueele „abuizen, verzuimen of informaliteiten” van de Krijgsraden, hetgeen zeker met de algemeen erkende eischen van rechtvaardigheid geenszins in strijd is;

Overwegende dat in artikel 58 van 's Hof's Provisioneele Instructie is bepaald, dat het Hof, wanneer het bevindt, dat in eene zaak niet behoorlijk geprocedeerd is geworden, de abuizen, verzuimen of informaliteiten, in de behandeling der zaak begaan, aan den Krijgsraad zal opgeven met aan-

schrijving om die abuizen, verzuimen of informaliteiten naar behooren te redresseeren;

Overwegende dat het Hof door den Krijgsraad tot dusverre niet in staat is gesteld om te onderzoeken of in de strafzaken tegen . . . . enz. behoorlijk geprocedeerd is geworden doordien bij de behandeling dier zaken in strijd met de bepalingen van de artikelen 213 en 303 van de Rechtspleging bij de Landmacht het verzuim is begaan, dat de notulen, die behandeling betreffende en vermeldende wat door den Krijgsraad in die zaken van dag tot dag is gedaan, niet *in haar geheel* met het origineele vonnis en de overige stukken, daartoe behoorende, aan het Hof zijn toegezonden;

Krachtens artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie en gezien de artikelen 213 en 303 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Zendt de vonnissen in zake . . . enz., met de stukken aan den Krijgsraad in het eerste militaire arrondissement terug en schrijft dien Krijgsraad aan om het boven opgegeven verzuim naar behooren te redresseeren en vervolgens de vonnissen met de stukken waaronder de thans ontbrekende gedeelten der notulen, aan het Hof wederom ter approbatie te doen geworden.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis d.d. 23 Januari 1914.

(Geapprobeerd bij resolutie van het H. M. G. van 3 Februari 1914).

President: majoor W. F. RUEMPOL.

Leden: de kapiteins J. A. SNIJDER en Jhr. H. VAN PANHUIJS en de luitenanten J. J. VAN SANTEN, Mr. Dr. J. S. BARBAS, G. LAND en R. K. LANKENAU.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Het den beklagde tenlastegelegde (diefstal van een beurs) wordt wettig en overtuigend bewezen verklaard. Beklaagde wordt echter vrijgesproken omdat het feit hem wegens de gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend.

Rapport van deskundigen, concludeerende dat de beklagde is te beschouwen als een imbecil in vrij belangrijken graad en het feit hem niet kan worden aangerekend.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den auditeur-militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat J. Th. L., oud 21 jaar, geboren te Didam, milicienskanonnier bij het korps rijdende artillerie, gedetacheerd bij het 1ste regiment veld-artillerie, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld, ter zake:

dat hij te Arnhem op 2 September 1913 in de Willemskazerne, alwaar hij was gehuisvest, heeft weggenomen een beurs, toebehoorende aan den medebewoner der kazerne, den kanonnier P. K. van de instructie-batterij van het korps rijdende artillerie, met het oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat blijkens het ten processe aanwezige aan beklaagde voorgehouden uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het korps rijdende artillerie, beklaagde op 26 September 1912 als loteling van de lichte 1912 is ingedeeld bij dat korps en op 4 September 1913 gedetacheerd bij het 1ste regiment veld-artillerie en geplaatst in een afzonderlijke of 2de klasse en dat, blijkens beklaagdes erkentenis bevestigd door een akte den 26sten September 1912 geteekend door beklaagde, door den eerste-luitenant jhr. K. F. Quarles van Ufford en den wachtmeester 1ste klasse F. J. Lelieman, welke akte hem is voorgehouden, aan hem op dien dag de krijgsartikelen zijn voorgelezen, door welke voorlezing hem is bekend gemaakt, dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

Ik heb op een weekdag ongeveer zes weken vóór 22 October 1913, het kan wel geweest zijn op 2 September 1913, een beurs gevonden op de door den kanonnier Kooijmans bewoonde kamer No. 65 in de Willemskazerne te Arnhem, alwaar ik toen als kamerwacht dienst deed. Er waren menschen op de kamer, o. a. de kanonnier B., die thans is afgegaan, aan wien ik vroeg of de beurs hun toebehoorde. Zij zeiden dat zij het niet wisten. Er zat niets in de beurs. Ik heb de beurs bij mij gestoken en die op 3 September 1913 verkocht voor 25 cent aan den kanonnier C. S. Bovendien kreeg ik nog een oude beurs van S. Ik heb die later weggegooid. Ik wist wel dat ik gevonden voorwerpen op het bureau moest brengen. Ik heb vergeten het te doen. Ik herken de mij in rechte getoonde beurs als de door mij gevondene. Ik heb de beurs verkocht omdat ik honger had. Ik heb van de opbrengst brood gekocht in de cantine.

Overwegende dat de navolgende getuigen, dienende als kanonnier 1ste klasse bij het korps Rijdende Artillerie en in garnizoen te Arnhem, onder eede hebben verklaard:

1o. P. K.

Ik had de ten processe aanwezige beurs op 2 September 1913 in mijn bezit. Op dien dag ging ik des namiddags omstreeks 5 uur slapen op de door mij bewoonde kamer 65 in de Willemskazerne te Arnhem. Te omstreeks 8 uur wakker wordende vermiste ik mijn beurs, die ik te 2 uur op de kast had gelegd. Ik heb aan alle personen op de kamer gevraagd, of zij iets van de beurs wisten, maar niemand wist er iets van. Een week later zag ik de vermiste beurs in bezit van den kanonnier C. S. Ik bewoonde op 2 September 1913 dezelfde kazerne als beklaagde.

en 2o. C. S.

Ik heb op 3 September 1913 de ten processe aanwezige beurs van beklaagde gekocht in de cantine der Willemskazerne te Arnhem voor 25 cent en een aan mij toebehoorende beurs.

Overwegende dat Officieren-Commissarissen als deskundigen hebben benoemd, ten einde een onderzoek in te stellen naar beklaagdes verstandelijke vermogens dr. TH. J. H. SNLJERS, dirigeerend officier van gezondheid 2de klasse en H. S. VAN DER STEMPPEL, officier van gezondheid 1ste klasse, beiden te Arnhem; dat dezen na op de wijze hunner godsdienstige gezindheid den eed te hebben afgelegd, dat zij verslag naar hun geweten zullen geven, een rapport hebben nitgebracht waarbij zij in rechte hebben volhard;

dat zij hierbij tot de conclusie zijn gekomen, dat hij als een imbecil in vrij belangrijken graad is te beschouwen; dat het door hem gepleegde feit hem wegens gebrekkige ontwikkeling der verstandelijke vermogens niet kan worden aangerekend;

Overwegende dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen voortvloeiende uit de boven weergegeven eigen.erkentnissen van den beklaagde en verklaringen van de getuigen, wettig en overtuigend bewezen is hetgeen den beklaagde is te last gelegd;

Overwegende dat wij ons met de conclusie van de deskundigen op de gronden door hen in hun rapport daarvoor aangevoerd, vereenigende, ook op grond van den onnoozelen indruk dien beklaagde maakt, van oordeel zijn, dat beklaagde een feit heeft begaan, dat hem wegens de gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend, weshalve hij niet strafbaar zal behooren te worden verklaard en zal behooren te worden vrijgesproken;

Gezien de art. 74 Militiewet, 37 en 91 Wetboek van Strafrecht en 181 Rechtspleging bij de Landmacht, zooals dit luidde vóór het inwerking treden der wet van 31 October 1912 (Stbl. No. 337) en art. 27 dier wet; Verklaart het aan beklaagde te last geleigde wettig en overtuigend bewezen, doch beklaagde niet strafbaar naardien hij een feit heeft begaan dat hem wegens de gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend;

Spreekt hem vrij.

Heft op het verband waaronder beklaagde zich bevindt na het ontslag bij handtasting;

Bepaalt dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat.

RAPPORT.

In opdracht van officieren-commissarissen belast met de informatiën in zake J. Th. L., milicien-kanonnier bij de 1ste batterij van het korps rijdende artillerie, geboren 7 October 1892, beschuldigd: dat hij op 2 September 1913 in de Willemskazerne, alwaar hij gehuisvest was, een beurs heeft weggenomen toebehoorende aan den medebewoner der kazerne, den kanonnier K., met het oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen", om een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van genoemden J. Th. L., hebben ondergeteekenden dr. Th. J. H. Sniijders, arts, dirigeerend officier van gezondheid 2de klasse en H. S. van der Stempel, arts, officier van gezondheid 1ste kl., zich in commissie vereenigd, inzage genomen van de gerechtelijke stukken op het gepleegde feit betrekking hebbend, inlichtingen ingewonnen bij personen uit beklaagde's vroegere en tegenwoordige omgeving, beklaagde lichamenlijk en geestelijk onderzocht, herhaaldelijk met hem gesproken en hem geobserveerd, en hunne bevinding neergelegd in het navolgende rapport.

Uittreksel uit de gerechtelijke stukken.

L. heeft op den 2den September 1913 tusschen 5 en 8 uur n.m. op een manschappenkamer in de kazerne van het korps rijdende artillerie te Arnhem eene portemonnaie weggenomen, toebehoorende aan den kanonnier 1ste kl. K., terwijl deze te bed lag en sliep. In den beginne ontkende L. de bewuste

portemonnaie ooit gezien te hebben, evenmin heeft hij eene weggenomen of verkocht, zooals dit door den kanonnier S. verklaard werd. L. verklaarde toen S.'s bewering voor onwaar.

Bij zijn verhoor voor officieren-commissarissen op 22 October 1913, nadat hem de beschuldiging voorgelezen was, verklaart L., dat hij op een dag in September als kamerwacht dienst doende, eene beurs gevonden heeft. Hij vroeg daarna aan menschen, die eveneens op die kamer waren, of de beurs hen toebehoorde, 't geen ontkennend beantwoord werd. Er zat, volgens beschuldigde, niets in de beurs.

L. hield de beurs bij zich en verkocht haar 14 dagen later in de cantine der kazerne aan den kanonnier S. L. erkende wel te weten, dat hij gevonden voorwerpen op het bureau moest brengen, doch vergeten had, dit te doen. Hij beweerde bij het voorloopig onderzoek, alles ontkend te hebben, omdat hij alles niet durfde te vertellen.

De kanonnier K., de eigenaar van de beurs, verklaarde, dat hij dadelijk nadat de beurs door hem gemist werd, aan de personen, door L. genoemd gevraagd had, of zij iets van de beurs wisten, 't geen door allen ontkennend beantwoord werd. Verder deelt deze getuige nog mede dat L. op hem den indruk maakte „alsof één van de vijf bij hem op de loop is”.

Desgevraagd, deelt L. zelf verder mede, dat hij een jaar te Didam onderwijs heeft genoten, niet lezen of schrijven kan, alleen zijn naam zetten, en dat de dokter te Didam hem (voor het onderwijs!) heeft afgekeurd, zeggende, dat: „hij gek was”.

Uit het bij het dossier bijgevoegde strafregister blijkt verder dat L. in den tijd van ruim 11 maanden zeer veel straffen heeft ondergaan, kwartier-arrest, politiekamer, provoost, meestal wegens mankeeren, slordigheid op kleeren en uitrusting, niet melden dat hij behept was met onrein gedierte enz. en werd hij op 4 September 1913 bij de tuchtklasse van het 1ste Reg. Veld-Artillerie te Amersfoort geplaatst.

De vader van beklagde deelt mede:

Beschuldigde is de 4de van 8 kinderen, die allen in leven en gezond zijn. Het 3de kind is gestorven aan eene den vader niet bekende ziekte op ½-jarigen leeftijd. De vader is gezond, 50 jaar oud, maakt matig gebruik van alcohol, leed niet aan venerische ziekten, was eigenlijk nooit ziek evenmin als zijne 50-jarige gezonde echtgenoot.

Zenuwziekten, krankzinnigheid, vallende ziekte, of alcoholisme komen niet in de familie voor. Onderzochte werd normaal geboren, had als kind geen stuipen of toevallen, leed niet aan kinderziekten, was laat zindelijk (11 jaar), waterde tot dien tijd in bed, liep reeds met 1 jaar, en sprak met 1½ jaar. Op 7 jarigen leeftijd ging onderzochte naar school, bleef daar tot zijn 13de jaar, en doorliep in dien tijd, maar twee klassen. Uit de 3de klasse werd hij weer naar de 2de klasse teruggezonden, gedroeg zich op school zeer slecht, liep vaak van school weg, of ging er niet heen, en bleef op straat rondslenteren. Er was hem niets te leeren, hij kan nu nog ternauwernood zijn naam schrijven, doch zelfs geen briefkaart. Ook het lezen gaat slecht.

Toen hij van school kwam, ging hij eerst op het land werken met zijnen vader, men moest hem daartoe met geweld dwingen, hij was zeer onverschillig, doch bij den vader lukte 't werk wel. Hij heeft steeds tot zijn indiensttreden bij zijnen vader gewerkt, behalve 'n half jaar, gedurende welken tijd geprobeerd werd of hij ergens anders werkzaam kon zijn, 't geen niet lukte.

Onderzochte was geen vechtersbaas, was bang, deed niet bepaald slechte dingen, van stelen b.v. werd nooit iets bemerkd. Wel was hij onbetrouwbaar, loog en snoepte. Hij was niet eenzelvig, had vrienden, was altijd vroolijk, kende geen zorgen, dronk niet, rookte wel. Hij was niet in staat zijn eigen kost te verdienen, kon nergens zelfstandig werken, moest steeds onder controle zijn. Hij is volgens den vader goedig van aard. Bepaalde ziekelijke afwijkingen heeft de vader niet bij hem bemerkd.

Inlichtingen van den heer van Wezel, hoofd der O. L. School te Didam.

Deze schrijft, dat L. van 1 April 1899 tot en met 1905 de openbare school heeft bezocht. Veel eer was er niet aan hem te behalen, want hij was in hooge mate zwakzinnig. Hij heeft 't niet verder gebracht dan de 2de klasse. Toen hij van school ging, kon hij iets lezen, beter gezegd enkele niet te moeilijke woorden opnoemen, — wat hij zeker al lang vergeten is —, en met zijn rekenen was 't zoo mogelijk nog treuriger. Zijn gedrag was in den eersten tijd goed, later werd 't minder en 't laatste half jaar bleef hij geregeld weg van school, liep langs den weg, hoewel zijne moeder hem geregeld naar school stuurde. Met andere jongens bemoeide hij zich weinig, en omgekeerd was 't evenzoo, want men nam hem niet au serieux. Volgens opinie van den heer van Wezel is L. zeker geen idioot, maar veel er boven staan, doet hij ook niet, of hij moet den laatsten tijd veel in zijn voordeel zijn veranderd.

Het korps geeft omtrent L. o. a. de volgende inlichtingen:

Hij was stug, niet driftig, vreemde handelingen zijn niet bij hem opgemerkt, hij maakte weinig gebruik van alcohol en vertoonde geene sexueele afwijkingen, was eenzelvig, zijne kameraden wilden liefst niet met hem omgaan. Hij sliep zeer vast, en moest regelmatig tweemaal per nacht voor bedwateren worden gewekt. Van hardop droomen of slaapwandelen is niets gemerkt.

Hij was onbetrouwbaar (beloofde beterschap zonder het te meenen!) zijn dienstijver en belangstelling in den dienst waren zeer gering, bij was totaal onvatbaar voor onderricht en practisch totaal niet ontwikkeld.

Anamnese.

J. Th. L. 21 jaar oud, weet niet wanneer hij geboren is, ook niet wanneer hij jarig is, hij is bij die gelegenheid nooit gefeliciteerd. Wel weet hij, dat hij te Didam geboren is en daar altijd gewoond heeft. Zijn vader heet ook Johannes, Theodorus, hij meent dat zijn vader 58 jaar oud is, doch weet dit niet precies te zeggen, kan ook niet zeggen, wanneer deze geboren is. Zijne moeder heet Hardelman, haar voornaam kent hij niet, evenmin weet hij haar leeftijd. Zijn vader is landarbeider, werkt bij een boer, heeft zelf ook land in eigendom. Dit land is een bunder groot. Op de vraag wat 'n bunder is, antwoordt hij 500 roe. Verder hebben zij eene koe, geen paarden, 25 kippen, 4 varkens, 1 geit, 2 katten. Dit deelt hij mede als antwoord op even zoovele vragen, en niet spontaan.

Hij heeft 6 zusters en 1 broer in leven, ze zijn allen gezond. Hoe oud de oudste, eene zuster, is weet hij niet; de jongste ook 'n meisje is 5 jaar oud. Hij is 't 3de kind. Alle kinderen die in het leven zijn, zijn gezond, twee zijn gestorven, een op 23 jarigen leeftijd, een na twee dagen, waaraan weet hij niet. Hij zelf is altijd gezond geweest, nooit ziek. Toen hij vijf jaar oud was, ging hij naar school bij meester van Wezel, kon niet goed

leeren, hoewel hij zijn best deed; hij ging graag naar school, hoewel hij toch den laatsten tijd veel verzuimde, van school wegbleef, op straat rondslenterde of bij een molenaar op den molen vertoefde, of appels voor hem plukte. Zijne ouders dachten dan, dat hij op school was, langer dan een dag bleef hij dan ook niet van huis. De reden van zijn wegblijven van school was dat hij zooveel straf kreeg, niet wegens ondeugd, maar omdat hij niet mee kon komen. In zijn schooltijd werd hij veel geplaagd door andere jongens, ze namen hem er tusschen, lachten hem uit. Hij werd dan kwaad, driftig en sloeg er op. Hij waterde thuis haast iederen nacht in bed, dit duurde wel tot hij in dienst kwam, ook in de kazerne gebeurde dit nog, ook wel 'n enkele keer in het hospitaal (onderzochte werd vóór deze observatie hier verpleegd voor bedwateren). Op school heeft hij niet veel geleerd, kan niet goed zijn naam schrijven, kent de letters, kan volgens zijn zeggen niet rekenen. Toen hij van school kwam ging hij landarbeid verrichten bij zijnen vader, of met zijnen vader bij anderen, nooit alleen bij anderen. Hij moest 't land ompspitten, koren maaien, aardappels rooien, wieden, koeien melken, mest rijden. Op de vraag, of hij wel eens aardappels gepoot heeft, antwoordde hij, dat dit door zijnen vader geschiedde. Hij verdiende bij zijnen vader de kost, kleeren en 'n paar dubbeltjes in de week, die hij bewaarde en waarvoor hij konijnen en duiven kocht. Sigaren kocht hij niet, omdat hij niet rookte, bier of sterken drank gebruikte hij niet. Gedurende den tijd dat hij bij zijnen vader werkzaam was, heeft hij zich steeds goed gedragen, is nooit weggelopen, vocht niet, kwam niet met den veldwachter in aanraking. Hij had geene liefhebberijen, ging met niemand om, had geene vrienden, ging nooit naar de kermis. Als hij niet werkte, ging hij niet uit, doch zat thuis bij zijne moeder, speelde wat harmonica, 't geen hij evenwel ook al niet goed kent; kaartspelen deed hij nooit. Zondags ging hij 3 maal naar de kerk, is aangenomen, doch weet thans niets meer van de catechismus, die hem door de „zusters” geleerd is; hij weet zelfs niet meer, hoeveel geboden er zijn. Toen hij twintig jaar was, kwam hij in dienst; het beviel hem niet goed, hij werd te erg geplaagd door den wachtmeester, de korporaals en ook door de manschappen. Hij mocht niet bij de „theorie-geschut” aanwezig zijn, moest gedurende dien tijd in de koude loods staan. Zijn kameraden gooiden hem met water als hij sliep, wipten hem uit de krib, enz. Hij heeft veel straf gehad, omdat hij mankeerde of wegliep, als hij geen 24 uur permissie kon krijgen, om naar huis te gaan, waarnaar hij steeds zeer verlangde. Thuis vertelde hij dan, dat hij verlof had. Ook heeft hij voor slordigheid veel straf gehad. Paardrijden kon hij goed leeren. Hij is twee maanden in de tuchtklasse geweest, kreeg daar 6 dagen politiekamer voor slordigheid bij de inspectie. Omtrent het door hem gepleegde feit vertelt hij, dat hij de bewuste portemonnaie gevonden had; die portemonnaie lag op den grond en wist hij niet aan wien zij behoorde. Hij weet wel, dat hij haar aan den wachtmeester had moeten geven, weet echter niet te zeggen, waarom hij dit niet gedaan heeft. Er zat niets in, geen postzegels, ook geen portretje. Hij weet ook, dat hij die portemonnaie niet had mogen verkoopen; hij heeft dit echter gedaan om voor het geld brood te koopen voor zich zelf, daar hij steeds honger heeft. Van zijn soldij, f 0.98 per week, kocht hij brood voor zijn paard, omdat hij zooveel van dit beest hield.

Psychische toestand.

Onderzochte weet den datum te noemen, hij heeft dit op de kamer hooren

zeggen, weet niet welke maand het is. Een gesprek is niet met hem te voeren, 't is niet mogelijk hem een eenigszins aaneengeschakeld verhaal te laten doen, zeer langzaam, onvolledig en kort antwoordt hij, blijft tijdens het onderzoek met een goedmoedig, dom lachje op het gelaat zitten luisteren. Op de meeste hem gedane vragen betrekking hebbend op den stand zijner kennis komt geen antwoord.

Vr. Hoeveel maanden zijn er in 't jaar? Geen antwoord.

Vr. Nu begin eens: Januari . . . . . Geen antwoord.

Vr. Vraag wordt herhaald. Antw.: 8 maanden.

Vr. In welk jaar zijn wij nu? Antw.: 1913.

Vr. Wat wil het zeggen, dat wij nu in het jaar 1913 zijn?

Antw. „Weet ik niet.”

Vr. Wat is 1913 jaar geleden? Geen antwoord.

Vr. Is 1913 'n bijzonder jaar? Geen antwoord.

Evenmin weet hij te zeggen, wat 100 jaar geleden gebeurd is, welke feesten er gevierd zijn, ook niet nadat hem gezegd is, dat er onafhankelijkheidsfeesten gevierd zijn. Hij weet dat 't winter is, niet gedurende welke maanden het winter is, wel dat de andere jaargetijden, herfst, zomer en lente zijn, eveneens dat het eerstkomende feest, het Kerstfeest is, doch niet in welke maand en op welke datum dit valt, ook niet dat het Kerstfeest niet in Januari of Februari is.

Vr. Welk feest wordt met Kerstmis herdacht?

Antw.: „Jezus.”

Vr. Zijne geboorte of zijne sterfte?

Antw. „Geboorte.”

Vr. Wanneer eindigt het jaar 1913? Geen antwoord.

Vr. Welk jaar krijgen wij daarna?

Antw. „1914.”

Vr. Hoe wordt de eerste dag in 1914 genoemd? Geen antwoord.

Vr. Hoeveel dagen heeft 'n jaar?

Antw. „Weet ik niet.”

Vr. Hoeveel dagen heeft een week?

Antw. „6 dagen.”

Vr. Noem de dagen op.

Antw. Zondag, Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag, Zaterdag.

Vr. Hoeveel dagen zijn er dus?

Antw. „Zeven.”

Vr. Noem ze in omgekeerde volgorde op?

Antw. (Juist).

Vr. Hoeveel uren is 'n dag? Geen antwoord.

Vr. Kan je op de klok zien?

Antw. „Ja.”

Vr. Hoe laat is 't nu?

Antw.: „Drie minuten voor drie.” (Juist). Ook de kleuren worden goed genoemd.

Vr. Welke postzegel plak je op een brief naar huis?

Antw. „5 cent.”

Vr. Hoe ziet zoo'n postzegel er uit?

Antw. „Rood.”

Vr. Welke postzegel plak je op een briefkaart?

Antw. „3 cent.”

Vr. Hoe ziet een postzegel van 3 cent er uit?

Antw. „Lichtblauw.”

Vr. Stuur je wel eens 'n ansicht naar huis?

Antw. „Neen, ik kan niet schrijven.”

Vr. Koop je wel eens iets?

Antw. „Neen.”

Vr. Nooit tabak of sigaren?

Antw. „Ja.”

Vr. Hoeveel kost 'n pond tabak?

Antw. „12 cent.”

Vr. Hoeveel kost 'n pond suiker?

Antw. „Weet ik niet.”

Vr. Hoeveel ons is een pond?

Antw. „Weet ik niet,”

Vr. Hoeveel kost 'n brood?

Antw. „25 cent.”

Vr. Wat is dat voor brood?

Antw. „Roggebrood.”

Hij leest nooit kranten, kan niet lezen, weet ook niet van hooren zeggen, welke oorlogen er den laatsten tijd gevoerd zijn, weet hoe de Koningin heet, met wien zij getrouwd is, weet hoe de prinses heet, weet echter geen der verjaardagen van de leden van het Koninklijk Huis op te noemen, weet ook niet, hoe oud het prinsesje thans is.

Als proeve van zijne kennis der rekenkunde het volgende $2 \times 2 = 4$, $3 \times 4 = ?$ $3 \times 4 = 10$; $5 \times 6 = ?$ $4 \times 10 = 40$, $8 \times 10 = 80$, $3 \times 3 = 6$.

Vr. Hoe schrijf je 80?

Antw. 'n 8 en 'n 0.

$5 + 3 = 8$; $12 - 4 = 8$, $15 + 12 = 26$. $15 + 10 = 25$, $15 + 12 = 27$ (na lang aarzelen en hulp).

Vr. In welke stad ben je nu?

Antw. „In Arnhem”.

Vr. In welke provincie ligt Arnhem.

Antw. In Holland.

Vr. Hoe heet 't land waar je toe behoort?

Geen antwoord.

Vr. Hoe heet de taal, die je spreekt?

Antw. Hollandsch.

Vr. In welke provincie ligt Didam?

Geen antwoord.

Vr. Woon je in Nederland?

Antw. „Nooit gehoord”.

Vr. Hoeveel provinciën zijn er?

Antw. „Nooit gehoord”.

Vr. Heb je nooit gehoord, dat Didam in Gelderland ligt?

Antw. „Neen”.

Vr. Aan welke rivier ligt Arnhem?

Antw. „Weet ik niet”.

Vr. Je hebt toch Zondags wel eens gewandeld.

Antw. „Neen”

Vr. Waarom niet?

Antw. „Meestal straf”.

Vr. Wie was Napoleon?

Antw. „Nooit gehoord”.

Vr. Heb je wel eens van 'n vliegtuig gehoord?

Antw. „Ja die vliegt door de lucht”.

Vr. Hoe ziet zoo'n ding er uit?

Antw.: „Geen antwoord”.

Vr. Groot of klein?

Antw. „Groot”.

Vr. Heb je wel eens zien vliegen?

Antw. „Ja”.

Vr. Wie zat er in.

Antw. „Weet ik niet”.

Vr. Nooit dichtbij gezien?

Antw. „Neen”.

Vr. Waar woont 'n Franschman?

Geen antwoord.

Vr. Wat spreekt 'n Franschman?

Geen antwoord.

Vr. Wat deed je 's Zondag's in Didam?

Antw. „Thuis blijven”.

Vr. Wat deed je dan?

Antw. „Niets”.

Vr. Speel je wel eens 'n spelletje?

Antw. „Neen nooit”.

Vr. Speel je wel eens domino?

Antw. „Neen”.

Vr. Kun je een kanon laden?

Antw. „Daar ben ik haast nooit bij geweest”.

Om verder inzicht te verkrijgen in het inprentings-, opvattingen en combinatievermogen van den onderzochte werden hem de plaatjes van Heilbronner vertoond. Deze bestaan uit eene serie afbeeldingen, waarvan elke afbeelding in een zeker aantal volledig wordt. De eerste van elke reeks geeft alleen den omtrek, de verdere door aanvullingen en bijvoegingen een steeds duidelijker beeld, terwijl het laatste een volledig beeld van het bedoelde voorwerp geeft.

Door nu na te gaan bij welk nummer van eene reeks het bedoelde voorwerp herkend wordt, en de zoo gevonden getallen bij elkaar op te tellen krijgt men in een cijfer uitgedrukt, de wijze waarop de onderzochte op de met hem genomen proef reageert. Wanneer b.v. eene reeks uit 8 afbeeldingen bestaat, geeft men iemand die het voorwerp reeds bij het eerste plaatje herkent het cijfer 8, herkent hij het voorwerp pas bij de laatste afbeelding, het cijfer 1, herkent hij het bedoelde voorwerp in het geheel niet, het cijfer 0. Onderzochte nu herkent 'n lamp (4 afbeeldingen) bij het 3de plaatje, krijgt hiervoor dus 2; kerk (8 afb.) bij 1 = 8; den (3 afb.) bij 3 = 1; kanon (3 afb.) bij 2 = 2; kruiwagen (5 afb.) wordt niet herkend = 0; bootje (6 afb.) bij 5 = 2; molen (8 afb.) bij 5 = 4; visch (6 afb.) bij 1 = 6; totaal = 25; het hoogste (beste) te verkrijgen getal is 43; 25 is dan ook 'n laag cijfer, en onbevredigend, zelfs voor iemand als beklaagde.

Verder werden met beklaagde associatieproeven gedaan. Daarbij wordt 'n woord (prikkelwoord) toegeroepen, en hem verzocht, 't eerst hem in de gedachten komend woord (reactiewoord) te noemen. Als prikkelwoorden werden zeer eenvoudige bekende woorden gebruikt, toch viel hierbij reeds dadelijk op, dat 'n enkel minder algemeen voorkomend woord (eb! deugd!) hem niet bekend waren.

Van 50 hem als prikkelwoord genoemde woorden, werd in 38 % geen

reactie verkregen; op 'n enkele uitzondering na, waren de overige reacties, omschrijvingen, woordaanvullingen of indentiteiten: koffie — om te drinken, trap — om naar boven te gaan, werk — werken; struik — boom, 'n wijze van reageeren, zooals men die gewoonlijk bij zwakzinnigen aantreft.

Het eenvoudigste op dicté schrijven, lukt hem zeer gebrekkig (zie bijgaand voorbeeld): JAN LENTING Geboorem toen ik van school kaam gen bij mijn waader weken ik nan mijn woor heet op taans als solaat hepkek veel staab ehat. Lezen kan hij niet, hij spelt de letters b.v. *e. r.* = er; *e. n. s.* = ens (gedrukt stond 't woord eens); eenigszins moeielijkere woorden spelt hij reeds niet zonder hulp, bij het woord twee, spelt hij met hulp t. w. e. e. = twee.

Cijfers worden door hem goed gelezen, ook getallen van twee cijfers worden goed uitgesproken.

Ook zijn inprentingsvermogen is niet groot, in getal van vier cijfers wordt goed nagezegd, 1. 3. 5. 6. = 1. 3. 5. 6, 1. 8. 7. 5. 4 wordt herhaald als 1. 8. 6. 5. 6.

Abstracte begrippen kunnen door hem niet gedefinieerd worden, hoewel, zooals uit gesprekken met hem blijkt, de gevoelens zelve bij hem wel aanwezig zijn. Dat 'n primitief gevoel als, „aanhankelijkheid” wel bij hem bestaat, blijkt o.a. nog uit het volgende. Onderzochte is zeer tevreden en in zijn schik in het hospitaal, wegens de vriendelijke behandeling in tegenstelling met die in de kazerne.

Hij verklaart dan ook met zeker enthousiasme, „dat ze niet moesten probeeren een van allen wat te doen, hij zou dan wel voor hen opkomen!”

Hij houdt blijkbaar wel veel van zijne ouders, „omdat die goed voor hem zijn”, verlangt tenminste steeds bij eene eenigszins langere afwezigheid naar huis, en is dit verlangen ook de oorzaak geweest van zijn herhaald mankeeren in dienst; hij hield veel van zijn paard, kocht van zijn soldij steeds brood voor het paard, weet wat 'n dierenbeul is, vindt een dierenbeul 'n slecht mensch, doch beantwoordt de vraag, waarom hij dit slecht vindt, alleen met het gezegde, omdat het slecht is.

Vr. Gaf je wel eens wat aan 'n arm mensch?

Antw. „Jawel 'n paar kwartjes.”

Vr. Waarom deed je dat?

Antw. „Omdat 't mensch arm was.”

Vr. Wanneer noem je iemand „'n slecht mensch?”

Antw. „Als hij slecht oppast.”

Vr. En wanneer een goed mensch?

Antw. „Als hij goed oppast.”

Vr. Wat is slecht oppassen?

Antw. „Altijd ruzie maken en sterken drank drinken.”

Vr. En goed oppassen?

Ant. „Geen ruzie maken.”

Eene eenigszins hoogere opvatting van goed, slecht, e. d. is niet bij hem te bespeuren, in ieder geval kan hij dit niet onder woorden brengen; gevoelens echter als vaderlandsliefde, toewijding, weet hij absoluut niet te definieeren, waarschijnlijk zijn die gevoelens zelf hem geheel vreemd. Beklaagde beweert de bewuste portemonnaie niet weggenomen, doch gevonden te hebben en erkent, dat het „slecht” geweest zou zijn, indien hij haar wel weggenomen had.

Vr. Waarom?

Ant. „Omdat het niet mag.”

Vr. Waarom mag 't niet?

Antw. „Omdat 't slecht is.”

Verblijf in het hospitaal.

Onderzochte is onbetrouwbaar, liegt, doch doet dit op zulk eene domme en doorzichtige manier, dat het bij iedere poging onmiddellijk bemerkt wordt. Wordt hij er op gewezen, dat hij onwaarheid spreekt, dan erkent hij dit, door lachen, terwijl hij voor zijn onwaarheid spreken geen verklaring kan geven.

Tijdens den aanvang van zijn verblijf in het hospitaal wilde hij voor „gek” doorgaan, waarschijnlijk daartoe door anderen aangezet, schreeuwde, zong en tierde hij, trachtte de kachel buiten het lokaal te zetten, vroeg een hospitaalsoldaat, wat de beste manier was om afgekeurd te worden. Hij heeft 'n paar maal in bed gewaterd, deed dit ook tijdens een vorig verblijf in het hospitaal. Hij is goedig en gemakkelijk in den omgang, maakt geen ruzie, is hier niet eenzelvig, praat met anderen, doch kan niet met hen spelen (kaart- of domino), kan niet lezen (hoewel hij zich soms het air daarvan geeft, en met 'n groot boek voor zich zit, alsof hij leest).

Hij is zeer vraatzuchtig, klaagt voortdurend dat hij honger heeft, eet nooit genoeg naar zijnen zin, hoewel hij tijdens zijn verblijf in het hospitaal 4½ K.G. in gewicht is toegenomen. Hij heeft 'n slecht begrip van mijn en dijn, hoewel hij niet bepaald diefachtig is, neemt hij wat hij noodig heeft, pakt van medeverpleegden lepels, eetschalen enz. weg, om die zelf te gebruiken. Er wordt beweerd (door medeverpleegden) doch dit is niet bewezen, dat hij lange vingers heeft; hij zou n.l. voor eigen gebruik tabak van 'n ander hebben weggenomen.

Somatische status.

Onderzochte is een groote, sterk gebouwde man, zijn lichaamsgewicht bedraagt 91½ K.G., zijne lengte is 181 cM. Er bestaat eene vrij sterke graad van vetvorming. Hij heeft een groote gelaatsschedel, er is weinig gelaatsuitdrukking, en deze is ook niet in overeenstemming met de omstandigheden; goedig dommelijk lachend, antwoordt hij blijkbaar zonder eenige emotie op hem gedane vragen, vertelt spontaan niets; zijne stemming is opgeruimd, hij is best tevreden, wil wel altijd in het hospitaal blijven, verveelt zich niet. Aan het gelaat zijn geen asymmetriën aanwezig, de oogspletten zijn vrij wijd, de wenkbrauwen opgetrokken, bij spreken vertoont hij weinig mimiek. De schedel loopt kegelvormig toe; het achterhoofd is afgeplat (scaphocephale schedel), litteekens zijn aan den schedel niet waarneembaar, behalve een oppervlakkig litteeken aan de linker voorhoofdshelft. De ooren staan ver van het hoofd af. Aan de hersenzenuwen zijn geen afwijkingen te constateeren, aan de gelaatsspieren bestaan bij innervatie geen trillingen, evenmin als aan de uitgestoken tong en aan de gesloten oogleden. De keelslijmvliesreflex is opgeheven, de pupillen reageeren prompt op licht en convergentie, aan de fundus oculi zijn geene afwijkingen. De gezichtsscherpte is beiderzijds normaal, evenals de gehoorscherppte. De tast- en pijngewaarwording is over het geheele lichaam normaal, er is een matig verhoogde reactie van de prikkelbaarheid der huidvaten, de kniepeesreflexen zijn levendig. Drukpunten worden niet aangetroffen, de buikreflexen zijn normaal.

Alle bewegingen worden goed uitgevoerd. De urine bevat noch eiwit, noch suiker.

Epicrise.

Reeds op zijn kameraden maakte beklaagde den indruk niet wel bij 't hoofd te zijn. Hij was de dupe van hunne plagerijen en het is een veel voorkomend verschijnsel, dat eene omgeving, als waarin L. in de kazerne was, als bij intuïtie voelt, wie onder hen tot de geestelijk minderwaardigen behoort, in wien zij een gemakkelijk mikpunt hebben voor spotternijen en plagerijen. Herhaaldelijk werd hij in zijn diensttijd gestraft voor dezelfde vergrijpen, zonder dat dit eenige verbetering bewerkstelligde, en men eindigde dan ook met hem in eene strafklasse te plaatsen. Hij werd in dienst beschouwd als een stug persoon, waarmede de anderen niet wilden omgaan, waterde geregeld in bed, was onbetrouwbaar, onvatbaar voor onderricht, practisch totaal niet ontwikkeld.

Ook op school was hij totaal onvatbaar voor onderricht, doorliep in den tijd van 6 jaar twee klassen, bleef vaak weg, o. a. omdat hij bang was voor straf, daar men zijn onmacht om te leeren, als onwil beschouwde. Hij had in zijne schooljaren niets geleerd, kon ternauwernood zijn naam schrijven, enkele niet te moeilijke woorden lezen. Na zijne schooljaren werkte hij steeds onder toezicht van zijnen vader, eene poging aangewend om hem zelfstandig bij een ander te laten werken mislukte, alleen onder voortdurend toezicht van zijn vader was hij in staat de eenvoudigste verrichtingen in het landbouwbedrijf uit te voeren, en was nooit in staat ook maar eenigermate in zijn eigen onderhoud te voorzien. Een groot defect in zijn intellectuele ontwikkeling is zeker aan te nemen, niet alleen dat zijn schoolkennis zelfs voor zijn stand, en omstandigheden, uitermate gering is, bijna = 0, zooals hierboven is aangetoond, doch ook hetgeen hij in den loop der jaren door omgang met anderen, eigen aanschouwing, door hooren zeggen, zich had kunnen eigen maken, heeft geene sporen in zijne herinnering nagelaten. Zoo weet hij niet, wanneer hij jarig is, evenmin wanneer zijn vader jarig is, weet wel de achternaam niet de voornaam zijner moeder, kent niet de benamingen, waarin de grootte van land uitgedrukt wordt, weet niet in welke maanden de jaargetijden vallen, kent geen belangrijk feit uit vroeger of later tijd, weet niet welke groote gebeurtenissen zich den laatsten tijd afgespeeld hebben, kent niet de prijzen van de meest voorkomende levensmiddelen, kent de postzegels niet, en werd zelfs in dienst als zoo onvatbaar voor onderricht beschouwd, dat hij bij de „theorie-geschet” niet aanwezig mocht zijn. Zijn opvattings- en combinatievermogen is slecht, terwijl de reacties bij hem met associatieproeven verkregen, zijn zooals die door zwakzinnigen geleverd worden.

Abstracte begrippen kan hij niet verklaren of onder woorden brengen, toch zijn primitieve gevoelens als ouderliefde, dankbaarheid hem niet vreemd, 't geen blijkt uit zijn verlangen naar zijne ouders, zijne goede behandeling van dieren en zijne erkentelijkheid voor de behandeling in het hospitaal.

In het algemeen is hij niet in staat moreele begrippen te onderscheiden, weet wel dat 't geen hij gedaan heeft niet geoorloofd is, evenals enkele andere dingen, en dat het plegen daarvan gestraft wordt; dat echter zijne verklaringen daaromtrent in ethische gevoelens haar ontstaan vinden is niet aannemelijk, zeer waarschijnlijk zegt hij omtrent het niet geoorloofd zijn van stelen enz, na, hetgeen hij daaromtrent vaak heeft hooren verkondigen; sporen van berouw zijn dan ook niet bij hem te bespeuren. De kinderachtige proeven van simulatie om voor „gek” door te gaan, o.a. het wegslepen van een kachel, waarschijnlijk onder den invloed van een ander verpleegde be-

proefd, wijzen op gebrek aan critiek en eene zekere mate van suggestibiliteit, zooals men die vaak bij imbecillen aantreft.

Conclusie.

Deskundigen beschouwen beklagde op grond van bovenstaande als een imbecil in vrij belangrijken graad.

Het door hem gepleegde delict kan hem dan wegens gebrekkige ontwikkeling der verstandelijke vermogens niet worden aangerekend.

Tevens achten zij hem absoluut ongeschikt om te blijven doordienen, en zijn reeds stappen gedaan om hem ongeschikt te verklaren.

Arnhem, 15 Januari 1914.

(w.g.) Dr. TH. J. H. SNIJDERS.

(w.g.) H. S. VAN DER STEMPEL.

I N H O U D.

Blz.

Aangifte ter inschrijving voor de militie, indien de minderjarige zelf ongesteld of afwezig is, behoort ingevolge art. 15, 2de lid der Militiewet 1912 te geschieden door diens wettelijken vertegenwoordiger. (H. M. G. 13 Juni 1913)	202
Afwezigheid aangenomen als de minderjarige te Delft woont en te Amersfoort moet worden aangegeven	202
Afwezigheid niet aangenomen nu de minderjarige woonde te Delft en de aangifte moest geschieden te Vrijenban, een aan Delft grenzende gemeente. (Kantongerecht Delft 2 April 1913)	253
Achterblijven. Zie Verlof.	284
Advocaten-raadslieden. Zie Toelagen	6
— Eene door het H. M. G. als raadsman toegevoegd praktizijn is niet ontvankelijk in zijne vordering tot begrooting eener declaratie voor salaris met verzoek die onder de gerechtskosten te begrijpen en den Staat in de kosten te veroordeelen	499
Ambtenaar. Het als ambtenaar aannemen van een gift.	370
— Art. 44 W. v. S. in verband met de Crim. Wetboeken v. h. Krijgsvolk.	394
— Art. 44 W. v. S. is niet van toepassing op diefstal in de chambree omdat art. 44 slechts van toepassing is op zoodanige delicten die ook door anderen dan ambtenaren begaan kunnen worden	484
Appèl. Strafverzwarende bij appèl in het militair strafproces	392
— Appèl, onbeperkt ingesteld is niet ontvankelijk voor zoover de in het vonnis gegeven vrijspraak betreft	469
Approbatie. Zie Notulen	258
Arrondissementen. Militaire — en militaire auditien. Verdeeling van het Rijk in 3 militaire arrondissementen met hoofdplaatsen 's Gravenhage, Arnhem en 's Hertogenbosch	3
Auditeur-militair. Zie beambten en bedienden	3
— Zie Onkosten.	5
Auditiën Militaire —. Zie Arrondissementen.	3
Authentieke akte. Zie Nationale Militie.	112
Beambten en bedienden bij de krijgsraden, de auditeurs-militair en den fiscaal. Aanstelling, bezoldiging enz. Kon. besluit van 15 September 1913 (St.bl. No. 368), gewijzigd bij Kon. besluit van 21 November 1913 (St.bl. No. 415).	3, 4
Beëdiging van nieuwbenoemde ambtenaren bij de militaire justitie.	58
— van drie nieuwbenoemde leden van het H. M. G.	59
Begrooting van Justitie voor 1913. Zie onder Wetgeving	30

Belediging. Toevoeging van het woord „choleralijders” door be- klaagde gebezigd als in zijne gewone omgeving gebruikelijk scheld- woord, is beledigend. H. M. G. contra Zeekrijgsr. te Amsterdam.	100
— De woorden: „kijk maar naar jou oude vuile moer, die choleralijderes” en even later: „kijk naar jou vuile hoerige dochters” tasten niet aan de eer en het karakter van den toegesproken persoon maar van aan dezen in nauwe familiebetrekking staande derden. Toevoeging van die woorden is dus niet belediging van dien aldus toegesproken persoon. H. M. G. contra Zeekrijgsr. Hellevoetsluis.	162
— Het woord „beledigingen” in art. 4 C. W. L. is algemeen, niet beperkt tot beledigingen bij monde, maar betreft alle handelingen bij artt. 99, 100 en 101 C. W. L. strafbaar gesteld	215
— Toevoeging van het woord „leelijke aap” is belediging met woorden. Krijgsraad Haarlem 28 Nov. 1913	462
— Evenzoo toevoeging der woorden „vuile aap”	506
Benoemingen leden der militair-rechterlijke macht bij het inwerking- treden der gewijzigde rechtsplegingen	6
Bewijs. Een getuigenverklaring die niet uitsluitend loopt over feiten die de getuige zelf heeft gehoord, gezien of ondervonden, is onwettig bewijs	123
— Bijzondere meeningen mogen niet als getuigenis gelden	183, 332
— Zie Verklaringen	183
— Een afschrift van een brief van den inspecteur van den genees- kundigen dienst der landmacht dat beklagde voor den militairen dienst ongeschikt is verklaard, is geen wettig bewijsmiddel.	194
Bewijskracht van een vonnis	450
Bonden. Zie Vereeniging	76
Braak. Zie diefstal	172
Competentie tot oplegging van disciplinaire straffen bij overplaatsing.	360
— Regeling der relatieve — bij de Landmacht	389
Connexiteit bij overtreding van art. 14 Woningwet	220
Costuum van militair-rechterlijke ambtenaren, Kon besluit van 26 Augustus 1913, No. 361.	2
Curaçao. Zie Regtspleging	5
Degradatie. Zie Maréchaussée	293
Deknatel, J. W. Psychiatrische adviezen	70
Desertie. Door anderen te bewegen om iemand die voornemens is te deserteren een pak kleeren te verstrekken, is art. 203 W. v. S. niet overtreden	250
— Zie Verlof	284
— Achterblijven van eene dienstverrichting aan den wal.	287
— gepaard met ontvreemding van goed van een zijner kameraden. (Zie ook bij diefstal)	307
— Veroordeeling wegens derde desertie ook al stond de onder een valschen naam in dienst getreden beklagde in het vonnis wegens tweede desertie onder dien valschen naam vermeld. (H. M. G. contra Krijgsraad Arnhem)	450
— Bij — gepaard met ontvreemding wordt krachtens art. 152 C. W. L. niet enkel gestraft wegens desertie maar ook wegens ontvreemding.	469
— Art. 152 C. W. L. verhoudt zich tot art. 310 W. v. S. als een bizon- dere tot een algemeene strafbepaling en komt dus alleen in aanmerking	469

Desertie. Beklaagde, twee volle dagen afwezig geweest zijnde, maakt zich schuldig aan desertie	480
Deskundigen. Zie Toerekenbaarheid	532
Detentie. Onze toekomstige militaire detentie door v. R. v. A.	11
Diefstal van een spaarbankboekje	122
— of diefstal ten nadeele van een kameraad in het slaapkwartier (een zestienmanstent in de legerplaats bij Laren)	166
— . Waar de schuldige het goed onder zijn bereik heeft gebracht door met kracht te trekken aan het hangslot, waarmede een kist gesloten was en daardoor dat hangslot te verbreken, heeft hij het goed onder zijn bereik gebracht door <i>verbreking</i> en niet door <i>braak</i> . (H. M. G. contra Krijgsraad Haarlem)	172
— . Waar niet is gebleken en ook niet aannemelijk is, dat de door den schuldige op zekeren datum gepleegde diefstal de uiting is geweest van hetzelfde ongeoorloofde besluit dat hem tot den ongeveer twee dagen tevoren gepleegden diefstal heeft gebracht, zijn de beide misdrijven ten onrechte beschouwd als ééne voortgezette handeling. (H. M. G. contra Krijgsraad Haarlem)	172
— van een portemonnaie met geld. (Zeekr. Amsterdam 16 Aug. 1911).	227
— ten nadeele van een kameraad in het slaapkwartier. Desertie en ontvreemding worden door art. 152 C. W. L. niet tot één misdrijf. Art. 191 C. W. L. blijft ook in dit geval toepasselijk. (H. M. G. contra Krijgsraad Leeuwarden).	307
— . Onvoldoende is in eene telastlegging „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening”; dit moet zijn „met het oogmerk om zich de voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen”	311
— . Wegneming van eenige rozen uit een kweekerij is diefstal en niet strooperij. (H. M. G. contra Krijgsraad Haarlem)	326
— met braak en diefstal in het slaapkwartier beschouwd als ééne voortgezette handeling en daarom alleen toepassing der strafbepaling van art. 191 C. W. L.	464
— . Diefstal j ^o . art. 44 W. v. S. of diefstal in de chambree?	483
— . Diefstal, verduistering of diefstal in de chambree? Een korporaal die volgens de reglementen met de manschappen op de chambree woont, is in den zin van art. 191 C. W. L. als een kameraad van een soldaat aan te merken. Het art. eischt niet dat dader en bestolene <i>dezelfde</i> chambree bewonen	509
— . De Krijgsraad heeft ten onrechte aangenomen dat de beklagde het hem ten laste gelegde heeft bekend, nu die „bekentenis” zich niet heeft uitgestrekt over het oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening.	511
Dienstweigering. De order aan een zonder verlof afwezigen militair om zich naar zijn garnizoen te begeven, heeft geen bepaalde dienstverrichting ten doel en valt mitsdien niet onder art. 95 C. W. L.	457
— . Niet voldoen aan de order van een meerdere om eten te halen.	488
— . Weigering om te voldoen aan de order om met gepoetste schoenen voor zijn bed te gaan staan	507
— . Weigeren en nalaten om te voldoen aan de order om zijn plunjes op te halen	514
Dood. Zie Schuld. (Veroorzaken van den dood door schuld).	204
Drank. Zich in den drank te buiten gaan	242
Dreigen. Zie Insubordinatie.	

Dreigen. van een schildwacht op zijn post door toevoeging van de woorden: „ik zal eens zien wat ik met je te doen heb, de drie weken zijn nog niet om, ik zal je wel krijgen” en even later: „ik zal je deze drie weken wel krijgen”	329
Dronkenschap. Zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg	293
Drukpers. Vrijheid van — voor militairen. Overzicht van in verschillende landen op dit punt geldende bepalingen.	76
Eed. Zie Vernietiging	123
Engeland. Militaire tuchtinrichtingen in — door v. R. v. A. . . .	11
Fisikaal. Zie beambten en bedienden	3
— Zie Onkosten	5
Geneeskundige behandeling. Zie Weigering	246, 365
Getuigenverklaringen. Zie Bewijs	123, 183
Getuigschrift. Zie Nationale Militie.	112
Geweld. Daad van geweld. Zie insubordinatie	183, 191, 332
Gift. Het als ambtenaar eene gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt naar aanleiding van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, in zijne bediening is gedaan	370
Godsdienstige gesprekken door een meerdere met een mindere moeten worden vermeden	346
Heling. Opzettelijk d. i. bewust dat het goed gestolen of door eenig ander misdrijf was verkregen	182
— Niet voldoende is dat ten laste is gelegd dat de goederen, „van misdrijf afkomstig waren”; dit moet zijn dat de goederen „door misdrijf verkregen waren”	304
Herziening. Zie Revisie.	264
Hooger beroep. Intrekking van — en herroeping der verklaring van te berusten in het in eersten aanleg gewezen vonnis	10
— in Ned.-Indië op het H. M. G. te Batavia. Zie onder „Wetgeving”. 53,	271
— van een strafoplegger tegen een uitspraak van den Krijgsraad	342
— Zie ook bij „Appel”	392, 469
Hoog Militair Gerechtshof. Aanvulling der Prov. Instructie bij de Wet van 20 Juni 1913 (St.bl. No. 292)	1
— Rechtsmacht Suriname en Curaçao. Zie Regtspleging	5
— in Ned.-Indië. Zie onder „Wetgeving”.	53, 271
— Beëdiging van drie nieuwbenoemde leden. Afscheid van den president en drie leden	59
— Installatie van den president en drie leden.	62
— Honderdjarig bestaan van het H. M. G.	261
Huisvredebreuk. Wederrechtelijk binnendringen in de woning bij een ander in gebruik, na zich toegang te hebben verschaft door middel van braak.	293
— Wederrechtelijk treedt binnen hij, die zonder eenige bevoegdheid of toelating handelende, het recht des eigenaars of bewoners schendt; wie alzoo tot binnentreden overgaat niettegenstaande hem dit verboden is, maakt zich schuldig aan binnendringen	382

Inklimming. Het stappen over een doornenhaag is inklimming. (Krijgsraad Haarlem 29 Augustus 1911)	326
Insubordinatie. Het opheffen van den vuist tegen een meerdere als wilde men dezen slaan is dreigen met gebaarden	183
— Het opheffen van een bezem met het kenlijk voornemen den meerdere te slaan, welk voornemen echter niet tot uitvoering kwam doordat de meerdere den bezem vastgreep, is eene daad van geweld.	183
— Een tijdelijk als onderofficier dienstdoend matroos 1ste klasse is de meerdere van een niet als onderofficier dienstdoend matroos	183
— Meerdere in rang, superieur, degenen die boven hem gesteld zijn, zijn woorden van dezelfde beteekenis	183
— Het dreigend met de vuist naar een meerdere slaan, welke slag hem zou hebben getroffen indien hij niet gebukt had is eene daad van geweld. Zie ook voortgezette handeling	191
— Het halen van een mes uit den zak en dreigen daarmede te steken.	191
— Toevoeging der woorden: „ik heb 14 dagen voor je moeten nadienen en nu zullen we dat maar eens afknokken”, is dreigen	215
— Dreigend toevoegen der woorden: „pas maar op of ik steek je een mes door je donder”	282
— De woorden „ik zal je wel krijgen” hadden in de gegeven omstandigheden de strekking van: „ik zal het je wel betaald zetten”, en bevatten derhalve een dreigen van den meerdere. (H. M. G. contra Zeekrijgsraad Willemsoord)	332
— Het onder het uiten der woorden: „jou moet ik hebben, jou zal ik wel krijgen” in vaart op een meerdere toelooopen, maar door dezen bij de schouders gegrepen, in de vaart gestuit en op den grond gedrukt worden, vormt een dreiging met woorden en gebaarden, nog niet een daad van geweld	332
— De woorden: „je moet me eens aan mijn jasje komen als je het hart in je donder hebt” bevatten niet eene bedreiging met eenig kwaad en vallen dus niet onder „dreigen met woorden” van art. 99 C. W. L.	460
— Het gooien en raken van een meerdere met een hoofdkussen is een daad van geweld.	470
Dreigen met de woorden: „als je nu niet opdondert, gooi ik je met de kiebelton er uit”	470
— Dreigend opsteken van de rechtervuist en toevoeging van de woorden: „als je boven komt, sla ik je rot, vuile aap”	506
Jaarwedden leden militair-rechterlijke macht, (Wet van 20 Juni 1913 St.bl. No. 292)	1
Justitieele Voorschriften voor de Landmacht ingetrokken bij Kon. besluit van 23 December 1913 (St.bl. No. 448).	5
— voor de Zeemacht, ingetrokken	6
„Justitieele Zaken” bij de Zeemacht. Vaststelling van een nieuw Hoofdstuk XI, Deel III, Ver. K. M. in plaats van het ingetrokken Hoofdstuk „Justitieele Voorschriften”	6
Kempen, P. A. Zie Strafofschorting	88
Kinderwetten. Een eigenaardig gevolg der kinderwetten.	390
— Nu de nog niet 18 jarige veroordeelde als volwassene wordt beschouwd, verstaat het H. M. G. dat hem wegens een feit, waarop alleen mil. detentie gesteld is, geen straf zal worden opgelegd.	506

Kinderwetten. Een beklaagde die tusschen het wijzen van het vonnis en de uitspraak 18 jaar is geworden, kan niet tot tuchtschool veroordeeld worden	514
Klacht. Behandeling van klachtzaken door de krijgsraden, circulaire van den adv.-fiskaal in verband met de herziene rechtspleging.	73
— . Tijdens de behandeling zijner klachtzaak is de gestrafte uit den dienst ontslagen. Ofschoon de klacht aan verregaande oneerbiedigheid moet worden toegeschreven is het nu niet meer mogelijk den klager te straffen	240
— . Niet komen op gezondheidsinspectie. Van klager had meer medewerking verwacht mogen worden. Nalatigheid is in deze een vergrijp	338
— . Buiten tenue van den dag zich in de Residentie vertoonen	343
— . Klacht gegrond verklaard vermits, hoewel bij het onderzoek van het rapport voldoende aanwijzingen bestonden tot het opleggen van eene straf, later bij het onderzoek door off. comm. dit niet meer het geval was	352
— . Het inbrengen van een niet te bewijzen dus als ongegrond te kenmerken klacht tegen een meerdere is strijdig met eene goede krijgstucht.	354
— . Beklag over het verbod om buiten dienst de sabel te dragen, zijnde geen straf bij het R. v. K. vermeld, is niet ontvankelijk.	360
— . Een klacht niet over een feit vallende in de termen der strafwet, noch over eene opgelegde straf is niet ontvankelijk	368
— . Het verscheuren van een door den commandant geteekenden bon voor eene extra-verstrekking op den verjaardag der Koningin-Moeder is eene uiting van gemis aan eerbied voor zijne meerderen	521
— . Niet tegenwoordig zijn bij eene dienstverrichting en deswege ter verantwoording geroepen, aan den meerdere antwoorden voor het telaar komen aan dien meerdere geene verantwoording schuldig te zijn. Klacht ongegrond	523
— . Verzoek om beklag te doen bij den brigadecommandant, eenige dagen later gevolgd door het verzoek om het eerste verzoek weer in te trekken met de redegeving „dat het hem te lang duurde”	525
Klasse. Plaatsing in eene klasse van militairen aan eene gestrengere Krijgstucht onderworpen kan slechts worden opgelegd aan een minderen militair, dus niet aan een korporaal, ook al werd hij bij het vonnis gedegradeerd	282
Krijgsraden. Zie beambten en bedienden	3
— . Zie onkosten	5
— . De samenstelling onzer krijgsraden, naar aanleiding van een opstel van Mr. J. ELJSTEN in het Tijdschr. v. Strafrecht	267
Lichamelijk letsel. Zie schuld.	474, 516
Listige kunstgrepen. Zie oplichting.	122
Maréchaussée. Een maréchaussée 2de kl. moet bij degradatie niet worden teruggesteld tot maréchaussée 3de kl., maar tot soldaat	293
— . Het beheer, de belangen en de dienst der Koninklijke Maréchaussée. Eene studie door kolonel G. A. van Haeften, aangekondigd door Mr. W. F. van Meurs	397
Meerdere in rang. Zie Insubordinatie.	183
— . Alleenstaande verklaring van een meerdere in een krijgstuhtelijke zaak als bewijs aangenomen	340

Meurs, W. F. van. Zie Maréchaussée	397
Meeneed. Beslissende eed in een civiel geding	297
Menage. Het zich als commandant der kazernewacht door den kok een bord soep laten opscheppen uit de menage der manschappen .	350
Militair-rechterlijke macht. Zie Jaarwedden	1
— Zie Costuum	2
— Zie Benoeming	6
Militair-Rechtelijk Tijdschrift. Vertraging in de verschijning . . .	10
Militie. Zie Nationale Militie	112, 194
Militiewet 1912. Art. 15, 2de lid. Zie aangifte	202, 253
— Art. 74 en 108 1ste lid. De werkingssfeer van art. 108 strekt zich niet uit tot den toestand ná de inlijving ingetreden. (Zee-krijgsraad Willemsoord 30 Juni 1913. Anders Minister v. Marine).	236
Minderjarige. Zie Onttrekken. Art. 279 W. v. S.	382
Mishandeling of straatschenderij? Het op korten afstand met een pistool schieten en daardoor een lichte verwonding toebrengen .	493
Motor- en Rijwielreglement artt. 22 j ^o . 20. Zie telastlegging . . .	497
Nadeel. Mogelijkheid van nadeel bij valscheid. Zie Nationale Militie.	112
— Als voren. Zie Valscheid	122
Nationale Militie. Een bewijs van vrijstelling van de Nationale Militie is een authentieke akte. I. c. kon uit het vervalschen van dat stuk geen nadeel voortvloeien. (Zee-krijgsraad Hellevoetsluis). Even- genoemd bewijs is een getuigschrift als bedoeld in art. 230 W. v. S. (H. M. G.)	112
— Het zich als dienstplichtige ongeschikt maken voor de militie door met een hakmes het derde lid van den rechterwijsvinger af te hakken.	194
Notulen van het verhandelde ter terechtzitting van den krijgsraad .	75
— Niet overleggen van — bij aanbieding van vonnissen aan het H. M. G. ter approbatie	258 527
— Wetsontwerp enz. tot nadere regeling aangaande de overlegging aan het H. M. G. van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer	400
Onmilitair. Toevoeging van de woorden „t is best mijnheer” aan een meerdere die een mindere eene aanmerking had gemaakt en, na tegenspraak, had medegedeeld rapport te zullen maken, is een onmilitaire gedraging	340
Onkosten. Jaarlijksche toelagen voor kleine onkosten aan de krijgsraden, de auditeurs-militair en den fiscaal. Kon. besluit van 16 December 1913 (Stbl. No. 443)	5
Ontslag tijdens behandeling eener reclame. Zie klacht	240
Ontslagen militairen, bedoeld in art. 4 C. W. L., moeten terechtstaan voor den militairen rechter	215
Onttrekken. Onttrekke aan het wettig gezag, waaronder een minderjarige is gesteld, is hij die een actief aandeel neemt in de verwijdering van den minderjarige (het openhouden van een deur, waardoor de minderjarige gelegenheid kreeg te ontvluchten) . .	382
Ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen mag bij veroordeeling tot gevangenisstraf alléén worden uitgesproken als de veroordeelde „ter zake van het gepleegde feit” ongeschikt is in den militairen stand te blijven	123
Operatief ingrijpen. Beteekenis daarvan	365

Opgaaf. Het bij de opgaaf der betalingen en leverantiën aan zijne onderhoorigen willens en wetens het getal der manschappen hooger opgeven dan het wezenlijk bedraagt	370
Oplichting. Het aannemen van een valsche hoedanigheid van lasthebber en het aanwenden van listige kunstgrepen en een samenweefsel van verdichtsels	122
Opzet bij heling. Zie heling	178
Poging of voltooide verduistering. Het te koop aanbieden van een in huur bezeten rijwiel is toeëigening niet poging. (H. M. G. contra Krijgsraad Arnhem)	323
Provisioneele Instructie. Zie Hoog Militair Geregtschhof	1
Psychiatrische adviezen. Ingezonden door J. W. DEKNATEL in het W. v. h. R.	70
Qualificatie. Bij toepassing van art. 4 C. W. L. moet in de qualificatie van het vonnis worden vermeld dat de beklagde uit 's lands dienst was ontslagen en de beledigingen van zijn meerdere uit hoofde van vorigen dienst pleegde binnen één jaar en zes weken na zijne afdanking.	215
Rapport Het niet rapporteeren door een onderofficier van een door hem gehoord indisciplinair gezegde van een anderen onderofficier van lagere rang is strafbaar	356
Rechtskennis. Bijzondere — van officieren der zeemacht.	1
— Toekenning diploma aan den luit. ter zee 1ste kl. O. Bender en den off. van adm. 2de kl. W. H. Heeris	1
— Rechtskundige opleiding van officieren	67, 257
Reclame. Zie Klacht.	
Recolement. Nu de beklagde niet overeenkomstig art. 150 R. Z. in de volle krijgsraadvergadering is gerecolecteerd, hetgeen de wet bepaaldelijk voorschrijft, is niet naar behooren geprocedeerd en moet het na dit verzuim verrichte te niet worden gedaan	293
Regtspleging bij de Landmagt. Aanvulling van art. 143 bij de Wet van 20 Juni 1913 (St.bl. No. 292)	1
— bij de Landmagt en die bij de Zeemagt. Bekendmaking van den gewijzigden tekst bij Kon. besl. van 5 September 1913 (St.bl. No. 365).	2
— Inwerkingtreding bij Kon. besluit van 5 December 1913 (St.bl. No. 437) bepaald op 20 December 1913	4
— bij de Landmagt in de koloniën Suriname en Curaçao, gewijzigd bij Kon. besluit van 12 December 1913 (St.bl. No. 441). De wijzigingen bij de Wet van 31 October 1912 (St.bl. No. 337) aangebracht in de Nederlandsche Regtspleging gelden niet in de koloniën	5
Revisie in strafzaken ook voor militairen? naar aanleiding van een opstel van Mr. R. van Woelderer in het Tijdschr. v. Strafr.	264
Rozer. Wegneming van rozen uit een kweekerij is diefstal niet strooperij.	326
Sabel. Verbod om buiten dienst de sabel te dragen. Zie klacht	360
Samenweefsel van verdichtsels. Zie oplichting	122
Schildwacht. Zie dreigen. De verklaring van een schildwacht levert geen volledig bewijs op. Art. 211 C. W. L. is niet voor uitbreiding vatbaar, en aan een schildwacht zijn niet alle andere militairen gesubordineerd	329

Schuld. Veroorzaken van den dood van zes anderen door schuld, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt	204
— Het door schuld laten ontsnappen van een veroordeelde	379
— Veroorzaken van lichamelijk letsel door schuld of mishandeling?	474
— Veroorzaken van zoodanig lichamelijk letsel, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van beroepsbezigheden ontstaat.	516
Straatschenderij. Zie Mishandeling	493
Strafklassen. Onze toekomstige — door v. R. v. A.	11
Strafopschorting. Enkele opmerkingen betreffende het wetsontwerp tot regeling van de voorwaardelijke strafopschorting enz. in verband met het militair strafrecht door P. A. Kempen	88
Strafvervolgung. Het H. M. G. is niet bevoegd eene gevraagde strafvervolgung in te stellen	369
Strooperij. Zie Diefstal	326
Suriname. Zie Regtspleging	5
Telastlegging. Bij een alternatieve telastlegging moet een uitdrukkelijke vrijspraak volgen van het niet bewezen gedeelte.	199
— Een foutieve datum in de telastlegging gepasseerd, nu de beklagde het tenlastegelegde heeft opgevat zooals het had behooren te luiden	297
— Nu i. c. niet behoorlijk in de — is aangegeven waar ter plaatse het feit zou zijn begaan, is die nietig en is geen recht tot strafvordering aanwezig. Vrijspraak.	491
— Eene telastlegging dat men „gezeten op een rijwiel, daarmede reed” enz., is niet voldoende voor eene veroordeeling wegens overtreding van art. 22 j ^o . 20 Motor- en Rijwielreglement. Vrijspraak.	497
— Het bewezen verklaarde is iets anders dan het tenlastegelegde en het wèl tenlastegelegde is niet bewezen. Vrijspraak	519
Toelagen aan advocaten-raadslieden bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord. Kon. besluit van 3 Januari 1914 (St.bl. No. 2).	6
Toerekenbaarheid. Deskundigen-rapport, concluderende dat de beklagde niet leed aan eenige ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens.	152
— Deskundigenrapport, concluderende dat de beklagde is te beschouwen als een imbecil in vrij belangrijken graad en het feit hem niet kan worden aangerekend. Vrijspraak van den telastgelegden diefstal.	532
Tuchtinrichtingen. Militaire — in de Vereenigde Staten en in Engeland door v. R. v. A.	11
Tuchtclassen. Onze toekomstige tuchtclassen door v. R. v. A.	11
Valsche hoedanigheid. Zie oplichting	122
Valschheid. Zie Nationale Militie	112
— Opmaken van een valsche quitantie	122
Verbreking. Zie Diefstal	172
Verduistering van een geldsom en van een rijwiel	287
— Te koop aanbieden van een gehuurd rijwiel. Zie poging	323
Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Zie Tuchtinrichtingen	11
Vereeniging. Recht van vereeniging van militairen. Overzicht van de op dit punt in verschillende landen geldende bepalingen.	76
Verklaringen de auditu. Zie Bewijs	122
— van een meerdere, ingevolge art. 160 C. W. W., mogen niet als volledig bewijs gelden als ander bewijs aanwezig is	183

	Blz.
— . Zie meerdere	340
Verlof. Bij achterblijven van verlof vangt de termijn van 4 weken, bedoeld in art. 137 C. W. L., eerst aan 8 dagen na het eindigen van het verlof	284
— . Te laat terugkeeren van verlof	343
Vernietiging van een vonnis omdat ten bezware van beklagde acht is geslagen op een proces-verbaal waarvan niet blijkt dat het ter terechtzitting is voorgelezen.	75
— . Als voren nu uit het proces-verbaal der terechtzitting niet blijkt dat aan den raadsman van beklagde het recht is gelaten om het laatst het woord te voeren	76
— . Als voren nu in het vonnis wordt gezegd dat de verklaringen der getuigen alle zijn afgelegd onder eede, hetgeen — blijkens de stukken — met twee der getuigen niet het geval is	123
— . Een vonnis dat geene beslissing bevat over het bewezene of niet bewezene der feiten en over derzelve qualificatie, moet worden vernietigd	483
— van een vonnis o.a. omdat bij ééne stemming is beslist over het al dan niet bewezene van al de drie ten laste gelegde feiten	292
Voortgezette handeling. Zie Diefstal.	
— . Het opzet om tegen zijn meerdere een daad van geweld te plegen is een ander dan dat om zijn meerdere met gebaren te dreigen. Anders Krijgsraad Arnhem	191
— . Het met woorden dreigen en het met woorden en gebaarden dreigen beschouwt als eene voortgezette handeling. (H. M. G. 23 Febr. 1912). Zeekrijgsraad Willemsoord had ook het met woorden dreigen en het plegen van eene daad van geweld beschouwd als voortgezette handeling	332
Voorwaardelijke strafopschorting. Zie strafopschorting	88
Vrijheid van drukpers voor militairen. Zie drukpers	76
Weigering om eene geneeskundige behandeling te ondergaan, die voor de gezondheid geen gevaar zou opleveren en zelfs geen pijn zou veroorzaken, is onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstuicht	246
— . Beteekenis van operatief ingrijpen	346
Wetgeving. Wet van 20 Juni 1913 tot aanvulling van art. 143 R. L., van de P. I. voor het H. M. G. en nadere voorzieningen betreffende de jaarwedden van leden der mil.: recht: macht	1
— . Aanvulling en verhooging der justitiebegroting voor 1913 in verband met de gewijzigde militaire rechtspleging en de herziening of regeling der jaarwedden van de leden der militaire-rechterlijke macht, enz.	30
— . Openstelling van hooger beroep van vonnissen in Ned.-Indië door krijgsraden bij de Zeemacht gewezen: Ontwerp van Wet	53
— . Memorie van Toelichting	54
— . Verslag der Tweede Kamer	271
— . Nota naar aanleiding van dit Verslag	272
— . Gewijzigd ontwerp van wet	274
— . Openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer	275
— . Behandeling in de Eerste Kamer	280
— . Nadere regeling aangaande de overlegging aan het H. M. G. van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer Ontwerp van wet	400

--. Memorie van Toelichting	401
—. Voorloopig verslag der Tweede Kamer	404
—. Memorie van Antwoord	409
—. Gewijzigd ontwerp van Wet	416
—. Verslag der Tweede Kamer	417
—. Openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer	418
—. Eindverslag der Eerste Kamer	448
—. Openbare beraadslagingen in de Eerste Kamer.	448
Woning. Zie huisvredebreuk	293, 382
Woningwet. Art. 14. Connexiteit met een burger?	220
—. De beklaagde was i. c. rechtens en feitelijk niet in staat aan de aanschrijving van B. en W. te voldoen	222
—. B. en W. zijn niet bevoegd den eigenaar eener bouwvallige woning te verplichten mede de gebreken van zijns buurmans woning te beteren, zij het dan in overleg of gemeenschappelijk met dien buurman. Kantonger. Helder 26 Juni 1913	254
Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa gevestigd te Willemsoord.	3
—. Hooger beroep in Ned.-Indië, Zie onder „Wetgeving”	53
Zelfverminking. Zie Nationale Militie	194

WETSBEPALINGEN

behandeld in Deel IX Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.	G. W. L.	Bladzijden.
4	215	
14	220	
53 en 54	488	
95	457, 488, 506	
97	457	
99	191, 215, 282, 332, 460, 462, 470, 506	
100	191, 215, 470	
102	329	
136	307	
137	284	
138	450	
152	307, 470	
159	284, 307, 480	
191	166, 307, 464, 483, 509, 511	
195	370	
211	329	

C. W. W.

97 j°. 98.	514
99	183
145	287
160	183

R. L.

114	491
121	529
135	529
197	483
220	503
222 (oud)	469
301	529

R. Z.

150 (164)	287
171 (185)	287
219	503

W. v. Strafr.

Artikelen.	Bladzijden.
9	514
37	152, 532
39septies	390, 506
44	311, 394, 474, 483
45	323
48	250
55	440
56	172, 191, 332, 464
57	172
58	172, 191, 382
138	293, 382
203	250
206	194
207	297
225	112, 122
226	112
230	112
266	100, 162
267	100
279	382
300	199, 493
304	199
307 j°. 309	204
308	474, 516
310	122, 166, 172, 227, 311, 326, 470, 483, 509
311	172, 464
314 j°. 315	326
321	287, 323, 509
326	122
350	199
363	370
367	379
416	178, 304
421	166, 172
424	493
453	293

Wetb. v. Strafv.

177	75
189	76
398	122, 183

Wet van 14 Nov. 1879 (St.bl. n°. 191).

13	293
14	282

Wet van 14 Nov. 1879 (St.bl. n°. 193).

2	122
-------------	-----

Prov. Instr. H. M. G.

Artikelen.	Bladzijden.
99	504
126	504

Regl. v. Krijgstucht K. t. W.

28	521
--------------	-----

Militiewet 1912.

15	202, 253
74	236
108	236

Burgerlijk Wetboek.

704	220, 222
1276	220, 222
1277	220, 222

Woningwet.

14	220, 222, 254
--------------	---------------

Motor- en Rijwielreglement.

22 j ^o . 20	497
----------------------------------	-----

Algemeene Politieverordening van 's Gravenhage.

77g	491
---------------	-----
